

TIDSSKRIFT
FOR
LANDØKONOMI

UDGIVET AF

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSKAB

REDIGERET AF

H. M. KNUDSEN

1930

KØBENHAVN
AUGUST BANGS BOGHANDEL
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKJÆR)
1930

INDHOLD.

	Side
Landbruget i 1929. Af Forstander <i>N. Bredkjær</i>	1
Landhusholdningsselskabets fremtidige Stilling. Af Forpagter <i>Chr. Sonne</i>	28
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpstoffer for Landbruget i Aaret 1928. I. Af Konsulent <i>Ivar Dokken</i>	39
Bogammeldelser af Assistent <i>H. C. Rasmussen</i> og Statskonsulent <i>Chr. H. Ibsen</i> og udkomne Bøger	52
Mindre Meddelelser:	
Bestyrelsesmødet i Landhusholdningsselskabet den 18. December 1929	58
Foredrag i Landhusholdningsselskabet	58
Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet	59
Proprietær <i>J. H. Holms</i> Legat til Uddannelse af unge Landmænd uden for Bondestanden	60
Sammenligning mellem Udbyttet af Pløjelandet i Danmark, England med Wales og Skotland. Ved Statskonsulent <i>Harald Faber</i>	61
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpstoffer for Landbruget i Aaret 1928. II. Ved Konsulent <i>Ivar Dokken</i>	83
Landbrugsraadets Virksomhed i 1929. Af Forpagter <i>Chr. Sonne</i>	94
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling den 18. December 1929. I.	101
Bogammeldelser af Assistent <i>H. C. Rasmussen</i> og udkomne Bøger	111
Mindre Meddelelser:	
† Maskinkonstruktør <i>L. C. Nielsen</i> . Af Statskonsulent <i>Anton Christensen</i>	114
Foredrag i Landhusholdningsselskabet	115
Uddeling af Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedailler ..	115
Landbruget i 1929. Af Forpagter <i>Chr. Sonne</i>	117
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling den 18. December 1929. II.	129
Kapitelstaksterne for 1929	161
Bogammeldelser af Statskonsulent <i>S. Sørensen</i> og Assistent <i>H. C. Rasmussen</i> og udkomne Bøger	163

IV

Side

Mindre Meddelelser:	
Foredrag i Landhusholdningsselskabet	167
Spredning af billige Rugeæg	167
Udvandringen til oversøiske Lande i 1929	167
Slagtningerne paa Eksportslagterierne	168
Bør Udstykningen fortsættes og i bekræftende Fald efter hvilke Hovedprincipper? Af Godsejer <i>Th. Madsen Mygdal</i>	169
Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold. Af Forstander <i>J. C. Overgaard</i>	192
Ensileringsspørgsmaalet. Af Afdelingsbestyrer <i>R. K. Kristensen</i> ..	203
Mindre Meddelelser:	
† Proprietær Hans Hansen, tidl. Nymølle	220
† Laboratorieforstander, Professor Fr. Christensen	221
Den internationale Mejerikongres i København 1931	222
Arbejdslønninger i Landbruget	222
Et Brev fra Forpagter <i>Chr. Sonne</i>	225
Staldgødningens Opbevaring og Udnyttelse ved Aarslevforsøgene. Af Forsøgsleder <i>Niels Anton Hansen</i>	230
Humledyrkningens Historie i Danmark. Af Havebrugskandidat, Havearkitekt <i>Johannes Tholle</i>	259
Boganmeldelse ved Konsulent <i>L. Rasmussen</i> og udkomne Bøger. 286	
Mindre Meddelelser:	
Hædersbelønninger for Landboflid	288
Fond til Landmænds Uddannelse	288
Inspektør N. P. J. Buus' Legat	288
Mælkeribrug i Danmark 1929. I. Af Statskonsulent <i>Th. J. Brask</i> ..	289
Valg af Foderafgrøder. Af Konsulent <i>K. M. Andersen</i>	302
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1929. I. Af Statskonsulent <i>Nic. Hørlyck</i>	325
Boganmeldelse af Underbibliotekar <i>Aksel Milthers</i> og udkomne Bøger	331
Mindre Meddelelser:	
† Sekretær, Redaktør C. R. Svane Christiansen	335
Høsten i 1929	336
Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt over de lovbefalede Smørbedømmelser i 1929	337
Oprettelse af mindre Jordbrug	338
Udryddelsen af Oksebremselarven	338
Mælkeribrug i Danmark 1929. II. Af Statskonsulent <i>Th. J. Brask</i>	341
Landdyrbruget i 1929 med særligt Henblik paa Kvægbruget og Kvægavlen. Af Forstander <i>N. Bredkjær</i>	361
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1929. II—IV. Af Statskonsulenterne <i>Anton Christensen, N. Balle</i> og <i>Chr. H. Ibsen</i> ..	382

Bogammeldelser af Assistent <i>H. C. Rasmussen</i> og Professor <i>Søncke Knudsen</i> og udkomne Bøger	392
Mindre Meddelelser:	
Købmand <i>Jørgen Sørensen</i> og Hustru, <i>Cecilie Sørensen</i> , født <i>Langes Legat</i>	396
Uddeling af Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedailler..	396
Danmarks Osteprøduktion i 1929	396
Om Prisniveauet efter Verdenskrigen og Prisernes Indflydelse paa Landbrugets Driftsformer. Af Landbrugskandidat, cand. polit. <i>Thomas Junker</i>	397
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1929. V. Af Statskonsulent <i>Johs. Jensen</i>	441
Bogammeldelser af Assistent <i>H. C. Rasmussen</i> og Underbibliotekar <i>Aksel Milthers</i> og udkomne Bøger	446
Mindre Meddelelser:	
Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet	449
Landbrugets Prisforhold i 1928—29	450
Uddeling af Præmier vedrørende Landbrugets Binæringer ...	451
Landbrugets Kreditforhold. Af Creditkassedirektør <i>Aksel Jensen</i>	453
Vort Mælkeribrugs Konkurrenceevne. Af Statskonsulent <i>Th. J. Brask</i>	480
Regler for Handel med Spisekartofler	503
Bogammeldelser af Statskonsulent <i>Chr. H. Ibsen</i> , Inspektør <i>G. Ellbrecht</i> og Sekretær <i>N. Siggaard</i> og udkomne Bøger	509
Mindre Meddelelser:	
Islands Landbrugsstatistik	515
Anvendelsen af Kunstgødning 1928	516
Letale Gener (dødbringende Arveanlæg) hos Husdyrene, specielt hos Kvæg af rød dansk Malke race. Af stud. med. vetr. <i>Knud Løje</i>	517
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjelpestoffer for Landbruget i Aaret 1929. Ved Konsulent <i>Ivar Dokken</i>	550
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1929. VI. Af Statskonsulent <i>Th. J. Brask</i>	571
Udkomne Bøger	575
Mindre Meddelelser:	
Konkurrence mellem hele, vellede og lønnende Hønselhold og Dannelse af Avlscentre	576
Bestyrelsesmøde i Landhusholdningsselskabet	576
Hestene i 1929. Af Statskonsulent <i>Aug. Kjær</i>	574
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1929. VII—VIII. Af Statskonsulenterne <i>N. Tholstrup Pedersen</i> og <i>W. A. Kock</i> ...	622
Bestyrelsesmødet i Landhusholdningsselskabet den 15. Oktbr. 1930	627

VI

	Side
Bogameldelse af Statskonsulent <i>S. Sørensen</i> og udkomne Bøger	632
Mindre Meddelelser:	
Kreaturtællingen den 15. Juli 1930	634
Foreløbig Oversigt over Landbrugets Driftsresultat i Regnskabs- aaret 1929—30	635
Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1929—30. Af Afdelingschef <i>H.</i> <i>Hansen</i>	637
† Petersen-Langmack, <i>P. V. F.</i> Af Forstander <i>A. P. Hansen</i>	658
Verdens-Traktorprøverne i England i Sommeren 1930. Af Stats- konsulent <i>N. Balle</i>	662
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1929. IX og X. Af Statskonsulenterne <i>Alf. L. Søndergaard</i> og <i>Aug. Kjær</i>	669
Bogameldelser af Forpagter <i>J. Willumsen</i> og Underbibliotekar <i>Aksel Milthers</i> og udkomne Bøger	677
Mindre Meddelelser:	
Bestyrelsesmøde og Generalforsamling i Landhusholdnings- skabet	680
Tidsskrift for Landøkonomi.....	680
Rettelse	680

REGISTRE.

a. Emner.

	Side
Aarslevforsøgene, Staldgødningens Opbevaring og Udnyttelse ved	230
Aarsoversigt for 1929	1, 117
Aarsoversigt over Forsøgslaboratoriets Smørbedømmelser	337
Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet	153
Anvendelsen af Kunstgødning 1928	516
Arbejdslønninger i Landbruget	222
Arealets Benyttelse i 1929	6, 121
Arveanlæg hos Husdyrene, Dødbringende	517
Bestyrelsesmøder i Landhusholdningsselskabet....	58, 576, 627, 680
Boganmeldelser	52, 111, 163, 286, 331, 392, 446, 509, 632, 677
Brev fra Forpagter Chr. Sonne, Et.....	225
Bør Udstykningen fortsættes?	169
Christensen, Fr., Professor	221
Christiansen, C. R. Svane, Sekretær	335
»Danmarks Mejeri-Statistik 1930«. Ved Kontorchef <i>L. P. Frederiksen</i>	509
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter i 1928	39, 83
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter i 1929	550
Danmarks Osteproduktion i 1929	396
»Danmarks Smørprisstatistik«. Ved Kontorchef <i>L. P. Frederiksen</i>	54
»Dansk Bondekooperation«. Af <i>Anders Hedberg</i>	52
»Dansk Landbrugspolitik«. Af Godsejer <i>A. C. Duborg</i>	678
»Dansk Mejeristat«	513
Den internationale Mejerikongres i København 1931	222
»Die holländische Landwirtschaft«. Af Dr. <i>J. Frost</i>	446
Driftsforhold, Undersøgelser over Landbrugets	192, 635
Driftsformer, Prisernes Indflydelse paa Landbrugets	397
Driftsresultater for 1928—29	1

VIII

	Side
Driftsresultater for 1929—30, Foreløbig Oversigt over	635
Duelighedsmedailler, Uddeling af Landhusholdningsselskabets	115, 396
Ensileringspørgsmaalet	203
Et Brev fra Forpagter Chr. Sonne	225
Fjerkræavl, Haandbog i	392
Foder, Tabeller og Tavler til Brug ved Beregning af Malkekoens	287
Foderafgrøder, Valg af	203
Fond til Landmænds Uddannelse	134, 288
Foredrag i Landhusholdningsselskabet 58, 115, 167, 203, 230, 302, 480	
Foredrag ved Konsulentmødet	169, 397, 453
Foreløbig Oversigt over Landbrugets Driftsresultater i Regnskabs- aaret 1929—30	635
Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt over de lovbefalede Smørbedøm- melser i 1929	337
»Fremskaffelse og Bedømmelse af Vand til Mejerier og Land- brug«. Af Professor <i>Søncke Knudsen</i> og Ingeniør <i>C. H. Pape</i> ..	512
•	
Generalforsamling i Landhusholdningsselskabet	101, 129, 680
»Gennem de jydsk Udmærker«. Af <i>Salomon J. Frifeldt</i>	111
Gødning: Anvendelsen af Kunstgødning 1928	516
Gødning: Staldgødningens Opbevaring og Udnyttelse ved Aarslev- forsøgene	230
»Gødningens Anvendelse«. Af <i>Karsten Iversen</i>	286
»Haandbog i Fjerkræavl«. Af Statskonsulent <i>W. A. Kock</i>	392
»Handbuch der Milchwirtschaft«. Af Professor <i>Winkler</i>	394
Handel med Kartofler, Regler for	135, 503, 629
Hansen, Hans, Proprietær	221
Havebruget i 1929	9
Hestene i 1929	12, 577
Humledyrkningens Historie i Danmark	259
Husdyrbestandens Størrelse	11, 634
Husdyrbruget i 1929	10, 361
Husmandbrugets økonomiske Værdi. Af Sekretær i Finansmini- steriet <i>A. Clausager</i>	331
Hædersbelønninger for Landboslid	152, 288
Hønsehødet i 1929	23, 365
Høstudbyttet i 1929	7, 121, 336
Indholdsfortegnelse for Aargangene 1899—1930. Meddelelse om en samlet	680

IX

	Side
Ind- og Udførsel af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i 1928	39, 83
Ind- og Udførsel af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i 1929.....	550
Inspektør N. P. J. Buus' Legat	288
Islands Landbrugsstatistik	515
Jordbrug, Oprettelse af mindre	338
Kapitelstaksterne for 1929	161
Kartofler, Regler for Handel med	135, 503, 629
Kartoflers Mørkfarvning, Prisopgave vedrørende Aarsagerne til..	137
Konkurrence mellem hele, vellede og lønnende Hønseshold og Dannelse af Avlscentre	576
Korn- og Foderstofkontrollen i Frihavnen	156
Kornpriser i 1929	9
Kreaturtællingen 15. Juli 1930.....	634
Kreditforhold, Landbrugets	453
Kvægbruget og Kvægavlén, Husdyrbruget i 1929 med særligt Hen- blik paa	361
Kvæget i 1929	13, 363
Købmand Jørgen Sørensen og Hustru, Cecilie Sørensen, født Langes Legat.....	396
Landbruget i 1929	1, 117
Landbrugets Driftsforhold, Undersøgelser over	192, 635
Landbrugets Kreditforhold.....	453
Landbrugets Prisforhold i 1928—29	450
»Landbrugsgeografi«. Ved N. Kjærgaard-Jensen og H. Rosenstand <i>Schacht</i>	163, 632
Landbrugslove i 1928—29	24
Landbrugsraadets Virksomhed i 1929.....	94
Landhusholdningsselskabets fremtidige Stilling.....	28, 143
Landhusholdningsselskabets Generalforsamling	101, 129
Landhusholdningsselskabets Kontrol med Korn og Foderstoffer i Frihavnen	156
Landhusholdningsselskabets Love, Forslag om Ændringer i § 16	157
Landøkonomisk Rejsebureau	149, 631
Letale Gener (dødbringende Arveanlæg) hos Husdyrene, specielt hos Kvæg af rød dansk Malke race	517
Lov om Bekæmpelse af Tuberkulose hos Kvæg, Forslag om en ny	629
Lønninger i Landbruget.....	222
Mejeri-Statistik, Danmarks	509
Mejerikongres i København 1931, Den internationale.....	222

	Side
Mælkeribruget i Danmark 1929	289, 341
Mælkeribrugs Konkurrenceevne, Vort.....	480
Nielsen, L. C.	114
Nye Medlemmer	59, 449
»Om den danske Befolknings Fødemidler gennem Tiderne«. Af <i>N. Siggaard</i>	164
Om Prisniveauet efter Verdenskrigen og Prisernes Indflydelse paa Landbrugets Driftsformer	397
»Omkring Københavns Kvægtorv«. Af <i>C. A. Clemmensen</i>	111
Omsætning med Udlandet i 1928, Danmarks	39, 83
Omsætning med Udlandet i 1929, Danmarks	24, 550
Oprettelse af mindre Jordbrug	338
»Organisation og Teknik dänischer Molkerien«. Ved Dr. Ing. <i>Hermann Hertz</i>	513
Osteproduktion, Danmarks	396
Petersen-Langmack, P. V. F.	658
Planteproduktionen i 1929	5
Plantesygdomme i 1929	7
Prisforhold i 1928—29, Landbrugets	450
Prisniveauet efter Verdenskrigen og Prisernes Indflydelse paa Landbrugets Driftsformer	397
Prisopgave vedrørende Aarsagerne til Kartofflers Mørkfarvning ved Henstand efter Kogning	137
Proprietær J. H. Holms Legat til Uddannelse af unge Landmænd uden for Bondestanden	60
Præmie for Middel mod Sygdommen mastitis streptococci hos Malkekøer	139
Præmier vedrørende Landbrugets Binæringer, Uddeling af.....	451
Regler for Handel med Spisekartofler	135, 503, 629
»Regnskabsbog for Landmænd«. Af Konsulent <i>Jes Nielsen</i>	393
»Samfundshusets og Samfundsmarkens økonomiske Problemer«. Af <i>A. P. Damsgaard-Sørensen</i>	447
Sammenligning mellem Udbyttet af Pløjelandet i Danmark, Eng- land med Wales og Skotland	61
Skadedyrs Angreb i 1929	7
Slagtningerne paa Eksportslagterierne	168
Smørbedømmelser, Oversigt over de lovbealede	337
Smørpriser i 1929	14, 355
Smørpris-Statistik, Danmarks	54

XI

	Side
Spredning af billige Rugeæg	167
Staldgødningens Opbevaring og Udnyttelse ved Aarslevforsøgene	230
Statskonsulenternes Indberetninger	325, 382, 441, 622, 669
Svineholdet i 1929	20, 364
Sædefrø til Udlandet, Afsætning af dansk	153
»Tabeller og Tavler til Brug ved Beregning af Malkekoens Foder«.	
Af Professor <i>Lars Frederiksen</i>	287
Toldsatser	16
Traktorprøver i England	662
Udbyttet af Pløjelandet i Danmark, England med Wales og Skotland	61
Uddeling af de under Landhusholdningsselskabet henlagte Legater	60, 288, 396, 451
Uddeling af Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedailler og Sølvbægre	115, 396
Udkomne Bøger ..	26, 52, 111, 165, 287, 333, 395, 448, 513, 575, 633, 680
Ud- og Indførsel af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i 1928	39, 83
Ud- og Indførsel af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i 1929	550
Udryddelsen af Oksebremselarven	338
Udstykningen fortsættes, Bør?	169
Udvalget for Afsætning af dansk Sædefrø, Meddelelse fra	153
Udvandringen til oversøiske Lande i 1929	167
Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold	192
Valg af Foderafgrøder	302
Vand, Fremskaffelse og Bedømmelse af	512
»Vejledning for Landvæsenselever«. Udgivet af Landhusholdningsselskabet	677
Vejrforhold i 1929	3, 5
Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1929—30	637
Verdens-Traktorprøverne i England i Sommeren 1930	662
Vort Mælkeribrugs Konkurrenceevne	480
Æg , Spredning af billige Ruge-	167
Ægudførselen	23, 49

XII

b. Forfattere.

	Side
Andersen, K. M., Konsulent	302
Balle, N., Statskonsulent	386, 662
Brask, Th. J., Statskonsulent	289, 341, 480, 571
Bredkjær, N., Forstander	1, 361
Christensen, Anton, Statskonsulent	114, 382
Dokken, Ivar, Konsulent	39, 83, 550
Ellbrecht, G., Inspektør	512
Faber, Harald, Statskonsulent	61
Hansen, A. P., Forstander	658
Hansen, H., Afdelingschef	637
Hansen, Niels Anton, Forsøgsleder	230
Hørlyck, Nic., Statskonsulent	325
Ibsen, Chr. H., Statskonsulent	54, 388, 509
Jensen, Aksel, Creditkassedirektør	453
Jensen, Johs., Statskonsulent	441
Junker, Thomas, Landbrugskand., cand. polit.	397
Kjær, Aug., Statskonsulent	577, 674
Knudsen, Søncke, Professor	394
Kock, W. A., Statskonsulent	624
Kristensen, R. K., Afdelingsbestyrer	203
Løje, Knud, stud. med. vetr.	517
Madsen-Mygdal, Th., Godsejer	169
Milthers, Aksel, Underbibliotekar	331, 447, 678
Overgaard, J. C., Forstander	192
Pedersen, N. Tholstrup, Statskonsulent	622
Rasmussen, H. C., Assistent	52, 111, 164, 393, 446
Rasmussen, L., Konsulent	286
Siggaard, N., Sekretær	513
Sonne, Chr., Forpagter	28, 94, 117, 225
Søndergaard, Alf. L., Statskonsulent	669
Sørensen, S., Statskonsulent	163, 632
Tholle, Johannes, Havebrugskand., Havearkitekt	259
Willumsen, J., Forpagter	677

XIII

c. Illustrationer.

	Side
Nielsen, L. C., Maskinøkonstruktør.....	114
Grafisk Fremstilling af Bruttoudbyttets Størrelse og Fordeling til Hjemmeforbrug og Marked i 1927—28	200
Grafisk Fremstilling af Driftsomkostningernes Fremkomst og Sammensætning i 1927—28.....	201
»Eg«, Nr. 407	605
»Loyal de Hess«, Nr. 4	607
»Fjandbo«, E-Stbg. 1752	612
»Skjalden«, E-Stbg. 1773	613
Petersen-Langmack, P. V. F.....	658

Landbruget i 1929.

Af Forstander *N. Bredkjær.*

Paa Baggrund af de foregaaende Aars Vanskeligheder maa 1929 landbrugsmæssigt kaldes et godt Aar. Hvor godt — altsaa i hvilken Udstrækning det trykkende og hæmmende er blevet overvundet og det solide økonomiske Produktionsgrundlag genoprettet for Landbrugets mange Udøvere —, vil der altid være delte Meninger om. Modgang og Besværligheder blev man ingenlunde fritaget for, men alle vil, omend i større eller mindre Grad, erkende, at 1929 skabte mere Tillidsfuldhed til Landbrugets Bærekraft og virkede styrkende for Haabet og Modet til fortsat Gerning ind i den uvisse Fremtid for mangt et Landbohjem. — Og maaske denne sjælelige Styrkelse er fuldt saa meget værd som den rent økonomiske Indvinding.

De mange yngre Landmænd, der sidder med Landbrug til Krigspriser og fører en sejt og udholdende Kamp for at holde sig oven Vande, fortjener denne Opmunt-ring. De er for Flertallets Vedkommende ført ind til Slid-det uden egen Skyld, drevet derind af Forholdene, fordi de nu en Gang tilhørte det Slægtled, der fik denne haarde Opgave lagt paa sig. Og ogsaa de mange ældre, forhen solidt underbyggede Landbohjem, der for det yngre Slægtleds Skyld er draget ind under Vanskeligheder og tyn-gende Forpligtelser, fortjener den Lysning i Graavejret, som Aaret 1929 bragte.

Den foreløbige Oversigt over Landbrugets Driftsresultater i Regnskabsaaret 1928—29 for 200 Landbrug, som

er udsendt fra Landøkonomisk Driftsbureau, bringer Bud om denne Lysning, thi vel er der i det paagældende Regnskabsaar kun nogle Maaneder af 1929, men der er ingen Grund til at tro, at en Opgørelse for Kalenderaaret 1929 vil stille sig væsentlig ugunstigere, snarere det modsatte. Derfor gengives enkelte af disse interessante Tal:

	Nettoudbytte.			
	1928—29		1927—28	
	Kr. pr. ha	pCt. af Landbrugs-kapitalen	Kr. pr. ha	pCt. af Landbrugs-kapitalen
Landbrug under 10 ha.	208	6,6	47	1,5
— mellem 10—50 ha.	148	6,2	48	2,0
— over 50 ha.	131	6,1	35	1,6
Gens. af 200 Landbrug.	155	6,2	45	1,8

Nu maa det erindres, at opføres Landbrugskapitalen efter Handelsværdien, bliver Forrentningsprocenten noget mindre, nemlig henholdsvis 5,1 pCt. og 1,5 pCt. for de paagældende Regnskabsaar. Fremgangen er dog lige øjensynlig, og vi synes altsaa at nærme os Tilstande, hvor selv Handelsværdien omtrent kan forrentes med normal Rente.

Yderligere virker det opmuntrende at betragte den gennemsnitlige Arbejdsfortjeneste, som Brugeren og hans Familie opnaar, efter at alle andre Driftsomkostninger samt 5 pCt. Forrentning af den bogførte Landbrugskapital er dækket:

	Arbejdsfortjeneste			
	1928—29		1927—28	
	Kr. pr. ha	Kr. pr. Ejendom	Kr. pr. ha	Kr. pr. Ejendom
Landbrug under 10 ha.	351	2141	221	1348
— mellem 10—50 ha.	144	4018	46	1283
— over 50 ha.	76	8672	÷ 18	÷ 2054

Selvfølgelig maa det antages, at Resultatet fra disse 200 Landbrug ligger noget over, hvad danske Landbrug gennemsnitlig kan frembringe. Tiden paakalder derfor endnu den største Anspændelse for at naa op til økonomisk Balance, der hvor Gælden er betydelig og Rentefoden højere end normalt.

Forinden Enkelthederne i Aarets Foreteelser omtales under Planteproduktionen og Husdyrbruget, kan der være Anledning til udover det foran skildrede kort at nævne de Hovedbegivenheder, der giver Kalenderaaret 1929 sin særlige Karakter.

1929 indledes med den haardeste Vinter, der er kendt i Mands Minde. Sneen samlede sig alenhøjt om vore Færdselsaarer, og Snekastningen blev et byrdefuldt Arbejde baade for Enkeltmand og Kommuner. Lever vi end i en Tid, hvor der tales meget om at »skaffe Arbejde«, turde det være tvivlsomt, om Naturkræfternes Bidrag hertil har været af nationaløkonomisk Værdi. Det gav store Udgifter, og Foraaret forsinkedes, omend Sneen, da den endelig smeltede, svandt forholdsvis hurtigt. — Frosten og de deraf følgende Isvanskeligheder, der lukkede Sunde og Bælter, gav tilfulde lige saa store Vanskeligheder, og vi fik en Forsmag paa, hvad en Lammelse af den pulserende Trafik betyder for et Samfund i vor Tidsalder. Takket være Radio og Lufttrafik, aflukkes vel ingen i samme Forstand fra Omverdenen, som ske kunde i gamle Dage, men til Gengæld er Trafik og Transport nu saa langt mere omfattende og for den Enkelte saa langt mere betydningsfuld, at Naturkatastrofens Omfang og Indvirkning paa Dagliglivets Gang vokser dermed. Vinteren 1929 vil længe huskes, rig som den var paa Forstyrrelser og dramatiske Begivenheder.

Af ydre Forhold vil ikke mindst de handelsmæssige Vanskeligheder med vor store Nabo mod Syd blive mindet. Forhøjede Toldsatser og Besværligheder med Udførselen, særlig af Kreaturer, satte dybe Spor i Landbrugets Vilkaar. Ved Siden af de Bestræbelser, der fra Statsmag-

tens Side udfoldedes til Modvirkning heraf, kan dansk Landbrug i 1929 med Tilfredshed paapege den Indsats, den af Landbruget selv skabte Institution, Landbrugsraadet, her og paa andre Omraader udøvede, naturligt bistaet og understøttet af den organiske Helhed, Landbrugets mangesidige Organisationer danner. Der er rig Anledning til overfor den opvoksende Slægt at pege herpaa — og navnlig paa det sidste —, og gøre Betydningen heraf klar, thi vel har Klogskab og Indsigt hos de Mænd, der repræsenterer Topskudene af Landbrugets Organisationer, en gennemgribende Indflydelse paa, hvad der ad Forhandlingernes og Undersøgelsernes Vej naaes; men Styrken og Kraften bæres frem paa Skuldrene af de Tusinder af Enkeltmænd, der slutter sig til.

Blandt Samfundslivets Rørelser indtager de politiske Foretelser i Aarets Løb selvsagt en fremskudt Plads. Folketingsvalget i April Maaned gav det parlamentariske Grundlag for en socialistisk-radikal Regeringsdannelse. Stedet er ikke her til en i Enkeltheder gaaende Uddybelse af, hvad dette betyder for Landbrugserhvervet. Herom hersker delte Meninger, og en objektiv landbrugsmæssig Dom kan falde vanskelig for de fleste. — Landbrugsminister *Th. Madsen-Mygdal* afløstes af Landbrugsminister *Kr. Bording*. Paa Rigsdagen er fremsat flere ogsaa for Landbrugserhvervet dybt indgribende Lovforslag, og de hidtil førte Forhandlinger baade i og udenfor Tinget viser, at Landbrugets Mænd ingenlunde staar enige i Opfattelserne af principielle Spørgsmaal. Landbrugets Hovedorganisationers Delegeret- og Sendemandsmøder var præget af disse Forhold — for nogle at se stærkere, end heldigt er for en fortsat Udvikling og Underbyggelse af disse Foreningers rene landøkonomiske Opgaver. — Beskatnings- og Jordfordelings-Spørgsmaalene synes at dele den danske Landbostand; og Forhandlingerne i 1929 bringer Varsler om, at der indenfor Landbruget kan komme til at staa Kamp i den Tid, vi gaar i Møde.

Ligesom i tidligere Aar er Forholdene paa vor vigtig-

ste Markedsplads, England, blevet fulgt med vaagen Opmærksomhed. Under Devisen: Fremskaffelsen af den bedst mulige Kvalitet, er ogsaa i 1929 Konkurrencen taget op, og Afsætningen af vore vigtigste Eksportvarer: Smør, Flæsk, Æg, er i det store og hele forløbet tilfredsstillende.

Naar 1929 fremtræder med et forholdsvis opmuntrende Skær over sig, kan det overfladisk set friste til den Opfattelse, at Virkningerne af de forudgaaende Kriseaar helt er overvundet. Dette er næppe rigtigt. Foran er allerede paaapeget, at Krisesporene endnu er til Stede, først og fremmest i den Gældsbyrde, mange Landmænd har paadraget sig. Nej, den væsentligste Aarsag til Stillings Forbedring maa aabenbart søges i den store Høst i 1928 og den gode Høst i 1929, samt for dette sidste Aar en særdeles rentabel Svineproduktion. Glemmes maa heller ikke den i de forudgaaende Aar stedfundne Nedsættelse af de offentlige Byrder. Følgerne af den voksende Tillid mærkes da ogsaa i 1929 i stigende Ejendomspriser. Det er at haabe, at sund Dømmekraft vil hindre den vaagnende Optimisme i at stige til virkelighedsfjerne Højder. Kun derved undgaas de tunge og lammende Skuffelser ved det fremtidige Arbejde.

Planteproduktionen.

Vejrlag og Vækstforhold. Fra Midten af Januar herskede streng Frost, og i Begyndelsen af Februar blev Færdelsesforholdene vanskelige. Den her i Landet ret usædvanlige Temperatur af -20° C. indtraf enkelte Steder i Slutningen af Maaneden, hvor Vinteren strængedes. Det kan ikke nægtes, at Snekastningen paa Landet maatte bringe Tankerne hen paa Ønskeligheden af en Modernisering. Tid spildtes, og megen Arbejdskraft blev daarlig udnyttet. Naa, det kan anføres, at der blev Ventetid nok, inden Foraaret meldte sig. Der blev ikke udført ret meget Markarbejde før Paasken, som indtraf først i April. I Ugen efter Paaske herskede atter Vinter-

vejr, og Saaningen kom først ret i Gang fra Midten af Maaneden. Der er det gode ved Kornsaaningen nu om Stunder, at naar alt er vel tilrettelagt, kan den tilendebinges paa faa Dage. Det sene Foraar ytrede sig ogsaa paa den Maade, at der først fra Midten af Maj Maaned kom Gang i Græsvæksten. Maj var iøvrigt en god Maaned i Aar med lidt over Gennemsnitstemperatur og rigtig Nedbør i Jylland. Juni blev kølig og med over Middelnedbør i alle Landsdele. Juli var derimod tør, særlig i Jylland, men med omkring normal Gennemsnitstemperatur.

Alt i alt gav dette ret gode Vækstvilkaar. I visse Egne kneb det dog noget med Græsvæksten sidst i Juli og hen i August Maaneder. Vejrligets Ustadihed i første Halvdel af August trak Kornets Modning ud, men da Høsten saa først kom i Gang, fik vi ogsaa et saa ideelt Høstvejr, som ikke kendt i flere Aar. Efteraaret gav et smukt, stadig, lovlig tørt Vejrlig. Det kunde paa sine Steder knibe at faa Ploven i Gang, men iøvrigt virkede det gode Vejr fremmende for Arbejdet med Gødningskørsel og Røbjergning. Og saa kom Regnen, og Pløjningen har i det milde Vejr i November og December kunnet gennemføres paa god Maade, og i alle Landbrug staar man ind under Jul praktisk talt med alt Markarbejdet udført.

Med Hensyn til Arealets Benyttelse i Sommeren 1929, er der paa det Tidspunkt, da denne Afhandling skrives, endnu ikke kommet nogen Opgørelse fra Statistisk Departement over Resultatet fra Sommertællingen. Antagelig er der for Hovedafgrødernes Vedkommende ikke større Forskydninger fra 1928. Det kan nævnes, at ogsaa i Aar kom der Vanskeligheder med Tegning af Sukkerroearalerne. Det synes at blive en aarlig tilbagevendende Begivenhed, som først trækker sig i Lave lige op mod Saatid, hvilket selvsagt er uheldigt for Planlæggelsen af Arealernes Udnyttelse. Sukkerroedyrknings Omfang er derfor utvivlsomt indskrænket noget i 1929.

Om Høstudbyttet rejser der sig altid Diskussion. I mangfoldige Landbrug kan der faktisk først opgives noget herom hen paa Vinteren. En god Middelhøst bliver antagelig for 1929 det rette Udtryk. Kornafgrøderne ligger noget over, Roer, Hø og Græs formodentlig næppe omkring Middel.

Fra en Del Landbrug hævdes, at der er naaet ligesaa stort et Kærneudbytte som i 1928; men dette kan næppe opstilles som det almindelige. Gennemsnittet kommer sikkert noget lavere. Udbyttet af Vintersæden vil sandsynligvis variere stærkt fra Sted til Sted. Byghøsten synes gennemgaaende at være stor, muligvis er ogsaa Havreudbyttet over Middel.

Rodfrugterne stod i Forsommeren noget i Stampe, men rettede sig betydeligt i Juli Maaned. De var plaget af ikke ganske faa Sygdomme, og Mangelen paa tilstrækkelig Fugtighed i Efteraarstiden bevirkede, at Mængdeudbyttet blev formindsket. Det kan bøde noget herpaa, hvis der, hvad der hævdes, er en god Tørstofprocent i Aar.

Høhøsten var ogsaa i Aar forbundet med Besvær, og Kvaliteten blev en Del forringet. Græsudbyttet blev i sidste Halvdel af Sommeren ikke stort nok, hverken paa Øerne eller i Jylland. Til Gengæld kunde Dyrene i Aar være længe ude, og det gode Efteraarsvejr gav gode Betingelser for at udnytte Staldfoder — Turnips- og Røetop —, hvilket hjalp over de Fodervanskeligheder, som truede, fordi man nødigt vilde angribe Kaalroe- og Runkelroeafgrøderne.

En Del Kaalroefrømarker blev stærkt udtyndet af Frostene i Foraaret, særlig hvor Jorden var vandlidende. Iøvrigt maa det siges, at Aaret gav ganske gode Frøafgrøder, og Priserne er blevet saadan, at Frødyrkning har været en god, i nogle Tilfælde en meget fin Forretning.

Om Angreb af Plantesygdomme og Skadedyr i Aarets Løb kan der af de fyldige Oversigter fra Statens plantepatologiske Forsøgsvirksomhed udledes følgende kortfattede Uddrag:

Vintermaanederne og April. Sneskimmel har beskadiget Vintersæds- og Græsmarker, særlig hvor Snedriverne har ligget længe. Kløverens Bægersvamp har været godartet i sine Angreb.

Maj Maaned. Havreaalsangreb synes i forskellige Egne at tage til og er næsten altid en Følge af uheldigt Sædsifte. Smelderlarverne har udført en Del ondartede Angreb, men særlig optræder Stankelbenslarverne umaadelig talrigt. »Fra næsten alle Landsdele klages over svære Angreb, særlig i Vaarsæd efter Grønjord«. Ligeledes er Jordlopperne slemme og har i mange Tilfælde nødvendiggjort Omsaaning.

Juni Maaned. Gulspidsyge og Lyspletsyge nævnes, og Fodsyge i Hvede er iagttaget. Nøgen Bygbrand er meget iøjnefaldende, Havreaalen forekommer ogsaa paa andre Afgrøder end Havre. Bedefluen har været ualmindelig ondartet, og Jordlopperne har hærget i usædvanlig Grad.

Juli Maaned. Fodsygen angives at være godartet. Bedefluens Larve giver heftige Angreb paa Runkelroerne. Desuden nævnes talrige Sygdomme og Skadedyr for Havebruget.

August Maaned. Her fremhæves de Angreb af Gulrust, der kan iagttages paa Vaarbygmarker, der grænser op til Vinterbyg. Ved det sjællandske Delegeretmøde blev denne Sag forøvrigt ført frem, og man drøftede Tanken om eventuelle Forbud mod Dyrkning af Vinterbyg. — Foruden de fra tidligere Beretninger nævnte Skadedyr og Sygdomme, omtales Bladrullesygen hos Kartoflerne; praktisk talt er kun det nordvestlige Jylland fri herfor. Fra Haverne nævnes særlig Rødt Spind paa Frugttræerne og desuden Bladlusenes Angreb.

September Maaned. Kløveraal er iagttaget paa Hvidkløver i vedvarende Græsmarker. Kartoffelskimmelen betegnes som sen, men stærk. Rødt Spind er blevet begunstiget i sin Udvikling, og der kan ventes stærke Angreb heraf i 1930.

Under Omtalen af Planteavlsforholdene vil det falde

naturligst kort at nævne lidt om Aarets Kornpriser. For Korn af Høsten 1928 fandtes der i de første Maaneder af 1929 følgende Noteringer: Hvede 16,50—17,50, 2rd. Byg 16,75—17,25, Havre 16,75—17,75. Den Prisstigning, som det kornsælgende Landbrug havde haabet paa, indfandt sig ikke. Det er bemærkelsesværdigt, at Havre i Forhold til sin Foderværdi noteredes relativt højt. Priserne paa Korn af Høst 1929 har heller ikke været høje eller svinget meget. Hvedenoteringen har ligget omkring 16,25, Byg 15,25 og Havre 13,00 à 14,00. — Det er ikke underligt, at der med disse Kornpriser i Forbindelse med de herskende Produktionsvilkaar for Flæsk er blevet truffet Foranstaltninger i mange større Landbrug til gennem Svineholdet at finde lønnende Afsætning for Kornet.

Forsøgsvirksomheden indenfor Planteavlens synes i 1929 at have haft samme Omfang som Aaret forud. En livlig Debat har været standende om Forsøgsresultaternes Opgørelse og Fortolkning, delvis en Fortsættelse af den i 1928 rejste Diskussion paa Grundlag af Beretningerne om Gødningsforsøgene paa Aarslev og Askov Forsøgsstationer.

Ved de provinsielle Planteavlsmøder er aflagt fyldige og gode Beretninger om Landbrugsorganisationernes Planteavlsarbejde, og de Græsmarksmøder og Græsmarksudflugter, der i de forskellige Landsdele har været afholdt, har som i tidligere Aar samlet stor Tilslutning. Det er øjensynligt, at Græsmarksspørgsmaalene stadig er brændende, aabenbart fordi flere og flere Landmænd gennem den rejste Bevægelse har lært at forstaa, at der her er et Omraade, hvor Forbedring og Fremgang baade tiltrænges — og lykkeligvis kan skimtes.

I Havebruget har ogsaa i Aar en mere forbedret Behandling af Frugttræerne været et Hovedemne, og den stiftede Forening, Dansk Frugtavl, har vundet stor Tilslutning. I det hele tyder forskellige Ting paa, at Haven, hvadenten det er Frugt-, Urte- eller Prydhaven, i 1929 har tiltrukket sig voksende Interesse. Dette maa

sikkert hilses med Glæde, thi altfor mange Steder er der paa dette Felt blevet handlet planløst og efter bedste Beskub, skønt der kunde indvindes betydelige Værdier og skabes smukke Rammer omkring mangt et Landbohjem, der nu, hvad disse Forhold angaar, gør et noget trøstesløst Indtryk.

Maltbygspørgsmaalet er sat paa Dagsordenen gennem de Udstillinger, der i de senere Aar har været holdt. I 1929 var det Jydernes Tur til at være Værter, og Udstillingen holdtes i Aarhus i November Maaned. Lolland-Falster tog Flertallet af Præmierne hjem ligesom i tidligere Aar, og af Bygsorterne syntes Opalbyggen at være paa Fløjen. De afholdte Maltbygudstillinger har utvivlsomt bevirket en hurtigere og mere omfattende Udbredelse af de nyere yderigeste Bygsorter. Planer er endvidere rejst for at vække Udlandets Opmærksomhed for vor Bygavl, og med den gode og sunde Kvalitetsvare, som fandtes i Aar, synes der at være gode Betingelser for en virksom Propaganda, bl. a. ved Udsendelse af Bygprøver til Udlandet.

En Planteavlssag af omfattende Rækkevidde er den Revision af Vandløbslovgivningen, som et Udvalg, nedsat af De samvirkende danske Landboforeninger, De samvirkende danske Husmandsforeninger og Det danske Hedeselskab i Forening, i Aar ved Delegeret- og Sendemandsmøderne har stillet Forslag om. Udvalgets Arbejde samler sig i Forslag til to helt nye Love: 1) Lov om Vandløbsretter, 2) Lov om Regulering af Jorders Fugtighedsforhold. Forslagene vil nu antagelig blive indsendt til Landbrugsministeriet.

Husdyrbruget.

Under foranstaaende Omtale af Planteavlsforholdene maatte en nærmere Uddybelse af saa betydningsfulde Spørgsmaal som f. Eks. Arealets Benyttelse og Høstudbytets Størrelse henvises til mere fyldig Besvarelse, naar nøjagtige Opgørelser herover til sin Tid foreligger. Det

samme maa fremføres for en Række Forhold indenfor Husdyrbruget, for hvilke der ved Udarbejdelsen af efterfølgende Rids af Aarets Historie ikke har været mere detaljerede Oplysninger til Raadighed.

Af Danmarks Landbrugsareal anvendes antagelig omtrent de $\frac{3}{5}$ til Avl af Grovfoder, og af det aarlige Høst-udbytte paa 9—10 Milliarder Foderenheder udgør Grovfoderet omtrent de $\frac{2}{3}$. Rundt regnet opfodres omkring 8 Milliarder Foderenheder af Landets Avl paa Husdyrene. — Dette danner tilsammen Baggrunden for Husdyrproduktionen og baade Berettigelse og Betingelse for Husdyrbrugets Udvikling.

Husdyrbestandens Størrelse efter Tællingen den 15. Juli 1929, der foruden de større Husdyr tillige omfattede Faar, Geder, Fjerkræ, Kaniner og Bier, fremgaar af følgende Opgørelse, offentliggjort i Statistiske Efterretninger:

		1929	1928	1927	1923
Heste	(Tus. Stkr.).....	521	519	525	562
Hornkvæg	—	3031	3016	2913	2523
Heraf Køer	—	1579	1541	1514	1339
Svin	—	3616	3363	3731	2855
Faar	—	191	—	—	374
Geder	—	21	—	—	42
Høns	—	22000	—	—	20000
Andet Fjerkræ	—	1099	—	—	1117
Kaniner	—	194	—	—	34
Bistader	—	95	—	—	75

Hestebestanden er blevet forøget med 2000 Stkr., Heste i den arbejdsdygtige Alder dog med ca. 3800 Stkr. Denne Forøgelse er fremkommet ved en betydelig Merindførsel af Heste, nemlig ca. 6800 Stkr., og Tillæget har altsaa ikke været i Stand til at dække Afgangen, og dette vil i endnu ringere Grad blive Tilfældet i det kommende Aar, da Antallet af Plage over 2 Aar kun andrager 14,500 mod 18,700 ved Tællingen i Fjor. — Lidt vil dette Forhold ændres ad Aare, idet Antallet af Føl er steget med ca. 2800, og Antallet af bedækkede Følhopper paa det nær-

meste er ligesom i Fjor, godt 29 000 Stkr.; men Opdræt-
tet vil altsaa alligevel være utilstrækkeligt til at vedlige-
holde Bestanden. — Af særlig Interesse er en Opgørelse
over Antallet af fremmede, smaa Heste, der udviser godt
77,000 Stkr. i 1929 mod godt 72,000 Stkr. i 1923. For
1929 svarer dette til ca. 17 pCt. af Hestene i den arbejds-
dygtige Alder.

Hvad Hornkvæget angaar, er Tyre og Stude forøget
med ca. 12,000 Stkr., Køerne med ca. 38,000 Stkr. og
Kvierne med ca. 21,000 Stkr. i Forhold til 1928. Kun
Kalveantallet er formindsket med ca. 56,000 Stkr. Med
Hensyn til Aldersfordelingen, der sidst blev belyst i 1924,
viser det sig, at de unge Køer i 1929 udgør en forholdsvis
mindre Del af Bestanden end i 1924. Antallet af udsatte
Køer af Besætningerne er knap 265,000 Stkr. eller 16,7
pCt., omtrent det samme som i 1928.

Svineholdet er blevet forøget med ca. 253,000 Stkr.
eller 8 pCt. i Forhold til sidste Aar. Der er Stigning in-
denfor alle Grupper, men forholdsvis størst for Søerne,
hvoraf Gruppen Drægtige Søer er steget med ca. 66,000
Stkr., medens de Ikke drægtige er forøget med ca. 23,000
Stkr., altsaa en samlet Stigning i Soantallet paa ca. 89,000
Stkr. — Stærkest er Svineholdets Forøgelse i de jyske
Amter nord for Kongeaaen, svagest paa Øerne og i Søn-
derjylland.

Hønsbestandens Fremgang fra 1923 falder særlig paa
Gruppen Kyllinger, hvilket tyder paa, at en Udvidelse af
Hønseholdet er under Udvikling.

Vedrørende Avl og Brug af Husdyrene kan der ikke
foregaa store Ændringer fra Aar til andet; der maa i
Følge Sagens Natur altid i den Retning over Husdyrbru-
get komme noget konservativt vedholdende, i Hovedsagen
følgende de Linier og brugende de Midler, der er kendt
fra tidligere Aar.

Hestene. Disse Husdyr frister ikke til lang Omtale;
de synes fordømt til Trællestanden, endda til det grovere
Trælleslid. Men derfor skal man selvfølgelig ikke under-

kende den Betydning, Hesten landbrugsmæssigt har ved endnu at afgive den overvejende Del af den egentlige Trækkraft i Låndbruget. Som Udførselsartikel synes Hestene ikke at kunne genvinde deres gamle Betydning. Det gaar stadig tilbage: 1927 androg Udførselen tæt ved 9000 Stkr., 1928 knap 6000 Stkr., og i 1929 bliver det kun lidt over 3000 Stkr., der næsten allesammen er gaaet til Tyskland.

Der skal Udholdenhed til at være Hesteopdrætter under slige Forhold, og dog sporedes der i 1928 ligesom lidt mere Liv og Interesse paa dette Omraade. Denne er muligvis ikke øget i 1929, men antagelig dog heller ikke svækket, og de Priser, gode Arbejdsheste i Aarets Løb har kunnet opnaa, kan næppe heller ved en fornuftig anlagt Avl og Opdrætning bringe Tab. 600 til 900 Kr. kan vel blive den vage Antydning af Prisen paa en 1. Kl. Arbejdshest paa det stillestaaende og svage Marked.

Lidt Nyt bragte dog 1929, idet der dannedes en Landsorganisation for den lettere Hesteavl, bestaaende af en halv Snes forskellige over hele Landet spredte Organisationer, der nu samles til enigt samlet Arbejde for den lettere Hesteavls Fremme og Udvikling.

Kvæget. Hovedformaalet med Kvægholdet i Danmark maa i vor Tidsalder være Mælkeproduktionen, og dette er end yderligere understreget i 1929. Enhver Landmand vil faa denne Anskuelse stadfæstet ved en Betragtning af Indtægtskilderne ved sit Kvæghold, hvor Tilvækst og Kødproduktion i Værdi kun udgør en Brøkdæl af Mælkeproduktionens Værdi. Der er muligvis snævert afgrænsede Lokalteter i Vestjylland, hvor Kødproduktionen endnu er det overvejende, men selv for Korthornsracen i Almindelighed maa Mælkeproduktionen komme i Forgrunden.

Søger vi at danne os et Billede af Produktionens Størrelse ved en Betragtning af Tallene for Udførselen af Kvægbrugsprodukter, synes 1929 at ville sætte en Række Rekorder, hvilket for saavidt er i god Overensstemmelse

med den Stigning, der har fundet Sted i Husdyrbestanden, og som jo maa betyde — eller helst skulde betyde — øget Produktionsevne. I nedenstaaende Tabeloversigt maa det dog erindres, at Tallene for 1929 er skønsmæssigt beregnede.

	Udførsel af Kvægbrugsprodukter.			
	1929	1928	1927	1926
Smør (Mill kg).....	156,0	147,7	143,2	132,5
Ost —	6,4	6,1	5,3	7,0
Kød —	4,5	2,7	1,8	16,2
Lev. Hornkvæg (Tus. Stkr.)....	267,0	255,2	262,7	158,3
Ialt Kød og Hornkvæg (Tus. Stkr.)	285,0	265,8	269,7	223,1

Antagelig vil 68 pCt. af Smørmængden vise sig at være gaaet til England, 27 pCt. til Tyskland (heraf en mindre Del til Czekoslovakiet og Østrig) og 5 pCt. til andre Lande. Det er omtrent samme Fordeling som i 1928. — Den store Hovedpart af de øvrige Kvægbrugsprodukter gik til Tyskland.

Efter Landbrugsraadets udarbejdede Oversigter over Produktions- og Afsætningsforhold for Mælk og Mælkeri-produkter i de forskellige Kvartaler anføres de gennemsnitlige Smørnoteringer pr. Kvartal, idet dog Priserne for 4. Kvartal 1929 kun gælder som Gennemsnit for Tiden indtil 15. December.

	1929	1928	1927	1926
1. Kvartal (Kr. pr. kg)	312	311	308	332
2. — —	277	293	278	298
3. — —	302	314	295	300
4. — —	322	336	324	300

Gennemsnitsnoteringen vil antagelig komme til at ligge omkring 300 mod 314 i 1928, 301 i 1927 og 307 i 1926. Smørprisens Bevægelser i Aarets Løb er den, at fra 324 ved Aarets Begyndelse synker Prisen i lidt Bølgegang ned til 268 først i April og holder sig omtrent der, indtil den i Juni Maaned arbejder sig op til 295. Praktisk talt holder den sig her, indtil en Stigning i September fører Noteringen op til at være 344 først i Oktober. Derpaa ind-

træder et ret jævnt Prisfald, saaledes at Noteringen lige før Jul kommer ned under 300.

For levende Hornkvæg, unge Køer af mellemste Klasse paa Københavns Kvægtorv, var Noteringerne i Slutningen af Aaret en Kende bedre end paa samme Tid i Fjor, nemlig i Øre pr. kg levende Vægt:

	1929	1928	1927
16. Januar	42	42	42
17. April	44	46	46
17. Juli	50	50	56
16. Oktober	46	44	48
4. December	48	40	44

Mælkeproduktionen var i Aarets første Maaneder ret god, thi Foderbeholdningerne var rigelige, men paa sine Steder har Frost og Kulde vel nok øvet sin Indflydelse. Selv om Udbindingen kom sent, holdt de gode Roebeholdninger Mælkemængden oppe, og denne kom til at ligge særlig højt i den gode Græstid i Maj—Juni Maaneder. Græsvæksten var kun sparsom i August og September, og skønt Vejrliget var mildt, kom en Del Malkekøer ind paa Hø og Turnipsfoder, og hvor man kviede sig ved at øge Tilskudet af Kraftfoder, kunde det ikke undgaas, at Mælkemængden dalede. Mod Aarets Slutning kan der være Anledning til at give et Varsko til alle, der ikke rigtig har gjort sig klart, hvorledes Roerne slaar til. Avlen var jo ikke stor, og en gennemført Økonomi med Anvendelsen er derfor betimelig i indeværende Vinter.

Landets Indførsel af Oliekager i Tidsrummet Januar—Oktober 1929 var en lille Smule større end i samme Periode i 1928, hvorimod der indførtes op imod 30 Mill. kg Hvedeklid mindre. Dette skyldes utvivlsomt, at der er blevet opfodret en Del Korn paa Kvægholdet. Kornpriserne indbød jo dertil. Majsindførselen bærer ogsaa i betydelig Grad Vidne om dette, thi den var ikke mindre end ca. 480 Mill. kg lavere end i Fjor.

Kom Smørprisen til gennemsnitlig at ligge noget lavere end i Fjor, har Foderstofpriserne til Gengæld ogsaa, navn-

lig ved Midsommer og mod Aarets Slutning, ligget lavere, 1 à 4 Øre pr. kg, og dermed forbedredes Produktionsvilkåarene. Noteringerne var for følgende Sorter (Øre pr. kg):

	Nytaarstid	²⁰ / ₃	²⁴ / ₆	²⁵ / ₉	¹² / ₁₂
Texas Bomuldsfrøkager . . .	22,00	22,00	19,50	20,90	19,80
Solsikkekager	21,00	21,50	18,00	19,00	17,40
Soyaskraa	21,50	20,70	17,20	19,20	17,30
Kokuskager	19,90	20,40	17,00	18,60	17,10
Hvedeklid	16,00	15,30	12,80	13,10	12,80

Forholdet mellem Smørprisen og Noteringerne paa Texas Bomuldsfrøkager stiller sig efter Landbrugsraadets Beregning saaledes paa de anførte Datoer:

	¹⁷ / ₁	¹⁸ / ₄	¹⁸ / ₇	¹⁷ / ₁₀	¹² / ₁₂
1929	14,5	12,4	14,3	16,0	15,2
1928	13,4	12,8	12,6	14,2	15,7
1927	17,7	17,0	14,4	16,6	15,4

Forholdstallet for hele Aaret 1928 var 13,9. Det ser nærmest ud til, at Tallet for 1929 snarest kommer til at ligge derover. Kvægholdets eller Mælkeproduktionens Lønsomhed kan naturligvis kun ufuldstændigt belyses paa denne Maade, men det giver Fingerpeg om, at Vilkåarene ikke har været daarligere end i 1928. —

Næppe noget Spørgsmaal indenfor Husdyrbruget har i 1929 tiltrukket sig saa stor Opmærksomhed som de Vanskeligheder, der har rejst sig for Eksporten til Tyskland. Som en Uvejrssky, der i Aarets Løb blev tættere og mere truende, har Sagen tilspidset sig, først og fremmest gældende Kreaturudførselen, men i nogen Grad ogsaa Kød- og Smørafsetningen.

Det vil muligvis erindres, at efter 1. August 1926 traadte de nugældende Toldsatser i Kraft, og disse begunstigede Udførselen af levende Hornkvæg fremfor Kød. Leveringerne herfra menes normalt at udgøre ca. 80 pCt. af Tysklands Indførsel af levende Kvæg. Regner man imidlertid efter Kødmængden, bliver det kun ca. 34 pCt.

af Tysklands samlede Kødindførsel og kun ca. 5 pCt. af det tyske Kødforbrug (A. P. Jacobsen).

Hvadenten der regnes paa den ene eller anden Maade, har Kreatureksporten været en Torn i Øjet paa det tyske Landbrug, der er stillet under vanskelige Kaar. — Alleerede i Efteraaret 1928 fremkom fra politiske Partier i Tyskland Tanker og Forslag til en Toldforhøjelse, hvilket i Sommerens Løb har været behandlet i den tyske Rigsdag. Skulde det vedtages, maatte der imidlertid foretages en Ændring af den tysk-svenske Handelstraktat, idet den gældende Toldsats af 16 Mk. pr. DCtn. findes optaget i denne. Dette er ogsaa sket, og den truende Toldfare vokset ved et den 16. December af den tyske Regering i Rigsdagen fremsat Forslag, hvorefter Danmarks Mestbegunstigelsesret fortolkes saaledes, at Danmark ligesom Sverige faar Ret til at indføre 5000 Stkr. Hornkvæg til Toldsats 16 Mk. pr. DCtn., mens der af alt overskydende skal betales 24,50 Mk. pr. DCtn. Dette vil i højeste Grad virke uretfærdigt for Danmark, thi mens det paagældende Eksportkvantum omfatter mere end hele Sveriges Kreatureksport, bliver det kun en ringe Brøkdal af Danmarks. Ydermere vokser Uretfærdigheden derved, at den tyske toldfri Indførsel af 50 Mill. kg frosset Kød fra oversøiske Lande fremdeles skal opretholdes; thi dette er omtrent en lige saa stor Kødsmængde, som den danske Eksport af levende Kreaturer repræsenterer. Dertil kommer, at der tillige er foretaget en Forhøjelse af Tolden paa vort Eksportkød fra 37,50 Mk. til 45 Mk. pr. DCtn.; Konkurrencevilkaarene for dansk fersk Kød er saaledes alt andet end lyse.

Ogsaa paa anden Maade har Eksportspørgsmaalet berørt os. F. Eks. vil Tolden paa Smør efter Vedtagelsen af en tysk-finsk Handelsoverenskomst stige fra 27,50 Mk. til 50 Mk. pr. DCtn., og det er kun en fattig Trøst, at dette gælder for alle Lande. Endelig blev fra tysk Side stillet Forslag om en Forhandling mellem den tyske og danske Regering om Muligheden af en Begrænsning af Ekspor-

ten af levende Kvæg i August—November Maaneder. Disse Forhandlinger foregik i Berlin den 22. og 23. August. Fra dansk Side mødte Repræsentanter fra Udenrigs- og Landbrugsministeriet samt fra Landbrugsraadet og Husmandsforeningerne. Der opnaaedes Enighed om en Fællesudtalelse, af hvilken her citeres: »Der opnaaedes Enighed om, at det danske og det tyske Landbrug maatte have fælles Interesser i at bringe Priserne for Slagtekvæg op paa en for begge Landes Landbrug rimelig Højde. Fra tysk Side blev det navnlig fremhævet, at det havde vist sig, at det tyske Landbrug ikke kunde bære det regelmæssigt tilbagevendende Fald i Slagtekvægspriserne i Maanederne August—November. — Den danske Delegation har under Forhandlingerne i disse Dage faaet et stærkt Indtryk af de økonomiske Vanskeligheder, hvorunder det tyske Landbrug for Tiden arbejder, og vil gøre den danske Regering og de danske Landbrugsorganisationer delagtige i dette Indtryk. — Paa Baggrund af disse Indtryk vil den tyske Regering og de tyske Landbrugsorganisationers Ønske blive meddelt de danske Landbrugere og andre i Udførselen interesserede Kredse, og det vil blive fremhævet som ønskeligt og i begge Landes Interesse saavidt muligt at indskrænke den danske Kvægekspport til Tyskland i Maanederne August—November, særlig hvad angaar saadanne Dyr, som ikke er fuldfede.«

Dette var altsaa en Overenskomst om en frivillig Begrænsning. Her skal ikke forsøges en Vurdering af, hvad Udtalelsen kom til at betyde, men fastslaas, at den danske Imødekommenhed udvist, fordi man havde Øje for, hvilke Kaar, det tyske Landbrug og især det tyske Græslandbrug befinder sig under.

Lige da dette skrives, har danske Landbrugsorganisationer samlet til et Møde i Aarhus den 16. December protesteret mod Forslagene om Toldforhøjelse, som er et Forsøg paa at tilsidesætte Mestbegunstigelsesretten for Danmark — og ifølge Referater i Dagbladene retter Mø-

det en Opfordring til Regeringen om ved Forhandlinger at søge de nu foreslaaede Toldforhøjelser og den ulige Behandling af danske Varer afværget. Lykkes dette ikke, rettes en Opfordring til alle Forbrugere om ved Indkøb af Produkter at foretrække det Lands, der lader danske Varer gaa toldfrit ind.

Idet vi forlader Omtalen af disse noget vidtløftige Forhold, skal bemærkes, at selv om disse har betydelig Interesse for hele det danske Landbrug, gælder det dog i særlig Grad for det sydvestlige Jylland, hvor Fedning og Kødproduktion er mere fremtrædende. Denne Produktionsretning har ikke haft blide Kaar i de senere Aaringer, og 1929 danner ingen Undtagelse herfra. Det er derfor forstaaeligt, at man fra disse Egne spændt følger Bestræbelserne for at overvinde den Modgang, der truende taarner sig op.

— Det danske Mejeribrug gav ved den store Lands-Mejeri-Udstilling i København i Februar Maaned et smukt Bevis paa den stedfundne Udvikling og det nuværende Stade. Tilslutningen var stor, idet praktisk talt alle Andelsmejerier og 25 pCt. af Privatmejerierne deltog. Den afholdte Udstilling gav en Forsmag paa, hvad dansk Mejeribrug har at byde paa, naar Verdens-Mejerikongressen i 1931 skal holdes her i Landet.

Hvad Kvægets Avlsforhold angaar, vil der senere i Tidsskrift for Landøkonomi fremkomme en mere omfattende Redegørelse for, hvad 1929 har i sit Skjold. Det synes imidlertid at være holdt godt i Gang. Tilslutningen til Dyrskuerne har været god, og der, som gennem de aflagte Beretninger paa de store Kvægavls- og Kontrolforeningsmøder, fik man umiskendelige Vidnesbyrd om, at de avlsmæssige Midler brugt og udnyttet paa rette Maade kan medvirke til Fremgang, selv om alt Avlsarbejde ifølge Sagens Natur ofte er udsat for at give Skuffelser og fejlslagne Forhaabninger.

Vinterfodringen har vel knap optaget Sindene saa stærkt som i tidligere Aar. Nu kender man Tabellerne.

Til Gengæld drøftes Sommerfodringen forholdsvis mere, navnlig i Forbindelse med Spørgsmaalet om Løsdrift.

Den frivillige Kamp for Kvægtuberkulosens Udryddelse er fortsat Landet over. Interessen for denne Sag er næppe kølnet, men man mærker indenfor mange Mejerikredse, at man ligesom sunder sig ovenpaa den Afprøvning af Besætningerne, der har fundet Sted; og det er jo ogsaa først efter Resultatet af den første Tuberkulinundersøgelse, at den egentlige Kamp skal organiseres.

Sundhedstilstanden har været god. Kun dukker Spøgelset af Mund- og Klovesygen i December Maaned atter op igen ved nogle spredte Tilfælde paa Lolland-Falster og Sjælland. Skal virkelig Danmarks Kvægbrug hvert fjerde Aar være udsat for en ny Opblussen af denne Sygdom. Det synes næsten saa!

Svineholdet. Med den Nedgang, der foregik fra 1927 til 1928 i Svinebestanden, har vi ikke i 1929 staaet rustet til at kunne hævde saa stor en Udførsel som i Aaret 1928. Men hvad kan der ikke ske i det kommende Aar? Vistnok aldrig har Danmark staaet med saa stor en Sobestand som i 1929, og Svineholdet er landbrugsmæssigt blevet det Kælebarn, hvorom alle Interesser har samlet sig. Svinstalde har rejst sig i stort Antal rundt om i Landet, og Svinestaldene har udvidet for mange Penge. Korn- og Foderstofpriser er forholdsvis lave, og Mælk har man lært at undvære ved Fedningen. Der mangler

Udførslen af Svineprodukter.

	1929	1928	1927	1926
Bacon og Flæsk (Mill. kg).....	245,0	272,2	256,3	190,2
Lev. Svin (Tus. Stkr.)	50,0	45,0	37,3	18,1
Slagteriaffald (Mill. kg)	27,0	25,7	27,4	23,2

blot lidt Tro og Tillid til Flæskepriserne, og en Produktion saa stor som ingen Sinde før vil kunne rejse sig. Der er lidt Feber-Temperatur over denne Situation, saa det endog rækker udenfor Landets Grænser, og Smaagræsene maa hentes til Hjælp fra baade Norge og Sverige. En industrel Udvikling, hvorved Flæskeudførselen i Lø-

bet af 6—7 Aar er blevet fordoblet! Kan England blive ved at tage fra af denne mægtige Indladning?

Paa 0,4 pCt. nær er al Bacon og Flæsk gaaet til England, mens Tyskland har modtaget 88 pCt. og Italien 10 pCt. af levende Svin. Endelig har Tyskland faaet 65 pCt. af Slagteriaffaldet.

Gennemsnittet af Andelsslagteriernes Landsnotering for 1. Kl. vil for 1929 blive op imod 160 Øre pr. kg mod 137 Øre i 1928. I Aarets første Maaned ligger Noteringen omkring 138—144 Øre, men stiger saa ret jævnt til 180 Øre i April. Dette er Aarets Topnotering. En lille Smule lavere, mellem 164 og 176 Øre, svinger Noteringen nu i flere Maaneder indtil omkring 1. September, saa gaar det lidt nedad, men Noteringen holder sig støt paa 148—152 Øre i Aarets sidste Maaneder.

Nu maa det vel erindres, at dette er for 1. Kl. Det store Flertal af Svin gaar i 2. eller 3. Kl., for hvilke Noteringerne har ligget 2—4 Øre lavere, undertiden mere. Til Gengæld har der været 4 Øre at indvinde for lurmærkede Svin mellem 63 og 68 kg Vægt; og selv om Afkortningen for Svin udenfor denne Vægtgrænse er ret betydelig, maa det jo heller ikke glemmes, at velledede Slagterier i normal Drift har kunnet møde med 8—12 Øres Overskud.

Forholdet mellem Priserne paa Flæsk og Foderstoffer har ligget forholdsvis gunstigt og betydelig bedre end i Fjor.

	¹⁸ / ₁	¹⁸ / ₄	¹⁹ / ₇	⁴ / ₁₀	¹² / ₁₂
Byg Øre pr. kg	16,75	16,75	17,50	15,00	14,75
Majs — —	18,25	18,00	18,00	15,25	14,50
Forhold Flæsk : Majs. 1929 . . .	7,6	10,0	9,8	9,7	10,5
— — — 1928 . . .	7,0	6,4	7,9	8,6	8,4
— — — 1927 . . .	9,3	9,9	10,1	8,9	8,9

Der er i 1929 tjent godt paa Svineholdet, hvadenten man ensidigt har kastet sig over Fedningen eller ligesaa ensidigt har drevet Produktion af Smaagrise. Kanske dog den største Fortjeneste er opnaaet i de Landbrug, hvor man har evnet at drive paa begge Produktionsretninger.

Den forcerede Produktion har antagelig sin Andel i, at der nu og da kommer blødt Flæsk frem, men for øvrigt har dette vel ogsaa Forbindelse med Spørgsmaalet om Foderets S sammensætning.

Den egentlige Svineavl har sit solide og faste Grundlag i Avlscentrene. Trods Kritik, der undertiden kan rejse sig mod disse og mod »Dyrskuesvinene«, er det sikkert et stort Gode, at der findes saadanne Centre, hvor der foregaar en planmæssig ledet Avl; thi den almindelige Svineavl vil utvivlsomt altid i nogen Grad blive en Blandingsavl, især i de Aar, hvor Flæskeproduktionen har et særlig voldsomt Tempo.

Der kunde ønskes en noget bedre Overensstemmelse mellem Klassificeringen paa Slagterierne og den Bedømmelse og Vurdering, der foregaar af Avlsdyrene, og denne Sag har da ogsaa i 1929 været bragt paa Bane.

Af Slagterier, Landboforeninger og Husmandsforeninger i Fællesskab rejses der i disse Aar lokale Forsøgsstationer flere Steder i Landet. Hvilken Betydning disse vil kunne faa, staar endnu uklart; men forskellige Forhold peger i Retning af, at der paa lokale Omraader fra disse Stationer vil kunne iværksættes en Avlskontrol med en Del af det Materiale, som er afskaaret fra at kunne optages paa Statens Forsøgsstationer, hvor der ikke er Plads til stort mere end Avlscentrene. Kan Arbejdet paa de lokale Forsøgsstationer udføres med en saadan Sikkerhed og Nøjagtighed, at det bliver muligt at benytte Tallene derfra ved Dyrskuerne, vil det utvivlsomt være til Gavn for Svineavlen.

Mønster-Svinestalden ved Købestævnet i Fredericia var en god Idé. Blicher der aldrig Enighed om, hvad der er det fuldkomne, blev der sikkert hentet mange gode Vink af dem, der stod overfor at skulle bygge nye Stalde.

Paa Svinefodringens Omraade hersker der ikke saa lidt Virvar. Det maa haabes, at de iværksatte Svinefodringsforsøg ad Aare vil kunne give saadanne Resultater, at der vindes mere fast Bund under Fødderne ogsaa paa

dette Felt. Det tiltrænges. — Ogsaa den oprettede Forsøgsstation for Undersøgelser af Svinesygdommene har store og fortjenstfulde Opgaver at løse, thi det er en kendt Sag, at der er Sygdomme, der nedsætter Udbyttet af mange Svinebesætninger betydeligt.

Hønseholdet. Ægudførselen vil antagelig faa samme Omfang som i 1928, nemlig godt 39 Millioner Snese. England aftager de 76 pCt. og Tyskland de 23 pCt. Ved Udstillinger, Foredrag, Fremvisninger og Demonstrationer arbejdes der uhyre ihærdigt af Fjerkræorganisationerne. Det i December i København afholdte Lands-Fjerkræskue var et levende Vidnesbyrd herom. Det turde være et Spørgsmaal, om der ikke indenfor Fjerkræavl er grebet lige saa godt og sikkert an for at lede Avl og Brug ind i planmæssige Baner som ved de andre Husdyrs Avl. Som før nævnt synes Tællingsresultaterne over Hønsbestanden at tyde paa en kommende stærk Udvikling. Ægprisen i 1929 vil næppe komme til at afvige meget fra Gennemsnitsprisen i 1928, 160 Øre pr. kg.

Kaninaavl breder sig, men det vil være forhastet at udtale noget om hvilket økonomisk Resultat, der kan paaregnes. Foreløbig har det mere været Sport end Forretning, der har præget Bevægelsen.

Saa vel **Gede-** som **Faareholdet** har i 1929 kun det halve Omfang af, hvad det havde i 1923. Rent umiddelbart maatte man ellers antage, at paa visse Lokalteter vilde Faareholdet kunne være lønnende, ligesom Gedeholdet i mangt et mindre Hjem kunde være formaalstjenligt.

Forskellige andre Forhold vedrørende Landbruget.

For de første 10 Maaneder af Aaret findes i Handelsstatistiske Meddelelser Opgørelser over Værdien af Vareomsætningen med Udlandet. Der vil altsaa ikke endnu kunne faas et fuldstændigt Billede af Værdibeløbene ved Aarets Omsætning, hvorfor der kun skal drages nogle simple Sammenligninger med tilsvarende Tidsrum i Fjor.

Værdi af Udførsel i Mill. Kr. (10 Mdr.)

	1929	1928
Levende Dyr.....	75,5	72,9
Flæsk, Kød m. m.....	420,9	400,9
Mejeriprodukter.....	440,0	417,2
Æg.....	69,6	69,1
Uformalet Korn.....	9,3	12,8
Frø til Udsæd.....	5,6	7,1
Foderstoffer.....	9,9	10,8
Skind, Huder m. m.....	23,5	30,3

Store Afvigelser vil der ikke findes i Tallene, der allesammen angaar indenlandske Varer.

Værdi af Indførsel i Mill. Kr. (10 Mdr.)

	1929	1928
Uformalet Korn og Bælgsæd..	106,7	179,7
Frø til Udsæd.....	5,5	6,4
Foderstoffer.....	144,2	142,5
Gødningsstoffer.....	56,1	43,6
Levende Dyr.....	6,9	2,7

At Værdierne af indført uformalet Korn er saa forholdsvis meget mindre i 1929 er i god Samklang med den store Nedgang i Indførselsmængderne.

Af Interesse og Betydning for Landbruget er en Række vedtagne Love i Rigsdagssamlingen 1928—29.

Lov om Grundforbedringslaan adskiller sig fra tidligere lignende Love, ved at den gælder for 3 Finansaar, og at der kun stilles indtil 1 Mill. Kr. aarlig til Raadighed til Udlaan til Grundforbedring af Ager og Eng.

En Lov om Afløsning af Grundbyrder i de sønderjydske Landsdele er vedtaget.

Lov om Begunstigelse for Mergelselskaber tilsigter at fortsætte og fremme nyttigt Merglingsarbejde.

Lov om Foranstaltninger til Fremme af Udstykningen i de sønderjydske Landsdele anviser 10 Mill. Kr. til dette Formaal.

Lov om Værn for Erhvervs- og Arbejds-

friheden tilsigter at hindre Begrænsninger i den enkeltes frie Adgang til Erhverv eller Arbejde.

Desuden er vedtaget 2 Tillægslove, dels til Loven om Driftslaaneforeninger for Ejere og Brugere af Landejendomme og dels til Lov af 4. Oktober 1919 om Vilkaar for Bortsalg af Jorder i offentlig Eje. Endelig er vedtaget en mindre Lov vedrørende Grundforbedringsarbejder, efter hvilken det ordinære Afdrag af Laanene til Grundforbedringer kan udskydes i 5 Aar, naar Omstændighederne taler derfor.

I Rigsdagssamlingen 1929—30 er fremsat indgribende og principielle Jordlovs- og Ekspropriationsforslag. Forhandlingerne herom er selvsagt uden Hensyn til partipolitiske Anskuelser blevet fulgt med stor Opmærksomhed, idet disse Forslag ogsaa rent landbrugsmæssigt af tvinger den største Interesse.

For den faglige Dygtiggørelse og Oplæring er der i 1929 ligesom i tidligere Aar øvet en betydelig Indsats. Landbrugsmøder og Kursus er, naar de gribes an paa rette Maade, stærkt besøgt. Landbrugsforedragene i Radioen er fortsat med ca. 2 Foredrag pr. Maaned.

Landbrugsskolerne har i indeværende Vinter større Besøg end i de nærmest foregaaende Aar. Det landøkonomiske Ungdomsarbejde har haft lignende Tilslutning som tidligere. Det skal nu om 1 à 2 Aar, naar de amerikanske Tilskud standser, vise sig, om denne Bevægelse kan opretholdes. — Ladelund Landbrugs- og Mejeriskole har fejret 50 Aars Jubilæum for sin Oprettelse. Med sin tidssvarende Udstyrelse, dygtige Lærerstab og store Elevtilgang er den en af vore førende, faglige Skoler. Haslev Landbrugsskole har holdt Mindefest for sin 25-aarige Virksomhed. Den er rejst af Indre Mission, og dens smukke og anerkendte Stilling skyldes ikke mindst dens Forstander gennem de 25 Aar, *J. K. Jensen*. Paa Lyngby og Sydsjællands Landbrugsskoler er i Aarets Løb sket Forstanderskifte.

Ved Landsdelenes Delegeretmøder giver Forhandlinger og Foredrag Tidens landbrugsmæssige Pulsslag. I Jylland var Emnerne: Oksebremmens Bekæmpelse, Vilkaar for økonomisk Flæskeproduktion, Vore Kredit- og Hypotekforeninger samt Landbrugets Udførselsforhold. Paa Sjælland: Folkeforbundets Virksomhed paa det økonomiske Omraade, Retningslinier i Svineavl. Paa Lolland-Falster: Svinestaldenes Ventilation, Handel med og Afsætningsforholdene for Landbrugets Produkter. Paa Fyn: Landbrugsstatistikens Betydning for den internationale Handel, Foderets Indflydelse paa Smørrets Kvalitet og Flæskeproduktionen i de Lande, som konkurrerer med Danmark.

To nye Landbrugstidsskrifter har set Dagens Lys, nemlig: Jordbrugs-Teknik (Tidsskrift for Jordbrugets Arbejds-, Redskabs- og Maskinteknik) samt Maanedssblad for Kontrolforeninger.

En omfattende Række af Organisationsberetninger foruden Mejeri-, Planteavls-, Kvægavls-, Kontrol-, Redskabs-, Fodringsforsøgsberetninger og flere er fremkommet, ligesom forskellige Bind af Stambøger og Lærebøger har foreligget. Af betydeligere landbrugsliterære Værker fra 1929 skal anføres:

K. A. Bondorff: Forelæsninger over Landbrugets Jorddyrkning.

J. A. Laursen: Vejledning for unge Landmænd.

Jens Warming: Danmarks Erhvervs- og Samfundsliv.

Ø. Winge: Arvelighedslære paa eksperimentelt og cytologisk Grundlag.

Jørgen Christensen: Korndyrkning.

Holger Møllgaard og Aage Lund: Om Grundtrækkene af Malkekvægets Ernæringslære.

N. Kjærgaard Jensen og Rosenstand-Schakt: Landbrugsgeografi.

Salomon Frifeld: Gennem de jyske Udmærker.

A. Axelsen Drejer: Den danske Andelsbevægelse.

Til Slut skal kort nævnes Navne paa Mænd, der paa

fremragende Vis i deres Gerning og Virke har ydet Bidrag til Landbrugets Udvikling og Trivsel, men som i 1929 er blevet bortkaldt: Den gamle højtansete Landøkonom, Forpagter *Hempel Syberg* fra Fyn; Direktør, Gaardejer *Ole Olsen*, Haslev, i mange Aar en fremtrædende Landboforeningsleder; Kammerherre *Adolph Tesdorpf*, Pandebjerg, agtet og anerkendt som Leder af større Landbrug og Deltager i Landbrugets Organisationsliv; Forsøgsleder *J. Holmgaard*, der i ung Alder bortreves fra sit Arbejde paa Statens Frøkontrol. — Til dem slutter sig de mange andre, som dansk Landbrug staar i Taknemlighedsgæld til for Raad og Daad udøvet i større eller snævrere Kredse, men som i Aarets Løb har maattet nedlægge Arbejdsstaven efter et fortjenstfuldt Dagværk.

Udførlige Minderuner er paa forskellige Steder blevet ristet over disse bortkaldte. Med Vemod og Ærbødighed mindes deres Navne og Livsgerning af hver enkelt, der i Tankerne gennemgaar Aaret 1929's Historie.

Et Aarsskifte sætter sjældent landøkonomisk Skel. Naar foranstaaende Skildring læses, er vi allerede et Stykke inde i 1930 og optaget af Foreteelserne, der indtræffer fra Dag til Dag, i det smaa som i det store, for den enkelte som for den større Kreds. Tidens Pulsslag banker heftigt, alt rinder hurtigt. Men nye Tidens Daad spirer kun frem af hvad, der sundt og sandt i Fortiden blev øvet.

Landhusholdningsselskabets fremtidige Stilling.

Paa Landhusholdningsselskabets Generalforsamling den 18. December 1929 blev der af Selskabets Præsident, Forpagter *Chr. Sonne*, givet følgende Meddelelse:

Ved Selskabets sidste Generalforsamling havde jeg den Ære kortelig at gøre Rede for de Overvejelser og Drøftelser, der havde fundet Sted med Henblik paa bedst muligt at sikre Landhusholdningsselskabets nuværende og fremtidige Stilling som Led af vort Landbrugs faglige Organisationer.

Jeg minder i saa Henseende om, at de paagældende Overvejelser og Drøftelser var ledet ind i et bestemt Spor ved et af Konsulent *M. K. Kristensen* stillet Forslag om, at Landhusholdningsselskabets fremtidige Virksomhed skulde samles om den Opgave »at støtte og opmuntre Landbrugsforskningen og dennes Udnyttelse i Landøkonomien«, hvorhos man skulde søge Selskabet rustet til Forfølgelse af denne Opgave bl. a. ved at formaa en Række bestaaende Organisationer — saaledes Foreningerne af Landbrugskandidater, af Landbrugskonsulenter, af Landbrugslærere og af Landbrugsblade — til at gaa op i Landhusholdningsselskabet.

Der redegjordes i store Træk for Resultatet af Forhandling, som et Underudvalg, repræsenterende det af Selskabet om denne Sag nedsatte Ellevemandsudvalg, havde ført med Repræsentanter for de her nævnte Organisationer paa Møder i Maj, Juli og i Løbet af Efteraaret. Og paa det Tidspunkt, da denne Redegørelse blev forelagt

forrige Generalforsamling, var Stillingen den, at skønt der saavel indenfor Ellevemandsudvalget som Selskabets Bestyrelsesraad rejstes Tvivl om Muligheden af at finde en til alle Sider acceptabel Fællesordning udformet over M. K. Kristensens Forslag, gaves der dog Underudvalget Bemyndigelse til at søge Forhandlingerne videreført, i hvilken Forbindelse Underudvalget henpegede paa, at der paatænkte et Fællesmøde med Repræsentanterne for de nævnte 4 Organisationer.

Til Klargøring af Stillingen, som den forelaa ved forrige Generalforsamling, blot endnu den Bemærkning, at Underudvalgets da afgivne Redegørelse henpegede paa, at de væsentligste Vanskeligheder for Tilvejebringelsen af en Nyordning som den, der her var holdt for Øje, syntes at rejse sig dels af en betryggende Sikring af Fællesordningens Driftsøkonomi og dels af en god Løsning af Blad- og Tidsskriftspørgsmaalet.

Det er paa Baggrund af denne Rekapitulation af det i 1928 i Sagen passerede, at jeg nu skal tillade mig kort at gøre Rede for, hvad der siden da er sket denne Sag vedrørende.

Et Fællesmøde med Organisationsrepræsentanterne afholdtes som planlagt i afvigte Januar Maaned (den 19. Januar).

Som Hovedresultat af det paagældende Mødes indgaaende Forhandling skal først nævnes den Form, under hvilken de 4 Organisationers Repræsentanter vilde kunne tilstræbe en Samvirken med Landhusholdningsselskabet nemlig saaledes,

- at de respektive Foreningers Medlemmer automatisk er Medlemmer af Landhusholdningsselskabet;
- at de respektive Foreninger bevarer en rimelig Selvstændighed — herunder selvstændig Administration af egne Fonds samt Varetagelse af kollegiale og særlige faglige Opgaver;
- at de Foreninger, som har særlige faglige Opgaver, kan — efter forudgaaet Forhandling med Selskabets Ledelse

af de her omhandlede Organisationer — at der af Selskabets Kasse tilbagebetales Foreningen 2000 Kr. til Dækning af de med Varetagelsen af Foreningens kollegiale og særlige faglige Opgaver flydende Udgifter, hvorhos Foreningen forbeholdt sig, at de unge Landbrugskandidater i de første $3\frac{1}{2}$ Aar efter aflagt Eksamen skulde nøjes med et væsentlig nedskrevet Kontingent, idet der kunde henvises til, at Foreningen nu i et Tidsrum af $5\frac{1}{2}$ Aar har normeret for disse et Kontingent af 12 Kr., mod det ellers gældende Kontingent af 20 Kr.

De her fremholdte Krav dannede altsaa Baggrunden for Mødets Drøftelse af det økonomiske Problem.

Af Selskabets Kasserer, Hr. *H. M. Knudsen*, var der med alt fornødent Forbehold til Støtte for denne Forhandling opstillet et Budget, som ifølge et derom fra Landbrugskandidatforeningen fremholdt Ønske var udarbejdet paa Grundlag af et Medlemskontingent som Selskabets nuværende, nemlig 20 Kr., hvorhos der regnedes med et Medlemstal af 1500.

Det paagældende Budget resulterede i et Underskud paa 8790 Kr. Og vi Medlemmer af Underudvalget kunde deri kun se en Bestyrkelse af det Synspunkt, vi fremholdt under denne Sags Drøftelse paa Selskabets Bestyrelsesmøde i December 1928, og som gik ud paa, at vi maatte anse det for meget betænkeligt, for ikke at sige uforsvarligt, at skride til en Omformning af Selskabet med Normering af et lavere Kontingent end 25 Kr.

Paa det her omhandlede Januarmøde med Foreningsrepræsentanterne hævdede vi med Styrke en tilsvarende Opfattelse. Landbrugskandidatforeningens Formand, Laboratorieførstander *P. Christensen*, havde under de hidtil førte Forhandlinger gentagende hævdet, at en Normering af et højere Kontingent end 20 Kr. vilde rejse maaske afgørende Vanskeligheder for Landbrugskandidatforeningens Tilslutning. Forelagt det af Kasserer Knudsen udarbejdede Budget, erklærede han imidlertid for sit Vedkommende at kunne se, at det næppe vilde lade sig

- af deres Medlemmer afkræve et Særkontingent til Bestridelse af de hermed forbundne Udgifter;
- at Tilslutningen til Landhusholdningsselskabet som Centralorganisation forudsættes udtrykt under en Form, der giver baade Selskabet og de tilsluttede Organisationer hver sit;
- at Landhusholdningsselskabets Sekretariat i det store Hele varetager Sekretærvirksomheden vedrørende de tilsluttede Foreninger;
- at Selskabet, foruden de tilsluttede Foreningers Medlemmer, forudsættes at omfatte saavel personlige Medlemmer som Landboforeninger, Mejerier, Slagterier, Selskaber og Organisationer;
- at der under Selskabet tilsigtes oprettet en Række Sektioner til Behandling af særlige faglige Spørgsmaal, samt
- at der tilstræbes et nært Samarbejde med Statens landbrugsfaglige Virksomhed og med Landbrugsorganisationerne, hvorunder ogsaa er holdt for Øje Nordiske Jordbrugsforskeres Forening.

Angaaende Mødets Forhandling om det omformede Landhusholdningsselskabs Driftsøkonomi skal først bemærkes, at der fra Landbrugskandidatforeningens Side var opstillet et bestemt Krav om, at Ugeskrift for Landmænd skal, opretholdt som Ugeskrift, være det omformede Selskabs officielle Organ — et Krav, mod hvilket Redaktør *Raunkjær* som Repræsentant for Foreningen af danske Landbrugsblade oprindeligt havde rejst Indsigelse, men som ogsaa han erklærede sig villig til at bøje sig for, idet han samtidig stærkt betonedede Nødvendigheden af, at Selskabets hittidige Organ, Tidsskrift for Landøkonomi, opretholdes og helst fremdeles som Maanedsskrift, men i hvert Fald som et periodisk Tidsskrift, der paa god Maade viderefører Selskabets nuværende Tidsskrift.

Endvidere krævede Landbrugskandidatforeningen — som med sine 870 Medlemmer er langt den talstærkeste

gøre at komme igennem med 20 Kr. Han føjede imidlertid til, at skulde der være Haab om at vinde Landbrugskandidatforeningens Tilslutning til et Kontingent af 25 Kr., maatte Budgettets Tal kunne forelægges for Foreningens Bestyrelse og Medlemmer. Og til dette Øjemed blev Budgettet afgivet, med dertil knyttet behørig Reservation.

Ogsaa om Styrelsesformen for et nyorienteret Landhus-holdningsselskab førtes der paa Mødet en Forhandling, som dog nærmest begrænsedes til en orienterende Behandling af Spørgsmaalet. Iøvrigt skal anføres, at den Hovedlinie for Styrelsen, som nærmest havdes for Øje, gjaldt:

- a) et Præsidium — eller Formandsskab — paa 3 Medlemmer, valgt ved skriftlig Stemmeafgivning af Selskabets Medlemmer;
- b) et Bestyrelsesraad paa 20 Medlemmer, nemlig
 1. Formændene for de 4 tilsluttede Foreninger samt
 2. 16 Medlemmer, valgt ved skriftlig Stemmeafgivning af Selskabets Medlemmer, hvorhos
- c) det de tilsluttede Foreninger tillagte særlige Selvstyre tænktes varetaget ved et af de enkelte Foreningers Medlemmer valgt Udvalg eller Nævn med indtil 5 Medlemmer.

Mødet sluttede med, at Landbrugskandidatforeningens Formand paa derom rettet Forespørgsel erklærede, at efter Sagens Forelæggelse paa Foreningens næppe talrigt besøgte forestaaende Generalforsamling i Aarhus samt Behandling af Sagen paa nogle Medlemsmøder rundt i Landet vilde man paa Grundlag af den ad den Vej erfarede Stemning drøfte Sagen paa et Bestyrelsesmøde.

Resultatet af denne Drøftelse i Landbrugskandidatforeningens Bestyrelse blev os forelagt ved en Skrivelse af 27. April, som imidlertid paa Grund af min Bortrejse først kom mig i Hænde i Slutningen af Maj.

Skrivelsen indleder med, at Bestyrelsen »maa anse det for nødvendigt for at kunne anbefale Medlemmerne af

Foreningen af danske Landbrugskandidater at stemme for en Tilslutning af Landhusholdningsselskabet, at denne kommer til at foregaa efter følgende Retningslinier.

Disse Retningslinier er angivne i 10 Punkter. Det overvejende Flertal af disse er i væsentlig Overensstemmelse med Resultatet af tidligere Drøftelse, og i hvert Fald saaledes, at lidt sproglig Tillempning maatte antages at kunne gøre dem acceptable.

Men paa et afgørende Punkt, nemlig ved Kravet om et Kontingent af kun 20 Kr., stillede Landbrugskandidatforeningens Bestyrelse et Vilkaar for Foreningens Tilslutning, som Underudvalget straks ved Skrivelsens Modtagelse maatte anse for uacceptabelt og — saafremt det fastholdtes — derfor skæbnesvangert for den tilsigtede Plans videre Forfølgelse. Thi den Skrivelsen ledsagende Motivering for at holde Kontingentet nede paa 20 Kr. som formentlig tilstrækkelig Basis for Landhusholdningsselskabets fremtidige Driftsøkonomi, kunde Underudvalget paa ingen Maade acceptere.

Paa et Møde mellem Forstander N. Breckjær, Konsulent M. K. Kristensen og mig enedes vi om at meddele Landbrugskandidatforeningen dette og samtidig at henstille, at der, som en sidste Instans, gaves os Adgang til at drøfte Sagen med Foreningens samlede Bestyrelse.

Bestyrelsen erklærede sig villig til at optage en saadan Drøftelse, men ønskede denne af forskellige plausible Grunde udsat til Bestyrelsens første ordinære Møde, som agtedes afholdt i September.

I Henhold hertil mødtes vi — Forstander Breckjær, Konsulent M. K. Kristensen og jeg — den 16. September med Foreningens Bestyrelse, som var næsten fuldtallig fremmødt.

Paa Grundlag af en budgetmæssig Udredning hævdedes fra vor Side paany, at Medlemskontingentets Begrænsning til 20 Kr. vilde efter vor Overbevisning give et reorganiseret Landhusholdningsselskab et saadant Præg

af økonomisk Afmagt og svækket Handlekraft, at det lige fra Starten vilde være handicappet paa uforsvarlig Maade. Og overensstemmende hermed erklærede vi, at hvis Kravet om et Kontingent af 20 Kr. var at anse som et Ultimatum fra Foreningens Side, kunde vi ikke se rettere, end at Vejen vilde være haabløst spærret for den Sammenslutning, som ved de førte Forhandlinger var holdt for Øje.

Forhandlingen strejfede ogsaa andre Led af Landbrugskandidatforeningens Krav eller Betingelser, men stadfæstede iøvrigt nærmest vort Indtryk af, at disse næppe vilde berede afgørende Vanskeligheder, hvis der kunde tilvejebringes Enighed om Kontingentspørgsmaalet.

Stemningen indenfor Bestyrelsen, saaledes som den kom til Orde paa Mødet, maatte nærmest tydes derhen, at der var en ikke ringe Beredvillighed til at tilstræbe en positiv Løsning af Sagen, idet man samtidig fremholdt en stærk Frygt for, at Kravet om det højere Kontingent vilde foranledige, at Sagen ved Afstemning blandt Medlemmerne ikke kunde faa den fornødne Tilslutning. Og indenfor Bestyrelsen syntes denne Frygt endog saa stærk, at det syntes tvivlsomt, om man i det Hele taget turde gaa til en Afstemning, naar der krævedes et Kontingent af 25 Kr.

Fra flere Sider indenfor Bestyrelsen udtaltes der Ønske om, at man kunde faa Adgang til selv at udarbejde et Budget for et omformet Landhusholdningsselskab. Mod dette Ønske kunde der fra vor Side ikke rejses nogen berettiget Indvending, og Mødet resulterede i, at Bestyrelsen vilde forsøge Udarbejdelsen af et saadant Budget, som da vilde være at drøfte med Underudvalget. Bestyrelsen overdrog den paagældende Budgetudarbejdelse til Foreningens Formand, Laboratorieførstander P. Christensen, Næstformanden, Ingeniør Claudi Westh, og Sekretær L. P. Frederiksen, og til Støtte for sit Arbejde overgaves der det paagældende Udvalg en Udskrift af

Landhusholdningsselskabets Regnskab for det sidste Regnskabsaar.

Den 27. September blev Resultatet af Udvalgets Arbejde afgivet i Form af et Budget, som med et Kontingent af 20 Kr. udviste et Driftsoverskud af ca. 9000 Kr. Af Underudvalget overgaves dette til Kasserer Knudsens Prøvelse. Og paa Grundlag af hans Bemærkninger kom Underudvalget til det Resultat, at det som Hovedansvarshavende for det Budget, det skal kunne anbefales vort Selskabs Bestyrelse at acceptere, fremdeles ikke turde mene det forsvarligt at normere et lavere Medlemskontingent end 25 Kr. for et reorganiseret Landhusholdningsselskab.

Vor Budgetopstilling maa ligesom Landbrugskandidatforeningens paa mange Punkter være skønsmæssig. Men at vi som Selskabets Repræsentanter i højere Grad end Landbrugskandidatforeningen har maattet anlægge et forsigtigt Skøn og undgaa at give dette et for optimistisk Præg, tør ikke undre, eftersom det er det reorganiserede Landhusholdningsselskab, der bliver ansvarligt for Indfrielsen af paatagne økonomiske Forpligtelser.

Vi kom saa til det Resultat, at ved et Medlemskontingent af 20 Kr. vilde Landbrugskandidatforeningens Budget-Overskud ændres til et Underskud af 12,700 Kr., hvilket yderligere ved fortsat vederlagsfri Afgivelse af Landøkonomisk Aarbog og ved muligt Bortfald af et hidtidigt Tilskud vilde kunne forøges med 4500 Kr.

Holder vi os imidlertid til det førstnævnte Underskud af 12,700 Kr. — hvilket vi har ment forsvarligt — rejser sig naturligt det Spørgsmaal, hvorledes der ved en Kontingentforhøjelse af 5 Kr. skulde kunne tilvejebringes behørig solid Basis for Selskabets Driftsøkonomi.

Vi har imidlertid i Starten kun turdet regne med et Medlemstal af 1250, medens man fra flere Sider — og bl. a. ogsaa jeg — har ment, at der ved en god Start af det reorganiserede Selskab maatte kunne paaregnes snart at se Medlemstallet øget til 1500. Og 1250 Medlemmer

à 5 Kr. og 250 à 25 Kr. giver 12,500 Kr., altsaa praktisk taget Dækning for det budgetterede Underskud.

Et Medlemskontingent paa 25 Kr. er 5 Kr. højere end Selskabets nuværende midlertidig til 20 Kr. nedsatte Kontingent. Men her maa erindres, at det omformede Selskab paaregnedes vederlagsfrit at yde sine Medlemmer Ugeskrift for Landmænd.

Underudvalget maatte derfor ved Bestyrelsesraadets Møde i afvigte Oktober sammenfatte sin Stilling til Sagen derhen, at hvis Tilslutningen af de 4 Organisationer kunde baseres paa et Medlemskontingent af 25 Kr, kunde det anbefale at søge Sagen gennemført, medens det i andet Fald maatte vige tilbage for det med Reorganisationen forbundne økonomiske Ansvar.

Umiddelbart efter Bestyrelsesmødet gaves der Landbrugskandidatforeningens Formand skriftlig Meddelelse om,

at Sagen var bleven forelagt Bestyrelsesraadet,

at Underudvalget overfor dette havde præciseret sin Stilling til Sagen som ovenfor angivet,

at der under den Diskussion, som paa Bestyrelsesmødet knyttedes til den afgivne Redegørelse, ikke fra nogen Side toges Afstand fra det af Underudvalget fremholdte Synspunkt, samt

at det vilde være Underudvalget en Tilfredsstillelse overfor Foreningens Repræsentanter mundtlig at gøre Rede for, hvorledes dets Revision af det af D'Hrr. opstillede Budget havde givet et Resultat, der henviste det til at maatte fastholde Kravet om et Medlemskontingent af 25 Kr.

I Henhold hertil førtes den 28. Oktober en mundtlig Forhandling mellem Landbrugskandidatforeningens Repræsentanter samt Forstander Bredkjær, Konsulent M. K. Kristensen og mig. Denne endte imidlertid resultatløst, idet man fra begge Sider stod fast paa det indtagne Standpunkt med Hensyn til Kontingentspørgsmaalet. Paa dette afgørende Punkt viste det sig altsaa ugørligt at til-

vejebringe en saavel for Landhusholdningsselskabet som Landbrugskandidatforeningen acceptabel Fællesformel. Foreningens Repræsentanter veg tilbage for at forelægge Sagen for deres Forenings Medlemmer med Krav om et Kontingent højere end 20 Kr. Og saafremt dette, som af Underudvalget hævdet, viste sig for lavt, kunde man senere skride til en Forhøjelse. Underudvalget gjorde heroverfor gældende, at med Landhusholdningsselskabets Ansvar for Økonomien maatte Kontingentet kræves normeret til 25 Kr. samtidig med Starten. Skulde dette da mod al Forventning vise sig at kunne taale en Nedskrivning, kunde denne finde Sted. Dette var efter Underudvalgets Mening en baade solidere og naturligere Linie at følge, end at starte med en efter dettes Opfattelse given Udsigt til snarest at maatte gaa til Kontingentforhøjelse.

Dermed var saaledes de paagældende med Foreningen af danske Landbrugskandidater førte Forhandlinger naaet til Bristepunktet. Og naar denne Forening med sit store Medlemstal ikke har kunnet vindes for Tilslutningen, skønnes der ikke at være Vej frem for en Ordning paa det af Konsulent M. K. Kristensen foreslaede Grundlag ved en Tilslutning fra de 3 andre Foreninger med det lavere Medlemstal: Foreningen af respektive Landbrugskonsulenter, Landbrugslærere og Landbrugsblade.

Det paagældende negative Resultat — om hvilket der selvfølgelig er givet de tre nysnævnte Foreninger Meddelelse — maa i første Række vi, som har medvirket ved Forhandlingerne, beklage. Det er altid utilfredsstillende og mistrøstende at se en udfoldet redelig Bestræbelse ende resultatløst. Ikke mindst her, hvor Konsulent M. K. Kristensens gode grundlæggende Forslag fra de forskellige Sider optoges med en velvillig Interesse, der fra første Færd syntes at varsle gode Udsigter for, at der paa det skulde kunne opbygges en tilfredsstillende Ordning.

Dette er altsaa ikke lykkedes. Sagen har ikke kunnet gennemføres, trods umiskendelig god Vilje fra de forskellige Sider. Forholdene — in casu navnlig Grænsen

for den Kontingenterlæggelse, som Landbrugskandidatforeningens Ledelse har ment at turde byde Foreningens Medlemmer — har været stærkere end den gode Vilje.

Men forsaavidt man formentlig tør trøste sig til, at den gode Vilje fremdeles er i Behold, og at man i vide Kredse vedblivende ønsker at se Landhusholdningsselskabet videreført som en livskraftig Institution og i Pagt med Tiden og Udviklingen, vil der forhaabentlig aabne sig Udveje til at finde den Formel for Selskabets fremtidige Virksomhed, som løser Problemet paa tilfredsstillende Vis.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i Aaret 1928.

Ved Konsulent *Ivar Dokken.*

Landbrugets Vareomsætning med Udlandet har i 1928 fulgt samme Udviklingslinie som i de nærmest foregaaende Aar, idet de udførte Produktmængder og de indførte Mængder af visse Raastoffer i store Træk er blevet forøget Aar for Aar, og for de mest betydende Landbrugsprodukter, Smør og Flæsk, har Udførselen i 1928 været større end i noget tidligere Aar. I nærværende Oversigt, der i det væsentlige støtter sig paa Uddrag af Det statistiske Departements Tabelværker over Danmarks Vareindførsel og Vareudførsel, vil der i det følgende blive givet en Række Oplysninger om Udførselens og Indførselens Størrelse af de Varer, som har direkte Tilknytning til Landbruget, og for Sammenligningens Skyld er ikke blot medtaget Tallene for 1928, men ogsaa for hvert af de tre foregaaende Aar samt Gennemsnittet for Femaarsperioden 1920—1924.

I Tabellerne 1—3 er der meddelt en samlet Oversigt over Værdien af henholdsvis Udførselen af indenlandske Landbrugsprodukter, Indførselen til Forbrug af fremmede Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget samt endelig Overskudsudførselen eller Forskellen mellem Udførsels- og Indførselstallene for de enkelte Varegrupper. For de Varer, hvor Indførselen har været større end Udførselen, er Tallene i Tabel 3 angivet med et ÷ foran.

Tabel 1. Udførsel af indenlandske Varer. (Mill. Kr.).

	1928	1927	1926	1925	1920 —24
Smør.....	482,3	447,8	430,6	577,0	504,2
Fløde og Mælk.....	0,1	—	—	0,5	2,3
Kondenseret Mælk og Mælkepulver.	17,6	16,3	17,2	25,8	27,2
Ost og Kasein.....	6,9	5,6	6,7	12,9	15,8
Æg, Æggehvite og Æggeblomme ...	84,4	87,8	90,6	123,4	144,4
Flæsk.....	461,8	434,7	418,2	520,0	356,6
Svin og Grise.....	5,9	5,7	3,4	3,0	16,5
Heste.....	3,9	5,5	1,7	10,8	23,2
Hornkvæg.....	75,7	81,5	49,8	35,9	61,5
Faar og Lam.....	—	—	—	—	0,1
Kød af Hornkvæg.....	2,5	1,6	19,8	41,5	24,8
Kød af Faar.....	—	—	—	—	0,4
Kød af andre Dyr samt Slagteriaffald	17,8	17,3	17,6	19,9	11,5
Kødkonserver.....	6,3	5,7	4,3	5,8	2,8
Fedtstoffer.....	16,0	16,1	14,1	18,7	11,0
Huder og Skind, Talg m. m.....	30,9	23,5	21,2	27,3	21,2
Uformalet Korn (herunder Malt)....	16,2	14,2	21,6	19,9	16,3
Formalet Korn.....	1,8	2,0	1,9	7,3	3,9
Foderstoffer.....	1,1	1,3	1,2	0,6	1,4
Hø og Halm.....	—	—	—	—	0,2
Kartofler og Kaal.....	0,3	0,2	0,6	0,5	10,3
Frø til Udsæd.....	10,4	7,0	10,4	8,7	14,1
Ialt...	1244,9	1173,8	1130,9	1459,5	1269,7

Under den opførte Indførsel til Forbrug af fremmede Varer er først og fremmest medregnet indførte Hjælpstoffer for Landbruget (Korn, Foderstoffer, Sædefrø og Gødningsstoffer) samt Landbrugsinventar. Men her er ogsaa medregnet en Del fremmede Landbrugsprodukter, der indføres til Erstatning for den i Reglen dyrere danske Landbrugseksport (fremmed Smør, Æg, Kød og Flæsk, animalske Fedtstoffer, Heste og andre Husdyr m. v.). Endelig er der opført en Post for hjemmeproducerede Oliekager til Forbrug i Landet, nemlig Forskellen mellem Oliemøllernes samlede Produktion af Oliekager og Oliekagemel (særlig Soyaskraa) i Kalenderaaret, og hvad

Tabel 2. Indførsel til Forbrug af fremmede Varer. (Mill. Kr.).

	1928	1927	1926	1925	1920 — 24
Smør.....	2,2	2,3	3,2	3,3	1,9
Ost og Kasein.....	0,9	1,1	1,6	1,1	0,9
Æg, Æggehvide og Æggeblomme ...	0,7	0,9	0,9	1,6	1,7
Flæsk.....	0,2	0,7	0,1	0,3	2,9
Svin og Grise.....	0,4	0,7	1,9	—	0,2
Heste.....	2,4	2,8	4,9	5,3	5,9
Hornkvæg.....	0,1	0,1	—	0,1	0,9
Faar og Lam.....	0,4	0,2	1,7	—	—
Kød af Hornkvæg.....	—	—	—	0,1	0,1
Kød af Faar.....	1,4	1,4	0,9	1,1	0,6
Kød af andre Dyr samt Slagteriaffald	3,1	3,8	3,7	3,7	1,7
Kødkonserves.....	0,6	0,5	—	0,7	0,2
Fedtstoffer.....	5,0	6,3	7,2	8,6	7,5
Huder og Skind; Talg m. m.....	12,3	10,4	6,4	12,4	9,2
Uformalet Korn (herunder Malt) ...	196,6	201,1	121,2	236,4	168,6
Formalet Korn.....	25,6	24,0	21,6	20,7	17,7
Foderstoffer.....	175,7	141,3	122,1	220,6	162,7
Hjemmeproducerede Oliekager til Forbrug.....	33,3	21,5	18,9	26,0	36,0
Hø og Halm.....	—	—	—	0,1	0,2
Kartofler og Kaal.....	7,1	3,1	1,4	1,8	0,8
Frø til Udsæd.....	7,5	10,0	8,1	8,9	14,4
Fremmede Gødningsstoffer.....	45,9	43,9	52,4	74,0	61,5
Landbrugsinventar.....	7,0	6,4	7,3	12,3	8,3
Ialt...	529,4	482,5	385,5	639,1	503,9

der i samme Tidsrum er udført af disse Foderstoffer. Udførselen af Oliekager og Oliekagemel er saaledes ikke medregnet i Foderstofudførselstallene i Tabel 1. Endvidere maa nævnes, at Uld ikke er medtaget i Tabellerne, idet Industriomsætningen her spiller for stor Rolle, ligesom Udførselen og Indførselen af Sukker heller ikke er medregnet i Oversigten.

Den samlede Udførsel af Landbrugsprodukter har i 1928 hjembragt 1241,9 Mill. Kr., hvilket er 68,1 Mill. Kr. mere end i 1927 og 111,0 Mill. Kr. mere end i 1926.

Tabel 3. Overskudsudførsel. (Mill. Kr.)

	1928	1927	1926	1925	1920/24
Smør.....	480,1	445,5	427,4	573,7	502,3
Fløde og Mælk.....	0,1	—	—	0,5	2,3
Kondenseret Mælk og Mælkepulver	17,6	16,3	17,2	25,8	27,2
Ost og Kasein.....	6,0	4,5	5,1	11,8	14,9
Æg, Æggehvide og Æggeblomme.	83,7	86,9	89,7	121,8	142,7
Flæsk.....	461,6	434,0	418,1	519,7	353,7
Svin og Grise.....	5,5	5,0	1,5	3,0	16,3
Heste.....	1,5	2,7	÷ 3,2	5,5	17,3
Hornkvæg.....	75,6	81,4	49,8	35,8	60,6
Faar og Lam.....	÷ 0,4	÷ 0,2	÷ 1,7	—	0,1
Kød af Hornkvæg.....	2,5	1,6	19,8	41,4	24,7
Kød af Faar.....	÷ 1,4	÷ 1,4	÷ 0,9	÷ 1,1	÷ 0,2
Kød af andre Dyr samt Slagteri- affald.....	14,7	13,5	13,9	16,2	9,8
Kødkonserver.....	5,7	5,2	4,3	5,1	2,6
Fedtstoffer.....	11,0	9,8	6,9	10,1	3,5
Huder og Skind; Talg m. m.....	18,6	13,1	14,8	14,9	12,0
Uformalet Korn (herunder Malt).	÷180,4	÷186,9	÷ 99,6	÷216,5	÷152,3
Formalet Korn.....	÷ 23,8	÷ 22,0	÷ 19,7	÷ 13,4	÷ 13,8
Foderstoffer.....	÷174,6	÷140,0	÷120,9	÷220,0	÷161,3
Hjemmeproducerede Oliekager til Forbrug.....	÷ 33,3	÷ 21,5	÷ 18,9	÷ 26,0	÷ 36,0
Hø og Halm.....	—	—	—	÷ 0,1	—
Kartofler og Kaal.....	÷ 6,8	÷ 2,9	÷ 0,8	÷ 1,3	9,5
Frø til Udsæd.....	2,9	÷ 3,0	2,3	÷ 0,2	÷ 0,3
Fremmede Gødningsstoffer.....	÷ 46,9	÷ 43,9	÷ 52,4	÷ 74,0	÷ 61,5
Landbrugsinventar.....	÷ 7,0	÷ 6,4	÷ 7,3	÷ 12,3	÷ 8,3
Ialt....	712,5	691,3	745,4	820,4	765,8

Der er Nedgang i Udførselsværdien for Æg med 3,4 Mill. Kr., for Heste med 1,6 Mill. Kr. og for Kvæg samt Kød af Kvæg med tilsammen 4,3 Mill. Kr. Men for de øvrige Produktgrupper er der Stigning, nemlig for Mælkeprodukter med 37,2 Mill. Kr., Flæsk og Svin med 27,3 Mill., for andre Husdyrprodukter med 7,8 Mill. og for Planteprodukter med 5,1 Mill. Kr. Stigningen i den samlede Udførselsværdi skyldes dels en større Ud-

førselsmængde end i 1927 og for visse Produkter ogsaa en Stigning i Priserne. For Mælkeriprodukter, Flæsk og Svin samt Frø har de udførte Mængder saaledes været større end det foregaaende Aar, medens Udførselen af Kvæg og Kød taget under et paa det nærmeste har været den samme i de to Aar, og for Æg og Heste har Udførselsmængderne endog været lidt mindre end i 1927. Samtidig har der været en mindre Prisstigning for Mælkeriprodukter og Æg, medens Flæskepriserne har været omtrent uforandret, og for Kvæg har Priserne været lidt lavere i 1928 end det foregaaende Aar. Ogsaa for de andre Grupper af Landbrugsprodukter har Forholdet været noget vekslende, men for alle Landbrugsprodukter tilsammen har Udførselsværdien i 1928 altsaa været omtrent 6 pCt. større end i 1927.

For Indførselens Vedkommende har Forholdet ikke været saa gunstigt, idet Værdien af indførte Landbrugsprodukter samt Raastoffer for Landbruget har været omtrent 10 pCt. større i 1928 end det foregaaende Aar, nemlig 529,4 Mill. Kr. mod 482,5 Mill. Kr. i 1927. Der er altsaa en Forøgelse paa 46,9 Mill. Kr., hvilket omtrent svarer til Forøgelsen i Foderstofindførselen samt i Forbruget af hjemmeproducerede Oliekager, der tilsammen er steget med 46,2 Mill. Kr. Denne sidste Forøgelse skyldes dog lige saa meget en Stigning i Priserne som Forøgelsen i de indførte Mængder. For Korn og Mel er Indførselen derimod, hvad Mængderne angaar, formindsket med ca. 11 pCt.; men paa Grund af Prisstigningen er Indførselsværdien heraf kun gaaet ned med godt 1 pCt. Ogsaa for Sædefrø en Indførselen gaaet noget ned, medens Indførselen af Gødningsstoffer samt Kartoffler er forøget ret betydeligt, ja for Kartoffler endog er blevet fordoblet.

Naar man fra den samlede Udførselsværdi af Landbrugsprodukter trækker Indførselsværdien af fremmede Landbrugsvarer (til Forbrug saavel i Byerne som paa Landet) samt Raastoffer til Landbruget, faar man i 1928

Tabel 4. Landbrugsudførselen sammenlignet med Landets samlede Vareudførsel. (Mill. Kr.).

	1928	1927	1926	1925	1920 —24
Landets samlede Udførsel af indenlandske Varer (Specialudførsel) . . .	1545,0	1446,6	1405,6	1788,8	1538,4
Udførselsværdien af Landbrugsprodukter:					
Mill. Kr.	1241,9	1173,8	1130,9	1459,5	1269,7
i pCt. af Landets samlede Specialudførsel	80,4	81,1	80,5	81,6	82,5
Landbrugets Overskudsudførsel	712,5	691,3	745,4	820,4	765,8
Landets samlede Merindførsel	102,3	131,5	122,2	147,8	473,9
Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer	814,8	822,8	867,6	968,2	1239,7
Af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer dækkedes Antal pCt. ved:					
Overskudsudførsel af Landbrugsvarer	87,4	84,0	85,9	84,7	61,8
Andre Betalingsmaader	12,6	16,0	14,1	15,3	38,2

et Overskudsbeløb paa 712,5 Mill. Kr., hvilket er 21,2 Mill. Kr. mere end i 1927, og sammenlignet med den totale Udførselsværdi af Landbrugsprodukter udgjorde det nævnte Overskudsbeløb for Udførselen 57,4 pCt. mod 58,9 pCt. i 1927. I sidstnævnte Henseende har Forholdet altsaa været omtrent ens i de to Aar.

Som det fremgaar af Tabel 4, har Landbrugsudførselen i 1928 udgjort omtrent den samme Part af den samlede Udførsel som i de nærmest foregaaende Aar, nemlig 80,4 pCt. mod 81,1 pCt. i 1927, 80,5 pCt. i 1926, 81,6 pCt. i 1925 og 82,5 pCt. i Gennemsnit for Aarene 1920—24. Der er saaledes en svag Tendens til Nedgang i Procenttallet, idet Udførselen af Industrivarer er steget relativt stærkere end Udførselen af Landbrugsprodukter. Tallene giver imidlertid et stærkt Indtryk af Landbrugsekspor-

tens overordentlig store Betydning for hele Landets Økonomi, og Landbrugets Overskudsudførsel giver da ogsaa langt det største Bidrag til Dækning af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer. I de 4 sidste Aar har Landbrugets Overskudsudførsel saaledes kunnet dække godt 85 pCt. af Merindførselen af andre Varer end Landbrugsvarer, medens kun ca. 15 pCt. behøvede at søge Dækning ved andre Betalingskilder. For 1928 var Tallene endda mere i Landbrugets Favør, nemlig henholdsvis 87,4 og 12,6 pCt.

Efter denne mere almindelige Oversigt skal der i det følgende gives en nærmere Omtale af nogle af de vigtigste Varegrupper.

Mælkeriprodukter. Som det fremgaar af Tabel 5, blev der i 1928 udført 147,7 Mill. kg Smør, hvilket hidtil er Rekorden for Smørudførsel og 4,5 Mill. kg mere end i 1927, der i saa Henseende kommer næsthøjest. For kondenseret Mælk og Fløde var Udførselen knapt saa stor som de nærmest foregaaende Aar, hvorimod Osteudførselen, der i 1927 var særlig lille — nemlig 5,3 Mill. kg —, igen er forøget til 6,1 Mill. kg. Taget under et har Udførselen af Mælkeriprodukter i 1928 derfor været større end i noget tidligere Aar. Denne Forøgelse i Produktionen skyldes dels en Forøgelse i Koantallet med 27,000 Stkr. for 1927 til 1928 og dels den større Mængde Foder, der var til Raadighed i 1928 saavel af indførte Oliekager som af hjemmeavlet Grovfoder.

Samtidig med Forøgelsen i de udførte Mængder er der ogsaa sket en Stigning i Priserne. Med Undtagelse af de to første Maaneder var Smørnoteringen i 1928 saaledes hele Tiden højere end paa samme Tidspunkt i 1927, og medens Gennemsnitsprisen for den samlede udførte Smørmængde i 1927 var Kr. 3,13 pr. kg, steg den i 1928 til Kr. 3,26 pr. kg, hvilket er omtrent samme Gennemsnitspris som i 1926. For de andre Mælkeriprodukter var Prisstigningen samtidig noget større end for Smør,

Tabel 5. Udførselen af Mælkeprodukter.

	1928	1927	1926	1925	1920 —24
<i>Mængde, Mill. kg:</i>					
Smør	147,7	143,2	132,5	122,8	99,5
Alm. Fløde og Sødmælk	0,3	—	—	1,8	3,0
Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver	24,3	25,2	25,8	26,9	22,5
Ost	6,1	5,3	7,0	8,5	9,1
<i>Værdi, Mill. Kr.:</i>					
Smør	482,3	447,8	430,6	577,0	504,2
Alm. Fløde og Sødmælk	0,1	—	—	0,5	2,3
Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver	17,6	16,3	17,2	25,8	27,2
Ost	6,6	5,4	6,6	12,9	15,8
Ialt...	506,6	469,5	454,4	616,2	549,5
Gennemsnitspris pr. kg Smør, Kr. . .	3,26	3,13	3,25	4,69	5,07

og som samlet Resultat af Bevægelserne i de nævnte Faktorer — Udførselsmængden og Priserne — er den samlede Udførselsværdi af Mælkeprodukter i 1928 kommet op paa 506,6 Mill. Kr., hvilket er 37,1 Mill. Kr. mere end i det foregaaende Aar og 52,2 Mill. mere end i 1926.

Som sædvanlig er Hovedparten af Smørudførselen gaaet til Storbritannien, og den udførte Smørmængde saavel hertil som til den næststørste Aftager, nemlig Tyskland, har i 1928 været større end i noget tidligere Aar. Der er til Storbritannien udført 101,1 Mill. kg, hvilket dog kun er ganske lidt mere end i 1927; til Tyskland har Udførselen derimod været 5,0 Mill. kg større end det foregaaende Aar, nemlig 40,1 Mill. kg mod 35,1 Mill. kg i 1927, der hidtil stod med den højeste Smørudførsel til Tyskland. Den procentvise Fordeling af Udførselen har derefter i 1928 været 68,4 pCt. til Storbritannien, 27,1 pCt. til Tyskland og 4,5 pCt. til andre Lande mod henholdsvis 70,5 pCt., 24,5 pCt. og 5,0 pCt. i 1927. Stor-

britannien har saaledes en relativ mindre Andel i den samlede Smørekspport end det foregaaende Aar, medens Tyskland til Gengæld har en kendelig Stigning i Procenttallet. Fordelingen af Udførselsmængden til de enkelte Lande har i de senere Aar været følgende i Mill. kg:

	1928	1927	1926	1925	1920/24
Storbritannien.....	101,1	101,0	94,3	83,3	69,5
Tyskland	40,1	35,1	32,2	33,6	6,1
Norge	0,3	0,3	0,3	0,3	2,6
Frankrig.....	0,3	0,5	0,1	0,1	2,7
Schweiz	4,5	4,4	3,7	3,0	5,7
Forenede Stater	0,2	0,4	0,5	0,2	4,3
Andre Lande.....	1,2	1,5	1,4	2,3	8,6
Ialt...	147,7	143,2	132,5	122,8	99,5

Af andre Lande end Storbritannien og Tyskland har det i de sidste fire Aar kun været Schweiz, der har indført dansk Smør af nogen større Betydning; men her har Markedet holdt sig godt. I ovenstaaende Sammenstilling er Udførselen af hermetisk Smør indbefattet i Udførselen til »andre Lande«, idet hermetisk Smør hovedsagelig udføres til et stort Antal oversøiske Lande. For den kondenserede Mælk og Fløde gælder det ligesom for Smørret, at langt den største Del er gaaet til Storbritannien og Tyskland, og af Osteudførselen er Størsteparten gaaet til Tyskland.

Da ca. 70 pCt. af Danmarks Smørudførsel gaar til Storbritannien, vil det have sin store Interesse at følge Bevægelserne i dette Lands samlede Smørindførsel, og paa Grundlag af de i »Landbrugsraadets Meddelelser« angivne Tal for Indførsel af Smør til England meddeles følgende Oversigt, idet de engelske Vægtangivelser er omregnet i Mill. kg (1 Cwt. er regnet = 50,8 kg): Se omstaaende Tabel.

Medens Englands Smørindførsel i Aarene 1925—27 var ca. 296 Mill. kg aarlig, er Indførselen i 1928 steget til 310,9 Mill. kg eller med ca. 5 pCt. Sammenlignet med 1927 er Indførselen forøget med 14,9 Mill. kg, hvilket

Fra:	Englands Indførsel af Smør angivet i Mill. kg aarlig				
	1928	1927	1926	1925	1923/24
Danmark.....	102,4	101,3	96,8	84,2	90,7
Rusland.....	17,1	17,8	13,3	14,8	7,9
Finland.....	10,1	10,4	9,5	8,6	6,4
Sverige.....	8,9	8,4	7,5	4,1	2,5
Holland.....	6,6	8,6	7,6	3,9	6,8
Frankrig.....	3,5	3,4	1,5	1,6	2,7
Argentina.....	18,6	21,3	26,1	24,6	26,2
Irsk Fristat.....	28,4	29,8	25,2	20,5	24,2
Australien.....	44,3	24,8	38,2	59,0	30,2
New Zealand.....	62,3	64,1	58,6	63,8	56,2
Andre Lande.....	8,7	6,1	11,0	12,1	9,9
Ialt...	310,9	296,0	295,6	297,2	263,7
Danmarks Andel heraf:					
i pCt. af Mængden.....	32,9	34,2	32,7	28,3	34,4
i — - Værdien.....	35,7	36,6	35,5	32,2	37,2

mere end fuldt ud skyldes den større Indførsel fra Australien, der i 1927 bidrog til Englands Smørforbrug med 24,8 Mill. kg, men i 1928 leverede 44,3 Mill. kg. Fra de andre Lande har Indførselen i de to Aar derimod ret nær været den samme, idet Indførselen fra Danmark dog stadig er stigende, medens den fra Argentina er nedadgaende. De voldsomme Svingninger i Smørindførselen fra Australien er meget uheldige for Prisdannelsen; men trods den stærkt forøgede Import af australsk Smør er Prisen for dansk Smør dog fæstnet i 1928. Danmarks vigtigste Konkurrenter paa det engelske Marked er iøvrigt New Zealand, der sammen med Australien i 1928 har leveret England mere Smør end Danmark, og den irske Fristat, der aarlig leverer England 25 à 30 Mill. kg Smør. Som den fjerde i Rækken af Konkurrenter kommer Argentina, der i 1928 har tilført det engelske Marked 18,6 Mill. kg Smør, hvilket dog er noget mindre end tidligere. Derefter kommer Rusland med 17,1, Finland med 10,1, Sverige med 8,9 og Holland med 6,6 Mill. kg, hvilket for disse Lande ikke er meget forskelligt fra Leverancerne i 1927.

Danmarks procentvise Andel i den samlede Smørindførsel til Storbritannien beløb sig i 1928 til 32,9 pCt. mod 34,2 pCt. i 1927 og 32,7 pCt. i 1926; men da det danske Smør betales med en højere Pris end Smørret fra de fleste andre Lande, er Danmarks Andel i den samlede Indførselsværdi noget større end Andelen i Indførselsmængden, nemlig 35,7 pCt. i 1928 mod 36,6 pCt. i 1927 og 35,5 pCt. i 1926.

Æg. I Modsætning til Mælkeriprodukterne har Udførselen af Æg i 1928 været noget lavere end de nærmest foregaaende Aar, nemlig 39,5 Mill. Snese mod 42,2 Mill. i 1927 og 41,6 Mill. i 1926. Men som det fremgaar af Tabel 6, har Priserne været lidt højere end i 1927, og Udførselsværdien er derfor ikke gaaet fuldt saa stærkt ned som de udførte Mængder. Udførselsværdien er dog formindsket med 3,4 Mill. Kr. eller knapt 4 pCt., nemlig fra 87,8 Mill. Kr. i 1927 til 84,4 Mill. Kr. i 1928, og man skal tilbage til 1922 for at finde en lavere Udførselsmængde og helt tilbage til 1918 for at finde en lavere Udførselsværdi for Æg end i 1928.

Tabel 6. Udførselen af Æg.

	1928	1927	1926	1925	1920 —24
<i>Udført Mill. Snese til:</i>					
Storbritannien	28,6	32,2	32,5	32,7	30,7
Tyskland	10,6	9,9	8,3	7,3	1,6
Sverige	0,2	0,1	0,8	0,2	1,2
Andre Lande	0,1	—	—	0,1	2,1
Ialt ...	39,5	42,2	41,6	40,3	35,6
<i>Værdi:</i>					
Ialt Mill. Kr.	84,4	87,8	90,6	123,4	144,4
Kr. pr. Snese	2,14	2,08	2,18	3,06	4,05

Hvad Udførselen til de enkelte Lande angaar, er der trods Nedgangen i den samlede Udførselsmængde sket en

Stigning i Udførselen til Tyskland, nemlig fra 9,9 Mill. Snese i 1927 til 10,6 Mill. Snese i 1928. Udførselen til England er derimod formindsket med 3,6 Mill. Snese, idet den fra at udgøre 32,2 Mill. Snese i 1927 er gaaet ned til 28,6 Mill. Snese i 1928. Denne Nedgang i Udførselen til England er dog rimeligvis kun forbigaaende, idet England trods Konkurrencen fra flere andre Lande sikkert kunde modtage de samme Mængder Æg fra Danmark som i de nærmest foregaaende Aar. Nedenstaaende Oversigt over Storbritanniens Ægindførsel i de 3 sidste Aar giver saaledes Indtrykket af, at det engelske Marked kan optage stærkt stigende Mængder, uden at Pri-serne derfor behøver at gaa tilsvarende ned.

<i>Indført Mill. Snese fra:</i>	<i>1928</i>	<i>1927</i>	<i>1926</i>	
Danmark	32,0	34,1	33,8	
Rusland	10,6	9,5	4,6	
Polen (inkl. Danzig).....	15,4	20,3	16,3	
Holland	16,3	14,2	11,9	
Belgien	17,4	12,8	11,6	
Frankrig.....	10,0	2,6	3,5	
Ægypten	4,9	4,0	4,0	
Kina	5,7	4,1	7,4	
Irsk Fristat	31,1	30,3	26,6	
Andre Lande	15,4	14,2	13,0	
	Ialt ...	158,8	146,1	132,7
Danmarks Andel:				
i pCt. af Mængden	20,1	23,3	25,4	
i — - Værdien	24,7	28,9	30,4	

Storbritanniens samlede Indførsel af Æg var saaledes i 1928 ca. 9 pCt. større end i 1927 og paa det nærmeste 20 pCt. større end i 1926, og denne Stigning i Indførselen fordeler sig paa mange forskellige Lande, men mest paa Rusland, Frankrig, Belgien, Holland og den irske Fristat. De vigtigste Konkurrenter er den irske Fristat, der i 1928 har tilført Storbritannien omtrent lige saa mange Æg som Danmark, samt Polen, Holland og Belgien, der i det sidste Aar hver for sig har tilført det engelske Marked omkring halvt saa mange Æg som Danmark. Som

Følge af de andre Landes Fremtrængen paa det engelske Marked, samtidig med at Indførselen fra Danmark er gaaet lidt tilbage, er Danmarks procentvise Andel i Englands samlede Ægindførsel blevet noget mindre i 1928 end tidligere, nemlig 20,1 pCt. mod 23,3 pCt. i 1927 og 25,4 pCt. i 1926. De danske Æg er imidlertid ligesom det danske Smør en Kvalitetsvare, der betales med en ret betydelig Overpris, og medens Danmarks Andel i Mængdeindførselen i 1928 som nævnt beløb sig til 20,1 pCt., repræsenterede den samtidig 24,7 pCt. af Ægindførselens Værdi.

(Slattes).

Bog anmeldelser og udkomne Bøger.

Dansk Bondekooperation. Af *Anders Hedberg*. 303 Sider. (Kooperative förbundets bokförlag, Stockholm). Forfatteren, der er en ivrig Forkæmper for Andelssagen i Sverige, skildrer i denne Bog nogle af de Forhold, saavel af økonomisk som af psykologisk Art, der har været medvirkende til at skabe en saa afgjort Succes for Andelsbevægelsen i Danmark, som Tilfældet er, hvilket blandt andet belyses gennem en Skildring af dens nuværende Stilling og Betydning for dansk Landbrug.

Foruden de rent positive Kendsgerninger har Forfatteren med et for ham eget Lune paa en let og elegant Maade fremhævet baade de danske Andelsideers Grundlæggere og den danske Bondestand som Helhed for det vanskelige og mange Gange utaknemlige Arbejde, de har udført, og det Klarsyn og den Udholdenhed, de har vist sig i Besiddelse af under saadanne Former, at Bogen bliver en afgjort Hyldest til danske Andelsfolk. Forfatteren er til Trods for den Beundring, han stadig giver Udtryk, ingenlunde blind for, at der enkelte Steder kan paavises en Brist i Systemet, og han undlader heller ikke at pege paa Ting, som han ikke synes om, men det er gjort paa en saa taktfuld Maade, at man næppe mærker Kritiken.

Efter nogle indledende Sammenligninger af Sverige og Danmark, særlig med Henblik paa Landbruget og Andelsvirksomheden, er der givet en Skildring af det kulturelle Grundlag for Andelsbevægelsen herhjemme, og herunder er navnlig fremhævet N. F. S. Grundtvigs og senere Folkehøjskolens Betydning som den vækkende Faktor for Bondebefolkningen. Ligeledes omtales et Besøg paa Askov Folkehøjskole, hvilket giver Forfatteren Anledning til at udtrykke sin dybeste Forundring over, at Elever uden anden Uddannelse end den, Folkeskolen giver, er i Stand til at følge og forstaa Foredrag om Atomteori, at løse analytisk-plangeometriske Opgaver eller at beskæftige sig med filosofiske Pro-

blemer og saa endda, naar Kursuset er endt, at vende tilbage til det praktiske Landbrugsarbejde, de er opfødt ved.

Derefter følger en Omtale af vore Andelsorganisationer. Brugsforeningsbevægelsen, dens Opstaaen, Grundlæggere og senere Virksomhed indtil Dannelsen af Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger og dennes nuværende Omfang, og der røbes en vis Forbavselse over, at Foreningerne i Modsætning til, hvad der er Tilfældet i de fleste andre Lande, er dannet med solidarisk Ansvar mellem Medlemmerne; men det indrømmes samtidig, at det er et Forhold, der binder Medlemmerne stærkere til deres Forening, og som tillige skaber Mulighed for en lettere Tilvejebringelse af Driftskapital.

Ved Beskrivelsen af Danske Landboforeningers Frøforsyning fremhæves navnlig den høje Garanti for Frøvaren, og ved Jydsk Andels-Foderstofforretning hyldes i særlig Grad de Mænd, der ved Foreningens Start var saa sikre paa, at Foretagendet skulde lykkes, at de ikke veg tilbage for at risikere deres økonomiske Velfærd.

Under Dansk Andels-Gødningsforretning og Dansk Andels-Cementfabrik beskrives blandt andet de Vanskeligheder, som disse Foretagender havde at kæmpe imod under deres Oprettelse. Ved Omtalen af Andelsmejerierne og de i nær Tilknytning til disse staaende Organisationer nævnes først de Forhold, der gav Stødet til deres Oprettelse, Landbrugsproduktionens Omlægning i Slutningen af forrige Aarhundrede, og derefter gøres ret udførligt Rede for den tekniske Virksomhed, ligesom Organisation og Lovgivning paa dette Omraade ofres en indgaaende Beskrivelse. Endelig nævnes Andels-Svineslagterierne og Dansk Andels-Ægekspport, de førstes Begyndelsesvanskeligheder og deres Organisations- og Afsætningsforhold.

Til Trods for den Beundring for hele den danske Andelsbevægelse, der gaar som en rød Traad gennem hele Bogen, kan Forfatteren dog ikke undlade særlig at beklage den ringe Kapitalopsparring, der finder Sted, hvilket han mener, kan have farlige Følger. Ligeledes fremhæver han ogsaa stadig Ønsket om, at de merkantile Ledere, der har en saa afgørende Indflydelse paa Virksomhedernes økonomiske Resultat, maatte faa større Del i den ansvarlige Ledelse.

Bogen, der er smukt illustreret og skrevet paa et let læseligt og livligt Sprog, giver en god, om end ikke udførlig Oversigt, over danske Andelsorganisationer, og den vil sikkert blive læst med Interesse ikke alene af svenske, men ogsaa af danske Læsere.

H. C. Rasmussen.

Danmarks Smørpris-Statistik. Udgivet af Udvalget for Mejeri-Statistik. 26. Aarsberetning 1928—29 med et Tillæg: Smørproduktion og Smørhandel. Udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik ved Kontorchef *L. P. Frederiksen* (Odense).

Dette mindre, statistiske Værk fremtræder i Aar i en ændret, men derfor ikke ringere Form. Der indledes med en Tabel vedrørende den gennemsnitlige Smørproduktion pr. Mejeri gennem Aarets (Finansarets) 52 Uger, og i grafiske Kurver vises denne Gennemsnitsproduktion sammen med Kurver for den samlede Udførsel og den opnaaede Pris. Kurverne viser, at der er god Relation mellem Udførsel og Pris, medens Udførsel og Produktion ikke altid følges saa godt ad.

Fordelingen af Smørret til de forskellige Lande vises i en anden Tabel. England har procentisk set modtaget en mindre Mængde Smør end foregaaende Aar, nemlig 67,8 mod 70,5, Tyskland noget mere, 27,5 mod 24,9 og Schweiz 2,8 mod 3,1 pCt.

Smørnoteringen har været Kr. 313,85 pr. 100 kg mod 301,94 i foregaaende Aar, og de betalte Smørpriser Kr. 320,02 mod 307,59, hvilket viser, at Overprisen har været Kr. 6,17 mod 5,65; Stigningen i Overprisen har saaledes været 52 Øre pr. 100 kg.

Antallet af Indberetninger til Statistiken har gennemsnitlig været 329 eller omtrent det samme som foregaaende Aar. Den gennemsnitlige Overpris har for Jylland været pr. 100 kg Kr. 6,31, Fyn Kr. 5,93, Sjælland Kr. 6,04, Lolland-Falster Kr. 6,67 og Bornholm Kr. 5,51. Overpriserne er steget gennem de første 3 Kvartaler, men er faldet i det sidste. Disse Overpriser er vel ret forskellige, men naar de nu betalte Smørpriser sammenlignes med dem, der blev betalt i 1913—14, viser det sig, at der for de tre Hovedlandsdeles Vedkommende er en Stigning for hver især paa 50,9 pCt.

I grafiske Tavler vises Københavns Smørnotering for de to sidst forløbne Finansaar og de i Forhold hertil betalte Overpriser. I det sidste Aar har alle de indberettende Mejerier modtaget Overpriser, der ligger mellem 3 og 10 Kr. pr. 100 kg, men langt den overvejende Mængde ligger dog mellem 5 og 7 Kr. Den af de enkelte Smørkøbere gennemsnitlig betalte Overpris ligger mellem Kr. 6,73 og 5,48.

Beretningens Afsnit om Smørproduktion og Smørhandel indeholder: En Oversigt over Svingningerne i Smørproduktionen gennem de tre sidste Aar; Oversigten er støttet med Tabeller og grafiske Tavler. Disse viser, at Svingningerne i Smørproduktionen har været pr. Uge: 1,3, 1,7 og 1,5 pCt.,

medens Svingningerne i Eksportforeningernes Udførsel har været henholdsvis 2,7, 3,0 og 2,5 pCt. og i de private Eksportørers 11,4, 9,5 og 9,6 pCt. En Sammenligning mellem den danske Notering for Smør og engelske Noteringer for dansk og new zealandsk Smør samt en Sammenligning mellem Englands Indførsel af Smør og Gennemsnitspriser for dansk Smør i England i Aarene 1925—28.

I et Afsnit, hvor Materialet stammer fra Mejeri-Drifts-Statistikken, vises, at Smør solgt gennem Eksportforeningerne har hjembragt Mejerierne en Gennemsnitspris af Kr. 301,84 i 1926—27 og Kr. 316,95 i 1927—28, medens det, der er solgt gennem private Eksportører, har hjembragt Mejerierne henholdsvis Kr. 301,92 og Kr. 316,85 eller praktisk taget det samme. I denne Forbindelse kunde det dog efter min Mening have været interessant at se, hvorledes Forholdet er mellem Eksportforeningerne og de private Eksportører med Hensyn til Eksport til de ikke sædvanlige Markeder, altsaa ikke England, Tyskland og Schweiz. Jeg gaar nemlig ud fra, at det at skabe nye Markeder for den stadig stigende Mængde dansk Smør er forbundet med et større Arbejde og deraf følgende større Udgift, og dersom det er saadan, at den ene af de nævnte Parter her er foran den anden, har hin efter min Mening for den samme Mængde Smør bragt de fleste Penge hjem til Landet, og selv om dette ikke kendes i den Pris, Mejerierne har modtaget, maa det dog nationaløkonomisk set være det bedste.

Salget af Smør fra Mejerierne sker paa forskellig Maade, ved Kontrakt, ved kontraktmæssig Aftale om Overpris i Forhold til Noteringen, Smørpris-Statistikens Gennemsnitstal, eller en nærmere betegnet Smørekseksportforenings betalte Pris, og endelig er der en Del Mejerier, der slet ingen Aftale har med deres Købere. Selve Afregningen sker oftest i 3 Rater, Noteringen plus Overpris, senere en »Efterbetaling« og endelig efter kortere eller længere Tids Forløb, men navnlig længere, kommer en »Regulering«. Med denne Afregningsmaade bliver en ugentlig Statistik vanskelig for ikke at sige umulig at gennemføre, og man bliver derfor, dersom Statistiken vedblivende skal fremkomme, nødt til at gaa over til en Kvartals-, maaske Aarsstatistik. En saadan Statistik vil ganske vist ikke blive saa hurtig virkende, men lige saa god.

Endelig fremføres nogle Betragtninger over Overpriser i Almindelighed. Betragtningerne konkluderer deri, at »Grundten til Overprisernes Opstaaen er hovedsagelig Noteringens Benyttelse som Basis for Salg af Smør fra Mejeri til Ekspor-

tør«, men Mejerierne maa bort fra dette, »thi Noteringen er ikke og kan under de nuværende Forhold ikke blive nogen fast Maalestok for Smørrets Markedsværdi. I det Øjeblik man undlod at bruge Noteringen som Grundlag for Mejeriernes Smørsalg, var imidlertid Vejen tillige banet for at sætte en virkelig Markedsnotering, som angiver Smørrets Værdi fob dansk Grænse eller Afskibningshavn (Esbjerg), hvilket sikkert vilde højne dens Anseelse ude i Verden og ogsaa i det hele taget lette og gavne Smørhandelen.«

Smørprisstatistiken bringer hvert Aar interessante Oplysninger, men det Tillæg, som Kontorchef Frederiksen i Aar har suppleret den med, gør den, selv om man ikke paa alle Punkter kan være enig med Forfatteren, endnu mere interessant. Den har Bud til og vil kunne give Udbytte til alle, der er beskæftiget med Smørproduktion og Smørhandel.

Chr. H. Ibsen.

Nogle eksperimentelle Undersøgelser vedrørende kombineret Antitoxin- og Metalsaltbehandling (ad modum Walbum) ved Tetanus. Ved *Vald. Adersen*. 15 Sider. — **Schimmelpilze (Aspergillus fumigatus und Absidia ramosa) als Abortursache beim Rinde.** Ved *H. Chr. Bendixen* og *N. Plum*. 322 Sider med Afbildninger. — **Undersøgelser vedrørende Kvæggets smitsomme Kastning.** Ved *C. V. Andersen* og *Axel Thomsen*. 14 Sider. Meddelelser fra Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Serumlaboratorium. 101—103.

Dansk Tidsskrift Indeks. Systematisk Fortegnelse over Indholdet af ca. 200 danske Tidsskrifter. Udgivet af Statens Bibliotekstilsyn. Udarbejdet af Biblioteksdirektør *Th. Døssing* og Biblioteksinspektør *Robert L. Hansen*. 14. Aargang. 1928. 369 Sider. (H. Hagerups Forlag, Kbhvn.).

7. Beretning fra Statens Forsøgsmejeri. Undersøgelser over Blandingsmælkens Sammensætning med særlig Henblik paa Kaseinindholdet. Af *H. Oxholt-Have*. 64 Sider. (Aug. Bangs Boghandel, Kbhvn.).

Forsøg med Rentabiliteten ved Sprøjtning af Æbletræer. I. Ved *Niels Esbjerg*. 48 Sider. **Bidrag til Fodermiddelanalysens Metodik.** Ved *J. Find Poulsen*. 15 Sider. 228.—229. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F., Kbhvn.).

De samvirkende danske Landboforeningers Svinestambog. XVI. Svin af Landrace og Yorkshirerace. Forfattet af *K. M. Jensen*, ledende Konsulent i Svineavl. Udgivet af De samvirkende danske Andelsslagterier. 209 Sider. (Odense).

3. Beretning fra Landøkonomisk Forsøgslaboratoriums Foderstofkontrol. Beretning om Kontrollens Virksomhed i Aaret $\frac{1}{8}$ 1928— $\frac{31}{8}$ 1929, ved *A. C. Andersen* og *J. Gredsted Andersen*. 44 Sider. (Kbhvn.).

Elite-Stambog over Heste af jydsk Race. IV. Bind. Hopper Nr. 11949—12062, Hingste Nr. 1756—1775. Udarbejdet af Statskonsulent *Aug. Kjær*. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring for Heste af jydsk Race. 130 Sider. (Aarhus).

Beretning om Afkomsundersøgelse over Tyre 1929. Udarbejdet af *Jørg. Fr. Pedersen*, Konsulent i Kvægavl. Udgivet af De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift. 116 Sider. (Odense).

Beretning om Fællesudvalget for Fjerkræavlens Virksomhed i 1928—29. Ved *W. A. Kock*. 18 Sider. (Kbhvn.).

Elite-Stambog over Kvæg af jydsk Race. 2. Bind. (XXXVI). Udarbejdet af Konsulent *Nic. Bonde*. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring over Kvæg af jydsk Race. 218 Sider. (Aarhus).

9. Aarsberetning fra Dansk Landbrugs- og Handelslaboratorium, Odense. Ved *P. Christensen*. 29 Sider. (Odense).

Undersøgelse over Landbrugets Driftsforhold. XII. Regnskabsresultater fra danske Landbrug i Aaret 1927—28. Udgivet af Det landøkonomiske Driftsbureau. 191 Sider. (Aug. Bangs Forlag, Kbhvn.).

Landbrugets Fagkalender. I. Del. 1930. Ved *V. Erhard-Fredriksen*. 3 Aargang. 64 Sider. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Beretning om De samv. jyske Husmandsforeningers Arbejder fra 1. April 1928 til 31. Marts 1929. Samlet af Sekretær *N. C. Nielsen*. 113 Sider. (Aarhus).

3. Beretning om Landsudvalgets Virksomhed. Omfattende Regnskabsaaret 1. Juli 1928—30. Juni 1929. Udgivet af Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde. 98 Sider. (Kbhvn.).

Gennem de jyske Udmarker. En Bog om Mandsvilje og Kvindemod. Af *Salomon J. Frifelt*. Udgivet af Foreningen af jyske Landboforeninger. Vignetterne tegnet af *Vald. Henriksen*. 463 Sider. (Aschehougs Forlag, Kbhvn.).

Landøkonomisk Aarbog for 1930. Oversigt over det danske Landbrugs Organisation. Udgivet ved Landbrugsministeriets Foranstaltning. Redigeret af Det kgl. Landhusholdningsselskab ved Kasserer *H. M. Knudsen*. 31. Aargang. 185 Sider. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Mindre Meddelelser.

Bestyrelsesmødet i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab Onsdag den 18. December 1929. Til Stede var Præsidenterne Lensgreve *F. Moltke*, Kammerherre *N. Juel* og Forpagter *Chr. Sonne*. Af Bestyrelsesraadets Medlemmer var mødt d'Hrr. Proprietær *C. Andersen*, Korsbjerggaard, Proprietær *P. Andersen*, Sejersgaard, Proprietær *K. Bak*, Snærildgaard, Professor *B. Bang*, København, Forstander *N. Bredkjær*, Tune Landboskole, Lensgreve *A. Danne-skiold-Samsøe*, Brattingsborg, Proprietær *A. P. Damsgaard-Sørensen*, Hareskovgaard, Direktør *K. Dorph-Petersen*, København, Forstander *H. Hauch*, Asmildkloster Landbrugsskole, Proprietær *V. Jespersen*, Næsbyhoved, Gaardejer *A. Johnsen*, Højgaard, Godsejer *K. Langkilde*, Bramstrup, Professor *O. H. Larsen*, København, Baron *G. Lerche*, Klampenborg, Proprietær *A. Nikolajsen*, Kejsegaarden, Gaardejer *P. P. Pinstrup*, Godensgaard, Proprietær *J. H. Schmidt*, Vojensgaard, Forpagter *G. F. Schroll*, Bækkelund, Højrup, Kammerherre *C. Sehestedt Juul*, Ravnholt, Godsejer *V. Selchau-Hansen*, Alslevgaard, Godsejer *J. Theilmann*, Bjergbygaard, og Forpagter *J. Villumsen*, Anhof.

Ved den samme Dag afholdte Generalforsamling blev der givet Meddelelse om de fleste af de paa Bestyrelsesmødets Dagsorden opførte Sager, hvorfor der for disse Sagers Vedkommende skal henvises til Referatet af Generalforsamlingen, der vil blive paabegyndt i Tidsskriftets næste Hefte.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet. Der er foreløbig fastsat følgende Foredrag i Selskabet:

Onsdag den 22. Januar 1930 vil Afdelingsbestyrer *R.*

K. Kristensen holde Foredrag om: Ensilerings-
spørgsmaalet.

Onsdag den 5. Februar 1930 vil Forsøgsleder *N. A. Hansen* holde Foredrag om: Staldgødningens Opbevaring og Udnyttelse ved Aarslevforsøgene.

Onsdag den 19. Februar 1930 vil Konsulent *K. M. Andersen* holde Foredrag om: Valg af Foderafgrøder.

Onsdag den 5. Marts 1930 vil Statskonsulent *Th. J. Brask* holde Foredrag om: Vort Mejeribrugs Konkurrenceevne.

Onsdag den 19. Marts 1930 vil Professor *H. Møllgaard* holde et Foredrag: Om Muligheden for Fremstilling af Kraftfoder til Vinterfodringen paa Grundlag af hjemmeavlede Foderstoffer.

Foredragene afholdes Kl. 8 Aften i Landhusholdningsselskabets Mødesal i Prinsens Palæ, Frederiksholms Kanal 12, København.

Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet, optaget i December 1929.

Kammerherreinde *A. Tesdorpf*, Pandehjerg pr. Nykøbing F., indmeldt ved Sekretariatet.

Godsejer *T. Jørgensen*, Søllestedgaard pr. Søllested, ved Hofjægermester *L. Wilhjelm*.

Proprietær *J. Rømer*, Møllegaard, Klemens pr. Hasle, ved Proprietær *P. Andersen*.

Cand. polit. *H. Collet*, Lundbygaard pr. Lundby, Hofjægermester, *K. Greve Brockenhuus-Schack*, Barritskov pr. Barrit,

Hofjægermester, Godsejer *R. F. W. de Neergaard*, Førlevgaard pr. Fuglebjerg,

Godsejer *E. V. S. Lassen*, Bækkeskov pr. Rønnede, Kammerherre, Hofjægermester *A. C. C. L. Lensgreve*

Schaffalitzky de Muckadell, Arreskov pr. Korinth, Forpagter *P. E. Thomsen*, Bisgaard pr. Tranebjerg, og

Kammerherre *A. Greve Moltke*, Lystrup pr. Fakse, sidstnævnte 7 ved Lensgreve *Danneskiold-Samsøe*.

Proprietær *Paul Thymann*, Kildegaarden pr. Thureby,
 Godsejer *H. Ehnhuus*, Seinhuus pr. Klippinge,
 Forpagter *M. Dinesen*, Skjørringe pr. Eskildstrup,
 Stamhusbesidder *V. Grandjean*, Vennerslund pr. Guld-
 borg F.,

Godsejer *N. C. Breit*, Sonnerupgaard pr. Hvalsø,
 Forpagter, Løjtnant *A. Juul*, Willestrup pr. Arden,
 Forpagter *N. Kampmann*, Palstrup pr. Rødkjærshro,
 Forpagter *O. Svarre Nielsen*, Klosterskov pr. Stege,
 Godsejer *C. A. Madelung*, Taarnborg pr. Korsør,
 Forpagter *N. A. Jespersen*, Rønnebæksholm pr. Næstved,
 Forpagter *C. A. Rønholt*, Sofienholm pr. Tølløse,
 Forpagter *O. Boserup*, Løvenborg pr. Regstrup, og
 Direktør, Konsul *N. Langkilde*, Kalkbrudet, Fakse Lade-
 plads,

sidstnævnte 13 ved Forpagter *W. Branth*.

Forpagter *Oscar Jensen*, Nørregaard pr. Saksøbing, ved
 Forpagter *E. F. de Neergaard*.

Greve *Chr. Moltke*, Egelykke pr. Stege, ved Lensgreve
F. Moltke.

**Proprietær J. H. Holms Legat til Uddannelse af unge Land-
 mænd uden for Bondestanden.** Dette Legat, der bestyres af
 Landhusholdningsselskabet, vil blive uddelt i Løbet af Marts
 Maaned, og den Uddannelse af unge Landmænd uden for Bonde-
 standen, hvortil Legatrenten bliver at anvende, kan bl. a. om-
 fatte:

a) Studium i landbrugsvidenskabelig Retning paa Den kgl.
 Veterinær- og Landbohøjskole, b) Deltagelse i Kursus paa en
 Landbrugsskole, c) Forberedelse til Eksaminer, til hvilke der for-
 dres Kundskaber, som direkte eller indirekte kan blive Legatny-
 deren til Nytte ved hans senere Virksomhed ved Landbruget, d)
 landøkonomiske Studierejser i Ind- og Udland, e) Oplæring i
 praktiske Landbrugsarbejder, f) Udførelse af videnskabelige
 eller praktiske Arbejder, der kan bidrage til Legatnyderens
 Uddannelse i Landbruget.

Til Ansøgning benyttes Skema, der faas paa *Landhushold-
 ningsselskabets* Kontor, Vestre Boulevard 34, København V., og
 skal være tilbagesendt til Selskabet inden den 1. Februar.

Sammenligning mellem Udbyttet af Pløjelandet i Danmark, England med Wales og Skotland.

Ved Statskonsulent *Harald Faber.*

Indledning.

Den 13. Januar 1926 fremlagde jeg ved et Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab Resultatet af en Beregning af Udbyttet af Pløjelandet i Danmark og Storbritannien, udført med velvillig Assistance af cand. polit. *E. M. Weis.* Beregningen angik to femaarige Perioder, 1899—1903 og 1909—13, og Slutresultatet blev angivet i Antal Foderenheder pr. ha i de 3 Lande.

Det blev ved den Lejlighed fremhævet, at det forelagte Arbejde af flere Grunde fremtraadte som »et halvt Arbejde«, en Forberedelse til et senere mere omfattende Arbejde, og at det forelagdes bl. a. for at fremkalde en Kritik til Vejledning ved det senere Arbejde. Haabet om Kritik skuffedes ikke, Kritiken er senere suppleret ved velvillig Besvarelse af en Række Spørgsmaal. Jeg benytter Lejligheden til at aflægge min Tak til de forskellige Fagmænd, der har hjulpet mig med gode Raad og Oplysninger.

Det anførtes fra flere Sider, i Anledning af mit Ønske om at inddrage et senere Femaar i Undersøgelsen, at det ikke vilde være rigtigt at tage noget Aar før 1923, da dette ansaas for det første Aar, hvis Udbytte ikke var krigspræget. Jeg har derfor ventet, indtil jeg fik Materiale for Femaaret 1923—27. Og jeg har medtaget Femaaret 1889—93, skønt det statistiske Materiale, navnlig an-

gaaende Grøntfoder, var noget svagt og derfor nødvendigjorde adskillige Gisninger.

Naar jeg nu vover at fremlægge dette Arbejde, er det i Følelsen af dets forskellige Mangler og Ufuldkommenheder, men i Haab om at det maa blive modtaget med Velvillie. Af flere Grunde undlader jeg en kritisk Vurdering af de mange Aarsager, der kunde anføres som ledende til de Resultater, Beregningen giver, og nøjes med at fremlægge selve Beregningerne og deres Resultater. Saa kan enhver drage sine egne Slutninger.

En Sammenligning af Foldudbyttet af Kornsorter og Rodfrugter i de 3 Lande i de fire femaarige Perioder vi-

Tabel I. Foldudbytte af Kornsorterne.
hkg pr. ha.

Periode	Hvede			Byg			Havre			Bælgssæd		
	Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Engl.	Skotl.
1889—1893..	25,5	20,0	24,8	17,5	19,6	21,5	13,9	17,5	16,8	12,3	17,9	21,5
1899—1903..	28,6	21,1	25,7	19,7	19,7	21,2	16,2	17,8	16,4	13,7	18,8	23,0
1909—1913..	29,7	22,2	30,1	22,5	19,3	20,9	18,5	17,3	17,8	16,6	17,1	24,8
1923—1927..	26,7	21,9	26,1	24,2	19,4	21,8	20,7	18,7	18,5	17,0	16,7	28,0

Tabel II. Udbytte af Rodfrugterne.
Tons pr. ha.

Periode	Kartofler			Runkelroer			Turnips	Kaalroer	Turnips og Kaalroer	
	Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Danm.	Engl.	Skotl.
1889—1893...	8,5	15,0	14,5	43,8	43,9	41,9	38,2	44,7	33,6	38,9
1899—1903...	11,0	14,0	14,2	41,6	50,9	51,3	36,3	43,0	29,7	35,8
1909—1913...	14,1	15,4	16,0	51,4	49,0	50,2	40,2	47,1	32,8	42,3
1923—1927...	12,3	15,0	15,5	54,2	48,2	44,6	43,0	51,9	32,3	41,8

ser, at Danmark i Reglen begynder med et lavere og ender med et større Udbytte end de andre Lande, med den Undtagelse, at Danmark allerede i 1889—93 havde et større Foldudbytte af Hvede, og at Danmark i alle fire Perioder er underlegen i Udbytte af Kartofler.

I Storbritannien slaar man Turnips og Kaalroer sammen i Statistiken, hvilket volder en Del Vanskelighed ved Sammenligningen.

Af Udbyttet pr. ha kan man dog ikke slutte meget, da det samlede Udbytte tildels afhænger af, hvor store Arealer de forskellige Afgrøder dækker. Saaledes tæller f. Eks. de store Foldudbytter af Hvede i Danmark og Skotland ikke meget i det samlede Høstudbytte, fordi Hveden indtager et forholdsvis beskedent Areal i disse Lande. Det har derfor sin Betydning at faa et Overblik over Arealets Benyttelse, saaledes som det fremgaar af følgende Tabel:

Tabel III. Arealets Benyttelse.
Aarlige Gennemsnit i 1000 ha.

Afgroede	Danmark				England og Wales				Skotland			
	1889 -93	1899 -03	1909 -13	1923 -27	1889 -93	1899 -03	1909 -13	1923 -27	1889 -93	1899 -03	1909 -13	1923 -27
Hvede...	43	35	50	87	889	708	704	649	23	18	21	22
Byg.....	291	267	242	305	758	686	612	498	88	92	81	57
Havre...	431	428	421	438	795	844	812	768	408	391	381	379
Rug ¹⁾ ...	285	275	247	205	14	16	14	16	3	2	2	2
Bælgssæd.	14	9	5	7	207	163	186	143	7	5	4	1
Kartofler.	52	54	60	76	160	173	177	196	58	52	59	57
Runkelr..	23	50	86	105	139	156	177	145	5	1	1	1
Turnips { Kaalroer }	27	86	165	258	591	489	439	322	194	188	177	160

Tabel III viser, at Hveden indtager et stort Areal i England, et lille Areal i Danmark, hvor det suppleres af

¹⁾ For Englands Vedkommende er Rugarealet kun den Del af det besaaede Areal, som høstes modent, medens den Del, der slaas grønt, henregnes til Grøntfoderarealerne.

Rugen, og et endnu mindre Areal i Skotland, hvor fire Femtedele af Kornarealet benyttes til Havre. Ligeledes er Bælgsæd en vigtig Afgrøde i England og en meget ringe Afgrøde i Danmark og Skotland. Paafaldende er den stærke Forøgelse i Arealet med Foderroer i Danmark, medens det aftager i Storbritannien.

For at beregne det samlede Udbytte af Korn, Rodfrugter og Grøntfoder er det nærliggende at beregne det i Foderenheder, saaledes som det i en Aarrække er sket ved Det Statistiske Departements Opgørelse af Danmarks Høstudbytte. Dog er der i dette Arbejde benyttet en noget forskellig Beregningsmaade. 1000 F. E. tages som 1 Afgrødeenhed.

Kornafgrøderne.

Følgende den Beregning, der benyttes af de skandinaviske Kontrollforeninger, regnes 1 kg Byg, Hvede, Rug og Bælgsæd lig 1 F. E. = 1,2 kg Havre = 1,1 kg Blandsæd. I de ældre Aargange i britisk Statistik er Kornudbyttet givet i Rummaal, Bushel. Ved Omregning til Vægt er benyttet de Tal, der anførtes ved Foredraget i Januar 1926¹⁾.

Kornafgrøderne i England og Skotland er: Hvede, Byg, Havre, Rug, Bælgfrugt og, i den sidste Periode, Blandkorn, som før 1918 ikke opførtes særskilt. En Del af Rugen slaas i England som Grøntfoder. I 1924 angaves for første Gang, hvor stor en Del af Arealet, der høstede modent, og Foldudbyttet beregnedes. Omtrent en Fjerdedel sloges grønt, og det modne Korn gav 16,8 hkg pr. ha.

¹⁾ I nævnte Foredrag benyttedes følgende Omsætningstal:

	Lb. pr. Bushel	
	England og Wales	Skotland
Hvede.....	61,81	61,35
Byg.....	53,70	53,36
Havre.....	39,34	40,66
Bælgsæd.....	60,00	60,00

Disse Tal er, af Mangel paa anden Oplysning, benyttet for hver Periode.

I Danmark er Blandkorn en vigtig Afgrøde i alle Perioder. Den gradvis forsvindende Boghvede er medtaget. (Se nærmere i Bilag 1).

Tabel IV viser de samlede Kornarealer og det samlede Udbytte i Tons og i Afgrødeenheder.

Tabel IV. Kornafgrøder.

Periode	1000 ha				1000 Tons			1000 Afgrødeenheder		
	Danm.	Engl. & Wales	Skotl.	Danm.	Engl. & Wales	Skotl.	Danm.	Engl. & Wales	Skotl.	
1889—1893.....	1186	2664	528	1915	5046	949	1800	4814	835	
1899—1903.....	1165	2416	509	2069	4680	899	1930	4429	792	
1909—1913.....	1147	2329	489	2289	4490	922	2127	4256	810	
1923—1927.....	1277	2123	463	2704	4177	893	2507	3930	776	

Medens Kornarealerne i England og Skotland er gradvis formindskede og dermed ogsaa Udbyttet, er Arealet i Danmark vel formindsket i de første tre Perioder, men samtidig er Udbyttet forøget. Arealforøgelsen i Danmark i sidste Periode skyldes naturligvis, at Sønderjylland er kommet med.

Det samlede Kornudbytte pr. ha ses af Tabel V, som

Tabel V. Kornudbyttet
i hkg og i F. E. pr. ha.

Periode	hkg pr. ha			100 F. E. pr. ha		
	Danmark	Engl. & Wales	Skotland	Danmark	Engl. & Wales	Skotland
1889—1893.....	16,2	19,0	18,0	15,2	18,1	15,8
1899—1903.....	17,8	19,4	17,7	16,6	18,3	15,6
1909—1913.....	20,0	19,3	18,9	18,5	18,3	16,6
1923—1927.....	21,2	19,7	19,3	19,6	18,6	16,8

viser en ringe Fremgang for Englands Vedkommende, en større for Skotlands, men en betydelig større for Danmarks Vedkommende, hvorved Danmark, fra at være ret langt tilbage særlig for England, er naaet til at overgaa begge de andre Lande i Foldudbytte.

Rodfrugtafgrøderne.

For Englands og Skotlands Vedkommende medregnes Kartofler, Runkelroer, Turnips og Kaalroer, Gulerødder, og Sukkerroer for de sidste to Perioder i England og den sidste i Skotland. For Danmarks Vedkommende findes Sukkerroer i alle fire Perioder og desuden Cikorierødder i de sidste tre Perioder. Hvor Udbyttet ikke findes opført i den officielle Statistik, har de respektive Ministerier velvilligt meddelt mig disse (se Bilag 2).

Omregningen til Foderenheder maa nærmere forklares. Af Kartofler er, efter Statistisk Departement, 100 kg regnet til 23,75 F. E., og, da der ikke findes anden Oplysning, er dette Tal benyttet for alle tre Lande. For Danmarks Vedkommende er for Foderroer i Perioderne 1899—1903 og 1909—13 benyttet Gennemsnittet af de Procenttal for Tørstof, som er offentliggjort af Statistisk Departement for Aarene 1904—13: Runkelroer 12,5, Kaalroer 12,2 og Turnips 9,5. Men i Betragtning af, at der ved de Arbejder, som *L. Helweg* begyndte i 1889, og som

Tabel VI. Rodfrugtafgrøder.

Periode	1000 ha			1000 Tons			1000 Afgrødeenheder		
	Danm.	Engl. & Wales	Skotl.	Danm.	Engl. & Wales	Skotl.	Danm.	Engl. & Wales	Skotl.
1889—1893	116	896	253	2889	28548	8410	398	3411	1032
1899—1903	212	823	241	6596	25447	7652	875	3073	924
1909—1913	346	798	237	13583	26375	8598	1797	3221	1052
1923—1927	479	704	219	20630	21155	7628	2404	2815	954

siden 1898 er fortsat ved Statens Forsøgsstationer, arbejdedes paa at fremstille Roestammer med et højere Tørstofindhold, har jeg ment for den første Periode at burde benytte noget lavere Tal. Jeg har derfor, men som jeg indrømmer, noget vilkaarligt, for denne Periode regnet med Tallene 12, 12 og 9. I de senere Aar synes der at være foregaaet en Ændring derved, at man har fundet det største Udbytte af Tørstof pr. ha ved Stammer med større Udbytte i Tons, men mindre Tørstofprocent. Saaledes opgiver Statistisk Departement for 1923—27 Tørstofprocenterne for de tre Slags Foderroer som henholdsvis 11,3, 12,0 og 9,2, og disse Tal har jeg derfor benyttet ved Beregningen for den sidste Periode.

For Storbritanniens Vedkommende mangler der tilsvarende Oplysninger, og man nødes derfor til at gribe nogenlunde i Blinde. Ved en Række sammenlignende Dyrkninger af danske og engelske eller skotske Stammer, enten i Danmark eller i England, har det altid vist sig, at de danske Stammer var de andre overlegne i Tørstofprocent. Muligvis kommer dette deraf, at man i de andre Lande lægger Hovedvægten paa Udbyttet i Tons pr. ha, altsaa paa store Roer, uden Hensyn til Tørstofindholdet, som sjældent skænkes Opmærksomhed. Mellem 1900 og 1908 prøvede Helweg otte udvalgte engelske Runkelroestammer sammen med 163 danske Stammer. De engelske havde gennemsnitlig 0,5 pCt. mindre Tørstof. I 1920—21 prøvedes tre engelske Varieteter sammen med 19 danske Barresstammer. De engelske havde et ret stort Udbytte i Tons pr. ha, men havde kun 11,0 pCt. Tørstof mod de danskes 12,0 pCt. I *Newton Rigg* fandt man i sin Tid, at to danske Stammer af Kaalroer havde gennemsnitlig 0,8 pCt. mere Tørstof end de 14 engelske Varieteter, de sammenlignedes med. Tyve engelske og skotske Varieteter af Kaalroer, der prøvedes af Helweg mellem 1900 og 1916, havde 12 pCt. Tørstof mod de 28 danske Stammers 12,2 pCt. Nylig er tre danske Stammer af Kaalroer prøvede i *Glamorgan* og *Monmouthshire* sammen med

»Best of All« og den stedlige Varietet paa hvert af Forsøgsstederne. I *Bangor College* fandtes Tørstofindholdet af de danske Roer at ligge over de engelske Roers, og tilmed udmærkede de danske Roer sig ved deres Modstandskraft overfor Kaalbroksvamp.

Af dette turde man være berettiget til at antage noget lavere Tørstofprocenter i de engelske Roer, men da der mangler vejledende Oplysninger, maa man, som alt sagt, vælge nogenlunde i Blinde. Naar jeg for alle fire Perioder tager Tallene for de tre Slags Roer som 12, 12 og 9, er jeg temmelig vis paa at begunstige Storbritannien i Sammenligningen.

Tabel VII. Udbytte af Rodfrugter
i Tons og i F. E. pr. ha.

Periode	Tons pr. ha			100 F. E. pr. ha		
	Dan- mark	Engl. & Wales	Skot- land	Dan- mark	Engl. & Wales	Skot- land
1889—1893.....	24,9	31,9	33,2	34,3	38,1	40,8
1899—1903.....	31,1	30,9	31,8	41,3	37,3	38,3
1909—1913... .	39,3	33,1	36,3	51,9	40,4	44,4
1923—1927.....	43,0	30,1	34,8	50,2	40,0	43,6

Som forklaret ved Foredraget i Januar 1926 nødes man desuden til at vælge et Gennemsnitstal for Tørstofindholdet i de engelske og skotske Kaalroer og Turnips tilsammen, og at gætte sig til den relative Udbredelse af disse Roer, da de ikke opføres særskilt i de to Landes Statistik. Der vælges 10¹/₂ pCt. for England og Wales, 11 pCt. for Skotland.

Gulerødder antages at have 12 pCt. Tørstof, Sukkerroer og Cikorierødder 25 pCt.

Ved Hjælp af de detaljerede Oplysninger i Bilag 2 og ovennævnte Tal beregnes det samlede Udbytte af Rodfrugtarealerne.

Det er paa dette Omraade, at der er den største For-

skel paa Pløjearealets Benyttelse i Danmark og i Storbritannien. I sidstnævnte Land er Arealet gaet tilbage med 20 pCt. fra første til sidste Periode og Udbyttet i Afgrødeenheder med 15 pCt., medens den tilsvarende Bevægelse i Danmark er en Fremgang til henholdsvis det firedobbelte og det sekسدobbelte. I den sidste Periode er Udbyttet i Tons af Kaalroer i Danmark større end det samlede Udbytte af Kaalroer og Turnips i hele England og Wales (se Bilag 2).

Udbyttet pr. ha ses af Tabel VII.

Hvis man tager Korn- og Rodfrugtarealerne tilsammen, kan man udregne Udbyttet ialt og pr. ha, hvorved faas Tallene i Tabel VIII.

Tabel VIII. Udbytte af Korn og Rodfrugter tilsammen.

Periode	1000 Afgrødeenheder			100 F. E. pr. ha		
	Danmark	Engl. & Wales	Skotland	Danmark	Engl. & Wales	Skotland
1889—1893.....	2198	8225	1867	16,9	23,1	23,9
1899—1903.....	2805	7502	1716	20,4	23,2	22,9
1909—1913.....	3924	7477	1862	26,3	23,9	25,6
1923—1927.....	4911	6745	1730	28,0	23,9	25,4

Medens det samlede Udbytte af Korn og Rodfrugter i England med Wales og i Skotland gaar tilbage, er Udbyttet i Danmark steget med ca. 125 pCt., begrundet paa det forøgede Udbytte pr. ha af baade Korn og Rodfrugter og paa det stærkt forøgede Areal af Rodfrugter, for sidste Periodes Vedkommende tildels ogsaa paa Grund af, at Sønderjylland er kommen til. Hvad Udbyttet pr. ha angaar, er det steget noget i England, noget mere i Skotland, medens det i Danmark, som i første Periode var tilbage for de andre Lande, er steget med 66 pCt.

Grøntfoder.

Da den danske og den engelsk-skotske Statistik over Grøntfoderarealerne er ret forskellig, maa hvert Land behandles for sig; permanent Græs er naturligvis ikke medtaget.

For Danmarks Vedkommende medtages Kløver og Græs i Rotation, »til Høslæt« og »ikke til Høslæt, Grøntfoder, benyttet Brak, Halvbrak og Lucerne. Vurderingen af Udbyttet af disse Arealer er naturligvis vanskelig og i høj Grad en Skønssag, og Skønnet varierer fra Egn til Egn. Ved velvillig Hjælp fra forskellige Fagmænd er jeg havnet i følgende Betragtninger.

Høafgrøden kendes fra Statistiken. Der er regnet med 2,5 kg Hø til en F. E. Græsningen efter Høhøsten er regnet til 50 pCt. af Høafgrøden, en Antagelse som Fagmænd i England og Skotland ogsaa billiger. Naar man til Høudbyttet i hkg pr. ha lægger 50 pCt. og dividerer med 2,5, faar man i 100 F. E. Udbyttet pr. ha af Arealerne til Høslæt, baade Høet og Eftergræsningen. Dette er anført i fjerde Kolonne.

Vi faar saaledes Tallene i Tabel IX.

Tabel IX. Kløver og Græs, til Høslæt, i Danmark.

Periode	Areal ha	Høudbytte Tons	Høudbytte hkg pr. ha	Høudbytte + Eftergræs- ning. 100 F. E. pr. ha
1889—1893..	212380	643380	30,3	18,18
1899—1903..	264890	911960	34,4	20,64
1909—1913..	252300	1.080960	42,8	25,68
1923—1927..	250930	1.337300	53,3	31,98

Grøntfoderarealerne i Danmark er beregnede som anført i følgende Tabel. Paa Grund af at Statistikens Benaævnelser varierer noget ved de forskellige ældre Tællinger, og at desuden de forskellige Arealer ikke medtages

ved hver Tælling, er jeg paa det rene med, at der er nogen Usikkerhed i nogle af Tallene i Tabellen, foruden den Usikkerhed, som klæber ved enhver saadan Statistik.

Tabel X. Grøntfoderarealerne i Danmark
angivet i ha.

Afgroede	1889	1899	1909	1923
	—1893	—1903	—1913	—1927
Rotationsgræs til Høslæt	212380	264890	252300	250930
— ikke til Høslæt.	622680	483400	475400	460770
Grøntfoder	23720	22830	24860	22610
Benyttet Brak	24130	34530	44010	¹⁾
Halvbrak	59020	62670	71620	55800
Lucerne	210	3100	9170	28410
Ialt	942140	871420	877360	818520

Beregningsen af Udbyttet i F. E. af disse Arealer er foretaget paa følgende Maade. Til Grund lægges Udbyttet af Kløver og Græs til Høslæt, baade Hø og Eftergræsning, som angivet i sidste Kolonne i Tabel IX. Arealet af Kløver og Græs, der udelukkende afgræsses, er for de to sidste Perioder vurderet til at give 80 pCt. af dette Udbytte, men for de to tidligere Perioder, da Græsset henlaa i flere Aar, er der taget 70 pCt. Eksempelvis tager vi, for 1889—93 70 pCt. af 622,680 og multiplicerer med 1818 og faar derved Udbyttet til 792,420 Afgroedeenheder.

Paa samme Maade beregnes Udbyttet af de andre Arealer ved Hjælp af Tallene i fjerde Kolonne i Tabel IX, idet vi reducerer Udbyttet, i Forhold til Græs til Høslæt,

for Grøntfoder til 60 pCt.,
for benyttet Brak til 60 pCt. og
for Halvbrak til 50 pCt.,

medens vi for Lucerne beregner Udbyttet til halvanden Gang (150 pCt.) af Udbyttet af Græs til Høslæt. Det er

¹⁾ opført under andre Arealer.

muligt, at Lucerne i mange Egne kunde regnes endnu højere.

Vi faar paa den Maade Udbyttet af alle Grøntfoderarealer i Danmark i Afgrødeenheder.

Tabel XI. Udbyttet af Grøntfoderarealerne i Danmark i Afgrødeenheder.

Afgrøde	1889 —1893	1899 —1903	1909 —1913	1923 —1927
Rotationsgræs til Høslæt..	386030	547180	648580	802380
— ikke til Høslæt	792420	698410	976660	1.031730
Grøntfoder	25870	27450	38300	43380
Benyttet Brak	26320	42760	67810	—
Halvbrak	53650	64680	91960	88900
Lucerne	580	9600	35350	136080
Ialt...	1.284870	1.390080	1.858660	2.102470

Udbyttet af Høhøsten i England og Skotland angives som følger:

Tabel XII. Kløver og Græs, til Høslæt, i Storbritannien.

Periode	England og Wales			Skotland		
	Areal ha	Høudbytte Tons	hkg pr. ha	Areal ha	Høudbytte Tons	hkg pr. ha
1889—1893...	734570	2.492377	33,9	162330	612337	38,3
1899—1903...	768517	2.745505	35,7	166300	659488	40,0
1909—1913...	661100	2'353605	35,6	170860	672126	39,3
1923—1927...	684170	2.568468	37,5	165620	689070	41,6

Fagmænd i England og Skotland regner ogsaa $2\frac{1}{2}$ kg Hø til en F. E., og vurderer Eftergræsningen til 50 pCt. af Høhøsten. I England mener man, at Udbyttet af Græsarealet, der bruges udelukkende til Afgræsning, kan regnes til 80 pCt. af Udbyttet af Arealet til Høslæt (Hø og Eftergræsning), men i Skotland, hvor Græsmarken hen-

ligger i flere Aar, mener man ikke at kunne regne det til mere end 70 pCt.

Grøntfoderarealerne i Storbritannien angives saaledes:

Tabel XIII.
Grøntfoderarealerne i England med Wales og Skotland
angivet i ha.

Afgrøde	1889 —1893	1899 —1903	1909 —1913	1923 —1927
	England og Wales			
Rotationsgræs til Høslæt..	734570	768517	661100	684170
— ikke til Høslæt	517260	531983	386980	342520
Kaal, Kohlrabi, Raps.....	58876	69230	62466	54200
Rug ¹⁾ og Vikker.....	85760	69460	49970	43356
Lucerne	7140	18354	23516	21615
Ialt.....	1.403606	1.457544	1.184032	1.145861
	Skotland			
Rotationsgræs til Høslæt..	162330	166300	170860	165620
— ikke til Høslæt	499630	480860	436410	441770
Kaal, Kohlrabi, Raps.....	3519	5670	4990	6875
Vikker.....	5170	3680	3490	4487
Lucerne	15	7	10	6
Ialt.....	670664	656517	615760	618758

Ved Beregningen af Udbyttet af de andre Arealer end Græsarealerne har jeg været saa heldig at faa kyndig Hjælp fra Professor *Jas. A. S. Watson*, School of Rural Economy, Oxford, som har foreslaaet at beregne Udbyttet af Kaal, Kohlrabi og Raps i Forhold til Udbyttet af Turnips og Kaalroer. Kaal giver mere end Roerne, Kohlrabi mindre og Raps (»Rape«) betydeligt mindre. For Englands Vedkommende mener Professor Watson, at Udbyttet i F. E. pr. ha kan sættes til mellem 80 og 90 pCt. af Udbyttet af Roerne, medens for Skotland, hvor der dyrkes mindre Areal med Kaal, forsvindende af Kohlrabi, men derimod meget Raps, 60 pCt. vil være mere passende.

¹⁾ den Fjerdedel af Arealet, der slaas grønt.

Jeg har taget 85 pCt. for England. Udbyttet af Vikker og grøn Rug vurderer Professor Watson til 60 pCt. af Udbyttet af Rotationsgræs til Høslæt.

Jeg har derfor beregnet Udbyttet i F. E. pr. ha af Græsarealet til Høslæt, Hø og Eftergræsning, paa samme

Tabel XIV. Udbytte i 100 F. E. pr. ha.

Periode	Rotationsgræs til Høslæt		Turnips og Kaalroer	
	England	Skotland	England	Skotland
1889—1893..	20,3	23,0	35,3	41,8
1899—1903..	21,4	24,0	31,2	39,4
1909—1913..	21,4	23,6	34,4	46,5
1923—1927..	22,5	25,0	33,9	46,0

Maade som i fjerde Kolonne i Tabel IX, samt Udbyttet i F. E. pr. ha af Turnips og Kaalroer, idet jeg regner 10 $\frac{1}{2}$ pCt. Tørstof for Englands og 11 pCt. Tørstof for Skotlands Vedkommende.

Tabel XV. Udbyttet af Grøntfoderarealerne i Afgrødeenheder.

Afgroede	1889	1899	1909	1923
	—1893	—1903	—1913	—1927
	England og Wales			
Rotationsgræs til Høslæt..	1.495426	1.647303	1.412163	1.541080
— ikke til Høslæt	840030	910755	662510	616536
Kaal, Kohlrabi, Raps.....	176657	183598	183651	156177
Rug og Vikker	104456	89186	64162	58531
Lucerne	22812	58916	75486	72947
Ialt.....	2.639381	2.889758	2.396972	2.445271
	Skotland			
Rotationsgræs til Høslæt..	367402	395693	403276	413442
— ikke til Høslæt	804404	807852	720949	773098
Kaal, Kohlrabi, Raps.....	8826	13404	13928	18975
Vikker	7135	5299	4942	6731
Lucerne	17	8	12	8
Ialt.....	1.187784	1.222256	1.143107	1.212254

Af disse Tal beregnes saa, efter Professor Watson's Anvisning, Udbyttet af Kaal, Kohlrabi og Raps, og af Vikker og Rug. Lucerne er, som for Danmark, regnet til 150 pCt. af Græs til Høslæt.

Vi faar paa den Maade Udbyttet af de samlede Grøntfoderarealer i Storbritannien.

Halm.

I den danske Statistik angives Halmudbyttet aarligt siden 1897, hvorefter det kan beregnes for de sidste tre Perioder. For den første Periode kan det beregnes af Kornudbyttet, idet Forholdet mellem Udbytte af Kærne og Halm antages at være som i de to mellemste Perioder. For den sidste Periodes Vedkommende er der sket en væsentlig Ændring i Beregning af Halmudbyttet. I Stedet for som hidtil at indhente Oplysninger om Halmudbyttet som om de andre Høstudbytter ved Hjælp af de udsendte Spørgeskemaer, sammenholdt med Oplysninger fra en Række Landmænd om de virkelig indvejede Mængder Halm, har man i de senere Aar fulgt den Fremgangsmaade, at finde Forholdet mellem Halm og Kærne ved Høstudbyttet paa de forskellige Forsøgsmarker i de forskellige Distrikter, og af dette Forhold har man for hvert Distrikt, paa Basis af Kendskabet til Kærneudbyttet, beregnet Halmudbyttet. Denne Beregningsmaade giver væsentlig højere Tal end den tidligere fulgte, og Tallet for Halmudbyttet i den sidste Periode er derfor strengt taget ikke komparabelt med Tallene for de tidligere Perioder. Efter den nye Beregningsmaade er fundet et Udbytte af 808,000 Afgrødeenheder. Hvis man beregnede Halmudbyttet for den sidste Periode udfra Kærneudbyttet og Forholdet mellem Halm og Kærne i Aarene 1903—13, vilde man faa 653,000 Afgrødeenheder, altsaa betydeligt mindre.

I Storbritanniens Statistik opføres Halmudbyttet ikke før 1906, for Høsten 1905. Derefter angives Udbyttet

aarlig, i cwt. pr. acre, men kun for Hvede, Byg og Havre. For Bælgfrugt, Rug og Blandkorn har jeg benyttet de danske Udbytteforhold. For de første to Perioder har jeg maattet beregne Halmudbyttet af Kærneudbyttet og Forholdstallene for 1909—13.

Ved Omregning til Afgrødeenheder er taget 6 Tons = 1 Afgrødeenhed.

Tabel XVI. Halmudbyttet
i Tons og Afgrødeenheder.

Periode	1000 Tons			1000 Afgrødeenheder		
	Dan- mark	Eng- land	Skot- land	Dan- mark	Eng- land	Skot- land
1889—1893.....	2680	7535	1665	447	1256	278
1899—1903.....	2781	6521	1617	463	1087	270
1909—1913.....	3516	6342	1529	586	1057	255
1923—1927.....	4848	5351	1452	808	892	242

Brakarealer.

Brakarealerne maa naturligvis medtages, men der tages kun Helbrak (»Bare Fallow«), idet benyttet Brak og Halvbrak er medtaget under Grøntfoderarealerne.

Tabel XVII. Brakarealerne
i ha.

Periode	Danmark	England og Wales	Skotland
1889—1893.....	195169	191660	4404
1899—1903.....	146712	129526	2811
1909—1913.....	135328	130727	2775
1923—1927.....	46725	169604	2888

I Danmark er Brakarealerne gradvis indskrænkede meget betydeligt. De meget smaa Brakarealer i Skotland er paafaldende.

Samtlige Arealer og Afgrøder.

I det foregaaende er der nu samlet det fornødne Materiale, omend behæftet med Fejl og Mangler, hvorved det er muligt at beregne det gennemsnitlige Udbytte af Pløjelandet i de tre Lande og i de

Tabel XVIII. Samtlige Arealer og Afgrøder.

		1000 ha			1000 Afgrødeenheder		
		Danmark	England	Skotland	Danmark	England	Skotland
1889— 1893	Korn	1186	2664	528	1800	4814	835
	Rodfrugter	116	896	253	398	3411	1032
	Grøntfoder	942	1404	671	1285	2639	1188
	Brak	195	192	4	—	—	—
	Halm	—	—	—	447	1256	278
	Ialt.....	2439	5155	1456	3930	12121	3333
1899— 1903	Korn	1165	2416	509	1930	4429	792
	Rodfrugter	212	823	241	850	3073	924
	Grøntfoder	871	1458	657	1390	2890	1222
	Brak	147	130	3	—	—	—
	Halm	—	—	—	463	1087	270
	Ialt.....	2395	4826	1409	4634	11479	3208
1909— 1913	Korn	1147	2329	489	2127	4256	810
	Rodfrugter	346	798	237	1797	3221	1052
	Grøntfoder	877	1184	616	1859	2397	1143
	Brak	135	131	3	—	—	—
	Halm	—	—	—	586	1057	255
	Ialt.....	2505	4442	1344	6368	10931	3259
1923— 1927	Korn	1277	2123	463	2507	3930	776
	Rodfrugter	479	704	219	2608	2815	954
	Grøntfoder	819	1146	619	2102	2445	1212
	Brak	47	170	3	—	—	—
	Halm	—	—	—	808	892	242
	Ialt.....	2621	4142	1303	8026	10082	3184

fire femaarige Perioder, udtrykt i Foderenheder pr. Hektar.

For en Oversigts Skyld samles alle Tallene for Arealer og Udbytte i Afgrødeenheder for hvert Land og hver Periode i Tabel XVIII. Da Tabellen giver afkortede Tal, men Beregningerne er udførte med de uforkortede, stemmer Sammenlægningen i flere Tilfælde ikke.

Ved at dividere Antal ha ind i Antal Afgrødeenheder for hvert Land og hver Periode, faas de Tal, der angiver Udbyttet pr. ha; de kan bekvemst gives i Hundreder af Foderenheder.

Tabel XIX. Gennemsnitsudbytte af hele Pløjelandet i 100 F. E. pr. ha.

Periode	Danmark	England og Wales	Skotland
1889—1893	16,1	23,5	22,9
1899—1903	19,3	23,8	22,8
1909—1913	25,4	24,6	24,2
1923—1927	30,6	24,3	24,4

Hvis man for Halmudbyttet i Danmark i den sidste Periode tager det Tal, der fremkommer ved at beregne Udbyttet af Kærneudbyttet og Forholdet mellem Halm og Kærne i 1909—13, vil det bevirke, at Tallet 30,6 i Tabel XIX bliver reduceret til 30,0, altsaa ikke nogen stor Forskel, i alt Fald ikke saa stor, at den væsentlig ændrer det Resultat, der kan udledes af Tabellen.

Denne viser, at Danmark for fyrretyve Aar siden var ret langt tilbage for baade England og Skotland, at der har været nogen Fremgang i Udbyttet i England og Wales og en noget større i Skotland, og at Danmark først et Stykke ind i dette Aarhundrede naaede op paa Siden af England og Skotland, men at Danmark nu, i Stedet for at ligge 30 pCt. under de andre Lande, er 25 pCt. forud i Udbytte.

Den umiddelbare Aarsag til denne Fremgang i Danmarks Udbytte af Pløjelandet er: Indskrænkning af Brakarealerne, forøget Udbytte pr. Arealenhed af alle Afgrøder og ganske særlig den stærke Forøgelse i Rodfrugtarealerne og navnlig i Arealet med Kaalroer, medens Turnipsarealerne i de senere Aar er gaaet tilbage.

Det er glædeligt, at man tør tro, at denne Fremgang i Udbyttet af Pløjelandet i Danmark langtfra er afsluttet, men at der endnu kan naas betydeligt frem i de kommende Aar ved fortsat Arbejde efter de hidtil fulgte Linier.

	Danmark			England og Wales			Skotland		
	ha	1000 kg	hkg pr. ha	ha	1000 kg	hkg pr. ha	ha	1000 kg	hkg pr. ha
Hvede									
1889—1893.	43231	110420	25,5	888680	1774761	20,0	22690	56294	24,8
1899—1903.	34568	98910	28,6	707545	1495892	21,1	17898	45908	25,7
1909—1913.	50088	148200	29,7	703770	1559850	22,2	21154	63741	30,1
1923—1927.	86924	232322	26,7	648540	1417170	21,9	22437	58539	26,1
Byg									
1889—1893.	291190	508333	17,5	758410	1483842	19,6	87970	188915	21,5
1899—1903.	267319	526660	19,7	685674	1348420	19,7	92046	195581	21,2
1909—1913.	242175	544500	22,5	612209	1181444	19,3	80642	168669	20,9
1923—1927.	304817	737079	24,2	498210	968969	19,4	56885	123790	21,8
Havre									
1889—1893.	431050	597140	13,9	795060	1391611	17,5	407670	683960	16,8
1899—1903.	427819	690830	16,2	844226	1592164	17,8	391024	641056	16,4
1909—1913.	420516	779600	18,5	812661	1406333	17,3	380974	677251	17,8
1923—1927.	438497	909555	20,7	768800	1436074	18,7	379370	703097	18,5
Bælgسæd									
1889—1899.	14253	24440	12,3	207414	371494	17,9	6575	14141	21,5
1899—1903.	9043	12400	13,7	162960	305706	18,8	5265	12121	23,0
1909—1913.	5232	8700	16,6	186154	317646	17,1	3544	8775	24,8
1923—1927.	7426	12675	17,0	142860	238392	16,7	1140	3191	28,0
Rug									
1889—1893.	284530	491790	17,3	14260	24636 (16,8)	—	3241	5433 (16,8)	—
1899—1903.	275233	474210	17,2	15820	27333 (16,8)	—	2365	3965 (16,8)	—
1909—1913.	247035	446400	18,1	14460	24983 (16,8)	—	2397	4018 (16,8)	—
1923—1927.	205401	315731	15,4	15835	26628 16,8	—	2200	3688 16,8	—
Blandkorn									
1889—1893.	103050	168370	16,3	—	—	—	—	—	—
1899—1903.	140074	257680	18,4	—	—	—	—	—	—
1909—1913.	178340	359300	20,2	—	—	—	—	—	—
1923—1927.	231830	494750	21,3	48518	90250 18,6	—	555	1128 20,3	—
Boghvede									
1889—1893.	18573	14324	7,7	—	—	—	—	—	—
1899—1903.	10922	8188	7,5	—	—	—	—	—	—
1909—1913.	3333	2480	7,4	—	—	—	—	—	—
1923—1927.	1866	1801	9,7	—	—	—	—	—	—

	Danmark			England og Wales			Skotland		
	ha	Tons	Tons pr. ha	ha	Tons	Tons pr. ha	ha	Tons	Tons pr. ha
Kartofler									
1889—1893	52300	443800	8,5	160444	2410002	15,0	57675	837802	14,5
1899—1903	53843	591910	11,0	172858	2425020	14,0	52317	744072	14,2
1909—1913	59787	840000	14,1	177098	2719327	15,4	59134	943932	16,0
1923—1927	75777	932355	12,3	196310	2944491	15,0	57180	886036	15,5
Runkelroer									
1889—1893	22922	1003266	43,8	138770	6088837	43,9	475	19880	41,9
1899—1903	50281	2092360	41,6	156022	7937547	50,9	1030	52792	51,3
1909—1913	85916	4414600	51,4	176884	8674239	49,0	867	43507	50,2
1923—1927	105233	5698658	54,2	145340	7005563	48,2	510	22745	44,6
Furnips				Turnips og Kaalroer					
1889—1893	23594	901032	38,2	591080	19864629	33,6	193940	7545244	38,9
1899—1903	56149	2038410	36,3	489461	14518358	29,7	187758	6729442	35,8
1909—1913	68159	2738500	40,2	439109	14403994	32,8	176711	7472384	42,3
1923—1927	57124	2463357	43,0	322480	10412911	32,3	160160	6699241	41,8
Kaalroer									
1889—1893	3779	169074	44,7						
1899—1903	29601	1271490	43,0						
1909—1913	96693	4554600	47,1						
1923—1927	200879	10425874	51,9						
Sukkerroer									
1889—1893	7342	199635	27,2	—	—	—	—	—	—
1899—1903	14471	286250	26,7	—	—	—	—	—	—
1909—1913	26210	788500	30,1	735	13618	(18,2)	—	—	—
1923—1927	36146	999021	27,5	35814	663437	18,2	1270	18000	14,2
Fulerødder									
1889—1893	6131	172528	28,1	5282	184870	(35)	415	7055	(17)
1899—1903	6989	200920	28,8	4800	168000	(35)	310	5270	(17)
1909—1913	8089	226340	28,0	4310	150850	(35)	218	3706	(17)
1923—1927	3563	96891	27,2	3729	128464	35,4	137	2329	(17)
Cikorierødder									
1889—1893	—	—	—						
1899—1903	792	14898	18,8						
1909—1913	982	20520	20,9						
1923—1927	731	14150	19,4						

Efterskrift.

En skotsk Landmand, som har læst en Artikel, jeg sendte til Journal of the Royal Statistical Society af lignende Indhold som ovenstaaende, udtalte til mig, at efter hans Mening var der Egne i Skotland som gav et større Udbytte, end det jeg havde opført som Gennemsnitsudbyttet for Pløjelandet i Danmark. Han spurgte mig, om der ogsaa var Forskel paa de forskellige Egne i Danmark.

Det bevirkede, at jeg udregnede Udbyttet for, hvad jeg antager er vort frugtbarreste og vort mindst frugtbare Amt. Med den i min Afhandling givne Metode er en saadan Udregning ret let. Jeg har fundet følgende Resultat:

Udbytte i 100 F.E. pr. ha. af Pløjelandet i
Maribo Amt og Ringkøbing Amt i Aarene 1923—1927.

	Maribo Amt			Ringkøbing Amt		
	Areal ha	Afgrøder 100 F.E.	100 F.E. pr. ha	Areal ha	Afgrøder 100 F.E.	100 F.E. pr. ha
Korn	68.018	1.897.067	27.9	93.486	1.218.930	13.0
Rodfrugter ...	31.988	2.226.729	69.6	43.151	2.055.560	47.6
Grøntfoder ...	27.322	1.016.369		90.182	1.763.510	
Brak	998	—		1.227	—	
Halm.....	—	505.035		—	468.194	
	128.326	5.645.200		228 046	5.506.194	

hvilket giver, sammenstillet med Tallene i Tabel XIX:

for Maribo Amt.....	4400 F.E. pr. ha
for Ringkøbing Amt.....	2410 — —
for Danmark	3060 — —
for England	2430 — —
for Skotland.....	2440 — —

og viser, at vort mindst frugtbare Amt giver omtrent samme Udbytte som Storbritannien og vort frugtbarreste Amt 80 % større Udbytte.

Harald Faber.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjelpestoffer for Landbruget i Aaret 1928.

Ved Konsulent *Ivar Dokken.*

(Sluttet).

Flæsk og Svin. Som det fremgaar af Tabel 7, har der i 1928 selv efter den meget stærke Stigning det foregaaende Aar været en betydelig Forøgelse i Udførselen af Flæsk og Svin. Udførselen af Flæsk og Skinker har

Tabel 7. Udførselen af Flæsk og Svin.

	1928	1927	1926	1925	1920 24—
<i>Mængde:</i>					
Levende Svin og Grise, Tusinde Stkr.	45,0	37,3	18,1	12,6	88,4
Flæsk og Skinker, Mill. kg	272,2	256,3	190,2	191,5	122,0
Slagteriaffald, do.	25,9	27,8	23,7	22,8	16,3
<i>Værdi, Mill. Kr.:</i>					
Levende Svin og Grise	5,9	5,7	3,4	3,0	16,5
Flæsk og Skinker	461,8	434,7	418,2	520,0	356,6
Slagteriaffald	17,8	17,3	17,6	19,9	11,5
Ialt	485,5	457,7	439,2	542,9	384,6
Gennemsnitspris pr. kg Flæsk, Kr. . .	1,70	1,70	2,20	2,72	2,92

nemlig været 15,9 Mill. kg større end i 1927, og Udførselen af levende Svin og Grise er samtidig forøget med 7700 Stkr., hvilket betyder en Stigning paa henholdsvis 6,2 og 20,6 pCt. Derimod har Udførselen af Slagteriaffald været lidt mindre end i 1927; men Udførselsværdien er dog steget ogsaa for Slagteriaffaldet. Taget under et har Udførselen af Produkter fra Svineholdet saaledes været større end i noget tidligere Aar, og da Priserne gennem-

snitlig har været omtrent de samme som i 1927, svarer Stigningen i den samlede Udførselsværdi ret nøje til Forøgelsen i de udførte Mængder. Den samlede Udførselsværdi for denne Varegruppe har i 1928 været 27,8 Mill. Kr. større end i 1927, nemlig 485,5 Mill. Kr. mod 457,7 Mill. Kr. det foregaaende Aar, og denne Forøgelse svarer til 6,1 pCt. Af den samlede Udførselsværdi falder de 461,8 Mill. Kr. eller 95,1 pCt. paa Flæsk og Skinker, og Udførselen af levende Svin samt Slagteriaffald spiller saaledes en ret ringe Rolle i Sammenligning med Flæskeudførselen.

Ligesom de foregaaende Aar er praktisk talt hele Flæskeudførselen gaaet til Storbritannien, idet kun 0,6 Mill. kg er gaaet til Tyskland og 0,4 Mill. kg til andre Lande. Danmark har da ogsaa i 1928 leveret 54,8 pCt. af Englands samlede Indførsel af Flæsk og Skinker mod 54,2 pCt. i 1927 og kun godt 40 pCt. i de nærmest foregaaende Aar. Indførselen fra Danmark er altsaa i de to sidste Aar kommet til at betyde langt mere paa det engelske Marked end tidligere, hvilket nærmere vil fremgaa af følgende Oversigt over Englands samlede Indførsel af Flæsk og Skinker i de sidste 3 Aar:

<i>Indført Mill. kg fra:</i>	<i>1928</i>	<i>1927</i>	<i>1926</i>
Danmark	272,6	258,2	185,0
Sverige	22,4	24,1	13,1
Holland	53,6	40,5	31,4
Irsk Fristat	28,2	22,9	22,0
Forenede Stater	65,9	68,9	111,2
Canada	21,4	32,4	52,1
Andre Lande.....	33,1	29,1	25,4
	Ialt... 497,2	476,1	440,2
Danmarks Andel			
i pCt. af Mængden	54,8	54,2	42,0
i — - Værdien	56,2	53,8	43,2

Danmarks vigtigste Konkurrenter blandt de europæiske Lande er altsaa Holland, den irske Fristat og Sverige, der alle 3 efterhaanden faar stigende Betydning paa det engelske Marked, medens Indførselen fra de betydeligste

oversøiske Konkurrenter, De forenede Stater og Canada, stadig er i Aftagende. Mest bemærkelsesværdig er Flæskeindførselen fra Holland, der i Løbet af 2 Aar er steget med 22,2 Mill. kg og i 1928 har beløbet sig til 53,6 Mill. kg. I Kraft af Kvaliteten har Danmark dog stadig kunnet holde Stillingen, og det danske Flæsk er da ogsaa i 1928 betalt med en lidt højere Pris end Gennemsnittet for hele Flæskeindførselen til England; thi medens Indførselen fra Danmark beløb sig til 54,8 pCt. af Mængden, androg den samtidig 56,2 pCt. af den samlede Flæskeindførsels Værdi.

Af de udførte levende Svin og Grise er de 70 pCt. gaaet til Tyskland og knapt 30 pCt. til Italien, og af Slagteri-affaldet er ogsaa Størsteparten, nemlig 66 pCt., gaaet til Tyskland, medens ca. 20 pCt. er gaaet til Storbritannien, og Resten er udført til mange forskellige Lande.

Tabel 8. Udførselen af dansk Kød og levende Hornkvæg.

	1928	1927	1926	1925	1920 --24
<i>Mængde:</i>					
Levende Kvæg, Tusinde Stkr.....	255,2	262,7	158,3	81,7	115,8
Kød af Hornkvæg, Mill. kg.....	2,7	1,8	16,2	25,9	12,4
Konserves, Mill. kg.....	2,5	2,2	1,5	1,5	0,7
<i>Værdi, Mill. Kr.:</i>					
Levende Kvæg.....	75,7	81,5	49,8	35,9	61,5
Kød af Hornkvæg.....	2,5	1,6	19,8	41,5	24,8
Konserves.....	6,3	5,7	4,3	5,8	2,8
Ialt ..	84,5	88,8	73,9	83,2	89,1
<i>Gennemsnitspriser:</i>					
Kr. pr. Stk. levende Kvæg.....	297	310	315	439	531
Kr. pr. kg Kød.....	0,95	0,92	1,22	1,60	2,00

Kød og levende Kvæg. Som det fremgaar af Tabel 8, har den overordentlig store Udførsel af levende Kvæg i 1927 ikke fuldt ud kunnet opretholdes i 1928, idet der er sket en Tilbagegang paa 7500 Stkr., nemlig

fra 262,700 Stkr. i 1927 til 255,200 Stkr. i 1928. Til Gengæld har der været en mindre Stigning i Udførselen af Kød og Konserves, saaledes at den samlede Formindskelse i Udførselen af Kvæg og Kød kun svarer til ca. 2700 Stkr. Kvæg eller 1 pCt. mindre end det foregaaende Aar.

Medens Udførselsmængden altsaa i det væsentlige har holdt sig, er Priserne derimod gaaet noget tilbage, nemlig med ca. 4 pCt., og den samlede Udførselsværdi for denne Varegruppe er derfor blevet 4,3 Mill. Kr. mindre end det foregaaende Aar, nemlig 84,5 Mill. Kr. mod 88,8 Mill. Kr. i 1927.

Saa at sige hele Udførselen af levende Kvæg og Kød af Hornkvæg er gaaet til Tyskland. Dette er derimod ikke Tilfældet med Konserves, idet 60 pCt. af Konservesudførselen er gaaet til Storbritannien, medens Resten er fordelt paa mange forskellige Lande, men næsten intet til Tyskland.

Heste. Efter at den tyske Indførselstold for Heste i Efteraaret 1926 var blevet nedsat fra 500 til 140 Mark pr. Hest, blev der i 1927 udført et ret betydeligt Antal Heste, nemlig 8700 Stkr. Denne Udførselsmængde har imidlertid ikke kunnet opretholdes i 1928, idet der i dette Aar kun blev udført 5900 Stkr. Heste, og da Aarsagen til Formindskelsen staar i nær Forbindelse med Automobilernes stigende Udbredelse, er der foreløbig ingen Udsigt til, at det udførte Antal Heste igen skal blive forøget. Priserne er derimod gaaet lidt op, saaledes at Udførselsværdien knapt er gaaet saa stærkt ned som det udførte Antal.

Indførselen af Heste (hovedsagelig smaa Heste til Husmandsbrug) har været lidt mindre end i 1927, nemlig 9500 Stkr. mod 10,300 Stkr. det foregaaende Aar, og betydelig mindre end i 1926 og 1925, hvor Indførselen var henholdsvis 15,100 og 13,000 Stkr. Samtidig hermed er Gennemsnitsprisen gaaet lidt ned, og Indførsels-

Tabel 9. Udførselen og Indførselen af Heste og Føl.

	1928	1927	1926	1925	1920 —24
<i>Antal Tusinde Stkr.:</i>					
Udførsel.....	5,9	8,7	2,6	11,4	17,4
Indførsel.....	9,5	10,3	15,1	13,0	6,9
Udførselsoverskud.....	÷ 3,6	÷ 1,6	÷ 12,5	÷ 1,6	10,5
<i>Værdi, ialt Mill. Kr.:</i>					
Udførsel.....	3,9	5,5	1,7	10,8	23,2
Indførsel.....	2,4	2,8	4,9	5,3	5,9
Udførselsoverskud.....	1,5	2,7	÷ 3,2	5,5	17,3
<i>Gennemsnitspriser:</i>					
Kr. pr. udført Hest.....	649	635	664	949	1333
Kr. pr. indført Hest.....	251	269	327	409	861

værdien er derfor formindsket fra 2,8 Mill. Kr. i 1927 til 2,4 Mill. Kr. i 1928. Det samlede Resultat af Udenrigshandelen med Heste bliver derfor et Udførselsoverskud paa 1,5 Mill. Kr. mod 2,7 Mill. Kr. i 1927.

Kornvarer og Foderstoffer. Som det tildels fremgaar af det foregaaende, er de tidligere Aars Stigning i Kreaturholdet yderligere fortsat fra 1927 til 1928, hvorimod Svinebestanden gik tilbage med ca. 10 pCt. Da Kornhøsten i 1927 samtidig var ca. 100 Mill. kg større end i 1926, maatte man vente nogen Nedgang i Indførselen af Korn, men snarest en Stigning i Oliekageindførselen, og dette er da ogsaa blevet Tilfældet.

I Tabel 10 er der givet en Oversigt over Merindførselen (d. v. s. den samlede Indførsel til Forbrug ÷ Udførselen af indenlandske Varer af samme Slags) af Korn og Foderstoffer, og det fremgaar heraf, at den samlede Merindførsel af Kornvarer og Foderstoffer i 1928 nøjagtig har været af samme Størrelse som i 1927, nemlig 2292 Mill. kg. Derimod er der en væsentlig Forskydning i Forholdet mellem de enkelte Grupper, idet Merindførselen

af uformalet Korn og Majs er formindsket med 160,7 Mill. kg, medens formalet Korn er forøget med 11,7 Mill. kg og Oliekageindførselen med 28,2 Mill. kg. Endelig er Indførselen af Klid og andre indførte Foderstoffer for-

Tabel 10. Merindførselen af Kornvarer og Foderstoffer.
(Mill. kg aarlig).

	1928	1927	1926	1925	1920/24
Uformalet Korn og Majs:					
Hvede.....	251,5	136,6	73,5	136,9	84,6
Rug.....	164,3	189,8	165,9	195,3	111,9
Byg.....	÷20,8	20,4	÷ 4,7	29,9	56,3
Havre.....	27,9	26,0	3,9	21,5	10,2
Andre Kornarter.....	6,3	9,2	6,7	14,1	9,2
Majs.....	627,4	835,3	385,3	456,6	381,4
Ialt...	1056,6	1217,3	630,6	854,3	653,6
Formalet Korn:					
Hvede.....	76,7	63,0	53,9	30,0	32,7
Rug.....	÷ 3,8	÷ 4,4	÷ 2,3	÷ 3,3	÷ 6,9
Andre Kornarter.....	5,0	7,6	5,6	4,6	3,2
Ialt...	77,9	66,2	57,2	31,3	29,0
Oliekager og Oliekagemel til Forbrug:					
Bomuldsfrøkager og Solsikkekager.....	358,1	493,7	499,9	511,2	253,9
Jordnødkager, Sesamkager, Soya- kager og Soyaskraa.....	350,9	215,1	174,1	208,7	209,8
Kokoskager, Palmekager og Palme- kærnemel.....	106,3	96,7	77,4	71,5	65,5
Hørfrøkager og Rapskager.....	106,5	80,6	69,9	112,8	92,8
Andre Slags Oliekager og Oliekage- mel.....	9,2	16,7	18,6	18,7	6,0
Ialt...	931,0	902,8	839,9	922,9	628,0
Klid og andre indførte Foderstoffer..	226,8	106,5	65,3	110,4	58,4
Samlet Merindførsel af Korn og Foder- stoffer (Heri indbefattet hjemme- producerede Oliekager og Oliekage- mel til Forbrug i Landet).....	2292,3	2292,8	1593,0	1918,9	1369,0

øget med 120,3 Mill. kg, hvoraf ca. 80 Mill. kg Tapiokamel, der aflaster Kornindførselen for et omtrent tilsvarende Kvantum.

Nedgangen i Merindførselen af uformalet Korn falder ganske overvejende paa Majs, idet Indførselen af denne Kornart har været 207,9 Mill. kg mindre end den ganske vist overordentlig store Majsindførsel i 1927, og Merindførselen af Rug og Byg er samtidig gaaet ned med hen-

Tabel 11. Merindførselsværdien af Kornvarer og Foderstoffer.
(Mill. Kr.).

	1928	1927	1926	1925	1920 —24
Uformalet Korn og Majs	180,4	186,9	99,6	216,5	152,3
Formalet Korn	23,8	22,0	19,7	13,4	13,8
Oliekager og Oliekagemel til Forbrug:					
Indført	143,3	125,6	111,4	197,4	151,2
Hjemmeproduceret	33,3	21,5	18,9	26,0	36,0
Klid og andre indførte Foderstoffer .		14,4	9,5	22,6	10,1
Hø og Halm	31,3	—	—	0,1	—
Ialt...	412,1	370,4	259,1	476,0	363,4

holdsvis 25,5 og 41,2 Mill. kg. For Byg skyldes Nedgangen i Merindførselen dog lige saa meget en Forøgelse i Udførselen som en Formindskelse af de indførte Mængder. Til Gengæld er Hvedeindførselen forøget med 114,9 Mill. kg.

For Oliekagerens Vedkommende er der sket store Forskydninger i Indførselen af de forskellige Slags, idet Bomuldsfrøkager og Solsikkekager paa Grund af en langt stærkere Prisstigning end for de øvrige Oliekager er formindsket med 135,6 Mill. kg, medens Jordnødkager, Sesamkager, Soyakager og Soyaskraa tilsammen er forøget med 135,8 Mill. kg og de andre Grupper af Oliekager og Oliekagemel med tilsammen 28,0 Mill. kg. Af den samlede Indførsel af Oliekager og Oliekagemel i 1928 paa 931,0 Mill. kg falder de 189,1 Mill. kg paa Hjemmeproduktionen, hvilket er 58,1 Mill. kg mere end i 1927.

Der har altsaa været en overordentlig stærk Stigning i Virksomheden paa de danske Oliemøller i 1928.

Medens den samlede Indførsel af Korn og Foderstoffer, hvad Mængden angaar, har været ens i de sidste to Aar, er der i 1928 sket en stærk Stigning i Priserne, og den samlede Merindførselsværdi er derfor steget med 41,7 Mill. Kr., nemlig fra 370,4 Mill. Kr. i 1927 til 412,1 Mill. Kr. i 1928. Denne Stigning i Indførselsværdien svarer til ca. 11 pCt., og dette Tal falder ret nøje sammen med Prisstigningen for det uformalede Korn. For Oliekagerne har Prisstigningen været større, nemlig ca. 17 pCt., hvorimod der for Klid o. lign. ikke har været nogen synderlig Prisstigning, og for det indførte formalede Korn har Gennemsnitsprisen endog været lavere end i 1927. Den nævnte Stigning paa 41,7 Mill. Kr. i den samlede Merindførselsværdi fordeler sig derefter i Henhold til Tabel 11 med 29,5 Mill. Kr. paa Oliekager og Oliekagemel, 16,9 Mill. Kr. paa Klid, Melasse, Tapiokamel o. lign. og 1,8 Mill. Kr. paa formalet Korn, medens Merindførselsværdien af uformalet Korn og Majs derimod er gaaet ned med 6,5 Mill. Kr.

Frø til Udsæd. I Tabel 12 er der meddelt en Oversigt over de udførte og indførte Mængder Sædefrø, og Tabel 13 giver en tilsvarende Oversigt over Udførselens og Indførselens Værdi. Paa Grund af et godt Høstudbytte for flere Frøsorter har Udførselen af Sædefrø i 1928 været betydelig større end i 1927, nemlig 9,1 Mill. kg mod 6,1 Mill. kg det foregaaende Aar. I 1926 var der dog en tilsvarende Udførselsmængde som i 1928, nemlig 9,0 Mill. kg, og Forskellen i Udførselen i de tre Aar falder næsten udelukkende paa Græsfrø. Ved Siden af den større Udførsel har Græsfrøpriserne i 1928 samtidig været noget højere end det foregaaende Aar, og den samlede Udførselsværdi er derfor naaet op paa 10,4 Mill. Kr., hvilket er det samme Beløb som i 1926, men 3,3 Mill. Kr. mere end i 1927.

Tabel 12. Udførselen og Indførselen af Frø til Udsæd.
(Mill. kg aarlig).

	1928	1927	1926	1925	1920 —24
<i>Udførsel af danskavlet Frø:</i>					
Bælgplantefrø til Græsmarker	—	—	—	—	0,1
Græsfrø	7,4	4,7	7,1	3,5	4,8
Rodfrugtfrø.....	1,2	1,1	1,6	1,2	2,1
Andet Frø.....	0,5	0,3	0,3	0,5	0,7
Ialt...	9,1	6,1	9,0	5,2	7,7
<i>Indførsel til Forbrug af fremmed Frø:</i>					
Bælgplantefrø til Græsmarker	3,5	4,2	3,3	2,6	3,8
Græsfrø	0,9	1,3	1,0	1,5	1,2
Rodfrugtfrø.....	1,1	1,1	1,0	0,5	1,3
Andet Frø.....	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Ialt...	5,8	6,8	5,6	4,9	6,6
<i>Overskudsudførsel:</i>					
Bælgplantefrø til Græsmarker	÷ 3,5	÷ 4,2	÷ 3,3	÷ 2,6	÷ 3,7
Græsfrø	6,5	3,4	6,1	2,0	3,6
Rodfrugtfrø.....	0,1	—	0,6	0,7	0,8
Andet Frø.....	0,2	0,1	—	0,2	0,4
Ialt...	3,3	÷ 0,7	3,4	0,3	1,1

Samtidig hermed er Indførselen saavel af Græsfrø som navnlig af Bælgplantefrø til Græsmarker igen gaaet noget ned, saaledes at den samlede Frøindførsel i 1928 androg 5,8 Mill. kg, hvilket er omtrent det samme som i 1926, men 1,0 Mill. kg mindre end i 1927. Da det indførte Bælgplantefrø samtidig er blevet noget billigere, er Indførselsværdien for Sædefrø formindsket endnu stærkere end Indførselsmængden, saaledes at Indførselsværdien i 1928 beløb sig til 7,5 Mill. Kr. mod 10,0 Mill. Kr. i 1927 og 8,1 Mill. Kr. i 1926.

Som det fremgaar af det nederste Afsnit i Tabellerne, maa Udenrigsomsætningen med Sædefrø i 1928 betegnes som meget gunstig, idet der er udført Frø for 2,9

Tabel 13. Udførsels- og Indførselsværdien af Frø til Udsæd.
(Mill. Kr. aarlig).

	1928	1927	1926	1925	1920 —24
<i>Udførsel af danskavlet Frø:</i>					
Bælgplantefrø til Græsmarker . . .	—	—	—	—	0,1
Græsfrø	7,5	4,3	7,2	5,1	7,9
Rodfrugtfrø	1,4	1,3	1,8	1,8	3,7
Andet Frø	1,5	1,4	1,4	1,8	2,4
Ialt	10,4	7,1	10,4	8,7	14,1
<i>Indførsel til Forbrug af fremmed Frø:</i>					
Bælgplantefrø til Græsmarker . . .	5,2	7,5	5,8	5,9	9,9
Græsfrø	0,8	1,1	1,0	1,8	2,0
Rodfrugtfrø	1,0	1,0	1,0	0,7	1,9
Andet Frø	0,5	0,4	0,3	0,5	0,6
Ialt	7,5	10,0	8,1	8,9	14,4
<i>Overskudsudførsel:</i>					
Bælgplantefrø til Græsmarker . . .	÷ 5,2	÷ 7,5	÷ 5,8	÷ 5,9	÷ 9,8
Græsfrø	6,7	3,2	6,2	3,3	5,9
Rodfrugtfrø	0,4	0,3	0,8	1,1	1,8
Andet Frø	1,0	1,0	1,1	1,3	1,8
Ialt	2,9	÷ 3,0	2,3	÷ 0,2	÷ 0,3

Mill. Kr. mere, end hvad der er indført, hvorimod Forholdet i 1927 var omvendt. I 1926 var Sædefrøets Udenrigsomsætning ogsaa positiv, nemlig med 2,3 Mill. Kr.; men i de foregaaende 5 Aar blev der aarlig indført Frø for flere Penge, end hvad der blev udført.

Gødningstoffer. I Tabel 14 er der givet en summarisk Oversigt over Indførselen af Gødningstoffer, og som det fremgaar heraf, har Indførselen for alle de opførte Grupper af Gødningstoffer været større i 1928 end i 1927, og for Kvælstofgødninger har Indførselen endog været større end i noget tidligere Aar. Sammenlignet med det foregaaende Aar er Indførselen i 1928

Tabel 14. Indførselen af Gødningsstoffer.

	1928	1927	1926	1925	1920 —24
<i>Mill. kg aarlig:</i>					
Kvælstofgødninger	183,2	161,1	158,3	173,0	115,4
Fosforsyregødninger	272,2	238,6	315,2	282,6	181,4
Kaligødninger	43,8	41,0	55,1	47,5	26,6
Gødningskalk og Mergel.....	3,6	1,4	5,4	4,2	4,5
Ialt..	502,8	442,1	534,0	507,3	327,9
Samlet Værdi, Mill. Kr.	46,9	43,9	52,4	74,0	61,5

forøget med 13,7 pCt. for Kvælstofgødninger, 14,1 pCt. for Fosforsyregødninger (inkl. Raafosfat) og 6,8 pCt. for Kaligødninger. Da Prisen paa flere Gødningsstoffer imidlertid er gaaet en Del ned, navnlig for Chilesalpeter og Svovlsur Ammoniak med henholdsvis 15 og 7 pCt., og for Raafosfat med godt 8 pCt., er den samlede Indførselsværdi i 1928 kun blevet 3,0 Mill. Kr. større end i 1927, hvilket betyder en Stigning paa knapt 7 pCt.

Landbrugsraadets Virksomhed i 1929.

Paa Landhusholdningsselskabets Generalforsamling den 18. December 1929 gav Forpagter *Chr. Sonne* følgende Meddelelse:

Landbrugsraadet har i sit indeværende Arbejdsaar videreført sin Virksomhed ad den tilvante vel afstukne Arbejdslinie og med den stadig fortsatte Vækst i Arbejdet, som vidner om, dels at Landbrugsraadet har formaaet at underlægge sig et omfattende Arbejdsomraade, og dels at det gennem sin Arbejdspræstation er fra vort Landbrugs Side bleven fast placeret som anerkendt Overvaager af vort Erhvervs økonomiske og erhvervspolitiske Interesser — herunder ikke mindst alt, hvad der vedrører de vitale økonomiske Interesser, der knytter sig til vor Landbrugs-eksport.

Den ugentlige Udgivelse af Landbrugsraadets Meddelelser i Forbindelse med særlige Publikationer, f. Eks. Det internationale Landbrugsinstituts Høstoversigter, er jo den Side af Raadets Virksomhed, som særlig er vendt mod Offentligheden. Og det Omfang, i hvilket disse Publikationer af Pressen benyttes som Kilde for regelmæssig Spredning af Kundskab til navnlig Øjeblikkets Priser og Prisudsigterne for vor Landbrugsproduktion, maaler bedst den Betydning, der tillægges denne Landbrugsraadets solidt og omhyggeligt underbyggede Efterretningstjeneste.

Der er imidlertid en anden Art af Landbrugsraadets Meddelelser, som unddrager sig Offentlighedens Kundskab, idet de kun tilgaar en meget snæver Kreds, herunder selvfølgelig først og fremmest Raadets 12 Medlemmer.

Der sigtes hermed til den Redegørelse for foreliggende Sager og disses Behandling, som knytter sig til de hyppig afholdte Præsidiemøder, og som forelægges Læserne gennem periodiske Udsendelser, som for det sidste Aars Vedkommende tør anslaas til at omfatte omkring 700 maskinskrevne Foliosider, altsaa et Læsestof af anselige Dimensioner.

Der er i Aarets Løb afholdt 3 Møder af det samlede Raad, 18 Præsidiemøder samt et stort Antal Møder, i hvilke Præsidiets Medlemmer har deltaget, dels ifølge ministeriel Indbydelse og dels til Drøftelser med fremmødte Repræsentanter for de Organisationer, som umiddelbart varetager de forskellige Sider af vort Landbrugs Produktion med dertil knyttet Eksport.

I Raadets Sammensætning er der i Aarets Løb sket den Ændring, at den ene af de Landhusholdningsselskabet forbeholdte to Pladser blev ledig ved Kammerherre Tesdorpf's Død, i hvis Sted Selskabet har indvalgt Forstander *H. J. Rasmussen*, Næsgaard.

Hvad angaar Aarets Eksport af vore Landbrugsvarer, er denne foregaaet forholdsvis rolig og støt og uden stærkt følelig Forøgelse af de tilvante Hindringer, som toldpolitiske og veterinære Foranstaltninger rejser i de Lande, hvortil vi udfører. Vi havde haabet paa Lempelser i de veterinære Sikringsforanstaltninger, som de forskellige Lande har etableret overfor vor Tilførsel af Landbrugsvarer. Landbrugsraadet har gentagende gennem Landbrugs- og Udenrigsministeriet gjort indtrængende Forestillinger i saa Henseende, bl. a. gældende Ophævelse af Norges Forbud mod Indførsel af Kød, samt Ophævelse af Tysklands Krav om Serumindsprøjtning af danske Dyr, som transiterer Tyskland. Men uanset at Norge har en meget høj Indførselstold paa Kød, nemlig 50 Øre pr. kg, og uanset, at det tyske Landbrug synes med Tilfredshed at maatte hilse en lettet Transit af danske Dyr gennem Tyskland — hvilket kun kan tjene til Aflastning af de tyske Markeder —, har de paagældende Forestillinger

dog hidtil været resultatløse. Og med de nu indtraadte nye Tilfælde af Mund- og Klovesyge er desværre Haabet saare ringe om saadanne Lempelser i en nærmere Fremtid. Kun et Par mindre væsentlige af de fra dansk Side fremholdte Ønsker har de tyske Myndigheder set sig i Stand til at imødekomme, og disse gælder henholdsvis Tilladelse til Omladning af dansk Transitzvæg i Flensborg-Weiche i umiddelbar Tilknytning til Grænsedyrlægeundersøgelsen, samt Fritagelse for Erlæggelse af Told for Slagtekvæg, der forud anmeldes at skulle transitzlagtes paa Søgrænseslagtehusene.

Af Toldforhøjelser, som Aaret har bragt, kan nævnes Forhøjelsen af den schweiziske Smørtold fra 20 til 70 Franc, hvilken Forhøjelse traadte i Kraft afvigte 12. August. Vor Smørudførsel til Schweiz, som i de sidste Aar har andraget ca. 4500 Tons aarlig, ligger i Aar godt en halv Snes Procent lavere. Men hvis Horisonten iøvrigt var klar med Hensyn til Toldtrusler, kunde det endda gaa an. Desværre er dette jo imidlertid ingeniende Tilfældet. Som bekendt har saaledes de tyske Agrarers paa-gaaende Krav om Værn for deres Produktion aabnet Udsigt til nær forestaaende følelige Forhøjelser af baade Kvægtolden og Smørtolden — for Kvægtolden fra 16 til 24½ Mk., eventuelt suppleret med Forhøjelse af Kød-toldens nuværende Sats af 37½ til 45 Mk., samt for Smørtolden fra 27½ til 50 Mk. Sammenlignet med den Trusel for vor Eksport, som disse Forhøjelser indebærer, bliver det af forholdsvis mindre Betydning, at den politiske Konstellation i U. S. A. synes at aabne Udsigt til en dog formentlig moderat Forhøjelse af Amerikas Told paa Landbrugsprodukter, uanset at Præsident Hoover og det republikanske Parti maa formenes at være imod Forhøjelse af denne Told.

De her nævnte Foreteelser harmonerer unægtelig ikke med det paa den internationale økonomiske Konference i Genève i Maj 1927 udfærdigede Løsen om forøget Frihed for den internationale Omsætning. Fra Folkeforbundets

Side har man nu Opmærksomheden rettet paa Tilvejebringelsen af en Toldvaabenhvile i de nærmeste 2 à 3 Aar. Det er engelske, hollandske og belgiske Repræsentanter, som under Forbundsforsamlingen har foreslaaet, at Staterne som Indledning til økonomisk Nedrustning enes om ikke i et saadant Tidsrum at forhøje de nuværende Toldsatser. En saadan Bestræbelse er selvfølgelig i og for sig meget prisværdig. Men selv om det paagældende Forslag vedtoges, svækkes Virkningen unægtelig paa iøjnefaldende Vis, naar de respektive Lande umiddelbart før Vaabenhvilen har faaet bragt deres Toldsatser netop paa den Højde, som de anser for den rette.

I Tilknytning til Omtalen af Tysklands tilsigtede Toldforhøjelser skal her nævnes de Forhandlinger, som danske Delegerede — fra Landbrugets Side Landstingsmand *Hauch* og Sekretær *Høgsbro Holm* — i afvigte August Maaned førte i Berlin angaaende det af den tyske Rigsdagsmand *Hamkens* stillede Forslag om at indstille Kvæg- og Kødeksporten her fra Landet i Maanederne August til November. Det vil være i frisk Erindring, at man ved Forhandlingerne enedes om en Fællesudtalelse, der fremholdt Ønskeligheden af saa vidt muligt at indskrænke den danske Kvægekspport til Tyskland i Maanederne August—November, særlig hvad angaar ikke fuldfede Dyr. Et fra uofficiel tysk Side iværksat Forsøg paa at ændre den vedtagne Fællesudtalelse til en fastlagt Afgrænsning af vor Kvægekspport blev — ogsaa med Støtte fra officiel tysk Side — afværget, og baade fra Landbrugsministeriets, Landbrugsraadets og vore centrale Landbrugsorganisationers Side har man fremhævet Ønskeligheden af saa vidt gørligt at efterkomme den i Fællesudtalelsen indeholdte Opfordring.

Ogsaa i det forløbne Aar har Landbrugsraadet under mere eller mindre direkte Form medvirket ved Salg af Avlsdyr til Udlandet. I betydeligt Omfang har saadant Salg ikke fundet Sted, men ved Raadets Bistand er dog solgt rødt Malkekvæg til Letland og Ecuador, Avlssvin

til Holland, Finland og Tyskland samt forberedt et Salg af Brugsheste til Tyrkiet.

Endvidere har Raadet medvirket ved iværksat Propaganda i Udlandet for Afsætningen af Landbrugsvarer. Saaledes ved en Levnedsmiddeludstilling i Essen i Juni Maaned, hvor De samvirkende danske Andelsslagterier, Mejeriernes Fællesorganisation, Dansk Andels Æg-Eksport og Andels Kreatureksportforeningen mødte med en efter alt at dømme vellykket Fremstilling af deres Varer. Og yderligere er der fra Raadets Side præsteret et betydeligt Arbejde vedrørende en i indeværende Maaned iværksat Propaganda for vor Eksport af Maltbyg, til hvilken den i forrige Maaned i Aarhus afholdte Maltbygudstilling har givet Stødet. Den nævnte Propaganda hviler nemlig paa Udsendelse i stort Omfang til Udlandet af en trykt Redegørelse for Udstillingens Dokumentation af vort Maltbyggs gode Kvalitetsegenskaber, bilagt Prøveserier af det Maltbyg, som paa Udstillingen henførtes til de højeste Bedømmelsesklasser.

I Aarets Løb er Landbrugsraadet indtraadt som Medlem af Den internationale Landbrugskommission i Paris og har dermed afløst Landhusholdningsselskabet og De samvirkende danske Landboforeninger, som hidtil var Medlemmer, men kun med een Stemme tilsammen, idet de kun udredede eet Medlemskontingent: 250 Guldfrances. Og ved Landbrugskommissionens 14. internationale Landbrugskongres i Bukarest i afvigte Juni var Landbrugsraadet repræsenteret ved Sekretær Høgsbro Holm, hvorhos der i betydeligt Omfang herhjemmefra var tilstillet Kongressen Afhandlinger om landbrugsfaglige Emner, tilvejebragt af et Udvalg under Professor *Westermanns* Forsæde.

Blandt den Række af Sager, om hvilke Landbrugsministeriet har afæsket Raadet Erklæring, skal her kortelig omtales tre, af hvilke den ene gælder Spørgsmaalet om, hvorvidt Danmark bør tiltræde den saakaldte Madridkonvention, gældende Beskyttelse mod villedende Be-

tegnelse af Varer i den internationale Omsætning. For Landbruget skulde det særlig være Mejeriprodukter, som i denne Forbindelse kunde frembyde Interesse. Raadet har forelagt Sagen for Mejeriernes Fællesorganisation. Hverken denne eller Landbrugsraadet har imidlertid fundet Anledning til at anbefale Tilslutning til Konventionen, fornemmelig ifølge Betæneligheder overfor de Regler, denne tilsigter at foreskrive for Artsbetegnelser for Ost.

Den anden Erklæring gælder Spørgsmaalet om at forbyde Salg af afbleget Mel. Et saadant Forbud har bestaaet siden 1913, men er ikke blevet praktiseret, fordi man ikke med Sikkerhed har kunnet afgøre, hvorvidt et foreliggende Melparti har været Genstand for Afblegning. Imidlertid er der nu udfundet en paalidelig Metode til Paavisning heraf, og med vor hjemlige Melproduktions Tarv for Øje har Raadet anbefalet, at Forbudet træder i Kraft, samt at Kontrollen i Overensstemmelse med Møllernes Ønske henlægges til Importhavnenes Toldkontrol.

Den tredie Erklæring, som her skal nævnes, vedrører Udenrigsministeriets Konsularinstruks, som Ministeriet har ønsket at ændre, saaledes at den bedst mulig varetagger danske Erhvervsinteresser. Det Raadet forelagte Udcast syntes i det store Hele særdeles vel affattet med dette Formaal for Øje, men gav dog Raadet Anledning til Fremsettelse af enkelte Ønsker vedrørende Varetagelsen af Landbrugets Tarv.

Opførelsen af et nyt Søgrænseslagtehus i Rostock til Afløsning for det hidtil benyttede Slagtehus i Warnemünde har givet Anledning til en Række Henvendelser fra Raadet til Landbrugsministeriet for at søge opnaaet, at Transporten til det nye Slagtehus, i Lighed med Transporten til det gamle, kunde foregaa ved Færge og altsaa uden Omladning. Overfor Landbrugsraadet er Ønskeligheden heraf bleven stærkt betonet ved Henvendelser fra De lolland-falsterske Landboforeninger, De samvirkende sjællandske Landboforeninger og De samvirkende danske Landboforeninger. Raadet har ganske kunnet dele de i

disse Henvendelser fremholdte Betragtninger og Ønsker, og de gentagne Henvendelser til Ministeriet er affattede i Overensstemmelse hermed. Desværre har imidlertid Statsbanerne og dermed Ministeriet ment at maatte stille sig afvisende, idet der henvises til, at man mangler Færgemateriel, egnet til denne Transport, som ved Slagtehusets Flytning ikke længer kan indgaa som Led af den ordinære Færgetrafik mellem Gedser og Warnemünde. Men under Hensyn til de til Kvægtransporten knyttede Interesser kan det kun beklages, at der maa gaas over til en Transportordning, der nødvendiggør Omladning af Dyrene, samtidig med, at Pladsforholdene i vor sydligste Udskibningshavn, Gedser, næppe er særlig egnede for ordinær Dampskibstransport af denne Art.

Om Søtransport i al Almindelighed af vort Slagtekvæg og om Landstransport af vore Husdyr har der iøvrigt ved Landbrugsraadets Medvirkning været ført en Række Forhandlinger.

For Søtransportens Vedkommende skyldes disse en hos Kreatureksportørerne stærkt vakt Uvilje imod, at Landbrugsministeriet efter Tilskyndelse af Veterinærautoriteterne har indført betydelig Skærpelse i de Krav om Skibsplads pr. Dyr, som Kreaturskibene hidtil har maattet fyldestgøre, og som ifølge indhentede Erklæringer fra saavel Eksportører som Modtagerhavnenes Slagtehus fuldt ud har staaet deres Prøve. Da Skibene herved normeredes til at transportere et væsentlig ringere Antal Dyr end hidtil, maatte en betydelig Fragtforhøjelse pr. Dyr blive den umiddelbare Følge heraf. Ogsaa angaaende denne Sag har Raadet gentagende gjort Ministeriet Forestillinger, og for saavidt ikke helt uden Resultat, som Veterinærphysikatet er kommen ind paa en forsøgsvis Fordeling af Skibsrummet, som afgiver Plads til et betydeligt større Antal Dyr end normeret ved den første skærpede Forskrift.

For Landtransportens Vedkommende er det Dyrenes Transport med Motorkøretøjer, som man har ønsket fra

Statsbanernes Side, med Støtte af Veterinærautoriteterne og ved Justitsministeriets Foranstaltning, at faa undergivet betydelig skærpede Regler. Af Landbrugsraadet er den herom fra Ministeriet modtagne Henvendelse forelagt de forskellige interesserede centrale landbrugsfaglige Organisationer. Og overensstemmende med Raadets Forhaandsopfattelse gaar de saaledes indhentede Erklæringer samstemmende ud paa, at det skønnes ganske upaa-krævet at undergive den paagældende Transport skærpede Forskrifter.

Til Belysning af Forholdene vedrørende vore Kreaturmarkeder er der i Aarets Løb under Landbrugsraadets Auspicier bleven iværksat et overmaade interessant og værdifuldt Undersøgelsesarbejde, iværksat af fhv. Statskonsulent *Sørensen* og videreført af ham i Forening med Sekretær Høgsbro Holm. En udførlig Redegørelse for Undersøgelsens Resultat har været publiceret i Landbrugsraadets Meddelelser, og Emnet skal derfor ikke her ud- dybes. Blot skal i denne Forbindelse fremhæves, at der i Redegørelsen peges paa en tiltrængt bedre Ordning for Noteringsansættelsen og Klassificeringen paa vore forskellige Markeder, samt at dette vigtige Spørgsmaals gode Løsning formenes at burde tilstræbes ved en under Landbrugsraadets Ledelse ført Forhandling mellem Repræsentanter for Markederne, Eksportforeningerne og andre interesserede Parter.

De to sidstnævnte Sager — Transport med Motorkøretøjer og Belysning af Markedsforholdene — gælder rent indenrigske Forhold. Og af saadanne Sager har der i Aarets Løb foreligget Raadet et saa stort Antal til Behandling, at der indenfor den naturlige Ramme for denne Meddelelse kun bliver Plads til sluttelig at anføre et kort Udpluk af disse.

Her skal saaledes nævnes:

Raadets Henvendelse til Landbrugsministeriet om at støtte Kampen mod Kvægtuberkulosen, ved at der aabnes

enhver Besætningsejer Adgang til at faa foretaget en gratis Tuberkulinundersøgelse af sin Besætning;

Raadets fortsatte Virksomhed vedrørende Nedsættelse af Havneafgifter og Markedsafgifter, bl. a. gældende overflødig gentagne Sundhedseftersyn af de Dyr, der tilføres Markederne;

Raadets overfor Landbrugsministeriet fremholdte Paa-visning af Hensigtsmæssigheden af, at Ændringer i Byernes Sundhedsvedtægter vedrørende Forsyningen med Landbrugsprodukter ikke faar ministeriel Godkendelse, forinden de har været underkastet en Drøftelse med Landbrugets Repræsentanter;

Raadets Medvirkning i Fællesudvalget om Skattespørgsmaal, som under 19. August afgav Fællesindstilling til Regering og Rigsdag, samt

Raadets fornyede Henvendelse til Ministeriet om Nedsættelse af Tolden paa flydende Melasse — 2 Kr. pr. 100 kg — og med Fremhævelse af, at Aarets forventede mindre Roehøst formentlig vil forøge Efterspørgselen efter flydende Melasse.

Her kunde, som allerede anført, fortsættes med Omtale af en Række Sager, som i Aarets Løb har givet Raadet og særlig dets Sekretariat Arbejdsbeskæftigelse. Men allerede det her anførte vil formentlig godtgøre, dels at Landbrugsraadet har en omfattende Arbejdsopgave at løse, og dels at det efter Evne samt gennem en energisk Arbejdsudfoldelse, for hvilken særlig Sekretariatet er at kreditere, bestræber sig for at løse denne paa tilfredsstillende Vis.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 18. December 1929.

Den ledende Præsident, Lensgreve *F. Moltke*, aabnede Generalforsamlingen med at byde de mødte velkommen og udtalte sig derpaa saaledes:

Forinden vi gaar over til Dagsordenen, vil jeg minde om flere for Landbruget betydende Mænd, der er gaet bort i det forløbne Aar.

Den 27. Januar døde Professor *H. V. Nyholm*, omtrent 67 Aar gammel. Han virkede ved Landbohøjskolen i en lang Aarrække, fra han 31 Aar gammel blev ansat som Assistent ved Landmaalingsfagene, indtil han for 4 Aar siden trak sig tilbage fra Lærergerningen, som han med saa stor og anerkendt Dygtighed havde varetaget. Foruden gennem sin Undervisning og sin faglige, litterære Virksomhed udførte Professor Nyholm et betydningsfuldt Arbejde for Landbohøjskolen som Sekretær for Skolens Undervisningsraad.

Ogsaa i Landhusholdningsselskabet har vi haft Lejlighed til at paaskønne Professor Nyholms Medarbejderskab som Medlem af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse«.

Den 12. Februar afgik Forpagter *F. Hempel Syberg* ved Døden. Han naaede den høje Alder af 91 Aar, og gennem sit lange Liv udførte han et Arbejde, der blev af vidtrækkende Betydning for Landbruget, særlig i den Landsdel, Fyn, hvor han udøvede sin betydningsfulde Livsgerning.

Som praktisk Landmand vandt han stor Anseelse som en af dem, der gik i Spidsen i Arbejdet for at udvikle

Kvægholdet i Forbindelse med Mejeribruget til at blive Hovedfaktoren i Landbrugets Økonomi, og hans Gaard var i mange Aar et søgt Lærested for Landhusholdnings-selskabets Lærlinge.

Hempel Syberg havde i udpræget Grad Evnen til at lede og organisere, og hans Medvirken ved Grundlæggelsen og Udviklingen af Landbrugets Organisationer, særlig paa Mejeribrugets Omraade, har været saa omfattende og betydningsfuld, at den har skabt ham et varigt Minde. Med en stiltfærdig og sejt Energi arbejdede Hempel Syberg for de Maal, han havde sat sig, og han blev fulgt med Tillid af sine Standsfæller, der værdsatte hans store Erfaring og uegennyttige Personlighed.

Den 9. April døde Selskabets Inspektør ved Korn- og Foderstofkontrollen i Frihavnen, *James Høyer*, 73 Aar gammel, og Selskabet mistede dermed en mangeaarig, trofast Medarbejder. Han fik sin Ansættelse som Inspektør i 1894 samtidig med Kontrollens Oprettelse, og han har i de mange Aar, der er gaaet siden, udført sin Gerning med Dygtighed og megen Pligt troskab. Det maa da ogsaa siges i væsentlig Grad at være Høyers Fortjeneste, naar Kontrollen i denne lange Aarrække saa godt og paalideligt har kunnet løse sin Opgave. Her i Selskabet som overalt blandt de mange, han kom i Forbindelse med, var han afholdt for sin Paalidelighed og sin personlige Elskværdighed.

Fhv. Gaardejer og Hypothekforeningsdirektør *Ole Olsen* døde den 14. April, 79 Aar gammel. Han var en meget virksom Mand, som fra sin Ungdom paa mangfoldige Omraader har deltaget i Arbejdet for Landbrugs-erhvervets Fremgang. Han var en kyndig og foretagsom praktisk Landmand, og en initiativrig Deltager i Landbrugets Foreningsliv, hvor han med sin faglige Indsigt og sine repræsentative Evner tidligt kom til at indtage en ledende Stilling.

Fra Ledelsen af stedlige Landbrugs- og Andelsorganisationer paa Hasleveggen gik han over til Stillingen

som Næstformand i De samvirkende sjællandske Landboforeninger og Formand for Statsdyrskuekommissionen, og i Aarenes Løb blev mange andre betydningsfulde Hverv paalagt ham. Særlig er der Grund til at fremhæve Ole Olsens Virksomhed under Krigen som Formand for De samvirkende Andelssvineslagterier, som han med Fasthed og Besindighed ledede gennem disse Aars mange Vanskeligheder.

Kammerherre *Adolph Tesdorpf* afgik ved Døden den 19. April i en Alder af 69 Aar. Ved dette Dødsfald afsluttedes en Landmandsgerning, som i sin Art blev langt ud over det almindelige i Kraft af den Dygtighed, hvormed Kammerherre Tesdorpf drev sine meget betydelige Landejendomme.

Efter sin Fader, den fremragende Foregangsmand i det danske Landbrug, Gehejmekonferensraad Edward Tesdorpf, havde Adolph Tesdorpf faaet en stor Arv at løfte, og han tog Opgaven op med megen Energi og Dygtighed.

Hans Ejendomme var usædvanlig veldrevne og meget ansete som Læresteder for unge Landmænd. Blandt andet er et stort Antal af Landhusholdningsselskabets Lærlinge blevet oplært hos Kammerherre Tesdorpf.

Som naturligt var for en Mand med Tesdorpf's Evner og Anseelse, blev han draget stærkt med ind i Ledelsen af Landbrugets Organisationer, hvor han forstod at gøre sig gældende ved sin Kyndighed og store praktiske Erfaring, og han hævdede med Selvstændighed sine Meninger.

Fra 1902 til sin Død var han Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, og som Selskabets Repræsentant blev han Medlem af Landbrugsraadet, af hvis Præsidium han tillige i en Aarrække var Medlem.

Her i Landhusholdningsselskabet som overalt, hvor han deltog i Landbrugsorganisationernes Arbejde, var han afholdt og skattet for sit elskværdige og saglige Medarbejderskab, der altid prægedes af hans aabne og djærve Karakter.

Mindet om de her nævnte Mænd, der hver paa sin Maade har udført et fortjenstfuldt Arbejde til Bedste for Landbruget, vil vi bevare med Taknemmelighed og Højsagtelse.

Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig.

Efter at Lensgreve Moltke havde forladt Salen, udtalte Kammerherre *Juel*: I Anledning af, at Lensgreve Moltke nu trækker sig tilbage som Præsident, har Bestyrelsesraadet paa sit Møde i Dag enstemmigt vedtaget at foreslaa Generalforsamlingen at optage Lensgreve *Moltke* som Æresmedlem af Selskabet. Jeg skal herved tillade mig at forelægge denne Sag for Generalforsamlingen med Anbefaling.

Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig.

Efter at Lensgreve Moltke atter var kommet ind i Salen, udtalte Kammerherre *Juel*: Kære Hr. Lensgreve! Generalforsamlingen har paa Forslag af Bestyrelsesraadet enstemmigt vedtaget at optage Lensgreven som Æresmedlem af Selskabet. Vi vil gerne benytte Lejligheden nu, da De efter 18 Aars udmærket Arbejde trækker Dem tilbage fra Stillingen som Præsident i Selskabet, til at takke Dem for den Tid, der er gaaet. Gennem de mange Aar har De ved Deres store Dygtighed, Elskværdighed og Retlinethed paa alle Punkter været en Pryd for vort Selskab. De har altid kun haft den ene Tanke at opretholde det gamle Selskabs glørværdige Traditioner og at fremme Selskabet paa samme glørværdige Maade som hidtil; det har været Deres Tanke først som sidst. Vi kan ikke noksom takke Dem for det udmærkede Eksempel, De gennem Deres aldrig svigtende Interesse, store Dygtighed og Samvittighedsfuldhed har givet os, der nu skal tage Arbejdet op efter Dem.

Jeg vil ogsaa gerne benytte denne Lejlighed til at bringe Dem en Tak fra Bestyrelsesraadet og Præsidiets for Deres udmærkede Arbejde begge Steder. Vi har meget at sige Dem Tak for, ikke mindst for det Eksempel, De har givet os. Saavel Bestyrelsesraadet som Deres Kolleger inden

for Præsidiets vil komme til at savne Dem, og jeg véd, at De altid vil blive omfattet af Selskabet, ligesom hidtil, med den største Veneration. Selv om vi naturligvis ikke kan haabe paa i Fremtiden at samles med Lensgreven saa tit som før, ved jeg, at De vil blive ved at omfatte Selskabet med den samme varme Interesse som altid, og det vil vi gerne takke Dem for, samtidig med at vi ønsker Dem nogle gode Aar i Fremtiden.

Forsamlingen rejste sig og gav ved Haandklap sin Tilslutning til Kende.

Lensgreve *Moltke*: Kære Kammerherre Juel! Jeg takker Dem saa mange Gange for de meget venlige og altfor anerkendende Ord, De har henvendt til mig; jeg synes ikke nær jeg kan svare til alt, hvad De sagde af godt om mig, men Deres venlige Ord har selvfølgelig glædet mig ganske overordentlig, og jeg siger Dem alle en hjertelig og dybtfølt Tak for den store og ufortjente Ære, der er blevet mig til Del ved, at Generalforsamlingen har valgt mig til Æresmedlem. Det er en Ære, jeg i højeste Grad sætter Pris paa. Jeg synes, at jeg har betydet saa lidt her i Selskabet, men jeg er selvfølgelig meget glad og taknemmelig for den Venlighed og Anerkendelse, der herved vises mig.

Da det jo er sidste Gang, jeg er her til Stede som Præsident for Selskabet, vil jeg gerne have Lov til at bringe min bedste Tak til alle dem, jeg har arbejdet sammen med her i Selskabet i de forløbne Aar. Jeg bringer mine Kolleger i Præsidiets min hjertelige Tak for godt Samarbejde. Jeg takker for den store Venlighed, Overbærenhed og Hjælpsomhed, De altid har vist mig. Jeg vil bevare Mindet om vort Samarbejde med Glæde og Taknemmelighed.

Jeg takker Selskabets Funktionærer, som jeg har haft den Glæde at arbejde sammen med, og særlig vil jeg have Lov til at henvende mig til Kasserer *Knudsen* og bringe ham min bedste Tak for den udmærkede Maade, hvorpaa han, foruden sin egentlige Virksomhed, har vare-

taget Stillingen som Sekretær her i Selskabet siden vor kære, uforglemmelige Kontorchef *Hertels Død*. Jeg siger Tak til Bestyrelsesraadet for den Venlighed og Tillid, som det altid har vist mig, og som i høj Grad har bidraget til, at jeg har befundet mig saa vel her i Selskabet.

Til sidst, men ikke mindst, vil jeg bringe Selskabets Medlemmer en hjertelig Tak for den store Tillid, de har vist mig ved gennem saa mange Aar at vælge mig ind i Præsidiet.

Det er en Selvfølge, at jeg altid vil bevare en stor og levende Interesse for vort gamle Selskab, og jeg udtaler de varmeste Ønsker for Landhusholdningsselskabets fremtidige Trivsel, Lykke og Fremgang.

Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig.

Man gik derefter over til Dagsordenens Punkt

1. Udfaldet af de foretagne Valg.

Lensgreve *Moltke* meddelte Udfaldet af den i Bestyrelsesmødet samme Dag foretagne Optælling af Stemmesedler. Dette var saaledes:

Til Præsident var valgt Professor *L. Frederiksen* med 124 Stemmer; derefter havde Baron *Lerche* 118 Stemmer.

Til Medlemmer af Bestyrelsesraadet var genvalgt: Godsejer *J. Theilmann* med 213 Stemmer, Kammerherre, Hofjægermester *Cederfeld de Simonsen* med 209 Stemmer, Kammerherre, Hofjægermester *C. Sehestedt Juul* med 207 Stemmer, Lensgreve *A. C. Danneskiold-Samsøe* med 205 Stemmer, Proprietær *H. Lytzhøft* med 202 Stemmer og Forpagter *O. J. Knipschildt* med 203 Stemmer.

Endvidere var Forpagter *E. F. de Neergaard*, Skelstoft, valgt til Medlem af Bestyrelsesraadet med 118 Stemmer i Stedet for Kammerherre *Ad. Tesdorpf*, der var afgaaet ved Døden.

Til Revisor var genvalgt Godsejer *W. Pontoppidan* med 191 Stemmer, og til Medlem af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse« var genvalgt Inspektør *Ib Windfeld* med 197 Stemmer.

Landboforeningernes Stemmegivning paa Amtsrepræsentanter i Bestyrelsesraadet havde givet følgende Resultat: For Ringkøbing Amt var genvalgt Godsejer *P. Oulufsen*, Qvistrup; for Ribe Amt: Klitinspektør *Vilh. Pinholt*, Vejers; for Vejle Amt: Gaardejer *Aage Johnsen*, Højgaard; for Maribo Amt: Forstander *H. J. Rasmussen*, Næsgaard; for Sorø Amt: Forstander *J. K. Jensen*, Haslev Landbrugsskole; for Præstø Amt: Godsejer *V. Selchau-Hansen*, Alslevgaard; og for Sønderborg Amt: Gaardejer *Kr. Iversen*, Langagergaard.

Lensgreve *Moltke*: Da Professor *Frederiksen* er her til Stede, vil jeg gerne som afgaaende Præsident i Anledning af Deres Valg til Præsident i Selskabet bede Dem modtage vor hjerteligste Lykønskning til dette Hverv og udtale Ønsket og Haabet om, at De maa befinde Dem vel i Deres Egenskab som Præsident, og at Deres Gerning i Præsidiets maa blive til Gavn for vort gamle Selskab og til Glæde for Dem selv. Hjertelig velkommen, Hr. Professor!

Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig.

Professor *Frederiksen*: Jeg takker Hr. Lensgreven. Maa jeg med det samme have Lov til at bringe min bedste Tak for den Tillid, Selskabets Medlemmer har vist mig, saaledes som det fremgaar af det oplæste Valgresultat. Ganske særlig vil jeg gerne have Lov til at takke for de venlige Ord, Hr. Lensgreven henvendte til mig. Det kan kun glæde mig, hvis jeg med den Tid og de Evner, jeg har til Raadighed, kan yde et beskedent Bidrag til et fælles Arbejde for, at det gamle og hæderværdige Selskabs Fremtid maa blive dets Fortid og Traditioner værdigt. Mange Tak!

2. Bestyrelsesraadets Valg af Medlemmer til Belønningsudvalget og til Landbrugsraadet m. v.

Lensgreve *Moltke*: Bestyrelsesraadet har paa sit Møde i Dag genvalgt Baron *G. Lerche*, Klampenborg, og Pro-

prietær *J. H. Schmidt*, *Vojensgaard*, til Medlemmer af Belønningsudvalget.

Ved Bestyrelsesmødet i Oktober d. A. blev Forstander *H. J. Rasmussen*, *Næsgaard*, valgt som Selskabets Repræsentant i Landbrugsraadet i Stedet for afdøde Kammerherre *Ad. Tesdorpf*.

I Forbindelse hermed skal jeg meddele, at paa Bestyrelsesmødet i Eftermiddag er Kammerherre *Juel* valgt som Selskabets Repræsentant i »Fællesudvalget for Fjerkraevlen« i Stedet for mig, det vil altsaa sige fra 1. April; til den Tid fratræder jeg som Medlem af dette Udvalg. Endvidere er Proprietær *A. P. Damsgaard-Sørensen* valgt til Medlem af Udvalget vedrørende Selskabets fremtidige Stilling i Stedet for afdøde Kammerherre *Tesdorpf*.

3. Optagne nye Medlemmer.

Lensgreve *Moltke*: I Juni Maaned blev der ved skriftlig Votering blandt Bestyrelsesraadets Medlemmer optaget 2 nye Medlemmer, hvis Navne har været anført i »Tidsskrift for Landøkonomi«. Paa Mødet i Dag er optaget 25 Medlemmer, hvis Navne ligeledes vil fremkomme i Tidsskriftet. Medlemsantallet stiller sig herefter saaledes:

Den 1. April 1929 talte Selskabet	645	Medlemmer
i Juni og December er optaget.....	27	—
	<hr/>	
	672	Medlemmer
Siden April er afgaaet ved Døden... 6		
Udmeldte og slettede er.....	14	20
	<hr/>	
Selskabet har altsaa nu.....	652	Medlemmer

4. Fremlæggelse af forrige Aars Regnskab.

Lensgreve *Moltke*: Regnskabet for Regnskabsaaret 1. April 1928 — 31. Marts 1929 har i Dag været forelagt Bestyrelsesraadet med Revisorernes Bemærkninger. Revisorerne havde fundet Regnskabet fuldstændig i Orden, og Bestyrelsesraadet gav enstemmigt Decharge for dette. Regnskabet er her fremlagt til behageligt Gennemsyn for de Herrer Medlemmer, der maatte ønske det.

(Sluttes).

Bog anmeldelser og udkomne Bøger.

Omkring Københavns Kvægtorv. Af *C. A. Clemmensen*. Udgivet af Københavns Kommunalbestyrelse i Anledning af Kvægtorvets 50-Aars Jubilæum den 28. November 1929. 106 Sider. (Kbhvn.).

Ved Udarbejdelsen af det foreliggende Jubilæumsskrift er Forfatteren gaaet meget grundigt til Værks. De forudgaaende Arkivstudier har ført ham tilbage til Slutningen af det 16. Aarhundrede og er saa udførlige, at de er nær ved at trænge Bogens Hovedafsnit om Kvægtorvet og Slagtehusene noget i Baggrunden. Denne historiske Udredning er imidlertid interessant at følge, og den giver et fornøjeligt Billede af Forholdene i København paa den og i den følgende Tid, fortrinsvis med Henblik paa Byens Forsyning med Kød og Flæsk, ligesom den viser, at dette Spørgsmaal gentagne Gange har sat Sindene i Bevægelse, indtil Magistraten paa Opfordring fra forskellig Side — blandt andet fra Landhusholdningsselskabets — omsider stillede Forslag om at anlægge et nyt og tidssvarende Kvægtorv, det nuværende, der blev aabnet den 28. November 1879.

Da Afsnittet om Kvægtorvets Historie igennem de sidste 50 Aar er stærkt præget af de Udvidelser, der til Stadighed har maattet foretages, og af Omtalen af de Personer, der paa forskellige Maade har været knyttet til Virksomheden, undrer det ikke, at man har maattet givet Afkald paa en nærmere Redegørelse for den daglige Virksomhed. For at danne sig et Indtryk af Kvægtorvets nuværende Omfang anføres, at det beslaglægger et samlet Areal paa ca. 8¹/₂ ha, og Anlægskapitalen er ca. 4¹/₂ Mill. Kr. De opførte Haller og Stalde afgiver Plads til 17—1900 store Kreaturer, 14—1600 Kalve, 6—8000 Faar og ca. 250 Svin.

Bogen er særdeles smukt udstyret, fornøjeligt skrevet og rigt illustreret.

Gennem de jyske Udmærker. En Bog om Mandsvilje og Kvindemod. Af *Salomon J. Frifelt*. Udgivet af Foreningen af jyske Landboforeninger. Vignetterne tegnet af *Vald. Henriksen*. 463 Sider. (Aschehougs Forlag, Kbhvn.).

Ved Slutningen af 1928 havde Foreningen af jyske Landboforeninger tildelt ialt 238 Mænd og Kvinder Foreningens Sølvmedalje for Landboflid. For yderligere at hædre disse Mænd og Kvinder har Foreningens Husmandsudvalg haft den paaskønnelsesværdige Idé at lade udarbejde en Bog om deres

Liv og Virksomhed, og Foreningen har truffet et lykkeligt Valg ved at overdrage Udarbejdelsen af Bogen til Hedebonden, Forfatteren Salomon J. Frifelt, der alene ved sit nøje Kendskab til »de jydskes Udmarker«s Pionerer, har særlig Forudsætning for at kunne bedømme de Egenskaber hos disse Mennesker, som er nødvendige, for at skabe Kulturland af Udmark, og som ved sin sindige, lyrisk prægede Fortællemaade giver sine Skildringer den Kolorit, der forvandler en realistisk Beskrivelse til en Novelle.

Det er derfor lige saa interessant som velgørende at følge Forfatteren paa hans Vandring rundt i de 38 Hjem, han har besøgt og beskrevet, og det er ejendommeligt at lytte til Vært og Værtindes jævne Beretninger om det Arbejde, de har udført; der klinger ingen ilde anbragt Selvros i Ordene, man fristes snarere til at sige, at det Livsværk, disse Mennesker har udført, er saa simpelt og ligetil, at enhver kunde gøre det; og dog forstaar man, at det er Personligheder, man gæster; Mennesker, der er i Besiddelse af en usædvanlig Udholdenhed og Viljekraft til at forfølge det Maal, de har sat sig, og som ikke viger tilbage for de Savn og Lidelser, de møder. For dem alle har Maalet i første Række været at skabe sig en uafhængig Eksistens og tillige en Eksistens, hvor de kunde faa deres medfødte Kærlighed til Naturen tilfredsstillet, og Midlerne har været Flid og Sparsommelighed. Disse to Hoveddyder har da ogsaa ført dem fra de trangeste Kaar til de agtede og ansete Stillinger, de nu indtager, som jydskes Husmænd og Bønder.

En novellistisk Omtale af alle de Hædersbelønnede har selvfølgelig ikke kunnet finde Plads i Bogen, og man har derfor set sig nødsaget til at foretage et skønsmæssigt Udvalg og for de flestes Vedkommende maattet indskrænke sig til at give en kort Beskrivelse af de vigtigste Data.

Som allerede fremhævet, er det en fortjenstfuld Handling af Foreningen af jydskes Landboforeninger at udsende denne Bog. Thi den er ikke alene en Anerkendelse af de Mænd og Kvinder, den omtaler, den er tillige en Bog af stor moralsk og kulturel Værdi, idet den stærkt fremdrager de menneskelige Karaktertræk, der er de bærende i Samfundet, ligesom den skarpt tager Afstand fra al Leflen for individuelle Svagheder.

Bogen bør derfor finde den størst mulige Læsekreds og navnlig blandt den Ungdom, der staar ved Indgangen til sin Livsgerning. Dette synes allerede at være Tilfældet, idet første Oplag af Bogen er nær ved at være udsolgt. Bogens Pris er 4 Kroner pr. Eksemplar.

H. C. Rasmussen.

Elite-Stambog over Korthorn. I. Bind. 45 Tyre og 22 Tyreslægter, 97 Køer og 34 Kofamilier. Udarbejdet af Konsulent, Dyrslæge *C. Hedegaard*. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Stambogsudvalg for Korthorn. 632 Sider. (Aarhus).

8. Beretning fra Statens Forsøgsmejeri. Varmebehandling af Mælk (Statssanisering), 38 Sider. (Aug. Bangs Forlag, Kbhvn.).

Fodringslære. Af *H. J. Rasmussen*. Sjette Udgave. 275 Sider. (Aug. Bangs Forlag, Kbhvn.).

132. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 3. Beretning om de af Forsøgslaboratoriet og De samvirkende danske Andels-Svineslagterier foranstaltede Fodringsforsøg med Svin: I. Forsøg med proteinrige Kraftfodermidler som Erstatning for Skummetmælk, II. Forsøg med Tapiokamel + proteinrige Kraftfodermidler som Erstatning for Korn. Af *Johs. Jespersen*. Udgivet af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Laboratorium for landøkonomiske Forsøg. 131 Sider. (Kbhvn.).

Aarsberetning fra Veterinærfysikateret for Aaret 1928. Ved *Poul Hansen*. 116 Sider. (Kbhvn.).

Beretning om Foreningen af jyske Landboforeningers 55. Delegeretmøde i Aarhus den 4. og 5. Oktober 1929. Samlet af Foreningens Sekretær, *J. K. Haugaard*. Forhandlingerne paa Delegeretmødet refereret af Redaktionssekretær *M. Andersen*, Aarhus. 172 Sider. (Aarhus).

Kontrol- og Kvægavlsforeningernes Virksomhed paa Lolland-Falster. 1. Oktober 1928—30. September 1929. Samlet og udarbejdet ved Konsulenterne *Kr. Frydenlund* og *H. Jensen*. 126 Sider. (Nykøbing F.).

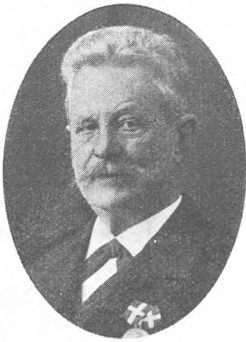
Beretning om De samvirkende lolland-falsterske Landboforeningers Tilsyn med Kvægbesætninger 1929. Udarbejdet af Konsulent *Kr. Frydenlund*. 71 Sider. (Nykøbing F.).

Italienerne. Deres Oprindelse, Utvikling og Avl. Af *Peter Wendelborg*. Illustreret. 48 Sider. (Grøndahl & Søns Forlag, Oslo).

Verdensmarkedet og Danmark i Aaret 1929. (Handelsberetningens I. og foreløbige Del). Udgivet af Grosserer-Societetets Komite. 308 Sider. (Kbhvn.)

Beretning om Botanisk Haves Virksomhed i Aarene 1924—28. Udarbejdet af *Axel Lange*. 42 Sider. (Kbhvn.).

Mindre Meddelelser.

† Maskinkonstruktør L. C. Nielsen. Den 26. December 1929 døde Opfinderen af den kontinuerlige Mælkecentrifuge, Maskinkonstruktør *L. C. Nielsen* i sin Villa paa Frederiksberg, hvor han har boet i 45 Aar. Indtil kort før sin Død beskæftigede den gamle Opfinder sig med Planer og Tegninger, men hans betydningsfulde Opfindelse og Arbejdsindsats ligger nu langt tilbage i Tiden.

L. C. Nielsen har foretaget adskillige vigtige Opfindelser indenfor Mælkerimaskinerne, men vil navnlig blive husket som Centrifugens Opfinder. Patentet er udstedt den 6. November 1878 til Konstruktør L. C. Nielsen og Fabrikant *Carl Petersen* (Maglekilde-Petersen). L. C. Nielsen var den Gang ansat paa Maskinfabriken Maglekilde, Roskilde. Patentretten til den nye Centrifuge, der kaldtes Maglekilde-Centrifugen, solgtes 1881 til Burmeister & Wain, som videreførte Centrifugen, der i Andelsmejeriernes første Dage fik stor Udbredelse omkring i Landet.

Docent *Fjord* var i flere Aar meget optaget af at anstille Forsøg med Centrifuger og andre Mælkerimaskiner, L. C. Nielsen bistod ved flere af disse Forsøg og konstruerede Maaleinstrumenter til Brug ved de forskellige Undersøgelser.

Maaleapparater og mekaniske Undersøgelsesmetoder havde i det hele taget L. C. Niensens varmeste Interesse,

og han havde paa disse Omraader en betydelig Indsigt, der ogsaa blev taget i Brug af Landhusholdningsselskabets Maskinudvalg, som ved flere Lejligheder benyttede L. C. Nielsen som Dommer ved Maskinprøverne og Leder af Kraftmaalingerne.

Lars Christian Nielsen er født den 30. September 1849 i Holmstrup ved Slagelse. Forældrene var Husmand og Skrædder, *Niels Larsen* og *Maren Jensdatter*. Nielsen kom efter Konfirmationen i Lære paa en Maskinfabrik i Slagelse, hvor hans Sans for mekaniske Problemer tidlig lagdes for Dagen.

Ved flittige Studier paa tekniske Skoler erhvervede Nielsen en betydelig Indsigt, og han var vel udrustet i teoretisk og praktisk Henseende, da han 25 Aar gammel blev Konstruktør ved Maglekilde Maskinfabrik i Roskilde. 1882 flyttede han til København og var en Tid Medindehaver af en Maskinfabrik. Baade i Roskilde og i København har han virket som Lærer ved tekniske Skoler.

L. C. Nielsen har modtaget adskillige Diplomer og anden Anerkendelse ved udenlandske Konkurrencer. I 1887 modtog han Fortjenstmedaillen i Guld.

Anton Christensen.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet i Februar Maaned. Onsdag den 5. Februar vil Forsøgsleder *N. A. Hansen* holde Foredrag om: Staldgødningens Opbevaring og Udnyttelse ved Aarslevforsøgene, og Onsdag den 19. Februar vil Konsulent *K. M. Andersen* holde Foredrag om: Valg af Foderafgrøder.

Uddeling af Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedailler. Det kgl. danske Landhusholdningsselskab lader i 1930 uddele indtil 20 Sølvmedailler til Tyende paa Landet og Landarbejdere (Mænd og Kvinder), der har

vist særlig Dygtighed i et eller flere til Landbrug, Havebrug eller Skovbrug hørende Fag. Ogsaa til lang og tro Tjeneste tages der Hensyn, men først i anden Række.

Indstillinger, ledsaget af fornødne Oplysninger, derunder Navn, Adresse, Alder, om Vedkommende tidligere har været indstillet, anbefalinger fra Husbonden, og med den stedlige Landboforening eller Sogneraadets Erklæring, indsendes paa almindeligt Brevpapir (Skema benyttes ikke) til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab inden Udgangen af Juli Maaned.

Landbruget i 1929.

Radioforedrag af Forpagter *Chr. Sonne.*

Høsten 1928 betød en haardt tiltrængt Ændring til det bedre i de kriseagtige Vilkaar for Driftsøkonomien, som de forudgaaende 3 Aar havde tilmaalt Landbruget. Ved en Rekordavl af Foderroer og en rigelig Halmmængde afgav den paagældende Høst — trods sparsom Avl af Hø, navnlig Agerhø — et alt i alt godt Grovfodergrundlag for den Vinterproduktion, der er af indgribende Betydning for det sidst forløbne Aars Driftsresultat. Og den usædvanlig store Kornhøst, rigelig 6 Mill. hkg eller 22 pCt. større, end vor hidtidige Rekordhøst, bød godt Kornfodermateriale i hidtil ukendt Omfang.

Denne ualmindelig store og gennemgaaende velbjergede Høst hilstes overalt i Landbruget som en vel tilrettelagt Indledning til lysere og bedre Tider. Det var derfor med ikke ringe Fortrøstning, at man gik ind i Aaret 1929. Og saaledes som dette sidst forløbne Aar formede sig, maa det erkendes væsentlig at have godtgjort Berettigelsen af de paagældende Forhaabninger. Selvfølgelig ikke saaledes at forstaa, at Aaret bød fuld Indfrielse af Landbrugets Ønsker. Der blev saavist mange uopfyldte Ønsker tilbage; men det vil der sikkert vedblive at være til Dagens Ende. Og heller ikke saaledes, at med Aaret 1929 blev alt vedrørende dansk Landbrug ført tilbage til Normaltidernes gode Indstilling til uden Vanskelighed at klare Dagen og Vejen ved Brugen af Landets Jord. Thi det er jo givet, at eet jævnt godt Aar hygger ikke op, hvad der i en forudgaaende Række af Kriseaar blev brudt ned.

De paaførte Landbruget en saa følelig økonomisk Svækkelse, at der kræves Aaringer til at faa raadet Bod herpaa.

Men 1929 blev ubestridelig et Opgangsaar med solidere Grund under vor Landbrugsproduktion, end i de nærmest forudgaaende Aaringer, og derfor vel egnet til at genrejse Tilliden til, at ved den sunde og tidssvarende Udformning af vor Landbrugsvirksomhed vil den i det lange Løb kunne give rimelige Arbejdsfrugter og føde sin Mand.

Det bør i høj Grad regnes Aaret til Gode, at det gav os en Høst, der kommer meget nær Rekordhøsten i 1928. To Aar i Træk har vi saaledes haft et Høstudbytte, der maa siges at tilfredsstille enhver rimelig Fordring. Og det er og bliver nu alligevel Høstudbyttet, som er hovedbestemmende for Aarets Driftsresultat, saa vist som det er vor hjemlige Planteavl, der afgiver det dominerende Grundlag for den store dyriske Produktion. Særlig gælder dette for Mælkeproduktionen, hvor mindst de $\frac{3}{4}$ af Foderenhedsforbruget falder paa Grovfoderet. Altsaa $\frac{1}{4}$ dækkes af Kraftfoderet, som imidlertid ogsaa omfatter en ikke ringe Mængde hjemmeavlet Korn. Vort hele Kvæghold med dertil knyttet Mælkeproduktion bundet saaledes dybt i Landets Jord. For Svineholdets Vedkommende spiller Kraftfoderforbruget, som vi alle ved, en væsentlig anden Rolle. Her udgør det nemlig rundt regnet $\frac{3}{4}$ af den samlede Foderenheds mængde — for Resten utvivlsomt med Adgang til lønnende Anvendelse af langt større Grovfodermængder (Sukkerroer, Kaalroer og Lucerne) end de sparsomme Rationer, der nu almindelig anvendes. Men særlig i Svinenes Kraftfoderforbrug indgaar som bekendt et meget betydeligt Kvantum hjemmeavlet Korn. Saa vi kommer ikke bort fra, at dansk Landbrug i nutidig Udformning er bygget op paa en harmonisk afbalanceret Vekselvirkning mellem Planteavlen og et til god Udnyttelse af denne vel udviklet Husdyrhold.

Hvad angaar de Vejrforhold, som 1929 bød os, fristes man til at fremholde det velkendte: naar Enden er god,

er alting godt. Og Enden blev afgjort god, for saa vidt som Efteraarsmaanederne gav Vejrforhold, som næppe kunde ønskes bedre. Og i det store Hele fortjener Aarets Vejrforhold et gunstigt Omdømme. Thi at Januar og Februar blev usædvanlig kolde, beredte ikke Landbruget egentlig Ulempe. Frostførets Betydning for Gødningskørselen hører ganske vist en svunden Tid til. Det kan ikke være anderledes efter den grundige Belæring, Karsten Iversen og andre har givet os vedrørende Staldgødningsproblemet. Men Vinterkulde i Aarets første Maaneder tager Landbruget desuagtet med Sindsro. Alt andet end velkommen var derimod den kolde April Maaned, den koldeste siden 1888. Imidlertid raadede en forholdsvis varm Maj væsentlig Bod herpaa ved at sætte usædvanlig Fart i al Vegetation, saa Udbindingen ikke blev saa sen, som man en Tid lang befrygtede. Og saa kom de For-sommermaaneder, hvor Landmanden, med Afgrødernes Udseende samt med Vejrliget som Hovedled i Regnestykket, forsøger at regne sig til Kornhøstens Facit.

I fordums Dage regnedes der med, at et koldt Foraar og god Forsommervarme i Forbindelse med rigelig Regn gav Kornafgrøderne gode Vækstbetingelser. Men efter de to sidste Aars Erfaringer kan man ogsaa ved helt andre Vejrforhold opnaa en fuldgod Kornhøst. I 1929 var Forholdet nemlig følgende:

Maj var noget varmere og gav noget mindre Regn end normalt. Og baade Juni og Juli var afgjort koldere end sædvanlig. Juli gav kun $\frac{2}{3}$ af den normale Regnmængde, medens Regnfaldet i Juni nok for Landet som Helhed laa noget over det normale, men var højst ulige fordelt, idet en usædvanlig stor Del af Nedbøren faldt som Tordenregn. Med Aarets fortrinlige Høstvejr i Minde har man vidst, at August og September blev usædvanlig tørre. Forholdet er da ogsaa det, at for Landet som Helhed naaede de to Maaneders Regnfald næppe Halvdelen af det normale. September blev noget varmere end normalt, hvad der hjalp svært paa Rodfrugtafgrøderne; — vel at mærke,

hvor de ikke, som bl. a. i de sydlige Dele af Landet, manglede Fugtighed til at udnytte de gode Vækstbetingelser. Ikke blot dér, men ogsaa i andre Egne af Landet stillede det sig iøvrigt saaledes, at Skræpløjning og Efteraarspløjning paa mere bindende Jorder maatte udsættes og afvente den længselsfuldt imødesete Regn.

Vender vi os saa til den Del af de her skildrede Vejrforhold, som gælder Kornets Vækstperiode, maa Hovedkarakteren for denne lyde paa kold og tør — altsaa i det store Hele som i 1928. Man havde da Indtrykket af, at det var den meget langsomme Modning af Kornet, som betingede et Kærneudbytte, der langt oversteg Forventningerne. Og at den langsomme Modning i saa Henseende er af indgribende Betydning, synes udhævet ved de to sidste Aars Erfaringer. Kornafgrøderne modnedes vel nok denne Gang noget hurtigere end i 1928, men dog ikke anderledes, end at en særdeles god Kornhøst blev Resultatet, endog saaledes, at den praktisk set blev lige saa stor som Rekordhøsten i 1928.

Avlen af Foderroer blev alt i alt tilfredsstillende og oversteg Forsommerens Forventninger, som var væsentlig nedstemt ved Kaalroemarkernes Hjem søgelse først og fremmest af Jordlopper, men ogsaa af Kaalbrok. Iøvrigt har det ved Optagningen vist sig, at Kaalfluelarverne mange Steder har gjort følelig Skade. Udbyttet af Sukkerroerne blev gennemgaaende for lille, idet Væksten i fremtrædende Grad blev hæmmet ved følelig Regnmangel.

Iøvrigt blev Græsmarkerne det Led af Planteavlen, for hvilket Aargangens Vejrlig stillede sig ugunstigst, saaledes at deres Udbytte mange Steder lod meget tilbage at ønske. Kulden i April gav, som før nævnt, noget senere Græsning end normalt. Høavlen naaede langtfra det gennemsnitlige Udbytte og blev fuldt saa ringe som i 1928. Og Tørken senere hen paa Sommeren beredte i mange Landbrug følelige Græsningsvanskeligheder. Men med den store Kornhøst i Behold i fortrinlig bjerget Stand, med Udsigt til en væsentlig bedre Rodfrugtavl end oprindelig

paaregnet og med gunstigt Vejr for Efteraarsarbejderne, forsonede man sig lettere med Græsningsvanskelighederne og var villig til at fælde en alt i alt velvilligt anerkendende Dom over Aargangens Vejrlig og Høstudbytte.

Det statistiske Departement opgør vor sidste Kornhøst til netop 35 Mill. hkg mod 35,1 i 1928 og mod 28,8 i Gennemsnit af Femaaret 1924—1928. Da imidlertid det i Aar høstede Korn har en lavere Vandprocent end Kornet af det forudgaaende Aars Avl, bliver nok ret beset Resultatet, at sidste Aars Avl af Korntørstof er vor hidtil største. Foderroerne gav i Aar 218 Mill. hkg mod 228 i Fjor og mod 198 som Gennemsnit af 1924—1928, altsaa et helt pænt Resultat. Og dette saa meget mere som den foreløbige Meddelelse fra Statens Planteavlkontor lyder paa, at sidste Aars Rodfrugtavl har en Tørstofprocent, som for Runkelroer, Fodersukkerroer og Kartoffler er 1 pCt. højere, og for Turnips og Gulerødder ca. $\frac{1}{2}$ pCt. højere end Gennemsnittet for de forudgaaende 4 Aar, medens Tørstofprocenten i Kaalroer og Sukkerroer svarer til det nævnte Gennemsnit. Avlen af Sukkerroer var kun lille, nemlig 8,2 Mill. hkg mod 12,8 i 1928 og 11,1 i Gennemsnit af 1924—28. Kartofflerne gav 10,3 Mill. hkg mod 11,7 i 1928 og 9,2 i Gennemsnit af 1924—28. Og Høavlen endelig gav 13,3 Mill. hkg mod 13,9 i Fjor og 19,2 i Gennemsnit af Femaaret 1924—28; den laa saaledes langt under det normale.

Ved Bedømmelsen af Aarets Avlsudbytte i Forhold til forudgaaende Aars Avl maa vi imidlertid holde os for Øje de Forskydninger, som har fundet Sted i Størrelsen af de dyrkede Arealer. Kornarealet var saaledes i Aar 15,000 ha større end i 1928, og heraf falder de 13,000 ha paa Jylland. I 1929 var iøvrigt Havrearealet 13,000 ha og Bælg-sædarealet 1000 ha mindre, hvorimod Rugarealet var 6000 ha, Hvedearealet 2000 ha og Blandsædarealet 8000 ha større end i 1928. Vort samlede Kornareal i 1928 var 1,31 Mill. ha. Da der herpaa avledes 35,1 Mill. hkg, bliver altsaa Gennemsnitsavlen 26,8 hkg pr. ha eller 14,9

hkg pr. Td. Ld., medens det tilsvarende Tal for 1929 bliver 14,7 hkg pr. Td. Ld. I disse to sidste Aar har altsaa Gennemsnitsudbyttet af Landets Kornareal ligget nær ved 15 DCtn. pr. Td. Ld., hvilket dog nok tør betegnes som et overmaade smukt Resultat.

Foderroearaelet var i 1929 ca. 3000 ha større end i 1928. Men denne Forøgelse betyder ikke meget paa et samlet Foderroearaelet af rigelig 400,000 ha, idet den altsaa ikke engang udgør 1 pCt. Kartoffelarealet var forøget med et Par Procent. Omvendt viser Sukkerroearaelet Nedgang, og denne var meget stor, nemlig 13,500 ha eller næsten 30 pCt. Og ved de Vilkaar, som nu stilles Sukkerroedyrkingen i Udsigt, maa der desværre formentlig regnes med, at den vil undergaa en yderligere betydelig Indskrækning — til Skade for vor Landbrugsøkonomi, for vor Samfundsøkonomi og for Bestræbelsen efter herhjemme at skabe Arbejdsbeskæftigelse.

Høslætarealerne var i 1929 ca. 30,000 ha eller ca. 9 pCt. mindre end i 1928, hvilket naturligvis medvirker til, at sidste Aars Høavl var endnu mindre end det forudgaaende Aars lille Høhøst. Men for begge disse Aar har Høslætarealet, navnlig paa Agermarken, været væsentlig mindre end normalt, hvilket vidner om, at det har været daarlige Græsningsaar, som kun har levnet et begrænset Areal til Slæt.

Desværre er vort i Forvejen meget begrænsede Lucerneareal blevet yderligere stærkt beskaaret, nemlig fra 18,000 ha i 1928 til 15,000 ha i 1929. Nedgangen andrager altsaa $\frac{1}{6}$, og der er sikkert kun Anledning til at ønske, at Bunden dermed maa være naaet, og at de kommende Aar maa blive Vidne til en stærk Udvidelse af Dyrkingen af denne værdifulde Foderafgrøde.

Endelig skal i denne Forbindelse endnu nævnes, at Brakarelets Indskrækning er fortsat og andrager for det sidste Aar 7500 ha. For godt 20 Aar siden — i 1907 — omfattede Landets samlede Brakareal 177,000 ha, medens

det i 1929 var reduceret til 65,000 ha, hvoraf kun 25,000 ha var Helbrak.

Landbrugets Eksportmængder viste i 1929 Stigning for Smør, Hornkvæg og Kød; Opretholdelse af det foregaaende Aars Udførselsmængde af Æg samt Nedgang for Bacon og Heste. Aarets Smørekseport, 159,000 Tons, er den hidtil største og 7 à 8 pCt. højere end i 1928. Af Hornkvæg og Kød udførtes, hvad der modsvarer 288,000 Stkr. levende Kreaturer, mod 266,000 i 1928, altsaa en Stigning paa 8 pCt. Ægekseporten androg i Aar som i Fjor 39 $\frac{1}{2}$ Mill. Snese, hvad der modsvarer rigelig 11 Snese Æg for hver af vort Lands halvfjerde Mill. Indbyggere. Eksporten af Bacon og Flæsk var atter aftaget og udgjorde 249,000 Tons mod 272,000 Tons i 1928, eller en Nedgang paa 8 pCt. Og at Eksporten af levende Svin forøgedes fra 45,000 til 51,000 Stkr., spiller i denne Forbindelse kun en meget lille Rolle, da de merudførte 6000 Svin kun modsvarer faa Hundrede Tons Flæsk. — Det er de her nævnte 4 Varegrupper, som er afgjort dominerende paa Regnskabets for vor Landbrugseksport, idet de i 1929 har hjemført 92 $\frac{1}{2}$ pCt. af dennes samlede Værdi. Saa har vi desuden bl. a. Hesteekseporten, som i fordums Tider betød adskilligt mere, end det nu er Tilfældet. Thi i Aar udførtes kun 3300 Heste mod 5900 i 1928. Og i Aar var Æggenes Udførselsværdi 39 Gange saa stor som Hestenes.

Hvad angaar Aarets Priser, blev Smørrets Gennemsnitsnotering 302 Øre mod 313 Øre i 1928. Da imidlertid Udførselsmængden var forøget med rigelig 11,000 Tons, blev i 1929 Udførselsværdien dog 19 Mill. Kr. højere end Aaret forud, og androg 501 Mill. Kr. eller fuldt og rundt $\frac{1}{2}$ Milliard.

Andelsslagteriernes Svinenotering i 1929 forholdt sig til Noteringen i 1928 som 160 til 137, og var saaledes $\frac{1}{6}$ højere. Trods en Nedgang i Udførselen af 23,000 Tons hjemførtes der for vor Eksport af Bacon og Flæsk 490 Mill. Kr. eller 26 Mill. Kr. mere end i 1928. Ægprisen var omtrent som i 1928, og Udførselsværdien udgjorde 85 Mill.

Kr. eller en Bagatel mere end i 1928. Aarets Kreaturpriser kommer ikke helt paa Højde med det forudgaaende Aars, men Nedgangen var ikke stor, næppe 2 pCt. Og da Udførselen af Hornkvæg og Kød var noget større end i 1928, steg Udførselsværdien med 4 Mill. Kr. og udgjorde 82 Mill. Kr.

Den samlede Værdi af de her nævnte Varer androg 1186 Mill. Kr. Hertil kommer saa yderligere en Række Vareposter, der bringer Landbrugets samlede Udførselsværdi i 1929 op til ca. 1270 Mill. Kr. Det kan i denne Forbindelse anføres, at Værdien af Aarets samlede Industriudførsel er — bortset fra her i Landet samlede Automobileer — opgjort til 252 Mill. Kr., eller $\frac{1}{5}$ af Landbrugets Udførselsværdi.

I Opgørelsen af vort Landbrugs samlede Produktionsbalance indgaar selvfølgelig Værdien af de indførte Produktionsmidler som et overmaade betydningsfuldt Led. Og i saa Henseende stillede det nu forløbne Aar sig absolut gunstigt. Thi takket være de to sidste Aars gode Kornhøst blev Indførselen i de første 11 Maaneder af 1929 af Majs, Byg og andet Føderkorn kun godt $\frac{1}{3}$ af Indførselen i den tilsvarende Periode i 1928, eller 460,000 Tons mindre, hvilket betød en Mindreudgift af 78 Mill. Kr. Til Gengæld var saa i den 11 Maaneders Periode sidste Aars Forbrug af indførte Oliekager forøget med 77,000 Tons eller ca. 12 pCt., hvilket medførte en Merudgift af 14 Mill. Kr. Ogsaa Kunstgødningforbruget var i de første 11 Maaneder væsentlig større i 1929 end i Aaret forud, nemlig 611,000 Tons mod 448,000 Tons, og Merudgiften var her 16 Mill. Kr.

Resultatet af hele Opgøret bliver herefter, at Landbrugets Eksportværdi i 1929 er næsten halvhundrede Mill. Kr. højere end i 1928, hvorhos der er udredet et tilsvarende Beløb mindre for indførte Produktionsmidler, saaledes at Balancen stiller sig næsten 100 Mill. Kr. gunstigere end i 1928.

Det paagældende Hovedresultat af Aarets Produktion

og Afsætning stiller sig altsaa helt pænt. Og endnu lidt gunstigere vilde det have stillet sig, hvis Eksporten af Aarets Avl af Maltbyg var foregaaet i et Omfang, der nogenlunde svarede til Høstmængden og dennes særlig gode Kvalitet. I Aar som i Fjor høstede vi nemlig 11 Mill. hkg Byg, hvis overvejende Del tør betegnes som god eller fin Maltvare. Men Bygudførselen af ny Høst naaede til Udgangen af November knap $\frac{1}{4}$ Mill. hkg, eller kendelig mindre end i Fjor. Det er de lave Bygpriser, som har hæmmet Eksporten, og som atter i Aar henviser Landbruget til Opfodring af store Mængder af godt Maltbyg. Det Byg, som Landmanden ikke har opfodret eller afhændet, overføres jo imidlertid som Beholdning. Og at denne Beholdning formentlig er usædvanlig stor, er i og for sig af det Gode. Navnlig saalænge Flæskeprisen er en 10 à 11 Gange Bygprisen, kan man uden større Fortrydelse se det gode Maltbyg udnyttet som 1. Klasses Svinefoder. — Det kan iøvrigt her bemærkes, at som en Frugt af Aarets vellykkede Maltbygudstilling i Aarhus er der paa Forslag fra Bryggernes Side og ved Foranstaltning af Landbrugsraadet gjort et stort Arbejde for i Udlandet at vække Opmærksomhed for vort gode Maltbyg, idet der til et Par Tusinde udenlandske Interessenter er udsendt Serier af Aarhusudstillingens bedste Maltbygprøver, ledsaget af behørig Tekstforklaring.

Blandt Aarets Lyspunkter kan nævnes, at vi i Foraaret slap helt igennem den langvarige Mund- og Klovesyge-epidemi, saaledes at det forløbne Aars Mælkeproduktion praktisk taget er foregaaet uden derfra stammende Tab og Vanskeligheder. Ogsaa kan anføres, at Antallet af Tvangsauktioner over Landejendomme var kun omtrent halvt saa stort i 1929 som i 1928, nemlig 485 mod 959.

Da den her givne Karakteristik af Aaret godtgør, at Landbruget i dette har haft adskillig mere Medgang end i den nærmest forudgaaende Periode, er det kun naturligt, at dette ogsaa finder Udtryk i de Tal, som Det landøkonomiske Driftsbureau forelægger Offentligheden som

Maal for Landbrugets Driftsøkonomi. Som almindelig bekendt viser disse en glædelig Opgang. Driftsbureauets Tal for Landbrugskapitalens Forrentningsprocent var i 1926—27 helt nede paa 1,3, men viste i 1927—28 en lille begyndende Stigning, nemlig til 1,8. Men i den foreløbige Opgørelse for 1928—29 er Forrentningsprocenten gaaet op til 6,2. Nettoudbyttet pr. ha steg nemlig fra 45 til 155 Kr., altsaa med 110 Kr. Dette skyldes dels en Fremgang i Bruttoudbyttet paa 74 Kr. og dels en Nedgang i Driftsomkostningerne paa 36 Kr., hvoraf ca. Halvdelen skyldes Mindreudgift til Kraftføder som en nærliggende Følge af Aarets gode Høst.

Da vi nu atter er gaaet ind i det nye Aar med en god og velbjerget Høsts Overførsler og med nogenlunde rimelige Priser for vore vigtigste Udførselsvarer, skulde der være grundet Haab om, at vi i det nu løbende Regnskabsaar kan opretholde forrige Aars Forrentningsprocent. Helst ser vi den naturligvis bevæge sig opad, og saaledes at den kommer paa den gode Side af Driftsbureauets gennemsnitlige Forrentningsprocent for de 13 Aar, i hvilke det har virket. Det paagældende Tal lyder paa 6,5 pCt., idet Perioden omfatter 4 Kriseaar med en gennemsnitlig Forrentningsprocent af kun 1,5. Hvorvidt en saadan ønsket Stigning af Forrentningsprocenten vil blive virkeliggjort, er imidlertid betinget af en Række Forhold, over hvilke vi ikke er Herrer, og blandt hvilke Svinepriserne maa paaregnes at spille en stærkt fremtrædende Rolle.

At imidlertid Svinepriserne vil gaa lavere, bør vi alle være forberedt paa. Spørgsmaalet er kun, hvornaar det sker. Den senere Tids Stigning i vor Svinebestand røber imidlertid ikke egentlig Frygt for, at et indgribende Prisfald skulde være nær forestaaende. Thi i Følge Tællingen afvigte 15. Juli var i det sidste Aar Svinebestanden steget med 253,000 Stykker til 3,616,000, eller en Stigning med 8 pCt., medens Antallet af vore Malkekøer samtidig kun steg med ca. 2 pCt., nemlig med 38,000 til 1,579,000 Stykker. Og det er værd at lægge Mærke til,

at Søernes Antal var steget med 26 pCt., hvilket varsler fortsat Udvidelse af Svineholdet.

Normalt er Bruttoudbyttet pr. ha væsentlig større af Kvægholdet end af Svineholdet. Men det er interessant at se, at i Driftsbureauets sidste foreløbige Beretning for 1928—29 figurerer 47 østjydske Landbrug med i Gennemsnit 11 pCt. større Bruttoudbytte af Svineholdet end af Kvægholdet og med et gennemsnitligt Nettoudbytte af 163 Kr. pr. ha. Ogsaa fanger det Opmærksomheden, at i Følge en midtsjællandsk Oversigt over 40 Landbrugsregnskaber for 1928—29 er 1 kg hjemmeavlet Korn gennem Svineholdet blevet betalt med 22 Øre, hvorhos samme Regnskabsoversigt viser, at Kornets gennemsnitlige Udnyttelsespris ligger 2,3 Øre over Produktionsprisen, hvilket er et usædvanlig gunstigt Resultat, som i første Række maa skyldes den store Høst.

Iøvrigt godtgør de foreliggende Tal for Varepriserne — Engrospristallet —, at der i Aarets Løb er sket en Forskydning til Gunst for Landbrugsproduktionen med den dertil knyttede store Eksport. I November 1928 var saaledes Tallet for Importvarer 146 og for Eksportvarer 147. Men i November 1929 var Importvaretallet gaaet 3 ned og Eksportvaretallet gaaet 12 op, hvorved det kom til at ligge 16 over Tallet for Importvarer, hvilket selvfølgelig er i Landbrugets Favør. Ogsaa i Forhold til Pristallet for Hjemmemarkedsvarene stiller Pristallet for Eksportvarer sig væsentlig gunstigere end for 1 Aar siden. Da laa det sidstnævnte nemlig 11 under — nu derimod 11 over, hvilket gør en betydelig Forskel.

Vi har i Landejendomspriserne et følsomt Barometer for den gængse Vurdering af Landbrugssituationen, men et Barometer, som efter manges Mening røber en udpræget Indstilling til at vise for højt. Driftsbureauet angiver Forrentningsprocenten for de sidste 4 Aar til i Gennemsnit $2\frac{3}{4}$ pCt., beregnet paa Landbrugskapitalen. Men i Forhold til Handelsværdien bliver den endnu lavere, og Driftsbureauets Regnskaber maa antages at vise et Drifts-

udbytte, der ligger noget over det gennemsnitlige. Det er altsaa klart, at i den nævnte 4-aarige Periode har Landbrugets Forrentningsevne langt fra staaet Maal med de betalte Ejendomspriser. De gik som bekendt betydeligt ned i Kriseaarene. De faldt saaledes for Gaarde med Besætning og Inventar 27 pCt. fra 1925 til 1928, og sætter man disses Salgspris i 1913 til 100, blev den 145 i 1928. Men dermed standsede ogsaa Prisfaldet og afløstes af en Opgang. Fra 2. Halvaar i 1928 til 1. Halvaar af 1929 er Gennemsnitsprisen for Gaarde med Besætning og Inventar saaledes steget med 5 pCt. og er altsaa nu $1\frac{1}{2}$ Gang saa høj som i 1913.

Forsaavidt skulde dette jo staa i nogenlunde rimeligt Forhold til det almindelige Prisniveau. Men Erfaringen viser, at det selv med en stor Høst og jævnt gode Afsætningsforhold kniber med at faa den i Landbruget bundne Kapital tilfredsstillende forrentet. Der skal altsaa megen Medgang til, for at dette kan naas. Og maatte saa det Aar, der nu er begyndt, byde dansk Landbrug saadan Medgang i rundeligt Maal!

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 18. December 1929.

(Sluttet).

5. Beretning om Selskabets almindelige Virksomhed.

Lensgreve *Moltke*: Om Selskabets litterære Virksomhed kan nævnes, at Medlemmerne i Aar som sædvanlig har modtaget »Tidsskrift for Landøkonomi«, »Landøkonomisk Aarbog« og Aarsberetningen, og ca. 100 Medlemmer har gennem Selskabet modtaget »Tidsskrift for Plan-teavl« til den nedsatte Pris af 4 Kr.; Abonnementsprisen er jo ellers 10 Kr. om Aaret. Som bekendt kan de Medlemmer, der maatte have Interesse deraf, hos Statskonsulent W. A. Kock købe dennes »Haandbog i Fjerkræavl« til en Pris af 1 Kr. 25 Øre pr. Eksemplar, medens Prisen ellers er 3 Kr. 50 Øre.

I 1929 har Selskabet ved Hjælp af et Tilskud fra Staten udgivet en ny Udgave paa Engelsk af »Kort Oversigt over det danske Landbrug«, nærmest til Brug for »Landøkonomisk Rejsebureau« til Uddeling blandt de Udlændinge, der henvender sig til Bureauet om Oplysning om danske Landbrugsforhold. I øvrigt havde Selskabet jo ventet at kunne udsende den bebudede nye Udgave af Tuxens »Kortfattet Vejledning for Landvæsen-slærlinge«, der som bekendt omarbejdes af Forstander *H. J. Rasmussen*; dette er imidlertid ikke lykkedes, men Selskabet venter bestemt at kunne udsende den i Løbet af det kommende Foraar. Under Udarbejdelse er endvidere Professor *Westermanns* Skrift om Dræning.

Som tidligere meddelt, har Selskabet 2 Prisopgaver

løbende, hvortil Indleveringsfristen udløber den 31. December 1931, nemlig den i Maj 1926 udsatte Prisopgave for Angivelse af Metoder til Bestemmelse af Mineraljorders Indhold af Fosforsyre og Kali i Forbindelser, der er tilgængelige for Kulturplanterne, og den i September 1927 for anden Gang udsatte Prisopgave for den bedste, fyldestgørende Anvisning til Bekæmpelse af Ager-tidslen i Danmarks Agerbrug. Endvidere har Selskabet i indeværende Maaned udsat en Prisopgave vedrørende Aarsagerne til Kartofflers Mørkfarvning ved Henstand efter Kogning, men herom vil der senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelse.

Der er i 1929 afholdt 5 Foredrag i Selskabet, nemlig af Statskonsulent *S. Sørensen*, Professor *Johs. Jespersen*, Konsulent *L. Rasmussen*, Godsinspektør *C. O. Jørgensen* og Forsøgsleder *Karsten Iversen*. — For Vinteren 1930 er planlagt følgende Foredrag:

Onsdag den 22. Januar: Afdelingsbestyrer *R. K. Kristensen* om »Ensileringspørgsmaalet«; den 5. Februar: Forsøgsleder *N. A. Hansen* om »Staldgødningens Opbevaring og Udnyttelse ved Aarslevforsøgene«; den 19. Februar: Konsulent *K. M. Andersen*, Taastrup, om »Valg af Foderafgrøder«; den 5. Marts: Statskonsulent *Th. J. Brask* om »Vort Mejeribrugs Konkurrenceevne«, og den 19. Marts: Professor *H. Møllgaard* »Om Muligheden for Fremstilling af Kraftfoder til Vinterfodringen paa Grundlag af hjemmeavlede Foderstoffer«.

Paa Opfordring af Selskabet har Professor *Johs. Jespersen* skrevet i Universitetsalmanakken for 1930 om Svinenes Fodring og Pleje, og i Almanakken for 1931 har Konsulent *K. M. Andersen*, Taastrup — ligeledes paa Selskabets Opfordring — lovet at skrive om Ungkvægets Fodring og Pleje.

Hvad den Del af Statskonsulentvirksomheden angaar, der sorterer under Selskabet, er intet særligt at bemærke.

Der er ikke foregaaet noget Personskifte inden for Konsulentstaben i indeværende Aar. Som tidligere meddelt indgik Selskabet for 2 Aar siden til Ministeriet med Indstilling om Genbesættelse af afdøde Statskonsulent Mørkebergs Plads. Paa indeværende Aars Finanslov blev den fornødne Bevilling imidlertid ikke opført, og paa Normeringsloven for indeværende Finansaar er Mørkebergs Stilling nedlagt. Dermed maa antagelig desværre dette Spørgsmaal betragtes som afgjort.

Som sædvanlig afholdt Selskabet i Aar et Møde med Statskonsulenterne for at drøfte forskellige Spørgsmaal af Interesse for Konsulenterne og for Landbruget iøvrigt.

Atter i Aar har Selskabet forestaaet Ordningen af det **Konsulentmøde**, som »Foreningen af danske Landbrugskonsulenter« ved Hjælp af Midler fra Landbrugslotteriets Overskud afholdt den 21.—23. Marts. Mødet var bestemt til som sædvanlig at skulle afholdes i Februar, men paa Grund af de vanskelige Trafikforhold blev det udsat en Maaned. For saa vidt der fra Landbrugslotteriet, som Tilfældet har været i en Aarrække, bliver ydet Konsulentforeningen et Tilskud til Afholdelsen af et Konsulentmøde i det kommende Aar, er Landhusholdnings-selskabet rede til som hidtil at forestaa Ordningen af dette.

Ingen af de af Selskabet nedsatte Udvalg er ophævet i Aar, dog vil den nedsatte Bestyrelse for den af Selskabet i sin Tid foranstaltede Kontrol med Korn og Foderstoffer i Københavns Frihavn ophøre at fungere med indeværende Aar, men herom vil der senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelse.

Der er foretaget enkelte Nyvalg til Selskabets Udvalg; saaledes en Kasserer *H. M. Knudsen* valgt til Medlem af Udvalget vedrørende Tilrettelæggelse af Konsulentmøderne og Udvalget vedrørende *J. Pedersen-Bjergaards* Legat i Stedet for afdøde Kontorchef Hertel. Endvidere har Selskabet nedsat et nyt Udvalg, nemlig Udvalget vedrørende Til-

vejebringelse af Regler for Omsætningen med Kartofler, men herom vil der senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelse.

Med Hensyn til de Udvalg, til hvilke Selskabet vælger Medlemmer, har det til Medlem af Statens Planteavlsvudvalg genvalgt Godsejer *V. Selchau-Hansen*, Alslevgaard, og til Medlem af Statens Redskabsudvalg Forpagter *O. J. Knipschildt*, København.

Angaaende de Valg, der er foretaget af Bestyrelsesraadet, er der under Dagsordenens Punkt 2 givet Meddelelse.

I 1929 har Selskabet modtaget et Tilskud paa 500 Kr. af Landbrugslotteriets Overskud, som er anvendt til Hjælp til Hædersbelønninger for Landboflid, og et Tilskud paa 2000 Kr. fra Carlsen-Langes Legatstiftelse til Hjælp til Dækning af Udgifterne til Prisopgaven vedrørende Angivelse af Metoder til Bestemmelse af Jordernes Kali- og Fosforsyretræng.

Hvad Uddelingen af Understøttelser af de af Selskabet administrerede Legatmidler angaar, da er der af *Etatsraad Holmes og Hustrus*, *Godsejer Chr. Schmidts* og *Forpagter Bokelmanns Legater* samt af »*Sjællands Stifts Brandforsikringsfond*« uddelt i alt ca. 46,000 Kr. til 87 trængende Kvinder og Mænd af Landbostanden. Endvidere er der af *Proprietær J. H. Holms Legat*, *Jægermester, Forpagter Fr. Skovs Legat* og *Inspektør N. P. J. Buus' Legat*, i 1929 uddelt ialt ca. 5500 Kr. i 21 Understøttelser til unge Landmænd til deres Videreuddannelse, og af *Købmand Jørgen Sørensens og Hustrus Legat*, 7 Understøttelser til unge Handelsfolk, Haandværkere og Landmænd. *Forsøgsleder L. Helwegs Mindelegat* er i Aar tilstaaet *Forsøgsleder J. S. Fruergaard*, *Pajbjergfondens Forsøgsgaard*, *Struer*, med 800 Kr. til en Studierejse i Tyskland og Holland m. v. med det Formaal at studere Forædlingsteknik ved de derværende Forædlingsinstitutioner. Om Understøttelser af »*Fond til Landmænds Uddannelse*«, Uddelingen af *Hædersbelønninger for Landboflid* og *Duelighedsmedailler* samt *Redaktør J. Pedersen-*

Bjergaards Legat vil der senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelse. *Konferensraad W. A. Hansens Legat* for Femaaret 1926—27 til 1930—31 tildeles Færøerne.

De øvrige af de Legater, der er henlagt under Selskabet, er ikke uddelt i Aar. Flere af dem er jo som bekendt ret smaa, saa Renterne opspares i nogle Aar, før de uddeles.

Af de Midler, som af *Julius Skrikes Stiftelse* stilles til Raadighed for Selskabet, har dette i Aar uddelt bl. a. følgende Understøttelser: Udvalget for Afholdelse af Kursus i Maskinbrug for Landmænd 400 Kr., Foreningen af danske Landbrugsblade til Studierejser for Foreningens Medlemmer 400 Kr., et sønderjydsk Udvalg til Fremme af dets Oplysningsarbejde 500 Kr., Professor Sønke Knudsen til Undersøgelser vedrørende »Syrevækkere« i Mælk 300 Kr. Endvidere er der af disse Midler uddelt Understøttelser til Selskabets veludtjente Landvæsenlærlinge og Husholdnings elever.

Endelig har Selskabet af egne Midler ydet Arkitekt *Carl Nissen* en Understøttelse paa 200 Kr. til en Foretagsvirksomhed i Sverige bl. a. om dansk Landbrug.

Til Maj i Aar blev antaget 8 Landvæsenlærlinge til større Gaarde og 1 til Bøndergaarde samt 1 Foderlærling, i alt 10 Lærlinge, og til November blev antaget 12 Lærlinge til større Gaarde og 1 til Bøndergaarde, i alt 13 Lærlinge. For Tiden har Selskabet i alt 45 Lærlinge, hvilket er en lille Stigning i Antallet af Lærlinge. Fra 1. Maj i Aar blev Lønningerne for de nyantagne Lærlinge nedsat fra 400, 500 og 600 Kr. til 400, 475 og 550 Kr. for henholdsvis 1., 2. og 3. Læreaar.

Af Husholdnings elever blev der til Maj i Aar antaget 6 og til November 8. For Tiden har Selskabet i alt 21 Husholdnings elever, hvilket er det omtrentlige aarlige Antal.

Om Landøkonomisk Rejsebureaus Virksomhed og Arbejde for at fremme Afsætningen af

dansk Sædefrø til Udlandet vil der senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelse.

I Fællesskab med De samvirkende danske Landboforeninger har Selskabet i en Aarrække staaet som Medlem af den internationale Landbrugskommission i Paris, hvis væsentlige Opgave er at iværksætte og lede de internationale Landbrugskongresser. De to Organisationer har i de senere Aar været repræsenteret i Kommissionen af Lensbaron *Rosenkrantz*, der imidlertid ønskede sig fritaget af Mangel paa Tid. Da man inden for saavel Landboforeningerne som Selskabet fandt det mest naturligt, at det blev Landbrugsraadet, der indtraadte i den internationale Kommission i Stedet for disse, udmeldte Landboforeningerne og Landhusholdningsselskabet sig i Begyndelsen af indeværende Aar, og Landbrugsraadet indmeldte sig i Stedet for.

Selskabet har som sædvanlig besvaret en Del Forespørgsler fra saavel Institutioner som Private i Ind- og Udlandet, ligesom det fra Ministeriet har modtaget Sager til Erklæring, hvoriblandt en Del Anmodninger fra Udlandet om Oplysninger om danske Landbrugsforhold m. m.

6. Beretning om »Fond til Landmænds Uddannelse«.

Kasserer *H. M. Knudsen*: I det forløbne Aar, der er Fondens 60. Forretningsaar, indkom der i alt 30 Ansøgninger om Understøttelse af Fonden. Af disse er der tilstaaet Understøttelse til 9 Landbrugsstuderende, der for Tiden studerer paa Landbohøjskolen, nemlig *Søren Anton Jensen Lundgaard*, *Erik Olsen*, *Richard Imanuel Poulsen*, *Jens Peder Refsgaard*, *Søren Andersen Fredenslund*, *Frederik Heick*, *Viggo Vilhjelms Knudsen*, *Peter Kristensen Nielsen* og *Axel Olav Rasmussen*.

Deraf har de 4 førstnævnte hver faaet tildelt 100 Kr., og de 5 sidstnævnte hver 80 Kr. Understøttelserne vil altsaa tilsammen udgøre 800 Kr., og da der var 806 Kr.

58 Øre til Raadighed, bliver der altsaa et Beløb af 6 Kr. 58 Øre at overføre til næste Aars Regnskab.

7. Meddelelse fra Udvalget vedrørende Tilvejebringelsen af Regler for Omsætningen med Kartoffler.

Kammerherre *Juel*: Ved et i Marts Maaned i Aar afholdt Foredragsmøde i Landhusholdningsselskabet behandlede Konsulent *L. Rasmussen*, København, Emnet: »Om Omsætningen med Kartoffler«. Gennem »Tidsskrift for Landøkonomi« vil de Herrer være bekendt med Foredraget og den efterfølgende Diskussion, idet det er offentliggjort i Tidsskriftets 8. Hefte for i Aar. Foredragsholderen gav en Oversigt over de forskellige Foranstaltninger, der i de forløbne Aar har været iværksat til Fremme af Kartoffelhandelen her i Landet, ligesom han omtalte de Foranstaltninger, der har været foretaget i forskellige fremmede Lande med Hensyn til Tilvejebringelsen af Regler for Omsætningen med Kartoffler. Og til Slut rettede Konsulent Rasmussen en Henstilling til Landhusholdningsselskabet om at tage Spørgsmaalet om Tilvejebringelse af saadanne Regler op til nærmere Overvejelse. Præsidiet var enigt med Hr. Rasmussen i, at det vilde være meget ønskeligt at faa Kartoffelhandelen bragt ind i en noget bedre Gænge, og at det i saa Henseende vilde være betimeligt at faa udarbejdet og offentliggjort Regler for Omsætningen med Kartoffler, bl. a. indeholdende Bestemmelser om Leveringsfrist, Emballage, Forsendelse, Sortering, Betaling m. v. Ved at faa udarbejdet og udsendt saadanne officielle Regler haaber man, at det paa lignende Maade, som Tilfældet har været med andre Landbrugsprodukter, vil gaa saaledes, at Reglerne benyttes som Grundlag for Handlers Afslutning og derfor ret hurtigt vil blive benyttet som Grundlag for Voldgifts- og Retskendelser og derved bidrage til at faa Kartoffelomsætningen ind i et solidt og godt Leje til Gavn for saavel Producenter som Konsumenter.

Efter at Præsidiets senere havde haft Lejlighed til mundtligt at drøfte Spørgsmaalet med Konsulent Rasmussen, besluttedes det at tage Sagen op og at nedsætte et Udvalg med det Formaal at søge udarbejdet og fremkomme med Forslag til saadanne Regler. Dette Udvalg blev nedsat i Sommer og fik følgende Sammensætning: Gaardejer, Gartner *I. P. Svane* som Repræsentant for Amagerlands Producentforening; Kartoffelhandlerne *H. G. Hansen* og *H. P. Hansen* som Repræsentanter for Kartoffelhandlerforeningen for København og Omegn; Torveinspektør *R. Rannow* som Repræsentant for Københavns Torvedirektorat; Proprietær *F. Smith*, Snekkersten; Gaardejer *Niels Larsen*, Højagergaard; Kammerherre *N. Juell* som Formand og Konsulent *L. Rasmussen* som Udvalgets Sekretær.

Udvalget holdt sit første Møde den 16. Juli, og ved dette Møde blev der fra alle Sider givet Tilslutning til, at saadanne Regler udarbejdedes og offentliggjordes af Selskabet. Der blev nedsat et Underudvalg til at fremkomme med Udkast til Reglerne, hvorefter Udvalget afholdt afsluttende Møde den 17. September, hvor Reglerne blev enstemmigt vedtaget og derefter tilstillet Selskabet til videre Foranstaltning. Reglerne blev derefter offentliggjort i Oktober-Heftet af Tidsskrift for Landøkonomi og forelagt paa Bestyrelsesmødet i Oktober Maaned, hvorefter man søgte at bringe dem til almindelig Kundskab for Kartoffelproducenter og Kartoffelhandlere gennem Pressen, Ritzaus Bureau, Landboforeningerne m. v., og det er Præsidiets Haab, at de vil være medvirkende til at fremme og stabilisere den sunde Handel med Spisekartofler paa det danske Marked og bane Vejen frem til Skabelsen af et udenlandsk Marked.

Eksemplarer af Reglerne er omdelt paa D'Hrr.s Pladser, og Selskabet har ladet trykke et stort Oplag, hvoraf der udleveres eller tilsendes Eksemplarer gratis paa Forlangende.

Jeg skal gøre opmærksom paa, at i Henhold til § 10 i Reglerne er der af Selskabet nedsat en fast Voldgift for Stor-Københavns Vedkommende til Afgørelse af Uoverensstemmelser mellem Køber og Sælger ved Handeler indgaaet efter de paagældende Regler. Denne Voldgift bestaar af Forstander *J. J. Hansen*, Urbansgade 2, København, der er Formand, Proprietær *F. Smith*, Snekkersten (Kartoffelproducenternes Repræsentant), og Kartoffelhandler *H. G. Hansen*, København (Kartoffelhandlernes Repræsentant). For de 3 Voldgiftsmænd er der valgt Suppleanter, nemlig henholdsvis: Torveinspektør *R. Rannow*, København, Gaardejer, Gartner *I. P. Svane*, Amager, og Kartoffelhandler *H. P. Hansen*, København. Vi er de Herrer taknemmelige, fordi de har villet paatage sig Hvervet som Voldgiftsmænd.

Man har anset det for betimeligt at lade Udvalget blive siddende, idet det jo ikke er udelukket, at der senere kan være Anledning til at tage Spørgsmaalet om en Ændring i Reglerne op til Overvejelse, naar der om nogle Aar foreligger Erfaringer vedrørende deres Brug.

Præsidiet er Udvalgets Medlemmer Tak skyldig, fordi de paatog sig Arbejdet med Udarbejdelsen af Reglerne, og en særlig Tak skylder vi Udvalgets Sekretær, Konsulent Rasmussen, for hans Initiativ i denne Sag og hans udmærkede Arbejde i Udvalget.

8. Prisopgave vedrørende Aarsagerne til Kartofflers Mørkfarvning ved Henstand efter Kogning.

Kammerherre *Juel*: De samvirkende Landboforeninger har efter Henstilling fra Foreningernes Planteavlsudvalg i Juli Maaned i Aar tilskrevet Landhusholdningsselskabet og henstillet til dette at udsætte en Prisopgave vedrørende en Undersøgelse af Aarsagerne til Kartofflers Sortfarvning efter Kogning samt Anvisning af Dyrknings- og Behandlingsmetoder, der kan forhindre Sortfarvning.

Gennem de af den landøkonomiske Forsøgsvirksomhed udførte Undersøgelser har man faaet angivet de Fremgangsmaader, der ved Kartofflernes Dyrkning betinger det største Udbytte pr. Arealenhed, og Forsøgsvirksomheden har ligeledes udpeget de Kartoffelsorter, der under de givne Forhold er mest formaalstjenlige at dyrke. I Skrivelsen fra de sjællandske Landboforeninger anføres det, at Forsøgsvirksomheden ogsaa har beskæftiget sig en Del med det paagældende Spørgsmaal om Kartofflernes Sortfarvning efter Kogning, men at det foreløbig kun er faa og smaa Resultater, der er opnaaet, hvilket antagelig skyldes, at Sortfarvningen, foruden at være paavirkelig af Kartofflernes Voksevilkkaar, ogsaa er et Spørgsmaal om fysiologisk-kemiske Omsætninger i Kartoffelknoldene. I Skrivelsen tilføjes, at det derfor vilde være ønskeligt at faa Plantefysiologer og Kemikere til at interessere sig for og arbejde paa Problemets Løsning, hvilket antagelig kan foranlediges ved Udsættelsen af en Prisopgave om Spørgsmaalet.

Paa Forslag af Præsidiet blev det paa Selskabets Bestyrelsesmøde i Oktober Maaned vedtaget at udsætte den paagældende Prisopgave. Efter at Selskabet derefter har forhandlet med de sjællandske Landboforeninger om Opgavens nærmere Formulering, blev følgende Prisopgave udsat i Begyndelsen af denne Maaned: Hvad er Aarsagen til Kartofflernes Mørkfarvning ved Henstand efter Kogning, hvilke Dyrkningsvilkkaar over særlig Indflydelse herpaa, og kan man ved Varetagelse af særlige Forholdsregler under Kogningen forhindre denne Mørkfarvning?

Som Belønning for en tilfredsstillende Løsning har Selskabet udsat en Præmie paa 2000 Kr. + et Forfatterhonorar af 100 Kr. pr. 16-sidet Ark ved eventuel Trykning; endvidere er der stillet Præmietageren et Beløb af indtil 500 Kr. i Udsigt til Dækning af dokumenterede Udgifter ved Arbejdet (Medhjælp, Kemikalier, Udgifter

ved Dyrkningsforsøg m. v.). Indleveringsfristen er sat til 31. December 1933.

9. Spørgsmaalet om Udsættelse af Præmie for Middelimod Sygdommen mastitis streptococci hos Malkekøer.

Forpagter Sonne: Ved Skrivelse af afvigte 25. Juni henstillede Andelsselskabet Trifolium til Selskabet at foranledige udsat en Præmie af ikke under 10,000 Kr. til den eller dem, som finder et Middel til Afhjælpning af den smitsomme Yverbetændelse, som foraarsages af Streptokokker, og saaledes, at Forudsætningen for Udsættelse af en saadan Præmie skulde være, at der til denne sikres Tilskud fra forskellig Side. Foruden at Trifolium selv gav Forhaandstilsagn om et saadant Tilskud, anfører Skrivelsen, at man som andre Ydere af Tilskud har tænkt sig f. Eks. A/S Dansk Mælkekompani, A/S Mælkeriet Enigheden, Mælkeleverandørforeningen til København, De samvirkende danske Landboforeninger og Mejeribrugets Fællesorganisation.

Trifolium afleder sin nævnte Henstilling af den Kendsgerning, at den af Streptokokker foraarsagede smitsomme Yverbetændelse er bleven stærkt udbredt efter de sidste Mund- og Klovesygeepidemier, hvorom Trifolium selv ved sin aarlige Behandling af ca. 35 Mill. kg Mælk har vundet sørgelige Erfaringer. Og der henpeges i Skrivelsen paa det Tab, som denne Sygdom paafører Ejerne af Kvægbesætninger, endvidere hvorledes Sygdommen i høj Grad besværliggør Leverancen af Mælk til Byerne, samt hvorledes den kan medføre Fare for vor Smørproduktion, idet Mælken fra angrebne Besætninger er uegnet til Fremstilling af god Mejerisyre.

Efter alt at dømme er Forholdet vist desværre det, at Trifoliums Ønske om at søge fundet virksomme Midler til Bekæmpelse af den nævnte Sygdom er særdeles vel begrundet, saaledes at det sikkert vilde være betimeligt, som af Trifolium foreslaet, at udsætte en anselig Præ-

mie, saafremt der turde næres blot et rimeligt Haab om ad denne Vej at komme den paagældende alvorlige Sygdom tillivs.

I sidstnævnte Henseende lyder imidlertid en af Selskabet fra Veterinærphysikus, Professor *C. O. Jensen*, indhentet Erklæring ret mistrøstende, idet den nærmest nedslaar Forventningen om, at der ad den af *Trifolium* tænkte Vej vil kunne naas et virkelig positivt Resultat.

Professoren deler ganske *Trifoliums* Vurdering af *Streptokoksygdommen* som højst alvorlig og farlig. Han paaviser, at Sygdommen ogsaa i andre Lande med udviklet Mejeribrug forholder sig som herhjemme og kan forvolde uhyre Tab — Tab, som i Tyskland anslaaes til 295 Mill. Mark aarlig. Og han nævner, at Professor *M. Christiansen* paa vort Serumlaboratorium anstiller beskedent anlagte Forsøg vedrørende Sygdommen, til hvilke De samvirkende sjællandske Landhoforeninger for nogle Aar siden stillede 1000 Kr. til Raadighed. Endvidere paapeger Professoren, at Smitteoverførelse begunstiges — maaske endog først muligøres — ved en Nedsættelse af Køernes normale Modstandsevne mod Bakteriernes Indtrængning i Mælkeorganerne, jvfr. den Kendsgerning, at mund- og klovesygeangrebne Besætninger er særlig modtagelige for Sygdommen.

Saa nævner Professoren 5 forskellige Veje, som man har forsøgt til Sygdommens Nedkæmpelse. Resultatet af de 3 førstnævnte af disse Fremgangsmaader karakteriserer Professoren som henholdsvis: ikke nævneværdigt, nærmest negativt — og: af økonomiske Grunde ikke egnet i større Omfang.

Som en 4. Udvej peges paa specifikt virkende kemiske Midler, der kan dræbe *Streptokokkerne*. Arbejdet paa at finde saadanne Midler hævdes imidlertid at være saa kostbart og vanskeligt, at kun de store kemiske Fabrikker med international Omsætning har kunnet optage det. Og det hidtil opnaaede har kun givet usikre Resultater, saa man har ikke ad den Vej naaet, hvad man søgte.

Og endelig nævnes som en 5. Udvej at bortfjerne de angrebne Køer, hvilket, navnlig naar Sygdommen nylig har vist sig i en Besætning, i mange Tilfælde vil være den sikreste og billigste Maade til Sygdommens Bekæmpelse. Men samtidig anføres med Rette, at denne Fremgangsmaade ofte er uanvendelig og alene af den Grund utilfredsstillende.

Professor Jensen udtaler, at naar der for Fundet af et Middel til Sygdommens Afhjælpning udsættes en større Præmie, som ogsaa kan tildeles Udlændinge, »vil denne Udsættelse vel ogsaa bidrage til at stimulere til fortsatte Undersøgelser«. Men samtidig hermed peger Professoren paa Opgavens meget store Vanskelighed og sammenfatter sine Betragtninger derhen, »at Udsættelsen af en Præmie som den foreslaaede ikke vil kunne bidrage væsentlig til Opgavens Løsning«.

I Tilknytning hertil peger imidlertid Professoren paa, at man formentlig vilde naa væsentlig mere, hvis man i Stedet for Udsættelsen af en Præmie som den foreslaaede vilde stille de fornødne Midler, og ret betydelige Midler, til Raadighed for Forsøg i større Omfang.

Bestyrelsesmødets Drøftelse af denne Sag resulterede i Beslutning om at forespørge Trifolium, hvorvidt Andels-selskabet vil kunne tiltræde, at Sagen søges videreført ad den Vej, at man, i Stedet for at udsætte en Præmie for et Middel mod den ommeldte Sygdom, gaar den af Professor Jensen foreslaaede Vej med Iværksættelsen af særlige Forsøg.

Trifolium meddelte saa som Svar paa denne Forespørgsel, at Sagen havde været drøftet paa et den 19. November afholdt Bestyrelsesmøde, hvor der var absolut Enighed om, at man ikke kunde gaa med til at financiere de foreslaaede Undersøgelser, idet man betragter det som en Opgave, der absolut falder udenfor Trifoliums Rammer, og som man ikke tør indlade sig paa.

Derimod tilsiger man fra Trifoliums Side at ville bidrage 5000 Kr. til en Præmie til Sagens Løsning — her

eller i Udlandet — paa Betingelse af, at der fra anden Side tilvejebringes 20,000 Kr., hvilket Beløb Trifolium mener sikkert at turde vente fra andre tidligere nævnte Institutioner under Hensyn til Sagens enorme Betydning. Der har derefter været forespurgt Professor C. O. Jensen, om hans tidligere indtagne Stilling til Sagen, jvfr. hans afgivne Udtalelse om det formentlig unyttige i at udsætte en Præmie for Tilvejebringelse af et Middel mod Koens Streptokok-Yverbetændelse, vil kunne ændres, hvis den foreslaaede Præmie forhøjes fra 10,000 Kr. til 25 000 Kr.

Professorens Svar tyder imidlertid paa, at dette ikke vil kunne ændre hans Stilling til Sagen, idet han hævder, at Spørgsmaalets Løsning — hvis denne overhovedet er mulig — vil kræve saa store Arbejder og Omkostninger, at ingen kan gaa i Gang dermed blot med Udsigt til muligvis at faa nogle af sine Udgifter dækkede gennem den udsatte Præmie. Kun de store kemiske Fabriker, blandt hvilke Professoren eksempelvis nævner A/S I. G. Farbenindustrie, Leverkusen, kan antages for egen Regning at ville optage et saadant Arbejde, og for dem vil Præmien være uden Betydning som Stimulans. Og Professoren tilføjer, at han har forelagt Sagen for Professor M. Christiansen, der som tidligere anført særlig har beskæftiget sig med Streptokokproblemet, og som er enig med Professor Jensen i det saaledes udtalte.

Ved Sagens fornyede Forelæggelse for Bestyrelsesraadet — paa dettes Møde den 18. December — blev man i Henhold til det sidst anførte enig om at rette en Henvendelse til det foran nævnte Aktieselskab, dels for at gøre dette bekendt med den levende og offerberedvillige Interesse, hvormed denne Sag omfattes herhjemme, dels for at henvise til, at denne sikkert deles i andre Lande med udviklet Mejeribrug, og dels for at forespørge, om Selskabet kunde tænke sig at optage et Arbejde for at finde Middel til Sygdommens Bekæmpelse, idet Tilvejebringelsen af et saadant virksomt Middel muligvis vilde

kunne honoreres med en fra forskellige Lande tilvejebragt større Præmie, til hvilken der ogsaa fra dansk Side vilde kunne ventes Tilskud.

10. Meddelelse om Forhandlingerne vedrørende Selskabets fremtidige Stilling.

Forpagter *Sonne* forelagde denne Sag, hvorom der er givet Meddelelse i Tidsskriftets Januar-Hefte, Side 28—38. Efter Sagens Fremlæggelse faldt følgende Udtalelser:

Statskonsulent *Sørensen*: Jeg ved ikke, om jeg kan bringe meget nyt ind i denne Debat. Det er fremhævet saa stærkt af Hr. *Sonne*, at det var det økonomiske, som bragte Forhandlingerne om Samarbejde til at briste. Jeg vil gerne, at der fra Medlemmerne her skulde lyde en Røst om, at selv om man ikke i første Omgang har faaet det til at gaa, er der dog Mulighed, idet der nu, efter at det er bristet, er kommet forskellige Udtalelser frem om, at det i hvert Fald ikke burde være bristet paa disse 5 Kr., som ganske vist betyder meget for de unge Landbrugskandidater, men som dog maaske nok kunde skaffes. Vi vil jo gerne have, at Landhusholdningsselskabet skulde faa en saadan Form, at det kunde komme til at spille en betydelig Rolle i Fremtiden, og jeg synes derfor, man skulde søge, om der ikke var Mulighed for atter at optage Arbejdet, naar Spørgsmaalet nu har været diskuteret en lille Smule i hver af Foreningerne. Ved at færdes omkring har jeg faaet det Indtryk, at der ogsaa inden for Landbrugskandidatforeningen er flere, som kunde tænke sig Sagen taget op igen. Jeg synes ikke, at disse 5 Kr., som ganske vist i sløje Tider er mange Penge, skulde forhindre, at der ved passende Lejlighed blev gjort noget for denne Sag; naturligvis kan det ikke vare længe, man kan ikke gaa og vente paa saadan noget længe. Der skulde gerne, synes jeg, lyde en Røst for, at Sagen optages igen, hvis der er Muligheder.

Folketingsmand, Redaktør *Raunkjær*: Jeg skal ikke udtale mig om den Henstilling, som Statskonsulent *Søren-*

sen er fremkommet med, jeg véd ikke, hvilke Muligheder der endnu maatte være til Stede, men jeg føler mig forvisset om, at for saa vidt Selskabets Ledelse øjner Muligheder, vil disse have Ledelsens Opmærksomhed.

Da jeg ikke ser Repræsentanter for de øvrige Organisationer, der efter Indbydelse fra Selskabet har deltaget i Forhandlingerne, tillader jeg mig at tage Ordet for at udtale en Tak for den Indbydelse, vi fik til at deltage i de Forhandlinger, for hvis Forløb og Resultat der nu, væsentligst for den ene Organisations Vedkommende, er gjort indgaaende Rede. Vi har hørt, hvorledes Situationen kom til at ligge, allerede ved det første samlede Møde mellem Repræsentanter for alle de nævnte Foreninger, men jeg gør opmærksom paa, at der har ikke, efter at disse Forhandlinger med den ene Organisation var ført til Ende, været afholdt noget Plenarmøde, vi har kun modtaget Meddelelse om Resultatet. Jeg tillader mig altsaa at benytte Lejligheden til at udtale en Tak for Indbydelsen til at deltage i disse Forhandlinger og vil gerne tilføje en Tak til det Medlem af Selskabets Præsidium, som har ledet Forhandlingerne. Der er, ikke af mig, men af andre — jeg bruger nu de Ord, der er anvendt — udtalt Paaskønnelse af den Loyalitet og den Aabenhed, hvormed man har ledet Forhandlingerne og redegjort for den foreliggende Situation og for det Grundlag, hvorpaa man indbød os til Forhandling. Det takker vi for, og det anerkender vi.

Jeg kan i øvrigt bekræfte, at det, som Præsidenten udtalte, var med Beklagelse, at vi modtog Meddelelsen om, at Forhandlingerne var bristet. Det er rigtigt, som der blev meddelt her — jeg tror, det dækker Situationen fuldstændigt —, at der paa det første Møde og siden gennem de lange Forhandlinger om de forskellige Formaal var god Vilje til at finde Vej frem i den Retning, Forslaget havde angivet. God Vilje, Lyst, Sympati og Forstaaelse af, at her var virkelig noget, som var værd at overveje, værd at forsøge at planlægge til Gennemførelse, var, som

Præsidenten udtrykte det, til Stede fra alle Sider. Men Resultatet blev negativt. Det bristede paa 5 Kr. Nu skal jeg ikke indlade mig paa at foretage nogen Analyse i Forbindelse med Resultatet, men, som jeg begyndte med, give min Tilslutning til Henstillingen om, at Selskabets Ledelse vil stille sig, nok afventende, men alligevel med Blikket rettet mod mulig opdukkende Situationer, saaledes som det blev antydet.

Jeg vil slutte med, som Medlem af Selskabet, at udtale et Ønske — jeg véd, at jeg ikke staar ene med det — om, at Selskabets Ledelse, hvis der ikke skulde vise sig Muligheder, alligevel ikke vil opgive at finde andre Veje til en Løsning af det, man har stillet sig som Maal, nemlig at faa Det kgl. danske Landhusholdningsselskab placeret noget stærkere i Forgrunden af Landbrugets Foreningsliv, placeret paa den Plads, som man utvivlsomt fra alle Sider vil anerkende er den naturlige for Selskabet — det er jo et gammelt Selskab fra 1769; Selskabet har fremdeles naturlige Opgaver i Kontakt, god Forstaaelse og Samarbejde med de øvrige Landbrugsorganisationer. Jeg har faaet et stærkt Indtryk af, at der blandt de yngre Landøkonomer, som Statskonsulent Sørensen ogsaa udtalte det, er en voksende Forstaaelse af Betydningen og Vigtigheden af at faa denne Placering for Fremtiden. Hvis det er Tilfældet — og det tror jeg, det er — forekommer det mig, at det vil være ikke mindst tilfredsstillende for det gamle Selskab. Jeg har derfor ikke kunnet lade være med at tage Ordet for at bede om, at Selskabet, selv om det foreløbig — hvad jeg finder ganske rimeligt — stiller sig afventende, saa dog ikke opgiver at naa det Maal, man har stillet sig.

Godsejer *Moesgaard-Kjeldsen*: Ogsaa jeg vil udtale Beklagelse paa det praktiske Landbrugs Vegne over, at de Forhandlinger, vi nu har hørt redegjort for, og til hvilke vi har stillet saa store Forventninger i det Par Aar, hvori Forhandlingerne er ført, er bristet og endt resultatløst. Vi er vidende om, med hvilken Dygtighed dette Arbejde

er udført fra mange Sider, og vi har næret Forventninger som Følge af den dybe Respekt, jeg tør sige Kærlighed, som Landbruget stadig nærer til Landhusholdningsselskabet og dets Arbejde. Trindt om i Landet er der virkelig Sorg og Beklagelse over, at Forhandlingerne ikke førte til et Resultat, men vi er alle vidende om, at med Beklagelse vinder man ikke Sejr; jeg var derfor overordentlig glad over at høre Hr. Forpagter Sonnes Slutningsbemærkning, hvoraf fremgaar, at ej heller Præsidiets befrygter, at Sagen er endelig skrinlagt. Det er rigtigt, som Statskonsulent Sørensen har sagt, at der ogsaa i Landbrugskandidaternes Rækker er uhyre mange, som beklager Resultatet.

Med disse Bemærkninger vil jeg tillade mig at udtale en ny Forventning, nemlig at Hr. Sonnes lille Bebudelse i Slutningen af hans Tale maa føre til et smukt Resultat, med andre Ord, at Præsidiets her vil være aarvaagent og følge de ændrede Stemninger, der maatte komme fra anden Side, saa nøje, at de vil være i Stand til at gribe til, naar det rette Tidspunkt er inde. Jeg skal ikke spaa om, hvornaar Tidspunktet er inde, jeg er sikker paa, at Præsidiets selv vil følge Forholdene med Opmærksomhed, og Medlemmerne vil med Tak erfare, at Arbejdet paa at naa en Sammenslutning er genoptaget. I næste Omgang vil Bestræbelserne nok føre til et Resultat.

Godsejer *Erhard-Frederiksen*: Det er udmærket, at der er givet os Løfte om, at man vil følge de Stemninger, der endnu maatte være for et Samarbejde mellem de forskellige Organisationer, der har været Tale om skulde gaa op i Landhusholdningsselskabet, men jeg vilde meget beklage, om denne Venten paa, at en saadan Stemning skulde komme til Stede, skulde være ensbetydende med, at Selskabet i denne Ventetid forholder sig passivt. Der er et Omraade, hvor det vilde være rimeligt, om Landhusholdningsselskabet var noget mere aktivt, end Tilfældet har været, i alt Fald i de senere Aar, det er det meget vigtige Omraade: Uddannelse af unge Landmænd.

Jeg har nu og da haft Lejlighed til at gøre mig til Talsmand for, at Landhusholdningsselskabet i højere Grad og med meget større Kraft og Friskhed skulde tage sig af den uhyre vigtige Opgave, som det er at medvirke til en mere systematisk praktisk Uddannelse af unge Landmænd. Der er et urimeligt Misforhold mellem den udmærkede Adgang, de unge Landmænd her i Landet har til teoretisk Undervisning, og den Mangel paa Organisation, der er med Hensyn til den praktiske Uddannelse. Efter min Mening er der ikke noget Selskab, som vilde have bedre Betingelser end Det kgl. danske Landhusholdningsselskab for at løse den Opgave at sætte en langt mere rationel Uddannelse af unge Landmænd i System og skabe et langt sikrere Grundlag for en harmonisk Uddannelse. Der er noget vist nedslaaende i, at et saa ringe Antal Lærlinge benytter Selskabets Medvirken. Det kan maaske paa nærværende Tidspunkt ikke være anderledes, men hvis Landhusholdningsselskabet helt skulde løse denne Opgave paa tilfredstillende Maade, maatte der ganske automatisk gives langt større Adgang til den Gren af Landhusholdningsselskabets Virksomhed, som bestaar i Uddannelse af Landvæsenlærlinge. Der skulde være en meget stærkere Kontakt mellem Selskabet og de unge Mennesker, der kommer ud; det skulde være saaledes, at den unge Mand, der er uddannet under Landhusholdningsselskabets Ægide, blev regnet for kvalificeret til de Stillinger, Selskabet anbefaler ham til. Det er maaske ikke elskværdigt at sige det, men i Øjeblikket kan man ikke sige, at Landhusholdningsselskabets Lærlinge indtager en Særstilling eller bliver foretrukket, naar man søger unge Ledere til Bedrifter af forskellig Størrelse. Jeg synes derfor, det vilde være aldeles fortrinligt, om man i Ventetiden tog den Opgave: at skaffe en bedre kvalificeret Uddannelse af de unge Landvæsenlærlinge op med større Kraft.

Forpagter *Sonne*: Godsejer Erhard-Frederiksens sidste Bemærkning, der førte Godsejeren uden for det egentlige

Emne, tyder paa, at De regner med, at Ventetiden skal blive saa lang, at der kan blive Tid til indgribende Reformer. Det regner jeg ikke med, navnlig ikke efter at have hørt de Udtalelser, som er kommet fra de ærede Talere, og som tilsammentagne røber en Interesse, Sympati og Velvilje for vort gamle Selskab, som jeg synes, man har Lov til at tage som et godt Varsel om, at naar vi lodder Stemningen ude omkring, vil vi ikke forgæves appellere til den Stemning, der skal til for at føre de nye Orienteringsplaner igennem paa god Maade.

Jeg vil takke for de Udtalelser, der fremkom; jeg takker ikke mindst Redaktør Raunkjær for de elskværdige, anerkendende Ord, der faldt vedrørende den Indsats, man fra Selskabets Side havde gjort. De førte Forhandlinger er for saa vidt foreløbig bristet, men i Overensstemmelse med, hvad der fremkom paa Bestyrelsesmødet i Eftermiddag, tror jeg, vi meget gerne er rede til, som det blev udtrykt, at holde Døren aaben. Vi vil gerne søge Muligheder. Statskonsulent Sørensen tog, synes jeg, lidt overlegent paa de 5 Kr., som laa Parterne imellem. Hvis imidlertid Landbrugskandidatforeningen vil slutte sig hertil, tror jeg, vi let finder hinanden. Sigter Udtalelsen derimod til, at Landhusholdningsselskabet bør renoncere paa de 5 Kr., er jeg afgjort betænkelig. Nej, jeg tror ikke, at vi fra vor Side vil føle os fristede til at lukke Døren i eller opgive Tanken om at finde en Vej frem og en god Vej frem. Den gode Vilje tror jeg, er til Stede, som Hr. Redaktør Raunkjær ogsaa udtalte Forvisning om, og naar det er Tilfældet, tror jeg, at Tidspunktet vil komme, hvor vi kan tage Sagen op igen, og det skulde helst være, inden der er gaaet altfor lang Tid.

Jeg vil sige til Godsejer Erhard-Frederiksen, at enten nu Ventetiden bliver kort eller lang, skal vi være opmærksomme paa de Udtalelser, De har fremholdt angaaende Lærlingspørgsmaalet. Jeg maa dog bemærke, at i den Tidsperiode, hvor Landhusholdningsselskabet var alene om at forestaa Uddannelsen af Landvæsenlærlinge, var

det meget lettere at vinde et vist Ry, en vis Nimbus for disse Lærlinge end nu, hvor der fra forskellig Side er sat en Lærlingeuddannelse i Gang. De nævnte — jeg ved ikke, om jeg forstod Dem rigtigt her — Harmonien mellem den praktiske og den teoretiske Uddannelse. Jeg vil sige, at der har Landhusholdnings-selskabet gjort noget, idet man tilsiger Lærlingene et betydeligt Tilskud til Landbrugsskoleophold, saa snart de faar 1. Karakter. Enhver Lærling, som søger derom, har i de senere Aar faaet et Tilskud, ved 1. Karakter af 300 Kr., og ved Udmærkelse af 400 Kr., hvilket dog betyder noget for Landbrugsskoleophold for Selskabets Lærlinge.

Jeg gentager, at jeg glæder mig over de Udtalelser, som er kommet frem, og ser i dem et Varsel om, at Vejen ikke er spærret for en Virkeliggørelse af de Tanker, som nu har beskæftiget os gennem lange og vidtløftige Forhandlinger i de 2 forløbne Aar.

11. Meddelelse om det landøkonomiske Rejsebureau.

Bureauets Leder *N. Siggaard* afgav følgende Beretning: Landøkonomisk Rejsebureaus Virksomhed har været af et lignende Omfang som i 1928. Antagelig paa Grund af det kølige Foraar begyndte Rejserne sent i Aar, og de holdt ogsaa forholdsvis tidligt op. Til Gengæld var der i Sommermaanederne usædvanlig mange Besøg.

Af udenlandske Selskaber har der været 71, som har faaet deres Rejse planlagt og til Dels ordnet gennem Landøkonomisk Rejsebureau. Af disse Selskaber var 17 fra Tyskland, 10 fra England, 10 fra Sverige, 4 fra Polen, 4 for de internationale Kongresser, som holdtes her i København, 4 fra Kina, 3 fra Frankrig, 3 fra Estland, 2 fra Kanada, 2 fra Finland, 2 fra Letland, 2 fra Holland, 1 fra Indien, 1 fra Østrig, 1 fra Lithauen, 1 fra Norge, 1 fra Jugoslavien, 1 fra Amerika, 1 fra Japan og 1 fra Palæstina.

Hertil kommer saa Planlæggelse af 48 Rejser for En-

keltpersoner fra Udlandet; endvidere 9 Rejser for danske Selskaber i Udlandet og 11 Rejser for danske Enkeltpersoner til Udlandet samt et Par Rejser for danske Selskaber her i Landet.

Vedrørende Anbringelsen af udenlandske Landvæsenselever kan nævnes, at der her i Landet i Sommeren 1929 er anbragt 75, hvilket er et mindre Antal end i Fjor. Af disse 75 Elever var 23 fra Polen, 14 fra Czekoslovakiet, 7 fra Tyskland, 5 fra Schweiz, 5 fra England, 5 fra Østrig, 4 fra Letland, 3 fra Estland, 2 fra Jugoslavien, 2 fra Norge, 1 fra Ukraine, 1 fra Frankrig, 1 fra Irland, 1 fra Rumænien og 1 fra Rusland.

Som nævnt i Fjor blev der gennem Udenrigsministeriet indledet Forhandlinger med Czekoslovakiet om, at den officielle Overenskomst mellem Czekoslovakiet og Danmark vedrørende Udveksling af Landvæsenselever skulde have den Vedføjelse, at czechoslovakiske Landvæsenselever ogsaa kan udveksles med danske Ingeniører. Denne Vedføjelse blev givet sidste Foraar, og i Sommer har der været ansat 6 unge danske polytekniske Kandidater som Volontører i czechoslovakiske Industriforetagender. I denne Sag har Landøkonomisk Rejsebureau samarbejdet med Almindelig dansk Ingeniørforbund. Det kan tilføjes, at de unge Ingeniører har været særdeles tilfredse med deres Ophold i Czekoslovakiet, saa denne Udveksling skal fortsættes.

Ved Generalforsamlingen i Fjor blev det ogsaa nævnt, at der efter Opfordring fra Ingeniørorganisationerne igennem det herværende polske Gesandtskab var indledet Forhandling om Udveksling af polske Landbrugsstuderende med danske Ingeniører. Man fandt det rimeligt, at vi til Gengæld for de mange polske Landbrugsstuderende og Landbrugskandidater, som vi modtager fra Polen, skulde have Lov til at faa ansat nogle danske Ingeniører som Volontører i polske Industriforetagender. For kort Tid siden har det polske Gesandtskab meddelt, at en saadan Udveksling kan begynde til næste Foraar.

Antallet af danske Elever anbragt i Udlandet har været en Del større end i Fjor. Det er som sædvanlig til England, at de fleste danske Elever ønsker at komme.

I Aar er der saaledes anbragt 24 i England, 9 i Holland, 4 i Tyskland, 2 i Schweiz og 2 i Frankrig. Hertil kommer saa de 6 Ingeniører i Czekoslovakiet.

Der er i Aar blevet udgivet en ny Udgave af den engelske Pjece om dansk Landbrug. Pjecen har beholdt den udmærkede Form, som afdøde Kontorchef Hertel havde givet den, men Statskonsulent *Harald Faber* har vist den Venlighed at føre Pjecen up to date. Landbrugsministeriet har bekostet Udgivelsen. I det kommende Aar vil det blive nødvendigt ogsaa at faa en ny Udgave af den tyske Pjece. Mere end i noget tidligere Aar har Bureauet haft Besøg af Økonomer fra de forskellige Lande i Europa, der har været interesseret i at studere det daglige Virke ude i de almindelige Landbrug og konstatere det økonomiske Resultat, som derigennem naas. Alle Lande har haft eller har deres Landbrugs kriser. I Tiden ved vi saaledes, at den er stor hos vor store Nabo mod Syd. Danmark er sikkert sluppet lettere over sin Landbrugs-krise end noget andet Land. Nu kommer de fremmede Landøkonomer og Politikere for at undersøge Grundene til, at vi slap saa let over Krisen. Landøkonomisk Rejsebureau søger at hjælpe dem i deres Studier saa godt som muligt ud fra den Betragtning, at jo hurtigere Landbrugs-kriserne gaar over, desto snarere vil Passagen for vore Husdyrprodukter lettes.

Fra Legationer og Konsulater har Landøkonomisk Rejsebureau ligesom de tidligere Aar haft en Del Henvendelser og Forespørgsler, som efter bedste Evne er blevet besvaret.

Godsejer *Lawaetz*: Jeg vil kun gøre den Bemærkning, at det er en stor Fejl, at vi skulde være det Land, der er sluppet lettest; Sverige er sikkert sluppet lettere og Holland og Schweiz ogsaa.

12. Meddelelse om Uddelingen af Selskabets Hædersbelønninger.

Lensgreve *Moltke*: Selskabet uddeler som bekendt 3 Slags Hædersbelønninger, nemlig Sølvbægre for Landboflid, Duelighedsmedailler for dygtig og tillige lang og tro Tjeneste, og endelig Redaktør *J. Pedersen-Bjergaards Legat* for fremragende Ydelser paa Landbrugsbinnedernes Omraade.

Der er i Aar indkommet 6 Indstillinger fra Landboforeninger vedrørende Hædersbelønninger for Landboflid, og samtlige indstillede har modtaget et Sølvbæger fra Selskabet.

De belønnede, som alle bor i Ringkøbing Amt, er følgende: *Th. Thomsen og Hustru*, Goosdal, Borris Sogn, og *Rasmus Jensen Hvithule og Hustru*, Bukjær, Assing Sogn, som har modtaget det store Sølvbæger; endvidere: *Jens Olesen og Hustru*, Skovlund, Simmelkjær Sogn, *Jeppe Johan Jepsen og Hustru*, Vistorp, Grove Sogn, *Henrik Vejen og Hustru*, Tværmose, Ikast Sogn, og *Anton Serup og Hustru*, Kølkjær, Rind Sogn, som har modtaget det almindelige Sølvbæger.

Hvad Duelighedsmedailler angaar, vil D'Hrr. erindre, at Selskabet aarlig kan uddele indtil 20 Sølvmedailler til Tyende paa Landet og Landarbejdere (Mænd og Kvinder), der har vist særlig Dygtighed i et eller flere til Landbrug, Havebrug eller Skovbrug hørende Fag og har præsteret lang og tro Tjeneste. Der er i Aar indkommet i alt 20 Ansøgninger om Tildeling af Medaille, og 19 af Ansøgerne, nemlig 8 Kvinder og 11 Mænd, har faaet Medaillen. 6 af Medaillerne er gaaet til Jylland, 8 til Sjælland, 2 til Fyn og 3 til Lolland-Falster.

Jeg ved ikke, om D'Hrr. vil høre Navnene paa de Personer, der har faaet tildelt Duelighedsmedaillen; de vil jo senere blive meddelt i Aarsberetningen.

Hvad endelig angaar *Redaktør J. Pedersen-Bjergaards Legat* for særlig fremragende Virksomhed paa Landbrugsbinnedernes Omraade er der i Aar indkommet

10 Ansøgninger, og der er derefter uddelt 8 Præmier, nemlig 4 Sølvbægre, 2 Pengepræmier og 2 Hædersdiplomer. Navnene paa disse Præmiedeltagere vil ligeledes blive optaget i Aarsberetningen, men saafremt det maatte ønskes, vil Navnene blive oplæst.

13. Meddelelse om Landbrugsraadets Virksomhed i 1929.

Denne Meddelelse blev afgivet af Forpagter *Sonne* og findes i 2. Hefte af Tidsskriftet, Side 94—102.

14. Meddelelse fra Udvalget for Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet.

Forpagter *Sonne*: Selskabets sidst afgivne Aarsberetning indeholder Oplysninger om Udvalgets Virksomhed i det sidst forløbne Aar, herunder ogsaa Redegørelse for Antal og Fordeling af de i Sæsonen 1928—29 til Udlandet fremsendte Frøprøver til Anvendelse dels til Dyrkningsforsøg og dels til mere videnskabeligt Brug.

Da endvidere Udvalgets Sekretær, Fuldmægtig *L. P. M. Larsen*, har under Udarbejdelse en snart færdiggjort samlet Beretning om Udvalgets Virksomhed i de forløbne Aar og de herved indvundne Resultater, vil der ikke være Anledning til her at gøre Emnet til Genstand for dybere-gaaende Behandling, men kun at omhandle enkelte Forhold vedrørende Virksomheden.

Som ved tidligere afgiven Beretning oplyst foregaar Udvalgets Udsendelse af Frøprøver i Henhold til en paa Engelsk affattet Oversigt over de danske Sorter og Stammer, som Udvalget har kunnet anbefale til Forsøgsdyrkning. Den sidste Sortsliste: »Some prominent Danish varieties and strains of agricultural plants« var udarbejdet i 1928 og omfattede 41 forskellige Typer af Landbrugsplanter. Da der imidlertid i det kommende Foraar kan ventes nye Statsberetninger om baade Rodfrugtstammer og Græsmarksplanter, bliver det formentlig nødvendigt i det kommende Aar at omarbejde Sortslisten.

Blandt en Del Sager, som Landbrugsministeriet forelægger Udvalget til Erklæring, skal nævnes et fra finsk Side udstedt Indførselsforbud mod visse Sorter af Frø fra forskellige Lande. Forbudet ramte bl. a. ogsaa dansk Frø af Sildig Rødkløver, medens det var tilladt at indføre svensk, norsk og estnisk Rødkløver. Udvalget gjorde Forsøg paa at faa Indførselsforbudet mod dansk Frø hævet, men hidtil uden Resultat. Der henvises fra finsk Side navnlig til, at dansk Sildig Rødkløver ikke er tilstrækkelig haardfør til Dyrkning i Finland, og der henpeges i saa Henseende paa Resultatet af Dyrkningsforsøg, som menes at have godtgjort dette. Imidlertid mener Udvalget, at en afgørende Dom over Stammernes Haardførhed først kan fældes efter en Dyrkning, der strækker sig over flere Aar, end den hidtil i Finland foretagne kortvarige forsøgs-mæssige Dyrkning. Og i Henhold hertil sender Udvalget nyt Frø af Sildig Rødkløver til Finland for at faa Dyrkningen fortsat.

Ikke mindst i det forløbne Aar har det været vanskeligt at faa de udenlandske Modtagere af Frøprøver til at afgive Meddelelse om Resultatet af disses forsøgs-mæssige Dyrkning. Ret almindeligt besvares Udvalgets Rykkerbreve med, at der vil blive udarbejdet en Beretning om de Forsøg, i hvilke vore Stammer deltager. Men gennemgaaende synes Udarbejdelsen af saadanne Beretninger at kræve væsentlig længere Tid, end vi anser for ønskeligt eller nødvendigt.

Det er interessant at erfare, at selv i et saa fjerntliggende Land som Japan trives vore Kulturformer fortræffeligt. Der er der stor Interesse for dansk Frø, af hvilket der er prøvet en Del Stammer af Køkkenurter, Kornarter og Rodfrugter, navnlig Sukkerroer og Runkelroer. Ogsaa i Aar er der til Japan ekspederet store Prøvesendinger, som bl. a. har omfattet Frø af Runkelroer, Foder-sukkerroer, to Stammer af Sildig Rødkløver samt et Par Havresorter.

Adskillige af vore udsendte Stammer har i visse Lande

vundet særlig godt Omdømme. Saaledes kan eksempelvis nævnes, at danske Kaalroestammer ifølge Forsøgsresultater staar højt anskrevne i Norge, medens navnlig kaalbroksikre Stammer af Kaalroe omfattes med megen Interesse i Irland, hvor det endvidere synes, at Abed Juli Byg arbejder sig frem til at anses for særlig velegnet til paa Irlands lettere Jorder at afløse de hidtil dyrkede Typer af 2- og 6-radet Byg. I Kanada har Morsø- og Strynø-Stammerne af Hvidkløver en høj Stjerne, overensstemmende med, at en officiel Forsøgsberetning efter en Aarrækkes Forsøg tildeler dem Førstepladsen. Og sluttelig skal nævnes, at vore to anerkendte Stammer af Tidlig Rødkløver — Øtofte Stammen og Tystofte Nr. 40 — vedblivende synes at klare sig godt ved forsøgsmaessig Dyrkning i Kanada og Czekoslovakiet. Der er ved tidligere Lejlighed givet Meddelelse om, at de i disse to Lande er optaget til forsøgsmaessig Dyrkning med det Maal for Øje, dér at iværksætte en Fremavl af Frø, som kunde vende tilbage her til Landet som god Saavare af vore første Klasses Stammer. I det østlige Mellemeuropa er der allerede iværksat Frøavl i det større med danske Stammer af Tidlig Rødkløver. Og det vilde kun kunne hilses med Tilfredshed, om man ved Inddragning af Kanada og en større Del af det østlige Mellemeuropa kunde faa udvidet det Landomraade, som ved Klima og Jordbund maa anses for velegnet til at forsyne os med Frø af vore anerkendte Stammer af Tidlig Rødkløver.

Efter Meddelelsens Afgivelse fremkom følgende Udtalelser:

Direktør *Dorph-Petersen*: Jeg vil gerne takke for den Virksomhed, som Selskabet her udfolder, den er ganske overmaade nyttig. Frøkontrollen faar jævnlig Opfordring til at fremskaffe Prøver, og det er da udmærket at have dette Udvalg at henvise til.

I Tilslutning til det sidste, Hr. Forpagter Sonne fremhævede, vil jeg gerne meddele om disse Forsøg paa at faa gode Former af tidligt Rødkløver fremavlet i Udland-

det, at man hidtil har staaet overfor den Vanskelighed, at vi havde saa grumme lidt af det. Det er derfor glædeligt, at der i Fjor og navnlig i Aar er avlet ikke ubetydelige Portioner af dem og ogsaa med Udbytte, det lønner sig virkelig særdeles godt for dem, der har med det at gøre. Det er derfor at haabe, at vi virkelig vil kunne naa frem ad den Vej og i større Grad faa de 2 Mill. kg, vi bruger om Aaret og indtil Dato har indført, navnlig fra den Del af Polen, der tidligere hørte til Rusland, erstattet med Frø af disse særdeles yderige Stammer.

Saa ved jeg ikke, om jeg maa have Lov til at føje en Bemærkning til det forrige Punkt. Jeg takker for den udmærkede og fyldige Redegørelse for Landbrugsraadets Virksomhed. Der er en Opgave, som gaar over alle Opgaver, som Landstingsmand Hauch fremhævede ved Bestyrelsesmødet i Formiddags, det er en af de Ting, der kan naas ved et eventuelt Samarbejde med de andre Organisationer: at faa hele Landbrugets Organisation samlet paa ét Sted. Den øjeblikkelige politiske Konstellation indbyder vel ikke særlig til at optage det Spørgsmaal, men jeg opfordrer Selskabet til til enhver Tid at holde Døren aaben, saa man til ethvert Tidspunkt har Øjet aabent for denne allervigtigste Sag.

15. Korn- og Foderstofkontrollen i Frihavnen.

Lensgreve *Moltke*: Som det vil være D'Hrr. bekendt, har Landhusholdningsselskabet sammen med Københavns Frihavns-Aktieselskab lige siden Frihavns Oprettelse i 1894 haft en Kontrol med Korn og Foderstoffer ude i Frihavnen. Den ene af Kontrollens Hovedopgaver var Klassificeringen og Udstedelse af Oplagsbeviser til Støtte for Afsætningen af dansk Korn; men denne Del af Virksomheden, der var tænkt som Hovedvirksomheden, kom aldrig til at opnaa den tiltænkte Betydning, idet Udenrigshandelen ved Omsætningen af dansk Korn alle-

rede da spillede en mere underordnet Rolle; vort Korn sælges jo i overvejende Grad til det hjemlige Forbrug. Den anden Hovedopgave, nemlig Kontrollen med Importen af Korn og Foderstoffer, kom derimod til at spille en ikke ringe Rolle og er igennem Aarene blevet meget benyttet, særlig af Provinskøbmænd og Importører i København; Kontrollen har optraadt som Køberens Stedfortræder, der vaager over, at han kun modtager Varer, saaledes som de til enhver Tid gaar i Handelen som reelle Handelsvarer.

Efter at Inspektør James Høyer, der tiltraadte sammen med Kontrollens Oprettelse, er afgaaet ved Døden den 9. April i Aar, har Frihavnsselskabet imidlertid ønsket Kontrollen ophævet. Forholdet er nemlig dette, at det er Frihavnsselskabet, der afholder Udgifterne ved Kontrollen — og ogsaa tog Indtægterne i de Aar, da der var Overskud —, men Aarene under og efter Krigen har Kontrollen givet et ret stort Underskud, bl. a. paa Grund af, at Importen i de senere Aar i større Udstrækning er gaaet til Provinshavnene, saa at Kontrollen har tabt en Del af sin Betydning. Frihavnsselskabet har ikke ønsket fortsat at yde økonomiske Ofre for Kontrollen og har nu opsagt Overenskomsten med Landhusholdningsselskabet. Kontrollen vil derefter ophøre, saa snart de nuværende Forretninger vil kunne afvikles, hvilket antagelig vil kunne ske omkring ved Begyndelsen af det nye Aar.

16. Forslag om Ændringer i § 16 i Selskabets Love.

Lensgreve *Moltke*: Ifølge § 16 i Selskabets Love kan Ændring i disse kun træde i Kraft efter at være vedtaget paa to efter hinanden følgende ordentlige Generalforsamlinger, altsaa med 1 Aars Mellemlum. Paa Generalforsamlingen i Fjor blev det, efter Forslag af Bestyrelsen, vedtaget at ændre § 16, saaledes at den faar følgende Ordlyd: »Forandringer i foranførte Love kan kun træde i Kraft efter at være forhandlet først i et Bestyrel-

sesmøde og dernæst paa 2 efter hinanden følgende Generalforsamlinger, af hvilke den første skal være den ordentlige, og af den første Generalforsamling med simpel Stemme flerhed vedtagen at nyde Fremme, af den sidste endelig vedtagen med mindst tre Fjerdedele af de mødte Medlemmers Stemmer«. — Ved Forelæggelsen i Fjor blev det fremhævet, at man maatte anse en saadan Lovændring for ønskelig, ganske uanset den Skæbne, der maatte blive de da stedfindende Forhandlinger vedrørende Selskabets fremtidige Stilling til Del.

Ændringen bestaar altsaa i, at man fremtidig vil kunne foretage Lovændringer ved en ordentlig og en overordentlig Generalforsamling. I Fjor blev det fremsatte Forslag vedtaget ved almindelig Stemme flerhed, og for at det nu skal faa endelig Lovkraft, skal Ændringen vedtages med mindst tre Fjerdedele af de mødte Medlemmers Stemmer.

Ved en derpaa ved Haandsoprækning foretagen Afstemning afgaves der 20 Stemmer for Forslaget, hvorefter Lensgreve Moltke erklærede Forslaget for vedtaget med den fornødne Majoritet, idet han konstaterede, at der var 24 Medlemmer til Stede.

17 og 18. Forslag til Virksomhedsplan og Budget for Aaret 1930—31.

Lensgreve *Moltke*: Forslag til Virksomhedsplan og Budget for 1930—31 foreligger i den Form, hvori det er vedtaget paa Bestyrelsesmødet i Oktober til Forelæggelse for Generalforsamlingen.

I den foreliggende Virksomhedsplan er foretaget en lille Ændring i Punkt 14, der hidtil har haft følgende Ordlyd: »Ved at bidrage til Ophjælpning af de økonomiske Forhold paa Færøerne, Grønland og Island«. Man har nu anset det for rigtigst at lade Island, der er et selvstændigt Land, udgaa, da Selskabet ikke har anden Virksomhed der end Administrationen af to Legater, der vedrører Island, nemlig Konferensraad W. A. Hansens Legat og Etatsraad P. Feilbergs Legat.

I Forslag til Budget er der foretaget enkelte Ændringer. Jeg skal gennemgaa de Poster, hvor disse Ændringer er foreslaaet. Til Sammenligning er Tallene for indeværende Aars Budget opført i de to første Kolonner.

Konto A 1, Medlemskontingenter, er paa Indtægtssiden foreslaaet nedsat med 400 Kr. paa Grund af Nedgang i Medlemstallet; det svarer til en skønsmæssig anslaaet Nedgang paa 20 Medlemmer.

Konto A 2, Renter og Depositogebyr, er paa Indtægtssiden foreslaaet forhøjet med 800 Kr., idet Selskabets ekstraordinære Reservefond er vokset i de senere Aar.

Under Konto A 6 var tidligere opført »Bidrag fra Det Classenske Fideikommis«, men i de senere Aar har Selskabet intet Bidrag faaet fra Fideikommis'et, hvorfor det foreslaas at lade det udgaa og i Stedet for sætte: »Eventuelle andre Bidrag«.

Under Konto A 18 er opført det Tilskud, som ifølge Konferensraad W. A. Hansens Legat skiftevis skal tilfalde Færøerne, Island, Grønland og Finmarken, hver i en femaarig Periode. Tidligere har alle fire Navne været opført i Budgettet, men nu er kun opført den Landsdel, der i det paagældende Aar skal have de 420 Kr. For indeværende Femaar er det Færøerne, der faar Pengene, og fra næste Aar at regne er det Finmarkens Tur i det følgende Femaar.

Konto A 21, Kontoret, er paa Udgiftssiden foreslaaet nedsat med 200 Kr. paa Grund af Prisedgang paa Kontorsager, Lys m. v.

Konto A 24, Kontrollen med Korn og Foderstoffer, udgaar, da Kontrollen i Frihavnen ophører efter Inspektør James Høyers Død.

Konto A 25, Udgivelsen af Tidsskrift for Landøkonomi, er paa Udgiftssiden foreslaaet nedsat med 200 Kr. paa Grund af Nedgang i Trykningsudgifterne.

Det er de Ændringer, der er foreslaaet under Afsnit A.

Det foreliggende Budget udviser et forventet Underskud paa 5490 Kr. mod 6290 Kr. paa Budgettet for indeværende Aar. Da Sekretærvirksomheden bestrides af Kassereren, vil det budgetterede Underskud dog blive reduceret en meget væsentlig Del.

Under Afsnit B, Foranstaltninger iværksatte ved Statsbidrag, er Konto 2, Mejerikonsulenternes almindelige Rejser, foreslaet forhøjet med 3000 Kr. i Henhold til Statsbevillingens Forhøjelse som Følge af Nyordningen vedrørende Mejerikonsulenternes Deltagelse i Lagerbedømmelser.

Under Afsnit C, Legatmidler og Fonds, henlagte under Selskabet, er Konto 22, Julius Skrikes Stiftelses Midler til Agerbrugets Fremme, foreslaet nedsat med 800 Kr., idet Tilskudet fra Stiftelsen i de senere Aar er blevet nedsat.

Forslag til Virksomhedsplan for 1930—31 og Forslag til Budget for samme Tidsrum vedtoges.

Kapitelstaksterne for 1929.

(Statistiske Meddelelser, 4. Række, 83. Bind, 4. Hefte)

Kapitelstakstkredse	Kr. pr. 100 kg				Kr. pr. gl. dansk Tønde			
	Rug	Byg	Havre	Hvede	Rug	Byg	Havre	Hvede
(Ældre Stifter)								
1. Sjællands Stift (Bornholm undtaget)	11.97	13.67	11.45	14.60	11.72	12.92	8.34	15.47
2. Bornholm	12.33	13.67	11.83	—	12.40	12.78	8.15	—
3. Lolland-Falsters Stift	12.79	14.02	12.24	14.74	12.79	13.34	9.03	15.71
4. Fyns Stift	12.27	14.11	12.03	15.25	11.99	13.33	8.80	16.14
5. Aarhus Stift	12.53	14.01	11.89	—	12.19	13.11	8.34	—
6. Aalborg Stift	12.61	14.03	12.16	—	11.82	12.77	8.25	—
7. Viborg Stift	12.32	13.63	11.52	—	11.89	12.44	7.75	—
8. Vejle Amt	12.75	14.08	11.75	—	12.55	13.16	8.29	—
9. Ringkøbing Amt	12.42	14.00	12.17	—	12.02	12.70	8.58	—
10. Ribe Amt	12.50	14.42	11.67	—	12.10	13.48	8.42	—
(Sønderjydske Amter)								
11. Haderslev Amt	11.75	13.77	10.98	14.97	11.08	12.68	8.10	15.84
12. Aabenraa Amt	11.83	13.92	11.25	14.83	11.35	13.13	8.30	15.81
13. Sønderborg Amt	11.83	14.00	11.33	15.08	11.64	13.32	8.36	16.08
14. Tønder Amt	12.83	14.17	11.25	—	12.41	12.78	7.66	—
Gennemsnit for hele Landet..	12.34	13.96	11.68	14.91	12.00	13.00	8.31	15.84

Kapitelstaksterne for Rug for 1929 er i Gennemsnit 12 Kr. 34 Øre pr. 100 kg mod 15 Kr. 96 Øre i 1928, altsaa en Nedgang paa 3 Kr. 62 Øre pr. 100 kg. Taksten er højst i Tønder Amt (12 Kr. 83 Øre) og lavest i Haderslev Amt (11 Kr. 75 Øre). Bygtaksten er i 1929 i Gennemsnit 13 Kr. 96 Øre eller 2 Kr. 07 Øre lavere end i Fjor, da den

androg 16 Kr. 03 Øre i Gennemsnit. Højeste Takst (14 Kr. 42 Øre) findes for Ribe Amt, laveste (13 Kr. 63 Øre) for Viborg Amt. — Den gennemsnitlige Takst for Havre var i 1928 14 Kr. 96 Øre og i 1929 11 Kr. 68 Øre; Nedgangen andrager saaledes 3 Kr. 28 Øre pr. 100 kg. Højeste Takst (12 Kr. 24 Øre) findes for Lolland-Falster, laveste Takst (10 Kr. 98 Øre) for Haderslev Amt. Taksten for Hvede ansættes kun paa Øerne (Bornholm undtagen) og i de 3 østlige af de sønderjydske Amter. Den gennemsnitlige Takst i 1929 er 14 Kr. 91 Øre pr. 100 kg mod 15 Kr. 53 Øre i 1928; Taksten i Aar er altsaa 62 Øre lavere end i Fjor. Højeste Takst (15 Kr. 25 Øre) er ansat paa Fyn, laveste Takst (14 Kr. 60 Øre) paa Sjælland. — Alle 4 Takster viser altsaa Nedgang. Udtrykt i Procent er Rugprisen 23 pCt., Havreprisen 22 pCt., Bygprisen 13 pCt. og Hvedeprisen 4 pCt. lavere end i Fjor.

De for Ærter, Boghvede, Boghvedegryn, Smør, Flæsk og Honning een Gang for alle ved Kapitelstakstlovens § 7 fastsatte Takster er følgende:

Kapitelstakstkredse (ældre Stifter)	Hvide	Graa	Bog-	Bog-	Smør	Flæsk	Hon-
	Ærter	Ærter	hvede	hvede-			
	pr. Td.	pr. Td.	pr. Td.	gryn		pr. Pd.	ning
	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.
Sjællands Stift:							
Møen	15. 64	14. 49			pr. Pd.		
Bornholm					1. 04		
Loll.-Falsters Stift:							
forrige Halsted Amt	16. 07	15. 23					
forrige Maribo Klosters og Aalholm Amter	15. 13	14. 49					
forrige Nykøbing Amt.	15. 62	14. 96			pr. Td.		
Aarhus Stift				27. 62	251. 84		
Ribe Stift:					pr. Pd.		
Ribe Amt			13. 33		1. 14	0. 61	1. 37
Vejle Amt			13. 34		1. 14	0. 64	1. 29
Ringkøbing Amt			14. 10		1. 13	0. 60	1. 25

Boganmeldelser og udkomne Bøger.

Landbrugsgeografi. 1. Del. Ved *N. Kjærgaard-Jensen* og *H. Rosenstand Schacht*. Udgivet af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Trykt som Manuskript. 206 Sider. (Kbhvn.). Det er meget betimeligt, at det store Materiale, som Læreren i Landbrugsgeografi ved Landbohøjskolen, Professor Kjærgaard-Jensen under Medvirkning af Assistent Rosenstand Schacht har samlet og bearbejdet til Forelæsningerne, bliver gjort tilgængelig for Offentligheden. Som Storeks- og -importør er det danske Landbrug afhængig af Produktionsforholdene i andre Lande, og derfor har Landbrugsgeografien stor Interesse her hjemme — ikke alene for Landbohøjskolens Elever, men ogsaa for Konsulenter, Landbrugslærere og praktiske Landmænd.

Ved Udarbejdelsen af en Landbrugsgeografi kan man gaa to Veje — beskrive hvert Land for sig eller følge de enkelte Afgrøder og Husdyrholdet Verden over. Forfatterne har fulgt den første Vej, idet den udkomne 1. Del af Landbrugsgeografien omhandler Forholdene i 15 europæiske Lande.

Professor Kjærgaard-Jensen gør i Forordet opmærksom paa, at der paa Landbohøjskolen kun er 25 Timer til Raadighed for Faget, og derfor er der trukket snævre Grænser for den Stofmængde, som kan medtages. Bogen indeholder dog en kort og klar Oversigt over Forholdene i hvert af de 15 Lande: Landets Størrelse, Befolkningstæthed, Klima og Jordbundsforhold. Næringsveje med særlig Henblik paa Landbruget, Handel og Industri samt Oplysning om Organisationsformer og Landbrugsundervisning m. m.

Teksten støttes af gode statistiske Tabeller vedrørende Arealets Benyttelse, Høstudbytte, Husdyrbestand, Produktion, Samhandel med Danmark etc.

Ved Læsningen faar man derfor et godt Overblik over Erhvervsforholdene i de paagældende Lande, og naar 2. Del, der antagelig omfatter de oversøiske Lande, inden saa længe udkommer, er en hidtil tom Plads i vor Landbrugslitteratur blevet udfyldt.

Skulde man udtale et Ønske angaaende Værket, da maatte

det gaa ud paa, at Landbohøjskolen, der staar som Udgiver, sætter Forfatterne i Stand til at supplere Beskrivelsen af Landbrugsforholdene i de enkelte Lande med nogle faa internationale Produktionskort for de vigtigste Afgrøder og Husdyrprodukter. Saadanne Oversigtskort vilde gøre det lettere for Læserne at danne sig en Forestilling om de vigtigste Produktionscentre for de forskellige Landbrugsvarer. Ikke mindst for Landbohøjskoleeleverne, der i den korte Studietid har vanskeligt ved at tilegne sig de mange Enkeltheder, vilde Oversigterne være nyttige. Forfatterne fortjener Tak for 1. Del af Landbrugsgeografien, og naar hele Bogen er færdig, bliver der maaske Anledning til en mere indgaaende Omtale af denne.

S. Sørensen.

Om den danske Befolknings Fødemidler gennem Tiderne. Et landbrugshistorisk Studie. Af *Niels Siggaard*. 207 Sider. (H. Hagerups Forlag, Kbhvn.).

Det Emne, Lederen af Landøkonomisk Rejsebureau N. Siggaard i den foreliggende Studie har taget op til Behandling, vil altid kunne paaregne en vis Interesse og ikke mindst i en Tid som nærværende, hvor alt, hvad der vedrører Befolkningens Ernæringsforhold, bliver gjort til Genstand for en meget kritisk Undersøgelse og Vurdering. Det kan derfor ikke noksom fremhæves, at Tidspunktet for Bogens Fremkomst er meget belejligt, idet der, samtidig med denne Beva, ells Fremkomst, uvilkaarlig opstaar en Trang til at uddybe Kendskabet til vore Forfædres Levevis, og paa dette Omraade giver Bogen mange interessante og værdifulde Oplysninger, der formentlig med Fordel vil kunne benyttes af Lærere og Lærerinder, der beskæftiger sig med Husholdningsfagene, og hvad der gør den end mere anvendelig som Haandbog, er de talrige Henvisninger til Kildeskrifter, som findes i Teksten.

Men ogsaa for hvem, der søger at skaffe sig et grundigt Indblik i Landbrugets Kulturforhold gennem Tiderne, vil den kunne være til Nytte; thi eftersom Fødemidlernes Frembringelse er Landbrugets Hovedformaal, giver det Forfatteren Anledning til at komme ind paa Behandling af Spørgsmaal, som man efter Bogens Titel at dømme næppe vilde have ventet her.

Bogen er inddelt i to Hovedafsnit, nemlig: vegetabiliske Fødemidler og animalske Fødemidler. I det først Afsnit indtager Kornproduktionen og dens Anvendelse selvfølgelig en dominerende Plads, og man mærker Forfatterens særlige Kendskab til denne Produktionsretning. Kartofler, Sukkerroer og Cikorie er som de nyere Kulturplanter herhjemme behandlet mindre udførligt. Derimod undres man over, at Havesager, Frugt og

Krydderplanter ikke omtales grundigere, end Tilfældet er; thi selv om disse først er blevet anvendt i større Udstrækning af den almindelige Befolkning i den nyere Tid, saa har de dog i de velhavende Klasser været brugt i Aarhundreder og kunde som saadanne fortjene en lidt udførligere Omtale.

Andet Afsnit er fortrinsvis viet en Omtale af det almindelige Husdyrhold og de derfra stammende Fødemidler og slutter med en kort Beskrivelse af Vildt og Fisk. Man lægger navnlig i dette Afsnit Mærke til Forfatterens Færdighed i at samarbejde Citater fra Kildeskrifterne, saaledes at de danner en Helhed; det vilde dog uden Tvivl have forøget Bogens Værdi — som Haandbog betragtet — om han havde omskrevet de deri forekommende Realiteter paa Nutidsdansk.

I Bogen finder man en Del hidtil vanskelig tilgængelige statistiske Oplysninger, og da den tillige er interessant at læse, fortjener Forfatteren Anerkendelse for det omfattende Arbejde, han har udført ved at fremdrage og samle dette Materiale.

H. C. F.

Beretning om Nordiske Jordbrugsforskeres Forenings Fjerde Kongres. Helsingfors. Juli 1929. Ved N. J. F.s Generalsekretær E. Lunding. 842 Sider. (Kbhvn.).

Det danske Landbrugs Historie. Udgivet paa Foranledning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab med Bistand af fagkyndige Medarbejdere ved Statskonsulent K. Hansen. 12. Hefte. 80 Sider. N. Bredkjær afslutter i dette Hefte Kvægets Historie, og C. C. Larsen paabegynder Omtalen af Faarets Historie. (G. E. C. Gads Forlag, Kbhvn.).

Undersøgelser over Kvælstofomsætning i Agerjord. II. Ved Frode Hansen. 40 Sider. 230. Beretning fra Statens Forsøgs-virksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Beretning om Fyens Stifts patriotiske Selskabs Virksomhed i Finansaaret 1928—29. Udarbejdet af Selskabets Sekretær. 80 Sider. (Odense).

Hovedprøve med Tromler og Agerslæbere samt Enkelt- og Nyhedsprøver. 57. Beretning fra Statens Redskabsudvalg og 29. Beretning fra Nyhedsudvalget. Afgivet af Dommerudvalget ved Anton Christensen. 128 Sider. (Aug. Bangs Boghandel, Kbhvn.).

Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavlens paa Sjælland 1929. Samlet og bearbejdet af de samvirkende sjællandske Landboforeningers Planteavlsludvalg ved Konsulent L. Rasmussen. 339 Sider. (Aug. Bangs Boghandel, Kbhvn.).

Beretning om Planteavlssarbejdet i De samvirkende jydsk Husmandsforeninger 1929. Samlet og udarbejdet af Planteavlsudvalget ved Konsulent *H. P. Martekilde*. 232 Sider. (Aarhus).

Aar bog for Gartneri. Ellefte Aargang 1929. Redigeret af *Alfred M. Danvig*. Udgivet af Alm. dansk Gartnerforening. 181 Sider. (Kbhvn.).

Beretning fra Statsfrøkontrollen for det 58. Arbejdsaar fra 1. Juli 1928 til 30. Juni 1929. Ved *K. Dorph-Petersen*. 53 Sider. (Sætryk af Tidsskrift for Planteavl. 36. Bind). (G. B. N. F., Kbhvn.).

Hvorledes bevarer de vigtigere Kulturirørarter Spireevnen ved Opbevaring paa almindelige Frølagre? Af *K. Dorph-Petersen*. 22 Sider. (Sætryk af Beretning om Nordiske Jordbrugsforskeres Kongres i Helsingfors 1929). (Kbhvn.).

Mindre Meddelelser.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet i Marts Maaned.
Onsdag den 5. Marts vil Statskonsulent *Th. J. Brask* holde Foredrag om: *Vort Mejeribrugs Konkurrenceevne*, og Onsdag den 19. Marts vil Professor *H. Møllgaard* holde Foredrag: *Om Muligheden for Fremstilling af Kraftfoder til Vinterfodringen paa Grundlag af hjemmeavlede Foderstoffer.*

Spredning af billige Rugeæg. I indeværende Foraar vil der til Fremavlere kunne leveres et begrænset Antal Rugeæg fra de af Fællesudvalget for Fjerkræavlens kontrollerede Hønsavlcentre, der alle har Attest fra Serumlaboratoriet for at være fri for Hønsetyfus. Kun Medlemmer af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, de lokale Landboforeninger og Husmandsforeninger samt Dansk Andels Ægeksport kan komme i Betragtning og maa inden den 12. Marts henholdsvis gennem Landhusholdningsselskabet, de provinsielle Fællesforeninger og Dansk Andels Ægeksport indsende Bestilling paa de ønskede Rugeæg. Anmeldinger, der indsendes efter ovennævnte Dato, kan ikke komme i Betragtning. Intet Medlem kan faa over 26 Rugeæg og kun af een Race, ligesom det bemærkes, at der i Aar kun kan leveres Rugeæg af brune Italienerne samt et mindre Antal af hvide Italienerne og Rhode Island. Rugeæggene betales af Modtagerne med 20 Øre pr. Stk. plus Fragt og Emballage.

De lokale Foreninger eller Ægssalgskredse maa forpligte sig til for egen Regning at føre Tilsyn med Fremavlernes Virksomhed, saa det gode Materiale atter igen kan blive spredt mest muligt.

Udvandringen til oversøiske Lande i 1929, »Statistiske Efterretninger« oplyser, at der i Aaret 1929 udvandrede ialt 6277 Personer fra Danmark til oversøiske Lande. Tallet er ca. 1400 mindre end i Fjor, men dog en Del større end i 1925 og 1926. De fleste Udvandrere er rejst til Kanada og De forenede Stater, nemlig henholdsvis 2982 og 2748, til Mellem- og Sydamerika er rejst 458 og kun ganske faa til de andre Verdensdele.

Nedgangen i Udvandrerne Antal fra 1928 falder navnlig paa Mændene med ca. 1200, medens Kvindernes Antal kun er aftaget med godt 200. Disse Tal bekræfter tidligere Aars Erfaring, at Mændenes Udvandring i højere Grad end Kvindernes er bestemt af de skiftende Erhvervsmuligheder ude og hjemme.

Det er stadig Landbrugere, Arbejdsmænd og Tyende, der afgiver det største Kontingent til Udvandrerškaren til Trods for, at Antallet af de to sidstnævnte Grupper er dalet med ca. 40 pCt. fra 1928. Af Mændene kom noget over Halvdelen fra Landdistrikterne og godt $\frac{1}{5}$ fra Hovedstaden, medens af Kvinderne noget over $\frac{1}{3}$ kom fra Hovedstaden og ca. $\frac{1}{3}$ fra Landdistrikterne. Fra Provinsbyerne kom derimod omtrent samme Andel af saavel Mænd som Kvinder.

Da der blandt baade mandlige og kvindelige Udvandrere er flere, der er født i Landdistrikterne, end der er udvandret fra disse, vil det sige, at Vandringeren for en stor Del foregaar i to Tempi, først fra Landet til Hovedstad eller Provinsby og derfra videre til Udlandet.

Slagtingerne paa Eksportslagterierne. Paa Grundlag af Indberetninger fra Veterinærinspektørerne meddeles i »Statistiske Efterretninger« nedenstaaende Oversigt over Antallet af Slagtinger paa Eksportslagterierne i Aarene 1928 og 1929.

	Svin	Heste	Stort Kvæg	Fedekalve	Spædekalve	Faar (Geder)
1928:						
1. Halvaar ..	2.804 277	6 443	76 876	105 251	77 089	33 015
2. do. ..	2.569 063	7 131	79 157	99 145	60 906	35 681
Hele Aaret ..	5.373 340	13 574	156 033	204 396	137 995	68 696
1929:						
1. Halvaar ..	2.356 115	6 771	90 791	111 116	88 986	29 025
2. do. ..	2.638 150	7 245	86 676	111 534	71 419	35 260
Hele Aaret ..	4.994 265	14 016	177 467	222 650	160 405	64 285

Antallet af slagtede Svin var saaledes i 1929 ca. 380,000 eller ca. 8 pCt. mindre end i 1928. Nedgangen skyldes det ringe Antal i første Halvdel af Aaret. Af alle Slags Kvæg — stort Kvæg, Fedekalve og Spædekalve — slagtedes betydelig flere i 1929 end i 1928; ogsaa af Heste slagtedes flere i 1929 end det foregaaende Aar, hvorimod Antallet af slagtede Faar var mindre end i 1928.

Bør Udstykningen fortsættes og i bekræftende Fald efter hvilke Hovedprincipper?

Foredrag ved Konsulentmødet den 22. Februar 1930
af Godsejer *Th. Madsen-Mygdal*.

Det første af de to Spørgsmaal, hvis Besvarelse Konsulentmødets Ledelse har stillet mig som Opgave, lyder saaledes: Bør Udstykningen fortsættes? Og det er selvfølgelig den vigtigste Side af hele Udstykningsproblemet. Besvares dette Spørgsmaal benægtende, saa er det andet Spørgsmaal om Hovedlinierne for en fremtidig Udstykning overflødigt, og kun hvis det første Spørgsmaal besvares bekræftende, knytter der sig en Interesse til det sidste Spørgsmaal.

For at kunne tage Stilling til Spørgsmaalet om, hvorvidt en Videreførelse af Udstykningen overhovedet kan anses for ønskelig, vil det være formaalstjenligt at gøre sig klar over, paa hvilket Standpunkt Udstykningen af dansk Landbrugsjord i Øjeblikket befinder sig, og hvad det er for en historisk Udvikling, som har ført til dette Standpunkt, og som det i denne Henseende drejer sig om at fortsætte eller eventuelt at standse.

Med Hensyn til denne historiske Udvikling er det ikke ualmindeligt, at man i den almindelige Drøftelse af Udstykningsproblemet ofte møder to Misforstaaelser, som jeg vil benytte denne Lejlighed til at gøre Indsigelse imod.

Den første Fejlopfattelse er den, at man tænker sig Udstykningen af Jorden som en gennem Tiderne stadig fortsat Udvikling — naturligvis med Forskel i Tem-

poet — men dog saaledes, at man stedse er gaaet fra færre og større Brug over til flere og mindre, d. v. s. at man efterhaanden som Befolkningen er øget, ogsaa har øget Landbrugsejendommenes Antal paa Bekostning af deres Størrelse. Denne Opfattelse er imidlertid ganske uhistorisk, selv om den for en overfladisk Vurdering finder Støtte ved en Betragtning af de Bygninger, som findes paa de forskellige Størrelseskategorier af Landbrugsejendomme i Øjeblikket. De største Ejendomme, Hovedgaardene eller Herregaardene, fremtræder for Nutidens Øjne som de ældste i Sammenligning med Bøndergaardene og Husmandsbrugene. Dette beror imidlertid kun paa, at disse store Gaardes Bygninger og deres Omgivelser i sin Tid er anlagt paa et mere solidt og holdbart Grundlag, og at de i de fleste Tilfælde vel ogsaa har været Genstand for en mere omhyggelig Vedligeholdelse, end Tilfældet har været for de mindre Ejendommers Vedkommende. Men alligevel er det virkelige Forhold det, at de største Ejendomme, Hovedgaardene og de større Ejendomme, som er opstaaet ved Deling af Hovedgaardene, er af en forholdsvis sen Oprindelse. Den ældste Bebyggelse af Landet er Landsbyen med dens omtrent lige store Bøndergaarde, og gennem Hundreder af Aar optoges Befolkningsforøgelsen simpelthen ved nye Landsbyers Oprettelse. Først ved Middelalderens Slutning opstod der en ret kraftig Anti-Udstykningsbevægelse, under hvilken de store Avlsgaarde opstod, og disse vore største Landbrugsejendommers Alder gaar i Virkeligheden for de allerflestes Vedkommende ikke længer tilbage end til det 16. eller 17. Aarhundrede.

Denne Oprettelse af store Avlsbrug ved Sammenlægning af mindre Bondebrug, der for en Nutidsbetragtning kan forekomme mærkelig, har imidlertid en naturlig økonomisk Begrundelse i den Udvikling, der var gaaet forud.

Uden at jeg her tør fordybe mig i Enkeltheder, skal

jeg kun minde om, at Begyndelsen til denne Udvikling skete derigennem, at den selvejende Bonde mistede sin uafhængige og fri Stilling og blev Fæster under Staten eller under de privilegerede Stænder, Adelen og Gejstligheden. Dette Fæsteforhold i Forbindelse med Skattelovgivningen og Landbyernes Driftsfællesskab umuliggjorde efterhaanden en rentabel Drift af Bøndergaardene, og denne økonomiske Situation førte da ind i Oprettelsen af de store Landbrugsejendomme, dels ved Inddragning af Overdrev, der henlaa imellem Landsbyer, og dels ved Nedlæggelse af hele Landsbyer. Først ved de store Landboreformers Gennemførelse, først og fremmest Fællesskabets Ophævelse, Udskiftningen og Selvejts gradvise Genindførelse, blev denne Udvikling bragt til Standsning, og det, vi i vore Dage betegner som Udstykningsbevægelsen har derfor sit egentlige Udspring i disse de store Landboreformers Gennemførelse.

Naar denne Nedlæggelse af Landsbyer og Sammenlægning af Bøndergaarde ikke tog endnu stærkere Fart, end Tilfældet blev, skønt de økonomiske Forhold for Bondelandbruget var af den Beskaffenhed, at de i høj Grad opfordrede dertil, saa skyldtes det Regeringsforanstaltninger til Beskyttelse af Bondelandbruget, Forbud mod Nedlæggelse af Bøndergaarde, som Regeringen vel undertiden selv maatte se igennem Fingre med, f. Eks. naar den, stedt i Pengetrang, maatte sælge Krongods til private, men som dog i det hele og store bevarede Bøndergaardene her i Landet i langt højere Grad, end Tilfældet under tilsvarende Forhold blev i andre Lande. Disse Forordninger om Bøndergaardenes Bevarelse bør vi mindes med Taknemlighed, fordi de har deres store Andel i, at vi her i Landet har haft den Lykke, at vi overhovedet bevarede en virkelig Bondestand gennem de Trængselstider, hvor den i andre Lande gik helt eller delvis til Grunde.

I og for sig har det Forhold, jeg her har berørt, vel ikke direkte Interesse for Udstykningsspørgsmaalet i

Øjeblikket. Dog er der Grund til at erindre, at Udparcelleringen af dansk Landsbyjord i stedse flere og mindre Brug ikke er en Bevægelse, der uforstyrret har været fortsat gennem Tiderne, og at det derfor heller ikke er givet, at den uden Afbrydelse kan fortsættes ind i Fremtiden. De økonomiske Forhold, Rentabilitetsgrundlaget for de forskellige Ejendomsstørrelser vil her altid øve en afgørende Indflydelse, hvad jeg senere skal vende tilbage til.

Den anden Misforstaaelse med Hensyn til Udstykningens Forhistorie er den, at mange — navnlig i denne Tid, hvor Udstykningsproblemet indtager en saa fremskudt Plads i den politiske Agitation — tror, at Udstykningen her i Landet i første Linie har været og er et Statsanliggende, og at den først rigtig er blevet til noget, efter at Staten tog fat. Ikke mindst har jeg lagt Mærke til, at Udlændinge, der besøger os for at studere dansk Landbrug, og som rimeligt er fæster deres Opmærksomhed ved vort forholdsvis store Antal af mindre Landbrug, er ivrige efter at faa vide, hvad Staten har gjort for Udstykningen, og i Regelen har de den Opfattelse paa Forhaand, at de mange Husmandsbrug her i Landet skyldes en heldig Lovgivning, og at de selv ved at efterligne denne Lovgivning i deres Hjemland maa kunne fremkalde tilsvarende Virkninger. Ogsaa denne Opfattelse er ganske uhistorisk — d. v. s. uoverensstemmende med den faktisk foregaaede Udvikling.

Ikke blot er Forøgelsen af Bøndergaardenes Antal, men ogsaa Oprettelsen af de allerfleste af de egentlige selvstændige Husmandsbrug foregaaet hovedsagelig uden Støtte eller Hjælp fra Statens Side.

Antallet af selvstændige Husmandsbrug er vanskeligt at opgive, men med et rundt Tal kan det anslaaes til 130.000, og disse er opstaaet — med et endnu mere rundt Tal — i de sidste 130 Aar, d. v. s. siden Landboreformerne (1800). Altsaa gennemgaaende 1000 om

Aaret foruden større Bøndergaardes Deling i mindre. I *Jørgen Pedersens* i høj Grad læseværdige Bog om Husmandsbruget findes i saa Henseende en interessant Statistik.

Antal Huse med Jord.

	Fremgang i Gennemsnit pr. Aar.	
i 1805: 57.000	}	godt 1000.
- 1835: 90.000		- 1000.
- 1850: 110.000	}	omtrent 3000.
- 1860: 139.000		2000.
- 1873: 165.000	}	omtrent 2000.
- 1885: 188.000		ca. 1000.
- 1895: 196.000	}	1600.
- 1905: 212.000		

Selvstændige Brug ($\frac{1}{4}$ —1 Td. Hartk.).

	Fremgang i Gennemsnit pr. Aar.	
i 1850: 71.000	}	2000
- 1860: 90.000		godt 1000.
- 1873: 105.000	}	knap 1000.
- 1885: 115.000		Stilstand — Krise.
- 1895: 115.000	}	600.
- 1905: 121.000		

I 1899 fik vi den første Lov om Statslaan til Oprettelse af Husmandsbrug. Den er senere gentagne Gange blevet fornyet og forbedret. Ved Loven af 4. Oktober 1919 om Vilkaar for Bortsalg af Jord i offentlig Eje blev der givet særlige Regler for Udstykningen af Jorden fra Len og Stamhuse samt fra Præstegaarde. Efter disse to Udstykningslove er der i de sidste 30 Aar oprettet ialt ca. 18.500 Brug eller gennemsnitlig ca. 600 Brug om Aaret.

Det er kun naturligt, at efter at Staten har støttet Udstykningen gennem billige Laan, til Tider endog ved direkte Tilskud, er denne Støtte bleven udnyttet i størst mulig Udstrækning, og den rent private Udstykning uden Statslaan er praktisk talt bragt til Ophør. Men deraf følger naturligvis ikke, at Udstykningen vilde have været standset, dersom Staten ikke havde ydet sin Støtte, selv om den jo nok vilde være foregaaet i mindre Omfang.

Men det ses heraf, at mens der i den Tid, da Staten har ydet direkte Støtte, de 30 Aar, der er hengaaet siden Aarhundredskiftet og indtil nu, er der kun oprettet ialt ca. 18.000 eller ca. 600 Husmandsbrug om Aaret, saa er der igennem hele det foregaaende Aarhundrede uden finansiel Støtte fra Statens Side, men vel med en vis Opmuntring gennem dertil sigtende Lovbestemmelser, oprettet gennemsnillig 1000 Husmandsbrug om Aaret, navnlig i Tiden efter Landboreformerne og ved Midten af Aarhundredet, hvor Tallet endog i Tiaaret 1850—60 var oppe paa 2000 om Aaret. Dette Tal vil virke overraskende paa mange, der har anset den nuværende Udstykning for saa stærk, som det aldrig før har været Tilfældet.

Men naar af disse her nævnte 130.000 Husmandsbrug kun 18—19.000 er oprettet med finansiel Støtte fra Statens Side, saa er det givet, at der ikke er nogen som helst Beføjelse til at gøre den Opfattelse gældende, at Udstykningen her i Landet i første Linie skulde være et Resultat af Statsvirksomhed. Tværtimod er Forholdet det, at den alt overvejende Part af danske Husmandsbrug er oprettet uden direkte Statsstøtte.

Hvis man nu heraf vilde slutte, at Statshjælp i Form af billige Laan eller paa anden Maade er upaa krævet eller maaske endog et Fejlgreb, saa tror jeg imidlertid, at man gør sig skyldig i en Fejltagelse.

I forrige Aarhundrede var Udgifterne ved Oprettelse af et nyt Brug ikke større; end at de i Regelen fuldt ud kunde dækkes ved det færdige Brugs Handelsværdi. Derfor kunde det private Initiativ til de fleste Tider magte Opgaven.

Dette Forhold er i høj Grad ændret. Forretningsmæssigt set vil det i vore Dage — ganske særligt paa Grund af de stærkt forøgede Byggeomkostninger være et tvivlsomt Foretagende at oprette nye Brug. Det vil i hvert Fald stille Krav om en overordentlig stor Kapitalstyrke og den mindre bemidlede Ungdom vil derved

være udelukket fra at komme i Gang, hvorved Udstykningens Omfang i høj Grad begrænses. Samtidig hermed fjernes Fordelene ved, at netop den Ungdom, der udgaar fra de smaa Hjem, og som ofte har de bedste Betingelser for at kunne drive et mindre Landbrug paa en saavel for dem selv som for hele Samfundet formaalstjenlig Maade kan oprette eget selvstændige Brug. Heri ligger netop Betydningen af Statsstøtte i Form af rigelige og billige Laan ved Brugenes Oprettelse — forudsat naturligvis, at en Videreførelse af Udstykningen overhovedet kan betragtes som et samfundsmæssigt Gode.

Med den Udstykning, der siden Landboreformernes Tid er foregaaet, er vi altsaa oppe paa ca. 130.000 selvstændige Husmandsbrug.

Er det nu meget eller lidt? Vor Stilling i Sammenligning med andre Lande har i denne Henseende nogen Interesse.

Vi er ikke det Land, der er udstykket mest. Belgien f. Eks. — det tættest befolkede Land i Europa — har en stærkere Udstykning. Men det er en Udstykning ned under den Størrelse, som vi vil kalde selvstændige Landbrug; det er den Slags Brug, som vi nu her i Landet har begyndt at kalde de indeklemt Brug, d. v. s. Brug, der er for smaa til Familiens Underhold, men som alligevel er af stor Betydning for Familiens Velvære og Økonomi i Forbindelse med Hovederhvervet i Haandværk eller Industri. Noget lignende findes i Schweiz og Czekoslovakiet. Men hvis vi holder os alene til de selvstændige Landbrugserhverv, saa har vi relativt et større Tal end noget andet Land, saa staar vi som Nr. 1 med Hensyn til Udstykning.

Vi staar utvivlsomt her i Landet med en overordentlig heldig, ja næsten ideel Jordfordeling. Af større Gaarde har vi kun et lille Tusinde. Dernæst har vi ca. 80.000 Gaardmandsbrug i de forskellige Størrelsesklasser og endelig de nævnte 130.000 selvstændige Husmandsbrug. En Fordeling, der giver Mulighed for en

heldig Anvendelse af Landbrugsstandens personlige Evner og Anlæg.

Men Spørgsmaalet, der er stillet mig til Besvarelse, er da dette: Skal vi blive staaende ved denne heldige Jordfordeling eller skal vi gaa videre, fortsætte Udstykningen?

For at kunne svare herpaa, maa man klare sig, hvad der er Formaalet dermed, hvad der tilsigtes, hvad der vil kunne opnaas. Mange vil hertil straks sige, at Formaalet er at skaffe Plads til flere ved Landbrugs-erhvervet, at fastholde Landbrugets eget Fødselsoverskud, at standse eller vende Strømmen fra Land til By, kort sagt at skaffe Beskæftigelse.

Selvfølgelig vil ingen kunne hævde, at hver Gang der oprettes et nyt Brug, bliver der Plads til en Familie mere ved Landbruget, i hvert Fald vil dette være en Paastand, der hviler paa en overfladisk Betragtning. 300 Tdr. Land delt i 20 Brug à 15 Tdr. Land skaffer ikke Plads til 20 Familier mere end tidligere. Der maa fradrages alle de, der forud havde Beskæftigelse — Ejer, Driftsleder, Funktionærer og Arbejdere. Men selv med denne Begrænsning vil Udstykningen ved den mere intensive Drift i Almindelighed skabe Beskæftigelse for flere Hænder. Derom kan der — bortset fra enkelte særlige Tilfælde — ikke være Tvivl.

Uden at jeg vil underkende Betydningen af dette Formaal, saa maa jeg alligevel hævde, at Udstykningen ikke har sin Hovedbegrundelse heri.

I denne Tid, hvor Arbejdsløshed her i Landet som i de fleste andre Lande er blevet en Svøbe for Tusinder af Arbejderhjem, har den nationaløkonomiske Vranglære faaet Indpas, at det først og fremmest gælder om at skaffe Beskæftigelse, ligegyldigt næsten, hvorledes det sker og til hvilken Pris — blot der skabes Arbejde. Man overser her, at en Nations Arbejdsevner, alle de Hjerner og Hænder, der vil og kan arbejde, er

dens største Aktiv, og at dette Aktiv ikke maa ødes, men tværtimod maa sættes ind paa den mest produktive, den mest lønnende, d. v. s. den for hele Samfundet mest tjenlige Maade.

Og hvis nogen tænker sig, at den nuværende Arbejdsløshed — jeg tænker ikke paa den vejrbestemte Arbejdsløshed — kan afskaffes eller blot begrænses gennem Udstykningen, saa bliver det en Skuffelse.

Om der skal være Arbejdsløshed eller ikke, og hvor stor denne Arbejdsløshed skal være, det bestemmes helt andre Steder. Det bestemmes først og fremmest der, hvor man træffer organisationsmæssige Aftaler vedrørende de Vilkaar, hvorunder der overhovedet maa arbejdes her i Landet. Fastsættes disse Vilkaar med tilbørlig Hensyntagen til Erhvervenes Kaar, og i Overensstemmelse med Loven om Tilbud og Efterspørgsel, saa er der Beskæftigelse, men afviger de derfra, saa bliver der Arbejdsløshed.

Og eet er i hvert Fald sikkert: den arbejdsløse, der har faaet 8 Timers Dag og Løntarif ind i sit Hovede som et religiøst Dogme, hvorfra der ikke kan viges, han vil aldrig kunne finde Plads eller Tilfredsstillelse i et Husmandsbrug.

Og hvad angaar Talen om at standse Strømmen fra Land til By — en Strøm, der forøvrigt her i Landet for Øjeblikket er stærkt aftagende — nærmere angivet: Strømmen fra Landbruget over i andre Erhverv, saa vil jeg gerne minde om, at denne Strøm er en international, tidsbestemt Bevægelse, der forøvrigt er foregaaet langt stærkere i andre Lande, end Tilfældet er hos os.

Den har sin Forklaring i det simple Forhold, at Landbrugets Produktion i vore Dage udgør en langt mindre Del af Menneskehedens samlede Forbrug, end Tilfældet var i tidligere Tider.

Landbruget producerer, særlig her i Landet, næsten udelukkende Fødevarer. Men selv om Føden i Dag er ligesaa nødvendig som altid, saa udgør den i vore Dage

en langt mindre og stadig aftagende Part af alt det, vi nu anser for Fornødenheder. Det er i Virkeligheden forbløffende at lægge Mærke til, hvor hurtigt forskellige Forbrugsgenstande kan passere Luksusstadiet for at havne i det livsfornødne, som vi anser for næsten lige-saa uundværligt som det daglige Brød.

Lad mig blot som Eksempel minde om, at de tre største Industrier i U. S. A. i Øjeblikket er Automobiler, Radio, Films — hvortil vel snart kommer Flyvemaskine-industrien, der alle for 20 Aar siden var ukendte eller uden praktisk Betydning.

At denne mægtige Udvidelse af Begrebet Livsfornødenheder maa og skal Verden over medføre en Forskydning af Beskæftigelsen, er en Selvfølge, og denne Bevægelse er saa stærk, at den ikke lader sig i væsentlig Grad ændre ved, om vi f. Eks. her i Landet oprettede 1000 eller 2000 ny Brug om Aaret.

I denne Forbindelse maa det maaske være mig tilladt at nedlægge en Indsigelse imod den Beskæftigelses-evne, vor officielle Statistik tillægger Landbrugserhvervet. Som bekendt angiver Erhvervsstatistiken, at det er en stadig aftagende Part af Befolkningen, der finder Beskæftigelse ved Landbruget, nu kun $\frac{1}{3}$, om nogen Tid velsagtens endnu mindre. Og undertiden knyttes der til denne Statistik en Beklagelse over, hvor letsindigt og tankeløst Landbostanden sætter Børn i Verden og saa ansvarsløst overlader til Bybefolkningen at forsørge dem. Men saaledes som Erhvervsstatistiken er opgjort, giver den et falsk Billede af Beskæftigelsesforholdene. Den hviler paa en urigtig Erhvervsdeling.

I gamle Dage var Landbruget et Erhverv, der selv fremstillede næsten alle de Fornødenheder, som en nøjsom Befolkning dengang regnede med. Nu er Landbruget blevet en højt udviklet Specialvirksomhed. Særligt her i Landet, hvor der næsten udelukkende produceres Smør og Flæsk. Men vil man vide, hvor mange der har deres Underhold i Landbruget, lever af Landbruget og

altsaa har deres Beskæftigelse i Landbruget, saa gaar det virkelig ikke an blot at registrere dem, der passer Koen og Grisen. Dersom f. Eks. Mejerister, Slagteriarbejdere, Sukkerarbejdere o. s. v. ikke er beskæftiget ved Landbruget, saa ved jeg ikke hvad de er. Og den Smed, der lever af at beslaa Landbrugets Heste, eller den Haandværker, der lever af at bygge Landbrugets Svinestalde, de er lige saa fuldt beskæftiget ved Landbruget som Landmanden selv er det o. s. v., o. s. v. Jeg indrømmer Vanskeligheden ved at tilvejebringe en virkelig Erhvervsstatistik. Men hvis det var muligt, saa vilde den give et helt andet Billede. Den nuværende Statistik siger intet om Landbrugets Beskæftigelses-evne den kan i det højeste bruges som Udtryk for Landbrugets Specialisering.

Jeg tror altsaa ikke, man skal stille store Forventninger i Retning af, at Udstykningen i væsentlig Grad kan modvirke Arbejdsløsheden eller ændre den internationale Folkevandring mellem Erhvervene. Men naar jeg alligevel tillægger Udstykningen Betydning derved, at den skaffer Plads til flere inden for selve Landbrugs-erhvervet, saa er det af Grunde, som jeg om et Øjeblik kommer til.

Et afgørende Moment for Besvarelsen ligger i, hvorvidt Udstykningens Fortsættelse kan siges at være nationaløkonomisk fordelagtig, eller i hvert Fald nationaløkonomisk forsvarlig. Jeg vil ikke sige, at det er det eneste Moment, det eneafgørende Moment, men det er et Forhold, som man ikke kan komme uden om.

Hvis det økonomiske Produktionsgrundlag er det lille Landbrug imod, saa er det nemlig givet, at det er en meget farlig Historie at forcere Udstykningen frem.

Som jeg før nævnte det, tvang de økonomiske Forhold i det 16. og 17. Aarhundrede os ind i en Udvikling, hvor Landsbyer nedlagdes og de store Ejendomme byggedes op paa deres Ruiner. Under de da herskende Tilstande vilde Udstykning have været en halsløs Ger-

ning. Og hvis Forholdene ligger saaledes, at det lille Brug ikke har Betingelser for en rentabel Drift, vil fortsat Udstykning være et haabløst Foretagende, og ingen Statshjælp vil inden for Mulighedens Grænse i det lange Løb kunne ændre dette.

Hvorvidt det mindre Landbrug frembyder lige saa gode eller endog bedre Forrentningsmuligheder end det større Landbrug, er et Spørgsmaal, som der gennem Tiderne har været og ogsaa i vor Tid er delte Meninger om.

I det førnævnte Skrift af Jørgen Pedersen om Husmandsbruget er der ogsaa et Afsnit, hvor Forfatteren anstiller en Række interessante Betragtninger over dette Forhold, til Dels støttet af Landøkonomisk Driftsbureaus Regnskabsopgørelse fra de sidste Aar.

Jeg skal imidlertid ikke her referere denne Undersøgelse nærmere, bl. a. ogsaa af den Grund, at hvad der foreligger af Regnskabsresultater endnu er et meget spinkelt Grundlag at bygge paa. Dels er de regnskabsførende Brug for faa, dels er navnlig Antallet af Aar alt for lille. Ved en Bedømmelse af dette Forhold gaar det ikke an at regne med enkelte Aar eller nogle ganske faa Aar. I Øjeblikket er Flække- og Kornpriserne særdeles gunstige for det lille Landbrug; men Billedet kan hurtigt vendes om — vi har set det før — saa staar det store Landbrug med Palmerne.

Naar jeg imidlertid drister mig til at hævde den Opfattelse, at de økonomiske Forhold her i Landet for Tiden er og formentlig langt ind i Fremtiden vil være relativt gunstige for det mindre Landbrug, og at dette derfor har Evnen til, hvad Rentabiliteten angaar, at kunne tage Konkurrencen op med det større Landbrug, saa bygger jeg denne Anskuelse paa følgende almindelige Betragtninger.

Først opholder jeg mig ved den Kendsgerning, som for mig er et stærkt Vidnesbyrd, at de mange Tusinder af selvstændige Husmandsbrug, som gennem hele for-

rige Aarhundrede er oprettet her i Landet, i det store og hele har klaret sig godt, ikke blot i Medbør, men ogsaa gennem Modgangstider. Dette beror utvivlsomt for en stor Del paa, at det mindre Landbrug i Sammenligning med det store — alt andet i øvrigt lige — har en større Tilpasningsevne under skiftende Kaar, og derigennem ogsaa større Modstandskraft i nedadgaende Tider. I det Brug, hvor Mand og Kone og Børn udgør hele Arbejdskraften, er der saavel med Hensyn til selve Bedriftens Tilrettelæggelse som ogsaa med Hensyn til baade Arbejdsindsats og Sparsommelighed en langt større Bevægelighed end i det store Landbrug, en Evne til at tage imod og underordne sig Tidens Kaar, der har givet det lille Landbrug Kraft til at staa den Krise igennem, som det store Landbrug havde mere vanskeligt ved at klare sig imod.

Men dernæst begrunder jeg naturligvis mit forholdsvis optimistiske Syn paa det mindre Landbrugs Forrentningsevne ved at henvise til den store Produktionsomlægning, der foregik inden for dansk Landbrug i Slutningen af forrige Aarhundrede, og som har ført os ind i en Udvikling, som er enestaaende for Danmark, sammenlignet med alle andre Lande.

Der er selvfølgelig ingen Regel uden Undtagelse. Men i al Almindelighed vil Forholdet dog vise dette: Kornavl og Frøavl o. lign. giver det større Brug Fordel, medens Fremstilling af forædlede Husdyrprodukter giver det lille Landbrug en forholdsvis gunstig økonomisk Stilling.

Men kan vi være sikre paa, at denne Produktion, som er dansk Landbrugs Specialitet, vil kunne holde, kan vi i Fremtiden finde Afsætning for vore Produkter? Ja, det ved ingen. Der optræder jo af og til Ulykkesprofeter, der spaar, at det gaar ikke. Men hertil maa bemærkes:

1) At saa ser det sort ud for hele det danske Landbrug, ikke blot det lille Landbrug, for det er nu denne Specialproduktion, som vi har sat alt ind paa.

2) Bortset fra uundgaaelige Konjunktursvingninger op og ned er der ingen Grund til at tro, at ikke netop de Produktionsretninger, som er Specialiteten for os, vil kunne holde. En vel organiseret Forædlingsindustri som den, vi har oparbejdet, vil det andetsteds tage Menneskealdre for andre Lande at komme op paa Siden af, og imidlertid vil vi forhaabentlig kunne naa videre frem. Korn, Frø, Sukker og Planteprodukter i det hele taget fremgaar af en Produktion, som alle kan deltage i. Men Produktionen af dyriske Produkter af Smør og Flæsk, giver et Forspring, som vi tør regne med, men som vi naturligvis af al vor Magt maa søge at opretholde.

I samme Grad, som vi tør fæste vor Lid til, at der ogsaa i Fremtiden vil kunne blive et rentabelt Grundlag for den Forædlingsindustri af Husdyrprodukter, som dansk Landbrug har gjort til sin Specialitet, og det er vi nødt til at gøre for hele Landbrugets Skyld — i samme Grad maa vi ogsaa gaa ud fra, at der i den kommende Tid vil være et økonomisk bæredygtigt Grundlag til Stede for en videreført Udstykningsbevægelse.

Dette vil i ganske særlig Grad være Tilfældet her i Landet, fordi det produktionsmæssige Samarbejde mellem baade store og smaa Landbrugere i Andelsbevægelsen har opnaaet et Omfang og en Betydning, som der næppe findes Sidestykke til i noget andet Land.

Andelsbevægelsen aabner de store Muligheder for det mindre Landbrug. Det cooperative Samarbejde har muliggjort det store Under indenfor dansk Landbrug, at samtidig med, at vi har udstykket Jorden og dermed Produktionen i flere og flere smaa selvstændige Virksomheder, saa har vi alligevel kunnet samle det hele sammen igen til en Storproduktion, der netop har sin mest fremtrædende Særegenskab i de færdige Produkters Ensartethed og Fasthed med Hensyn til Kvaliteten.

Andelsproduktionen er en Grundbetingelse for hele det mindre Landbrugs Rentabilitet. Uden dette Sam-

arbejde vil det hele falde fra hinanden i Stumper og Stykker, og Udstykningen vil betegne en Forringelse af vort Lands samlede Erhvervsmuligheder. Men omvendt: med dette Samarbejde har Udstykningen økonomiske Muligheder her i Landet som intet andet Sted.

Dette Samarbejdes Fortsættelse i Fremtiden kan naturligvis drages i Tvivl. Ingen kan garantere, at danske Landmænd vil være i Stand til at samarbejde i Andelsforetagender lige saa godt i Fremtiden, som de har gjort det nu i snart to Menneskealdre. Alligevel tror jeg ikke, at der er Grund til Frygt i denne Henseende. Nød lærer nøgen Kvinde at spinde. Vore Forældre gik ikke ind i dette Samarbejde under vajende Faner og klingende Spil. Det var den haarde Nød, der tvang dem ind i Andelssammenslutningen i forrige Aarhundrede. Og hvad der er blevet en Livsbetingelse, det kaster man ikke bort, hvis man da overhovedet ønsker at opretholde Livet og er i Besiddelse af Selvopholdelsesdrift.

Derfor tror jeg, at man tør hævde, at med den Produktion, der er blevet Specialitet for dansk Landbrug, og med den Styrke og det Sammenhold, hvormed Andelsbevægelsen samler hele denne Produktion, har her i Landet det mindre Landbrug saa gode økonomiske Muligheder, at det er det store Landbrug jævnybyrdigt eller maaske endda overlegent i Konkurrenceevne, og en Videreførelse af Udstykningen betyder derfor ikke for hele vort Samfundsøkonomi et Minus, men snarere et Plus.

Men hermed er Spørgsmaalet ikke udtømt. Den stærkeste Begrundelse for Udstykningens Videreførelse findes i dens samfundsmæssige og sociale Virkninger.

Desto flere selvstændige Landbrugsbedrifter, desto flere Hjem, der knyttes til Landbruget paa en saadan Maade, at det sande Forhold mellem Aarsager og Virkninger i erhvervsmæssig Henseende bliver en naturlig Baggrund for baade Livet og Arbejdet, desto sikrere og fastere Grund bygger Samfundet paa. Jeg tænker ikke her paa, om det store Tal af mindre Jordbrugere vil slutte

sig til det ene eller det andet af de politiske Partier. Men jeg tror, at en talrig jordejende, selvstændig Landbostand altid vil betyde en vis Sikkerhed for en rolig fremadskridende Udvikling, et Bolværk mod pludselige og nedbrydende Omvæltninger i saadanne Faresituationer, som ethvert Folk kan være udsat for at opleve.

Hertil kommer, at det størst mulige Antal af selvstændige Landbohjem betyder overordentlig meget for kommende Slægters baade aandelige og legemlige Sundhed. Naturligvis er der baade gode og daarlige Hjem i Husmandsbrug og mindre Gaardmandsbrug — akkurat som i alle andre Befolkningsdele. Men enhver, der er kendt med Livet og Arbejdet i disse Hjem, vil vide, at her hvor Forældre og Børn lever sammen i fælles Arbejde og fælles Prøvelse, og hvor Børnene, fra de begynder at skønne, lærer at holde Arbejdet i Respekt og Ære, er der en bedre Vokseplads for en sund og viljestærk Ungdom, end der findes ret mange andre Steder. Der udgaar fra disse Tusinder af smaa Landbohjem en Ungdom, som vort Folk har god Brug for, og disse Hjem virker gennem Tiderne som en Sundhedskilde for hele Folket. Udstykningen er ikke blot af Betydning for den Ungdom, der er, men ogsaa for den, der kommer.

Derfor er det ikke for meget at sige, at den stærke Udstykning, vi i Øjeblikket har, og som der er Mulighed for videre at udvikle, betyder en social Velsignelse. Og naar det dertil kan føjes, at den samtidig — under de nuværende Produktionsformer — er økonomisk fordelagtig; saa staar vi her i det sjældne Tilfælde, at et stort socialt Gode er opnaet uden økonomiske Ofre — ja i Virkeligheden til økonomisk Fordel.

Derfor tager jeg ikke i Betænkning at besvare det først stillede Spørgsmaal: Bør Udstykningen fortsættes? med et ubetinget ja! Den bør fortsættes, men som hidtil paa et sundt og naturligt Grundlag, og som hidtil i et Tempo der paa fornuftig Maade afpasses efter de til enhver Tid herskende Muligheder.

Men naar jeg saa vender mig til det andet Spørgsmaal: efter hvilke Hovedprincipper? saa løber jeg jo den Risiko, at jeg forvilder mig ind i den politiske Diskussion, som i Øjeblikket føres Landet over.

Jeg ønsker imidlertid ikke at misbruge det Privilegium, Konsulentmødets Ledelse har givet mig ved at opfordre mig til at tale ogsaa om dette Emne, til Fremsættelse af almindelige politiske Betragtninger. Men paa den anden Side kan det ikke undgaas — hvis jeg skal sige min ærlige Mening om dette Spørgsmaal — at jeg baade kommer ind paa, hvilke Veje der efter min Mening ikke bør følges, og hvilke der bør følges.

Som det vil være mine Tilhørere bekendt, har Regeringen i denne Rigsdagssamling fremsat to Forslag vedrørende Jordlovgivning, der — hvis de gennemføres — paa afgørende Maade vil betegne et Brud med de Linier, hvorefter Udstykningen hidtil har været fremmet. Det ene af disse Forslag vedrører Statens og Kommunernes Erhvervelse af Jord, og der aabnes herigennem Adgang til, at den danske Landbrugsjord i et hurtigt Tempo overføres fra Privateje til offentlig Eje, d. v. s. at Jorden bliver socialiseret.

Med dette Formaal for Øje stilles der baade for Stat og Kommune store Midler til Raadighed, og der tillægges det offentlige Ekspropriationsret til Grundskyldværdien. Særligt bemærkelsesværdigt er det, at denne Ekspropriation aldrig skal kunne gøres gældende overfor hele Ejendommen, men altid skal foretages paa den Maade, at der eksproprieres Dele af Ejendommenes samlede Areal. Og det bestemmes udtrykkeligt, at den Jord, som Stat og Kommune saaledes erhverver, aldrig maa afstaas til Privateje. Det offentlige skal stadig Aar for Aar tvangsudskrive mere og mere Jord, men det maa aldrig afstaa eller sælge denne Jord.

Det andet Forslag vedrører Anvendelsen af den saaledes socialiserede Jord, og der bestemmes deri, at Jorden kun kan overgives Brugerne til Fæste, det saakaldte offentlige Fæste.

Jeg tør maaske forudsætte, at det er mine Tilhørere bekendt, at jeg ikke har kunnet give disse Forslag min Tilslutning, fordi de efter min bedste Overbevisning anviser de Veje, som man netop ikke skal følge.

Jeg skal imidlertid ikke her ved denne Lejlighed komme ind paa en Omtale af disse Forslags Forhold til Ejendomsbegrebet, til den i Grundloven hjemlede ukrænkelige Ejendomsret, eller om Betydningen af deres Indflydelse paa Landbostandens Uafhængighed eller Afhængighed overfor Staten. Alt det har jeg talt om andetsteds, og det hører ikke hjemme her. Derimod vil jeg gerne bede om Lov til over for denne Forsamling af Sagkyndige et Øjeblik at dvæle ved den rent landøkonomiske Side af Sagen.

Paa det Udviklingstrin, dansk Landbrug befinder sig, er det for enhver Landmand nødvendigt, hvad enten Ejendommen er stor eller lille, at han ved, hvor stort hans Areal er, hvad han kan regne med i sit Sædskifte og i hele Virksomheden. Hvis man borttager denne Visshed, kan ingen Landmand sætte Arbejde og Kapital ind i en Ejendom, fordi han saa aldrig ved, hvornaar man stykkevis og vilkaarligt river Grundlaget for det hele — Jorden — ud af Hænderne paa ham.

Ved at anbringe samtlige Landbrug under den Usikkerhed, at et Velfærdsudvalg naar som helst kan komme og forlange 1 eller 2 eller 3 Marker taget ud af Sædskiftet, ud af den organiske Helhed, vil vi være ude i en Tilstand, der er uforenelig med den intensive Landbrugskultur, der er dansk Landbrugs Særkende og dets Hæder Verden over.

Den foreslaaede Ekspropriationslov er kun paakrævet, hvis man absolut vil over i den upraktiske Fremgangsmaade at tage Dele ud af Ejendommene, at lemlæste Ejendommene — i Stedet for som hidtil at købe hele egnede Landbrug. Der er nok at faa, som det har vist sig ved sidste Ejendoms køb. Men landøkonomisk vil Ekspropriationen medføre en Tilstand, der i Løbet af kort Tid vil føre ind i Stilstand og Tilbagegang.

Det andet Forslag, der handler om Anvendelse af de store Jordarealer, som Stat og Kommune i Henhold til Ekspropriationsloven erhverver, fastslaaer, at den offentlige Jord skal anvendes som Fæstejord, hvilket er ensbetydende med, at samtidig med, at Jorden overgaar i offentlig Eje, skal det nu almindelige Selveje forvandles til et Fæsteforhold.

Det forekommer unægteligt at være højst ejendommeligt, at efter at dansk Jordlovgivning i mere end hundrede Aar, baade under Enevælden og under fri Forfatning, maalbevidst har arbejdet paa at afskaffe Fæstet og erstatte det med Selveje, og efter at det for kun 10 Aar siden lykkedes helt at gennemføre disse Bestræbelser med Fæstevæsenets fuldstændige Afskaffelse, saa skal vi nu gøre omkring og gaa den samme Vej tilbage ved at genindføre Fæsteforholdet paa Selvejets Bekostning.

Jeg ved vel, at Tilhængerne af det nu foreliggende Forslag om offentlig Fæste hævder, at offentlig Fæste er noget helt andet end det tidligere Fæste, der var privat Fæste, og at der heri ligger en stor og betydningsfuld Forskel. Men dette beror paa en Misforstaaelse. Offentligt Fæste er aldeles ikke noget nyt eller ukendt i dansk Landbolovgivning. I det 16. og 17. Aarhundrede var mere end Halvdelen af Landets Bøndergaarde i Statens Besiddelse og bortgivet i offentligt Fæste, men der foreligger ingen Vidnesbyrd om, at dette Statsfæste paa noget Omraade i væsentlig Grad adskille sig fra det senere almindelige private Fæste. Forskellen mellem offentligt Fæste og privat Fæste er ikke af større Betydning, den var det ikke i gamle Dage, og der er ingen Grund til at tro, at den vil være det i vore Dage.

Derimod vil der altid være en Forskel af grundlæggende Betydning mellem Selveje og Fæste. Blandt de store Landboreformer, der blev gennemført eller indledet i Slutningen af det 18. Aarhundrede, var Overgangen fra Fæste til Selveje en af de største og mest betydningsfulde. Uden den vilde den lykkelige Udvikling,

som dansk Landbrug siden da har gennemgaaet, og som hele Verden nu beundrer, været en Umulighed. Det er vel sandt, at Fæsterne i gamle Dage sad for betydeligt lavere Udgifter end Selvejerne, de sad for saa vidt paa de gunstigste Vilkaar; men Erfaringen, som er den bedste Læremester, har vist, at det alligevel var i Selvejet, at Fremskridtet groede, mens Fæstebruget alle Dage havde vanskeligt ved at følge med i Udviklingen. Dette beror paa, at enhver Form for intensiv Landbrugskultur kræver en meget betydelig Indsats af Kapital og af Arbejde, og denne Indsats vil aldrig kunne finde Sted paa samme Maade hos Fæsteren, der arbejder paa fremmed Jord, som hos Selvejeren, der er en fri og uafhængig Mand paa sin egen Jord, og uden fremmed Indblanding har Adgang til, saa længe han overhovedet opfylder sine Forpligtelser, at sikre sig, at han høster det fulde Udbytte af sit Arbejde, og alt det, han i Aarenes Løb har sat ind paa sin Ejendom.

Om begge Forslag, baade Forslaget om Ekspropriationer til Underpris og Genindførelsen af Fæstet som almindelig Brugsform, ønsker jeg at udtale, at de — hvis de gennemføres — betyder en fuldstændig Undergravning af hele det Grundlag, hvorpaa det samlede danske Landbrug arbejder. Den Usikkerhed og Utryghed, som vil blive den direkte Følge af disse Forslags Gennemførelse, vil hurtigt umuliggøre den intensive Kultur, som er typisk netop for det danske Landbrug.

Næppe i noget andet Land i Verden er der indenfor Landbruget indsat saa meget af baade Arbejde og Kapital i hele Bedriften, i Jordens Kultur, i Bygninger, i Inventar og i Besætning, som Tilfældet er netop her i Landet. Aar efter Aar øges denne Indsats, og Produktionskraften er dermed stadig forøget i en Grad, som heller ikke har Sidestykke noget andet Sted i Verden. Men Betingelsen for at dette kan ske, er den, at det ene Aars Arbejde kan lægges til det andet, at hvert Slægtled med Tryghed kan fortsætte, hvad det forud-

gaaende har begyndt. Betingelsen er, at der er en absolut Sikkerhed for, at det en Landmand saar, det skal han ogsaa høste, ikke blot for de faa Maaneder, der hengaar fra Sædetid til Høst, men i Aarenes Løb og gennem Slægternes Skifte. Derfor er Selvejet og dette Selvejes Ukrænkelighed en Forudsætning for, at det danske Landbrug i dets nuværende Skikkelse kan fortsættes efter samme Linie og med samme Styrke, som det har været Tilfældet indtil denne Dag.

Men naar jeg da med disse Bemærkninger har omtalt, hvilke Veje vi efter min Mening ikke bør følge, saa staar endnu tilbage at give en mere positiv Besvarelse med Hensyn til Veje, der bør følges.

Herom kunde jeg jo indskrænke mig til at henvise til et Forslag, som for faa Dage siden er fremlagt i Rigsdagen, og ved hvis Udarbejdelse jeg har medvirket. At gennemgaa det her vil føre for vidt, jeg skal blot nævne nogle Hovedpunkter.

1. Staten medvirker ved at stille ret betydelige Laanemidler til Raadighed for at give ubemidlede Adgang til Jorden. Vedrørende Sikkerheden for Laanene henvises til, at der hidtil kun er sket ganske uvæsentlige Tab.
2. Der ydes Laan til større Brug end hidtil, ogsaa til Udstykning ved Deling af større til mindre Brug og til privat Udstykningsvirksomhed.
3. Der stilles større Krav til Ansøgenes Kvalifikationer — hvilket er meget vigtigt — særlig i Retning af Arbejdsvilje og Økonomi, herunder ogsaa et vist Krav med Hensyn til Egenkapital.
4. Det omdisputerede Fæste ændres til noget, der svarer til det gamle Arvefæste, der kunde baade sælges og og pantsættes. Men Ansøgerne stilles frit og absolut lige med Hensyn til, om de ønsker Selveje eller Fæste. Der gives Adgang til at overdrage Fæstet til Selveje.
5. Der ydes Lettelser for Nybegyndere, idet der kun

svares Renter af Grundskyldværdien. Senere Ejere skal betale fuld Rente.

6. Der gives fri Adgang til Salg og Pantsætning af Ejendommen, og den stilles i det hele taget lige med andre Ejendomme, hvorved der spares et urimeligt Administrationsapparat.

Iøvrigt skal der vedrørende Enkelthederne henvises til selve Forslaget.

Med dette Forslag vil der være tilvejebragt Mulighed for, at Nybyggere kan begynde under betryggende Forhold, og at Udstykningen kan videreføres med 1—2000 nye Brug om Aaret.

De Linier, de Hovedprinciper, vi bør følge, er de gamle og kendte, dem vi har Erfaring for er gode og brugbare. Først og fremmest skal vi fortsat bygge paa Selvejet og Selvejets Ukrænkelighed, fordi dette Selveje er en Grundbetingelse for Videreudviklingen af en intensiv Landbrugskultur.

Med disse Bemærkninger mener jeg at have besvaret det andet og sidste Spørgsmaal, der er stillet mig til Besvarelse.

Men naar jeg nu har haft den Ære at tale til en Forsamling af Konsulenter, til vort Landbrugs aarvaagne Vejledere, saa vil jeg gerne slutte med at minde om, at den Udstykning, jeg her har talt om, bygger paa een bestemt Forudsætning, hvormed det hele staar og falder, men som jeg endnu ikke har nævnt. Den er helt og fuldt betinget af, at de mange Tusinde selvstændige og uafhængige Driftsledere, som den giver Plads til, ikke er uvidende, ukyndige og uinteresserede i den Bedrift, de kommer i Besiddelse af. Jeg ved vel, at de ikke er det, men hvad det her gælder om, er, at det almindelige landøkonomiske Oplysningsniveau, den almindelige landøkonomiske Interesse og Foretagsomhed løftes og ansøres i stærkest mulig Grad. Det lille Brug paa 10 ha frembyder akkurat de samme, eller i hvert Fald mindst

lige saa mange landøkonomiske Problemer som de store Gaarde paa 500 ha.

Det er i vore Dage ikke nok, at der rundt omkring findes nogle faa fremragende Fremskridtsmænd. Al Ære og Respekt for dem, der viser Vejen, vi andre skal gaa. Men det er ikke nok. Det gælder om at faa de mange, helst alle til at følge.

I de Tider, da al dansk Jord ejedes af Staten og 5—600 Familier, var almindelig Oplysning, Indsigt og Foretagsomhed ikke saa paakrævet, fordi der ikke var Virkeplads derfor. Men i et Udstykningsland som Danmark er Forholdet anderledes. Udstykningen, baade den vi har naaet, og den vi kan naa i Fremtiden, staar og falder med, om alle de mange smaa selvstændige Driftsledere i vort Land kan løftes op i et Plan, hvor der er Liv og Interesse, Indsigt og Forstaaelse i alt det, som et saadant mindre Brug rummer, baade inde og ude, baade for Manden og Konen.

Mine Tilhørere! Det er den store og betydningsfulde Opgave, som Samfundet har betroet først og fremmest til Dem. Konsulentarbejdet — baade paa Planteavlens, paa Husdyrbrugets, paa Driftsøkonomiens, paa Husholdningens Omraade — er netop for Udstykningsarbejdet en Faktor af grundlæggende Betydning. Med et til Bunds gaaende Vækkelses- og Oplysningsarbejde er Udstykningen baade socialt og økonomisk et Gode — uden det kan den blive til en samfundsmæssig Ulykke.

Det er en Lykke at staa i et Arbejde, der har Betydning, selv om det ogsaa medfører Ansvar. I Anerkendelse af, hvad danske Konsulenter uegennyttigt har virket til Gavn og Fremgang for hele det danske Landbrug, ønsker jeg Dem Held og Lykke til at faa stadig flere og flere med ind i et levende landøkonomisk Fremskridtsarbejde, ganske særligt blandt alle dem, der bygger nye Hjem paa vort Fædrelands Jord.

Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold.

Regnskabsresultater fra danske Landbrug i Aaret 1927—28, samlede og bearbejdede af „Det landøkonomiske Driftsbureau“.

Af Forstander J. C. Overgaard.

12. Aarsberetning fra »Det landøkonomiske Driftsbureau« omfatter det tredie og foreløbig sidste af de svære Kriseaar, som dansk Landbrug har gennemlevet siden den anden Inflationsperiodes Ophør i Forsommeren 1925, og den foreløbige Beretning for Regnskabsaaret 1928—29, der udsendtes sidste Efteraar, viste en meget kendelig Fremgang i Landbrugets Nettoudbytte, hvilket fremgaar af følgende

Oversigt over Driftsresultatet angivet i Kr. pr. ha.

Aar	Bruttoudbytte	Driftsomkostn.	Nettoudbytte		
			Kr. pr. ha	i pCt. af	
				Bogført Værdi	Handelsværdi
1924—25	1235	989	246	9,1	6,4
1925—26	880	836	44	1,6	1,2
1926—27	767	732	35	1,3	1,1
1927—28	785	731	44	1,8	1,5
1928—29	843	688	155	6,2	5,1

At Aarene 1925—28 virkelig var kritiske for danske Landbrug, er der mange og talende Vidnesbyrd om. Et Nettoudbytte paa 35—44 Kr. pr. ha giver kun en maadelig Forrentning af den i Landbruget anbragte Kapital, og da Laanekapitalen krævede fuld Renteudbetaling, kunde denne Forpligtelse kun opfyldes ved et stort For-

brug af Landmandens Egenkapital i Bedriften, d. v. s. ved yderligere Gældstiftelse, hvad nedenstaaende Formueoversigt for de af Driftsbureauet undersøgte Landbrug tydeligt nok viser.

Gennemsnitlig Nettoformue Kr. pr. Ejendom.

	1925	1926	1927	1928
Ejendomme under 10 ha.	14202	13112	9292	7076
— fra 10—20 ha.	28789	26081	20995	18988
— » 20—30 »	45901	41305	34022	33010
— » 30—50 »	60465	53702	45029	44505
— » 50—100 »	77839	65643	53093	49977
— over 100 »	138314	123414	79105	73627
Alle Ejendomme	48129	42702	33221	31768

Der var saaledes for de smaa Ejendomme under 10 ha en Formuetilbagegang i Aarene 1925 til 1928 paa 7126 Kr. pr. Ejendom, d. v. s. en Reduktion af Egenkapitalen til under 50 pCt., og paa de store Gaarde over 100 ha var der en Tilbagegang paa 64,687 Kr. eller omtrent Halvdelen af Landmandens egen Kapital.

I den foreløbige Beretning for Regnskabsaaret 1928—29 mangler en tilsvarende Opgørelse over Formuebevægelsen, men efter Driftsresultatet at dømme, vil Tilbagegangen sandsynligvis være standset og eventuelt afløst af en mindre Fremgang.

Landbrugets økonomiske Vilkaar gennem ovennævnte Tidsrum belyses ogsaa ved de afholdte Tvangsauktioner over Landbrugsejendomme. Antallet af disse Auktioner var efter Statistisk Departements Opgørelse følgende:

	1. Halvaar	2. Halvaar
1926	237	370
1927	488	429
1928	572	388
1929	282	203

Kun der, hvor Egenkapitalen var stor nok til at dække Driftsunderskudet — og dette var jo heldigvis Tilfældet i det store Flertal af Landbrug — kunde en Formuereduktion klare Sagen uden større og for Offentligheden

kendelige Kalamiteter; men var denne Kapital for lille, eller den manglede helt, blev Tvangsauktion Følgen. Vi ser derfor ogsaa en nogenlunde jævn Forøgelse af Auktionernes Antal indtil Sommeren 1928, da Konjunkturerne vender, og herefter er der en stadig Mindskning til og med Udgangen af 1929.

Naar Krisen blev saa haard og langvarig, skyldes det forskellige samstødende Omstændigheder.

Den første og væsentligste var selvfølgelig den af Deflationen direkte fremkaldte Prisforskydning paa Landbrugets Produkter og Driftsmidler. Nedenstaaende Index-tal, der er udregnet paa Grundlag af Finansaarets Prisnoteringer og efter Bruttoudbyttets og Driftsomkostningernes S sammensætning i Aarene 1922/23—1924/25 med Gennemsnitspriserne 1909—14 = 100 viser dette.

	1924—25	1925—26	1926—27	1927—28
Planteprodukter.....	261	169	145	157
Husdyrprodukter.....	230	187	143	131
Ialt Produktpriser.....	233	185	143	134
Lønninger.....	246	236	206	191
Fodermidler.....	245	179	130	142
Kunstgødning.....	170	138	114	111
Andre Omkostninger.....	239	233	198	185
Ialt Driftsomkostninger....	239	207	169	166

Man ser for alle tre Kriseaar Misforholdet mellem Produktpriser og Driftsomkostninger, men dette Misforholds Virkninger forstærkes yderligere de første Aar ved Følgerne af Mund- og Klovesygeepidemien, hvorimod det daarlige Resultat for 1927—28 i særlig Grad skyldes de ugunstige Konjunkturer for Flæskeproduktionen. Dette fremgaar tydeligt af efterfølgende Forholdstal for Priserne i Finansaaret 1927—28, naar 1926—27 sættes til 100.

Smør.....	100
Ost.....	102
Æg.....	102
Slagtekøer, 2. Kl.....	105
Kælvekøer, 1. Kl.....	102
Fodermidler.....	111

Flæsk, 1. Kl.....	78
Smaagrise.....	63
<hr/>	
Lønninger	93
Kunstgødning	97
Byggeomkostninger	94
Maskiner og Redskaber	92

Priserne paa Kvægprodukter og Æg holdt sig og viste gennemgaaende en mindre Stigning, der for Kvægbrugets Vedkommende i nogen Grad afbødede Virkningen af de højere Foderstofpriser. Flæskepriserne derimod og navnlig Prisen paa Smaagrise faldt meget stærkt, hvilket sammen med Stigningen i Kornprisen gav en saa ugunstig Situation for Flæskeproduktionen, saa den Bedring i Landbrugets samlede Driftsresultat, man kunde have ventet som Følge af den almindelige — om end altfor langsomme — Tilpasning til det lavere Prisniveau, som Nedgangen i Lønninger, Kunstgødnings-, Bygnings- og Maskinpriser bærer Vidne om, at den Bedring udeblev, saa Slutresultatet ikke blev bedre for Aaret 1925—26.

Driftsbureauets 12. Beretning er iøvrigt som de tidligere bygget over Regnskabsresultater fra et stort Antal Landbrug i de forskellige Landsdele og fra forskellige Egne.

Følgende Oversigt viser Fordelingen:

Antal Regnskaber fra de enkelte Amter Aarene 1916—28.

Amt	1916/17—26/27	1927/28	Ialt
Københavns	261	29	290
Frederiksborg	176	34	210
Holbæk	308	27	335
Sorø	230	31	261
Præstø	400	49	449
Bornholms	92	14	106
Maribo	239	39	278
Svendborg	345	48	393
Odense	700	75	775
<hr/>			
Øerne	2751	346	3097

Amt	1916/17—26/27	1927/28	Ialt
Vejle	130	20	150
Aarhus	544	58	602
Randers	295	43	338
Aalborg	30	1	31
Hjørring	115	49	164
Thisted	148	24	172
Viborg	135	24	159
Ringkøbing	152	22	174
Ribe	635	71	706
Haderslev	27	21	48
Aabenraa	50	13	63
Sønderborg	118	30	148
Tønder	8	4	12
Jylland	2387	380	2767
Hele Landet ...	5138	726	5864

Paa Øerne er Materialet nogenlunde ligeligt fordelt over de forskellige Amter, naar undtages Odense, der er forholdsvis stærkt repræsenteret; men for Jylland er Forskellen større. Her er det Aarhus og Ribe Amter, der leverer det største Kontingent, medens de nordjydske Amter — og navnlig Aalborg Amt — møder med et væsentligt mindre Antal. De 4 sønderjydske Amter er først kommet med i Arbejdet de senere Aar, og naar undtages Tønder Amt, er de nu i Forhold til deres ringe Udstrækning ret talrigt repræsenteret.

Ogsaa Materialets Fordeling over de forskellige Ejendomsstørrelser bedres Aar for Aar. For Regnskabsaaret 1927—28 er Forholdet følgende:

Størrelsesgruppe	Antal	Ejendommenes Gennemsnitsstørrelse ha
Under 10 ha Husmandsbrug.....	141	5,8
10— 20 » Smaa Bøndergaarde .	109	15,5
20— 30 » Mellemstore —	140	25,0
30— 50 » Store —	183	38,1
50—100 » Mellemstore Gaarde..	94	67,1
Over 100 » Store Gaarde	59	210,6
Ialt....	726	43,7

Flest er der endnu af de »Store Bøndergaarde«, der gennem alle Aarene har udgjort Driftsbureauets »faste

Stok« og fremdeles viser talmæssig Overvægt; men ogsaa Grupperne af mindre Ejendomme kommer efterhaanden stærkere med, hvilket man fra Bureauets Side søger at tilskynde af Hensyn til de store økonomiske Interesser, der efterhaanden samfundsmæssigt knytter sig til disse Brug. En Opgørelse over Arealbenyttelsen paa de undersøgte Ejendomme viser karakteristiske Forskelligheder.

Arealets procentiske Anvendelse 1927.

Ejendomme	Korn	Foderroer og Kartofler	Græs og Grøntfoder ¹	Handelsroer Frøafgr. Brak m. m.	Ialt	I pCt. af Græs og Grøntf.	
						Græs og Grøntfoder i Sædskitte	Varigt Græs, og Lucerne
Under 10 ha	43,2	23,6	31,6	1,6	100	79,8	20,2
10— 20 »	43,8	19,1	35,4	1,7	100	61,7	38,3
20— 30 »	43,9	16,0	35,4	4,7	100	54,1	45,9
30— 50 »	43,8	14,7	37,1	4,4	100	55,2	44,8
50—100 »	44,9	12,9	35,6	6,6	100	56,2	43,8
Over 100 »	45,2	10,8	33,7	10,3	100	36,8	63,2

Der er her en typisk Forskel i Arealbenyttelsen paa smaa og store Ejendomme. Medens Kornarealet er forholdsmæssigt det samme, har Foderroerne paa de smaa Ejendomme en fremskudt Stilling sammenlignet med de store Gaarde. For Handelsroer, Frøafgrøder, Brakarealer er Forholdet lige netop omvendt.

Paa de samlede Græs- og Grøntfoderarealer er Forskellen derimod kun ringe; men Fordelingen af disse mellem kortvarige Sædskittegræsmarker og Grøntfoderafgrøder paa den ene Side og varige Græsgange samt Lucerne paa den anden er meget forskellig. De smaa Ejendomme har ikke mindre end ca. 80 pCt. af de kortvarige, medens de store Gaarde kun har ca. 37 pCt. I Almindelighed repræsenterer det varige Græsleje jo den mere ekstensive Driftsform, og det kortvarige den intensive, hvilket ogsaa bekræftes af nærværende Undersøgelser. At man dog ogsaa kan finde Tilfælde, hvor Forholdet er omvendt, skal blot nævnes for Fuldstændigheds Skyld.

Til Belysning af Produktionens Størrelse i forskellige Ejendomsgrupper er bl. a. i Beretningen anført en Oversigt over

Høstudbytte (F. E. pr. ha) og Mælkeudbytte pr. Ko.

Ejendomme	Korn	Foderroer	Græs og Grøntf.	Mælk kg
Under 10 ha	3342	5371	4639	3490
10— 20 »	2942	4708	3527	3458
20— 30 »	3065	4996	3365	3346
30— 50 »	2911	4606	2962	3323
50—100 »	2813	4168	2538	3240
Over 100 »	2791	4774	2303	3084

Som man ser, er Produktionen baade pr. Arealenhed og pr. Ko størst i de smaa Brug. Det højere Udbytte af Kornmarkerne skyldes dog delvis en stærkere Udnyttelse af Halmen som Foder, idet der i Udbyttetallene kun er medregnet den opfodrede Del af Halmen. For Husmandsbrugene var dette 735 F. E. pr. ha, medens det for de store Gaarde kun var 473 F. E.

Rodfrugtafgrøderne varierer noget uregelmæssigt for de forskellige Ejendomsstørrelser; medens Græsafgrøderne er regelmæssigt og stærkt faldende fra de mindre til de større Ejendomme, og saaledes at Husmandsbrugene har dobbelt saa stort Udbytte pr. ha som de store Gaarde.

Det er derfor ogsaa iøjnefaldende, at medens Rodfrugtarealet pr. Stk. stort Kvæg er det samme i alle Grupper, saa er Græsarealet næppe halvt saa stort i smaa som i de store Brug, saaledes som det fremgaar af følgende Oversigt:

Foderroe- og Græsareal pr. Stk. stort Kvæg.

Ejendomme	Foderroer	Græs og Grøntf.
	ha	ha
Under 10 ha	0,17	0,27
30— 50 »	0,18	0,48
Over 100 »	0,17	0,50

Der bliver saaledes omtrent samme Antal Græsfoderenheder pr. Kreatur i alle Grupper.

Grunden til den store Forskel i Udbyttet af Græsmarkerne maa antagelig søges dels i det kortvarige Græsleje, men navnlig i en langt stærkere Gødskning og en mere omhyggelig Udnyttelse af Græsset, saa intet gaar til Spilde. Med samme Rodfrugtareal og det noget større Høstudbytte pr. ha bliver der i de smaa Brug et noget større Roefoder pr. Dyr. Naar dertil kommer, at det større Foderindkøb gør det sandsynligt, at ogsaa Kraftfodertilskudet er størst her, bliver den naturlige Følge et noget højere Mælkeudbytte pr. Ko. Forskellen mellem de smaa og store Brug er ca. 400 kg Mælk aarlig.

Kreaturholdets Størrelse pr. 100 ha.

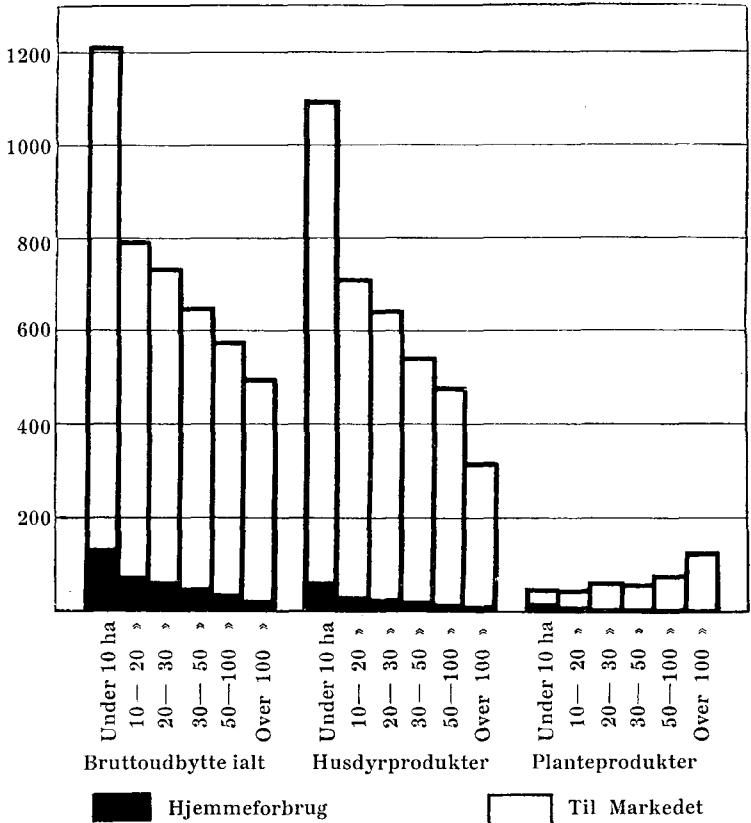
Paa Ejendomme	Under 10 ha	30—50 ha	Over 100 ha
Heste ialt.....	28	17	9
Hornkvæg ialt.....	146	107	77
Heraf Malkekøer	92	52	42
Svin ialt.....	250	160	58
Høns.....	1038	225	119

Et yderligere Indtryk af de smaa Landbrugs Produktionskraft faar man ved at betragte foranstaaende Oversigt over Kreaturholdets Størrelse i Forhold til Arealet.

Den større Hestebesætning er i alle Tilfælde en tvivlsom Fordel og vidner om et forholdsvist dyrt Arbejdsforbrug af Hestekraft. De store Besætninger af Kvæg, Svin og Høns hører jo Husmandsbrugets Driftsform til. De stiller store Krav til Forbrug af Arbejdskraft og giver saaledes gode Arbejdsmuligheder, hvad der jo er en af Husmandsbrugets socialøkonomiske Fordele; men de giver ogsaa en stor Salgsproduktion, saaledes som det fremgaar af Fig. 1.

Man faar ved Betragtning af denne grafiske Fremstilling i Fig. 1 et klart Udtryk for de smaa Brugs Betydning for vort Landbrugs Brutto-Produktion, særlig af Husdyrprodukter, og derigennem for deres Indflydelse paa vore Eksportkvanta. Pr. ha andrager denne Bruttoproduktion ialt for Husmandsbrugene 1213 Kr. mod 495 Kr. paa de store Gaarde, og for Husdyrproduktionen alene

Fig. 1. Bruttoudbyttets Størrelse og Fordeling til Hjemme-
forbrug og Marked. Kr. pr. ha 1927—28.

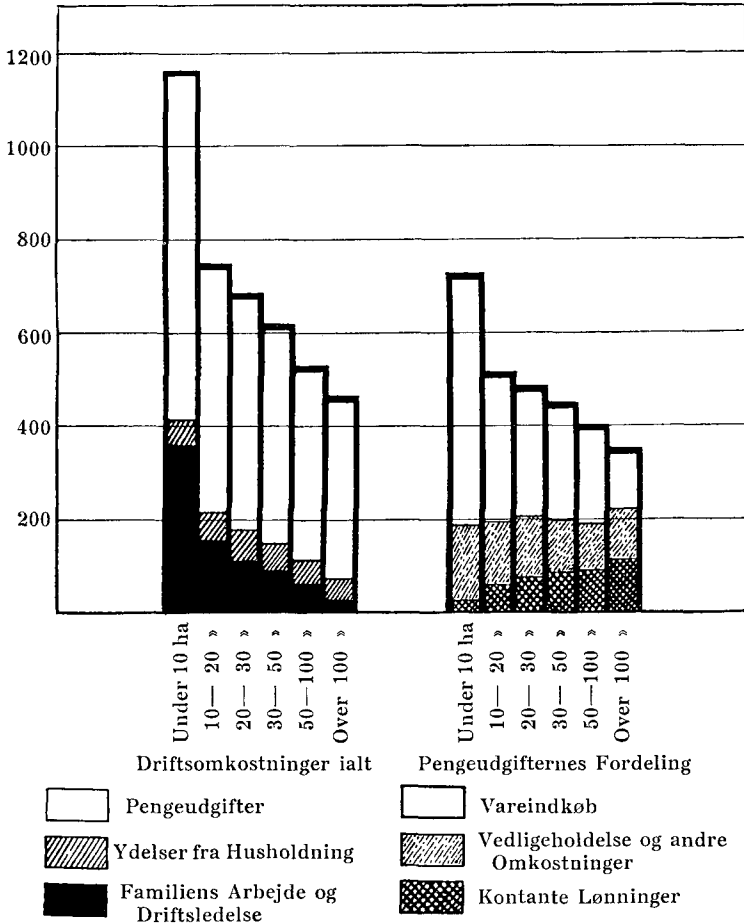

er Tallene henholdsvis 1095 Kr. og 317 Kr., hvoraf de 94,6 og 96,5 pCt. er leveret paa Markedet. For Plante-
produktionen er Forholdet omvendt. Her har de store
Gaarde en Bruttoproduktion paa 162 Kr. pr. ha mod
Husmandsbrugenes 46 Kr., og heraf er igen henholdsvis
97,5 og 58,7 pCt. afgivet til Salg paa Markedet.

Fig. 2 viser Driftsomkostningernes Frem-
komst og Sammensætning i Kr. pr. ha 1927—28.

Foruden de store samlede Driftsomkostninger specielt
for Husmandsbrugene viser denne Tavle ogsaa det før-

Fig. 2. Driftsomkostningernes Fremkomst og Sammensætning.
Kr. pr. ha 1927—28.

omtalte store Arbejdsforbrug paa disse Ejendomme; men den viser tillige Husmandsbrugets mest saarbare Punkt, nemlig de store Vareindkøb, der gør det endnu mere afhængig af Tilførsler og svingende Verdenskonjunkturer end de større Brug. Til Gengæld har Husmandsbruget sin »Stødpude« i sit store Arbejdsforbrug, d. v. s. i den for Familien beregnede Arbejds- og Driftslederløn,

der udgør ikke mindre end 362 Kr. pr. ha eller 31,1 pCt. af de samlede Driftsomkostninger mod 31 Kr. pr. ha eller 6,7 pCt. for de store Gaarde. Paa dette Punkt har Husmandsbruget sin store Modstandsevne i skiftende Tider, idet denne Arbejds løn ikke nødvendigvis skal forfalde til Udbetaling, men i et nøjsomt Smaamandshjem i en vanskelig Periode kan reduceres betydeligt — kan reduceres til blot at dække de allernødvendigste Livsfor nødenheder.

Nettoudbyttet fremkommer som Forskel mellem Bruttoudbytte og Driftsomkostninger, og da der til Omkostningerne er medregnet samtlige Udgifter (Driftsleder løn iberegnet) med Undtagelse af Forrentning, kan Nettoudbyttet med en vis Ret betragtes som Kapitaludbyttet paa tilsvarende Maade som f. Eks. i Aktieselskaber. Fra Beretningen er sammenstillet følgende Oversigt:

Ejendomme	Bogført	Nettoudbytte Kr. pr. ha			Nettoudbytte i pCt. af Landbrugskapitalen	
	Landb.-kap. ialt	1927	1927—28	1916/17—27/28	1927—28	1916/17—27/28
Under 10 ha	3224	49	181	1,5	5,6	
10— 20 »	2413	50	180	2,1	6,9	
20— 30 »	2378	52	177	2,2	6,8	
30— 50 »	2258	35	162	1,6	6,5	
50—100 »	1999	38	144	1,9	6,3	
Over 100 »	1955	32	130	1,6	5,9	

Vurderer man saaledes Landbrugets endelige Driftsresultat ud fra et rent Kapitaludbytte-Synspunkt, har de smaa og mellemstore Bøndergaarde givet bedst Udbytte — altsaa været de mest rentable, men i en Tid, hvor Beskæftigelsesproblemet er traadt saa stærkt i Forgrunden, er der ogsaa andre Hensyn at tage, og stilles Spørgsmaalet ikke ensidigt om Kapitaludbytte, men tillige om Arbejdsudbytte — d. v. s. det, der i Driftsbureauets Beretning sammen med Ejendomsskatter er kaldt »Samfundsmæssigt Udbytte«, bliver Resultatet følgende:

Samfundsmæssigt Udbytte.

Ejendomme	Kr. pr. ha 1927—28		I pCt. af normal Dækning af Arbejdsudg., Forrentning og Skatter		
	Ialt	÷ normalt Rentekrav og Skatter	1927/28	1916/17—21/22	1922/23—26/27
Under 10 ha	508	314	82,7	104,6	101,9
10— 20 »	349	203	84,4	118,8	104,0
20— 30 »	332	190	84,7	118,4	103,7
30— 50 »	293	158	80,5	119,9	100,9
50—100 »	262	141	82,5	120,0	98,4
Over 100 »	242	125	80,2	119,2	95,1
Alle Ejend.	344	198	82,3	117,7	101,5

Det samfundsmæssige Udbytte bliver saaledes størst for de smaa Brug og jævnt aftagende med Ejendomsstørrelsen; men i Beretningen er gjort opmærksom paa, at beregnet »samfundsmæssigt Udbytte« ikke giver tilfredsstillende Svar paa Spørgsmaalet om den i samfundsøkonomisk Henseende heldigste Ejendomsstørrelse, idet en Indsats af Kapital og Arbejde, langt ud over den økonomiske Grænse, vil give sig Udslag i et stigende samfundsmæssigt Udbytte.

I foranstaaende Oversigt er tillige i 2. Kolonne beregnet den virkelig opnaaede Arbejdsindtægt, der fremkommer, naar man fra det samfundsmæssige Udbytte fradrager et Beløb svarende til normal Forrentning af Kapitalen og til Skatter. I Oversigtens 3 sidste Kolonner er endvidere anført Forholdstal for det samfundsmæssige Udbytte, naar normal Dækning af Arbejdsudgifter, Forrentning og Skatter sættes ÷ 100. For 1927—28 er denne procentvise Dækning omtrent ens for alle Ejendomsstørrelser, medens det falder noget forskelligt ud for henholdsvis Perioderne 1916/17—1921/22 og 1922/23—1926/27.

Der gennemføres i disse Aar i vort Land en Udstyknings til Smaabrug, som med Rette vækker almindelig

Opmærksomhed. I foranstaaende Betragtninger over Driftsforholdene paa Ejendomme af forskellig Størrelse er paapeget det store Husdyrhold og den i Forhold til Arealet store Produktion af vore vigtigste Eksportartikler: Smør, Flæsk og Æg, der er karakteristisk for Smaa-bruget.

Naar dertil kommer, at Gennemsnitsudbyttet af danske Køer er stærkt stigende, hvilket fremgaar baade af Kontrolforeningsregnskaberne og af Mejeridriftsstatistikens Opgørelser, ligesom Svineholdet — bortset fra periodiske Svingninger — forøges væsentlig i de enkelte Landbrug, saa forstaar man Aarsagerne til den mægtige Forøgelse af vor Landbrugseksport, som de allersidste Aar har at opvise. En Forøgelse, der foregaar i et Tempo, som aldrig før. En Forøgelse, der for Aarene fra 1922/23—1929 andrager ca. 60 pCt. for Smør og ca. 100 pCt. for Flæsk. Og man spørger uvilkaarligt: Kan dette Tempo fortsættes? Kan vi vedblivende finde lønnende Afsætning for en saadan Produktionsforøgelse?

Ensileringsspørgsmaalet.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 22. Januar 1930 af Afdelingsbestyrer R. K. Kristensen.

De høje Arbejdspriser, som Verdenskrigen medførte, gjorde Roedyrkningen mindre rentabel, og man begyndte derfor at se sig om efter noget, der kunde erstatte Foderroerne. I Nordamerika dyrker man, som bekendt, Ensilageplanter i Stedet for Roer, og det laa da nær at forsøge noget lignende her. Forholdene i Danmark er dog noget forskellige fra Forholdene i Amerika. Der er det navnlig M a j s, som dyrkes til Ensilering, men hos os er Klimaet gennemgaaende for koldt til, at Majsen rigtig kan udvikle sig. Man har hist og her forsøgt at dyrke den i mindre Udstrækning til Staldfoder. I gunstige Somre har den givet yppige Afgrøder, men i kolde Somre nærmest Misvækst. I 1907—10 blev der ved tre Forsøgsstationer (Lyngby, Tystofte, Askov) udført Forsøg med Sammenligning af Majs, Runkelroer og tidlige Turnips til Staldfoder. De fire Aar omfattede to kolde Somre (1907 og 1909) og to varme (1908 og 1910). Forskellige Høsttider blev sammenlignet. Den gennemsnitlige Høsttid var 29. September, og det gennemsnitlige Udbytte (hkg Tørstof pr. ha) var:

	Rod	Top	Ialt
Runkelroer.....	56,3	18,0	74,3
Turnips.....	45,4	14,3	59,7
Majs.....	—	—	62,9

Majs gav saaledes større Tørstofudbytte end Roer uden Top; naar Roetoppen medregnes, gav Majsen mindre end

Runkelroer, men mere end Turnips. Men Udbyttet af Majs varierede langt stærkere efter Vejrliget end Udbyttet af Roer. Ved Askov var det i 1907 nede paa 22,5 hkg Tørstof pr. ha ved den sidste (og gunstigste) Høsttid. Til Gengæld kom det ved Lyngby i 1910 op paa 121,4 hkg Tørstof.

Disse Forsøg var imidlertid udført med en sildig moden Majssort (Hvid Hestetandsmajs), som dyrkes i de varme Egne af Nordamerika. Den egner sig ikke for et nordligere og koldere Klima, og man har derfor arbejdet paa at tiltrække mere haardføre Sorter med en kortere Voksetid. Ved Lyngby Forsøgsstation blev der i 5 Aar, fra 1923 til 1927, udført Forsøg til Sammenligning af Hvid Hestetandsmajs med en tidlig og en halvtidlig Sort, hvoraf Udsæden tilsendtes fra Macdonald College, Quebec, Canada. Forskellige Vejrforhold var repræsenteret inden for de 5 Aar, men Sommeren 1926 adskilte sig fra de andre ved at give rigelig af baade Fugtighed og Varme. I dette ene Aar gav den sildige Majs større Udbytte end den halvtidlige, og denne atter mere end den tidlige; i de andre 4 Aar var Forholdet omvendt:

hkg Tørstof pr. ha	1923—27 uden 1926	1926	1923—27
Tidlig (Quebec 28).....	79,3	67,4	76,9
Halvtidlig (North Western Dent)...	73,6	72,2	73,3
Sildig (Hvid Hestetandsmajs).....	65,6	87,8	70,0

Vil man dyrke Majs til Grønfoder eller Ensilage, bør man derfor benytte tidlige Sorter. De giver baade et jævner Udbytte fra Aar til Aar og et større Gennemsnitsudbytte. Medens Hestetandsmajsen gerne staar i Stampe den første Del af Sommeren, kommer de tidlige Sorter hurtigere i Vækst og kræver derfor mindre Rensningsarbejde. De er meget lavere og giver tilsyneladende et mindre Udbytte end den høje Hestetandsmajs, men da de er tættere af Bygning og i Modsætning til den sildige Majs naar at danne Kolber, vejer de mere til, og da Tørstofindholdet er højere, hvad der er en Fordel ved Ensi-

leringen), bliver det virkelige Udbytte større, end det ser ud til. — De gjorte Iagttagelser tyder paa, at Majsen er meget ømfindtlig for Kalkmangel.

Da man i 1922 begyndte at bygge Siloer hist og her i Landet, var det navnlig med Henblik paa Ensilering af Solsikker. I Canada og de nordlige Dele af Fristaterne havde man i de nærmest forudgaaende Aar forsøgt at dyrke Solsikker til Ensilering, og Resultaterne var saa lovende, at de opfordrede til at gaa samme Vej herhjemme. Det viste sig ogsaa, at Solsikkerne voksede udmærket under vort Klima. I Aarene 1923—27 blev der foretaget en Del Afgrødebestemmelser i Solsikker hos forskellige Landmænd, og der blev da fundet følgende Udbyttetotal (hkg Tørstof pr. ha):

	Højest	Lavest	Gennemsnit
1923	98,6	48,0	75,1
1924	135,2	68,4	98,5
1925	125,9	59,9	92,0
1926	152,7	52,6	100,9
1927	129,3	56,3	92,4

De dyrkede Sorter blev altid betegnet som »Russisk Kæmpesolsikke«, men det viste sig, at dette Navn dækkede over meget forskellige Sorter, fra ganske lave, tidligmodne Sorter til meget højt voksende sildige Sorter. De sidste gav det største Udbytte, gennemsnitlig 29 hkg Tørstof mere end de tidlige, naar de blev høstet en Maaned senere end disse og var naaet samme Udviklingstrin.

Solsikkerne vokser hurtig til og kræver derfor mindre Rensningsarbejde end Roerne. Paa Grund af den stærke Beskygning efterlader de Jorden i ren og skør Tilstand, og der blev i Reglen avlet gode Kornafgrøder Aaret efter. Solsikkerne egner sig ogsaa godt til Ensilage; Kvaliteten er — i Modsætning til Ensilage af andre Planter — nærmest uafhængig af Vandindholdet, men hvis de høstes paa et tidligt Udviklingstrin og ensileres uden Vejring, vil fraflydende Saft forøge Tørstoftabet stærkt. I nogle Tilfælde har man opsamlet Saften og brugt den som Svinefoder.

Der viste sig imidlertid en Ulempe ved Solsikkedyrkingen, som man ikke havde regnet med paa Forhaand, nemlig Planternes Omblæsning. Naar de danske Efteraarsstorme indfinder sig, blæser Solsikkerne om i stor Udstrækning. Høstningen bliver derved meget besværlig, og hvis den ikke foretages i den nærmest følgende Tid, bliver Afgrøden meget forringet i Mængde og Kvalitet ved at henligge i omblæst Tilstand. Disse Ulemper var saa følelige, at Solsikkedyrkingen atter blev opgivet, i hvert Fald paa de større Ejendomme. I mindre Landbrug, hvor man har mere Magt over Arbejdet, kan man fremdeles træffe Solsikker, dyrket til Ensilering.

I de senere Aar har Dyrkning af Stenkløver bredt sig stærkt i Nordamerika. Man dyrker den baade til Hø, Græsning og Ensilering. Her hjemme har enkelte begyndt at dyrke Hvid Stenkløver i Forventning om, at vi her skulde have den savnede Ensilageplante. Der gives baade en etaarig og en toaarig Sort, men den etaarige synes ikke at give saa store Afgrøder, at der er nogen Grund til at foretrække den for andre Grønfoderplanter. Derimod kan toaarig Hvid Stenkløver give en meget stor 1. Slæt i 2. Aar. Genvæksten efter 1. Slæt er kun ringe. De ny Skud kommer spredt fra det tilbagestaaende Stykke af Stænglen, og der maa sættes lang Stub, hvis man ønsker to Slæt. Ved nogle orienterende Dyrkningsforsøg paa Lyngby Forsøgsstation fandtes følgende Afgrøder, høstet ved begyndende Blomstring (Stenkløveren var saaet uden Dæksæd):

	Høstdato	Tørstof pr. ha
1. Aar.....	1/9 1924	53,4 hkg
2. Aar, 1. Slæt.....	6/7 1925	104,9 —
do. 2. Slæt.....	15/10 do.	23,9 —

Det viste sig imidlertid, at Planternes Overvintring — og dermed Udbyttets Størrelse i 2. Aar — er afhængig af, paa hvilket Tidspunkt der høstes i 1. Aar. Planterne maa ikke skæres af, før Overvintringsorganerne er naaet normal Udvikling. Vinterknopperne, der dannes lige under

Jordoverfladen og giver Skud næste Aar, skal være fuldt udviklede, og der skal være samlet Oplagsnæring i Roden, som skal være tyk og opsvulmet. Fjernes Plantens overjordiske Del og dermed dens Assimilationsorganer for tidlig, gaar ogsaa Udviklingen af Overvintringsorganerne i Staa, og Planten dør i Løbet af Vinteren. Er Stenkløveren saaet i Renbestand, behøver man ikke at høste den, før Overvintringsorganerne er i Orden, men er den saaet i Dæksæd, maa man jo høste Afgrøden, naar Dæksæden er moden, og det er da afhængig af forskellige Forhold, om Stenkløveren har naaet den rette Udvikling. En kraftig Vækst af Stenkløveren i Dæksæden giver ikke de bedste Betingelser for Overvintring, tværtimod, thi Vinterknopperne er tilbøjelige til at dannes senere, naar Planterne er i yppig Vækst, end naar Vækstforholdene er mindre gunstige, og yderligere vil de høje Planter lide mere ved Afskæringen end de mindre, der ikke mister saa meget af deres Top. De bedste Betingelser for Overvintring fremkommer, naar Planterne i Dæksæden er lave, og der sættes høj Stub ved Høsten. Er Vinterknopperne ansatte, men Roden endnu ikke forsynet med Oplagsnæring, naar Høsten finder Sted, og mister Stenkløverplanterne det meste af deres Top ved denne, kan det — ifølge de seneste, endnu ikke offentliggjorte Undersøgelser — ske, at Vinterknopperne gaar op i Skud allerede om Efteraaret for at bøde paa den manglende Top. De ny og spæde Skud dræbes da af Frostene, og Planten dør. Saar man derimod Stenkløveren i Renbestand og høster den tilstrækkelig sent første Sommer, er der ingen Vanskeligheder ved Overvintringen. Man kan da høste en stor Afgrøde i første Halvdel af Juli og derefter give Jorden en lille Brakbehandling. Anvendt paa denne Maade synes Stenkløver at være en god Forfrugt for Vintersæd. Der er blot den Ulempe ved denne Ordning, at Stenkløveren giver temmelig lidt i første Sommer, naar den skal være eneste Afgrøde af Jorden.

Ved nogle orienterende Saatidsforsøg med Stenkløver

i Renbestand viste det sig, at efter Saaning omkring 1. Juli naaede Planterne at danne vel udviklede Overvintningsorganer inden Vinteren. Maaske kunde man tage en tidlig Ensilageafgrøde af Rug og Vintervikker og derefter saa Stenkløver i Renbestand, beregnet til Ensilering Aaret efter. Men hvor let og bekvemt Saaningen af Stenkløveren da vil falde, vil jo være noget afhængig af Jordbund og Vejrforhold.

I øvrigt egner Stenkløveren sig fortræffeligt til Ensilering. Naar den høstes ved begyndende Blomstring eller lidt senere, behøver den kun en ubetydelig Vejring — hvad den let faar, naar Vognen ikke følger lige efter Slaamaskinen — for at faa et passende Tørstofindhold til Ensilering. Medens Dyrene ikke holder meget af de friske Planter, som indeholder nogle stærke aromatiske Stoffer, er de særdeles villige til at æde Ensilagen. I Sammenligning med f. Eks. Solsikke er det en afgørende Fordel, at Stenkløveren er en kvælstofsamlende Plante.

I Spørgsmaalet om Ensilageplanter er Lupinen kommet til at spille en vis Rolle for de lette Sandjorders Vedkommende. Den kan her give et forbavsende godt Udbytte og er nærmest den eneste Bælgplante, der kan trives og give ordentlige Afgrøder paa den Slags Jord. Hvor man tidligere har ladet Jorden ligge hen uden at dyrke den, har man høstet 81,3 hkg Tørstof pr. ha paa det Tidspunkt, da Afgrøden egnede sig til Ensilering. Lupinen har som bekendt været dyrket en Del til Nedpløjning; den egner sig ikke til Foderplante, fordi den undertiden kan være giftig. Om selve Planten indeholder giftige Stoffer, eller de skadelige Virkninger skyldes, at den er Værtplante for sundhedsfarlige Svampe eller Bakteformer, er ikke opklaret, men at Forgiftningstilfælde kan optræde ved Fodring med Lupiner, baade de grønne Planter og det modne Frø, er sikkert nok. Saadanne Tilfælde har imidlertid ikke vist sig, naar man har fodret med ensilerede Lupiner. Da Planten naturligvis er mere værd til Opfodring end til Nedpløjning, har man begyndt at

dyrke den til Ensilering paa de magre Sandjorder i Jylland. Det er interessant at iagttage, hvorledes en Blanding af Lupin og Havre kan staa grøn og frodig paa saadan Jord, medens Havre i Renbestand paa en Mark ved Siden af sygner hen og giver en kummerlig Afgrøde. Medens Lupinen aabenbart taber sin Giftighed ved Ensileringen, beholder den sin bitre Smag, og dette har medført Vanskeligheder ved at faa Dyrene til at æde Ensilagen; det gaar lettest med Ungkvæget, vanskeligst med de ældre Køer. Det er derfor nødvendigt at saa Lupinerne i Blanding med andre Plantearter eller blande dem med saadanne ved Ensileringen; Blandingsforholdet kan da varieres, saa Dyrene vænnes gradvis til Lupinerne.

Medens Vedvarende Lupin er almindelig som Prydplante i Kolonihaver og almindelige Haver, har man ikke tidligere truffet den uden for dette Omraade — med Undtagelse af, at den enkelte Steder har været saaet for Vildtets Skyld eller for (i Skove) at berige Jordbunden med Kvælstof. Nu forsøges den anvendt som Ensilageplante. Da den kommer tidlig i Vækst om Foraaret, kan den udnytte Vinterfugtigheden paa Jorder, der er udsat for Tørke, og Sandflugt er udelukket. Den almindelige Havelupin, *Lupinus polyphyllus*, har paa let Muldjord givet 80,8 hkg Tørstof ved eet Slæt. Den synes at være udsat for Angreb af Bægersvamp og tilbøjelig til efterhaanden at give en tyndere Bestand. Der fremkommer da forskellige vedvarende Græsser, som trives frodig mellem Lupinerne. Af en saadan blandet Bestand paa fattig Sandjord (men med høj Grundvandstand) er der høstet 63,2 hkg Tørstof i eet Slæt (første Slæt). Ogsaa paa tør Sandjord, der tidligere laa hen i Hede, og hvor der knap groede Græs til et Faar, er der avlet gode Afgrøder af en saadan Blanding; men hvor Lupinerne pletvis var gaaet helt bort, sygnede Græsserne hen, og Jorden faldt atter tilbage i Hede. En anden vedvarende Lupinart, *Lupinus littoralis* (tidligere kaldet *Lupinus nutcaensis*), er i Vækst og Udseende noget forskellig fra *Lupinus poly-*

Kemisk Sammensætning af forskellige Ensilageprøver. — Gennemsnitstal¹⁾ angivet i Procent.

	Antal Prøver	Indhold af					Indhold i Tørstoffet					Tørstof i alt	
		Kvælstofholdige Stoffer	Raafedt	Kvælstoffri Ekstraktst.	Træstof	Askebestanddele	Vand	Kvælstofholdige Stoffer	Raafedt	Kvælstoffri Ekstraktst.	Træstof		Askebestanddele
Rabarber	3	3,78	1,00	7,54	4,04	4,25	79,39	17,96	5,00	36,04	19,88	21,12	20,61
Lucerne	6	6,69	1,48	13,22	10,28	5,02	63,31	17,79	4,30	35,42	28,50	13,99	36,69
Efterslæt (Enggræs)	4	5,18	1,50	12,46	8,46	2,96	69,44	16,63	5,29	39,72	28,14	10,22	30,56
Lupin (etaarig)	4	3,89	1,11	8,27	9,97	2,94	73,82	14,56	4,16	31,61	38,13	11,54	26,18
Roetop (Runkelroetop)	5	2,81	0,76	6,04	2,56	7,24	80,59	14,45	3,95	30,40	13,46	37,74 ²⁾	19,41
Kaalroer (vaskede)	1	1,86	0,30	6,33	3,71	1,14	86,66	13,96	2,23	47,45	27,82	8,54	13,34
Grønfoeder (Blandsæd ³⁾)	7	3,99	1,46	12,55	9,80	3,13	69,07	13,10	4,69	40,22	31,73	10,26	30,93
Vedr. Lupin (L. polyphyllus)	2	2,96	0,68	8,06	9,31	2,14	76,85	12,86	2,94	34,54	40,12	9,54	23,15
Sukkerroeffald	2	1,48	0,28	5,60	3,14	1,33	88,17	12,46	2,36	47,90	25,95	11,33	11,83
Kartoffeltop	1	2,50	1,23	5,76	4,27	7,02	79,22	12,04	5,91	27,74	22,55	33,76 ⁴⁾	20,78
Stenkløver	4	4,12	1,17	13,36	13,79	2,86	64,70	11,52	3,30	37,48	39,64	8,06	35,30
Grønfoeder (Havre)	4	3,06	1,76	14,90	9,55	2,94	67,79	9,96	5,77	44,53	29,94	9,80	32,21
Solsikke	25	2,07	1,06	8,61	9,15	2,84	76,27	8,62	4,57	36,04	38,58	12,19	23,73
Majs	2	1,86	0,75	9,81	6,37	1,91	79,30	8,62	3,47	45,64	32,86	9,41	20,70
Tagrør	1	1,71	0,65	10,43	11,87	1,61	73,73	6,50	2,48	39,72	45,17	6,13	26,27
Kartofler	3	2,04	0,13	37,15	1,20	2,43	57,05	4,79	0,32	86,45	2,83	5,61 ⁵⁾	42,95

¹⁾ Lucerne og Stenkløver er i Almindelighed høstet paa Blomstringsstadiet, Lupiner, Grønfoeder og Solsikke, naar der har været fuldvoksne, men bløde Frø. ²⁾ Kornarter og Bælgplanter. ³⁾ 23,62 pct. Sand. ⁴⁾ 23,66 pct. Sand. ⁵⁾ 2,90 pct. Sand.

phyllus og synes at være mere modstandsdygtig over for Bægersvampen. Men ligesom for Stenkløverens Vedkommende er Høsttiden ikke uden Indflydelse paa Genvæksten Aaret efter, og der maa sikkert gøres forskellige Erfaringer, inden man bliver helt fortrolig med saadanne Planters Dyrkningsforhold.

Da Spørgsmaalet om Dyrkning af specielle Ensilageplanter saaledes ikke kan siges at være helt afklaret, kan der være Tale om at dyrke nogle af vore almindelige Landbrugsplanter til Ensilering. I England dyrkes fortrinsvis Blandinger af Kornarter og Bælgplanter til Ensilering, men herhjemme regner man en saadan Grøn-foderafgrøde for en temmelig kostbar og forholdsvis lidt ydende Afgrøde. Det er dog et Spørgsmaal, der burde undersøges nærmere, om en Grøn-foderafgrøde ikke har lige saa stor — eller muligvis større — Foderværdi som en moden Afgrøde, hvor Kærnen er blevet fuldt udviklet, men hvor Straaet til Gengæld har tabt en stor Del af sin Foderværdi. Enkelte har dyrket Rug og Vintervikker (Sandvikke, *Vicia villosa*) til Ensilering og opnaaet gode Afgrøder, 70—90 hkg Tørstof pr. ha. Sandvikke er dog temmelig sen i Udvikling til at vokse og høstes sammen med Rug, maaske vilde den — paa Hvedejord — egne sig bedre til Dyrkning i Blanding med Hvede, medens den tidligere udviklede Lyngby Vintervikke muligvis vilde passe bedre til Rugen.

Medens Roerne vel nok giver flere Foderenheder pr. ha og større Bruttoudbytte end nogen anden Plante, giver en vellykket Lucernemark med de mindre Arbejdsudgifter vist nok det største Nettoudbytte. Hvor Lucernen rigtig vil trives, er det fordelagtigt at have et stort Areal med Lucerne, og det kan da være fornuftigt at ensilere en Del af den. Man har tidligere ment, at det er vanskeligt at fremstille god Ensilage af Lucerne, men det er en Misforstaaelse. Underkastes den en ganske svag Vejring og ensileres med et passende Tørstofindhold, ca. 35 pCt., bliver Kvaliteten fortrinlig, og Tørstoffabet er da

kun nogle faa Procent, gennemgaaende mindre end ved Høberedning, især naar de vanskelige Høbjærgningsaar tages med i Betragtning. Navnlig vil det jo ligge nær at ensilere sidste Slæt. Vellykket Lucerneensilage er et fortrinligt Foder. Brugt om Sommeren vil den udgøre et mindre vandholdigt Foder end grøn Lucerne og bidrage til at holde Køernes Fordøjelse i Orden, idet den modvirker Diarré, og om Vinteren vil den udgøre et mere saftigt og aromatisk Foder end det tørre Hø.

Foruden Afgrøder, som dyrkes med Ensilering for Øje, kan man regne med, at der i Landbrug, hvor Silo forefindes, vil blive ensileret forskellige Foderremner, som særlige Omstændigheder gør det fordelagtigt at ensilere, f. Eks. Kornafgrøder, der gaar i Leje (navnlig i Udlægsmarker), Vaarsæd, hvor Ukrudt har taget Overhaand (Pileurter f. Eks. giver en fortræffelig Ensilage), Efterslæt, Tagrør, der ikke kan sælges med Fordel, Roetop m. m.

En særlig Opmærksomhed fortjener Roetoppen. I Sukkerroeegnene repræsenterer den store Værdier. Orienterende Fodringsforsøg har vist, at der skal mindre end $1\frac{1}{2}$ kg sandfrit Tørstof i Roetopensilage til en Foderenhed. Men ensileret Roetop er ofte et snavset og ildelugtende Produkt. Indtil Halvdelen af Tørstoffet kan bestaa af Sand og Askebestanddele. Man bør derfor tilstræbe en renlig og proper Behandling af Roetoppen i Marken. Under Afskæringen bør den kastes sammen i Rækker, saa den er mindre udsat for at blive tilsmudset ved, at der køres i den, eller ved, at der i Regnvejr piskes Sand op i den fladt udbredte Top — eller følger Jord med, naar Toppen læsses paa Vognen. Tørstoftabet ved Ensileringen kan ifølge de seneste Forsøg formindskes betydeligt ved at ensilere Toppen i dertil indrettede Beholdere i Stedet for i Jordkuler. Vandindholdet i den friske Roetop er for stort til, at Ensilagen kan blive af første Kvalitet. Hvis Vejrforholdene tillader det, bør den vejres lidt, inden den ensileres; men i fugtigt Efteraarsvejr lader en

saadan Vejring sig vanskeligt gennemføre, og for lang Tids Henliggen paa Marken fører let til begyndende Forraadnelse af en Del af Bladene, hvad der naturligvis skader Ensilagens Kvalitet. Man bør derfor sørge for, at den overflødige Saft let kan løbe bort fra Beholderen. Der gaar lidt Tørstof bort med Saften, men samtidig bliver Gæringstabet mindre og Kvaliteten bedre. Sammentrædningen i Beholderen lettes og Saftens Bortgang fremskynedes ved at sønderhugge Toppen med skarpe Spader under Indlægningen. Tørstoftabet ved Ensilering af Roetop, hvis Vandindhold ikke er bragt ned til den gunstigste Størrelse ved en forudgaaende Vejring paa Marken, ligger omkring ved 15 pCt. Et meget ringe Tørstoftab, kun nogle faa Procent, kan opnaas ved at tilblande et Stof, der opsuger Saften, f. Eks. Avner eller Hakkelse. Men man maa da være meget omhyggelig med Sammentrædningen og med Udelukkelse af Luften fra det mere porøse Materiale.

Ensilering af Sukkerroeaffald er kendt fra gammel Tid. Ogsaa her er man ved at komme ind paa en mere rationel Fremgangsmaade ved at ensilere Affaldet i dertil indrettede Beholdere i Stedet for i Jordkuler.

Ogsaa Roer kan ensileres, men da de indeholder langt mere Saft, end Ensilagen kan tilbageholde, vil Frasivningen medføre et stort Tørstoftab, fordi det i Saften opløste Sukker gaar bort sammen med denne. Man maa regne med, at ca. Halvdelen af Tørstoffet gaar tabt ved Ensileringen. Det kan derfor ikke betale sig at ensilere Roer i Almindelighed, men hvis Roerne er frosne i Kulen, og man ikke kan naa at faa dem optøet og opfodret, inden de raadner, kan det anbefales at ensilere dem. Er Roerne frosne om Efteraaret, medens de staar paa Marken, kan man ensilere dem sammen med Toppen og redder da en stor Del af Afgrøden. Ensilerede Roer ædes gerne af Køer og Svin.

Kartofler, der er frosne i Kulerne i strenge Vintre, har man i de senere Aar ensileret i stor Udstrækning, og

der er paa den Maade reddet store Værdier. Ogsaa friske Kartoffler ensileres nu til Foderbrug. Da Stivelsen ikke — som Sukkeret i Roerne — er opløst i Saften, bliver Frasinngstabt ikke stort. Tørstoftabet ved Ensileringen beløber sig til ca. 8 pCt. Ved Opbevaring til Foraars- eller Sommerbrug vil Tabet ved Aandedræt, Spiring og Forraadnelse blive langt større. Ensilering af Kartoffler til Foderbrug synes at kunne træde i Stedet for den dyrere Kogning. Der fremkommer — naar Gæringen er færdig — et skørt og melet Produkt med et næsten dobbelt saa højt Tørstofindhold som de friske Kartoffler. Jord mellem Kartofflerne skader Ensilagens Kvalitet. Er de snavsede, bør de vaskes, inden de ensileres.

Forskellige Planter, der hører hjemme i Køkkenhaven, kan benyttes til Ensilering. Hvidkål, der giver store Afgrøder, er i ensileret Tilstand et udmærket Svinefoder, det samme gælder Rabarber. Denne Plante har i frisk Tilstand et meget højt Indhold af Plantesyre, den kommer i denne Henseende i Nærheden af Surkløver (*Oxalis stricta*) og Syre (*Rumex acetosa*) og vrages derfor af Dyrene. Men Plantesyrenerne gaar i Omdannelse under Gæringen, og Ensilagen faar samme Karakter som Ensilage af andre Planter. Rabarber kan med smaa Driftsudgifter give meget store Afgrøder. Ved nogle Afgrødebestemmelser hos Handelsgartnere i Københavns Omegn fandtes indtil 1800—1900 hkg Grønmasse pr. ha i første »Slæt«. Tørstofindholdet var kun ca. 7 pCt., men Tørstofudbyttet naaede dog op til 130 hkg pr. ha.

Kæmpe-Bjørneklo (*Heracleum giganteum*), den mægtige Skærmpilant, der ses som Prydplante i Haver og Parker, giver en vellugtende og meget tiltalende Ensilage. Planten egner sig bedst til lav og fugtig Jordbund, men paa et Stykke ret høj, tør og mager Jord ved Lyngby Forsøgsstation har den dog givet 76,6 hkg Tørstof pr. ha (høstet 15. August). Frøet skal saas om Efteraaret, da det først spirer, naar det har ligget Vinteren over i Jorden. Bestanden er vedvarende.

Det er fremdeles dyrt at avle Roer. Ifølge Det landøkonomiske Driftsbureaus Opgørelser er Produktionsprisen langt højere end Udnyttelsesprisen. Kan man finde en Ensilageplante, der giver store, billige og værdifulde Afgrøder, vil det være fordelagtigt at lade den erstatte en Del af Roerne. Hvor man har to Roemarken i Sædskiftet, kunde man f. Eks. nøjes med een Mark, og i Stedet for at give Køerne Roer to Gange om Dagen, kunde man give dem Roer een Gang og Ensilage een Gang. Da Roerne virker afførende, medens Ensilagen virker i modsat Retning, holdes Fordøjelsen i Orden, og Køerne befinder sig udmærket og maler godt ved denne Ordning. Kunde man samtidig komme ind paa at dyrke kvælstofrige Planter til Ensilage, vilde denne egne sig godt til at supplere de æggehvidefattige Roer, og der kunde da spares paa de dyre, indkøbte Oliekager. Med det formindskede Roearreal vilde det samtidig blive lettere at gennemføre en god Udnyttelse af Roetoppen.

Spørgsmaalet om, hvorvidt man gennem Dyrkning af specielle Ensilageplanter kan opnaa en fordelagtig Ændring af Driften, staar fremdeles i Forgrunden, men Spørgsmaalet om, hvorvidt man gennem Ensilering kan opnaa en bedre Udnyttelse af forskellige Planter eller Planteprodukter, som allerede forefindes i Landbruget, er heller ikke uden Interesse.

De i det foregaaende anførte Forsøgsresultater er uddraget af 151., 169., 176. og 212. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Den ledende Præsident, Kammerherre *N. Juel*, udtalte, at der sikkert var en og anden blandt Tilhørerne, der kunde ønske at stille Spørgsmaal til Foredragsholderen i Anledning af det interessante Foredrag eller at fremkomme med supplerende Oplysninger til dette.

Godsejer *Erhard-Frederiksen* takkede for Foredraget, der havde givet et udmærket Overblik over det Standpunkt, hvorpaa Ensileringsspørgsmaalet befandt sig. Men Foredragsholderen var dog sikkert for lidt optimistisk med Hensyn til

Ensileringsplanternes Betydning i Fremtiden. Der er gjort et betydeligt Arbejde for at vække Interesse for Dyrkning af Ensilageplanter, og Kendskabet til Ensileringen hviler paa et langt sikrere Grundlag end tidligere, ikke mindst takket være R. K. Kristensens dygtige Arbejde, og dette Arbejde vil dog sikkert bære Frugter i Fremtiden. Paa vore lette Jorder vil en passende Indretning af Sædskiftet med Dyrkning af Ensilageplanter kunne bidrage til en langt større Avl og dermed langt mere økonomisk Drift end nu, men ogsaa paa de gode Jorder kunde Dyrkningen af Bælgplanter med Ensilering for Øje være af Betydning. Og paa Sukkerroeeagnene vil Ensileringen kunne bidrage til en langt mere rationel Udnyttelse baade af Top og Affald, end Tilfældet er nu. Paa de ringe Sandjorder vil Dyrkningen af Lupiner til Ensilering kunne blive af overordentlig Betydning, og ved gradvis Tilvænnning og muligt Tilblanding af Halm kan man let vænne Køerne til Lupinensilagen og opnaa fortrinlige Resultater med den. Paa bedre Jorder kan man faa en Ensilageafgrøde, f. Eks. hurtigtvoksende Solsikker efter en Grønfoderafgrøde af Vintersæd. Dertil kommer, at man ved Dyrkning af forskellige Ensilageplanter (Bælgplanter) kan opnaa et forøget Æggehvideindhold i Foderet, samtidig med at der foregaar en Kvælstofforøgelse i Jordbunden til Gavn for den efterfølgende Afgrøde. I det hele er der mange Forhold, der taler for en fornuftig Ensilagedrift.

Konsulent *L. Rasmussen* spurgte, om man ved Dyrkning af Lupin i Renbestand kunde faa en god Ensilage; Taleren havde forstaaet det saaledes, at man i Reglen saa sin Fordel ved at dyrke Lupiner i Blanding med Havre.

Der har i den sidste Tid hist og her vist sig Interesse for Dyrkning af Marvkaal; det kunde være af Interesse at faa oplyst, om Marvkaal egner sig til Ensilage, eller man helst skal anvende den, som den er.

Med Hensyn til Rabarber melder det Spørgsmaal sig, om ikke en Afskæring af den vil svække den saa stærkt, at Udbyttet bliver for lille. En Aftrækning, som Gartnerne benytter, er jo noget helt andet, men en saadan Fremgangsmaade vil dog næppe kunne benyttes, hvor den skal anvendes som Ensilageplante.

Foredragsholderen udtalte, at Lupiner jo trives udmærket i Renbestand, men selvfølgelig har Iblanding af Havre sin store Betydning for Ensilagens Beskaffenhed. Hvis man dyrker Lupiner i Renbestand og Havre paa en anden Mark, har man jo den Fordel, at man kan variere Blandingsforholdet

ved Ensileringen, som man selv ønsker. Men paa daarlig Jord er Forholdet det, at Lupinerne hjælper Havren, hvor de dyrkes i Blanding, og Taleren havde set nydelige Afgrøder af Havre i Blanding med Lupiner paa Steder, hvor Havren ikke vil trives alene. Marvkaal kan vist give store Afgrøder, og der er ikke noget i Vejen for at ensilere den, men man maa i saa Tilfælde have en Skæremaskine. Med Hensyn til Rabarber har man saavidt vides ingen Erfaringer angaaende Afskæringens Indflydelse.

Forsøgsleder *H. W. Eskedal* meddelte, at der paa Bratningsborg var foretaget et Fodringsforsøg med Marvkaal. Denne blev dyrket paa meget let Sandjord i ikke særlig god Kultur, og Avlen udgjorde 280 hkg pr. Td. Land, og Tørstofindholdet var omtrent som i Foderroer, nemlig ca. 12 pCt. Det kneb i Begyndelsen med at faa Køerne til at æde den. Angaaende ensileret Marvkaal havde Taleren ingen Erfaringer at henvise til.

Fuldmægtig *L. P. M. Larsen* spurgte, om der var en udpræget Forskel mellem et- og toaarig Stenkløver, og om man kan kende Forskel paa Frøet.

Foredragsholderen mente ikke, der var Forskel paa Frøets Udseende; om Efteraaret er Planterne derimod lette at adskille, idet den toaarige Stenkløver har opsvulmet Rod.

Kammerherre *N. Juel* udtalte, at han som Jyde havde glædet sig over, at Lupindyrkningen kan blive en Kvælstofkilde paa de fattige Sandjorder, hvad der vilde være af overordentlig Betydning. Vi kan nok trænge til det.

Da ingen yderligere begærede Ordet, sluttede Kammerherre Juel derefter Mødet med en Tak til Foredragsholderen for det udmærkede, belærende og interessante Foredrag.

Mindre Meddelelser.

† Proprietær Hans Hansen, tidl. Nymølle, en af Roskildeegnens kendte Landmænd, er den 14. Februar afgaaet ved Døden i sit Hjem i Roskilde i en Alder af knapt 74 Aar. H. Hansen tog i 1878 Dyr lægeeksamen og oparbejdede i Aarene derefter en stor Praksis i Egnen Vest for Roskilde, indtil han i 1886 blev Bestyrer og senere Ejer af Nymølle mellem Roskilde og Hedehusene. I denne store Virksomhed, der foruden Landbruget omfattede Mølleri, Bageri og Skærvefabrik, kom hans Evner og Dygtighed rigtig til Udfoldelse.

Men H. Hansen ofrede ikke alene sine Kræfter paa sin private Bedrift, han deltog ogsaa ivrigt i Egnens Foreningsliv, og det er derfor ganske naturligt, at en Mand med hans Egenskaber snart blev draget ind i dettes Ledelse. Saaledes havde han en Tid Sæde i Roskilde Byraad, og han var Medstifter af Roskilde Andels-Svineslagteri. I 1900 blev han Medlem af Bestyrelsen for Gl. Roskilde Amts Landboforening, og i 1909 valgtes han til Formand for samme; desuden fik han i 1912 Sæde i Bestyrelsen for De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift, indtil han i 1919 trak sig tilbage fra begge disse Hverv.

Man havde imidlertid stadig Brug for Proprietær Hansens store Indsigt i vore landøkonomiske Forhold, og han blev samme Aar valgt til Formand for »Understøttelsesforeningen for trængende forhenværende Landmænd paa Sjælland og omliggende Øer.« Dette Arbejde interesserede han sig stærkt for, og hans varmtfølende

og velmenende Karakter kom i høj Grad Foreningen til Nytte; saavel dette som de forskellige andre Hverv, der gennem Aarene var ham betroet, udførte han med en Samvittighedsfuldhed og Dygtighed, der overalt skabte ham Agtelse.

† **Laboratorieforstander, Professor Fr. Christensen**, Seniorchefen for det gamle, ansete V. Steins kemiske Laboratorium, er den 16. Februar afgaaet ved Døden, 83 Aar gammel. Efter at være blevet polyteknisk Kandidat i 1869 blev Fr. Christensen samme Aar knyttet til V. Steins Laboratorium, først som Assistent og senere i 1887 som Medindehaver sammen med Professor Stein, og han har saaledes deltaget i de Arbejder, der i sin Tid skaffede Laboratoriet et over hele Landet anerkendt Navn. Efter Professor Steins Død i 1905 blev Fr. Christensen Eneejer af Laboratoriet indtil 1910, da cand. pharm. Gunner Jørgensen optoges som Medejer. I 1907 blev han ved Laboratoriets 50 Aars Dag udnævnt til Professor, og han udgav ved denne Lejlighed Jubilæums-skriftet: V. Steins Laboratorium 1857—1907.

Foruden det daglige Arbejde med Ledelsen af Laboratoriet deltog Professor Christensen ogsaa i flere Kommissionsarbejder vedrørende Fastlæggelse af bestemte Fremgangsmaader ved kemiske Undersøgelser, bl. a. i Spørgsmaal af stor Interesse for Landbruget. Saaledes ydede han sin værdifulde Bistand ved Udformningen af de af Ministeriet fastsatte »Arbejdsmetoder til Undersøgelse af Mælk og Mælkeprodukter« og de flere Gange moderniserede »Fælles Arbejdsmetoder for Undersøgelse af Gødnings- og Foderstoffer.«

I samfulde 61 Aar var Professor Christensen knyttet til Steins Laboratorium, hvor han — der bevarede sine Aandsevner til det sidste — øvede sin omfattende og fortjenstfulde Livsgerning og med sin Dygtighed og aldrig svigtende Interesse virkede til sin Dødsdag. Han var en retlinet og vindende Personlighed, der ved sin jævne og bramfri Fremtræden overalt vandt sig Venner.

Den internationale Mejerikongres i København 1931. I Dagene 14.—17. Juli 1931 vil der blive afholdt en international Mejerikongres i København. Kongressens Præsident er Proprietær *S. Overgaard*, Højbygaard. Allerede paa nuværende Tidspunkt er der nedsat forskellige Udvalg, blandt andet Programudvalg, Ekskursionsudvalg, Presseudvalg, Festudvalg og en Damekomite samt Udvalg for følgende Sektioner, som Kongressen omfatter: 1. Malkekvgavl og Mælkeproduktion, 2. Kemi, Bakteriologi og Hygiejne, 3. Teknik, Industri og Handel, 4. Organisation, Lovgivning og Kontrol, og 5. Mejeribruget i Troperne.

Enhver, der ønsker det, kan deltage i Kongressen, men maa indmelde sig til Kongressens Generalsekretariat, Bülowsvej 13. København V. inden 1. Maj 1931. Afhandlinger, som ønskes forelagt Kongressen, maa være indsendt senest 1. Januar 1931.

Arbejdslønninger i Landbruget. Det landøkonomiske Driftsbureau har ved Udsendelse af den 25. Meddelelse bragt Resultaterne fra en Undersøgelse af Lønningsforholdene paa 1008 Landbrug i Aaret Maj 1929—April 1930.

Lønningerne for Medhjælpere, der faar Kosten paa Gaarden, har, som det ogsaa fremgaar af nedenstaaende Tabel, i Gennemsnit for hele Aaret andraget: for Fodermestre 878 Kr., for Forkarle 749 Kr. og for andre Karle i Aldersklasserne, under 17 Aar, 17—21 Aar og over 21 Aar, henholdsvis 389, 559 og 649 Kr. Piger, der deltager i Landbrugsarbejdet har opnaaet 476 og 374 Kr. i Aldersklasserne over og under 18 Aar, og Piger ved indvendig Gerning af tilsvarende Alder har faaet henholdsvis 455 og 357 Kr. Fodermestre paa egen Kost har derimod faaet 2039 Kr.

En Sammenligning af Lønningerne paa Øerne og i Jylland viser, at den samlede Aarsløn gennemgaaende er noget højere paa Øerne end i Jylland. Denne Forskel skyldes dog først og fremmest Vinterlønnen, idet Sommerlønnen for Karle og Piger ved Landbrugsarbejde endog er højest i Jylland. Forskellen bliver derfor ikke særlig stor, men andrager dog ca. 7 pCt. for Fodermestre og ældre Piger ved indvendig Gerning. En nærmere Betragtning af de enkelte Landsdele viser endvidere, at Lønnen er højest paa de sydlige Øer og udpræget lavest i Nord- og Sønderjylland. For Nordjyllands Vedkommende er Karlølønningen saaledes 10—12 pCt. og Pigelønnen 16—18 pCt. lavere end paa de sydlige Øer, og for Fodermestre, der modtager Kosten paa Gaarden, andrager Forskellen endog ca. 27 pCt. Lignende Variationer har ogsaa været paavist i de foregaaende Aar og endda i lidt højere Grad end i Aar.

Pengelønnen i Kroner for forskellige Grupper af Medhjælpere
i Aaret 1929—30.

	Karle			For- karle	Foder mestre		Piger, som deltager i Land- brugsarb.		Piger ved indvendig Gerning	
	Under 17 Aar	17—21 Aar	Over 21 Aar		Paa egen Kost	Paa Gaardens Kost	Under 18 Aar	Over 18 Aar	Under 18 Aar	Over 18 Aar
Hele Aaret 1929—30:										
Sjælland	389	585	649	773	2212	931	382	478	366	493
Syddige Øer	406	587	683	770	2251	1059	391	561	395	486
Fyn	396	541	648	736	1949	851	340	455	346	448
Øerne	395	569	656	759	2116	911	372	486	365	472
Nordjylland	354	519	612	716	1948	771	369	462	337	407
Østjylland	395	551	654	766	2125	877	369	468	382	467
Vestjylland	394	586	680	765	2019	827	382	469	355	455
Sønderjylland	390	547	607	706	1712	913	369	497	311	392
Jylland	385	555	642	743	1968	851	375	472	350	438
Hele Landet	389	559	649	749	2039	878	374	476	357	455
Sommeren 1929:										
Øerne	233	346	403	459	1065	493	188	250	183	240
Jylland	244	358	415	476	997	467	208	256	177	226
Hele Landet	240	353	410	469	1029	479	203	254	180	233
Vinteren 1929—30:										
Øerne	162	223	253	300	1051	418	184	236	182	232
Jylland	141	197	227	267	971	384	167	216	173	212
Hele Landet	149	206	239	280	1010	399	171	222	177	222

Som det blev bemærket i den tilsvarende Meddelelse i Fjor, vilde Nedgangen i Lønningerne, der paabegyndtes i 1925—26, være ophørt med Aaret 1928—29; dette Forhold er blevet bekræftet af den for 1930—31 foretagne Undersøgelse, der viser en mindre Stigning for næsten alle Grupperes Vedkommende. Saaledes er Lønnen til mandlige Medhjælpere steget med ca. 4 pCt., medens Pigelønnen kun er en Ubetydelighed højere end i 1928—29. Men da Stigningen er forholdsvis størst i Vinterhalvaaret, er der Sandsynlighed for, at der maa regnes med en fortsat Stigning i det kommende Landbrugsaar.

Ved Undersøgelsen over Daglejernes Løn er der kun medtaget Oplysninger om mandlige Arbejdere, der ikke udover Kosten har modtaget Naturalier som en Del af Lønnen. De opnaaede Lønninger fremgaar af nedenstaaende Oversigt:

Gennemsnitlig Dagløn Maj 1929—April 1930.

	Sommer	Høst	Vinter
	Kr.	Kr.	Kr.
Faste Daglejere paa Gaardens Kost . . .	3,59	4,10	2,80
Løse Daglejere paa Gaardens Kost . . .	4,03	4,60	3,17
Faste Daglejere paa egen Kost	4,70	5,38	4,20
Løse Daglejere paa egen Kost	5,40	6,19	4,57

Ogsaa i Daglønnen er der en Tendens til Stigning, den største Stigning falder paa løse Daglejere, ligesom for Medhjælperne, i Vintertiden, hvor den andrager godt 5 pCt. imod ca. 2 pCt. i Sommer og Høst. Stigningen er imidlertid størst i Jylland, hvilket forklares ved, at da Nedgangen fandt Sted, var den forholdsvis kraftigere her end paa Øerne.

Et Brev fra Forpagter Chr. Sonne.

Til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Som direkte medvirkende ved de Bestræbelser, der i de seneste Aar er bleven udfoldet for at tilvejebringe en Omformning af Landhusholdningsselskabet, tilsigtede en tidssvarende Videreførelse af dets Virksomhed som landbrugsfaglig Organisation i Harmoni med dets ansete Navn og gode Traditioner, har ikke mindst jeg maattet beklage, at de paagældende Bestræbelser hidtil har været frugtesløse.

Det har især beredt mig Skuffelse, at det ikke lykkedes at opbygge en for Selskabet acceptabel Ordning paa det af Konsulent M. K. Kristensen skitserede Grundlag. Thi det forekommer mig at være en virkelig god og sund Tanke, at Landhusholdningsselskabets Virksomhed, som af ham foreslaaet, skulde samles om »at støtte og opmuntre Landbrugsforskningen og dennes Udnyttelse i Landøkonomien«.

Der er ved Landbrugsraadets Oprettelse skabt en Organisation, der repræsenterer Landbrugets Fællesrøst i Sager vedrørende Regering og Rigsdag, i erhvervspolitiske Spørgsmaal og i Varetagelsen af Landbrugets handelsmæssige Interesser.

Utvivlsomt er der imidlertid en rummelig Arbejdsmark for en Organisation, der stiller sig som Arbejdsopgave saa vidt gør ligt at virke i Landbrugsforskningens Tjeneste. Ogsaa efter min Opfattelse kunde Landhusholdningsselskabet paa dette Arbejdsfelt faa en betydningsfuld og frugtbringende Opgave at løse.

Under Forfølgelsen af denne Opgave skulde Selskabet sikkert ikke tilstræbe noget som helst Indgreb i andre be-

staaende Organisationers Adgang til faglig Selvhævdelse. Men det skulde — fremdeles ledet af Ønsket om at virke som vort Landbrugs gode Tjener — i harmonisk Samarbejde med de bestaaende Organisationer og iøvrigt med alle gode Arbejdskræfter samle sig om at tilvejebringe og stille til Raadighed Arbejdsfrugter til virksom Fremme af vort Landbrugs Produktionsøkonomi.

Til de her nævnte gode Arbejdskræfter henfører jeg særlig de Landbrugets Vejledere, som i Egenskab af Konsulenter, Forsøgsledere, Faglærere og Fagredaktører har ydet og yder et uvurderligt Arbejde for at sikre vor Landbrugspraksis en Udformning, der er i Pagt med, hvad Tiden og Udviklingen kræver.

Hvorvidt saa Selskabet ved samvittighedsfuld Forfølgelse af den nævnte Arbejdsopgave skulde i Tidernes Løb kunne vinde frem til paa Landbrugsforskningens vidtstrakte Felt at fungere som Landbrugets Fællesrøst, maatte det være Fremtiden forbeholdt at afgøre. Det er en ærlig Sag at stille sig høje Maal. Men det nytter ikke egenmægtigt at ville hævde sig en Forgrundsstilling. Den vindes kun under behørig Form gennem en almindelig erkendt Adkomstberettigelse. Ogsaa som betydningsfuldt Led af Fællesrøsten vilde Landhusholdningsselskabet imidlertid kunne videreføre sit Arbejde paa ærefuld Vis.

Forsøget paa at naa frem ad den af Konsulent M. K. Kristensen udstukne Linie har altsaa hidtil været resultatløst. Og min Skuffelse herover blev saa meget større, som det paagældende gode grundlæggende Forslag blev, ved dets Forelæggelse for Kredsen af Interesserede, fra alle Sider modtaget med en Velvillie, der varslede gode Udsigter for, at der over det skulde kunne udformes en tilfredsstillende Ordning.

Under Forhandlingerne med de Organisationer, hvis Tilslutning til Landhusholdningsselskabet er et Hovedled i Forslaget, er det imidlertid bleven mig klart, at en væsentlig Vanskelighed for dettes Gennemførelse rejser sig af, at Landhusholdningsselskabet savner fornøden

Kapitalstyrke. Thi Driftsøkonomien for et efter Forslaget omformet Selskab vilde ifølge et nøgternt opstillet Budget blive for svagt underbygget.

Med Grundfond, Reservefond og den Del af Legatmidlerne, hvis Rente kan anvendes til Selskabets almindelige Formaal, raades der over ca. 350,000 Kroner, hvis Rente altsaa er at anvende til Forfølgelse af Selskabets Arbejdsopgave. Men den alt overvejende Del af de under Selskabet henlagte Legatmidler, ialt ca. 1,3 Millioner Kroner, tæller som bekendt ikke med her, idet Renten heraf skal benyttes til bestemt angivne Formaal og fornemmelig til Understøttelse af Landmænds trængende Efterladte.

Kun med et vist Forbehold kan derfor Landhusholdningsselskabet betragtes som et absolut første Klasses Parti under dets Bestræbelse efter at vinde tilslutning fra Organisationer med beslægtede Arbejdsformaal. Det har sit gode og ansete Navn med dertil knyttet hæderfuld Livsvandel at byde. Men dets Kapitalstyrke lader adskilligt tilbage at ønske.

Det var med Beklagelse, at jeg i sin Tid ved en samvittighedsfuld Opgørelse blev overbevist om, at Selskabets Reorganisation ad de tilsigtede Veje ikke turde baseres paa et lavere Medlemskontingent end 25 Kroner. Stillingen er imidlertid i Virkeligheden den, at selv om de Organisationer, hvis Tilslutning til Selskabet var holdt for Øje ved de førte Forhandlinger, havde accepteret Selskabets Krav om 25 Kroner som Medlemskontingent, vilde det reorganiserede Selskab dog i følelig Grad have savnet et egentligt Arbejdsfond. Om Ønskeligheden af at tilvejebringe et saadant var man under Forhandlingerne fra alle Sider enig, ligesom man ogsaa var enig om, at der maatte paaregnes en lang og trang Vej til dette Ønskes Virkeliggørelse.

Imidlertid nærer jeg yderligere den Opfattelse, at Vejen til en ønskelig, god Omformning af Landhusholdningsselskabet vil vise sig lang og trang — ja maa-

ske endog ufremkommelig — medmindre Selskabet raa-
der over en større Kapital end dets nuværende.

En tidssvarende Reorganisation af Selskabet — ad de
Veje, som i saa Henseende maatte vise sig farbare —
har imidlertid fremdeles min fulde Interesse, og jeg har
gerne efter Evne villet søge medvirket til at fremme
denne Tankes Virkeliggørelse.

Som det virksomste Middel i saa Henseende anser jeg
Tilvejebringelse af det nys nævnte Arbejdsfond. Jeg
følger derfor min Trang til herved at stille til Raadig-
hed den Grundkapital, over hvilken et saadant Arbejds-
fond skulde kunne bygges op. Og mit Ønske om under
denne Form at søge fremmet Selskabets Reorganisa-
tionsplaner afledes dels af den Arbejdsglæde og de Ar-
bejdsfrugter, jeg vandt som mangeaarig Landbrugsprak-
tiker, og dels af min Paaskønnelse af den rundelige Ad-
gang, som mine Kaldsfællers Tillid gav mig til at være
med i Arbejdet paa vor fælles fagorganisatoriske Ar-
bejdsmark.

Jeg er fuldt opmærksom paa, at det Beløb, jeg for-
maar at yde som Arbejdsfondets Grundkapital, kun vejer
lidet til i Forhold til de Midler, som et omformet Land-
husholdningsselskab kan faa Anvendelse for til virksom
Forfølgelse af foreliggende Arbejdsopgaver. Der skulde
nemlig hertil blive Brug for et meget anseligt Arbejdsfond.

Men jeg tror paa, at dette første Bidrag til Arbejds-
fondet vil i Tidernes Løb blive efterfulgt af mange andre.
Thi Landhusholdningsselskabets Arbejdsfond bør naa
frem til i det almindelige Omdømme at erkendes som sær-
lig egnet Modtager af saadanne Beløb, som samfunds-
og landbrugsinteresserede Mænd og Kvinder vil — testa-
mentarisk eller i levende Live — afgive i frugtbringende
samfundsnyttigt Øjemed.

Store Legatmidler er i Tidernes Løb afgivne til Støtte
for trængende fhv. Landmænd eller Landmænds trængende
Efterladte, idet Giverne har været ledet af en i høj Grad
prisværdig human Følelse. Men særlig under Hensyn til,
at der nu forefindes saadanne anselige Understøttelses-

fonds, synes den Tanke nærliggende, at disponible Midler finder mere frugtbringende Anvendelse ved at stilles til Raadighed for et positivt, værdiskabende og samfundsnyttigt Arbejde. Og det synes mig en i særlig Grad tiltalende Tanke at lade disponible Midler finde Udnyttelse til Fremme af Produktionsøkonomien ved Brugen af den Jord, der er Hovedgrundlaget for vort Fædrelands Samfundsøkonomi, hvorhos en saadan Anvendelse af Midlerne skulde kunne tjene til at mindske Trangen indenfor Kredsen af Landmænd og disses Efterladte.

Det er saa med den her givne Begrundelse, at jeg beder Selskabet modtage som Grundkapital i et etableret Arbejdsfond et Beløb af Et Hundrede Tusinde Kroner, vedlagt i Check paa Landmandsbanken.

Det staar selvfølgelig til Præsidiets at afgøre, hvorledes Beløbet vil være at fastlægge som en Grundkapital, der — jvfr. Betegnelsen — maa betragtes som urørlig. For mit Vedkommende vilde jeg anse det for nærliggende at anbringe Beløbet i 5 pCt. Statsobligationer med et til dette svarende Paalydende. Hvad Indkøbet af en saadan Obligationspost maatte kræve ud over Beløbet, vilde da være at dække af dennes paaløbende Rente.

Iøvrigt ønsker jeg ikke den paaløbende Rente taget i Brug, saa længe Landhusholdningsselskabets Virksomhed følger de tilvante Linier, idet jeg da ønsker denne og Rentes Rente henlagt til Grundkapitalen.

Fra det Tidspunkt imidlertid, hvor der er foregaaet en Reorganisation af Selskabet, eller hvor Forholdene iøvrigt maatte skønnes at tale herfor, bestemmer Præsidiets og Bestyrelsens, at Renten kan anvendes til Selskabets almindelige Virksomhed samt afgør, hvorvidt en da eventuelt opsparret Rentebeholdning skal — afrundet til Fem eller Ti Tusinder — forblive som fast Led af den urørlige Grundkapital eller anvendes til Selskabets almindelige Virksomhed.

Charlottenlund, den 24. April 1930.

Ærbødigst

Chr. Sonne.

Staldgødningens Opbevaring og Udnyttelse ved Aarslevforsøgene.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 5. Februar
1930 af Forsøgsleder *Niels Anton Hansen*.

For 40—50 Aar siden blev Spørgsmaalet om stærk og svag Fodring jævnlig drøftet ret indgaaende mellem Landmænd. Nogle mente, at den stærke Fodring, navnlig med Oliekager, lønnede sig bedst, ogsaa fordi den gav mere og bedre Gødning, hvorimod andre mente, at den ikke lønnede sig, og den gav maaske nok bedre Gødning, men ingen vidste noget bestemt om, hvad denne Gødningsforbedring var værd. Saa kom Kunstgødningen frem og senere Spørgsmaalet om kvægløst Landbrug, og Drøftelsen af Spørgsmaalet om, hvorledes Jordens Frugtbarhed bedst og billigst kunde vedligeholdes eller øges, blev derved ikke mindre livlig.

Jeg var meget optaget af disse Spørgsmaal. For Landbruget maatte de jo være grundlæggende, mente jeg, thi hvis ikke Afrøderne fandt Næring nok i Jorden, nyttede alt andet Planteavlsarbejde jo intet. Her var et Forsøgsarbejde paa sin Plads, men jeg var klar over, at Forsøg med fast Staldgødning paa Grund af Eftervirkningen maatte være langvarige, og at saadanne Forsøg derfor kun kunde magtes af Staten. Derimod dristede jeg mig til at tage fat paa Forsøg med den hurtigvirkende Ajle; med Støtte fra Det kgl. danske Landhusholdningsselskab og med Forstander *Jørg. Petersens* virksomme Hjælp fik jeg gennemført Ajleforsøgene paa Dalum Landbrugsskole 1889—98. Men først

i 1905, da Forsøgsstationen ved Aarslev oprettedes, og jeg blev Leder af Forsøgene, lykkedes det mig at faa Forsøg i Gang med den samlede Staldgødning, saaledes at disse Forsøg ventelig kunde give Oplysning, saavel om ovennævnte Spørgsmaal som om Staldgødnings Opbevaring og Anvendelse.

Af Hensyn til de omhandlede Spørgsmaal maatte Forsøgene begynde i Stalden. 2 Hold ensartede Køer maatte fodres saaledes, at de begge fik ens Hovedfoder, men det ene Hold skulde have et Tillæg af Oliekager, saaledes at det ved Forsøg i Marken kunde fastslaas, ikke blot hvad den samlede Gødning fra hvert Hold kunde udnyttes i, men ogsaa hvilken Gødningsværdi de opfodrede Oliekager havde.

Inden jeg kommer ind paa Forsøgene med Gødningens Opbevaring, skal vi et Øjeblik se paa Køernes forskellige Foder og dertil svarende Ydelse af Mælk og Gødning. Til

Tabel 1. Foder og Mælk. 1911—26.

	pr. Ko aarlig					pr. Ko daglig
	F.E. ialt	Heraf kg Oliek.	kg Mælk	kg Mælk for Oliekager	kg Vægtforøgelse	B: 2 kg Oliek. 38 - Roer 2 - Hø 2.5 - Halm
A, kraftig Fodr.	3212	865	4436			
B, svag —	2630	399	3716			
Forskel	582	466	720	712	13	A: +1,6 kg Oliek.

højre i Tabel 1 er opført det daglige Foder for en fuldmalkende Ko, idet Foderet for det svagt fodrede Hold, B, gælder begge Hold, men saaledes, at det kraftig fodrede Hold, A, desuden fik det i nederste Linie opførte Oliekagetillæg. Oliekagerne var en Blanding af $\frac{1}{6}$ Jordnødkager, $\frac{2}{6}$ Soyakager, $\frac{1}{6}$ Solsikkekager, $\frac{1}{6}$ Rapskager og $\frac{1}{6}$ Hampefrøkager, med omtrent 37 pCt. Æggehvidestoffer. Til venstre i Tabellen ses det aarlige Foder og Mælkeudbytte. Hold A har dog ædt lidt flere Roer end B (noget afhængig af Goldtidens Varighed), og en dertil svarende Mælkemængde maa derfor drages fra de 720 kg Mælk;

de 466 kg Oliekager har da givet 712 kg Mælk eller rigelig $1\frac{1}{2}$ kg Mælk pr. kg Oliekager, og de kraftig fodrede Køer har, som det ses, aarlig tiltaget 13 kg mere i Vægt end de svagt fodrede. Naar Forskellen i Udsætterkøernes Værdi medregnes, lønnede de 2 Hold Køer sig lige godt, saa Værdiforøgelsen af Gødningen havde vi frit.

Tabel 2. Den aarlige Gødning af en Ko efter Opbevaring i Møddinghus.

Efter Fodring	kg Gødning		Kvælstof				pCt. Fosforsyre		pCt. Kali	
	fast	Urin	i fast Gødning		i Urin		i fast Gødning	i Urin	i fast Gødning	i Urin
			kg	pCt.	kg	pCt.				
kraftig	8090	4133	38.4	0.47	28.9	0.70	0.30	0.011	0.38	1.35
svag	7392	3998	30.4	0.41	18.8	0.47	0.24	0.008	0.36	1.37

Tabel 2 udviser Gødningens Mængde og dens Indhold af Kvælstof, Fosforsyre og Kali. Regnes et Læs Gødning til 1000 kg, kan vi altsaa gaa ud fra, at en stadig staldfodret Ko aarlig har givet 8 Læs fast (med Strøelse) og 4 Læs flydende Gødning, ialt 12 Læs.

Staldgødningens Opbevaring. Ved Forsøgene er Gødningen opbevaret i tætte Mødding- og Ajlekummer, sidstnævnte tæt tildækkede, og af Gødningens Værdistoffer kunde der altsaa kun tabes Kvælstof. Det er Tabet af dette Stof, der er bestemt og opført i Tabel 3, og da Møddingkummen i Almindelighed havde Afløb til Ajlekummen, gælder Tabet fast og flydende Gødning under ét. Ved almindelig Behandling (se Tabellen) forstaas, at Urinen straks fra Stalden er ført i Ajlekummen, at den faste Gødning med $\frac{3}{4}$ —1 kg Halmstrøelse (lang Hakkelse) daglig pr. Ko er jævnet og sammentraadt paa Møddingen, og at Opbevaringstiden er den samme som i god Praksis. Der er ikke i Tabellen skelnet mellem Gødning efter kraftig og Gødning efter svag Fodring, da Tabet for disse Gødninger har været

saa godt som ens. — De opførte Varmegrader er maalt midt i Møddingerne. For at lette Forstaaelsen af Forsøgsarbejdet, skal endnu nævnes, at Stalden var saaledes indrettet, at fast og flydende Gødning opsamledes hver for sig for hver Ko.

Tabel 3. Gødningens Opbevaring. Middel for 1911—26.

	Kvælstoftab pCt.	° C. Luft over
1. Kogødning, Møddinghus, Mh., alm. Behandling	6.3	4.9
2. — aaben Mødding, M., —	7.3	4.6
3. Ko-, Heste- og Svinegødning, Mh., —	6.8	6.7
4. — — — M., —	8.5	4.9
Hestegødning.		
5. Urinen opsuget i fast Gødning og Halm, Mh.	29	21
Kogødning.		
6. Tillæg af 4 kg Halmstrøelse, Urin paa Mødding, M.	27	30
7. — - 4 - — — i Kumme, M.	11	37
8. — - 2.5 - Tørvestrøelse, — i — M.	17	8
9. Møddingen bygget op i 1/4 Tid, alm. Behandling, Mh.	2.5	5.6
10. Møddingen ikke jævnet eller traadt, Mh. og M.	12	12

Tabellens Nr. 1—4 viser nu, at Gødningens Tab ved almindelig Behandling er 7—8—9 pCt. Som det ses, var Tabet i Møddinghus gennemgaaende omtrent 1 pCt. lavere end i aaben Mødding, og ligeledes var Tabet for den ublandede Kogødning gennemgaaende omtrent 1 pCt. lavere end for den med Hestegødning blandede Gødning. I Tabellens nederste Linie, Nr. 10, ses, at naar den faste Gødning ikke jævnes og sammentrædes paa Møddingen, er Tabet blevet 4—5 pCt. højere.

Langt større Tab opstod i ublandet Hestegødning, Nr. 5, og i Kogødning, naar Halmstrøelsen (lang Hakkelse) øgedes med 4 kg daglig pr. Ko, og den opsamlede Urin kastedes ud over den halmene Mødding, se Nr. 6. Tabet gik da op til 27—29 pCt. Ved disse Forsøg blev Gødningens Varmegrad vel 20—30° højere end Luftens Varmegrad, men ved Forsøg Nr. 7, hvor der anvendtes samme Strøelse som ved Nr. 6, og hvor den Urin, der i Stalden ikke tilbageholdtes af Halmstrøelse og Gødning, straks

lede des i Ajlekummen, blev Tabet kun 11 pCt., skønt Gødningens Varmegrad gik op til 37° over Luftens. Det store Tab i Nr. 5 og 6 kan altsaa ikke i væsentlig Grad skyldes den høje Varmegrad; det skyldes aabenbart i Hovedsagen Urinens Indlemmelse i den faste Gødning. Naar dernæst Tørvestrøelsen, Nr. 8, medfører et 6 pCt. større Tab end Halmstrøelsen, Nr. 7, ligger det rimeligvis i, at de 2,5 kg Tørvestrøelse i Stalden havde opsuget og tilbageholdt 7 Gange saa meget Urin som de 4 kg Halmstrøelse. Urinen taaler ikke at indlemmes i den faste Gødning. I samme Retning peger Forsøg Nr. 9, hvor der under Møddingkummens Fyldning er tilført 4 Gange saa megen Gødning som sædvanlig; denne Mødding afgav betydelig mere Møgsaft og rimeligvis ogsaa hurtigere end de andre Møddinger, vel nok paa Grund af det hurtigere stigende Tryk af den tilførte Gødning. Møddingvandet er saaledes her rimeligvis klemt ud og løbet ned i Ajlekummen, inden det i Møddingen har lidt noget synderligt Tab.

Møddingens Kvælstoftab hidrører rimeligvis i det væsentlige, maaske udelukkende fra de kvælstofholdige Stoffer, der er opløst i den i den faste Gødning opsugede Urin og Møgsaft, saa hvis disse Vædsker straks og fuldstændig kunde skilles fra den faste Gødning og ledes ned i en god Ajlekumme, vilde Tabet sikkert blive forsvindende, hvad Forsøg Nr. 9 tydelig nok vidner om. Et saa ringe Tab, som der er opnaaet ved dette Forsøg, kan dog næppe opnaas i Praksis, selv om Gødningen sættes hurtig op i Bænk; thi det forudsætter, at Bænkens Yderside, ligesom ved Forsøgene, omgives af en tæt og glat Væg og at Møgsaften eller Møddingvandet straks gaar i Ajlekummen. Og da den i aaben Mødding opbevarede Gødning vel har udvist et lidt større Tab, men alligevel i Marken har givet et lidt større Udbytte end Gødning opbevaret i Møddinghus, saa vil man vel i Praksis holde sig til den aabne Mødding. Denne giver imidlertid en saa stor Mængde lidet værdifuld Møgsaft eller Møddingvand, at

Udnyttelsen deraf i Praksis vel vil blive mangelfuld, og den omtalte Fordel ved i aaben Mødding at sætte Gødningen op i Bænk vil derfor næppe blive stor. Vedrørende Tørvestrøelsen skal endnu nævnes, at selv om Ajlen ved at opsuges i Tørvestrøelse og indlemmes i den faste Gødning taber en ret stor Del, vil Tabet dog selvfølgelig blive endnu langt større, naar Ajlen fra Stalden løber ud i Vejgrøften.

Kan nu Tabet i Praksis holdes nede ved, hvad Forsøgene har vist? De ved Forsøgene brugte Møddingkummer, indvendig sædvanlig 4 Fod lange og $3\frac{1}{3}$ Fod brede, havde dobbelte Cementvægge, og det 8 Tommer brede Mellemrum var stoppet med Tørvestrøelse, for at Gødningen saa vidt muligt kunde holde samme Varmegrad og saaledes ogsaa udvise samme Tab som i et tilsvarende Udsnit af det indre af en større Mødding. I nogle Tilfælde arbejdede vi dog ogsaa med lidt større Kummer, 5 Fod lange og 4 Fod brede, og Tabet var her 1 pCt. mindre, maaske paa Grund af mindre Gnidningsmodstand mod de i Forhold til Gødningsmængden mindre Sider, saa Gødningen lettere kunde synke sammen. Tabet i større Møddinger skulde herefter snarest være mindre end Tabellen udviser, men det er jo muligt, at Gødningen ved de nøgne Sider lider et noget større Tab end Gødningen længere inde i Møddingen. Det har imidlertid vist sig, at Tabet i en med Tørvestrøelse dækket Mødding ikke var kendelig mindre end i en udækket, hvor Overfladen altsaa var nøgen, saa hvis fast og flydende Gødning skilles godt ad, og den faste Gødning trædes godt sammen lige ud til Møddingens nøgne og næsten lodrette Udside, vil Tabet her næppe være synderlig større end længere inde. Værre er det, hvis der med den faste følger en Del af den flydende Gødning, og hvis Møddingen er for halmrig og ikke trædes godt sammen.

Endnu skal nævnes, at de opførte Tabsprocenter er Gennemsnit for 16 Aars Forsøg. Men Forsøgene har udvist en tydelig Nedgang af Tabet i Løbet af 12—16 Aar.

saa hvis vi vilde nøjes med at regne med de sidste 4 Aar, vilde Tabet være saa meget mindre, at hvor vi nu regner med et Tab af 7—8 pCt., maatte vi da regne med 6 pCt. Det synes at være de ny Kummer, maaske deres Kalkindhold, der har medført et større Tab i Begyndelsen end senere.

Hovedsagen ved Gødningens Opbevaring er altsaa saa hurtigt som muligt og saa fuldstændigt som muligt at adskille fast og flydende Gødning, straks at lede den sidste ned i en god, tæt tildækket Ajlekumme og lægge vore Husdyrs faste Gødning, uden mere Strøelse end nødvendig, i tynde Lag mellem hverandre og træde dem godt sammen.

Behandler man Gødningen paa denne Maade, vil man rimeligvis i Praksis kunne holde Tabet nede nær ved de 8—9 pCt., som Tabellen udviser for Ko-, Heste- og Svinegødning, opbevaret i aaben Mødding.

Ajlens forskellige Indhold af Værdistoffer fremgaar af Tabel 4, og man ser, at der er en meget stor Forskel, eftersom det er bare Møddingvand eller Møgsaft, eller der er indblandet Urin, ligesom Køernes Fodring naturligvis ogsaa her viser sin Indflydelse.

Ved 3 Aars Undersøgelser af Afgrødernes Indhold af Kvælstof, Fosforsyre og Kali viste det sig, at Afgrøderne havde optaget lige meget fra Staldgødningen og fra Kunstgødningen, naar der pr. 100 Dele Kvælstof i Staldgødningen tilførtes 60 Dele i Kunstgødning, naar der pr. 100 Dele Fosforsyre i Staldgødning tilførtes 96 Dele i Kunstgødning, og naar der pr. 100 Dele Kali i Staldgødning tilførtes 79 Dele i Kunstgødning. Dette gælder fast og flydende Gødning under et, og naar den til Ajlen svarende Kunstgødningsmængde beregnes efter disse Forholdstal, og man derefter igen beregner Værdien af denne Kunstgødning, saa vil den derved fundne Værdi af Ajlen snarest blive for lav, da de i Ajlen opløste Værdistoffer snarest vil svare til mere Kunstgødning end den saaledes beregnede Mængde. Værdierne i

Tabellens sidste Rubrik er beregnet efter disse Forholdstal og efter Foraarspriserne paa Kunstgødning i 1928, 1929 og 1930. Værdierne er altsaa ikke fundne ved Udbytteforsøg, men de udtrykker dog rimeligvis ret nær de Værdier, hvortil disse Ajlesorter vil kunne udnyttes.

Tabel 4. Ajlens Indhold af Værdistoffer.

Ajlens Oprindelse	pCt.			Værdi, Øre pr. 1000 kg. omtr.
	Kvælstof	Fosforsyre	Kali	
Urin + Møgsaft, kraftig Fodring, Mh.	0.71	0.011	1.35	858
— + — svag — —	0.48	0.008	1.37	707
Møgsaft, kraftig Fodring, Mh.	0.171	—	—	—
— — — M.	0.059	0.014	0.210	103
— svag — M.	0.032	0.013	0.155	69

Som det ses, er Ajle og Ajle to meget forskellige Ting, i et Tilfælde 12—13 Gange saa meget værd som i et andet. Møddingvand fra aaben Mødding har ved kraftig Fodring haft en Værdi af 103 Øre, ved svag Fodring en Værdi af 69 Øre pr. Læs à 1000 kg, hvorimod den gode Ajle var 7—8—9 Kr. værd pr. Læs.

Den gode Ajle, Urin + Møgsaft fra Møddinghus, udgjorde maanedlig pr. Ko omtrent $\frac{1}{3}$ Kubikmeter, hvoraf omtrent $\frac{1}{50}$ Kubikmeter var Møgsaft eller Møddingvand. Denne Ajle sammen med Svineurin, der udgør omtrent $\frac{1}{3}$ Kubikmeter maanedlig pr. voksent Svin, bør opsamles i en god, tæt Ajlekumme, tæt tildækket, og hvis Tilløb er forsynet med Vandlaas. Størrelsen bør være saaledes, at man ikke behøver at køre Ajle ud om Efteraaret eller om Vinteren; Tabet vil i hvert Fald blive stort, hvis man kører Ajle ud paa Sne eller Frost. Naar Ajlen kan synke i Jorden, kan Udførselen paa leret Jord begynde omkring ved 1. Marts.

For det tynde Møddingvand fra aaben Mødding har Udførselstiden mindre at sige, ogsaa fordi dettes Hovedværdistof er Kali. Man kan da nøjes med til dette Vand

at bygge en lille og billig Kumme, hvorfra man af og til ved Lejlighed kan udføre det og anvende det nær Hus eller Gaard. Skulde Kummen undertiden ikke kunne rumme Vandet, indtil det kan udføres, er Tabet ved at lade det løbe, maaske ud over lavt liggende Jord, jo ikke meget stort, men i Almindelighed bør det dog formentlig opsamles og anvendes. Hvis Møddingspladsen har en passende Størrelse, 4 Kvadratmeter pr. Ko, og den er fri for Tilløb af Udenomsvand, vil Møddingvandet fra aaben Mødding udgøre omtrent $\frac{1}{4}$ Kubikmeter maanedlig pr. Ko.

Staldgødningens Udnyttelse. Markforsøgene udførtes som om hvert Forsøg var et lille almindeligt Landbrug, hvert med sin Mødding og Ajlekumme, alle med ens Jord, ens 8-aarigt Sædskifte og ens Jordbehandling, kun med uens Gødskning, men saaledes, at der ved et bestemt Forsøg altid, Aar efter Aar, gaves samme Gødning; et enkelt Forsøg var »ugødet«, d. e. Jorden fik i de 16 Aar aldrig Gødning. Nogle Forsøg fik Gødning fra de kraftig fodrede, andre fra de svagt fodrede Køer. Den almindelige Gødningsmængde, 1 eller hel Gødning, svarede til Gødningen af en stadig staldfodret Ko pr. $1\frac{1}{2}$ Td. Ld. eller pr. 0,8 (0,79434) ha, der var fordelt med 0,1 ha i hvert af de 8 Skifter. Ved $\frac{1}{2}$ eller $1\frac{1}{2}$ Gødning gaves altsaa $\frac{1}{2}$ eller $1\frac{1}{2}$ Gange saa meget som ved 1 Gødning. Sædskiftet, hvori de fleste Forsøg udførtes, var: 1. Staldfoder, 2. Rug, 3. Byg, 4. Runkelroer, 5. Byg, 6. Kløver, 7. Græs og 8. Havre. Af den faste Gødning gaves knap de $\frac{2}{3}$ til Roer, Resten til Staldfoder og Rug. Ajlen deltes lige mellem Roer og Græs (2. Aars Kløver og Græs).

Alle 8 Afgrøder for hvert Forsøg blev hvert Aar vejjet, omregnet til F. E. og sammenlagt. Derved fandt vi altsaa det samlede Udbytte af Jord og Gødning, for Gødningens Vedkommende saavel Eftervirkningen som 1. Aars Virkning. Udbyttet af Gødningen maa da være Merudbyttet af Afgrøden ved en større Gødning mod Afgrøden ved en

mindre Gødning eller ved ugødet. I Almindelighed beregnedes Merudbyttet pr. ha. Hvor der er anvendt hel Gødning findes da Udbyttet af en Ko's Gødning ved at folde med 0,8 (rettere 0,79434), og deraf findes igen Udbyttet pr. Læs Gødning ved at dele med 12.

Forskellige Gødningsmængder. I Tabel 5 er først opført Udbyttet pr. ha for ugødet. Dette Udbytte er efterhaanden gaaet nedad, dog at Vejret undertiden har medført Uregelmæssigheder. I den øvrige Del af Tabellen er opført F. E. pr. Læs Gødning. Vi ser, at alle disse Tal fra Tidsrum til Tidsrum er stigende i en Aarrække; for de mindre Gødninger fortsættes denne Stigning lige til sidste 4-aarige Tidsrum, 1923—26, hvorimod Stigningen for de større Gødninger i de sidste 4 Aar ombyttes med et Fald. Dette sidste er temmelig sikkert en Følge af, at disse 4 Aar gennemgaaende var særlig vaade og kolde, se Tabel 10. Det var jo ogsaa en almindelig Erfaring, at det særlig var de bedre Jorder, der led under disse Aars Kulde og Fugtighed, hvorimod Fugtigheden netop hævede Udbyttet paa de simple Jorder ligesom her paa ugødet og svagt gødet Jord.

Denne gennemgaaende Stigning af Gødningens Merudbytte mod ugødet eller mod en mindre Gødning maa sikkert i det væsentlige skyldes Gødningens Eftervirkning. Gødes der ligesom før, vil Eftervirkningen blot medføre, at det samlede Udbytte holdes oppe ved det samme som hidtil. Vi maa da tænke os, at der af denne Gødningsmængde efterlades en saadan Stofmængde i selve Jorden eller i Afgrødens Rod- og Stubblevninger, at dette netop dækker, hvad Afgrøden har brugt af de tilsvarende ældre Gødningslevninger, det man ogsaa har kaldt Jordens gamle Kraft. Gødes der stærkere end før, vil Eftervirkningen medføre en Stigning af den gamle Kraft og dermed ogsaa en Stigning af det samlede Udbytte, hvorimod Udbyttet vil falde, hvis der gødes mindre end før, eller der slet ikke gødes. I de sidste 2 Tilfælde vil Efter-

Tabel 5. Staldgødningens Udnyttelse ved forskellige Gødningsmængder.

Aar	Ugødet F.E. pr. ha	F.E. pr. Læs Gødning à 1000 kg					
		Gødning efter kraftig Fodring				Gødn. eft. sv. Fodr.	
		$\frac{1}{2}$ Gødn. mod ugødet	1 Gødn.	$\frac{1}{2}$ Gødn.	$\frac{1}{2}$ Gødn. mod	$\frac{1}{2}$ Gødn. mod ugødet	1 Gødn. mod
			mod $\frac{1}{2}$ Gødn.		1 Gødn.	$\frac{1}{2}$ Gødn.	
1911	2879	36	21	15	9	28	8
1911-12	3066	49	28	22	15	42	16
1913-14	2598	78	42	35	29	61	43
1915-18	2186	97	60	51	43	85	44
1919-22	2030	108	71	60	48	89	53
1923-26 *)	2129	120	60	52	44	98	55
1919-26	2080	114	66	56	46	94	54

*) Vaadt og koldt Vejr.

Tabel 6. F.E. pr. Læs Staldgødning à 1000 kg. Askov.

	1898—	1902—	1906—	1910—	1914—	1918—
	1901	1905	1909	1913	1917	1921
Lerjord: 1 Gødn. mod $\frac{1}{2}$ Gødn.	47	93	104	111	116	129
Sandjord: $1\frac{1}{2}$ — — 1 —	51	91	136	147	102	136

Det brugte Sædskiye:

1. Staldfoder.
2. Rug.
3. Byg.
4. Runkelroer.
5. Byg.
6. 1. Aars Kløver og Græs.
7. 2. — — —
8. Havre.

virkingen af den tidligere tilførte Gødning, Jordens gamle Kraft, nemlig efterhaanden opbruges eller svinde, idet der ikke tilføres tilstrækkelig Gødning til at holde den vedlige. Følgen vil altsaa i alle Tilfælde blive, at Forskellen mellem, eller Merudbyttet af en større Gødning mod en mindre Gødning eller mod ugødet bliver stigende i en Aarrække, indtil Eftervirkningen af den nytilførte Gødning, stor eller lille, netop holder Ligevægt med Forbrug af gammel Kraft, hvis Størrelse efterhaanden har rettet sig efter den tilførte Gødningsmængde.

Disse Ændringer af Jordens Udbytte og af dens gamle Kraft var næppe helt ophørt, da Forsøgene maatte af-

brydes. Herom vidner ogsaa tilsvarende Forsøg paa Lerjorden i Askov, hvor Stigningen af Gødningens Merudbytte er fortsat i 24 Aar, og maaske den endda ikke dermed er ophørt, se Tabel 6. Naar Stigningen paa Sandjord ikke har varet saa længe, kun 16 Aar, saa synes det let forklarligt, da Gødningens Omsætning sikkert gaar hurtigere i Sandjord end i Lerjord, og Sandjorden har desuden mindre Absorptionsevne end Lerjorden.

Sammenligner man Udbyttetallene i Tabel 5 paa tværs af Tabellen, ser vi, at Udbyttet pr. Læs Gødning er desto mindre, jo mere Gødning der gives. Nederste Linie viser os, at den første halve Gødning, $\frac{1}{2}$ Gødning mod ugødet, i 1919—26 udnyttedes i 114 F. E., den anden halve Gødning, 1 Gødning mod $\frac{1}{2}$ Gødning, i 66 F. E., og den tredje halve Gødning, $1\frac{1}{2}$ Gødning mod 1 Gødning, i 46 F. E., alt pr. Læs. Sættes Udbyttet af første halve Gødning = 100, bliver det for den anden halve Gødning, rundt regnet, 60 og for den tredje 40. En stigende Gødningsmængde vil altid medføre et faldende Merudbytte pr. Gødningsenhed. Denne Regel har man kaldt Regelen eller Loven om det aftagende Merudbytte. Den forklarer, at Udbyttet pr. Læs Gødning er større i Askov end i Aarslev, idet den anvendte Gødningsmængde var omtrent dobbelt saa stor i Aarslev som i Askov.

Forsøgslederne *Karsten Iversen* og *Josef Hansen* har ikke kunnet godkende omtalte Udbyttestigning i Aarslev. Ifølge Tidsskrift for Landøkonomi, 1929, Side 502 har K. Iversen i et Foredrag her i Selskabet den 20. Marts 1929 udtalt, at visse Iagttagelser antyder, »at Jordens gamle Kraft spiller en — man kan fristes til at sige urimelig — lille Rolle i Forhold til den aarlige Gødskning«.

Jeg forstaar ikke, at K. Iversen kan sige saaledes, naar han véd, at Gødningens Merudbytte paa Lerjorden i Askov har været stigende i mindst 24 Aar. I Aarslev blev Merudbyttet efterhaanden 3, 4, 5—6 Gange saa stort som i første Aar, og selv om man i Askov til Udgangspunkt tager Merudbyttet i de første 4 Aar, der altsaa maa inde-

holde nogen Eftervirkning, saa stiger Merudbyttet dog i de følgende Aar efterhaanden til op imod det 3-dobbelte. Er Udbyttet efterhaanden blevet 3 Gange saa stort som i første Aar, saa vil det jo sige, at Eftervirkningen eller Virkningen af den gamle Kraft er dobbelt saa stor som 1. Aars Virkning. Men hvorledes kan K. Iversen da kalde Eftervirkningen eller den gamle Kraft lille, ja vel endog urimelig lille i Forhold til den aarlige Gødskning?

Vil man prøve, hvorvidt det betaler sig at købe og dyrke udpint Jord, eller man hellere skal købe Jord i god Gødningskraft, et Spørgsmaal som K. Iversens Foredrag drog frem, saa maa begge Dele selvfølgelig prøves samtidig Side om Side. En saadan Prøve med ens Kunstgødning overalt har man iværksat ved Efterforsøgene i Aarslev, og K. Iversen har allerede i nævnte Foredrag her i Selskabet fremhævet, at de i 16 Aar »ugødede Parceller straks i første Aar gav fuld Afgrøde paa Højde med de gennem alle Aarene staldgødede Parceller«. Jeg maa jo ikke svare paa denne forhastede Meddelelse, før Forsøgsresultaterne er offentliggjorte, men jeg har Lov til at sige, at hvem der har set Afgrøderne paa Marken, har rigtignok faaet et helt andet Indtryk, saa man fristes til at mene, at K. Iversen har taget fejl. En nærmere Omtale af dette Spørgsmaal maa imidlertid vente til Forsøgsresultaterne kommer frem, jeg haaber snart.

Iøvrigt siger Tabel 5 og 6 tydeligt nok, at Gødningens Eftervirkning eller Jordens gamle Kraft er ikke til at kimse ad. De vidner tydeligt nok om, at naar Afgrøderne i vort Land nu snart i mange Aar har været i en næsten stadig Stigning, saa har dette naturligtvis flere Grunde, men en væsentlig Grund dertil er sikkert den stigende Staldgødningsmængde, der anvendes, og den dermed følgende stigende Eftervirkning.

Hvilken Gødningsmængde lønner sig bedst? Udbyttet pr. Læs Gødning bliver altsaa desto

mindre, jo stærkere der gødes, men da Udbyttet pr. ha alligevel bliver desto større, jo stærkere der gødes, og da Gødningen er forholdsvis billigere end Afgrøderne, bliver det alligevel et Spørgsmaal, om det ikke lønner sig bedst at gøde forholdsvis stærkt. $\frac{1}{2}$ Gødning mod ugødet giver, som Tabel 5 udviser, 114 F. E. pr. Læs, og at dette lønner sig, kan der vel næppe være Tvivl om. Spørgsmaalet er da, om det lønner sig bedst at blive staaende

Tabel 7.

Lønner det sig at give mere end $\frac{1}{2}$ Staldgødning?*)

Aar	Læs Gødn. pr. ha mere end $\frac{1}{2}$ Gødn.	Merudbytte mod $\frac{1}{2}$ Gødning		Fordel i Kr. pr. ha, naar 1 Læs Gødning haves til			
		F.E. pr. ha	Kr. pr. ha	3 Kr.	4 Kr.	5 Kr.	6 Kr.
1911—12	8	213	26	2	÷ 6	÷ 14	÷ 22
	16	326	39	÷ 9	÷ 25	÷ 41	÷ 57
1913—14	8	319	38	14	6	÷ 2	÷ 10
	16	534	64	16	0	÷ 16	÷ 32
1915—18	8	454	54	30	22	14	6
	16	777	93	45	29	13	÷ 3
1919—26	8	497	60	36	28	20	12
	16	843	101	53	37	21	5

*) 1 Læs Gødning er her regnet = 962 kg; 1 F.E. = 12 Øre.

derved, eller det lønner sig bedre at holde en større Besætning og give 1 eller $1\frac{1}{2}$ Gødning. I Tabel 7 er der i 2. Rubrik meddelt, at der ved 1 Gødning er anvendt 8 Læs, ved $1\frac{1}{2}$ Gødning 16 Læs mere pr. ha end ved $\frac{1}{2}$ Gødning; i de næste 2 Rubrikker findes Merudbyttet ved disse Gødningstillæg, først i F. E. og dernæst i Kr. pr. ha, idet 1 F.E. er regnet = 12 Øre. Det er jo saavel Korn som Roer, Hø og Halm (Svind fradraget), der er omskrevet til skandinaviske Foderenheder, saa jeg har ment det rigtigt her og i det følgende at regne 1 F.E. = 12 Øre.

Hvis vi nu f. Eks. har et Læs Gødning paa Marken for 3 Kr., saa har vi altsaa 8 Læs for 24 Kr. og 16 Læs

for 48 Kr., og naar Udbyttet, som det ses, 1911—12 af de 8 Læs var 26 Kr., af de 16 Læs 39 Kr., saa gav hel Gødning altsaa en Fordel paa 2 Kr., $1\frac{1}{2}$ Gødning et Tab paa 9 Kr. pr. ha, sammenlignet med $\frac{1}{2}$ Gødning. De første Aar kniber det altsaa med at faa de større Gødninger betalt, men efterhaanden, som Eftervirkningen kommer til, vendes Forholdet om, saa hvis man i Stedet for $\frac{1}{2}$ Gødning bruger 1 eller $1\frac{1}{2}$ Gødning paa en Gaard med 20 ha, bliver Fordelen som Gennemsnit for de sidste 8 Aar ved 1 Gødning $36 \times 20 = 720$ Kr., ved $1\frac{1}{2}$ Gødning $53 \times 20 = 1060$ Kr., naar 1 Læs Gødning haves paa Jorden for 3 Kr. Koster 1 Læs Gødning 4 Kr., bliver Fordelen ved 1 Gødning $28 \times 20 = 560$ Kr., ved $1\frac{1}{2}$ Gødning $37 \times 20 = 740$ Kr., alt i Sammenligning med $\frac{1}{2}$ Gødning. Men selv om Gødningen maa regnes til 5—6 Kr. pr. Læs, bliver Renudbyttet dog, som det ses, større ved 1 eller $1\frac{1}{2}$ Gødning end ved $\frac{1}{2}$ Gødning, men naturligvis bliver Fordelen desto mindre, jo dyrere Gødningen er, og den høje Gødningspris falder jo haardest paa den store Gødning.

Hvis de Priser, der her er regnet med pr. F. E. og pr. Læs Gødning, ikke passer, kan enhver let omregne Tabellen paa Grundlag af det i Tabellen meddelte Merudbytte i F. E. pr. ha, idet man da regner med de Priser pr. F. E. og pr. Læs Gødning, der passer.

Gødning efter forskellig Fodring. Som vi har set, omfattede Forsøgene ogsaa en Sammenligning af hel og $\frac{1}{2}$ Gødning efter kraftig med hel og $\frac{1}{2}$ Gødning efter svag Fodring, og Foderforskellen pr. Ko var aarlig 466 kg Oliekager med omtrent 37 pCt. Æggevidestoffer. Resultatet af disse Forsøg findes i Tabel 8. I Tabellens ene Hovedafdeling er opført Udbytteforskellen eller Merudbyttet af hel Gødning, kraftig Fodring, mod hel Gødning, svag Fodring, og i den anden: Merudbyttet af $\frac{1}{2}$ Gødning, kraftig, mod $\frac{1}{2}$ Gødning, svag Fodring. I begge Tilfælde er Merudbyttet i F. E. pr. ha dog omregnet til

Tabel 8. Oliekagefoderets Gødningsværdi.*)

Aar	Merudbytte af					
	1 Gødn., kraft. Fodr. mod 1 Gødn., svag Fodring			$\frac{1}{2}$ Gødn., kraft. Fodr. mod $\frac{1}{2}$ Gødn., svag Fodring		
	F.E. pr. Ko	Kr. pr. Ko	Øre pr. kg Oliekager	F.E. pr. Ko	Kr. pr. Ko	Øre pr. kg Oliekager
1911	55	7	1.4	98	12	2.5
1911—14	68	8	1.8	143	17	3.7
1915—18	137	16	3.5	145	17	3.7
1919—22	179	21	4.6	226	27	5.8
1923—26 †)	147	18	3.8	272	33	7.0
1919—26	163	20	4.2	249	30	6.4

*) 1 F.E. er regnet = 12 Øre.

†) Vaadt og koldt Vejr.

F. E. pr. Ko, Kr. pr. Ko og Øre pr. kg Oliekager, det sidste ved at dele Øre pr. Ko med 466. Det ses nu, at naar der har været anvendt hel Gødning, har Gødningen fra en kraftig fodret Ko aarlig været 7—21 Kr. mere værd end Gødningen fra en svagt fodret Ko, hvorimod den var 12—33 Kr. mere værd, naar der kun var anvendt $\frac{1}{2}$ Gødning. Den tilsvarende Gødningsværdi af de opfodrede Oliekager har været henholdsvis fra 1,4 til 4,6 Øre og fra 2,5 til 7,0 Øre, som Gennemsnit for 1919—26 henholdsvis 4,2 og 6,4 Øre, alt pr. kg Oliekager.

Udslagene følger altsaa her de samme Regler, der viste sig ved Sammenligning af forskellige Gødningsmængder:

1. Regelen om det gennem en Aarrække stigende Merudbytte.
2. Stigningen for de større Gødninger er foreløbig kun fortsat i 9—12 Aar, for de mindre Gødninger derimod i 12—16 Aar. Iøvrigt var Stigningen næppe helt op-hørt, da Forsøgene maatte afbrydes.
3. Regelen om det ved en stigende Gødningsmængde faldende eller aftagende Merudbytte.

Forsøgene viser saaledes god Overensstemmelse: Gød-

ningen efter kraftig og svag Fodring forholder sig helt igennem som forskellige Gødningmængder.

Naar Oliekagernes Gødningsværdi efter Opfodringen herefter altsaa i de sidste 8 Aar har været 4—6 Øre pr. kg, saa maa det huskes, at der her er Tale om et Gødningstillæg, og i Henhold til nysnævnte Punkt 3 maa Udbyttet pr. Gødningsenhed blive betydelig mindre for et Gødningstillæg end for den øvrige Gødning. Det kan beregnes, at hvis Oliekagerne var ligestillet med det øvrige Foder, saaledes at det samlede Udbytte af hele Gødningen fordeltes ligeligt efter Foderets Kvælstofindhold, saa vilde Oliekagernes Gødningsværdi ikke være 4—6, men 7—9 Øre pr. kg. Det er dog maaske rigtigst, for ikke at regne med for høje Tal, at holde sig til Merudbytteværdien, de 4—6 Øre pr. kg, hvad der svarer til, at man i det lange Løb tør vente at høste $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ F. E. mere for hvert kg Oliekager med 37 pCt. Æggehvidestoffer, der opfodres.

Staldgødning sammenlignet med Kunstgødning. Ved Siden af ovenomhandlede Forsøg med Staldgødning udførtes ogsaa Forsøg med hel og $\frac{1}{2}$ Kunstgødning, henholdsvis med samme Indhold af Værdistoffer som hel og $\frac{1}{2}$ Staldgødning efter kraftig Fodring. 1 Kunstgødning har stadig givet større Udbytte end 1 Staldgødning, gennemsnitlig 34 pCt. eller $\frac{1}{3}$ mere. Dette kan imidlertid ikke sige os noget bestemt om det virkelige Værdiforhold. Vi har set, at naar Gødningsmængden pr. ha stiger, saa stiger ogsaa Udbyttet, men forholdsvis betydelig mindre, saa naar Kunstgødning har givet $\frac{1}{3}$ mere end Staldgødning, saa maa Staldgødningsmængden øges med meget mere end $\frac{1}{3}$, hvis den skal give samme Udbytte som Kunstgødning.

Kunstgødningens Værdi ligger derfor betydeligt højere end 34 pCt. over Staldgødningens, og det sande Værdiforhold kan saaledes ikke findes ved at sammenligne lige Gødningsmængder. Vi maa sammenligne større Stald-

gødningsmængder med mindre Kunstgødningsmængder i flere Forhold, og paa dette Grundlag, maaske ved Beregning, finde f. Eks. hvormange Dele Kunstgødning, der skal til for at give samme Udbytte som 100 Dele Staldgødning, idet der ved 1 Del Kunstgødning forstaaes Kunstgødning med samme Indhold af Værdistoffer som 1 Del Staldgødning.

Tabel 9. Udbytteforhold mellem Staldgødning (kraftig Fodring) og Kunstgødning.

Gødningsmængder		Kunstg. pCt. af Staldg.	Sædskifte	1921	1924	1925	1911	1915	1919	1923
Staldg.	Kunstg.			t.-v.	v.-k.		—14	—18	—22	—26
Merudbytte af Kunstgødning mod Staldgødning. F.E. pr. ha.										
1/2	1/2	100	C	200	523	196	283	405	418	422
1	1	100	C	21	623	299	333	397	393	437
1 1/2	1	66 2/3	C	÷360	274 ÷ 2		169	74	32	105
1	1/2	50	C	÷279	46 ÷ 182		17 ÷ 49	÷122	÷ 31	
1 1/2	1/2	33 1/3	C	÷660	÷303	÷483	÷147	÷372	÷483	÷363
1 1/2	1	66 2/3	B	÷225	203 ÷ 23		136	38	30	97
1	1/2	50	A	—	—	—	91 ÷ 50	—	—	—
<i>Forholdstal (C): Samme Udbytte som 100 Dele Staldgødning gav:</i>										
Antal Dele Kunstgødning ..				98	48	67	48	57	63	54
Middel af de enkelte Aars Forholdstal							44	57	66	54

t.-v. = tørt og varmt, v.-k. = vaadt og koldt Vejr.

Det er dette, jeg har søgt at vise i Tabel 9. I de tre første Rubrikker er opført de Mængder af Staldgødning og Kunstgødning, der er sammenlignet ved Forsøg i de i 4. Rubrik nævnte Sædskifter. De følgende Rubrikker viser, hvormeget Kunstgødningen ved hver af disse Sammenligninger har givet mere eller mindre (÷) end Staldgødningen, alt i F. E. pr. ha.

Vi skal først se paa de 4 sidste Rubrikker, der gælder de 4 fireaarige Tidsrum fra 1911 til 1926. I øverste Linie ser vi, at naar 1/2 Staldgødning sammenlignes med 1/2 Kunstgødning, har Kunstgødningen givet: i 1911—14:

Tabel 10.

Nedbør og Middelvarmegrad for de 3 Maaneder ^{15/4}—^{15/7}.

	1921	1924	1925	1911 —14	1915 —18	1919 —22	1923 —26
Nedbør..... mm	60	171	120	124	110	125	166
Middelvarmegrad... °C	12.7	11.4	12.9	12.7	12.1	12.2	11.8

283, i 1915—18: 405, 1919—22: 418 og i 1923—26: 422 F.E. mere pr. ha, end Staldgødningen. I anden Linie, hvor der er sammenlignet 1 Staldgødning med 1 Kunstgødning, ser vi noget lignende, men Stigningen er mindre. Ved lige Gødningsmængder har Kunstgødningens Merudbytte mod Staldgødningen altsaa været lidt stigende gennem Aarene, hvorimod dette Merudbytte omvendt viser sig at være faldende i alle de følgende 5 Linier, hvor der er sammenlignet en større Staldgødning med en mindre Kunstgødning, dog at det i 1923—26 steg en Del, men ikke til samme Højde som i 1911—14. I Sædskiye A ændredes Gødningen i 1921, saa her kan vi kun bruge Resultatet for de 2 første Tidsrum.

Grunden til disse Ændringer i Udbytteforholdet i Løbet af de første 12 Aar maa aabenbart være Gødningernes Eftervirkning. Naar de øverste 2 Linier viser en mindre men afgjort Stigning af Kunstgødningens Merudbytte i en Del Aar, saa maa dette jo skyldes, at Kunstgødningen ved lige Gødningsmængder her har haft en noget større Eftervirkning end Staldgødningen, og naar de følgende 5 Linier viser en ligesaa afgjort Udbytteændring i modsat Retning, og det uagtet at alle Forsøg er udført under samme Forhold (indenfor hvert Sædskiye), saa kan der vel ikke være Tvivl om, at naar der af Kunstgødning kun anvendes $66\frac{2}{3}$ pCt. eller $\frac{2}{3}$ af Staldgødningen eller endnu mindre Kunstgødning, saa er Eftervirkningen størst for Staldgødningen.

Det er kun Sædskiye C, der er benyttet ved Beregningen af Forholdstallene i de 2 nederste Linier. Tallene for

Sædsrifterne B og A er kun medtaget for at vise, at de stemmer godt med de tilsvarende Tal for Sædskifte C.

Vi ser i Tabellens 4. Linie, at i 1911—14 har $\frac{1}{2}$ Kunstgødning givet 17 F. E. mere pr. ha end 1 Staldgødning, men da Eftervirkningen ved dette Mængdeforhold er mindst for Kunstgødning, maa der efterhaanden bruges mere end de 50 Dele Kunstgødning for at opnaa samme Udbytte som af 100 Dele Staldgødning. I 1919—22 ser vi da ogsaa i tredje Linie, at 1 Kunstgødning kun har givet 32 F. E. mere pr. ha end $1\frac{1}{2}$ Staldgødning, og for at faa samme Udbytte som af 100 Dele Staldgødning, maatte vi da altsaa anvende op imod $66\frac{2}{3}$ Dele Kunstgødning; nærmere beregnet ved Interpolation mellem $66\frac{2}{3}$ og 50 (med henholdsvis 32 og \div 122 i Merudbytte) bliver det 63 Dele Kunstgødning, som opført i Tabellens næstnederste Linie. Beregnet som Gennemsnit for de enkelte Aars tilsvarende Forholdstal bliver Tallet dog ikke 63 men 66, som opført i nederste Linie, og dette finder jeg rigtigst, da Aar med et lille Udbytte ellers vil faa for lille Indflydelse, og omvendt.

Allerede de virkelige Merudbyttetal viser os altsaa, at vi for at faa samme Udbytte som af 100 Dele Staldgødning i 1911—14 kunde nøjes med mindre end 50 Dele Kunstgødning (se baade Sædskifte C og A), hvorimod vi i 1919—22 maatte anvende op imod $66\frac{2}{3}$ Dele Kunstgødning (se baade C og B). De beregnede, mere nøjagtige Tal findes i Tabellens nederste Linie.

For at faa samme Udbytte som af 100 Dele Staldgødning maatte vi altsaa anvende: i 1911—14: 44 Dele, i 1915—18: 57 Dele, i 1919—22: 66 Dele, men i 1923—26: 54 Dele. I de første 9—12 Aar krævedes altsaa mere og mere Kunstgødning, og naar det i 1923—26 gik i modsat Retning, skyldes det højst sandsynligt, at disse Aar gennemgaaende var usædvanlig vaade og kolde. Til Oplysning herom vil vi sammenligne Udbyttet i 1923—26 med Udbyttet for nogle enkelte Aar, se de 3 Rubriker i Midten af Tabel 9, og jævnfør dermed Tabel 10. I

Tabel 10 ser vi, at 1921 var et usædvanlig tørt og noget varmt Aar, hvorimod 1924 var et usædvanlig fugtigt og koldt Aar, og vi ser da ogsaa i Tabel 9, at der i 1921 skulde 98 Dele Kunstgødning til for at give samme Udbytte som 100 Dele Staldgødning, hvorimod vi i 1924 kunde nøjes med 48 Dele Kunstgødning. I 1925 var Nedbøren ret normal, Varmegraden lidt høj, og Forholdet var da 67 Dele Kunstgødning = 100 Dele Staldgødning. Ogsaa de andre Aar i de sidste 2 Tidsrum, da Jorden vel har været nogenlunde præget af Gødningens Eftervirkning, peger i samme Retning: Kunstgødningen viser sig særlig overlegen mod Staldgødningen i fugtige Aar, mindre i tørre Aar og næsten ikke i meget tørre Aar.

Der kan derfor næppe være Tvivl om, at Afgivelsen i 1923—26 skyldes den usædvanlig store Nedbør og den noget lave Varmegrad, som disse Aar gennemsnitlig udviste. Aaret 1925 udviser, at et mere normalt Vejr i disse Aar rimeligvis vilde have medført et Resultat, der stemmede bedre overens med de foregaaende Aars Resultater. En Fortsættelse af Forsøgene vilde selvfølgelig have givet sikrere Oplysning, saavel om Vejrets Indflydelse paa de 2 Gødningers Udbytteforhold, som om det rigtige Udbytteforhold i det lange Løb.

Hvis vi nu regner med Middel for de sidste 8 Aar, og anderledes kan vi næppe regne, saa maa vi altsaa gennemgaaende bruge $(66 + 54) : 2 = 60$ Dele Kunstgødning for at faa samme Udbytte som af 100 Dele Staldgødning. Det usædvanlig fugtige og kolde Vejr i 1923—26 har temmelig sikkert medført, at Tallet 60 snarest er for lavt i det lange Løb. Derimod kan næppe nogen, der har sat sig grundig ind i de i Tabellerne 9 og 10 meddelte Resultater, hævde, at Tallet 60 er for højt.

I sit Foredrag her i Selskabet den 20. Marts 1929 omtalte K. Iversen ifølge »Tidsskrift for Landøkonomi«, 1929, Side 498 o. fl., ogsaa Forsøgene med Staldgødning og Kunstgødning i Aarslev. Som det ses af Tabel 9 havde vi i Aarslev 7 Forsøgspaar, hvori der sammenlignedes

Staldgødning og Kunstgødning, de 2 Par med lige Gødninger, de 5 Par med mindre Kunstgødning end Staldgødning. Af disse 7 Par fremdrog K. Iversen kun det ene, det til Askovforsøgene svarende, hvor der sammenlignedes 1 Staldgødning med 1 Kunstgødning, se anden Linie i Tabel 9. Resultatet heraf gengav K. Iversen ved Kurver; disse viste, sagde han, »at Staldgødningen og Kunstgødningen ogsaa ved Aarslev jævnt og støt følges ad« gennem Aarene ligesom i Askov. Og uden nogen anden Begrundelse sagde han saa flere Gange, at Forsøgene saavel i Aarslev som i Askov og Lyngby viste, at $\frac{1}{2}$ Kunstgødning gav omtrent eller meget nær samme Afgrøde som 1 Staldgødning, hvorefter Værdiforholdet altsaa var: 50 Dele Kunstgødning = 100 Dele Staldgødning.

Men hvorledes kan K. Iversen drage denne Slutning paa Grundlag af en Sammenligning af 1 Staldgødning og 1 Kunstgødning? Han maatte dog vel saa prøve, om 1 Staldgødning og $\frac{1}{2}$ Kunstgødning ogsaa følges »jævnt og støt« ad gennem Aarene, men herom tier han. Han synes i det hele ikke at have Øje for andet her, end hvad der svarer til Askovforsøgene. At Aarslev, som vi ser i Tabel 9, havde 5 Forsøgspaar, hvor der var anvendt mindre Kunstgødning end Staldgødning, og at disse 5 Forsøgspaar alle i smuk Overensstemmelse viser, at Kunstgødning i en Arrække gaar tilbage for Staldgødning saaledes at Værdiforholdet ændres til: 60 Dele Kunstgødning = 100 Dele Staldgødning, og hvorefter der altsaa kræves 20 pCt. mere Kunstgødning end af K. Iversen opgivet — derom siger han ikke et Ord. Jeg forstaar ikke, at en Forsøgsmand kan gengive Forsøgsresultater paa denne Maade.

Tabellerne 5, 8 og 9 viser alle, hver paa sit Omraade, tydelig afvigende Udslag for de sidste 4 Aar 1923—26 i Sammenligning med de foregaaende Aar. Disse Afvigelser skyldes aabenbart de usædvanlig vaade, kolde og solfattige Foraar og Forsomre, der gennemsnitlig prægede

de omhandlede Aar. Afvigelserne gaar alle i Retning af at nedsætte Staldgødningen, saaledes at den ved Forsøgene fundne Værdi af denne Gødning altsaa snarest er for lav. De samme Tabeller viser fremdeles Udbytteændringer, som næppe er ophørte, og hvis ikke de er ophørte, er de fundne Værdier af Staldgødningen ogsaa af den Grund for lave. Forsøgene var altsaa ikke færdige, da der skulde skæres ned, og da Videnskaben desværre fandt det rigtigt at lade Aarslev undgælde. Selvfølgelig burde saadanne Forsøg fortsættes, ikke blot indtil de Udbytteændringer, der er en Følge af Eftervirkningen, er helt ophørte, men dernæst ogsaa, indtil de Udbytte-svingninger, der er en Følge af skiftende Vejr, er udlignede, saaledes at det fundne Middeludbytte kunde gælde som sand Middel i det lange Løb. Saa langt var vi desværre altsaa ikke naaet, da Forsøgene maatte afbrydes.

Staldgødningens Kunstgødningsværdi.
Efter Opbevaring i Møddinghus fandtes der i et Aars Gødning af en kraftig fodret Ko ligesaa meget Kvælstof, Fosforsyre og Kali som i de i Tabel 11 opførte Gødnin-ger, og regnet med Kunstgødningens Foraarspriser som Middel for 1928—29 og 30 + 10 Øre pr. 100 kg i Om-kostninger, kostede 60 pCt. af disse Gødnin-ger (Halvdelen af Kvælstoffet i Chilesalpeter og Halvdelen i Svovlsur Ammoniak) som det ses 68,58 Kr. For at faa samme Ud-bytte som af et Aars Gødning af en kraftig fodret Ko maatte vi altsaa købe Kunstgødning for 68,58 Kr. Dette er, hvad jeg har kaldt Kunstgødningsværdien af et Aars Gødning af en kraftig fodret Ko, og da denne Gødning udgjorde 12 Læs à 1000 kg, fast og flydende, var Kunst-gødningsværdien pr. Læs altsaa 5,71 Kr., det vil sige, at vi for at faa samme Udbytte som af 1 Læs Staldgødning, fast og flydende, maatte købe Kunstgødning for 5,71 Kr., naar Kunstgødningspriserne var som nævnt. I Tabel 5 ser vi, at 1 Læs Staldgødning i 1919—26 ved 1 og 1¹/₂ Gødning mod ¹/₂ Gødning udnyttedes i henholdsvis 66 og

Tabel 11. Staldgødningens Kunstgødningsværdi. 1911—26.

(Efter Kunstgødningens Foraarspriser 1928, 29 og 30.)

Værdistofferne i et Aars Gødning af en kraftig fodret Ko svarer til:

221 kg Chilesalp.;	60 pCt. = 133 kg à 19.22 = 25.56 Kr.
168 - Svovls. Am.;	60 — = 101 - à 19.88 = 20.08 —
137 - 18 pCt. Supf.;	60 — = 82 - à 6.22 = 5.10 —
213 - 40 — Kalig.;	60 — = 128 - à 13.94 = 17.84 —

Kunstgødningsværdi aarlig pr. Ko..... = 68.58 Kr.

— pr. Læs Gødn. à 1000 kg.. = 5.71 —

56, gennemsnitlig 61 F. E. Regnet til 12 Øre pr. F. E., bliver det 7,32 Kr. Dette har jeg kaldt Udnyttéværdien af 1 Læs Staldgødning, men da den Kunstgødning, der giver samme Udbytte, kan købes for 5,71 Kr., bør man sædvanlig regne med denne Værdi af 1 Læs Staldgødning, idet der dog naturligvis tages Hensyn til Kunstgødningspriserne.

Vi har her i Landet aarlig omtrent 30 Millioner Læs Staldgødning à 1000 kg (fast og flydende, bortset fra Regnvand), og hvis denne har samme Værdi pr. Læs som Staldgødning efter kraftig Fodring ved Aarslevforsøgene, saa har den altsaa en aarlig Værdi af $30 \times 5,71 = 171$ Mill. Kr. Værdien af Gødningen i almindelig Praksis er vel næppe saa høj, men den er stor nok til at vise, at det lønner sig at gøre noget for at faa denne store Værdi udnyttet og om mulig øget. Kan der ved Forsøg, Undersøgelser og Forbedringer blot indvindes 1 pCt. af nævnte Beløb, saa løber Fortjenesten derved dog straks op til 1—2 Mill. Kr. aarlig for hele Landet.

Vi har i Tabel 8 set, at Gødningen efter 1 kg opfodrede Oliekager ved Forsøgene udnyttedes i eller havde en Udnyttéværdi af 4—6 Øre ($= \frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ F. E.), ved at ligestilles med det øvrige Foder endog af 7—9 Øre ($= \frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ F. E.). Vi skal nu se paa den tilsvarende Kunstgødningsværdi, se Tabel 12. Vi kan regne, at Værdien af Staldgødningen, fast og flydende under et, i Almindelighed staar i Forhold til dens Kvælstofindhold. Det samlede aarlige Foder til en kraftig fodret Ko har gennem-

Tabel 12. Det opfodrede Kraffoders Kunstgødningsværdi.

Et Aars Foder til en Ko (kraft. Fodr.) indeholdt 98 kg Kvælstof.						
Værdi pr. kg Æggehvidestof: $6858 : 98 \times 0,16 = 11,2$ Øre						
—	-	-	Oliekager med 45 pCt. Æggehvidestoffer:	5,0	Øre.	
—	-	-	—	37	—	4,1 —
—	-	-	—	20	—	2,2 —
—	-	-	Korn	10	—	1,1 —

snitlig indeholdt 98 kg Kvælstof, og for at faa samme Udbytte som af Gødningen efter dette Foder, maatte der, som vi har set, købes Kunstgødning for 68,58 Kr. 1 kg Kvælstof i Foderet (sammen med, hvad dermed følger af andre Stoffer) har altsaa haft en Kunstgødningsværdi af $6858 : 98 = 70$ Øre, og 1 kg Æggehvidestoffer, der indeholder omtrent 0,16 kg Kvælstof, havde saaledes en Kunstgødningsværdi af $70 \times 0,16 = 11,2$ Øre. Herefter kan Fodermidlernes Kunstgødningsværdi let beregnes, se Tabel 12. Oliekageblandingen indeholdt som nævnt omtrent 37 pCt. Æggehvidestoffer, og Kunstgødningsværdien af denne Blanding har, som det ses, været 4,1 Øre pr. kg. Dette er omtrent samme Værdi som den laveste Udnyttværdi, se Tabel 8, men under andre Omstændigheder var Udnyttværdien jo betydelig større. Kunstgødningsværdierne er gennemgaaende noget mindre end Udnyttværdierne. Nævnte Kunstgødningsværdi, 4,1 Øre pr. kg, er for Tiden rigelig $\frac{1}{4}$ af Prisen paa en Oliekageblanding med 37 pCt. Æggehvidestoffer.

Løvrigt er omhandlede Kunstgødningsværdi af de højprocentige Oliekager, som Tabellen udviser, 5,0 Øre, af de lavprocentige 2,2 Øre og af Korn 1,1 Øre pr. kg. Dette bør dog næppe helt glemmes, naar Foderplanen lægges.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Professor *K. A. Bondorff*: Forsøgsleder N. A. Hansen har her i Aften gennemgaaet Resultaterne fra Aarslev Forsøgsstation for os. Det er et Livs Arbejde, der her er gennemgaaet, og idet jeg maaske tør optræde som Repræsentant for de yngre Forsøgsmænd, vil jeg gerne have Lov at bringe ham deres Tak for det Arbejde, han har udført, først paa

Dalum Landbrugsskole, senere paa Aarslev. Det er et Arbejde uden Sidestykke herhjemme, ja i hele Verden.

Jeg ved ogsaa, at jeg er i fuld Overensstemmelse med Karsten Iversen, naar jeg udtaler, at vi i høj Grad beundrer de Forsøg, der er udført paa Aarslev. De Resultater, der der er fremkomne, vil blive staaende urokket gennem Tiderne. Men naar vi skal give en Forklaring paa, hvorfor Resultaterne er, som de er, kan vi ikke altid følge N. A. Hansen i hans Fortolkning.

Den forskellige Udlægning af Aarslevresultaterne er nu paa visse Punkter mere formel end reel, hidrørende fra, at man lægger et forskelligt Begreb ind i de samme Ord. Naar der f. Eks. i Tabel 8 staar: »Oliekagefoderets Gødningsværdi«, mener jeg, at dette Udtryk er uheldigt, idet Tallene er den Virkning, Oliekagerne har fremkaldt.

En Sæk Chilesalpeter har en vis Værdi, dens Pris, som er uafhængig af, om den benyttes paa den ene eller den anden Maade. Men dens Virkning, den Fortjeneste, den kan indbringe mig, er i høj Grad afhængig af Benyttelsen, og saaledes ogsaa med Oliekagerne som Gødning.

Ganske den samme Betragtning gælder et Læs Staldgødning. Dets Værdi er et, dets Virkning noget andet.

Efter den Indstilling, jeg har overfor de her omhandlede Problemer, vilde jeg have skiftet Fortegn paa alle Tallene i Tabel 7. De er nemlig ikke Udtryk for andet end det Tab, man lider, naar man unnlader at gøde ordentligt. Og dette Tab bliver større og større i Aarenes Løb, eftersom Jorden udpines mere og mere.

Om Tallene i Tabel 9, hvoraf Kunstgødningens Erstatningstal udledes, skal jeg blot sige, at Tallene selv staar urokkeligt fast. Det er Forsøgsresultater. Men naar N. A. Hansen drager sine Slutninger af Tallene, maa man ikke glemme, at Tabellens Tal jo kun er den sidste Ende af Udbyttet paa 3000 F. E. pr. ha eller mere, og Spørgsmaalet er her, om man ikke, som Karsten Iversen gør, kan betragte Differencerne, der kun udgør 1 à 2 pCt. af Totaludbyttet, som tilfældige, d. v. s. bestemt af Periodernes Vejrlig.

Og naar N. A. Hansen stærkt fremhæver, at Erstatningstallet i sidste Periode sandsynligvis er for lavt paa Grund af denne Periodes kolde og vaade Vejrlig, maa man ogsaa erindre, at Erstatningstallet i næstsidste Periode kan være for højt, da denne Periode indbefatter Aaret 1921, som N. A. Hansen selv anfører som Eksempel paa et Aar med et næsten abnormt højt Erstatningstal.

Ved Beregningen af Staldgødningens Pengeværdi er Indholdet af Kali og Fosforsyre kun medtaget med 60 pCt. Ud fra hvilke Betragtninger er Værdien af disse 2 Næringsstoffer sat saa lavt? Ser vi paa de — desværre kun i 3 Aar gennemførte — Afgrødeanalyser, maa vi regne med mere end 60 pCt., og Staldgødningen bør have alt, hvad der tilkommer den.

At man ikke altid, saaledes som jeg ogsaa selv tidligere har været tilbøjelig til, kan betragte Staldgødningen som værende praktisk taget kun en Kvælstofgødning, mener jeg fremgaar af Afgrødeanalyserne. Her ser man i Kløverafgrøden, at $\frac{1}{2}$, 1 og $1\frac{1}{2}$ Staldgødning opviser praktisk taget samme Kvælstofbinding. Det maa vist fortolkes saaledes, at allerede $\frac{1}{2}$ Staldgødning har tilført Kali og Fosforsyre nok til en maksimal Kløverafgrøde. Ugødet derimod opviser en væsentlig mindre Kvælstofbinding. Men herved opstaar en Vanskelighed ved Forsøgenes Beregning. Regn vi nemlig med tilført Kvælstof som Enhed, glider Ugødet, grundet paa den mindre Kvælstofbinding i Kløveraaret, ligesom bagud, d. v. s. Afstanden mellem Forsøgsleddene ændres i Aarenes Løb.

Hvorledes man nu end ser paa Forholdet mellem Staldgødning og Kunstgødning, om man følger N. A. Hansen og sætter Erstatningstallet til 60, eller man sætter det til 50, maa man ikke glemme, at dette gælder Gennemsnitstallene for alle Sædskiftets Afgrøder. Og lad det være rigtigt, som N. A. Hansen forklarer Resultaterne, at dette Erstatningstal er steget fra første til sidste Periode. I det Øjeblik vi betragter en Afgrøde, der virkelig har faaet Staldgødning, f. Eks. Runkelroerne, faar vi et helt andet Billede. For det første er Erstatningstallet væsentlig mindre end baade 60 og 50, og for det andet er det dalende gennem Aarene, d. v. s. Staldgødningen bliver i Forhold til Kunstgødning daarligere og daarligere. Hvorledes skal man forklare dette?

Endelig skal jeg gøre opmærksom paa, at det til Forstaaelse af Aarslevforsøgenes Resultater vilde være ønskeligt, om man ogsaa havde Oplysninger om, hvorledes Gødskning og Udbytte havde været forud for Forsøgene, i de 4 Prøvedyrkningsaar. I Beretningen om Prøvedyrkningen findes kun Forholdstal, der i denne Forbindelse er uden Interesse.

Forsøgsleder *Niels Anton Hansen*: Med Hensyn til Udtrykket »Oliekagefoderets Gødningsværdi«, tror jeg ikke, det vil blive misforstaaet af nogen praktisk Landmand, og jeg kan derfor ikke indse, at det er særlig uheldigt. Professor Bondorff mener, at Udslagene ved Sammenligning af Kunstgød-

ning og Staldgødning er for smaa og tilfældige til, at man tør tillægge dem saa stor Sikkerhed, som jeg har gjort. Her-til skal jeg bemærke, at der ved Forsøgene i Aarslev var 6 Fællesruder (Parceller) i hvert af de 8 Skifter, ialt 48 Fællesruder, fordelt paa Grundlag af 4—5 Aars Prøvedyrkning. Naar da 5 Forsøgspaar (med ialt 5×48 staldgødgede Forsøgsruder sammenlignet med 5×48 kunstgødgede) i smuk Overensstemmelse viser, at Kunstgødning i en Aarrække er gaaet tilbage for Staldgødning, saaledes at Værdiforholdet ændres til 60 Dele Kunstgødning = 100 Dele Staldgødning, hvorefter der kræves 20 pCt. mere Kunstgødning end af K. Iversen opgivet, saa forstaar jeg ikke, at der kan tales om tilfældige Udslag, der er saa smaa, at man ikke kan regne med dem. Det tørre Aar, 1921, har ganske vist slaaet haardt til Skade for Kunstgødningen, men de 4 vaade Aar, 1920, 23, 24 og 26, har slaaet endnu haardere til modsat Side. Jeg mener derfor, at Kunstgødningens Erstatningstal maa sættes til ca. 60 for at være rigtigt. Dette Tal gælder Udbyttet af Forsøgene, uden at der er taget særlige Hensyn til de enkelte Værdistoffer. I tre Aar blev der ganske vist foretaget en nøjere Undersøgelse over dette Forhold, og det viste sig der, at Afgrøderne optog lige meget af Værdistofferne fra Staldgødning og Kunstgødningen, naar der pr. 100 Dele i Staldgødningen var henholdsvis 60 Dele Kvælstof, 96 Dele Fosforsyre og 79 Dele Kali i Kunstgødningen. Disse Forholdstal har jeg imidlertid ikke brugt ret meget.

Vedrørende Staldgødningens Eftervirkning vil jeg tage et Eksempel. Vi tænker os 2 Landmænd med ens Jord, ens Sædskifte og ens Jordbehandling, men den ene giver fra nu af kun $\frac{1}{2}$, den anden 1 Gødning. For hvert Læs Gødning, den sidste giver mere end den første, vil han da efter Askovforsøgene paa Lerjord (se Tabel 6) faa: de første 4 Aar: 47 F. E., 8 Aar efter: 104 F. E. og 20 Aar efter: 129 F. E. En tilsvarende, men mere kortvarig Stigning viste sig ogsaa paa Sandjorden i Askov; den viste sig i Aarslev i 3 forskellige Sædskifter, ved Brugen af Staldgødning baade efter kraftig og svag Fodring, og ved Brugen af Kunstgødning; den har vist sig i Lyngby, og den har vist sig i Tylstrup. Den har ogsaa vist sig paa 5 forskellige Steder her i Landet, hvorimod der næppe hidtil er paavist noget Sted, hvor den ved rigtig gennemførte Forsøg ikke har vist sig. — Omhandlede Udbyttestigning gælder som Middel for alle Sædskiftets Afgrøder.

Professor Bondorff efterlyste Grundmaterialet fra Prøve-

dyrkningen paa Aarslev. Det kunde godt offentliggøres, da det stadig opbevares, men det drejer sig om Tal fra ca. 3000 Forsøgsrunder, saa det er jo et anseligt Materiale, og jeg tvivler om, at der kan blive Raad til dets Offentliggørelse.

Kammerherre *N. Juel*: Forsøgsleder Niels Anton Hansen har igennem 40 Aar udført et stort og dygtigt Arbejde, først paa Dalum Landbrugsskole og fra 1905 paa Aarslev Forsøgsstation, og han fortjener al Anerkendelse for dette. Landhusholdningsselskabet har derfor ogsaa i 1928 tildelt ham en Ærespræmie af Brødr. Bendix's Jubilæumslegat som en Paaskønnelse for hans mangeaarige samvittighedsfulde og utrættelige Virksomhed i Landbrugets Tjeneste, særlig for det fortjenstfulde Arbejde, han har udført vedrørende en rationel Opbevaring og Udnyttelse af Staldgødning og Ajle. Paa Præsidiets, Gæsternes og Selskabets Vegne vil jeg derfor bringe Niels Anton Hansen en Tak, ikke alene for det Foredrag, han har holdt i Aften, men ogsaa for det udmærkede Arbejde, han har udført for vort Landbrug.

Humledyrkningens Historie i Danmark.

Af Havebrugskandidat, Havearkitekt *Johannes Tholle.*

Dyrkning af Humle er en Kultur, der staar og har staaet paa Overgangen mellem Ager- og Havebrug. Den var i sin første Dyrknings Tid hos os sikkert fortrinsvis en Havekultur, siden er den blevet mere markmæssigt dyrket. Blandt Danmarks Kulturplanter hører Humlen ikke til dem, hvis Dyrkning har hvilet i sig selv; men fra tidlige Tider har Regeringerne søgt at fremme Humledyrkningen ved Forordninger, og et og andet kom der nok ogsaa ud deraf. Om den Udvikling, Humledyrkningen har haft her i Danmark, skal der i det følgende gives en Oversigt, idet det maa bemærkes, at en Mængde interessante Enkeltheder i Udviklingens Historie af Pladshensyn maa udelades eller henvises til Opsøgelse gennem Kilderegisteret.

Som bekendt finder Humlen sin største Anvendelse som Tilsætning til Øllet, der herved bliver mere krydret, kraftigt og holdbart. At der ved Øllets Tilvirkning af Malten behøvedes noget for at krydre Smagen, har man herhjemme været klar over i umindelige Tider. Til dette Brug har man i Middelalderen benyttet sig af Pors, der i saa Henseende bl. a. Aar 1284 nævnes Side om Side med Humle¹). Senere er ogsaa andre Planter og Plantedele brugt paa denne Maade, især som Erstatning for Humle, hvad der siden skal ses. Ved Forbindelse med de sydlige Lande lærte man det tyske Øl at kende og erfarede, at dets gode Smag skyldtes Humle. Man er derfor ret tidligt begyndt at indføre Humle til Landet, og efterhaanden

som denne Indførsel blev af større økonomisk Betydning, blev det i de skiftende Regeringers Interesse at søge den erstattet ved at fremme en naturlig hjemlig »Industri«.

Hvornaar Indførsel af Humle her til Landet er begyndt, ved vi ikke; men vi har Underretning om, at dette meget tidligt har fundet Sted. Fra 1284 har vi saaledes Angivelser af, hvad der i Flensborg maatte betales i Told for Humle, og faa Aar efter opgives det, at Humle kun maa sælges i Partier²). Særlig har Indførselen taget Fart i det 16. Aarhundrede, paa hvilken Tid der leveredes Humle til den øvrige Del af Landet fra Flensborg, Kiel og Slesvig³), ja omkring Aar 1600 indførtes der ogsaa Partier fra Lybæk, Königsberg og Danzig samt fra Meklenborg⁴). Det var den »prydsk« Humle, som dengang var eftertragtet, og det var store Partier, der indskibedes for Danmark. Særlig gælder det, at de skiftende Konger aftog kolossale Partier, f. Eks. til Brug ved Hoffet og paa Flaaden. Der købtes Partier paa 20, 30, 40 ja endog 100 Skpd.*), ikke een men flere Gange om Aaret. Undertiden skete dette ved en Art Tuskhandel, idet der f. Eks. leveredes Sild fra Landskrona til Gengæld for Humle fra Tyskland⁵).

Den første Humledyrkning i Danmark.

Det er uvist, hvornaar Humledyrkning er indført i Danmark, ligesom det endnu ikke ligger klart, hvornaar den i det hele taget er kommet i Brug i Norden. Humlen er nu vildtvoksende hos os, og den har sikkert ogsaa været det paa den Tid, fra hvilken vi har de første Beretninger om den; men det maa dog bemærkes, at der er nogen Forskel paa den vilde Humle og den, vi nu dyrker⁶). I vore Nabolande har Humlen været dyrket meget tidligt. I Norge har vi Beviser for dette derved, at den ældre Frostatingslov (*Olav den Hellige*) fastsatte Straf for Tyveri af Humle, og en Lov af 1341 foreskrev, at den Klosterbroder, der havde Tilsyn med Haven ved

*) Skippund.

Clemenskirke i Nidaros, skulde paase, at der blev plantet Humle⁶). I Sverige er Humledyrkning omtalt i Upplandslagen og i *Magnus Erikssons Landslag* 1347⁶). Endnu tidligere, nemlig Aar 875⁸) omtaler en tysk Forfatter Humlehaverne i Frejsingen i Bayern. Disse anførte Steder lader formode, at Humledyrkningen er af endnu ældre Dato, og det samme antydes, da *Henrik Harpestreng*, Kong *Erik Menveds* Livlæge (1200—1240) i sin Lægebog kalder en Plante for Jordhumle⁷). Ligesaa kunde de gamle Stednavne, der er dannet over Humle, saasom Humble paa Langeland, et Navn, der er kendt fra 1185, tyde paa en Humledyrkning paa disse Egne og i disse Tider⁸).

Om egentlige Humlehaver hører vi ogsaa Tale fra Tiden omkring Aar 1200. Selv om der er Mulighed for, at der har eksisteret Humlehaver ved Nyborg Slot allerede Aar 1182⁹), ved vi dog intet bestemt herom; den ældste Optegnelse om Humlehaver indenfor Riget er da vistnok den, der nævner en St. Knuds Gilde tilhørende Humlehave i Flensborg (ca. 1200)¹⁰). Omtvistelig er derimod den af Pave *Honorius* fremsatte Bemærkning (i et Gavebrev) om, at der ved St. Knuds Odense Klosters Godser skulde forefindes »vinae«, hvilket af visse Historikere er udlagt som Humlehaver¹¹). Det er sandsynligt, at der har været saadanne de paagældende Steder (Smaaøerne syd for Fyn m. fl. St.), men Bemærkningen giver blot ikke noget Holdepunkt for denne Antagelse. Blot et Aarhundrede senere træffer vi imidlertid Humlehaver rundt omkring i Riget og dets Besiddelser, saaledes i Lund¹²), Roskilde¹³), Galten¹⁴), Ribe¹⁵), Odense¹⁶), Holbæk¹⁶⁻¹⁷), Aarhus¹³), København¹⁸) m. fl. St.

Det 15. og 16. Aarhundrede.

At Landboforholdene paa disse Tider, saavel som i de efterfølgende Tidsperioder hver for sig har været vidt forskellige fra de Forhold, vi nu er undergivet, turde være saare velkendt for enhver, der er interesseret

i Landbruget og dets Bierhverv, og nogen Udredning af disse Forhold til Forstaaelse af Humledyrkningens Væsen og Betydning skal ikke forsøges. Her skal dog erindres om, at der i Tiden op mod Enevælden eksisterede en Række Regeringspaabud angaaende Dyrkning af denne eller hin Plante, som man ansaa det formaalt-tjenligt for Befolkningen at være forsynet med. Dette gælder ikke mindst Humle, angaaende hvilken Paabudene var overmaade detaillerede, f. Eks. i Opgivelse af det Antal, der ønskedes plantet.

Den første Forordning angaaende Humledyrkning udstedtes i Aaret 1446 og indeholdtes i de saakaldte »Laa-landske Vilkaar«, som forfattedes af Biskop *Henning*, og som iøvrigt omhandlede adskillige Landboforhold¹⁹). Det paalagdes Bønderne i denne Del af Landet aarligt at plante 30 Humleplanter inden St. Volborg Dag imod en Bøde af 3 Mk.*) for hver Plante de forsømte. Denne Bestemmelse overførtes i Aaret 1473 til Fyn, idet der dog for denne Landsdels Vedkommende forlangtes det dobbelte Antal Humleplanter, nemlig 60²⁰). I en senere Forordning, der gjaldt for hele Landet (1490), forandredes Antallet til 6¹⁹), men i den af 19. Febr. 1492 konfirmerede Vedtægt for Fyn gentages det forannævnte Antal af 60 Humleplanter for denne Provins' Vedkommende²¹). Det er ikke ganske klart, hvorfor Fyn skulde plante dobbelt saa meget Humle som Lolland-Falster, eller hvorfor disse to Landsdele skulde plante henholdsvis 10 og 5 Gange saa meget som det øvrige Land. Maaske har det sin Forklaring deri, at disse Landsdele i Forvejen havde mere Humle, og at man saa har ment det lettere for dem end for andre at forøge denne Kultur, — maaske hidrører det fra en bedre Markfred i disse Landsdele, eller den nærmere Beliggenhed ved det formentlige Moderland for vor Humledyrkning (Tyskland) og en derved formodet lettere Adgang til at forsyne sig med nye Humleplanter og Kendskab til deres Dyrkning. Vi ved

*) Mark.

intet sikkert herom, men det fremgaar af alle Beretninger og Optegnelser, at Humledyrkningen virkelig lykkedes bedre der end i andre Dele af Landet, dels naturligvis fordi Klima og Jordbundsforhold var gode for den, dels ogsaa fordi man, naar man nu skulde lægge sig efter den i større Stil, eftersom Tiden gik, maatte faa nogen Erfaring heri. Som Ækvivalens for, at man paa de nævnte Steder skulde plante mere Humle end andetsteds, fik man i hvert Fald paa Fyn Bestemmelsen om, at der ikke skulde plantes Piletræer og Frugttræer²²).

I forskellige Modifikationer er de oprindelig givne Paabud Tid efter anden gentaget, udvidet eller indskrænket. I 1521 lød de paa, at der skulde plantes 10 »Humlekuler«²³); 1537 lød de paa 5, men samtidig stillede der Fordring om Plantning af Æble- og Pæretræer²³), og lignende blev ogsaa Tilfældet, da Paabudene i 16-Tallet og videre frem fornyedes, hvorom senere.

Vil man undersøge, i hvor høj Grad Paabudene blev efterkommet, og i hvor udstrakt Grad Humledyrkning fandt Sted, da søger man forgæves fra disse Tider efter en sammenhængende Skildring heraf. Man kan af et Notat om Ansættelse af Humlemestre her, Levering af Humle der, Brygning af Øl et andet Sted og Levering af Humlestænger et tredie Sted samt af andre lignende Optegnelser og Antydninger faa et Indtryk af, hvor der dyrkedes Humle, og undertiden ogsaa i hvor stor Udstrækning man gjorde det.

Hvad det første angaar, da kender vi i Tiden før Aar 1600 Navne paa ikke mindre end 8 Humlemænd, d. v. s. saadanne »Gartnere«, som dyrkede Humlehaverne ved Herregaarde og lignende Steder²⁴), og Antallet af disse lagt til Antallet af dem, vi ved har eksisteret, men som vi ikke har Navn til, viser, at der før 1600 er kendt i det mindste 20 Humlemestre, Humlesvende etc. De har været spredt over Landet, og vi finder dem saa forskellige Steder som paa Skovkloster ved Næstved²⁵), paa Holbækgaard (Jylland)²⁶), i Hatting Herred²⁷), Nim Herred²⁸), Malmø²⁹),

paa Koldinghus³⁰), Antvorskov³¹), Københavns Slot³²), Skanderborg Slot³³) o. s. fr.

Hvad dernæst Leverancer af Humle angaar, da har der været Tale om saadanne i Forbindelse med Lensrenter og Genannter, og vi ved, at der før 1600 har været aftalt Leverancer af Humle paa følgende Len og Godser, nemlig (idet de tages i Rækkefølge med de ældste Leverancer først) Silkeborg, Hundslund, Lundegaard, Varberg, Kronborg, Roskildeggaard, Dragsholm, Kalundborg, Antvorskov, Vordingborg, Nykøbing, Skanderborg, Aakjær, Kalø samt kort efter 1600 Tulstrup, Hurup og Frederiksborg³⁴). Paa de til disse Len henhørende Jorder maa der altsaa have været Humledyrkning, og det samme maa have været Tilfældet paa de Steder, hvor der omtales Leverancer af Humlestager. Disse sidstnævnte Steder er foruden flere af de forannævnte saadanne som Ravensborg³⁵), Dronningborg, Holbæk, Odense, Herrested, Vissenbjerg, Hesselager m. fl. St.³⁴).

Hvad endelig Beretningerne om Brygning af Humleøl angaar, da foreligger de særlig i Form af Paabud om Pligtbrygning til Flaaden. En saadan Pligtbrygning forlangtes saa tidligt som i 1510 for Sønderborgs Vedkommende³⁶), — senere forlangtes den udført i Malmø og fra 1563 er den paabudt i de fleste Købstæder i Skaane, paa Sjælland, Lolland-Falster, Fyn og de tre Byer paa Jyllands Østkyst: Aarhus, Horsens og Vejle⁵), og endnu senere er den udvidet ogsaa til at gælde Nordjylland, hvorefter den eneste Landsdel, der synes fritaget, er Vestjylland. Disse Oplysninger stemmer ogsaa ret godt overens med dem, der nævner eksisterende Humlehaver, idet disse netop nævner Lokalteter, som de foran anførte, og foruden at der da har været Humlehaver paa disse Egne, kan der nævnes saadanne Lokalteter med Humlehaver som Knardrup paa Sjælland³⁷), Randers⁵) m. fl.

Efter saaledes gennem forskellige Optegnelser at have erfaret, hvor der dyrkedes Humle, stiller vi det Spørgsmaal: hvormeget dyrkedes der? — og vi kan af adskil-

lige af de allerede brugte Optegnelser erfare en hel Del herom. Der er saaledes Leverancerne af Humlestager, som melder om, at der i Slutningen af det 16. Aarhundrede aarligt brugtes 180 Stkr. Humlestænger paa Holbækgaard, 1800 paa Nykøbing, ca. 1400 paa Odensegaard, 600 paa Herrested, 2700 paa Vissenbjerg samt 36 Læs paa Silkeborg, 42 Læs paa Ravnsborg og 10 Læs paa Dronningborg o. s. v.³⁴). De ret store Tal antyder, at der maa have været forholdsvis store Humlehaver paa de paagældende Steder.

Det samme faar man Indtryk af, naar man læser Paa-budene om Pligtbrygning og lægger Mærke til de store Kvanta, der udkræves hertil. Til Pligtbrygningen i 1564 beordredes saaledes hver 20 Bønder i en Række Len til at levere 20 Td. Øl, til hvis Brygning der fordres 10 Skp.*) Humle⁵). Denne og de efterfølgende Ordre gaar ud paa, at Bønderne paa Sjælland, Møen, Lolland-Falster og Fyn skal levere saadanne Kvanta, og det maa formentlig forudsættes, at de i Hovedsagen har kunnet gøre det. Dyrkningen maa da paa denne Tid, særlig op imod Aar 1600, have været meget betydelig.

Hvorledes Humlehaverne dyrkedes, bliver nu det tredie Spørgsmaal at undersøge, og for den første Del af nærværende Periode bliver det praktisk talt umuligt at sige noget sikkert om denne Sag. Det maa dog forudsættes, at der i Katolicismens Tid, hvor det var Klosterbrødrene, der hovedsagelig dyrkede denne Plante, har eksisteret ret bestemte Regler, hvorefter man er gaaet frem. Disse Regler har Munkene da lært fra sig til Almuen; men hvad de gik ud paa, har vi ingen Mening om. Da Humlen imidlertid har været vildtvoksende paa denne Tid, var dens Dyrkning ret primitiv, og (omend uden Udsigt til et særlig stort Udbytte) har enhver med blot lidt Forstaaelse af Sagen kunnet dyrke den, og de Stager, som var nødvendige for dens Vækst under gode Kaar, har i hvert Fald i Skovegnene været til Stede, — ellers skaffe-

*) Skæpper.

des de jo ved de paabudte Plantninger. Selve Humleplanterne er formentlig fremskaffet gennem Frøsaaning, hvor saa end disse Frø er skaffet fra, og hvor de saa end er formeret, i Bønderhaverne eller ved Borgene. Men for at faa gode Stammer frem har man dog fra Regeringens Side søgt at skaffe saadanne fra Udlandet. Disse forædlede og kultiverede Humleplanter, der kunde tjene til Afløsning af den vilde Humle, hentedes fra Tyskland. Saaledes bragte i Aaret 1583 en Humlemand ikke mindre end 3000 Humleplanter til Landet, sendt fra Hertug *Ernst Ludvig* af Stettin-Pommern⁵⁾, og disse Planter modtoges af Kongen af Danmark. I sin store Glæde over at have modtaget et saa stort Kvantum gode Humlerødder tilskrev Kongen samtidig Lensmændene paa Frederiksborg og Skanderborg om at modtage denne Humlemand med samt hans Rødder og med Besked om at tage ham i deres Tjeneste og lade anlægge en Humlehave paa et bekvemt Sted⁵⁾. Senere hen kom der flere lignende Sendinger. Disse og andre Humleplanter røgtes paa Godserne af de foran nævnte Humlemestre, hvorimod Bønderne selv maatte tage sig af deres. Hvorledes de gjorde det, ved vi ikke. Praktisk talt er den eneste Oplysning om Kulturen i Humlehaverne den, vi kan udlede af Brugen af Staver samt af en Notits fra Randersegnen, hvoraf det fremgaar, at man brugte Gødning i Humlehaven³⁸⁾.

Idet man gaar ud fra, at Humlen almindeligt har været dyrket ind under Husets skærmende Mure, paa Tofter og i Haver, og da Humledyrkning derved ikke kom ind under Fællesskabet, var det ogsaa almindeligt, at Arbejdet i Humlehaverne ikke var Hoveriarbejde, f. Eks. paa Sjælland³⁹⁾. Der har dog været Undtagelser herfra, bl. a. kendes det, at Husmænd paa Sorø Gods i Midten af det 16. Aarhundrede har maattet arbejde paa Hoveri ved Humledyrkningen⁴⁰⁾, og lignende Forhold er ogsaa kendt senere hen.

Saaavel med den avlede Humle som med den indførte

handlede der naturligvis. Handelen var ikke fri, men bunden Næring, og allerede i Kong *Eriks* Privilegium for København (1422) hedder det f. Eks., at Bønder og Vornede ikke maa handle med Humle⁴¹). Iøvrigt deler Handelen sig naturligt i de to Dele, indenlandsk og udenlandsk.

Den udenlandske Humle kom i Reglen til Landet med tyske eller hollandske Kræmmere og Humleførere, som land- eller søværts kom hertil. Saadanne kan spores allerede fra Slutningen af det 13. Aarhundrede²³) og forekommer senere i adskillige Optegnelser. De har praktisk talt berejst hele Landet⁵), og de maatte betale deres Told og Accise. Dog maatte de kun forhandle Humlen i »Partier« og ikke udenfor Byerne⁵).

Den indenlandske Humle var i Hovedsagen overladt Købstædernes Handlende, dog er der Tid efter anden givet visse Dispensationer herfra; saaledes fik Kromanden paa Frederiksborg, *Benedictus Drussin* (1561), og hans Efterfølger *Peiter Bommel*, Ret til at handle med Humle⁵). Iøvrigt gjaldt den Regel, at »naar Humle kommer for Byen, skal den først tilbydes Bryggerlauget«, og kun dersom dette ikke har Brug for den, maa Humlen tilbydes andre⁵²).

Saa vel med den indenrigs som med den udenrigs Humle har der Tid efter anden været ført Kontrol baade hvad Maal, Vægt og Kvalitet angaar. En af de første Bestemmelser herom siger, at en »Gæst« ikke maa sælge Humle i mindre Portioner end $\frac{1}{2}$ Tremmit — et Maal for Humle —, og baade Kong *Eriks* Privilegium og *Christoffer af Bajerns* Stadsret for København siger, at Humlen altid skal sælges ved Vægten³²). Det samme gentages i Kong *Hans'* almindelige Stadsret af 1488²³). Maalet »Tremmit« fastsattes i 1571 til at gælde $4\frac{1}{2}$ Lpd.*) Humle fra Wismar, 3 Lpd. fra Lybæk og 5 Lpd. fra Rostock, — de tre vigtigste Udførselshavne⁵).

Afgifterne, som Humlekræmmerne har maattet betale

*) Lispund.

ved Grænsen, har varieret noget. De udgjorde ved Flensborg omkring Aar 1300 $\frac{1}{2}$ Øre pr. Pd.²³⁾, mens der 1566 fastsattes en Afgift af 4 Sk.*) af 1 Skp. (det samme som for Hør og Hamp). Selve Prisen paa Humlen er kun kendt i faa Tilfælde. Københavns Universitet maatte saaledes i 1540 betale $\frac{1}{2}$ Mk. for 41 Skp. Humle fra Knardrup³⁷⁾, mens der i 1590 betaltes 10 Sk. for 1 Skp. prydske Humle og 7 Sk. for Rostockerhumle beregnet efter 8 Mk. pr. Tremmit³²⁾, og ved samme Tid sattes 1 Td. til $2\frac{1}{2}$ Daler i Maribo Kloster⁴²⁾, eller efter en Lavsvedtægt i København 1 Skp. prydske Humle til 10 Sk., 1 Skp. Rostockerhumle til 7 Sk., og for hver Tremmit 8 Mk.¹⁸⁾, mens 1 Skpd. Hamp kostede 12 Daler og 1 Lpd. Hør 3 Mk.¹⁸⁾.

Hvad angaar Behovet for den Enkelte, da antydes der allerede i flere af de foran nævnte Optegnelser et og andet herom, — saaledes bl. a. Paabudet om den aarlige Plantning af et vist Antal Planter og Indkøbet af Partier til Fester eller lignende. Her og der ser man ogsaa anført, at der til saa og saa mange Mennesker behøves saa og saa meget Humle. Saaledes beregnes der 1576 til 12 Personer paa Kronens Gaard i Lund og paa Malmø Slot 1 Skpd. aarligt hvert Sted⁵⁾, og af Enkeltpersoners Behov skal anføres, at Hospitalspræsten i Odense er tiltænkt 24 Skp.⁴³⁾, Præsten paa Skanderborg Slot 36, Degnen sammesteds 24, en Berider 24, Rigens Profos det samme, mens en Skovbetjent maa nøjes med 8 og en Svovlhandler endog med 6⁵⁾. I denne Forbindelse undres man over, at Nonnerne i Jomfruklostrene ved Reformationstiden normeredes med 10 Skp. Humle aarlig⁴⁹⁾. Det gav et ret anseligt Antal Tønder Øl til hver Nonne, og er et ret karakteristisk Udtryk for Datidens Overdaadighed paa det materielle Omraade.

Det 17. Aarhundrede.

Ogsaa i denne Periode har Humledyrkningen været undergivet visse Forordninger, særlig Fornyelsen af *Chri-*

*) Skilling.

stian II's Reces af 1558, udformet i *Christian IV's* aabne Brev af 14. Maj 1619, den saakaldte »Store Reces«, atter gentaget i 1643. Landbruget var nu som før undergivet det store Fællesskab, hvor Jorderne dyrkedes i Vange efter bestemte Regler, og hvor den enkelte Bruger, Fæster o. l., stod under Opsigt af Herremænd og andre Besiddere af Jorder, saasom Gejstlige, og hvor Bønder og Fæstere til deres eget »frie« Brug kun havde en ubetydelig Huslod. Men selv paa denne var de altsaa ikke saa frit stillet, at de kunde dyrke, hvad de havde Lyst til, eftersom det af det følgende fremgaar, at de her netop skulde plante den paabudte Humle, Pilestavene og Frugttræerne. Den store Reces indleder sine Bestemmelser om Humleplantningen med Bemærkninger om, at da den hidtil gældende Bestemmelse om denne Planter Dyrkning saavel som Plantning af Frugttræer og Pile ikke er efterkommet eller kun lidet efterkommes, saa skal man nu strengeligen holde Opsyn med at dette sker, og det tilføjes, at har Bønderne ikke Plads dertil paa deres Huslodder, maa de sætte Planterne langs deres Gærder⁴⁵). Om nogen egentlig Inddragelse af den fælles Agerjord var der altsaa ikke Tale; men Huslodden kunde, naar Bestemmelsen blev efterkommet rigtigt, efterhaanden komme til at danne en Slags Humle-, Frugt- og Pilehave.

Til Forstaaelse af, hvorfor man har været saa vrangvillig med at plante disse meget nyttige Planter, maa anføres, at Bønderne jo skulde svare Afgift af, hvad de avlede, dels til Herremanden, dels til Gejstligheden (Tiende), og man frygtede derfor, at naar man plantede disse Ting, og det viste sig, at de gav godt Udbytte, vilde der blot blive paalagt de i Forvejen meget fattige og forkuede Fæstere og Bønder nye Afgifter heraf, noget der sine Steder ogsaa blev praktiseret, f. Eks. i Sydsjælland⁶⁸).

Adelen og Gejstligheden fik efter dette sidste Paabud travlt med at efterse, om alt skete som det skulde, og Landet over berettes der om, at nu var der afholdt Syn her, nu der, og nu var der paalagt Bøder her og Træhest

der for Forsømmelse. Blandt andet rykkede i 1622 Lensmanden, Skriveren og Fogeden paa Frederiksborg Len ud for at opnotere alt, hvad Bønderne havde plantet⁵⁾, ja det beordredes endda samme Aar at sætte de genstridige Bønder paa Københavns Len med »Taarn og Hest«⁴⁵⁾. Helt oppe i Nørre-Jylland, baade i Aalborg Amt og Viborg Amt, f. Eks. i Salling, blev Bønderhaverne synet, og det konstateredes, hvorvidt man havde plantet eller ej⁴⁶⁾.

Paabudet om Plantning fandt siden hen Vej til Danske Lov af 1688.

Om de enkelte Dele af Landet fortælles der, f. Eks. i en Beskrivelse fra 1656⁴⁷⁾, at der paa Sjælland ikke vokser saa meget Humle, at man faar noget stort deraf til Udførsel; ikke saa meget fordi Landet ikke indbyder til denne Dyrkning, som fordi Indbyggerne ikke beflitter sig saa meget paa denne »Sæd«; men de, som gør det, har stor Fordel deraf. I Skaanes Skovegne og Gønge Herred er Indbyggerne derimod ret flittige til at »plante Humlehaver«. og disse har her god »Beskærmelse« for skadelige Storme. Fynboerne beflitter sig ogsaa saa meget paa Humledyrkning, saa de har nok af denne Avl til deres eget Brug, og det samme siges om Lolland, hvor der gives god »Lunelse« for Planterne gennem de smaa Lunde. Dette er ogsaa Tilfældet ved Vejle, hvor Byens stejle Bakker afgiver Læ for Omegnens mange Humlehaver, hvorved det bliver muligt for Borgerskabet at bruge en »temmelig Haandtering« med Humlehandel.

Foruden disse nævnte Steder vides det, at der i det 17. Aarhundrede var Humlehaver ved Frederiksborg, Aakær, Skanderborg⁵⁾, Sæby, Lemvig, Saxkøbing⁴⁵⁾, Antvorskov⁵⁾, Malmø, Landskrona⁵⁾, Herlufsholm, Randers m. fl. St.⁵⁾. Det er da atter i Hovedsagen paa Lolland, Fyn, Jyllands Østkyst samt visse Steder paa Sjælland og i Skaane, at man dyrker Humle, — omtrent de samme Steder som i 15-Tallet. Hvorvidt der ellers er dyrket mere Humle, eller maaske mindre, end i det forrige Aar-

hundrede, er ikke godt at sige. Der er efter alt at dømme foretaget færre Indkøb i Udlandet, hvilket kunde tyde paa en større hjemlig Produktion; men imod dette taler Recessens Ord, om, at der ikke er plantet tilfredsstillende. At det heller ikke er gaaet helt godt med Handelen med Humlen i dette Aarhundrede, er der sikre Tegn paa, bl. a. dette, at der i Aaret 1622 ansættes »Vragere« ved Handelen med Humle⁵).

Den første Humlevrager var *Jacob Quirinsen de Kock*, eller *Jacob Hummelvrager*. Det var blandt andet hans Opgave at holde Opsyn med Kongens Humlegaarde og Plantninger, »anordne og befale, hvorledes der skal forholdes med deres Sætning, Graven, Rensning og Optagelse« etc. Hans Levned var ikke ulasteligt, hvorfor han siden tiltaltes; men for at han desbedre kunde have Tilsyn med Humlen, fik han ikke desto mindre senere Lov til at beholde $\frac{1}{5}$ af, hvad han vragede⁴⁸).

Ogsaa med den udenlandske Humle var der noget galt, og de »fremmede Humleførere« strejfede (1619) rundt paa Fyn og handlede paa ulovlig Vis, hvad der blev Lensmændene paabudt at forhindre⁵). I 1688 blev dette Forbud skærpet og omformet, saaledes at fremmede Humleførere kun maatte sælge Humle i hele Sække, og denne Handel maatte kun foregaa paa Axeltorvet, ligesom de overhovedet ikke maatte rejse længere nord paa end til Ribe og Kolding⁴⁹).

En særlig Bevilling blev der 1699 givet Borgerne i Holstebro, idet de efter deres Forarmelse paa Grund af Ildebrand fik Lov at rejse rundt i Landet med Kramkurve og sælge Humle til hvem som helst⁵¹).

Fra det 17. Aarhundrede er vort Kendskab til, hvorledes Humlehaverne dyrkedes noget rigere end fra det foregaaende. Allerede fra det 16. Aarhundrede har vi faaet et Indtryk af, at der i hvert Fald i de rigtigt dyrkede Haver skulde baade graves og renses m. m.

Mærkeligt nok beretter den ældste trykte Havebog fra 1635 intet om Kulturen af Humle, skønt der flere Gange

nævnes Humle i Forbindelse med »Agre, Vingaarde, Humlegaarde og Træhaver«⁵⁰), og *H. R. Blocks* Havebog fra 1648 fortæller ej heller herom⁵¹). Der gaar næsten et Aarhundrede, før vi faar virkelig Oplysning om dette Forhold.

Derimod ved vi, at ogsaa i denne Periode er der fremkaffet Humlerødder (Planter) fra Udlandet. I Aaret 1621 er der saaledes udgaaet Ordre til Grev *Rantzau* i Holsten om at lade Kongens Humlemænd faa saa mange Humlerødder, som kan faas, og fragte et Skib til at føre dem til Frederiksborg⁵), og paa Frederiksborg ansattes der en Mand til at anlægge Kongens Humlehaver og føre Tilsyn med dem. Og mens der hidtil kun har været Tale om at bruge Pil til Humlestager, indkøber Kongen (1621 og 1622) fra Sverige Enebærstager til dette Brug, ovenikøbet ikke mindre end 100,000 Stkr.⁵). At der dog stadig ogsaa indføres Humle til Kongen, ved vi, og den kommer (1618) fra Meklenborg, (1626) Lybæk m. fl. St.⁵).

Ogsaa fra denne Periode har vi Oplysning om Brygning. Der tales saaledes om Brygning paa Visby (1610)⁵) og 1624 om Brygning i Købstæderne i Kongeriget, og 1697 om Forbud imod Brygning paa Landet⁴⁹). Denne skulde forbeholdes Byerne.

Hvad angaar Afgiften af Humle, da sætter Toldforordningen (gammel Rulle) en Afgift af 8 Sk. pr. Skpd., 1611—12 10 Ort og 1625 1 Rigsort (Øresundstold), hvilket sidste er det samme som for Hør og Hamp⁵²). Indførselstolden udgør 1655 1 Rdlr. til Kronen og 48 Sk. til Konsumenten pr. Skpd. for Danske, men 1½ Rdlr. og 48 Sk. for Udlændinge⁵²).

Om Værdien af Humlen opgives der 1656⁴⁷), at 1 Td. Humle ansættes som lig 8 Sk. i Arbejdspenge, hvor der er Tale om Landgildeydelse etc., ligesom 1 Læs Humlestager ansættes til ½ Sk. I Landgildetaksten fastsættes 1 Td. Humle pr. ½ Skp. Hartkorn imod 1 Td. Rug pr. 1 Td. Hartkorn, og 1 Læs Humlestager ansættes til 2 Album. Ved Udspisningen paa Bremerholm beregnes

1 Skp. Humle til 1 Td. Øl, og 1 Td. Øl beregnes igen at slaa til til 30 Mand i een Dag.

Det 18. Aarhundrede.

I Begyndelsen af dette Tidsafsnit er Bønderne endnu undergivet Fællesskabets hæmmende og snærende Baand, og det, der har været Aarsag til den ringe Interesse for en udvidet Humledyrkning, er bestandig til Stede. Bonden var kuert af sine Foresatte, og Ridefogedernes Trusler om Straffe til de genstridige gjorde kun liden Virkning, — ja selv eksekverede Straffe raadede kun faa Steder Bod paa Forsømmelsen hos de fattige Bønder. En Undtagelse herfra finder vi næsten kun paa Taasinge, hvor Valdemar Slots Bønder er flittige til at plante, og hvor Resultatet heraf den Dag i Dag kan ses og med fuld Ret tilskrives den daværende Besidder (Oberst *Niels Juel*) og hans Arbejdsmetoder⁸⁰). Hen imod Slutningen af Aarhundredet kommer saa de store Jordlove, der paabød Ophævelse af Fællesskab, Udskiftning, Ophævelse af Vornedskab etc. etc., og dermed gled vi over i de Landbrugsforhold, som i Hovedsagen har været uforandrede til vor Tid. Men hverken Fællesskabsperiodens Paabud eller nye Landbrugsforholds Frihed og Ret for Bønderne til selv at vælge, hvad de vilde dyrke, og hvorledes de vilde dyrke deres Jorder, formaaede at bringe Fart i den sunde Udvikling af en forøget Dyrkning af Humle, saaledes som Regeringerne bestandig ansaa det for ønskeligt.

Tværtimod, hvad man kunde vente efter det foregaaende, aftog Dyrkningen af Humle stadig i denne Periode, ikke mindst i Slutningen af Aarhundredet. I en Oversigt fra Midten af Aarhundredet⁵³) hedder det, gældende for hele Landet, at der avles en god Del Humle, mest dog paa Fyn, og fra denne Landsdel forsendes der Humle til andre Egne af Landet; men Borgerne, som er vant til den tyske Humle, hvilken altsaa bestandig indføres, køber dog hellere denne. Paa Fyn er det særlig Egnen om-

kring Brenderup, der dyrker Humle, foranlediget af, at Ejerinden af Kjærsgaard sendte et Par af sine Folk til Tyskland, hvor de forblev et Par Aar for at lære Humle-
dyrkningen og siden virkede ivrigt for Udbredelsen, saa at Brenderup omtrent et Aarhundrede blev Danmarks Humlecentrum²⁹). Desuden avledes der en Del Humle ved Tystrup og Haldagerlille paa Sjælland, lidt i Sydsjælland og ved Nexø paa Bornholm, hvor man holdt denne Egn Humle for lige saa god som den tyske. Paa Lolland har man Humle i »temmelig Mængde«, særlig ved Rasted; men man mener dog, at de her kunde avle mere, dersom man anvendte mere Flid paa dens Dyrkning og »Humle-Havernes aarlige Giødning, samt Renselse fra allehaande Ukrudt«. De fleste nøjes her med at sætte en Stage til Humlen og overlader den ellers til sig selv, — i Jylland er Avlen gaaet betydelig tilbage, derunder ogsaa i Vejle, som ellers havde op imod 100 Humlehave; fra Aarhus Havn er der i Aarene omkring 1746 dog udgaaet mere Humle, end der er indgaaet, et Forhold, der er ændret til det omvendte i 1751. Ved Heringsholm findes en ny Humlehave o. s. fr. At Humleavlen ogsaa under Kolding Rytterdistrikt har været ret betydelig, forstaar man deraf, at en lang Række Bønder herunder aarlig maatte levere 40 Humlestager (Aar 1726 ff.)⁶⁷).

Mens Humleavlen i Størsteparten af Riget er gaaet tilbage, er den i den nævnte Egn af Sjælland (Tystrup-Haldagerlille) gaaet saa meget frem, at den for Præsterne har betydet et vist Afbræk i de Ydelser, som de modtog af Bønderne. Thi mens man forhen har nøjedes med at plante Humle omkring Gaarde og Huse, paa Gærder og lignende Steder, har man nu Aar for Aar inddraget mere og mere af den Jord, som ellers var Sædeland, og da Præsterne skulde have Tiende af Sæden, men ikke hidtil havde faaet Afgift af Humleavlen, fandt de sig forurettet herved. Der blev da paa deres Foranledning beordret udtaget uvildige Mænd, som skulde taksere

Tienden og paalægge Bønderne at betale forholdsvis derefter af deres Humleavl, — dog »at saadan Taxt sættes saa billig og moderat, at Folk ikke skulle afskrækkes fra at anlægge Humle«⁵⁴).

Denne sidste Passus maa ses i Relation til de stadig gældende Paabud om at plante Humle, — et Paabud, der som nævnt var overført til Danske Lov, og som i hvert Fald endnu i 1734 har foraarsaget, at Fæstebønder sagsøges, fordi de ikke havde plantet, hvad de skulde⁶⁸). Fra Danske Lov fandt Bestemmelserne ogsaa Vej til Grandebreve, Fæstebreve, Vider, Vedtægter etc. Et Fæstebrev med Bestemmelser om Humle- og Pileplantning kendes saa tidligt som 1756⁵⁵), — i et Grandebrev fra 1765 er dette ogsaa anført⁵⁶), og siden fik ogsaa Skolelærerne Paabud om at virke for denne Sags Fremme (se senere). I det hele taget virkedes der i dette Aarhundrede meget og paa mange Maader for at ophjælpe Humledyrkningen eller dog for at hindre, at den skulde sygne hen eller ophøre. Man gjorde dette bl. a. ved at forhøje Tolden for Indførselen af fremmed Humle, dog fik Humlen fra Slesvig en Begunstigelse⁶⁹). De gamle Paabud om, at de fremmede Humleførere ikke maatte komme længere nord paa end til Ribe og Kolding haandhævedes⁴⁹) (1735), samtidig med at Paabudene om Plantning fornyedes, særlig for Nordsjællands Vedkommende⁵⁷). Hvad der dog i denne Henseende betød mere end Paabud og Forbud, var det gode Eksempels Belønning og Præmieringen af Humlehaver samt Udgivelse af vejledende Skrifter.

Hvad angaar Uddeling af Præmier for Humledyrkning, da foretoges denne af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab⁵⁸). Dette Selskabs første Præmie for Humledyrkning uddeltes i Aaret 1777 i Form af »den større Guldmedaille« til Selvejer *Lars Jensen* i Hindvad paa Fyn, og »den mindre Guldmedaille« uddeltes samme Aar til Sognepræsten i Moseby paa Falster, Magister *Biering*; endvidere uddeltes samme Aar en Sølv-

medaille til Selvejer *Niels Henrichsen* i Højbjerg paa Fyn, samt til andre 30 Rdlr. i Penge. Disse Præmieringer fortsattes i en Aarrække til megen Glæde og utvivlsomt til megen Gavn⁵⁸).

Hvad angaar Vejledning i Humledyrkning, da bragte dette Aarhundrede ikke blot den første mere omfattende Vejledning, der er udsendt paa Tryk, men denne efterfulgtes senere af andre fortrinlige Lærebøger i denne Dyrkningsgren, udsendt fra højere Sted. Den første Vejledning, der udkom 1755⁵⁹), behandler Spørgsmaalet temmelig naivt, saaledes som Datiden nu saa paa disse og andre Forhold indenfor Naturens Verden. Det hævdes her, at Humlen skal saas, og de aargamle Planter derefter udsættes i Plovfurer, naar Vejret er klart og mildt, »tre Dage før eller efter Nye Maane, sær i Mikkelsmis Nye om Høsten«. Humlehaven maa holdes fri for Ukrudt ved hvert Foraar at hakke og rense Stykket, desuden skal der gødes hvert 3. eller 4. Aar, og ved Midsommertide skal de nederste Blade afpilles, ligesom Humlekulerne om Vinteren skal dækkes med Enebærris. Der berettes ogsaa, at nogle i Stedet for Furer bruger firkantede Huller, hvori Planterne da sættes (»Kuler«), og denne Kultur er formodentlig den ældste (jævnfør forannævnte Udtryk »Humlekuler«). Dersom Humlen nu ikke lykkes ved denne Kultur, anbefales det at omplante den, hvad de fleste Bønder dog ikke gør.

Den næste Vejledning af større Format⁷⁹) og tilmed et selvstændigt Skrift om Humlen udsendtes af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab 1794, nemlig det i 1781 af Selskabet prisbelønnede Skrift: »Afhandling om den bedste Maade til ret at bevare Humlen i sin Kraft« af *Chr. Fr. Schmidt*⁶⁹). Det er saaledes ikke just en Vejledning i selve Dyrkningen, forsaavidt som denne omfatter saavel Plantning som Behandling under Væksten, men derimod er det en Vejledning til at kende dens Modning og Behandling efter Afplukningen. I denne Afhandling hefter Schmidt sig særlig ved omhyggelig Tørring og tør

Opbevaring samt fast og solid Pakning deraf. Særlig det sidste har det nok ofte skortet paa, og i Almindelighed maa det antages, hvad ogsaa vil fremgaa af det følgende, at Humlen af Bønderne er behandlet ret skødesløst, og at det har været Tyskernes større Omsorg og Indsigt i Kulturen, der har gjort den tyske Humle til den foretrukne.

Ved samme Tid fremsætter den kendte Landøkonom, Pastor *Høgh* i Gentofte, i et Skrift om udskiftede Jorder⁶¹), den Udtalelse, at man bl. a. af Hensyn til Bøndernes store Humlehaver, hvor disse findes, maa være varsom med at udflytte Bønderne fra deres nuværende Landsbyer, og i samme Skrift giver han ogsaa Vejledning i Humledyrkning. Han anbefaler at sætte fire Planter til hver Stang og bruge Halmsimer til at lede Rankerne til Stangen med, ligesom han giver visse Anvisninger for det Tilfælde, at man har Mangel paa Stænger. Han hævder, at Bønderne med de datidige Humlepriser meget vel kan have en Indtægt af deres Humlehave. Iøvrigt behandles Humledyrkningen ogsaa i en Række andre landøkonomiske Skrifter fra denne Tid (Trøjel m. fl.)⁶²).

Humlens Opbevaring behandles i det følgende Aar af Professor *Molbeck* i hans Skrift om Ølbrygning⁶²), hvilket ligesom de to foregaaende Skrifter er udsendt af Landhusholdningsselskabet.

Hvad angaar Humlepriserne fra denne Periode, haves kun Oplysninger herom fra ca. 1800⁶³). Den opgives da i et Aar, hvor den var særdeles høj, til at være 200—250 Rdlr. pr. Skpd.; men den har sikkert, som senere hen, i visse Aar været nede paa omkring en Fjerdedel af dette Beløb. Der indførtes ved samme Tid aarligt Humle for ca. 100,000 Rdlr.⁶³).

Tiden efter 1800.

Fra denne Periode er Oplysninger om Humledyrkningen i Danmark ganske naturligt langt mere righoldige end fra de foregaaende, og Hovedindtrykket er da dette,

at Humledyrkningen for Landet som Helhed stadig er i Tilbagegang, mens den endnu bidrager til at præge visse Egne, i Hovedsagen de samme som før. Saaledes har i Begyndelsen af dette Tidsrum stadig Skovegnen ved Tystrup og Halagerlille en ikke ubetydelig Humledyrkning, og det anføres endog, at man nu er begyndt at foretrække den sjællandske Humle for den fynske paa Grund af, at Fynboerne er begyndt at forfalske deres, hvad vi siden vil vende tilbage til⁶³). Paa Fyn er det iøvrigt ligesom forhen hovedsagelig i Vends Herred, at Humledyrkningen drives med Flid, og særlig gælder dette Landsbyen Brenderup. Her avler i Reglen hver Husmand 1 Skpd. og hver Gaardmand 3. De sidstes Haver er paa 8—12 Skp. Land, og fra Brenderup sælges aarligt for ca. 6000 Rdlr. Humle. I Rørup er Humlehaverne noget mindre. Man har i denne Egn baade tyske og danske Humleplanter, og til de første sætter man 8 Stænger i en Runding, til hvilke da Humlen bindes, mens der til den danske sættes Stænger i Række. Man lader Planterne staa i 30—40 Aar uden Omplantning, men med Gødskning.

For de øvrige Dele af Landet meldes, at der paa Lolland-Falster kun dyrkes lidt Humle i Skovegnene⁶³). I denne Landsdel er det altsaa gaaet betydeligt tilbage, og i Jylland staar det overalt smaat til. Det anbefales og siges sine Steder at have været Brug i Hedeegnene, hvor Humlen dyrkedes, og hvor det ikke var saa let at faa tilstrækkeligt af Humlestænger, at lede Humlerankerne op ad Simer, som i den ene Ende var fæstet til en Pløk i Jorden, og hvis anden Ende knyttedes til Husets Mønning⁶³), ⁶⁴).

I Begyndelsen af Aarhundredet gjordes der fra Præsternes Side et betydeligt Arbejde for Humledyrkningens Udbredelse, og ifølge deres Instrukser deltog ogsaa Skolelærerne deri. Allerede paa Seminarierne modtog de Undervisning i Landøkonomi, og det blev i deres Demissionsbevis paalagt dem ogsaa efter deres Uddannelse at

sørge for, at Danske Lovs III—13—18 blev efterkommet, og at de selv skulde gaa i Spidsen dermed. Det vides da ogsaa, at Lærerne nogle Steder har gjort dette⁶⁹).

Beretningerne om Humledyrkningen og dennes Omfang er op imod 1850 ikke meget anderledes, og der meldes de fleste Steder fra om Aftagen. Tages Landet amtsvis⁶⁵), vil det sige, at der saa godt som ingen Humle avles i Københavns Amt, i Frederiksborg Amt er den i Aftagen, i Holbæk Amt er der næsten intet og i Præstø og Sorø Amter endnu mindre; paa Bornholm er den almindeligt dyrket »i det Smaae«, og paa Falster dyrkes til eget Brug, mens der for Lolland nævnes, at der dyrkes en »temmelig Mængde«, især ved Rasted. Paa Fyn er stadig Odense Amt Landets Humlecentrum, og især er Sognene Brenderup—Harrendrup den rigtige Humleegn; her er Humlen virkelig Egnens vigtigste Handelsplante, og Brenderup Sogn alene udfører aarligt 2600—3700 Lispund. Man dyrker her særlig tre Slags, nemlig Brunsvigsk Humle, Graa Rod Humle og Engelsk Humle. Der anvendes megen Omhu paa Dyrkningen, og der benyttes 8—10 Aars Drift. Prisen ligger her Aar 1843 mellem 14—24 Mk. pr. Lpd., og Humledyrkeren kan opnaa en ren Indtægt af 83 Rdlr. pr. Td. Ld. Handelen lider dog meget under den Forfalskning, som stadig finder Sted fra Humlekræmmernes Side, dels ved Iblanding af værdiløse Stoffer (Blade, Sand etc.), og dels ved, at den friske Humle blandes med brugt og gammel Humle. I Svendborg Amt tager Humledyrkningen betydeligt til, især paa selve Fyn, ikke saa meget paa Smaaøerne. Priserne opgives her i 1830 til 1 Rdlr. pr. Lpd., 1831 11 Mk., senere 4—10 Mk. Ser vi paa Jylland, anføres der ingen eller saa godt som ingen Humledyrkning i Randers, Aarhus, Hjørring, Aalborg, Ringkøbing, Thisted, Viborg, Ribe og Skanderborg Amter, og selv i det tidligere saa rige Humleamt, Vejle, er Humlen temmelig sjælden og væsentlig kun dyrket i Bjerge Herred⁶⁵).

For at dæmme op imod den overhaandtagende For-

falskning af Humlen paabødes det under 12. Marts 1844 Politimestrene at føre Kontrol med den fremmede Humle, en Foranstaltning, der dog atter ophævedes i Aaret 1851⁷¹).

Fra ca. 1850 lyder Beretningen paa, at Landet ikke frembringer saa meget, som det forbruger, men maa indføre omkring en Fjerdedel deraf, nemlig ca. 120,000 Pd.⁷⁰). Det anføres, at den hjemlige Humle er 30—50 pCt. billigere end den udenlandske, særlig fordi denne sidste er bedre og tørret paa en mere hensigtsmæssig Maade. Prisen opgives at være mellem 3 og 5 Rdlr. pr. Lpd. For at lette Arbejdet med Dyrkningen, særlig med Afplukningen, indrømmedes der under 4. Juli 1860 Skolebørnene Ferier, ligesom i Høslættiden⁷¹).

Siden denne Tid er Humledyrkningen bestandig gaaet tilbage (i 1896 avledes kun $\frac{1}{5}$ af Behovet her)⁶⁶), og det anføres i 1924, at der da dyrkes 200 ha⁶⁶), mest paa Fyn, men ogsaa dette er siden reduceret betydeligt, og Brendrup er ikke mere karakteriseret ved sin Humlehaver. Middelhøsten var før 1914 1200—1400 kg pr. ha, svarende til omtrent 60 Lpd. pr. Td. Land. Der indførtes da til Danmark ca. 450 Tons, til Norge 130 og til Sverige 460.

Det er foran i de forskellige Afsnit antydnet, hvorledes man til de forskellige Tider indrettede sig med Humlen, saaledes som det har kunnet oplyses, og saaledes som Vejledningerne nærmere vil kunne berette det. Som et afsluttende Led i denne Oversigt skal det anføres, hvorledes Arbejdet særlig i de fynske Humlehaver gik for sig i Mands Minde⁷²).

Naar de første Spirer havde vist sig, eller maaske endog før, blev Humlen stænget, et Arbejde, der ofte henlagdes til en af Paaskedagene. Naar Rankerne var bleven ca. 3 Kvarter høje, blev de bundet til Stangen med Halmstraa. Dette Arbejde skulde udføres i Solskin. Derefter foretoges der ikke andet med Humlen, end at der holdtes

rent omkring den, før til Mikkelsdag, da Rankerne blev skaaret over og Stangen trukket op. De nederste Ranker blev liggende paa Stedet til forskellige Formaal (f. Eks. til Brug for Tøjrræb etc.), mens Toprankerne samledes til Humlegildet, hvor Byernes Ungdom ofte i Fællesskab plukkede Humle. Dette foregik om Aftenen. Rankerne brugtes til at hede Ovnene med, og Humlekopperne blev tørret paa forskellig Vis. Derefter indfandt Humlekrammeren sig for at købe Partiet. Traditionen fæstede sig for de anførte bestemte Dage, da Arbejdet skulde udføres, og den sagde ogsaa, at St. Ibs Dag skulde Humlen være i Blomst (25. Juli); paa Sjælland mente man dog allerede paa Maria Magdalenes Dag (22. Juli), mens Jyderne holdt paa, at til St. Hans Dag skulde den være afgroet⁷³). Tilsvarende Forestillinger kan findes andre Steder i Landet, formet i en eller anden varieret Form, ligesom der til Humledyrkningen saavel som til Humlehandelen knytter sig en lang Række Ordsprog, Skæmtesprog og Talemaader. Man vidste, at Maria Magdalene, som satte Boghvede paa Grene, ogsaa satte Humle paa Tene, og Humlekrammeren, som pakkede sin Sæk saa fast, sagde, at »Med Lempe kan man faa Æg i en Humlesæk«. Særlig gik der mange Ordsprog og Mundheld om den fynske Kræmmer, hvilket det dog vil føre for vidt her at gengive⁷², ⁷³).

Det er forstaaeligt, at Humlehaverne med deres frodige Ranker og deres yppige og særegne Skønhed, med Festen om Fællesarbejdet i Humlehaverne og ved Humleplukningen og hvad derefter fulgte, har affødt megen skøn Digtning, og det er velkendt, at Fyns Humlehaver er brugt som smukke Udtryk for Øens særegne Skønhed. Klassisk i saa Henseende er H. C. Andersens Ord om, at mellem Oldtids Kæmpegrave staar »Æblegaard og Humlehave«, idet han her har gjort sin Fødestavn til et Billede paa hele hans elskede Fædreland. Ogsaa i vor Tid har Humlehaven sine Digtere, mest naar de mindes deres Barndom. Schandorff har saaledes i »Skovfogedbør-

nene« givet en ypperlig Skildring af Humlehavernes Eventyrverden, og i et skønt Digt, »Humlehaven«, har afdøde L. C. Nielsen formet en Række vidunderlige Vers om Humlehaverne fra hans Barndom, hvori han blandt andet siger, at

Der staar en Sødme endnu i mit Sind,
af Humle i Sol og Sommervind,
en Duft saa liflig og bitterlig sød. —
Men Humlehavernes Tid er død.

Den dyrkede Humle har foruden efter sin egentlige Bestemmelse ogsaa paa forskellig Maade fundet anden Anvendelse. Det er allerede antydnet, at der af Humlerankerne spandtes Tøjr til Kreaturerne, og at de tildels anvendtes til Brændsel. Paa Fyn brugte man ogsaa at lave Lysepraase af Humlerankerne, ligesom man forede Ligkister eller udstoppede en Hovedpude med Humle til at lægge under den Døde⁷²). I enkelte Tilfælde er Humlen ogsaa brugt til at komme i Fodposer⁷²) og ogsaa som Erstatning for Tobak er den anvendt⁷⁸).

I ældre Tid, f. Eks. i en Lægebog fra 1648, anbefales det at bruge Humle imod forskellige Sygdomme. Saaledes Humle kogt som Sirup og Humlefrø imod Orme i Maven. De bløde Rodspirer fra om Foraaret anbefales ogsaa som spiselige⁷⁹).

Efter at Humlen er kommet i Brug herhjemme, har formodentlig endnu i en Aarrække Pors været brugt sideordnet med Humlen til at krydre Øllet; man kan saaledes ikke tale om Pors som et Surrogat for Humle. Derimod har der Tid efter anden været anvendt andre Urter og Produkter deraf som Humlesurrogater. Saaledes anføres det fra 1761, at man anvender Blade af visse Pil til at krydre Øllet⁷⁶). Omtrent ved samme Tid anføres fra Fyn, at de bruger Malurt til Øllet⁷⁷), og et Aarhundrede senere siges det fra Ringkøbing Amt, at man der bruger at dyrke Benediktiner-Tidsel (*Centaurea benedictus*) for at faa Erstatning for den Humle, man savner⁶⁵).

Forskellige Humlesorter har i Tidens Løb haft Betydning for Dyrkningen. Humlen, *Humulus Lupulus*, adskiller sig i sin dyrkede Form ikke synderligt fra den vilde. Den er tvebo, og det er kun Hunplanterne, der finder Anvendelse. I ældre Tid yndedes særligt den »pryd-ske« Humle, senere (ca. 1700) den meklenborgske og endnu senere ogsaa den engelske. Der skelnes nu for den kultiverede Humle mellem rød og grøn Humle. Den røde Type giver den mest aromatiske Humle, og den grønne større Udbytte. For den udenlandske Humles Vedkommende skelner man mellem forskellige Typer, der er betegnet ved deres Voksested. Saaledes tales der om god Humle fra Magdeborg, Königsberg, Lyneborg, Wiesbaden, Frankfurt, Brunsvig, Sachsen m. fl. Brunsvigerhumlen er den simplere Humle, som mest udføres til Danmark og mest dyrkes her⁶⁶⁾. I de senere Aar regner man ogsaa med Hallertauer og Saarer-Humle samt i de allersidste Aar ogsaa med engelsk og amerikansk Humle⁷⁴⁾.

Teksthenvisninger.

- ¹⁾ Flensborg nyere Stadsret, 1284 (Kolderup Rosenvinge: Gamle danske Love V. 420). — ²⁾ Haderslev Stadsret, 1292 (sammesteds V. 478). — ³⁾ Diplomatorium Flensborgense I. 54, 66, Kong Frederik I's danske Registratur 168, 206. Cancelliets Brevbøger. — ⁴⁾ Historisk Tidsskrift IV. 213 ff. — ⁵⁾ Cancelliets Brevbøger. — ⁶⁾ Se nærmere: Lind »Om Lægeplanter i danske Klosterhaver og Klosterbøger«, 1919 S. 73 ff samt »Danske Studier« 1915 S. 174 ff. — ⁷⁾ Henrik Harpestrengs Lægebog ca. 1200. — ⁸⁾ Trap: Danmark, IV. S. 865. — ⁹⁾ Staggemeier: Jordebog over Nyborg Købstad. — ¹⁰⁾ Danmarks Gilde- og Lavsskraaer, 15, 16, 424, 708 ff. — ¹¹⁾ Wedel-Simonsen: Odense Bys Historie. — ¹²⁾ Repertorium Diplomaticum II. 92, 107. — ¹³⁾ Scriptorum Rerum Danicorum III. 273, VI. 510. — ¹⁴⁾ Erslev og Mollerup: Udvalg af Diplomer No. 129. — ¹⁵⁾ Terpager: Rinæ Cimbricæ, 1736, 517. — ¹⁶⁾ Ældste danske Arkivregistratur II. 391, III. 323, V. 1, 616. — ¹⁷⁾ Fra Holbæk Amt 1915 ff. — ¹⁸⁾ Nielsen: Københavns Diplomatarium I. 69, II. 447. — ¹⁹⁾ Arild Hvidtfeldt: Danmarks Riges Krønike; se ogsaa Forf.s Artikel Loll.-Falsters hist. Aarvog 1928 S. 111. — ²⁰⁾ Danske Magazin 3. R. I. S. 68 ff, 4. R, V. S. 148. — ²¹⁾ Wegener: Aarsberetninger fra det kgl. Gehejmearchiv 1875 S. 80.

- 22) Se nærmere Forf.s Artikel i Gartner-Tidende ^{5/7} og ^{12/7} 1927. —
- 23) Kolderup Rosenvinge: Gamle danske Love IV. 186. — 24) Se Johannes Tholle: Danske Gartnere, 1927, Afsnittet »Humlemester«. —
- 25) Nye danske Magazin V. 204. — 26) Sammesteds. — 27) Kong Frederik den I's danske Registratur 206. — 28) Kolderup-Rosenvinge: Udvalg af danske Domme II. 24—25. — 29) Chr. Pedersen: Gartneri i gamle Dage; samme Forf. »Bidrag til en Fremstilling af Danmarks Havebrug og Gartneri...«. — 30) Cancelliets Brevbøger, 1578 ff. —
- 31) Sammesteds. — 32) Nielsen: Københavns Diplomatarium II. —
- 33) Cancelliets Brevbøger 1589 ff. — 34) Erslev: Danske Len og Lensmænd 1513—1590. — 35) Allen: De nordiske Rigers Historie VI. S. 1—16. — 36) Diplomaticum Flensborgiense I. 205. — 37) Danske Magazin 3. R. I. 68. — 38) Fru Eline Gjoes Jordebog, 1892, S. 220 ff. — 39) Begtrup: Beretning om Agerdyrkningens nærværende Tilstand, 1806 ff.
- 40) Aarvog for Sorø Amt 1923 S. 40 ff. — 41) Nielsen: Københavns Diplomatarium I. 147. — 42) Secher: Forordninger III. 71, 1596. —
- 43) Rørdam: Kinkelove I. 226. — 44) Sammesteds S. 234. — 45) Secher: Forordninger, 1919, S. 578 ff. — 46) Skivebogen XII. 127—28.
- 47) A. Berntzen: Danmarks og Norges frugtbare Herlighed, 1656. —
- 48) Nielsen: Københavns Diplomatarium, III. 156 ff. — 49) Fogtmann: Kongelige Rescripter II. 396, se Tholle: Humledyrkn. i Ribe Amt S. 9 ff. —
- 50) Domitzer: En nøttelig Plantebog, 1635. — 51) H. R. Block: Horticultura Danica, 1648. — 52) Secher: Forordninger IV. — 53) Pontoppidan: Atlas Danicus, 1767 ff. — 54) Fogtmann: Rescripter V, 188—89 ff. — 55) Carstensen: Hjærlunde Sogns Historie, 1878, S. 76.
- 56) Saml. til jysk Historie og Topografi 2. R. III 6 og flg. — 57) Se herom nærmere Forfatterens Artikel i »Fra Frederiksborg Amt« 1926. —
- 58) Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Skrifter, 1794. —
- 59) Juel: En god Bonde..., 1745. — 60) Se nærmere om Schmidt i Johannes Tholle: »Danske Gartnere«. — 61) H. J. C. Høegh: Vejviisning for en Bonde..., 1794. — 62) J. C. Molbech: Afhandling om Ølbrygning, 1795. — 63) Begtrup: Agerdyrkningens Tilstand, 1803 ff.
- 64) Aagaard: Vejledning til en Gaards Drift i Hedeegne. S. 445. —
- 65) Bidrag til Kundskab om de danske Provindsers Tilstand... —
- 66) Meyer: Vareleksikon. — 67) Saml. til jysk Historie og Topografi, 4. R. IV og VI. — 68) Kjær: Fra Stavnsbaandets Dage, 1888, se Aarvog for Præstø Amt, 1926. — 69) Fogtmanns Registre ^{23/6} 1806 m. fl. —
- 70) Bergsøe: Den danske Stats Statistik, 1848 II. — 71) Hammeric: Lovleksikon. — 72) Reimer: Nordfynsk Bondeliv, 1910 ff. Dansk Folkemindesamling 06/46 1384. Tang Kristensen: Ordsprog og Mundheld. —
- 73) Ifølge E. Tang Kristensen. — 74) Ifølge privat Meddelelse fra Carlsberg Laboratorium til Johs. Tholle (C. Svarra) af ^{20/1} 1929. —
- 75) Simon Paulli: Flora Danica, 1648. — 76) J. Paulli: Dansk occo-

nomisk Urtebog, 1761. S. 363—64. — ⁷⁷⁾ Jessens Atlas, Kgl. Bibl., 1747. — ⁷⁸⁾ Dansk Folkemindesamling 06/46 2493. — ⁷⁹⁾ Se ogsaa Magasin for Næringsstanden, 1793 II. S. 3 ff, samt Mansa: Havekatekismus, 1783 m. fl. — ⁸⁰⁾ Se Forfatterens Artikel i Hist. Aarbog for Svendborg Amt, 1926. — ⁸¹⁾ Schous Registre. — ⁸²⁾ Se ogsaa Oeconomisk Journal Januar Maaned 1757.

NB. Hvor der i et af de anførte Værker findes et Sagregister, er der i Reglen ikke anført Sidetæl i Kilderegistret, idet der da henvises til Sagregistret.

For modtagen Understøttelse fra *Den grevelige Hielmstjerne-Rosen-croneske Stiftelse* til nærværende Undersøgelse, bringes Stiftelsen min bedste Tak.

Forf.

Boganmeldelser og udkomne Bøger.

Gødningens Anvendelse. Ved *Karsten Iversen*. Som Særtryk af en Lærebog for Landbrugsskolen: »Landøkonomisk Plante-lære og Gødningslære« har Karsten Iversen udsendt oven-nævnte Bog. Bogen omfatter 131 Sider og er i Kommission hos Andelsbogtrykkeriet i Odense.

Paa de første 64 Sider meddeles en kortfattet og klar Over-sigt over de væsentligste Resultater af de paa Askov, Aarslev og Lyngby Forsøgsstationer udførte Forsøg med fast og fly-dende Staldgødning. Paa de følgende 54 Sider gives en fyldig og letforstaaelig Oversigt over de ved den lokale Forsøgs-virksomhed indvundne Resultater vedrørende Kunstgødning-ernes Virkning paa forskellige Jorder og til forskellige Af-grøder. I dette Afsnit gives tillige en Oversigt over den al-mindeligst benyttede Fremgangsmaade ved Anlæg og Gen-nemførelse af lokale Gødningsforsøg samt en kort Omtale af andre Fremgangsmaader, der i Udlandet er bragt i Anven-delse ved Undersøgelse af Jordernes Gødningstrang, men som hidtil ikke har fundet Anvendelse her i Landet, fordi de ikke anses for sikre og formaalstjenlige. Paa Afhandlingens sidste 13 Sider omtales forskellige Grøngødningsplanter samt For-delen ved at benytte disse. Endvidere omtales Gødnings-værdien af Tang, Roetop, Kompost samt andre Affaldsgød-ninger.

I et Afsnit, der behandler Spørgsmaalet om Næringsstof-optagelse og Stofproduktionen, skriver Forfatteren følgende, der i Afhandlingen er spærret: »Jo stærkere der gødes, des mere Plantenæring medgaar der til Produktion af en Afgrøde-enhed«, og et andet Sted udtaler Forfatteren det samme med følgende Ord, der ligeledes er spærret: »Stofproduktionen pr. kg optaget Næringsstof aftager med stigende Nærings-tilførsel«. Det er utvivlsomt rigtigt, hvad Forfatteren med disse Sætninger banker fast, men bliver Planteprodukterne dog ikke mere værdifulde som Foder til vore Husdyr efter rigelig end efter svag eller mindre rigelig Gødningstilførsel. Det vilde dog sikkert have være rigtigt, at der i Bogen var meddelt noget herom.

Ved Læsningen af Bogens første Afsnit, der vedrører Staldgødning, møder man hyppigt de samme Udtryk, som Karsten Iversen har benyttet i den snart to Aar gamle Diskussion, der er ført i Landbrugspressen om disse Spørgsmaal. Det er forstaaeligt, at dette Afsnit i nogen Grad er præget af den eller de Opfattelser, som Iversen har gjort sig til Talsmand for i den førte Diskussion. Afsnittet om Kunstgødning er affattet objektivt. Spørgsmaalene er diskuteret enkeltvis og klart, uden at det samlede Overblik derved er tabt.

Bogen er affattet i et let læseligt Sprog, og da den indeholder mange gode Oplysninger, som den enkelte Landmand har Brug for i sin Bedrift, vil den forhaabentlig blive læst i mange Landbohjem.

L. Rasmussen.

Tabeller og Tavler til Brug ved Beregning af Malkekoens Foder. Udarbejdet af *Lars Frederiksen*. 160 Sider. (Aug. Bangs Boghandel, Kbhvn.).

Ved Fremkomsten af 3. Oplag af Professor Frederiksens »Tabeller og Tavler« er den i Forvejen højt skattede Bog gjort endnu mere formaalstjenlig ved Tilrettelæggelsen af Malkekvægets Foderplan. Alene af Titlen fremgaar det, at Bogen ikke som dens Forgængere indskrænker sig til at give Anvisning paa en heldig Foderplan for Vinterfodringens Vedkommende, men nu ogsaa kan anvendes ved Sommerfodringens Planlægning, idet der ved Omtalen af »Græsblandinger« er givet Oplysninger om Kraftfodertilskud til malkende Køer paa Græs, ligesom der er indføjet en ny Tavle vedrørende dette Forhold.

Men ogsaa paa andre Omraader er Bogen blevet udvidet; der er saaledes medtaget et særligt Afsnit om »Fodermidlernes Indflydelse paa Mælkenes Fedtindhold og Smørrets Konsistens«, og et Afsnit om en saakaldt »Normalfodring«, ligesom Forsøgslaboratoriets Foderstofkontrol er gjort til Genstand for en særlig Omtale.

»Tabeller og Tavler« byder i deres nuværende Skikkelse paa en Rigdom af nyttig Viden for enhver Kvægavler og skaber Mulighed for, at en rationel Fodring af Malkekvæget kan blive almindelig, et Forhold, der altid, men ikke mindst i Øjeblikket, vil være paakrævet. Bogens Pris er Kr. 3,50 pr. Eksemplar.

Om Sammensætningen af Komælk. Af *Gunner Jørgensen*, V. Steins anal.-kem. Laboratorium. 54 Sider. (Vilhelm Priors kgl. Hofboghandel, Kbhvn.).

Mindre Meddelelser.

Hædersbelønninger for Landboflid. Indstillinger fra Landboforeninger til Landhusholdningsselskabet om Hædersbelønninger (Sølvbægre) for Landboflid indsendes til Selskabet saavidt muligt *inden 1. Juni*.

Indstillingerne skrives paa et Skema, der faas ved Henvendelse til *Det kgl. danske Landhusholdningsselskab*, Vestre Boulevard 34, København V.

Fond til Landmænds Uddannelse. Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse«, stiftet i Anledning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Hundredaarsfest, uddeler i Løbet af Sommeren 1930 af Fondets disponible Renter Understøttelser til unge Landmænd, der agter at erhverve sig en fuldstændigere Uddannelse i Landbruget. Understøttelserne tildeles Landbrugsstuderende ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Skema til Ansøgning, der maa skrives af Ansøgeren selv, faas ved Henvendelse til *Det kgl. danske Landhusholdningsselskab*, Vestre Boulevard 34, København V., hvortil Ansøgningerne maa være indsendt *inden 1. Juni*.

Inspektør N. P. J. Buus' Legat. Af dette Legat, der bestyres af Landhusholdningsselskabet, vil der blive uddelt en Portion til en lovende ung Landmand til Hjælp til hans Uddannelse paa Landbohøjskolen, dog paa Betingelse af, at den paagældende har været Lærling under Landhusholdningsselskabet og har udtjent sin Læretid med tilfredsstillende Vidnesbyrd. Under iøvrigt lige Vilkaar har Slægtninge af Inspektør Buus samt Ansøgere, der har Hjemstavn i Thy, Fortrinsret.

Ansøgninger om Legatet indsendes *inden 1. Juni* til *Det kgl. danske Landhusholdningsselskab*, Vestre Boulevard 34, København V.

Mælkeribruget i Danmark 1929.

Af Statskonsulent *Th. J. Brask.*

Det danske Mælkeribrug har siden Verdenskrigens Afslutning oplevet en Række Rekordaar, idet der hvert Aar har kunnet noteres Fremgang paa et eller andet eller maaske flere Omraader.

1920 opnaaede vi den højeste Smørpris, vi nogensinde har kendt, nemlig i Gennemsnit for Aaret Kr. 639,85 pr. 100 kg. Det maa dog her bemærkes, at denne høje Smørpris tildels var frembragt gennem en lav Pris paa de danske Penge. I 1924 fik vi de fleste Penge hjem, som Smørekporten i noget enkelt Aar har bragt os, nemlig 625 Mill. Kroner. Ogsaa her gælder det dog, at Pengenes Mængde tildels skyldes den danske Kronens svigtende Værdi. Med Hensyn til Produktionens Størrelse har der været mere Stabilitet, idet denne gennem alle Aarene har været stigende, som oftest med omkring en halv Snes Mill. kg Smør, og den største Produktion og Eksport, vi endnu har set, udviser 1929.

Ser man paa Betingelserne for Aarets Mælke- og Smørproduktion, saaledes som de fremgaar af Landets Plante-produktion, indkøbte Foderstoffer og de tilstedeværende Kobesætninger, fremkommer følgende Billede:

Det største Kontingent til Køernes Ernæring i 1929 ydes for Vinterens Vedkommende af Høsten i 1928 og for Sommerhalvaaret af Græsningen i 1929, hvorfor jeg her skal søge at gøre Rede for disse Faktorer.

Statistisk Departement giver følgende Oplysninger om Høsten i 1928, der for Sammenligningens Skyld ledsages af Tal fra nogle af de forudliggende Aar.

Høsten i 1924—28

i Millioner Afgrødeenheder.					
	Kærneafgrøder	Foderroer	Hø	Halm	Ialt
1924.....	23,86	18,09	6,10	8,85	56,90
1925.....	26,81	19,66	8,71	9,09	64,27
1926.....	24,66	21,75	9,64	10,16	66,21
1927.....	25,57	18,94	8,35	10,93	63,79
1928.....	32,67	24,30	5,55	11,18	73,70
1928, naar 1924—28 sættes = 100...	122	118	72	111	

Det fremgaar af Tallene, at Høsten i 1928 har ydet et ganske udmærket Bidrag til Mælkeproduktionen i 1929, selv om Høavlen tildels har svigtet. Kærneafgrøderne var meget store, og det samme gælder Roeavlen, ligesom der ogsaa var rigelig Halm. Ialt ydede Høsten i 1928 op imod 10 Millioner Afgrødeenheder mere end i 1927. Den ringe Høavl skyldes ikke alene ringe Udbytte af de afslaaede Arealer, men maaske nok saa meget, at Græsvæksten i 1928 i Almindelighed var saa sløj, at store Arealer, som var bestemt til Høslæt, maatte afgræsses for at faa Føde til Kreaturerne. Imidlertid gav den samlede Høst som nævnt et godt Resultat; men Roetørstof og Korn kan dog ikke i alle Henseender træde i Stedet for godt Hø, hvilket senere skal omtales.

Det skal her ganske kort nævnes, at det ved Høstopgørelsen anvendte Maal — Afgrødeenheder — beregnes paa den Maade, at Foderværdien i 1 hkg Byg kaldes en Afgrødeenhed. Iøvrigt er der regnet med som svarende her til 1,2 hkg Havre, 1,1 hkg Blandsæd og 1,1 hkg Roetørstof. Hø og Halm er omregnet til Afgrødeenheder paa den Maade, at 2,5 hkg Hø og 5 hkg Halm uden Hensyn til Arten er sat lig en Afgrødeenhed.

Med Hensyn til Græsningen skal her mindes om, at Nattefrosten og Foraarskulden fortsatte længere end normalt (April havde saaledes en Middelttemperatur, der laa 2,5° under Normalen), saa Udbindingen først kunde finde Sted paa et sent Tidspunkt; den var næppe gennemført over det hele før over Midten af Maj Maaned. I Ugeskrift

for Landmænd staar saaledes, at Udbindingen d. 14. Maj var ret undtagelsesvis. Dette Forhold har sandsynligvis bevirket, at Foraarsproduktionen blev baade mindre og dyrere, end Tilfældet vilde have været, hvis Udbindingen kunde have fundet Sted noget før. Til alt Held var Roebeholdningerne sluppet bedre over den meget strænge Vinter, end man havde turdet haabe, saa de fleste Steder strakte Roerne til, indtil Køerne kom paa Græs. Mælkeproduktionen bliver dog for dyr under saadanne Forhold, hvor der maa fodres med fuld Ration af Kraftfoder 14 Dage à 3 Uger længere end under gunstige Forhold.

Løvrigt var Græsningen god det meste af Sommeren og langt hen i Efteraaret. Vejret var i Maj Maaned forholdsvis mildt, hvorimod Juni's Middelterperatur laa 2° for lavt. Ogsaa Juli gav lovlig lidt Varme, men følte alligevel som en rigtig Sommermaaned med forholdsvis lidt Regn og megen Solskin. August og September gjorde et ganske overvældende godt Indtryk, hvad Vejret angaar, August mere fordi der faldt usædvanlig lidt Regn og ikke var ret store Svingninger i Temperaturen, og September baade fordi den gav forholdsvis lidt Regn, og især fordi den gav høj Temperatur og megen Solskin. Vi havde altsaa det meste af Sommeren fint Vejr, der gjorde Opholdet paa Marken behageligt for Dyrene, som nok forstaar gennem Ydelsen at betale for saadanne Goder.

Gaar vi Tabellen efter i Enkeltheder, finder vi, at Kærneafgrøderne er forøget med godt 7 Millioner Afgrødeenheder; det er den største Kornavl, der nogensinde har vokset paa de danske Agre. Roeavlens er i Forhold til 1927 forøget med godt 5 Millioner Afgrødeenheder og er den største Roeafgrøde, vi nogensinde har haft. Ogsaa Halmængden er betydelig forøget, og det er kun en Nedgangen i Høavlens paa godt 3 Millioner Afgrødeenheder, der gør det muligt for de tilstedeværende Besætninger at æde sig igennem den mægtige Avl.

Foruden den store Høst og den gode Sommergræsning er der yderligere anvendt stigende Mængder af indført

Kraftfoder, hvilket vi faar et stærkt Indtryk af ved at se paa Tallene for Indførsel af Oliekager, Oliekagemel, Klid og Stoffer til Oliepresning, hvortil nedenstaaende Tabel, sammenstillet af Tal fra »Handelsstatistiske Meddelelser«, tjener.

Danmarks Indførsel af Kraftfoder.

(Millioner kg).

	1925	1926	1927	1928	1929
Oljekager (Overskudsindførsel) .	745	694	719	656	735
Oljekagemel m. m.	58	24	48	88	80
Hvedeklid.	69	60	89	102	71
Stoffer til Oliepresning.	218	288	277	366	390
Ialt. . .	1090	1066	1133	1212	1276

Paa Trods af den store Høst er Indførselen af Kraftfoder forøget ganske væsentligt, især hvad Oliekagerne angaar, idet der er en Stigning i Forhold til 1928 paa 80 Mill. kg. Mængden af indført Oliekagemel er gaaet noget tilbage, men er stadig betydelig, navnlig i Forhold til de Aar, der ligger forud for 1928. Tallene viser en bemærkelsesværdig Nedgang for Hvedeklid, idet Importen heraf er 31 Mill. kg lavere end i 1928. Dette hænger selvfølgelig sammen med, at Kornhøsten var særlig stor. Gruppen »Stoffer til Oliepresning« viser en ret betydelig Stigning, og den Kraftfodermængde, der er opfodret, maa jo have faaet en tilsvarende Forøgelse.

Naar der er anvendt saa store Mængder af Kraftfoder, er det ikke just fordi Prisforholdene har opfordret særlig stærkt dertil. Snarere maa Grunden søges deri, at det gaar op for flere og flere, at en stor Produktion er nødvendig for den bedst mulige Rentabilitet, og en stor Produktion faas jo kun ved Hjælp af en kraftig Fodring.

Som et groft Maal for Mælkeribrugets Rentabilitet benyttes ofte Forholdet mellem Smørprisen og Kraftfoderprisen, og selv om dette Maal ikke kan sige det hele om Spørgsmaalet, der ifølge Sagens Natur er meget indviklet, har det dog vist saa megen Værdi, at det er forsvarligt at nævne det her.

Som Udtryk for Kraftfoderprisen er benyttet Detailprisen paa 50 pCt. Texas Bomuldsfrøkager, som den er offentliggjort i Fyns Stifts Landbrugstidende. Gennemsnitsprisen har været Kr. 22,08 pr. 100 kg, højest i den første Del af Aaret og faldende mod Slutningen. Den højeste Notering havde vi i 8., 9. og 10. Uge med Kr. 24, den laveste i Aarets 3 sidste Uger med Kr. 20,25. Den tilsvarende Gennemsnitspris i 1928 var Kr. 23,87 pr. 100 kg, hvorefter Kageprisen kan siges at have været 7,5 pCt. lavere i 1929 end i 1928. Aarets Smørpris var i Gennemsnit Kr. 308,33 pr. 100 kg, naar de betalte Overpriser medregnes. Et kg Smør har herefter i 1929 kun kunnet løse 13,5 kg Kager hjem, hvilket er noget mindre end i 1928, da Tallet var knap 14 kg mod 15 kg i 1927, 16 kg i 1926 og 17 kg i 1925.

Angaaende Landets Kobestand faar man Oplysning gennem Kvægtællingen, der fandt Sted d. 15. Juli 1929. Resultatet af denne Tælling findes for Malkekøernes Vedkommende i nedenstaaende Tabel, hvor der for Sammenligningens Skyld er medtaget Tallene for flere Aar.

Danmarks Bestand af Malkekøer.

		Tilvækst i pCt.		
		fra 1914 til 1929	fra 1921 til 1929	fra 1928 til 1929
1914	1.310.268 Stk.			
1921	1.271.514 »			
1927	1.514.033 »			
1928	1.540.676 »	20,5	24,2	2,5
1929	1.579.036 »			

Som det fremgaar af Tallene, havde vi i Juli 1929 38,360 Køer mere end i Juli 1928, hvilket er en Fremgang paa 2,5 pCt.

Det er atter i Aar fortrinsvis i Jylland, at Forøgelsen i Koantallet har fundet Sted, idet Stigningen der har været 2,9 pCt. mod 1,8 pCt. paa Øerne. Indenfor Jylland er det især i Nørrejylland, at de nye Køer er rykket frem, idet Stigningen der er 3 pCt. mod i Sønderjylland 2 pCt.

Der finder altsaa stadig en jævn Stigning af vort Lands Kobestand Sted, og der er en Del, der tyder paa, at denne

Stigning foregaar under omend ikke fuldt ud behørig, saa dog med nogen Hensyntagen til Ydelsen af saavel Mælk som Fedt. En beklagelig stor Del af Afgangen er foraarsaget af Overløbning, Kastning eller Ufrugtbarhed, nemlig godt 10 pCt. Disse Aarsager er saa meget mere beklagelige, som de gør sig gældende indenfor alle Kvaliteter af Køer, ja maaske endog fortrinsvis blandt de med den højeste Ydelse, hvorfor de ofte kommer paa tværs af Bestræbelserne for at forbedre Ydelsen. I Mod-sætning hertil kan der ved al anden Udsætning af Køer, der andrager omkring $6\frac{1}{2}$ pCt., tages Hensyn, som tjener til Fremme af Ydelse og Rentabilitet.

Produktionsapparatet har altsaa, som det fremgaar af det, der her er omtalt angaaende Avlen af Foderplanter og om Koantallets Størrelse, været i en saadan Orden, at man maatte vente en stor Produktion, hvilket vi da ogsaa har haft.

Spørges der om Mælkeproduktionens Størrelse, er det imidlertid vanskeligt at give et fuldt ud velunderbygget Svar, da vi savner en systematisk Produktionsstatistik for vort Mælkeribrug. Forsøgslaboratoriet har søgt gennem de Oplysninger, Laboratoriet faar fra Mejerierne, naar disse sender Smør ind til Bedømmelse, at gøre op, hvor stor Landets Mælke- og Smørproduktion har været i 1929. Resultatet er, at der skulde være produceret ialt 4601 Mill. kg Mælk og 179 Mill. kg Smør. Disse Tal er vel nok de bedste, vi har til Oplysning om, hvad der er modtaget og behandlet paa Mejerierne; men de giver jo ingen Besked om den Sødmælk, der bruges i Husholdningerne og til Kalve- og Grisefoder paa Produktionsstedet, ligesom vel ogsaa en Del af den Mælk, der handles til direkte Forbrug, gaar udenom. Tallene for Smørproduktionen maa vel anses for at være mere nøjagtige og er vist saa gode, som de kan fremskaffes. Mejeri-Drifts-Statistikken for 1928 opgiver den til Mejerierne leverede Mælke-mængde pr. Ko til 2940 kg. Kan man gaa ud fra, at Udbyttet var det samme i 1929, og at de Køer, der ikke

er med i Statistikken, giver et lignende Kvantum Mælk, faar vi en samlet Mælkemængde for 1929 af mindst 4642 Mill. kg, men da Mælkemængden pr. Ko uden Tvivl har været større i 1929 end i 1928, maa der være produceret endnu mere Mælk.

At Mælkemængden i 1929 var en Del større end i 1928, er altsaa ingen Tvivl underkastet, og gaar vi ud fra, at Mælkemængden er steget lige saa meget som den eksporterede Smørmængde, drejer det sig om 7, ~~2~~ pCt., en Stigning, der, saa vidt man kan skønne efter Fordelingen over Aaret af Smøreksperten, har været nogenlunde jævnt fordelt over hele Aaret. L 8

Med Hensyn til Kvaliteten af den producerede Mælk kan denne betegnes som ret god. Der arbejdes stadig paa Fremgang paa dette Omraade, og det maa vistnok siges, at Retningen er rigtig, selv om Fremskridtene er smaa. I Henhold til Driftsstatistikken var der i 1928 83 pCt. af de indberettende Mejerier, der foretog systematisk Mælkebedømmelse, mod 74 pCt. i 1927. Af disse foretog 62 pCt. Fradrag i Prisen for den daarlige Mælk. Det er imidlertid ikke alene ønskeligt, men ret beset ogsaa nødvendigt, at alle Mejerier tager Mælkebedømmelsen i deres Tjeneste og i nogen Maade lægger den til Grund ved Mælkens Betaling. En Del Mejerier er ikke standset ved at foretage Afdrag for daarlig Mælk, men er gaaet et Skridt videre, idet de giver Præmie for den fineste Mælk. Hvor Reduktaseprøven anvendes, arbejdes der da gerne paa den Maade, at man foretager Afdrag for 3. og 4. Klasses Mælk og giver Tillæg for 1. Klasses.

Den strænge Vinter foraarsagede, at en Del Roer fik Frostskade, saa Mælken navnlig i April Maaned mange Steder var af en mindre god Kvalitet; det gav sig Udslag i, at der fremkom en Del Smør med Roesmag, hvorimod det fine, tørre Efteraarsvejr hindrede denne saa almindelige Efteraarsfejl i at gøre sig gældende paa Trods af, at der opfodredes usædvanlig megen Roetop paa Grund

af, at Roeavlens var lille. Kvaliteten af Sommermælken var gennemgaaende god, hvilket ikke mindst skyldtes det forholdsvis tørre, lyse og ikke særlig varme Vejr.

Mælkens Fedme var navnlig i Vinterhalvaaret god, hvilket dog uden Tvivl ikke alene skyldes de gennem velledet Avlsarbejde opnaaede Resultater. Smørrets Konsistens tydede stærkt paa, at der fodredes kraftigt med saadanne Foderstoffer, som man har Erfaring for, over en fremmede Indflydelse paa Fedtprocenten, nemlig Kokos- og Palmekager, Soyaskraa og Korn. Desværre giver disse Foderstoffer Smørfedt med et meget højt Smeltepunkt og som Følge deraf en daarlig, tyk og sprød Konsistens i Smørret, hvad vi desværre havde rig Lejlighed til at konstatere i Vinteren 1929. Medvirkende hertil var vel ogsaa de smaa Hørationer, som den lille Høavl dikterede. I Efteraarsmaanederne var Smørrets Konsistens ikke nær saa daarlig som i Almindelighed, og var da navnlig bedre end i de tilsvarende Maaneder i 1928. Aarsagen hertil, mener jeg, man til en vis Grad kan læse om i Statistikken over indførte Oliekager, idet det viser sig, at vi i Oktober, November og December 1928 indførte 11 Mill. kg Solsikkekager, hvorimod vi i de nævnte Maaneder 1929 indførte 50 Mill. kg af denne for Smørrets Konsistens ganske udmærkede Kage. At Fodringen har haft en Del at gøre med den meget fede Vintermælk, faar man bekræftet derigennem, at Forskellen i Fedmen mellem Vintermælk og Sommermælk i 1929 syntes særlig stor. Mon det ikke vilde være klog Politik, om man i Sommertiden gav en Del Kraftfoder af de Sorter, der virker fremmede paa Fedtprocenten og gør Smørret fastere, for saa i Vintertiden at bruge tilstrækkeligt af de Kager, der giver blødt Smørfedt? Vi vilde da naa at faa en smuk Konsistens i vort Smør Aaret rundt, og den gode Konsistens er ganske sikkert en af de Egenskaber ved Smørret, som er lettest at faa omsat i Penge.

Kontrollforeningsarbejdet er stadig i god Gænge, og der har været endnu større Fremgang i Tilslutningen til dette

B. |

betydningsfulde Arbejde end i Fjor, da Fremgangen var usædvanlig stor. Efter Lommebog for Mejerister kan her oplyses, at vi den 1. April 1929 ialt havde 1398 Kontrolforeninger med 42,820 Medlemmer og 575,178 Køer, hvilket er en Fremgang fra 1. Oktober 1928 paa 120 Foreninger, 3850 Medlemmer og 57,690 Køer. Det har til Tider knebet med at faa lige saa stor Fremgang i Tilslutningen til Kontrolforeningerne som Forøgelsen i Koantallet i det hele; men i 1929 er Tallet endda en Del højere. Som det maaske vil erindres, er Fremgangen i Landets Koantal 38,360 Stk. og Forøgelsen i de kontrolerede Køers Antal 57,690. Procentvis er i 1929 36,4 pCt. af samtlige Køer under Kontrol mod 33,3 pCt. i 1928.

For at faa belyst det økonomiske Udbytte af den producerede Mælkemængde har jeg i Aar som sædvanlig henvendt mig til nogle faa Mejerier for at faa Lov til at benytte disses Regnskaber med dette Formaal for Øje. De paagældende Mejeribestyrere har igen, som tidligere, vist deres Interesse for Sagen ved velvilligst at stille de ønskede Regnskaber til min Raadighed, og jeg vil gerne her udtale min bedste Tak for den Hjælp, der herigenem er ydet mig. Jeg har søgt stadig at faa Regnskaber fra de samme Mejerier, idet jeg mener Sammenligningen fra Aar til Aar har nogen Betydning her, og i samme Hensigt opføres i nogle Tilfælde Tal, omfattende flere Aar.

Driftsresultater

fra et fynsk Andelsmejeri med Ostelavning.

Aar	Mælkemængde	Forbrug til 1 kg Smør
1914	4,377,500 kg	25,5 kg Mælk
1919	2,290,800 -	25,15 » —
1927	5,205,861 -	24,15 » —
1928	4,758,662 -	23,8 » —
1929	5,237,494 -	23,2 » —

Regnskabet omfatter Tiden fra 1. Oktober 1928 til 30. September 1929. Ved Sammenligning af Tallene maa man tage i Betragtning, at Regnskabet for 1928 kun om-

fatter 11 Maaneder. Sammenligner man Mælkemængden for 1927 og 1929, ser man, at der kun er meget ringe Forskel. Dette falder for saa vidt ganske godt i Traad med, hvad tidligere er nævnt, at Koantallet paa Øerne er forøget mindre end i Jylland.

Forbruget af Mælk til 1 kg Smør er atter i Aar gaaet meget stærkt nedad. Jeg skrev i Beretningen om dette Mejeri i Fjor angaaende Forbruget: »Dette er ligesom fra 1926 til 1927 faldet med 0,35 kg, hvilket er et saa stort Fremskridt, at man ikke kan vente det gentaget hvert Aar«. Denne Udtalelse har det fynske Mejeri, som det ses af de opførte Tal, gjort fuldstændig til Skamme ved at sætte Forbruget ned med endog 0,5 kg. Jeg er nu noget spændt paa, om dette Tempo kan holdes.

Til Ostelavning er anvendt en Del mere Mælk end i 1928, men desuagtet er Fortjenesten paa den Konto noget mindre, hvilket man maatte vente i Henhold til de Kaar, Ostemarkedet har budt. Det maa vel endda siges at være et pænt Resultat, at denne Gren af Bedriften møder med en Fortjeneste paa op imod 11 Tusind Kroner, efter at den til Ostning anvendte Sødmælk er betalt med den for hele Bedriften opnaaede Gennemsnitspris og Skummetmælken efter Mælkenoteringen.

Osteregnskabet.

Indtægt.

Der er solgt Ost for	54,663 Kr. 36 Øre
— - - Valle for.....	8,008 - 89 -
Beholdning d. 1. Oktbr. 1929.....	21,600 - 00 -
	<u>Ialt... 84,272 Kr. 25 Øre</u>

Udgift.

Anvendt til Ost 719,745 kg Sk.- og Kærnem. à 3 Øre...	21,592 Kr. 35 Øre
— - - 220,300 - Sødmælk à 14,4 Øre	31,723 - 20 -
Omkostninger	3,500 - 00 -
Beholdning d. 1. Oktober 1928.....	16,752 - 00 -
Fortjeneste	10,704 - 70 -
	<u>Ialt... 84,272 Kr. 25 Øre</u>

Hovedresultatet for Aaret er udtrykt i følgende Tal:

Den opnaaede Smørpris har været 313,4 Øre pr. kg mod 317 Øre i 1928. Nettoprisen pr. kg Sødmælk har været 14,4 Øre pr. kg mod 14,5 Øre i 1928. Smørprisen har altsaa været 3,6 Øre lavere end i 1928, men desuagtet er Nettoprisen pr. kg Sødmælk kun 0,1 Øre lavere end i Fjor. Den til Leverandørerne leverede Skummetmælk er ligesom i 1928 betalt med ca. 2 Øre pr. kg.

Driftsresultater fra et stort jydsk Andelsmejeri med stor Ostelavning.

Dette Regnskab omfatter Tiden fra 5. Oktober 1928 til 4. Oktober 1929, og Hovedresultatet er følgende:

Forbrug af Mælk pr. kg Smør 23,36 kg.

Pris pr. kg Smør 316,5 Øre.

Samtlige Driftsudgifter pr. 1000 kg Mælk 1251 Øre.

Pris pr. kg Sødmælk incl. Afdrag paa Laan 15,56 Øre.

Pris pr. kg Sødmælk udbetalt 15,48 Øre.

Den stedfundne Udvikling i Mælkemængde og Forbrug fremgaar af følgende Tal:

Aar	kg Mælk	Forbrug til 1 kg Smør
1914	5,674,838	25,4 kg Mælk
1919	2,697,358	24,6 » —
1927	8,329,311	23,68 » —
1928	8,058,652	23,65 » —
1929	8,791,878	23,36 » —

En Sammenligning af Mælkemængden for de to sidste Aar giver ikke det rigtige Billede af Udviklingen, da Regnskabsaaret 1928 kun omfatter 11 Maaneder. En Beregning giver til Resultat, at der ikke er sket nogen væsentlig Forøgelse i Mælkemængden, hvorimod der er en glædelig Nedgang at notere i Mælkeforbruget pr. kg Smør, der er faldet med 0,3 kg, og er det laveste, det nogensinde har været for dette Mejeri.

Følgende Oversigt viser Regnskabets Hovedposter vedrørende

Indtægten.

Salg af 295,719 kg Smør	936,364	Kr. 20	Øre
— - 432,106 - Ost	441,321	— 53	—
Andelshaverne 4,134,998 kg Sk.- og Kærnemælk	124,049	— 94	—
— 4,465,605 - Valle	22,281	— 84	—
— 2,201 - Fløde	1,447	— 10	—
Detailsalg af Mælk og Fløde.....	44,725	— 05	—
Andre Indtægter	3,571	— 80	—
Ialt...	1,573,761	Kr. 46	Øre

Det er ikke Smaasummer, et saadant Mejeri omsætter. Balancen er her steget til omtrent 1,6 Mill. Kroner paa Trods af, at Smørprisen har været mindre end i Fjor. Det nedadgaaende Forbrug tjener jo til at sætte Indtægterne op, og ret væsentlig for dette Mejeri med den store Ostelavning er det ogsaa, at Ostepriserne nærmest har været lidt højere.

Driftsudgifterne synes nu at have fundet et fast Leje, idet de er af omtrent samme Størrelse som i 1928. Som Helhed har der fundet en lille Nedgang Sted, idet Ud-

Driftsudgifternes Fordeling.

	Ialt Kr.	Øre pr. 1000 kg Mælk			
		1929	1928	1919	1914
Kørsel	29,367.85	334,0	351,0	1030,0	243,8
Brændsel	12,399.29	141,0	139,0	599,4	83,0
Smørdritler og Mærkestaver	13,433.72	152,8	144,0	87,2	21,6
Salt, Løbe, Farve, Pergament	11,583.29	131,7	149,0	270,6	30,8
Olie	566.68	6,4	9,0	15,8	3,8
Kontorudgifter	898.41	10,2	10,0	32,2	11,0
Forskelligt.....	1,612.80	18,3	15,0	31,7	42,8
Inventarets Vedligeholdelse.	6,720.93	76,4	97,0	240,2	38,6
Bygningernes —	897.83	10,2	11,0	26,2	5,6
Voggenes —	5,162.99	58,7	63,0	71,2	26,6
Lønninger	24,252.61	275,3	268,0	613,3	152,0
Renter og Skatter.....	3,603.30	41,0	36,0	275,8	105,2
Ialt...	110,499.70	1256,0	1292,0	3293,6	764,8

giften pr. 1000 kg Mælk er 36 Øre mindre end Aaret forud. Gaar man de enkelte Summer efter, ser man, at en Del Poster viser Opgang; dette er saaledes Tilfældet med Brændsel, Emballage og Lønninger, og det er egentlig kun Kørselsudgifterne, der viser en Nedgang af større Betydning.

Et endnu mere talende Udtryk for Svingningerne i Driftsudgifterne i de ovenfor nævnte Aar faar man ved at omregne Tallene i Forhold til Tallene for 1914, naar disse sættes lig 100. Man faar da for 1919: 431, for 1928: 169 og for 1929: 164.

Den store Ostelavning gøres der Rede for gennem nedenstaaende

Osteregnskab.

Indtægt.

Der er solgt Ost for	363,114 Kr. 03 Ø.
Beregnet Vallepris	<u>35,724 — 84 —</u>
Ialt...	<u>398,838 Kr. 87 Ø.</u>

Udgift.

Anvendt til Ost 1,789,000 kg Sødmælk	273,717 Kr. 00 Ø.
— - — 2,319,742 - Sk.- og Kærnemælk...	69,592 — 26 —
Lønninger og andre Omkostninger	25,000 — 00 —
Overskud	<u>30,529 — 61 —</u>
Ialt...	<u>398,838 Kr. 87 Ø.</u>

Ostelavningen har været af et lignende Omfang som i de nærmest forud liggende Aar, og har paa Trods af ret vanskelige Forhold paa Ostemarkedet givet et smukt økonomisk Resultat med et Overskud paa over 30 Tusind Kroner.

(Sluttes.)

Valg af Foderafgrøder.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 19. Februar
1930 af Konsulent *K. M. Andersen.*

Jordbund, Klima og mange andre Forhold gør, at ca. Halvdelen af den danske Jords dyrkede Areal benyttes til Frembringelse af Foderafgrøder, der kun i ringe Udstrækning er direkte salgbare, men som gennem Opfodring paa de forskellige Husdyr omsættes i forædlede Landbrugsvarer. Og naar jeg ved denne Lejlighed skal have den Ære at behandle Spørgsmaalet om »Valg af Foderafgrøder«, maa jeg begynde med at afgrænse Feltet for dette Emne.

Jeg forstaar Opgaven saaledes, at der først og fremmest er tænkt paa de Afgrøder, der kan finde Anvendelse som Foder for Kvæget, særligt for Malkekøerne, hvorfor Foderet til Landbrugets øvrige Husdyr kun vil blive berørt mere periferisk. Men Forholdet er ogsaa det, at en Behandling af Arten og Størrelsen af Grovfoderet til Kvæget, der uvilkaarligt maa tendere den forholdsmæssige Størrelse af de Arealer, Foderafgrøderne lægger Beslag paa, rører ved et driftsøkonomisk Spørgsmaal, som paakalder en stedse stigende Interesse, fordi Kvægbrugets Økonomi de fleste Steder staar og falder med en hensigtsmæssig Ordning af hele dette omfattende Spørgsmaal, selv om naturligvis mange andre Faktorer spiller ind. Med den store Rolle, som Kvægbruget har indenfor Landbrugets indre og ydre Omsætning, bliver Økonomien herved ogsaa i det almindelige danske Landbrug af afgørende Betydning for det Udbytte, Landmanden er i Stand til at faa ud af den samlede Bedrift. Jeg be-

høver i saa Henseende kun at pege paa Beretningerne fra Landøkonomisk Driftsbureau, der viser, at gennem de 12 Aar, Beretningerne strækker sig over, har Kvægholdet konstant bidraget med ca. Halvdelen af Landbrugets samlede Bruttoudbytte.

Uden at love at bringe nye og afgørende Synspunkter frem i mit Foredrag, skal jeg gøre et Forsøg paa ud fra de Betragtninger, jeg har anstillet vedrørende det foreliggende Emne, at samle noget af det, som er oppe i Tiden.

Det maa være mig tilladt som Husdyrbrugsmand at se paa Spørgsmaalet ud fra et Fodringssynspunkt med Undersøgelse af, hvilke Fodermidler, der benyttes i Øjeblikket, og gennem hvilke Foderafgrøder der opnaas den største, billigste og bedste Tilførsel af Foderenheder.

Det falder naturligt at begynde med at henvise til, at naar vi i Dag i hvert Fald har nogen Betingelse for at kunne sammensætte en passende Foderration til Malkekøerne, saa skyldes dette i første Linje de senere Aars Forsøgsresultater vedrørende Foderbehovet til Køer af forskellig Størrelse og med forskellig Ydelse.

Disse Resultater, der, takket være Professor *Lars Frederiksen*s energiske Arbejde for Sagen, paa en sjælden hurtig Maade er naaet ud til Kendskab og Anvendelse i vide Kredse, stemmer godt overens med de Normer for Foderbehov, der i vort Naboland Sverige er opstillet af Professor *Nils Hansson*. Nils Hansson er som bekendt Leder af de svenske Fodringsforsøg og har paa forskellig Maade ydet et overordentlig stort Bidrag med Hensyn til baade at klarlægge Foderbehovets Størrelse og Fodermidlernes Foderværdiansættelse.

Det er ganske interessant at sammenligne de svenske og danske i det væsentlige paa praktiske Holdforsøg opbyggede Resultater med den Norm, Professor *H. Møllgaard* har udledet af de rent videnskabelige Forsøg, der er gennemført paa Forsøgslaboratoriets dyrefysiologiske Afdeling. Da Møllgaard anvender andre Enheder for

Næringsbehovet, er disse i nedenstaaende Opstilling omregnet til de af Hansson og Frederiksen benyttede Enheder, som formentlig hos de fleste vil finde bedst Forstaaelse.

Tablet 1. Fodernormer.

Kg Mælk for 1 kg Produktionsfoderenhed ved forskelligt Fedtindhold af Mælken.

Fedt pCt.	Efter <i>Frederiksen</i>	Efter <i>Hansson</i>	Efter <i>Møllgaard</i>
3,0	2,9	3,2	3,2
3,5	2,7	2,9	2,9
4,0	2,5	2,7	2,7
4,5	2,4	2,5	2,5
5,0	2,2	2,4	2,3

Udtrykkes Æggehvidebehovet i Gram fordøjelig Renprotein pr. Produktionsfoderenhed, bliver det i Middeltal efter Frederiksen 150, efter Hansson 135 og efter Møllgaard 149.

Afvigelserne mellem disse tre Normer er saa smaa, at de kun vil faa grumme ringe Betydning i Praksis. Dette rummer en ikke ringe Tilfredsstillelse, fordi det styrker Normernes Soliditet; ikke mindst glædeligt er det at konstatere Overensstemmelsen mellem de praktiske og videnskabelige Forsøgsresultater. Lad os haabe, at det ogsaa lykkes at finde en Løsning, der klarer de divergerende Anskuelse om Fodermidlernes Værdiansættelse.

Da Foderbehovet paa flere Maader griber ind i Behandlingen af det foreliggende Spørgsmaal, har jeg opholdt mig lidt ved dette. Det vil dernæst som Udgangspunkt være formaalstjentiigt at undersøge, i hvilket Forhold de forskellige Fodermidler anvendes. Til dette Formaal har jeg valgt at benytte Beretningerne fra de sjællandske Kontrolforeninger 1926—27, 1927—28 og 1928—29. I disse 3 Aar har vi været forskaaet for Mund- og Kloveseyge, selv om man vel nok i en Del Besætninger har mærket visse Eftervirkninger. Der har været nogenlunde fri Adgang til alle Fodermidler, og selv om Høstudbyttet af Grovfoder ligger over Middel, saa er det dog

i Gennemsnit nogenlunde normalt, saaledes at Tallene fra de nævnte Aar giver et ret godt Billede af Forholdene.

Ydelsen har i Gennemsnit andraget 3430 kg Mælk med 3,82 pCt. Fedt og 146,2 kg Smør. Hertil er anvendt 2879 F. E., fordelt med:

826 F. E. paa Kraeffoder eller 28,7 pCt.

2053 F. E. paa Grovfoder eller 71,3 pCt.

Ansættelses Vedligeholdelsesfoderet til 4 F. E. pr. Dag eller 1460 F. E. for 1 Aar, har Produktionsfoderet andraget $2879 \div 1460 = 1419$ F. E., hvilket giver 2,42 kg Mælk pr. Produktionsfoderenhed, medens man efter Lars Frederiksens Norm skulde have faaet 2,6 kg Mælk med 3.80 pCt. Fedt af 1 P. F. E. Denne Maade at gøre Regnestykket op paa, er almindelig anvendt, men er desuagtet næppe helt korrekt, da den Rest, som skulde udgøre Mælkeproduktionsfoderet, sandsynligvis er for stor, som det er paavist nærmere nedenfor.

Tages det i Betragtning, at selve Mælkeproduktionens Foderbehov vel egentlig er det, som er mest nøjagtigt bestemt, naar man da holder sig indenfor normal Fodring og ikke ved en stærkere Fodring bringer sig ind under Loven om det aftagende Merudbytte. turde det ogsaa være mindst lige saa rigtigt at begynde Regneopgaven hermed, saaledes at man siger, at til Fremskaffelse af 3430 kg Mælk skal anvendes $\frac{3430}{2,6} = 1319$ F. E. Resten, 1560 F. E., er da medgaaet til 1) Vedligeholdelse, 2) Fosterdannelse og 3) Tilvækst.

Vedligeholdelsesfoderets Størrelse afhænger af Koens Vægt, og for samtlige kontrollerede sjællandske Køer vil Gennemsnitsvægten rimeligvis ligge omkring 470 à 500 kg. Fosterdannelsen kræver sandsynligvis ikke noget stort Foder, og i hvert Fald har det ved praktiske Forsøg vist sig vanskeligt at maale Størrelsen af Foderbehovet til Fosterets Vækst. Muligvis kan Behovet dog anslaaes til omkring 50 F. E. for Dannelse af et Foster. Tilvæksten drejer

sig om flere Ting; for det første vil en Kvie lige efter, at den har kælvet første Gang, veje 100—200 kg mindre, end den gør som Udsætterko; for det andet kan der være Tale om en Fedning af Udsætterkøer, og for det tredje kræver det ogsaa noget Foder at faa Køer bragt i Huld paany, naar de paa Grund af Sygdom eller andre Aarsager er blevet afmagret. (Der tænkes ikke her paa den Nedgang i Vægt, som fremkommer, naar Køerne optager et mindre Foder, end der svarer til Mælkeydelsen).

Da der i Almindelighed regnes med et Behov af 3,5—4 F. E. pr. kg Tilvækst, naar Vedligeholdelsesfoderet forud er dækket, vil de her nævnte Forhold let føre til, at der nødvendigvis maa indrømmes en Margin af 100—200 F. E. aarligt pr. Ko til Fosterdannelse og Tilvækst udover det nødvendige Vedligeholdelsesfoder, og dette giver da formentlig Forklaringen paa, at den førstnævnte Beregningsmaaade meget sjældent opviser den Mængde Mælk af 1 P. F. E., som Normerne forudsætter. Hertil kan saa komme en for stærkt Fodring, der yderligere vil nedsætte Mælkeudbyttet pr. P. F. E. Forholdet vil paavirkes i ugunstig Retning af Uheld og af en stor Udsætterprocent, fordi der med den heraf følgende rigeligere Indsætning af Kvier vil blive Tale om større Tilvækst. En umiddelbar Følge er, at Græsmarkerne maaske bliver bogført med for faa F. E. i Udbytte, naar de anvendes til Afgræsning.

Ud fra disse Betragtninger er det derfor heller ikke usandsynligt, som det undertiden er gjort gældende, at Fodertallene fra Kontrolforeningerne er lidt for lave, yderligere er Ydelsestallene maaske en lille Smule for høje efter Kontrolforeningsregnskaberne.

Holder vi os imidlertid til de foreliggende Tal, faas følgende Fordeling af Foderet, idet jeg saa samtidig med Benyttelse af Foderstofpriserne og de af Landøkonomisk Driftsbureau opgjorte Produktionspriser paa Grovfoderet har prøvet at sætte dette Foder i Værdi: .

Tabel 2. Foderets gennemsnitlige Sammensætning til de sjællandske kontrollerede Køer i 1926/27, 1927/28 og 1928/29, samt Mælkeproduktionens Økonomi.

Oliekager	702 F. E.			
Andet Krafftfoeder	124 F. E.	826 F. E. à 18 Øre =	148,68 Kr.	
Rodfrugter	838 F. E. à 12 Øre =	100,56 Kr.		
Halm	206 » à 8 » =	16,48 »		
Hø	110 » à 9 » =	9,90 »		
Græs og Grønfoeder ...	899 » à 9 » =	80,91 »	207,85 »	
		Ialt...	356,53 Kr.	
Faste Udgifter ÷ Gødning (41 Kr.) og Spædekalv (15 Kr.).			120,00 »	
		Ialt Udgifter...	476,53 Kr.	
		Overskud...	37,97 »	
		Balance...	514,50 Kr.	
Indtægt: 3430 kg Mælk à 15 Øre.....		Balance...	514,50 Kr.	

Med en Pris af 15 Øre pr. kg skulde Mælken repræsentere en Værdi af Kr. 514,50, og der bliver da et Overskud af 38 Kr., som der er god Anvendelse for til Besætningens Fornyelse, idet en Kælvekvie i Almindelighed vil koste 150 à 200 Kr. mere at producere, end en Udsætterko kan bringe hjem.

Selv om det maa formenes, at det almindeligt opnaaede Resultat af Køerne ikke er saa daarligt, som det undertiden gøres til, kan det dog ikke skjules, at Kvægholdets Økonomi ikke er saa godt underbygget, som det i høj Grad vilde være ønskeligt; thi det er ikke nok at faa det til at løbe rundt, der skulde ogsaa helst være en ikke altfor fjern Mulighed for en rimelig Fortjeneste, naar det ellers gaar godt uden alt for store Uheld eller Sygdomsangreb.

Dersom man da vil se sig om efter Midler til Ændring, ligger det nær for en Husdyrbrugsmand at rette en kraftig Appel til Landmanden som Kvægbruger, at han lægger større Kraft i Avlsarbejdet og derigennem skaffer sig bedre og mere yderige Køer, som absolut har Betingelser for at blive mere betalingsdygtige Købere af det hjemmeavlede Grovfoeder end den ordinære Ko. Det er et Forhold, som aldrig maa tabes af Sigte; men de bedre Kvier,

som enhver god Kvægavlsmand drømmer om at sætte ind i sin Besætning, kan jo først rykke frem ad Aare. Vi vender os derfor til Husdyrbrugerens anden Arbejdsmark: Fodringen; og her falder det straks i Øjnene, at mens Kraftfoderet udgør 28,7 pCt. af det samlede Forbrug af F. E., saa har det med de her benyttede Priser udgjort 41,7 pCt. af de samlede Foderudgifter. Uvilkaarligt spørger man da Landmanden som Planteavler: er det ikke muligt at fremskaffe saadant Grovfoder, at det i stærkere Grad kan træde ind i Stedet for det dyrere Kraftfoder, og er det endvidere ikke muligt at fremstille dette Grovfoder endnu billigere. Jeg vil endogsaa gaa et Skridt videre og sige, at naar Regnskabsfolk har været ude efter Køerne og Opdrættet, fordi det ikke betalte sig godt nok, saa er Aarsagen til dette sidste ikke alene at søge i selve Kvægbesætningernes Tilstand og i Afsætningsvilkaarene for Kvægbrugsprodukterne; men man kan med lige saa stor Ret sige, at Produktionsprisen er for høj, som at Udnyttelsesprisen er for lav for det hjemmeavlede Foder.

Hermed er vi ved selve Sagens Kærne og inde paa et Felt, hvor Planteavlens og Husdyrbrugets Arbejdere maa kunne finde hinanden i fælles Interesser og ved gensidig Hjælp naa frem til et bedre Resultat, end der kan peges paa i Dag.

Sagens Betydning træder ogsaa frem, naar vi tænker paa, at i Kontrolforeningernes Regnskab er det disponible Grovfoder anvendt saaledes, at dersom Ydelsen havde ligget 500 eller maaske 1000 kg Mælk højere, maatte denne større Ydelse fremskaffes udelukkende ved Hjælp af Kraftfoder. Nu er det ganske vist saadan, at det næsten uden Undtagelse altid betaler sig at fodre Køerne efter Fortjeneste, selv om det er med Benyttelse af Kraftfoder; men derfor vil det økonomiske Resultat jo alligevel blive bedre, om billigere Foder kan anvendes.

Ser vi først paa Vinterfodringen, kan følgende skematisk Opstilling yderligere illustrere dette Forhold, idet vi tænker os middelstore Køer, som yder henholdsvis ca. 5,

10, 16, 21 og 26 kg Mælk med en Fedtprocent af ca. 3,80. I Henhold til Kontrolforeningernes Tal bestaar Grovfoderet af:

ca. 40 kg Roer (11,5 pCt. Tørstof).....	4,25 F. E.
» 1,25 kg Hø	0,50 —
» 3—4 kg Halm	0,75 —

Ialt.... 5,50 F. E.

De 5,5 F. E. indeholder ialt ca. 260 Gram fordøjelig Renprotein. Roefoderet varieres saaledes, at der gives 0,5 F. E. mindre ved den laveste Ydelse og 0,5 F. E. mere ved de højeste Ydelser.

Tabel 3. Foderbehov ialt og Krafftodertilskud til en middelstor Ko ved forskellig Ydelse.

Kg Mælk med 3,80 pCt. Fedt	Til Vedligeholdelse og Produktion. Behov ialt af		Behov af Krafftoder		Gramford. Renpr. i 1 F. E. Krafftoder	F. E. Krafft. i pCt. af samlet Foder
	F. E.	Gramford. Renprotein	F. E.	Gramford. Renprotein		
5,2	6,0	550	1,0	310	310	16,7
10,4	8,0	850	2,5	590	236	31,3
15,6	10,0	1150	4,5	890	200	45,0
20,8	12,0	1450	6,0	1170	195	50,0
26,0	14,0	1750	8,0	1470	184	57,1

Alle, der har prøvet at fodre efter de moderne rationelle Principper, har været ude for de Foreteelser, som man møder her. Jeg tænker ikke alene paa den stærke Stigning i Krafftoderprocenten, men særlig paa Forholdet mellem F. E. og Æggehvide i Krafftoderet, som næsten nødvendig-gør, at der anvendes en Del Korn til de rigtydende Køer Dette er dog endnu for en Del Landmænd svært at anerkende. I hvert Fald har jeg gentagne Gange mødt den Indvending fra Landbrugsskolernes, for den Sags Skyld ogsaa fra Landbohøjskolens gamle Elever, at *Brink Lassen*, *Jørgen Petersen* o. fl. a. samt Professor *Goldschmidt* lærte dem, at naar man bare havde Roer nok, saa skulde

der kun indkøbes Oliekager for Æggehidens Skyld, og Kornet maatte ikke anvendes til Køerne. Nu skyldes denne Uoverensstemmelse vel nok for det væsentligste dette, at man tidligere regnede med et alt for lille Foder til de Køer, som malkede mest; men tilbage bliver alligevel den sunde og rigtige Tankegang, at Kulhydraterne eller, om man vil, Foderenhederne skal saa vidt muligt præsteres gennem det billigere, hjemmeavlede Grovfoder. Derimod forekommer det mig, at Indkøb af den nødvendige Æggehide gennem Oliekager i og for sig ikke virker saa afskrækkende, selv om det af flere Grunde vil være fordelagtigt at kunne spare noget her ogsaa.

Af Grovfoderet falder det naturligt at begynde med at betragte Roerne. Roerne har vundet sig en fast og anerkendt Plads i Sædskiftet som Vekselfrugt og som Afløser for Brakken. Fra et Fodrings synspunkt afgiver Roerne et sundt og fortrinligt Vinterfoder, som med sin Saftighed ypperligt supplerer det tørre Straafoder og Kraftfoderet og gør hele Fodersammensætningen langt mere tiltalende for Køerne. Det er forøvrigt ganske interessant at se, at selv i Majsensilagens Land, U. S. A., benyttes Roer til de højt ydende Køer, fordi Roerne anses for at være stærkt mælke drivende. Den Kø, som for nogle Aar siden havde præsteret den da opnaede højeste Rekord af 14,368 kg Mælk med 554 kg Smørfedt eller 640 kg Smør, tildeltes et dagligt Foder af 15 lbs. Lucernehø, 30 lbs. Majsensilage, 45 lbs. Runkelroer, 12 lbs. Sukkerroeaffald (tørret Affald sat i Støb) og 2 lbs. Melasse, eller ialt 104 lbs. Grovfoder og hertil 27 lbs. Kraftfoder. Man lægger Mærke til det store Grovfoder og den efter amerikanske Forhold forholdsvis store Roemængde, som viser, at man ogsaa derovre anerkender Roerne som et værdifuldt Foder til stærkt ydende Køer.

Roernes store Vandindhold sætter desværre ret snævre Grænser for Benyttelsen; thi det lønner sig næppe at give Køerne stort mere end 40—45 kg, fordi Udnyttelsen ved større Mængder forringes. Nogle svenske Forsøg gaar

stærkt i denne Retning, saaledes at Erstatningstallet stiger fra 1,1 til mindst 1,2 kg Roetørstof til 1 F. E. ved at gaa fra 15 op til 42—43 kg Roer. Et Forsøg paa Statens Gaarde for et Par Aar siden gav heller ikke noget gunstigt Resultat for Anvendelse af meget store Roemængder, selv om dette Forsøg ganske vist var anstillet paa en noget anden Maade.

Fra Fodringens Side set maa vi derfor erklære os tilfreds med, om der kan stilles 40—45 kg Roer til Raadighed pr. beregnet stort Kreatur, idet man heller ikke af Ungkvæget kan vente optaget og udnyttet forholdsvis større Mængder. Et andet Spørgsmaal er, om vi fodrer tilstrækkelig økonomisk med Roerne? Disses Foderværdi afhænger af Tørstofindholdet, og dette ved vi i Virkeligheden alt for lidt om. Ganske vist udsendes hvert Efteraar en Meddelelse om Tørstofprocenten i de forskellige Sorter, og i Henhold hertil skal der et vist Antal kg til 1 F. E. Men dette Gennemsnitsresultat maa naturligvis dække over mange Variationer, derfor kan disse Tal kun fastslaa Aarets Tendens, men de giver ingen Oplysning til den enkelte om Tørstofprocenten i de Roer, han skal anvende. Dette træder i særlig Grad stærkt frem, naar man betænkter, hvilken Forskel der er i Tørstofindholdet af de forskellige Roestammer. For en Husdyrbrugsmand er det lidt underligt at se, hvorledes man fra Planteavlens Side kæler saa stærkt for de tørstoffattige Stammer, blot de er glatte og pæne og kan give en Del flere Læs at køre med.

En af de Ting, som Professor Goldschmidt saa rigtigt paa, og som jeg husker bedst fra hans Undervisning, er hans stærke Fremhævelse af Roernes Værdi, og at de som Følge heraf ogsaa skulde anvendes med Økonomi. En Betingelse for at kunne dette og for i det hele taget at kunne lægge en rigtig Plan for Kraftfodertilskudet er, at man faar Oplysning om Tørstofindholdet.

Der er nu iværksat en ret indgaaende Kontrol med Kraftfoderblandingers Indhold. Vilde det ikke ogsaa være betimeligt, om Kontrolforeningerne virkelig satte

noget ind paa at hjælpe Medlemmerne med at kontrollere Roernes Tørstofindhold. Derved vilde Landmændene ogsaa føres ind paa en mere rigtig Vurdering af de forskellige Roestammer, medens det nu i for høj Grad er Masseudbyttet og Udseendet alene, som er afgørende for, hvilken Roestamme der foretrækkes.

I Almindelighed tilfører det daglige Roefoder ikke mere end 4—5 F. E. til en Malkeko, og undertiden er det endda mindre. Kunde Planteavlen derimod stille anvendelige meget tørstofrigere Roer til Raadighed, synes der at være Mulighed for at kunne give flere F. E. gennem Roerne, end det nu er Tilfældet. Et meget interessant Fodringsforsøg, som Forsøgslaboratoriet lod afholde sidste Aar med Sukkerroer og Krydsningsroer, viser, at der paa den Maade kan spares noget Kraftfoder. Men da der her er mange forskellige Forhold at tage i Betragtning, maa man vist paa nærværende Tidspunkt nøjes med at sige om dette Spørgsmaal, at det rummer et skønt Haab.

Halmen kan vi snart gøre os færdige med. Det er et saa tungt fordøjeligt Fodermiddel, at man vist ikke skal anstrenge sig for at øge Fodermængden heraf. Tilmed har vi haardt Brug for Halmen som Strøelse ikke alene til Kvæget, men i Særdeleshed ogsaa til Landets store Svinebestand.

Helt anderledes stiller det sig med Høet, som i velbjerget Tilstand er et fortrinligt Fodermiddel af en saa alsidig Sammensætning, at ingen af de øvrige Vinterfodermidler kan sidestilles med det. Thi ikke alene giver Høet vist Antal F. E., men det indeholder desuden værdifuld Æggehvide og Mineralstoffer samt Vitaminer. Hvor meget Vitaminerne betyder for Malkekøerne selv, er vel uvist; men da Mælken spiller en mægtig Rolle for Børnenes Ernæring, og da man i den Henseende fra Videnskabens Side anser Vitaminernes Tilstedeværelse for nødvendig af Hensyn til Børnenes Udvikling, turde det heller ikke være uden Betydning, at disse Stoffer findes i

Køernes Foder. Det er meget vigtigt, at de nødvendige Mineralstoffer tilføres, og meget tyder paa, at Køerne har lettere ved at optage dem, naar de findes som en Bestanddel af Fodermidlerne, end naar de skal gives i direkte Tilskud.

Da Køerne desuden gerne optager endog store Mængder af Hø, er man fra et Fodringssynspunkt glad for alt det Hø, som kan fremskaffes. Naar der desuagtet, navnlig paa Øerne, anvendes forholdsvis lidt Hø til Vinterfoder, skyldes det formentlig, at Høstudbyttet hidtil har været for ringe pr. Arealenhed og Bjergningen har været for usikker, naar den, som jo meget hyppigt sker, indtræffer sammen med en Regnvejrperiode. Saa vidt jeg imidlertid har kunnet forstaa, er man dog paa begge disse Felter blevet mere Herre over Situationen i de senere Aar, ikke mindst er det lykkedes gennem de udmærkede Græsmarkssektioners Arbejde at vinde større Kendskab til Dyrkningsbetingelserne.

Saa snart Talen er om Høet, er vi inde paa Sommerfodringen, og her vil det vist være rigtigt at slaa fast, at selv om Hø er godt, maa det ikke stjæles fra det nødvendige Sommergræs. Thi kniber det med at sætte Kraftfoderet ned om Vinteren ved Hjælp af Grovfoderet, saa er der i hvert Fald Muligheder for dette om Sommeren.

Forsøgslaboratoriets forberedende Sommerfodringsforsøg har, som det maatte ventes, givet forskellige Udslag efter Græssets Mængde og Godhed. Gennemgaende har man dog vist fra Forsøgsledelsens Side villet tyde Resultaterne derhen, at navnlig i gode Græsaar har Kraftfodertilskud kun svaret Regning til de højstydende Køer, medens Køer med 10—12 kg Mælk er tilbøjelige til at reagere for Kraftfoder paa den Maade, at de optager mindre Græs. Dette er ikke isolerede Tilfælde, eftersom adskillige praktiske Landmænd har gjort den Erfaring, at de ved Løsdrift paa gode Græsgange har kunnet opretholde en daglig Mælkemængde af 15—20 kg pr. Ko, og paa særlig gode Græsgange endog mere, uden Tiiskud

af Kraftfoder. Men det er i saa Tilfælde vist ogsaa nødvendigt at anvende Løsdrift, fordi Køerne herigennem gives Lejlighed til at optage en større daglig Græsmængde. Selv om der saa ogsaa skal stilles et større Græsareal til Raadighed, er dette saa vist heller ingen Ulykke, naar man blot har tilstrækkeligt yderige Køer, som er i Stand til at omsætte Græsset i Mælk.

Da Græssets Yppighed i høj Grad er afhængig af en passende Fugtighed, gaar det desværre ofte saaledes, at dette gunstige Resultat kun holder en Maaned eller to, saa kan der komme Perioder, hvor der maa gives endda et ret betydeligt Kraftfodertilskud. Dette giver formentlig en Del af Forklaringen paa, at selv paa gode Græsmarker gaar det ofte saaledes, at en Malkeko ikke engang optager 1000 F. E. Græs i Løbet af en Sommer.

Ser vi paa Kontrolforeningsregnskaberne, viser de sjællandske 899 og de jyske 976 F. E. for Græs og Grøn-foder i Gennemsnit af de 3 sidste Aar. I Beretningen fra den sjællandske Græsmarkssektion for 1929 er anført, at Sektionen saavel i 1928 som i 1929 har udsendt Spørgeskemaer til en Række sjællandske Landmænd. De interessante Besvarelser fra 107 Landbrug viser, at i Gennemsnit af 1928 og 1929 er der opnaaet 10,8 kg Mælk pr. Ko pr. Dag i Græsningstiden. Der er givet Tilskud i Kraftfoder af 1,4 F. E. til hver Ko pr. Græsdag, og Græsnings-tiden har strakt sig over 144 Dage.

Paa Grundlag af disse Oplysninger kan man med en anslaaet Produktion af 2,6 kg Mælk for 1 Produktionsfoderenhed foretage følgende Beregning: 1,4 F. E. Tilskud repræsenterer 3,6 kg Mælk, hvorefter Græsset udover Vedligeholdelsesfoderet har leveret Foder til Produktion af 7,2 kg Mælk om Dagen, og dette er jo noget mindre, end man sine Steder har fundet for den første gode Græstid. Føres Beregningen videre, idet vi nøjes med at regne 4 F. E. til dagligt Vedligeholdelsesfoder, hvilket dog i Henhold til de tidligere fremsatte Betragtninger rimeligvis er for lidt, findes, at en Ko i Gennemsnit har optaget 6,8

F. E. pr. Dag i Græs. Dette giver i 144 Dage ialt 979 F. E. for hele Græsningstiden.

Nu kunde det maaske ventes, at paa særlig gode Græsgange vil Køerne optage flere F. E. i Græs dels pr. Dag og dels i Løbet af hele Græssæsonen.

Spørger man da først, hvor stort Udbytte kan en Græsmark give, viser saavel den sjællandske som den jyske Sektions Græsningskontrol, at almindelige Sandjorder og moseagtige Jorder har ydet 2000—4000 F. E. pr. ha. Lerjord og god Sandjord har gennemsnitlig givet knapt 5000 F. E. pr. ha, nogle har opnaaet 5—6000, og ganske enkelte har præsteret at faa over 6000 F. E. pr. ha. I det gode Græsaar 1927 er der endogsaa en Jyde, som kan præsentere det svimlende Udbytte af over 8000 F. E. pr. ha.

En af de Sjællændere, som har opnaaet mellem 6 og 7000 F. E. pr. ha, er Gaardejer *Chr. Larsen*, Ørbæksgaard ved Sæby; men Græsmarken har været saa stærkt besat, at der i Gennemsnit af de 3 sidste Aar kun er blevet ca. 800 F. E. Græs pr. Ko. Saa maa det endda tilføjes, at det er en rigtydende Besætning, hvis Udbytte i Gennemsnit af en Snes Køer ligger ved ca. 200 kg Smør.

Den jyske Sektions Græsningskontrol tyder paa, at Forholdet er nogenlunde som i de jyske Kontrolforeninger. I Beretningen for 1929 kan det gøres op, at de gode Græsmarker med et Udbytte af ca. 4500 F. E. Græs pr. ha til Malkekøerne udover Vedligeholdelsesfoderet har givet 5—6 kg Mælk pr. Ko om Dagen i Græsningstiden. Side 328 anføres: »De høje Udbyttetotal i vore kontrollerede Malkegræsgange fremkommer altsaa ikke ved, at de græssende Køer hver for sig optager stort mere end normalt Græsfoder, men ved en kraftig Besættelse af Arealerne.«

Nu maa det ganske vist erindres, at alle fremkomne Tal er Gennemsnit for de enkelte Besætninger, hvor der findes Køer med vekslende Mælkemængder, og det er vel en almindelig Erfaring, at de Køer, som yder mest, ogsaa er de mest graadige til at æde Græs. I hvert Fald er der

Mulighed for, at dette kan blive Tilfældet ved Aftøjring; ligesaa ved Løsdrift dersom man deler Flokken efter den daglige Mælkeydelse og saa lader den højstydende Afdeling gaa foran i Skiftefængerne, saaledes at man kan regne med, at selvom den gennemsnitlige Mælkemængde, Græsset leverer Foder til, forekommer ret beskedent, vil de stærkest malkende Køer alligevel være i Stand til at optage Græs til en noget større Mælkemængde.

Det vilde dog være interessant, om Græsningskontrollen foruden at give Oplysning om det samlede Udbytte pr. ha tillige kunde meddele noget om Udbyttets Fordeling paa de forskellige Sommermaaneder i de forskellige Aar. Hvorledes Græsmarken er i Stand til at tilfredsstille det Behov, som Køer ved forskellig Ydelse har, kan man vel i Hovedsagen kun faa besvaret gennem de af Forsøgslaboratoriet iværksatte Forsøg.

Det forekommer mig, at naar Græsset gennemsnitlig kun tilfredsstiller Behovet til Produktion af en 5—6—7 kg Mælk daglig, saa er det ingenlunde for meget Græs, der stilles til Raadighed for Køerne, og da Afgræsningen foregaar uden store Arbejdsudgifter og uden noget Bjergningstab, er det muligt, at en Del af den Højbjergning, som finder Sted nu, ikke er helt vel motiveret.

Noget andet er, at da der som Regel hen paa Sommeren er Brug for et større Afgræsningsareal end først paa Sommeren, vilde det maaske være rigtigt at tilstræbe en Udvidelse af Græsmarkerne med først en Høslæt og en derpaa følgende Eftergræsning for Øje.

Skal Høet imidlertid faa den Betydning i Vinterfoderet, som det fortjener at faa, maa der anvendes stor Omhyggelighed ved Bjergningen, som de nu almindelig anvendte Metoder næppe tilfredsstiller. De enkelte Forsøg herover, som er indledet herhjemme, har paa Visborggaard vist, at Høvendere kan gøre udmærket Fyldest, og paa Næsgaard er tillige anvendt Ryttere med et godt Resultat. Med de hidtil indvundne Erfaringer tør man næppe vente, at Ryttere vil vinde synderlig Indpas herhjemme,

hvorimod nogle tror paa, at Høvendere har en Fremtid for sig. Begge Metoder anvendt hver for sig eller i Fællesskab betyder en ekstra Udgift. Til Gengæld har Forsøg saavel i Sverige som herhjemme vist, at af velbjerget Hø medgaar kun 1,5—2,0 kg til 1 F. E., naar det er blevet slaaet tidligt. Forstander *Rasmussen*, Næsgaard, har endvidere leveret et næsten straalende Eksempel paa, hvilket værdifuldt Vinterfoder Høet er. Ved Anvendelse af rigelig Græs om Sommeren og op til 10 kg Hø daglig om Vinteren til de højest ydende Køer i Forbindelse med et stort Roefoder er han naaet saa vidt, at i 1928—29, hvor den gennemsnitlige Ydelse af 112 Køer var 4678 kg Mælk med 4,31 pCt. Fedt og 226 kg Smør, er der kun givet 758 F. E. i Kraftfoder, medens Grovfoderet har udgjort 2793 F. E. eller 79 pCt. af det samlede Foder, 3551 F. E.

Dette smukke Resultat er naaet under Forhold med forholdsvis store for Græsproduktion særlig egnede Arealer og kan derfor aldrig blive almindeligt gældende. Men det kan dog næppe fremhæves for stærkt, at tidligt slaaet, velbjerget Hø er af uvurderlig Betydning i Vinterfodringen og det ikke alene til Malkekøer, men ogsaa til saavel Kvæg- som Hesteopdræt.

Sommerstaldfoder skal jeg ikke opholde mig meget ved. Fra et hygiejnisk Synspunkt set er det forkasteligt at have Køerne staaende paa Stald om Sommeren, thi naar Køerne er lænket til deres Plads i Kobaasen gennem 7 Vintermaaneder, er det næsten en Nødvendighed, at de af Hensyn til Sundheden kommer mest muligt ud i de 5 Sommermaaneder. Derfor vil det alligevel være betimeligt at have et eller andet, som i en græsknap Tid kan give et tiltrængt Supplement til Græsset. Hvad dette andet skal være, maa for en stor Del blive bestemt af, hvad der under de forhaanden værende Forhold giver den største og for Køerne mest formaalstjenlige Afgrøde. Hvor *Lucernen* vil lykkes, maa den absolut have Fortrinet af mange Grunde, hvoraf jeg kun skal nævne, at den kan give store og værdifulde Afgrøder, og hvad der

ikke er Brug for til Staldfoder, kan finde udmærket Anvendelse til Høslæt. 2 kg Lucernehø har efter Professor Goldschmidts omfattende Fodringsforsøg med Lucernehø vist sig tilstrækkelig til 1 F. E. Desuden kan Efterslætten ofte afgræsses med Fordel. Det vil derfor i mange Tilfælde være betryggende at holde Hævd over et Stykke Lucerne, selv om den i Forhold til Græsmarken gennemgaaende bør indtage en beskedent Plads.

Ensileringsplanterne er der allerede arbejdet med i nogle Aar, og det synes, som om det er muligt at finde Planter, der kan give gode Afgrøder og en tilfredsstillende Ensilage. Saa vidt jeg har forstaaet, er det i Øjeblikket særlig Lupiner, man sætter Haabet til for de lette Jorders Vedkommende, medens man for de gode Jorder endnu ikke har fundet nogen Favorit.

Ensileringen har to Formaal: 1) at udnytte, hvad der ellers gaar til Spilde, 2) at fremskaffe et direkte Hovedfoder. Det første er alle enige om det formaalstjenlige i, og det, som her i første Række kommer i Betragtning, er Roetoppen, specielt Sukkerroetoppen, der repræsenterer saa store Foderværdier, at dersom en væsentlig Del kan reddes fra Nedpløjning, vil det betyde ikke saa ganske lidt, og det er begrænset, hvad der kan anvendes om Efteraaret. Det andet Formaal er der derimod adskillig Skepsis overfor. Ikke desto mindre vilde det være overmaade tiltalende, om det kunde lykkes at faa et Ensilagefoder til Supplering af Roerne og Høet, saaledes at man nøjes med en Gang Roer om Dagen og Ensilage den anden Gang og derved tilføre et større Grovfoder, samt muligvis ogsaa faa en bedre Udnyttelse af Foderet. Det synes derfor ogsaa nødvendigt, at jævnsides med at der opnaas visse Resultater i Marken, maa disse Resultater under behørig Kontrol forelægges den øverste Domstol — Køerne. For Solsikkeensilagens Vedkommende er det vistnok ikke saa meget Tørstoffets Foderværdi, det kniber med, som det at faa Køerne til at fortære Ensilagen med tilstrækkelig stor Appetit. Det orienterende

Forsøg, der i Vinter afholdes paa Benzonsdal med Ensilage af Stenkløver, gaar, efter hvad der er meddelt mig, ogsaa i den Retning, at Køerne ikke tager Ensilagen tilstrækkelig gerne, og det er altid uheldigt, naar Køerne halvvejs skal sultes til at æde Foderet. Muligvis vilde det være fordelagtigt, om der kunde findes en Kombination mellem Bælgplanter og andre mere kulhydratrige Planter til Ensileringen.

Hvilke Muligheder, Ensilagespørgsmaalet rummer, er endnu uvist; men ogsaa fra et Fødringssynspunkt er der Grund til at paaskønne, at Spørgsmaalet ogsaa er taget op her i Landet, og at det er gjort paa en saa grundig og objektiv Maade, som Tilfældet er. Foreløbig vil de rent praktiske Resultater dog næppe give sig store Udslag, selv om nogle prøver sig frem og derved hjælper med til, at der indvindes Erfaringer paa dette endnu forholdsvist ukendte Omraade.

Hermed har vi gennemgaaet de Foderafgrøder, som der i Almindelighed kan være Tale om herhjemme, og De vil heraf forstaa, at det er min Opfattelse, at dersom det skal lykkes at forøge Grovfoderets Størrelse til Køerne, saa kan vi vel gøre os Forhaabninger med Hensyn til særlige tørstofrige Roer og navnlig til Ensilagen; men for nærværende maa det hovedsagelig ske gennem mere Græs- og Grøntfoder om Sommeren og noget rigeligere Hø til Vinterbrug. Det vilde have været nærliggende at foretage en tilsvarende Undersøgelse af Opdrættets Fødring; men Tiden tillader det ikke, og tilmed er Oplysningerne mere sparsomme, ligesom vor Viden er mere begrænset med Hensyn til Foderbehovet paa dette Omraade. Jeg vil dog tro, at samme Betragtninger, som kom frem for Køernes Vedkommende ogsaa i Hovedsagen vil gælde for Ungkvæget.

For Hesteavlens er det af meget stor Betydning at faa Opdrætningsudgifterne bragt ned, hvilket der utvivlsomt ogsaa er Mulighed for ved en mere økonomisk Fødring gennem Anvendelse af mere Grovfoder ligesom for Kvæget.

Svinene skal heller ikke gøres til Genstand for nogen

lang Omtale. For Sohholdets Vedkommende er det saaledes, at den Fodring, der nu praktiseres Landet over, er saa vekslende og mange Steder saa urationel, at der her først og fremmest foreligger en stor Forsøgsopgave til Klaring af Foderbehovets Art og Størrelse og Virkningen af de forskellige Fodermidler. Men ogsaa her maa Grovfoderet sættes i første Linje, og det vil sammen med Roer igen sige Græs, muligvis ogsaa Hø. For Fedesvinene er det noget anderledes, selv om Anvendelse af en beskeden Mængde Roer er godt for ikke at faa for fedt Flæsk, vil det dog næppe være berettiget at lade Grovfoderet indtage en større Del af det samlede Foder, navnlig ikke med de nuværende Kornpriser.

Betragter man igen Kontrolforeningernes Fodertal, har jeg til Sammenligning beregnet Gennemsnittet for de jyd- ske Kontrolforeninger for Aarene 1926—27, 1927—28 og 1928—29, hvor Ydelsen var: 3364 kg Mælk med 3,70 pCt. Fedt og 139 kg Smør.

Tablet 4. Kontrolforeningernes Fodertal.

	Sjælland		Jylland	
	F. E.	pCt. af Grovf.	F. E.	pCt. af Grovf.
Rodfrugter	838	40,8	881	39,7
Halm	206	10,0	190	8,6
Hø	110	5,4	170	7,7
Græs og Grønfoder ..	899	43,8	976	44,0
		Af samlet Foder		Af samlet Foder
Ialt Grovfoder	2053	71,3	2217	78,0
Ialt Kraftfoder	826	28,7	625	22,0
Ialt...	2879	100,0	2842	100,0

Ydelsen er lidt mindre i Jylland; men det fremgaar af Tallene, at Grovfoderet til Gengæld udgør 164 F. E. eller 7 pCt. mere af det samlede Foder end paa Sjælland. De

164 F. E. fordeler sig med 43 F. E. til Rodfrugterne og 137 F. E. til Hø og Græs ÷ 16 F. E. Halm. Med Hensyn til Grovfoderets procentiske Sammensætning er der kun den Forskel, at Høfoderet udgør lidt mere og Halm-mængden lidt mindre i Jylland end paa Sjælland.

Den paaviste Forskel mellem Landsdelene er naturlig betinget af Jyllands større Engarealer. Men selv under Hensyn hertil vilde det maaske dog være økonomisk rigtigt, om Sjællænderne ved Valg af Foderafgrøder afpassede disse efter Kreaturholdets Størrelse, saaledes at Fodringen om muligt blev endnu mere økonomisk end i Jylland. Forøvrigt vilde det mange Steder paa de gode Joder ikke være nogen urimelig Tanke at indskrænke Kreaturholdet noget en Overgang, hvor dette ikke er godt nok. Derimod ligger der en vis Fare ved helt at gaa bort fra Kreaturhold over til en ensidig Drift med stort Svinehold, noget, som den seneste Tid opviser flere og flere Eksempler paa.

At der kan opnaas et gunstigt økonomisk Resultat ved stort Husdyrbrug med stærk Vægt paa Kvægholdet, afgiver de to Ejendomme, som gennem 10 Aar, fra 1917/18—1926/27, har givet det bedste økonomiske Resultat af de Ejendomme, som Landøkonomisk Driftsbureau modtager Regnskaber fra, et stærkt Vidnesbyrd om, idet Husdyrbruget har bidraget med henholdsvis ca. 76 og ca. 86 pCt. af Bruttoudbyttet. I Gennemsnit af alle 10 Aar er opnaaet en Forrentning af Landbrugskapitalen med henholdsvis 13,5 og 12,5 pCt.

En særlig Interesse knytter sig til Nr. 1 Manden, som gennem Aarene har udvidet Antallet af Malkekøer fra 45 til 66 Stykker pr. 100 ha, og Opdrættet fra 45 til 58 Stykker pr. 100 ha. Særlig interessant bliver dette, naar man ser, at Arealet med Foderroer er holdt ret konstant gennem Aarene, hvorimod Arealet med Græs og Grønfoder er udvidet fra 31 til 47 pCt. af det samlede Areal.

At Grovfoderet er det billigste Foder, viser følgende Be-

regning i Beretningen for 1927—28 fra Landøkonomisk Driftsbureau:

Indkøbspris i Øre pr. F. E.:	
Melassefoder.....	16,5
Majs.....	15,2
Byg.....	20,4
Havre.....	23,4
Middel for indkøbt Foder.....	18,9
Produktionspris i Øre pr. F. E.:	
Korn..	18,8
Roer.....	12,0
Græs og Grønfoder.....	9,5

{ Under nogen Hensyntagen til
Roernes Betydning i Sædskiftet.

Til Overflod vises det i Beretningen, hvorledes Produktionsprisen for Grovfoderet kan bringes ned ved et stort Høstudbytte; men Betingelserne herfor er et Planteavlsspørgsmaal, som vi ikke her skal fordybe os i.

At Kornet i Øjeblikket kan købes betydeligt billigere, gør ikke Produktionsprisen mindre for det hjemmeavlede Korn.

For til Slut at give et mere konkret Sammendrag af Foredraget, har jeg i Tabel 5 foretaget en Beregning af, hvor mange Køer der kan holdes paa et vist Grovfoderareal med omkring normalt Høstudbytte, naar der anvendes forholdsvis meget Grovfoder.

Som Udgangspunkt vælges 1 ha med Græs, der regnes at give 4000 F. E. og at kunne græsse 5 Køer. Desuden udlægges 1 ha til med Græs, der anvendes først til Høslæt og senere til Afgræsning. Med samme Udbytte og med en Fordeling af 60 pCt. til Høet og 40 pCt. til Græsset, giver dette henholdsvis 2400 F. E. i Hø og 1600 F. E. i Græs. Med et Udbytte af 6000 F. E. Roer pr. ha skulde $\frac{3}{4}$ ha Roer give 4500 F. E. og dermed Foder nok til 5 Køer. Vil man saa desuden have lidt med Grønfoder, er Grovfoderarealet oppe paa tæt ved 3 ha. Det er dog givet, at dersom et Areal af den Størrelse skal udnyttes økonomisk af 5 Køer, maa disse ogsaa være i Besiddelse af Evne til at omsætte det store Foder i en høj Ydelse. Raades der over Køer, som kan give 200 kg Smør i Gennemsnit,

vil dette med en Fedtprocent af 3.80 svare til 4700 kg Mælk. Er Køerne ikke saa gode, maa der holdes flere af dem, hvilket der er gjort Forsøg paa at vise i Tabellen med de tre Ydelsesgrupper.

Til Tabel 5 skal yderligere bemærkes, at F. E. ialt er beregnet ud fra Professor *Lars Frederiksens* Norm med et Tillæg af 150 F. E. pr. Ko til Fosterdannelse og Tilvækst, saaledes at dette sammen med Vedligeholdelsesfoderet udgør ialt 1610 F. E. pr. Ko for 1 Aar. Forskellen mellem F. E. ialt og F. E. Grovfoder angiver det pr. Ko nødvendige aarlige Kraftfodertilskud, hvorigennem der ogsaa maa korrigeres for Æggehvide.

Tabel 5. Bruttoudbytte af Foderarealerne og Mælkeproduktionens Økonomi ved forskellig Ydelse.

kg Mælk (3,80 pCt. Fedt) pr. Ko	4700	4000	3300	
kg Smør pr. Ko	200	170	140	
Antal Køer	5,0	5,5	6,0	
0,75 ha Roer, F. E.	4500	900	818	750
1,0 » Høslæt, F. E.	2400	480	436	400
1,0 ha Afgræsning 1600 } 1,0 ha Afgræsning 4000 } F. E. 6000	1200	1091	1000	
0,15 » Grønfoder 400 }				
2,9 ha ialt F. E.	12900	2580	2345	2150
Halm, F. E.	100	150	200	
Ialt Grovfoder, F. E.	2680	2495	2350	
» Kraftfoder, F. E.	745	653	530	
Ialt F. E.	3425	3148	2880	
pCt. Grovfoder	78,2	79,3	81,6	
Foderudgift, Kr.	401	365	327	
Faste Udgifter, Kr.	120	120	120	
Ialt Udgift, Kr.	521	485	447	
Indtægt fra Mælkesalg, Kr.	705	600	495	
Overskud pr. Ko, Kr.	184	115	48	
Bruttoudbytte pr. ha Grovfoder, Kr. .	778	687	579	
Nettobetaling pr. F. E. Grovfoder, Øre	16,8	14,5	11,9	

Denne kalkulatoriske Rentabilitetsberegning viser da, at jo stærkere ydende Køerne er, des bedre betaler de sig,

hvad enten det gøres op i Overskud pr. Ko eller i Bruttoudbytte pr. ha Grovfoder eller i Nettobetaling pr. F. E. Grovfoder.

Dersom Høstudbyttet sættes op, kan Kreaturstyrken forøges i tilsvarende Udstrækning, hvilket naturligvis igen vil medføre et større Bruttoudbytte pr. ha Grovfoder, hvorimod det ikke vil berøre Overskudet pr. Ko eller Nettobetalingen pr. F. E. Grovfoder.

I alle Tilfælde bør det være Grovfodermængde og Kreaturstyrke under Hensyn til Ydeevne, som afpasses efter hinanden, hvorimod Grovfoderareal og Kreaturstyrke uden Hensyn til Høstudbytte eller Ydeevne er altfor summariske Begreber til at danne Grundlag.

Efter denne lidt kritiske Gennemgang af de forhaandenværende Foderafgrøder vil jeg gerne slutte med at sige: Vi maa i Dag, som altid, gøre os klart, at der er to Sider ved Konkurrencens Kapløb om Levering af de forædlede Husdyrprodukter paa Verdensmarkedet. Den ene Side er Varernes Kvalitet, den anden Side er Varernes Fremstillingspris. Begge Dele maa følges ad; thi lige saa lidt som man i det lange Løb kan konkurrere med Kvalitet alene, dersom Fremstillingsprisen væsentlig overstiger Salgsprisen, kan man holde Stillingen ved at levere billige Varer af en slet Kvalitet.

I det foregaaende har vi beskæftiget os med en meget væsentlig Del af det, som bestemmer Prisen paa Kvægbrebsprodukternes Fremstilling, nemlig en økonomisk gennemført Fodring, hvor man for det første bringer rationelle Principper i Anvendelse, saa Køernes Ydeevne udnyttes fuldtud. For det andet, at man ved et skønsomt Valg af Foderafgrøder tilstræber at bringe Foderudgifterne ned, saa det er lønnende at dyrke den danske Jord til dette Brug og at opretholde vor store Kvægbestand. Jeg haaber saa hermed at have givet et om end beskedent Bidrag til Belysning af dette meget vigtige Spørgsmaal indenfor Nutidens Landbrug.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Statskonsulent *K. Hansen* fandt, at Foredragsholderen havde været noget nærgaaende overfor Roerne. Det blev bl. a. udtalt, at vi Planteavlfolk kun bryder os om Mængdeudbyttet og ikke om Tørstofudbyttet, men det er dog noget uretfærdigt at sige dette, thi her i Landet lægger vi jo netop større Vægt paa Tørstofindholdet, end Tilfældet er i noget andet Land. Forsøgsleder *Helweg*, hvis Arbejde og dets Betydning jeg ikke behøver at minde nærmere om i denne Kreds, levede og aandede jo kun for Roer, og det var først og fremmest en Højnelse af Tørstofindholdet, han tog Sigte paa i sit Arbejde for at forbedre Røestammerne. Siden *Helwegs* Død er hans Arbejde blevet videreført, og man vil sikkert indrømme, at det i Hovedsagen er fortsat efter samme Linie.

Konsulent *P. K. Thordahl* spurgte, om man kunde være sikker paa, at Vedligeholdelsesfoderet alene afhænger af Vægten, saaledes at to Køer med ens Vægt ogsaa har samme Vedligeholdelsesfoder? Kunde det ikke ogsaa tænkes, at Dyrenes Omsætningssevne spiller ind her?

Konsulent *L. Rasmussen* bemærkede, at der jo var enkelte Gaarde, der fodrede med Fodersukkerroer eller Sukkerroer med meget høj Tøstofprocent, og spurgte i denne Forbindelse, om de meget tørstofrige Roer er brugt i Fodringsforsøgene til Malkekøer. Der er jo ikke noget i Vejen for, at vi kan avle disse Roer, men det maa dog erindres, at det koster noget mere at faa dem frem.

Forstander *N. Bredkjær* fandt, at Emnet var lige interessant baade set fra et Planteavls- og Husdyrbrugsstandpunkt, og det er tillige et Spørgsmaal af meget stor økonomisk Betydning, thi der er sikkert en Mængde Kvæghold, hvor det er meget vanskeligt at faa det til at balancere. Den Betragtning at spare noget paa Kraftfoderet ved Hjælp af Grovfoderet er meget nærliggende, og Taleren troede som Foredragsholderen, at det væsentlig er Græsmarkerne, der vil kunne faa Betydning i denne Henseende. Men der melder sig saa det Spørgsmaal, hvor meget vi i det hele taget er i Stand til at faa udnyttet i Perioden; maaske vi skal stile hen imod Foraarskælvning for netop at faa Græsmarkerne udnyttet. Det gælder om, at vi har Dyr, der giver noget, og som kan tage fra af, hvad vi har om Sommeren. Det forekom Taleren, at Bælgplanternes Betydning for Græsmarkernes Sikkerhed burde være understreget noget stærkere; selve Afgræsningsmetoden spiller ogsaa en betydelig Rolle, og kun hvor man ogsaa har denne i Orden, kommer man op paa det store Udbytte af Græsmarken. Men en hel anden Sag

er det, at naar vi opstiller alle disse Beregninger angaaende vore Græsmarkers Udnyttelse og Værdi, saa bør vi være sikre paa, at vor Græsningsskala er helt rigtig. Og den Mulighed er ikke udelukket, at der endnu kan være et og andet at rette i denne Henseende. Det vilde være rart at faa det nærmere undersøgt. Det vilde jo være herligt, om vi kunde anvende noget mere Hø, men der er jo her den store Vanskelighed, at der med Klimaet, som det er hos os, kan blive saa store Variationer i Høets Værdi. Og Taleren kunde iøvrigt ganske tiltræde Foredragsholderens Bemærkning om, at hvis Høproduktionen kommer til at gaa ud over Græsningen, bliver det et dyrt Eksperiment.

Forsøgsleder *J. Chr. Lunden* udtalte, at det jo var rigtigt, at man ved for lidt om Roernes Tørstofindhold, og navnlig interesserer Husdyrbrugerne sig for lidt herfor. Paa Sjælland bliver der saa godt som ikke udført Analyser fra Husdyrbrugernes Side, paa Fyn laver Kontrolforeningerne nogle faa Analyser, men det er alt i alt kun lidt. Der foreligger en Mængde Analyser, men det er altsammen fra Planteavlsfolkernes Side. Det vilde være ønskeligt, om man i Husdyrbruget med større Iver tog sig af denne Sag, saaledes at den enkelte Landmand fik større Sikkerhed for Værdien af de Roer, han opfodrer i sin Besætning. Der kan jo i denne Henseende være betydelige Afvigelser fra Gennemsnitstallene.

Foredragsholderen havde derefter Ordet i Anledning af de fremsatte Bemærkninger. Med Hensyn til Roernes Tørstofindhold var Taleren naturligvis klar over, at man havde taget Hensyn til Tørstofudbyttet pr. Td. Ld., men det var særlig Tørstofprocenten som Enhed, han havde tænkt paa, og han troede vedblivende, at der i denne Henseende er et Arbejde, der bør gøres. Angaaende Græsmarkernes Udnyttelse fremhævede Taleren, at der var mange Eksempler paa, at Køerne havde været i Stand til at optage store Græsmængder og at honorere for disse. Muligt bør vi tilstræbe flere Foraarskælvere, men kunde man komme ind paa at avle godt Hø, var der sikkert paa denne Maade en Vej frem.

Statskonsulent *K. Hansen* troede, at vi indtil videre vil gøre rigtigt i at holde os til Dyrkningen af den Roe, der giver det største Tørstofudbytte pr. Td. Ld.

Den ledende Præsident, Kammerherre *Juel*, sluttede derefter Mødet med at bringe Foredragsholderen en Tak for det klare og dygtige Foredrag.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1929.

I.

Beretning fra Statskonsulent Nic. Hørlyck.

1929 kom ikke til at afvige meget fra 1928, begge blev travle Aar, og Arbejdet blev ret ens de to Aar. I det foreløbne Aar blev der 301 Arbejdsdage i Forbindelse med dertil hørende Hjemmearbejde. Arbejdsfordelingen er følgende:

161 Mejeribesøg, 140 Ugebedømmelser, 49 Amtsudstillinger, 7 Smørbedømmelser paa Forsøgslaboratoriet, 10 Bedømmelser i Ostekontrollen, 15 Møder, 1 Smørbedømmelse ved Landsmejeriudstillingen, 2 Eksaminer paa Mejeriskolerne.

At overkomme dette Arbejde har kun kunnet lade sig gøre ved at samle det mest muligt og ofte besøge to Steder, ja til Tider tre Steder paa samme Dag. Arbejdsforøgelsen de senere Aar stammer fra Ugebedømmelserne.

Mejeribesøg. Det kan i Almindelighed siges, at Mejerierne arbejder godt. De mange Bedømmelser af Produkterne holder Fagets Udøvere lysvaagne, og man faar da ogsaa Indtryk af, at der de fleste Steder arbejdes med meger Lyst og Energi. Man faar tillige det Indtryk, at Mejeriprodukternes Kvalitet er i Fremgang, Kvaliteten bliver finere, og Holdbarheden bliver større. Da Maalet her som under alle andre Forhold flytter sig, vil der altid være Plads for Fremskridt, og det maa siges at være godt, at Arbejdet med Mejeriprodukterne er underkastet saadanne Kaar, at Mulighederne for Fremskridt stadig er til Stede.

Det er naturligvis længe siden, at man i lange Tider hyggede sig med en Smørfejl, fordi man ikke modtog Klage over Produktet fra Køberen. Nu er det saaledes, at alt sættes ind paa at lave det finest mulige Produkt, uanset om der fremkommer Klage over Produktet eller ikke. Og i denne Forbindelse maa man gøre sig klart, hvem vore Kunder er. Vore Kunder er nok i en vis Forstand den Handelsstand, der paa Markederne køber vore Produkter, men vi maa ikke glemme, at disse Kunder ogsaa handler med andet end danske Produkter, og derfor maaske ganske naturligt kan have Interesser, der ikke altid falder sammen med danske. Vore sande Kunder er de mange Spisere af vore Varer, dem vinder vi stadig kun i større Mængde ved at give dem den finest mulige Vare. Man kan med nogenlunde Sikkerhed gaa ud fra, at vort Arbejde her hjemme har været rigtigt, vore Varer betragtes af Kunderne, Spiserne, som gode, hvilket stadig har forøget Afsætningen.

Det er derfor beklageligt, at det gode Arbejde forstyrres af en meget ensidig Fodring, der paavirker baade Smør og Ost, saa Osten synes tør i Forhold til Fedtindholdet, og Smørret faar tør og sprød Bygning. Ældre Folk vil kunne huske vort Vintersmørs Bygning og de Klager, der i Andelsmejeriernes første Dage lød: Smørret er sprødt og talgagtigt i Bygning, brug Rapskager. Men disse Klager svandt, eftersom Landmændene stadig forøgede Brugen af Oliekager. Under Krigen var Landmændene i en Tid tvungne til at fodre ensidigt, og Smørrets sprøde Bygning kom atter frem. Men da Oliekagerne kom paa Markedet, svandt Fejlen.

I de senere Aar har Fejlen igen været fremme og til Tider ret stærkt, men denne Gang er det ikke Forholdene, som tvinger Landmændene til ensidig Fodring, men Landmændene opfodrer sikkert mere end ellers af hjemmeavlet Foder, og samtidig hermed fodres med store Mængder af lavprocentiske Oliekager, som skal paavirke Mælkens Fedtprocent i opadgaaende Retning.

Resultatet af denne Fodring ses ved vore Smørbedømmelser, og i særlig Grad var det kendeligt paa Landsmejeriudstillingen i København i Februar Maaned. Udstillingen var præget af de Anstrengelser, som Mejerierne havde sat ind paa at skabe det bedst mulige, men den skæmmedes meget af, at 16 pCt. af Smørret havde sprød Bygning. I Udstillingskredse som Maribo, Svendborg, Thisted, Randers, Sydjydsk, Aarhus og Øst-Vendsyssel havde fra 20 til 26 pCt. sprød Konsistens, medens Kredse som Ribe og Tønder var fri for Fejlen. At 16 pCt. af Smørret paa en Paradeudstilling har denne Fejl, der i høj Grad er ilde set blandt Kunderne, er en alvorlig Sag. Kunde man ad teknisk Vej afhjælpe den, var Faren ikke saa stor, men paa Mejerierne er der kun lidt at gøre, om der i det hele taget kan bødes paa den. Det er en udpræget Fodringsfejl, som øjensynlig stammer fra Brugen af Korn og Foderkager, der har Ord for at give fed Mælk. Det er vanskeligt at gøre alle Landmænd forstaaeligt, at Faren bliver større, jo mere der arbejdes paa gennem ensidig Fodring at hæve Mælkens Fedtprocent. Fritelsen er for stor først og fremmest for Opdrætteren, men ogsaa for alle andre. Dog hævdes det nu, at den stigende Pris paa de omtalte Foderkager gør den ensidige Fodring til en daarlig Forretning, saa Faren kan maaske ad den Vej drive over.

I øvrigt maa det siges, at Mejerierne søger at skaffe det størst mulige Udbytte af Mælken. Gerbercentrifugens Benyttelse har bevirket, at Fedtenhederne i størst mulig Mængde ledes ad den rette Vej. Man opdager flere Steder, at vore Køleanlæg er for dyre og for smaa i Brug. Navnlige i det østlige Jylland ombygges mange Mejerier for at give Plads, saa man kan blive helt Herre over Produktionen og opnaa det størst mulige Udbytte.

Vore Smørbedømmelser er i udstrakt Grad en Regulator for Kvaliteten, og særlig er der Grund til at fremhæve Ugebedømmelserne. Efterhaanden kommer de i mere ensartet Gænge. Der er dog endnu en Del at gøre, før disse

vore nye Bedømmelser bliver, som de bør være: Et sandt Udtryk for Produktionen. Smørret maa opbevares og bedømmes paa rette Maade. Man maa her naa samme Form som Forsøgslaboratoriet, der saa vel opbevarer som bedømmer Smørret ved en passende Temperatur. Først naar dette naas, kan man vente det fulde Udbytte af vore Ugebedømmelser. Men det maa dog siges, at de selv i deres nuværende, paa enkelte Steder langt fra fuldkomne Skikkelse gør stor Nytte. Det er den Bedømmelse, der kommer hyppigst, en Gang om Ugen, og det bliver derfor den, der øver størst Indflydelse.

Om alle Smørbedømmelser kan det siges, at Henstandstiden er ca. 14 Dage, nogle Steder noget mere. Det er altsaa den Tid, det er nødvendigt at vente for at faa Oplysninger om, hvorledes Smørret er. Men hvis det var muligt at give det samme Svar hurtigere, for Eks. i Løbet af 8 Dage, vilde det betyde en ikke ringe Fordel, idet det jo gælder om hurtigst muligt at faa en Fejl konstateret for at faa den rettet.

Der er her en Opgave, som bør tages op. Kan man indskrænke Henstandstiden for Eks. til 8 Dage, hvis man samtidig hæver Henstandstemperaturen til for Eks. 14 Grader C. Nu er vel — i hvert Fald flere Steder — den Temperatur, hvori Smørret henstaar, 10—12 Grader C. Vil en Opgang i Temperaturen til 12—14 Grader kunne nedbringe Henstandstiden til 8 Dage? Det Spørgsmaal vil det være værdifuldt at faa undersøgt.

Boganmeldelse og udkomne Bøger.

Husmandsbrugets økonomiske Værdi. Af A. Clausager, 169 Sider. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Den Litteratur, der er opstaaet omkring Udstykningsbevægelsen her i Landet, har i langt overvejende Grad haft sin Rod i Interesse og Sympati for Udviklingen af den lille Landbrugsbedrift, og dette gælder ogsaa de faa af Skrifterne om Spørgsmaalet, der søger at give det en objektiv og mere udførlig om end langt fra udtømmende Behandling.

Forfatteren af den nyudkomne Bog om Husmandsbrugets økonomiske Værdi, Sekretær i Finansministeriet A. Clausager, har derimod en ganske anden Indstilling, der afgjort er imod Husmandsbrugets videre Udbredelse; men hans Indlæg i Diskussionen er ikke blevet den nøgterne Kritik, hvormed han sikkert kunde have tjent Sagen bedst. Bogen har i Stedet for faaet Karakteren af et Stridsskrift, der ofte vender sig skarpt polemisk imod Partier og Personer, men som i sit iltre Angreb paa Udstykningsbevægelsen ogsaa kaster mange interessante Strejflys over Problemerne. Trods sin Indsigt undgaar Forf. dog ikke ved en undertiden alt for ensidig Behandling af Materialet at gøre sig skyldig i Fejltagelser paa Punkter, der i væsentlig Grad danner Grundlag for hans Argumentation.

Husmandslovene tog jo oprindeligt hovedsagelig Sigte paa at skaffe Jordlodder til Landarbejdere i saa stor Udstrækning, som Landbrugets Behov for bosiddende Arbejdere gjorde det fornødent; men i Stedet for at standse Udstykningen, da denne Grænse maatte siges at være naaet, blev det andet Motiv skudt i Forgrunden, hvorefter Staten understøttede Oprettelsen af smaa Landbrug, tilstrækkelige til at give en Familie Arbejde og Underhold. Forf. hævder stærkt, at Husmandslovgivningen burde være standset med Afslutningen af dens første Afsnit i 1909, idet dens Fortsættelse med den nye Motivering har støttet sig til en gunstig Bedømmelse af Husmandsbrugets økonomiske Værdi sammenlignet med

de andre Ejendomsstørrelser, og denne Bedømmelses Fejlagtighed sætter Forf. sig derfor som Opgave at godtgøre.

Meget rigtigt vises Smaabrugets store driftstekniske Vanskeligheder navnlig med Hensyn til en effektiv Udnyttelse af den forholdsvis store Kapital og af Arbejdskraften, og ligeledes gøres der med megen Ret opmærksom paa det vigtige økonomiske Forhold, at Smaabruget af Hensyn til den fornødne Omsætning og deraf afhængige samlede Indkomst kan bindes til en højere Intensitet end den, der giver højest Time-løn, medens Gaardbruget staar mere frit. (Det er dog rigtigt at pege paa, at stor Gæld kan have den samme Tendens til at lægge Pres paa Intensiteten).

Disse Forhold betyder uimodsigeligt et Minus i Husmandsbrugets Økonomi; men det er derimod meget tvivlsomt, om man ud fra de foreliggende driftsøkonomiske Undersøgelser kan give Forfatteren Medhold i, at disse Mangler i saa ringe Grad opvejes af Fordele, at Husmandsbrugets Rentabilitet derved er afgørende forringet sammenlignet med de andre Ejendomsstørrelser.

Der er navnlig to Veje, ad hvilke man kan søge at løse det vanskelige Spørgsmaal om de forskellige Ejendomsstørrelseres Rentabilitet. Den ene er Landbrugernes egen Bedømmelse, som den viser sig i Efterspørgslen og derigennem i Ejendomspriserne og i Oprettelsen af nye Brug. Den anden er Undersøgelsen af Regnskabs-Statistikens Resultater. Forf. forsøger dem begge, men unægtelig uden synderligt Held til at bringe os den eftertragede Løsning nærmere.

Ved Undersøgelsen af Bevægelsen i Antal Ejendomme i de forskellige Klasser finder Forf., at Antallet af oprettede Stats-husmandsbrug ikke følges af en tilsvarende Vækst i Gruppen »Landbrugshuse« i den almindelige Ejendomsstatistik, og udleder deraf, at der samtidig har været Tilbagegang i Antallet af private Husmandsbrug; men han overser de vigtige Omstændigheder, at inden for Landbrugshusene har der været Nedgang for de mindste, men Stigning for de større i den paagældende Periode, og dernæst at en betydelig Del af Stats-husene navnlig fra de senere Aar ikke hører hjemme blandt Statistikens Landbrugshuse, men i Gruppen af de mindste Gaardbrug. Billedet bliver derved et væsentligt andet.

Hvad de regnskabsmæssige Undersøgelser angaar, har Det landøkonomiske Driftsbureaus Arbejde gennem en Aarrække i høj Grad forbedret Muligheden for at underbygge Diskussionen med brugelige Oplysninger; men Materialets Anvendelse vanskeliggøres bl. a. af de abnorme Konjunkturforskeligheder, som har haft meget varierende Virkning for de forskellige

Ejendomsstørrelser. Forf. kommer dog let over Vanskelighederne og bearbejder Materialet, saaledes at det »lader intet tilbage at ønske i Retning af Tydelighed. Til Stadighed er Husmandsbrugets Resultater daarligst — —« (med gennemsnitlig 3,7 pCt. mod 16,0 pCt. for de store Gaarde). Beregningen er dog ganske misvisende overfor det omhandlede Spørgsmaal. Som Nettoudbytte betragtes her den Rest, der fremkommer, naar man fra Bruttoudbyttet fradrager alle Omkostninger, ogsaa Renter af Kapitalen, men ikke af Jordværdien. »Nettoudbyttet« sættes i Forhold til de saaledes beregnede Omkostninger, og den fundne Procent benyttes ved Sammenligningen. Resultatet præges af det selvfølgelig, at hvis man kan faa Jorden gratis i stigende Mængde i Forhold til den anvendte Mængde Kapital og Arbejde, vil man ogsaa normalt kunne opnaa en stigende Fortjeneste. Forf. anser denne Betragtning for at være den rette til at vise, hvilken Brugsform der samfundsøkonomisk er den fordelagtigste — men selv Samfundet, der maaske nok kan siges at have Jorden gratis, er dog interesseret i, at der økonomiseres ogsaa med den. Jordværdien maa derfor tages med i Betragtning enten som Renter blandt Omkostningerne eller som Maal overfor Udbyttet.

Trods disse Anker mod nogle af Bogens alt for hastigt fastslaaede Resultater, maa det siges, at den er vel værd at læse for alle interesserede. Den Ensidighed og Dristighed i Argumentationen, der let forbindes med Fejlslutninger, giver ogsaa Fremstillingen Liv og bringer selvstændige Betragtninger ogsaa paa andre Omraader, som ikke her har været nævnt; f. Eks. underkastes Statsfæstet en indgaaende Kritik.

Aksel Milthers.

Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskoles Aarsskrift 1930. Redigeret af Bibliotekar *Max Lobedanz*. 236 Sider. (Aug. Bangs Boghandel, Kbhvn.). Aarsskriftet indeholder følgende Artikler: *Johs. Helms*: En Slangegræn og dens Afkom; *H. W. Lohse*: Om Kali- og Fosforsyre-gødskningens Teori; *E. Mejlbo*: Typeinddeling af Anginastreptokokker fra Mennesket efter deres Forgæringsforhold; *N. Plum*: Undersøgelser til Belysning af den intrakutane Tuberkulinprøve; *Axel Thomsen*: Om nogle Erhvervs seralogiske Reaktionsforhold overfor Abortbacillen (*B. abortus* Bang) og *S. Pauli und Eduard Sørensen*: Die Fascien des Pferdes.

Beretning om Maltbygudstillingen i Aarhus 1929. Afgivet af Maltbygudvalget ved dets Sekretær *M. K. Kristensen*. 79 Sider. (Skanderborg).

18de Beretning om sammenlignende Forsøg med Svin fra stats-
anerkendte Avlscentre. Af *N. Beck*. 133te Beretning fra For-
søgslaboratoriet. 174 Sider. (Aug. Bangs Boghandel, Kbhvn.).

Askov Lærlinge. Aarskrift 1929. Redigeret af *J. Th. Arnfred, C. P. O. Christiansen, Hans Lund og Fr. Schrøder*. 102 Sider. (Kolding).

Beretning fra *V. Steins analytisk-kemiske Laboratorium*. Af *Gunner Jørgensen*. Beretningen omfatter Undersøgelser ved-
rørende Landbruget, foretagne i Aaret 1929. 17 Sider. (Kbh.).

Vurderingen til Grundskyld og Ejendomsskyld pr. 1. Januar
1927. Statistisk Tabelværk, Femte Række, Litra E, Nr. 15.
Udgivet af Det statistiske Departement (G. B. N. F. Kbhvn.).

Register-Stambog over Kvæg af Rød Dansk Malke race. VII
med Tillæg: Fællesregister for Hundyr Bind
I—VI. Udarbejdet af Konsulent *M. Nielsen*. Udgivet af De
samv. danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring
og Registrering af rødt dansk Malkekæg. 490 Sider. (Kbh.).

Betænkning og Forslag til Revision af Vandlovgivningen,
afgivet den 13. December 1929 af det af De samv. danske
Landboforeninger den 14. Januar 1927 nedsatte Udvalg. 142
Sider. (Kbhvn.).

Beretninger om det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark, ud-
givet ved Den forstlige Forsøgskommission. Tiende Bind,
Hæfte 5, 103 Sider. Ellefte Bind, Hæfte 1, 254 Sider. (Kbh.).

Special Beretninger af Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik
(Regnskaber for 1929) for Fyns, Sydjydsk, Vejle Omegns,
Aarhus Omegns, Silkeborg og Omegns, Midtjydsk, Randers
Amts, Viborg Amt, Hobro og Omegns og Aalborg Amt Mejeri-
foreninger. Udgivet af Udvalget for Mejeri-Statistik. Udarbej-
det ved *L. P. Frederiksen*. (Odense).

Mindre Meddelelser.

† Sekretær, Redaktør C. R. Svane Christiansen afgik den 7. Maj ved Døden i sit Hjem i Odense efter et ret kortvarigt Sygeleje, kun 42 Aar gammel.

Svane Christiansen, der var Gaardmandssøn fra Helgenæs paa Djursland, fik tidlig Interesse for Landbrugets mere teoretiske Sider. Efter at have været paa Højskole og Landbrugsskole blev han i 1911 Landbrugskandidat og derefter Lærer ved Ørsted Landbrugsskole. I Aaret 1913 kom han til Fyn som Assistent ved Aarslev Forsøgsstation, og siden har han virket paa Fyn, hvor han har udført et stort og godt Arbejde i Landbrugsorganisationernes Tjeneste. Allerede 1914 blev han som Redaktionssekretær knyttet til »Fyns Stifts Landbrugstidende«, og da Sekretær, Redaktør Th. Mogensen i 1918 afgik ved Døden, ogsaa i en ung Alder, blev Svane Christiansen hans Efterfølger baade som Sekretær for De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift og som Redaktør af »Fyns Stifts Landbrugstidende«. Han viste sig snart at være en Mand, der gjorde fortrinlig Fyldest paa disse Pladser, og efterhaanden fik han overdraget ogsaa forskellige andre Hverv inden for det fynske Landbrugs Organisationer; han blev saaledes Sekretær i Fyns Mejeriforening og i Foreningen til den lette Hesteavl's Fremme i Fyns Stift samt Forretningsfører for Forsikringsforeningen for Avlstyre i Fyns Stift.

Overalt, hvor Svane Christiansen virkede, blev han paa skønnet for sin Dygtighed, Samvittighedsfuldhed og retlinede Færd, og alle de mange, der samarbejdede med

ham, lærte ham at kende som en overordentlig pligtopfyldende og loyal Medarbejder, der med stor Grundighed, Ordenssans og aldrig svigtende Interesse varetog de forskellige Hverv, der var ham betroet.

Høsten i 1929. Om den endelige Opgørelse af Høstresultaterne for Aaret 1929 meddeles i »Statistiske Efterretninger« Nr. 9 følgende Oplysninger:

Kornhøsten er for Kærneudbyttets Vedkommende i 1929 opgjort til ialt 35,1 Mill. hkg, eller paa det allernærmeste det samme som i 1928, derimod er Halmudbyttet steget med ca. 1,5 Mill. hkg, nemlig fra 55,9 i 1928 til 57,4 i 1929. Kornhøsten maa derfor betragtes som ualmindelig god, og dette gælder ikke mindst, naar den sammenlignes med Gennemsnitsudbyttet i 5-Aars Perioden 1924—28, hvor Kærne- og Halmudbyttet androg henholdsvis 28,8 og 50,0 Mill. hkg, eller ved Sammenligning med Perioden 1919—23, der gennemsnitlig gav et Udbytte paa kun 24,4 Mill. hkg Kærne og 33,0 Mill. hkg Halm. Selv om Forøgelsen af Totaludbyttet igennem disse Aar ogsaa skyldes et stigende Kornareal, er Udbyttetigningen dog saa stor, at den i det væsentligste maa tilskrives en Anvendelse af mere yderige Kornsorter og en mere intensiv Kultur i det hele taget.

Rodfrugthøsten viser en Nedgang fra 253 Mill. hkg i 1928 til 243 Mill. hkg i 1929. Deraf er Kartoffelhøsten dalet fra 11,7 Mill. hkg i 1928 til 10,7 Mill. hkg i 1929, men den relativt stærkeste Nedgang findes dog for Sukkerroerne, nemlig fra 12,8 til 9,1 Mill. hkg. For Foderroerne som Helhed taget er der en Nedgang paa ca. 5 Mill. hkg, selv om Runkelroehøsten viste en lille Stigning.

Høhøsten var daarlig, men dog lidt bedre end i 1928, idet den i 1929 var godt 14 Mill. hkg mod knap 14 Mill. hkg i 1928. Men sammenlignet med Gennemsnittet for Aarene 1924—28 var der en Nedgang paa ca. 5 Mill. hkg, hvilket dog fortrinsvis skyldes en Aftagen af Høslætarealerne, thi Foldudbyttet er paa det nærmeste det samme.

Græs- og Grønfoderudbyttet opgives at være beretnet til ca. 22 Mill. F. E. mod ca. 24 Mill. i 1928, hvilken Nedgang maa tilskrives den kortere Græsningstid i 1929. Til Trods for denne Nedgang blev Udbyttet dog større end i Perioden 1924—28.

Det samlede Udbytte af Høstarealet maalt i Afgrødeenheder blev 78,7 Mill. mod 79,3 Mill. i 1928 og 69,8 Mill. i Gennemsnit for Femaaret 1924—28. Der er saaledes en Stigning fra

Femaarsgennemsnittet paa ca. 11 pCt.; naar Resultatet ikke blev gunstigere, skyldes det navnlig den ringe Høhøst, idet Kornhøsten laa ca. 20 pCt. og Roehøsten ca. 15 pCt. over Femaarsgennemsnittet.

Lægger man det beregnede Udbytte af Græs og Grøn-foder til de egentlige Høstafgrøder, kommer man til en samlet Avl paa godt 100 Mill. Afgrødeenheder.

For Stigningen i Foldudbyttet giver følgende Tal et godt Udtryk:

	Samlet Avl i Mill. Afgrødeenheder	Avlen pr. ha af Landbrugsarealet
1929.....	100,5	31,6
1928.....	103,5	32,5
1924—28 gnstl.....	90,3	28,4
1919—23 —	72,6	22,8

Der viser sig at være en lille Nedgang fra 1928 til 1929, men sammenlignet med de to foregaaende Femaarsperioder kan Resultatet betragtes som tilfredsstillende.

Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt over de lovbefalede Smørbedømmelser i 1929. Der har i Aarets Løb været indkaldt 5421 Mærker Smør fra de 1604 Mejerier, der benytter Lurmærket. Disse Mærker fordeler sig med Hensyn til Vandindhold saaledes:

Med under 13 pCt. Vand... 129 Mærker eller 2,38 pCt. af alle.
 — 13,1—16,0 — — ... 5218 — — 96,26 — —
 — over 16,0 — — ... 74 — — 1,36 — —

I Gennemsnit for alle Mærker var 14,58 pCt. Vand.

Samles Mejerierne i lignende Grupper faas

Med 12,90—13,00 pCt. Vand.... 5 Mejerier eller 0,31 pCt. af alle.
 — 13,01—16,00 — — 1597 — — 99,57 — —
 — 16,01—16,10 — — 2 — — 0,12 — —

I 1890 var kun 70 pCt. af Smørret i Gruppen 13—16 pCt. Vand, og dengang fandtes Tilfælde af »bortflydt Lage« i 33 pCt. af Smørmærkerne, medens denne Smørfejl praktisk talt ikke findes mere.

I Aarets Løb har 7 Mejerier (1 Andelsmejeri og 6 Fællesmejerier) mistet Lurmærket; 2 af dem havde ved Aarets Slutning generhvervet det.

De 1604 Mejerier har i 1929 haft en samlet Mælkemængde af ca. 4600 Mill. kg (i 1923 ca. 3540 Mill. kg) og har produceret ca. 179 Mill. kg (i 1923 ca. 132 Mill. kg) Smør. Tallene for 1929 er ca. 8 pCt. højere end de tilsvarende i 1928. For Mælkemængdens Vedkommende er der en Stigning paa 30 pCt. og

for Smørmængdens paa 36 pCt. siden 1923. For Smørrets Vedkommende svarer de 179 Mill. kg omtrent til hele Landets Produktion, og da Udførslen har andraget 159 Mill. kg, har Hjemmeforbruget været ca. 20 Mill. kg eller 11 pCt. af Produktionen.

Af Smørret maa de 93,9 pCt. betragtes som 1. Klasses, 5,3 pCt. som ringe og 0,8 pCt. som daarligt; de Mejerier, der leverer det daarlige Smør, er hovedsagelig smaa Mejerier, af hvilke i 1929 de 70 pCt. var Fællesmejerier og de 30 pCt. Andelsmejerier. I 1928 var 21 pCt. og i 1923 kun 13 pCt. Andelsmejerier.

I Aarsoversigten findes bl. a. en Fortegnelse over de Mejeribestyrere, der har modtaget Laboratoriets Diplom, en illustreret Artikel om sprængte Kontrolsedler samt en Gengivelse af Cirkulære af 20. November 1929 fra Landbrugsministeriet indeholdende ændrede Regler for Benyttelsen af Lurmærket.

Oprettelse af mindre Jordbrug. Ifølge »Statistiske Efterretninger« Nr. 11 er der i Finansaaret 1928—29 oprettet 520 nye Brug og ydet Laan paa 7.566.000 Kr. i Henhold til Statshusmandslovene. Ialt er der, siden den første Statshusmandslov traadte i Kraft (24. Marts 1899) oprettet 14.300 Brug og i Udlaan, Tilskud og Tillægslaan ydet ca. 149,4 Mill. Kr. i Henhold til disse Love.

I Henhold til Jordlovene af 1919 er der i 1929 oprettet 132 Brug og udstykket 73 Parceller til Supplering af bestaaende Brug. Ialt er der i Henhold til disse Love i Aarene 1920—29 blevet oprettet 4227 Brug (1253 paa Præstegaardsjord og 2974 paa Jord fra Len og Stamhuse m. m.). Af Suppleringsparceller er der ialt udstykket 1822, deraf 744 af Præstegaardsjord. Det samlede Areal, der saaledes er udstykket til mindre Jordbrug efter 1919-Lovene, andrager 34.000 ha. I Byggelaan er der ydet ca. 50 Mill. Kr. Gennemsnitsstørrelsen for disse nyoprettede Brug er ca. 7 ha, og der er gaaet ca. 5,9 ha pr. Td. Hartkorn. Gennemsnitsstørrelsen for Parceller til Supplering har været ca. 2,5 ha.

Medens der i de første Aar, efter at Jordlovene af 1919 traadte i Kraft, blev oprettet omtrent lige mange Brug i H. t. disse Love og i H. t. de almindelige Statshusmandslove, synes der i de seneste Aar i det hele at være en Tilbagegang i Anvendelsen af Jordlovene af 1919.

Udryddelsen af Oksebremselarven. Landbrugsministeriet har anmodet Tidsskriftet om at optage følgende:

Medens de lovmæssige Foranstaltninger til Udryddelse af

Oksebremselarven har virket fuldt ud tilfredsstillende paa Øerne, kan dette ikke siges at have været Tilfældet overalt for Jyllands Vedkommende og særlig i Thisted, Viborg, Ringkøbing og Tønder Amter. Der er dog efter de foreliggende Erfaringer ingen Tvivl om, at det ved et omhyggeligt Arbejde vil kunne lykkes at udrydde Oksebremselarven i store Dele af Landet og i de øvrige Landsdele at formindske dens Hyppighed i meget væsentligt Omfang. Dette vil imidlertid bedst kunne opnaas, hvis Kreaturholderne i Forstaaelse af, at det er i deres egen Interesse, at Udryddelsen af Oksebremselarven finder Sted, selv grundig og omhyggelig foretager Udryddelsen.

Det er da ogsaa ud fra denne Betragtning, at den nugældende Lov af 9. Februar 1926 saavel som de to tidligere Love om Foranstaltninger til Udryddelse af Oksebremselarven har meddelt Landbrugsministeriet Bemyndigelse til at paalægge enhver Kreaturholder at sørge for Udryddelsen af de i hans Besætning forekommende Oksebremselarver, og det er kun, saafremt det ved Kommunalraadene paalagte Eftersyn godtgøres, at Kreaturholderen har undladt at gøre det, at Udryddelsen foregaar ved Kommunalraadenes Foranstaltning. For indeværende Aar er saadan Pligt paalagt Kreaturholderne ved Landbrugsministeriets Bekendtgørelse af 24. Marts 1930.

Kreaturholderne kan frigøre sig for bemeldte Eftersyn ved at tilstille Kommunalraadet en Attest fra en Dyr læge om, at der ikke i den paagældende Besætning kan paavises Oksebremselarver, der maa antages at være levende. Da et Eftersyn ved Kommunalraadenes Foranstaltning altid, bortset fra de dermed forbundne Besværigheder, vil medføre Udgifter for Kreaturholderen, hvem de vil blive paalignet med forholdsvis større Beløb i de Tilfælde, hvor Oksebremselarven forefindes, maa man formene, at en Dyr lægeattest, der gives paa Grundlag af en af Kreaturholderen selv foretagen Udryddelse af Oksebremselarven, vil være til mindst Ulejlighed og Udgift for Kreaturholderne.

En grundig, nogle Gange foretaget Udryddelse inden Udbindingen af Kreaturerne vil som Regel være tilstrækkelig, men Erfaringen har vist, at Oksebremselarven kan forekomme ogsaa paa et senere Tidspunkt, og det maa derfor tilraades ogsaa efter Udbindingen at søge Oksebremselarven udryddet.

Bremsen kan i mange Tilfælde udklemmes med Fingrene, og den kan endvidere fjernes ved Hjælp af en tynd Pincet, der indføres gennem Aabningen paa Bylden. Larven kan ogsaa dræbes ved Indgnidning af Olie eller Fedtstoffer, der

er tilsat larvedræbende Stoffer, som Karbol, Lysol eller Terpentintolie. Særlig egnet er Karbolsalve. Ved Indgnidningen maa Haarene helst afklippes eller dog skydes tilside fra Bremsebylden. Indgnidningen skal foretages saaledes, at noget af Midlet trænger ned i Byldens Aabning og tilstopper denne. Indgnidningen skal gentages 1 eller 2 Gange med et Par Dages Mellemrum, da en enkelt Indgnidning ikke er tilstrækkelig.

Saafermt Kreaturholderne maatte foretrække at overlade Behandlingen til en Dyr læge, vil denne kunne bringe andre Behandlingsmaader til Anvendelse.

Mælkeribruget i Danmark 1929.

Af Statskonsulent *Th. J. Brask.*

(Sluttet fra S. 301).

Driftsresultater fra et stort vestjydsk Andelsmejeri.

Dette Regnskab omfatter Tiden fra 2. November 1928 til 31. Oktober 1929. Det bemærkes, at der er udtraadt en Del af Mejeriets tidligere Andelshavere, som har dannet en ny Mejericreds med ca. 2 Mill. kg Mælk.

Indtægt.

Solgt 217,802 kg Smør	684,147 Kr. 81 Øre
— 4,661 » Fløde	8,053 » 23 »
— 18,675 » Sødsmælk	3,667 » 00 »
— 4,099 » Ost	3,010 » 93 »
— 5,000,678 » Skummet- og Kærnemælk	152,669 » 05 »
Andre Indtægter	5,953 » 81 »
Ialt ...	857,501 Kr. 83 Øre

Udgift.

	Ialt		Øre pr. 1000 kg Mælk	
	Kr.	Øre	1929	1928
Kørsel af Mælk	35,233	99	667,4	665,0
Andre Kørsler	745	26	14,2	8,2
Lønninger	11,396	76	227,0	170,6
Brændsel	6,164	76	116,8	131,4
Dritler og Pergament	10,019	98	189,8	195,7
Olie og Fedt	457	74	8,6	7,1
Salt, Farve, Kontor- og Rengøringsartikler	2,624	25	49,8	47,5
Inventar, Bygninger og Vej	3,197	65	60,8	73,4
Skatter, Forsikringer m. m.	1,661	97	31,5	34,3
Renter	2,090	00	37,6	26,3
Nyanskaffelser	3,500	00	66,3	59,5
Andre Udgifter	00	00	0	10,0
Ialt ...	77,092	34	1460,0	1429,0

Det ses, at Driftsudgifterne pr. 1000 kg Mælk er steget lidt; men man maa her erindre, at Mælkemængden er blevet mindre.

Der er ialt indvejet 5,279,903 kg Sødmælk, som er			
udbragt i	16,241	Øre pr. kg	
Der er udbetalt Andelshaverne 660,025 Kr. 48 Ø. =	12,501	» » »	
	<u>3,740</u>	» » »	
Forskel ...			
	<u>1,460</u>	» » »	
Driftsudgifter ...			
Overskud ...	2,280	» » »	

Leverandørerne har herefter faaet en Nettopris pr. kg Sødmælk af 14,781 Øre mod 14,3 i Fjor. Smørprisen har været 314,1 Øre pr. kg mod 315,4 i Fjor, og Leverandørerne har betalt Skummet- og Kærnemælk med 3 Øre pr. kg.

Mejeriets Bestyrer ledsager Regnskabet med følgende Udtalelse:

»De Leverandører, vi nu har, leverede i Fjor ca. 5 Mill. kg Mælk, altsaa har de i Aar leveret ca. $\frac{1}{4}$ Mill. kg mere. Mejeriets Forbrug er i Aar 24,1, hvilket er betydelig lavere end i de foregaaende Aar, hvilket ogsaa har givet sig Udslag i, at Bruttoindtægten pr. kg Mælk er højere i Aar end i Fjor. Prisen pr. kg Smør er jo paa det nærmeste ens. Med Hensyn til det meget lave Forbrug tror jeg, dette er et Særkende for det forløbne Aar, i al Fald her paa Egnen. Driftsudgifterne pr. kg er jo steget lidt, hvilket stammer fra, at der er mindre Mælkemængde at fordele dem paa.«

Disse Regnskabsoversigter afsluttes med følgende Oversigt over

Driftsresultater fra et Andelsmejeri med Salg til Kondensfabrik.

Dette Regnskab omfatter Tiden fra 28. Oktober 1928 til 26. Oktober 1929. Mælkemængden er her steget med omtrent 9 pCt. og omfatter 4,453,755 kg indvejet Sød-
mælk.

Til Kondensfabrikken er solgt følgende:

775,399	kg Sødmælk à 16,0 Øre.
104,253	» Skummetmælk à 3,0 Øre.
138,975	» Fløde à 119,5 Øre.

Der er af Mælkefabrikken betalt den officielle Notering for Skummetmælk og Sødmælk, medens Fløden er betalt med Smørnoteringen + 15 Øre for 84 Fedtenheder. Ialt er der til Kondensfabrikken solgt Mælk og Fløde for knap 293 Tusind Kr. eller omkring 40 pCt. af den samlede Omsætning.

Hovedresultaterne af dette Mejeris Drift fremgaar af følgende Tal:

Mælkeforbruget pr. kg Smør 24,5 kg.

Bruttopris pr. kg Sødmælk 16,2 Øre.

Nettopris pr. kg Sødmælk incl. Afdrag paa Laan 15,0 Ø.

Nettopris pr. kg Sødmælk udbetalt 14,8 Øre.

Driftsudgifter pr. 1000 kg Mælk 1158 Øre.

For saa vidt man maa lægge foranstaaende Regnskaber til Grund, maa det økonomiske Resultat af Aarets Mejeridrift betegnes som tilfredsstillende. Den opnaaede Nettopris pr. kg Sødmælk er nærmest lidt større end i 1928, paa Tods af, at Smørprisen i alle Tilfælde har været mindre. Dette gunstige Resultat er fortrinsvis tilvejebragt derigennem, at Mælkefedmen er forøget, saa Mælkeforbruget pr. kg Smør er gaaet ret væsentligt ned. Tages dernæst i Betragtning de mange hjemmeavlede Foderenheder, der har dannet Grundlaget for den store Mælkeproduktion, synes det rimeligt at hævde, at 1929 for det danske Landbrug har været et godt »Mejeriaar«.

Smørproduktionen.

Som allerede antydet, har vi i 1929 haft en meget stor Smørproduktion. Hvor stor, den har været, kan vel vanskelig opgives ganske nøjagtig, da vi som allerede nævnt savner en Produktionsstatistik; men man kan dog her regne med at have nok saa fast Grund under Fødderne, naar man søger at skønne sig til Rette, end naar det drejer

sig om Mælkeproduktionens Størrelse. Det er jo saaledes, at den væsentligste Part af Smørret eksporteres, og dette indgaar i Eksportstatistikken. Det hjemlige Forbrug kan ikke antages at være store Svingninger underkastet fra Aar til andet og ligger omkring en Snes Mill. kg. Den samlede Eksport beløber sig til 159 Mill. kg. Regner man med et Hjemmeforbrug af 20 Mill. kg, faar vi da en samlet Smørproduktion for Aaret paa 179 Mill. kg, hvilket er en Stigning fra 1928 paa ca. 13 Mill. kg eller 8 pCt.

Angaaende Kvaliteten af det i 1929 producerede Smør er der i det store og hele kun godt at sige, og vi har i hvert Fald ikke fra vore Kunder i Udlandet modtaget Klager af væsentlig Betydning. Det maa da ogsaa siges, at vi her hjemme virkelig gør et godt Arbejde for at fremme og opretholde den gode Kvalitet. Ganske vist kan man ikke paastaa, at alle Mejerier har Sagerne i saa god Orden, at man kan sige, at de behersker Produktionen. Altfor mange nøjes endnu med Ishus, der endog som Regel er for lille og for daarligt isoleret, saa det kun kan holde Is til midt paa Sommeren, i Stedet for at indlægge et Maskinkøleanlæg, der nu til Dags maa siges at høre med til et veludstyret Mejeri. Altfor mange Mejerier er forsynet med Bygninger og Lokaler, der er saa medtaget af Tidens Tand og mangeaarigt stærkt Slid, at de vanskeligt eller umuligt kan holdes saa rene, som det er nødvendigt, hvor man til enhver Tid ønsker at beherske Produktionen og garantere et første Klasses Produkt. I det store og hele er det dog heldigvis saadan, at Sagerne er i god Orden. Mange Mejerier er nybygget eller ombygget, og selv om Bygningerne lader noget tilbage at ønske med Hensyn til Indretning og Pladsforhold, kan de jo meget vel være velholdte og give Plads for tidssvarende Maskiner og Apparater, hvilket da ogsaa er Reglen.

De sædvanlige Veje til Konstatning af Smørrets Kvalitet er ogsaa i 1929 anvendt og udviklet. Især har der da været Udvikling i Lagerbedømmelserne, der ifølge den almindelige Opfattelse er et ypperligt Led i Bestræbelserne

for at højne Kvaliteten af vort Smør. Stadig flere Eksportforretninger faar anskaffet Termostat til Opbevaring af Smørprøverne, der sædvanligvis bedømmes ved en Alder af 14 til 20 Dage. Naar Temperaturen ved Hjælp af Termostaten holdes passende høj, faar man gennem Bedømmelsen et udmærket Indtryk af Smørrets Holdbarhed, som jo er af den allerstørste Betydning, og som man kun kan være sikker paa at faa tilvejebragt til Stadighed, naar man med passende korte Mellemrum faar undersøgt om den er tilstede. Alt i alt har vore Smørbedømmelser fortalt os, at Kvaliteten gennemgaaende har været god og nærmest i Fremgang.

En særlig Lejlighed til paa en Gang at faa Kvaliteten konstateret og sammenlignet af Smørret fra saa at sige alle Landets Mejerier frembød sig ved den store Landsmejeriudstilling, der holdtes i København i Februar Maa-ned. Ved den Lejlighed var der udstillet Smør fra 1366 Mejerier, og Gennemsnitskarakteren, der var 10,89, var saa høj, som den ingensinde har været for de provinsielle Udstillinger tilsammen. Fremgangen i Kvaliteten træder særlig stærkt frem, naar man sammenligner med Landsudstillingen i Fredericia i 1920, hvor der var udstillet Smør fra 1102 Mejerier. Gennemsnitskarakteren var da 10,6 Points, hvorefter der i de 9 Aar er sket en Fremgang paa 0,3 Points. Værdien af denne Fremgang synes endnu større, naar man ser, at den fortrinsvis har fundet Sted, om jeg saa maa sige, i den bageste Ende, idet der i 1920 var 16,7 pCt. af de udstillede Mærker, der fik under 10 Points mod 5,3 pCt. i 1929. Den væsentligste Fejl, der fandtes ved Bedømmelsen af Smørret paa Landsudstillingen, var, at ret meget af det havde en mindre god Konsistens. Omkring 16 pCt. af de udstillede Mærker manglede den blanke, smidige Bygning, som godt Smør bør have, men som ikke kan tilvejebringes, naar der fodres stærkt med lavprocentige Kager eller Korn, og værre bliver det, naar der yderligere savnes godt Hø.

Det tør vist uden Pral siges, at vi her havde Verdens

største og bedste Smørudstilling, hvilket vi har god Grund til at glædes over. En saadan »Generaloversigt« en Gang imellem kan være af stor Værdi som Maal for det opnaaede og som Spore til yderligere Fremskridt, ligesom den ogsaa har en ikke ringe Betydning som Reklame udadtil. Det er muligt, at der ved en saadan Lejlighed ikke møder saa farlig mange af de, der spiser vort Smør; men de Udlændinge, der møder, formaar sikkert at sprede Kendskab til det, de ser, ud blandt mange Mennesker. Landsudstillingen blev saaledes meget fordelagtigt omtalt i Mejeribladene i følgende Lande: Norge, Sverige, Holland, Tyskland, England, Schweiz og Polen. Hvor mange Udlændinge, der har besøgt Udstillingen, er der vel ingen, der ved; men det vides i hvert Fald, at der var Gæster fra følgende Lande: Argentina, Australien, Czekoslovakiet, England, Estland, Finland, Holland, Indien, Irland, Italien, Jugoslavien, Letland, Litauen, Luxembourg, Norge, Polen, Rumænien, Rusland, Schweiz, Sibirien, Sverige, Tyskland og U. S. A., hvilket vil sige, at over 20 fremmede Nationer var repræsenteret, saa man kan med nogen Ret hævde, at Udstillingen har vakt nogen Opmærksomhed ogsaa udadtil. Af Danske blev Besøget ikke saa stort som Lysten til at rejse derind betingede, idet den meget strenge Vinter lukkede Bælter og Sunde netop i Udstillingsdagene, saaledes at Forbindelsen mellem Landsdelene blev meget besværlig, hvorfor mangan planlagt Københavnstur blev opgivet. At det var vanskeligt at komme frem, har man et slaaende Eksempel paa i det Selskab, der var en Uge paa Vej mellem København og Aarhus.

Som sædvanlig har det været en Fordel for en jævn Af sætning af det danske Smør, at det fremkommer uden meget store Variationer i Mængden Aaret rundt. Den strenge Vinter var dog ogsaa ved at lægge sin kolde Haand paa Smøreksporsten, hvilket kan ses paa de ugentlige Eksporttal, der ser saaledes ud i den kritiske Tid: For Ugen 2.—8. Februar 3265 Tons, 9.—15. Februar 1445 Tons, 16.—22. Februar 3712 Tons. Naar det lykkedes at undgaa

større Forstyrrelser, skyldes det, at Skibsfartens Mænd ikke skyede nogen Anstrengelse for at komme frem. En Tid maatte hele Eksporten fra Fyn og Jylland gaa over Esbjerg og fra Sjælland over København. En stor Del af de mindre Øer var gennem længere Tid afspærret fra Omverdenen, og meget Smør blev kørt over Isen eller maatte oplagres i flere Uger, som f. Eks. paa Samsø.

Til Belysning af Eksportens Fordeling over Aaret anføres nedenfor:

Den maanedlige Smørekспорт i Hundrede Kilogram.

	1925	1926	1927	1928	1929
Januar	109,292	107,127	110,355	111,503	123,067
Februar	90,125	99,370	98,038	107,716	113,222
Marts	92,958	114,302	118,610	123,906	119,979
April	103,764	113,552	108,015	108,691	141,376
Maj	100,580	116,074	132,959	131,867	149,898
Juni	113,985	120,399	150,226	142,427	147,595
Juli	125,471	124,543	130,580	136,245	141,844
August	95,037	103,561	119,851	132,543	150,949
September	93,808	111,855	122,737	115,617	118,799
Oktober	97,955	96,155	104,118	115,830	118,801
November	89,867	101,826	103,619	127,773	130,416
December	102,503	105,137	122,486	113,209	125,255

Ligesom i de forud liggende Aar ser man, naar man tager i Betragtning, at enkelte af Maanederne omfatter 5 Uger, at Eksporten er forholdsvis jævnt fordelt. Den Forstyrrelse, som ovenfor er omtalt, blev oprettet i samme Maaned, som den indtraf, og den stedfundne Stigning fordeler sig nogenlunde jævnt over Aarets forskellige Maaneder.

Den aarlige Ind- og Udførsel af Smør som Helhed betragtet fremgaar af følgende Oversigt, hvor en længere Aarrække er taget med for at fastholde den stedfundne Udvikling.

Som sædvanlig er Indførslen af Smør her til Landet meget ringe, selv om den i 1929 har været en Smule større end i 1928. Udførslen har næsten udelukkende omfattet Smør i Dritler og Kasser. Vi har endnu en lille Udførsel

Danmarks Ind- og Udførsel af Smør i Millioner kg.

Aar	Ind-førsel	Udførsel				Over-skuds-ud-førsel	Værdi i Mill. Kr.
		i Dritler og Kasser	i Daaser	i Fløde	Ialt		
1914	9.66	101.40	2.21	5.56	109.17	99.51	212.00
1915	3.73	102.95	2.05	0.08	105.08	101.35	273.80
1916	0.22	94.01	1.85	0.25	96.11	95.89	296.00
1917	—	60.23	1.17	0.01	61.41	61.41	241.45
1918	—	14.11	0.47	—	14.58	14.58	61.04
1919	0.31	35.64	1.04	0.17	36.85	36.54	207.54
1920	0.05	73.18	1.68	0.27	75.13	75.08	480.89
1921	0.39	91.62	0.64	0.09	92.35	91.96	433.27
1922	1.25	94.60	0.90	0.02	95.52	94.27	363.23
1923	1.83	110.33	1.30	0.01	111.64	109.81	483.62
1924	3.85	122.11	1.28	0.10	123.49	119.64	625.04
1925	2.09	121.53	1.24	0.13	122.90	120.81	540.62
1926	2.32	131.39	1.11	—	132.50	130.18	400.03
1927	1.74	142.16	1.05	—	143.21	141.47	426.00
1928	1.51	146.73	1.01	—	147.74	146.23	458.40
1929	1.67	158.12	0.92	—	159.04	157.37	475.72

af Smør i hermetisk Emballage; men den Nedgang heri, de seneste Aar har vist, er fortsat, saa Udførslen nu knap udgør 1 Mill. kg. Man skulde synes, at vi maatte have gode Betingelser for at være med paa dette Omraade; men det er muligt, at de Egne, hvor Daasesmørret tidligere er afsat, nu ved Hjælp af den udviklede Køleteknik forsynes med frisk Smør fra de nærmere liggende Lande.

Værdien af vor Smøreksport er udregnet paa den Maade, at Antal kg er ganget med Gennemsnit af Smørnoteringen, saa Tallet giver sig ikke ud for at være særlig nøjagtigt. Naar det er taget med, er det kun for at tjene til en grov Sammenligning med de foregaaende Aar, hvor den samme Udregningsmaade er anvendt. Paa Trods af den lavere Smørpris er Værdien af Udførslen steget med godt 17 Mill. Kr. paa Grund af Stigningen i Udførselsmængden. Naar de betalte Overpriser ikke er taget med

i Beregningen, er det paa Grund af, at vi har haft mest Smør i den Tid, da Noteringen var lavest.

Mælkeriprodukterne er stadig en af vore væsentligste Udførselsartikler; men Slagteriprodukterne betyder omtrent lige saa meget i Penge, ja et enkelt Aar har de endog bragt nok saa mange Penge hjem som Mælkeriprodukterne, nemlig i 1926, da de havde en Overvægt paa godt 1 Mill. Kr.

Ifølge de handelsstatistiske Meddelelser var Forholdet som nedenfor nævnt i de sidste 3 Aar:

**Sammenligning mellem Værdien af udførte
Mælkeriprodukter og Slagteriprodukter.
(i 1000 Kr.)**

	1927	1928	1929
Smør, Fløde, Mælk og Ost	469,396	506,658	526,226
Flæsk, Kød o. a. Slagteriprodukter . . .	453,588	482,177	512,559

Fremgangen i Udførselsværdien af Mælkeriprodukter ligger tæt op imod 20 Mill. Kr., men da der i Værdien af Slagteriprodukterne har været en Stigning paa over 30 Mill. Kr., er Mælkeriprodukternes Forspring bragt ned paa 13,7 Mill. Kr. mod 24,5 Mill. i 1928 og 15,8 Mill. i 1927. Tilsammen har de to nævnte Artikler i 1929 bragt 1039 Mill. Kr. hjem. Mælkeriprodukterne har hjembragt ca. en Tredjedel af de Penge, vi har faaet til Landet for eksporterede Varer.

Spørges der om, hvilke Veje vor Eksport har fulgt, bliver Svaret, at det hovedsagelig er de gamle, kendte Hovedveje, hvilket dog ikke forhindrer, at Bivejene ogsaa benyttes. I nedenstaaende Tabel gives en Oversigt over, hvem der har faaet vort Smør gennem de sidste fem Aar.

Som sædvanlig har Storbritannien ogsaa i 1929 været vort Hovedmarked og har faaet mere Smør fra Danmark end nogensinde tidligere. Der er gaaet 7 Mill. kg mere til Storbritannien end i 1928; men dette Land har dog ikke faaet forholdsvis Part i Forøgelsen i vor Produktion.

Oversigt over den danske Smørekports Fordeling i 100 kg.

	1925	1926	1927	1928	1929
Til Tyskland	335,634	321,935	351,046	399,547	430,383
- Storbritannien ..	832,871	943,043	1,010,416	1,010,683	1,080,230
- Norge	3,306	3,067	3,436	2,790	1,321
Sverige	10	78	167	10	—
- Belgien	3,715	597	46	577	9,325
- Frankrig	840	615	5,074	3,140	12,437
- Schweiz	29,977	36,542	44,235	44,755	39,521
- Foren. Stater	2,172	5,129	3,719	1,955	3,303
- Tjsekkoslovakiet . . .	2,344	422	1,235	365	533

hvorfor Resultatet procentvis bliver en lille Tilbagegang, saaledes at Storbritannien af den samlede danske Produktion i 1929 har faaet 68 pCt. mod 69 pCt. i 1928 og 71 pCt. i 1927. Tyskland har faaet godt 3 Mill. kg mere end i 1928 og ialt 43 Mill. kg, hvilket i pCt. af vor Produktion bliver 27 ligesom i 1928. Af vore øvrige Kunder har Schweiz aftaget noget mindre end i de to nærmest foregaaende Aar. Imidlertid tør det vistnok siges, at det ikke er gaaet saa galt med vor Smørekport til dette Land, som det en Tid saa ud til. For at lette Vilkaarene for den schweiziske Ostproduktion, forhøjede dette Land fra 12. August 1929 Tolden paa Smør fra 20 til 70 Frcs. pr. 100 kg, idet man ventede, at den kunstigt forhøjede Smørpris skulde bevirke, at mere Mælk anvendtes til Smørproduktion, saaledes at Ostproduktionen blev saa meget mindre. Man skulde synes, at en saa kraftig Toldforhøjelse maatte virke noget i Retning af et Forbud. Straks efter Toldforhøjelsen saa det ret betænkeligt ud for os, hvilket en Sammenligning af vor Eksport til Schweiz i September Maaned i 1928 og 1929 viser. Eksporten var nemlig i 1928: 401,100 kg og i 1929: 215,100 kg. De tilsvarende Tal for December synes at tyde paa, at Ødelæggelsen for os knap bliver saa omfattende som af mange ventet, de ser saaledes ud: 1928: 312,400 kg og

1929: 355,100 kg. Det ser saaledes ud til, at vi stadig kan afsætte et ret stort Kvantum Smør paa dette Marked paa Trods af den høje Told. Det er vel ogsaa sandsynligt, at vort Smør bliver det, der sidst slaas ud, da det af Schweizerne anerkendes som det bedste.

Sverige er nu fuldstændig gaaet ud som Køber af dansk Smør og er yderligere blevet os en følelig Konkurrent paa det engelske Marked, hvor det svenske Smør siges at sælges af Detaillisterne som dansk Smør. Norge har kun afftaget halv saa meget som i Fjor. Czekoslovakiet har faaet lidt mere end i Fjor; men det drejer sig i det hele taget for disse to Landes Vedkommende ikke om et betydnende Kvantum.

Bemærkelsesværdig er det, at Belgiens Import af dansk Smør i 1929 har været 16 Gange saa stor som i 1928, Frankrigs 4 Gange saa stor og de forenede Staters 1,7 Gange saa stor. I det Hele omfatter Eksporten til disse Lande 2,5 Mill kg, saa nogen overvældende Betydning har det ikke. Der er dog ingen Tvivl om, at Afsætningen af dette Kvantum har virket hen til at holde Smørprisen oppe, og Betydningen af denne forøgede Eksport ligger ikke mindst deri, at den falder sammen med en betydelig Produktionsforøgelse her hjemme.

Ogsaa Tyskerne ønsker at lægge højere Told paa Smør. Ifølge Lov af 3. Juli 1929 fastsættes Tolden, der hidtil har været 30 Mark, til 50 Mark pr. 100 kg. Da vi ifølge Handelstraktat hører til de mestbegunstigede Lande, kan denne nye Sats ikke træde i Kraft over for os, før den gældende Traktatsats mellem Tyskland og Finland paa 27,5 Mark pr. 100 kg ændres, hvilket endnu ikke havde fundet Sted ved Aarsskiftet.

Selv om der ogsaa af og til tales om, at vor største Kunde vil lægge Told paa Smør, er det dog hidtil blevet ved Truslerne, og der er vel nogen Sandsynlighed for, at der i Storbritannien er et saa stort Befolkningselement, der er interesseret i billige Levnedsmidler, at Indførelse af Told paa saadanne ikke vil kunne finde Sted. Imidlertid

kan vi endda have nok at kæmpe imod paa dette Marked, og der er da navnlig Grund til at have Opmærksomheden henvendt paa Bestræbelserne for at faa Befolkningen til at foretrække Produkter fra det store engelske Rige og den dermed i Forbindelse staaende Reklame.

Vi kan dog stadig glæde os ved, at vort Smør har en god Stilling paa det engelske Marked baade i Forhold til tidligere Aar og i Forhold til andre Lande, hvilket fremgaar af nedenstaaende Oversigt over

Storbritanniens Indførsel af Smør i cwts.

(1 cwt. = 50,8 kg).

Fra	1914	1925	1926	1927	1928	1929
Rusland	613,380	292,226	262,291	350,422	336,000	290,000
Finland	—	169,696	186,591	205,177	199,000	234,000
Sverige	270,138	81,436	154,072	165,951	176,000	248,000
Danmark	1,749,072	1,658,052	1,906,495	1,994,764	2,016,000	2,204,000
Holland	183,999	76,034	150,442	170,235	129,000	130,000
Frankrig	273,819	30,996	29,971	65,994	69,000	45,000
Forenede Stater	7,844	11,966	4,654	672	—	—
Argentina	55,704	484,503	513,697	420,058	367,000	303,000
Irske Fristat	—	403,111	496,245	586,485	559,000	566,000
Australien	433,802	1,161,238	752,088	488,721	873,000	768,000
New Zealand	357,920	1,255,544	1,153,866	1,260,729	1,227,000	1,313,000
Canada	3,151	163,137	64,394	423	—	—
Andre Lande	32,092	66,562	144,789	117,234	168,000	306,000
Ialt	3,983,921	5,854,501	5,819,595	5,826,865	6,119,000	6,407,000

Vi ser af denne Oversigt, at Storbritannien i 1929 har indført endda betydeligt mere Smør end i 1928 og de forud liggende Aar, nemlig 286,000 cwts. mere end i 1928, da Indførslen var 295,000 cwts. større end i 1927. Af Merindførslen i 1929 har vi leveret 188,000 cwts., hvilket er en betydeligere Fremgang end nogen anden af Storbritanniens Leverandører kan opvise. Næstefter os kommer »andre Lande« med 138,000 cwts. Herunder antager jeg, at Randstaterne skjuler sig, da de ikke er nævnt

direkte. New Zealand har en Fremgang paa 86,000 cwts., Sverige 72,000 cwts. og Finland 35,000 cwts. Ruslands Andel er gaaet tilbage med 46,000 cwts., hvilket vel nok ikke kan undre, hvis de Beretninger, man hører om Forholdene i dette Land, er i Overensstemmelse med Virkeligheden. Hvad der er mere bemærkelsesværdigt er, at Argentina er gaaet tilbage med 64,000 cwts. og Australien endog med 105,000 cwts. paa Trods af »Patersonplanen«, ifølge hvilken der betales en Afgift af alt Smør, der spises i Australien, og ydes til alt eksporteret Smør en Eksportpræmie, der fra 1. Januar 1929 er forhøjet med $4\frac{1}{3}$ d pr. lb. eller ca. 75 Øre pr. kg. Det er vel forøvrigt et Spørgsmaal, hvor længe der kan holdes Liv i denne Plan, der vækker megen Modvilje blandt Smørforbrugerne i Hjemlandet og i hvert Fald ikke allevegne ses paa med Velvilje i Udlandet. Saaledes har U. S. A. fundet Anledning til at forhøje Tolden paa australsk Smør med Eksportpræmiens Beløb. og de canadiske Landmænd beklager sig over at være udsat for en saadan unfair Konkurrence.

Med Hensyn til den Reklame, der i England gøres for Kolonismør, skal her blot nævnes, at en stor Restaurationssammenslutning, som ugentlig betjener 3,000,000 Mennesker, er gaaet ind paa i et Aar kun at købe new zealandsk Smør og Ost, ligesom deres i hver Uge udsendte 85,000 Menuer bliver forsynet med new zealandsk Reklame.

Den Slags Reklame kan vi sandsynligvis slet ikke komme ind paa, og vi har imod den og imod Raabet om »Rigets Produkter« kun vor fine Kvalitet at sætte ind. Ja vi har selvfølgelig ogsaa den regelmæssige Tilførsel, som vel nok vanskeligt kan overvurderes. I hvert Fald er der maaske nok noget om det, naar det new zealandske Mejeriraad siger: »At Værdien af Reklamen for new zealandsk Smør gaar tilbage, fordi netop som den er ved at gøre Indtryk, forsvinder baade Reklame og Varer i nogen

Tid, og Propagandaen er mere eller mindre gaaet tilbage til, hvor den begyndte«.

Naar vi ser paa Prisforskellen mellem dansk og new zealandsk Smør, ser det da heller ikke saa helt galt ud for os endnu, og de allarmende Røster, der af og til har lydt om dette Forhold, skal vi ikke lade os skræmme af, idet denne Prisforskel sædvanlig svinger meget fra Aar til andet. Desuden har den været nogenlunde af sædvanlig Størrelse i den Tid (vor Vinter), da der er store Mængder af Kolonismør fremme. Den var saaledes d. 5. Januar 13 og d. 14. December 16 shilling pr. Drittel Smør i vor Favør. At Prisforskellen er lille i den Tid, da der kun omsættes lidt Kolonismør, kan vi græde tørre Taarer over.

Københavns Smørnotering er atter i det forløbne Aar sat af et Udvalg bestaaende af Repræsentanter for Gros-serer-Societetet og De danske Mejeriforeningers Smør-noteringsudvalg. Den i 1928 indførte Ordning til Løsning af Uoverensstemmelser mellem Landmændenes og Gros-serernes Repræsentanter, at de, der ligger nærmest ved den sidst ansatte Notering, har Afgørelsen, har ogsaa i 1929 været gældende.

Aaret begyndte med en udmærket Smørpris, idet No-teringen den 3. Januar sattes til 324 Øre pr. kg. Det saa først paa Aaret ud til, at vi stadig skulde have høje Smør-priser. Gennemsnitsprisen for Januar var saaledes 30 Øre højere end for Januar 1928, og for Februar var den 13 Øre højere. Allerede i Marts gør et andet Forhold sig gæl-dende, idet Gennemsnit for denne Maanedes Smørpris var 36 Øre lavere end for Marts 1928. For Resten af Aaret ligger Noteringen nu som Regel en Del under 1928. Dog viser Juni en lille Smule højere Priser end i 1928, og Ok-tober ligger endog godt 8 Øre over. Det er særlig Aarets to sidste Maaneder, der bringer Skuffelser med Hensyn til Smørprisen paa Trods af, at man i Henhold til det Kvantum Smør, der stod til Raadighed for Verdensmar-kedet, nærmest maatte tro, at Prisen maatte holde sig

eller stige. Novemberprisen blev $15\frac{1}{2}$ Øre lavere end i Fjor, og Decemberprisen endog $53\frac{1}{2}$ Øre lavere. Nogle mener at kunne forklare dette Forhold som en Udløber af den amerikanske Finanskrise, der skal have forarsaget Prisfald for alle Varer og ført til Kreditindskrænkninger fra Pengeinstitutternes Side.

Maanedlig Gennemsnit af Københavns Smørnotering.

(Øre pr. kg)

	1925	1926	1927	1928	1929
Januar	519.80	324.75	299.00	291.25	321.40
Februar	562.25	349.25	323.00	308.50	321.25
Marts	562.00	324.00	302.40	328.60	292.25
April	465.60	304.25	290.00	302.50	270.00
Maj	432.25	293.00	270.50	291.00	275.20
Juni	454.25	297.25	273.20	287.00	287.50
Juli	417.60	294.20	264.50	299.50	290.25
August	418.50	300.00	288.00	312.20	292.80
September	411.25	303.80	325.60	330.50	326.50
Oktober	416.80	301.50	324.00	324.75	333.20
November	395.25	289.00	339.00	334.00	318.50
December	335.00	307.00	312.20	349.00	295.50
Gennemsnit....	447.50	307.30	301.13	313.48	302.30

Som det fremgaar af ovenstaaende Oversigt, bliver Gennemsnit af Aarets Smørnoteringer 302,30 mod 313,48 for 1928 og 301,13 for 1927. Den højeste Notering blev sat den 3. Oktober med 344 Øre pr. kg og den laveste den 4., 18. og 25. April med 268. Dette giver en Forskel paa højeste og laveste Notering paa 76 Øre mod 85 Øre i 1928 og 93 Øre i 1927. 14 Gange sattes uforandret Notering, og den største Forandring fra Uge til anden var en Nedgang paa 25 Øre fra 305 til 280 den 21. Marts.

Tallene viser, at Svingningerne i Noteringen har været færre og mindre end forhen, hvilket uden Tvivl kun kan være til Gavn for den sunde Omsætning af dansk Smør.

De betalte Overpriser har i 1929 været større Svingninger underkastet end i de nærmest forud liggende Aar. Det blev forsøgt i Foraaret at faa Overprisen sat ned til 4 Øre pr. kg; men Resultatet heraf kom til at se noget

anderledes ud, som nedenstaaende Oversigt viser. Aarsagen hertil ligger maaske mest deri, at der ikke syntes at være nogen til at staa bag ved de foretagne Bestræbelser, idet Købmændene sagde, at Reduktionen i Overpriserne var foretaget efter Ønske fra Landmændene, og Landmændene sagde at det skete paa Købmændenes Foranledning.

Overpriser.

Maaned Nr. . .	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Overpris	1925 5,62	5,91	5,79	5,74	5,51	5,58	5,44	5,30	5,56	5,49	5,43	5,06
i Øre	1926 4,95	4,48	4,19	4,01	4,04	4,31	4,90	5,59	5,66	6,12	5,99	5,83
pr. kg	1927 5,43	5,47	5,34	5,31	5,27	5,28	5,65	5,64	5,64	5,83	5,77	5,22
	1928 5,87	5,88	5,90	5,91	5,91	5,89	6,06	6,07	6,08	6,42	6,50	6,49
	1929 6,24	6,25	6,26	4,76	4,69	4,70	6,11	6,26	6,27	6,92	6,96	6,98

Som Oversigten viser, var Overpriserne ret høje først paa Aaret for saa i 2. Kvartal at blive betydelig reduceret. I 3. Kvartal ligger de igen oppe paa Højde med 1. Kvartal, og endelig i 4. Kvartal faar man Indtryk af, at det forsømte skal oprettes, idet Overpriserne stiger stærkt for i sidste Maaned at være helt oppe paa 6,98 Øre pr. kg eller højere, end de har været i de fem Aar, Tabellen omfatter.

Gennemsnit af de betalte Overpriser er for Aaret 6,03 Øre pr. kg, som tillagt Smørnoteringen giver en Gennemsnitssmørpris for 1929 af 308,33 Øre pr. kg.

Ostproduktionen.

I Sammenligning med Smørproduktionen er Ostproduktionen jo kun af underordnet Betydning. Alligevel er det ganske anseelige Værdier, der gaar »Ostevejen«, selv om det er de færreste af vore Mejerier, der laver Ost.

Med Hensyn til Oplysninger om Osten og hvad dertil hører plejer vi at være om muligt endnu daarligere underrettet end om Mælk og Smør; men vi har nu gennem »Statistikkontoret« faaet Oplysninger desangaaende for

1929. Tidligere havde vi statistisk Departemets Oplysninger om Mejeribruget i Danmark i 1914, og det er fristende at sammenligne nogle af de Tal, de to Opgørelser giver:

	1914	1929
Antal osteproducerende Mejerier.....	602	588
Samlet Osteproduktion i Mill. kg.....	15,5	26,5

Man ser, at de osteproducerende Mejeriers Antal er gaaet lidt tilbage; men desuagtet er den producerede Ostmængde forøget med 11 Mill. kg eller 71 pCt. Ogsaa i Forhold til 1928 er der Fremgang i Produktionen, der da var anslaaet til 25 Mill. kg.

Statistikkontoret oplyser, at 44 pCt. af Osten laves i Fyns Stift, 35 pCt. paa de østlige Øer og kun 21 pCt. i Jylland. Med Hensyn til Ostens Art oplyses, at de 88 pCt. er fast Ost, hvoraf Ost med 20 og 30 pCt. Fedt i Tørstoffet udgør $\frac{5}{7}$. 3 pCt. af den samlede Produktion er Roquefortost.

Selv om vi ikke i de seneste Aar har haft saa stor en Eksport af Ost, som vi til Tider har haft efter Verdenskrigens Afslutning, saa er det dog af ikke ringe Betydning, at vi kan eksportere 25 pCt. af Produktionen; men

Danmarks Ind- og Udførsel af Ost i 1000 kg.

Aar	Indførsel	Udførsel	Over- skuds- udførsel	Kasein- udførsel
1920.....	130	9,706	9,576	26
1921.....	246	12,541	12,295	8
1922.....	550	8,924	8,374	23
1923.....	331	5,458	5,127	85
1924.....	356	8,860	8,504	124
1925.....	387	8,520	8,133	83
1926.....	649	6,960	5,311	117
1927.....	501	5,282	4,781	189
1928.....	394	6,086	5,692	275
1929.....	294	6,583	6,289	400

samtidig med, at vi ad den Vej faar Anvendelse for en Del af vor store Mælkeproduktion, fører det ogsaa med sig, at det bliver Verdensmarkedets Priser, der bliver bestemmende for Osteprisen i Danmark, saaledes at den ringe Ostetold, vi har, absolut ikke øver nogen Indflydelse paa vore Ostepriser.

Ovenstaaende tabellariske Oversigt viser for de senere Aar en stadig Nedgang i Indførslen af Ost samtidig med, at Udførslen i de sidste to Aar har været stigende, ligesom der ogsaa har været Stigning i Mængden af udført Kasein. Eksporten er fortrinsvis gaaet til Tyskland, idet omtrent 88 pCt. er gaaet til dette Land, knap 5 pCt. er gaaet til Storbritannien, og et lignende Kvantum er gaaet til U. S. A. Resten fordeler sig i Smaapartier paa Norge, Sverige, Kuba og Vestindien.

Ostepriser i 1928 og 1929.

(Øre pr. kg).

Maaned	pCt. Fedt i Ostens Tørstof					
	30		20		10	
	1928	1929	1928	1929	1928	1929
Januar	101	106	76	80	58	55
Februar	98	106	73	80	52	55
Marts	98	104	73	79	50	55
April	98	99	72	74	50	53
Maj	98	96	72	72	50	51
Juni	101	95	75	70	54	49
Juli	103	95	78	70	55	49
August	108	97	83	72	59	50
September	110	101	84	76	59	51
Oktober	110	103	84	78	59	52
November	106	102	81	76	57	52
December	106	102	80	76	56	51

I ovenstaaende Tabel gives en Oversigt over de i Aaret 1929 opnaaede Ostepriser. Til Sammenligning er medtaget Priserne for 1928. Tallene er Gennemsnit af

de to Tal, der egentlig for de forskellige Ostersorter er opført i Mælkeritidende som opnaaede Priser.

Det ses, at Priserne i de første Maaneder var en Del højere end i 1928, medens de i den sidste og største Del af Aaret har været noget mindre. Skummetmælksprisen har ifølge Noteringen været 3 Øre pr. kg hele Aaret, medens den i 1928 i 15 Uger laa $\frac{1}{2}$ Øre højere. Smørprisen har jo for Aaret været noget lavere end i 1928, og man kan vel med Rette deraf slutte, at Ostnignens Rentabilitet har stillet sig noget lignende som i 1928. Det har dog ikke været særlig opmuntrende hverken at lave Osten eller at handle med den, idet Afsætningen Aaret igennem har været slæbende.

Kvalitetsmæssig har Ostelavningen dog ikke været uden Lyspunkter, idet det tør siges, at der stadig er Fremgang i Kvaliteten. Her øver Lagerbedømmelserne, der gennemføres 2 Gange aarlig i de Egne, hvor der laves væsentligt af Ost, en udmærket Indflydelse, ligesom de forskellige Osteudstillinger virker i heldig Retning. Ogsaa for Ostens Vedkommende gav Landsudstillingen en udmærket Anledning til at faa et Generalindtryk af Produktionen som Helhed, og Konsulent N. P. Hansen betegnede Kvaliteten som den bedste ved nogen dansk Osteudstilling.

Danmarks Udførsel af Mælkekonserves i 100 kg.

	1925	1926	1927	1928	1929
Mælk og Fløde, kondenseret, steriliseret m. m., hermetisk.	261904	255565	250851	238579	249175
Kondens. Mælk, ikke hermetisk, med Sukker	4952	1777	6	3	2
uden Sukker	31	—	—	—	2
Ialt ...	266887	257342	250857	238582	249179
Mælkepulver	1807	544	1580	4197	3664

Fremstillingen af Mælkekonserves er fortsat paa lignende Maade, som den har været drevet nu gennem en

Aarrække. Der tilgaar ikke Offentligheden Oplysninger om denne Industri i ret stor Udstrækning; men da de fremstillede Produkter i det væsentlige sælges ud af Landet, faar man gennem Eksportstatistikken et godt Indtryk af Fabrikationens Omfang, hvorfor her følger en Oversigt over Eksporten af disse Varer.

Det synes, som om denne Fabrikation nu er inde i ret faste Baner, idet Eksporten nu i en Aarrække har været af nogenlunde samme Omfang. I Udførslen af Kondensmælk har der i Forhold til 1928 været en lille Fremgang, hvorimod der knap er udført saa meget Mælkepulver som i Fjor.

Værdien af denne Eksport fremgaar ikke af Tallene, da Fedmen af Produkterne ikke staar opført i Statistikkens. Denne vilde vinde i Værdi, hvis den kunde give Oplysning ikke alene om Antal kg, men ogsaa om Produkternes Indhold af Smørfedt.

Den Mælk, vore Kondensvirksomheder arbejder med, er en Del dyrere end den, der staar til Raadighed for mange af de konkurrerende Fabrikker i andre Lande, saa hvis vi skal kunne gøre os gældende, maa det være gennem Fremstillingen af Kvalitetsvarer, og i saa Henseende staar de danske Produkter ogsaa paa et højt Stade.

Til Slut skal her mindes om, at det i 1929 var 50 Aar siden, at dansk Smør paa den internationale Landbrugsudstilling i London vandt den Sejr, der danner Grundlaget for den Anseelse, det danske Smør kom til at nyde og heldigvis stadig nyder paa det engelske Marked.

Ligeledes skal det nævnes, at Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole holdt 50 Aars Jubilæum, der fejredes ved Udsendelse af et stort og indholdsrigt Festskrift samt Afholdelse af en Jubilæumsfest med meget stor Deltagelse, hvor der med Rette dvæledes ved og udtryktes Glæde over den betydningsfulde Indsats, denne Skole gennem den svundne Tid har ydet for det danske Land- og Mælkeribrugs Udvikling.

Husdyrbruget i 1929

med særligt Henblik paa Kvægbruget og Kvægavlen.

Af Forstander N. Bredkjær.

I Nytaarsartiklen i »Tidsskrift for Landøkonomi« om Landbruget i 1929 blev i Indledningen paapeget, at Aaret bragte en økonomisk Bedring for Landbruget, især fremkaldt ved det store Høstudbytte baade i 1928 og 1929 samt taalelige Kaar for Kvægbruget og fortrinlige Vilkaar for Svineholdet. Dette Indtryk har nu, da Aaret er kommet mere paa Afstand, yderligere fæstnet sig, og det danner Baggrunden for efterfølgende Skildring af Husdyrbrugets Forhold i et Aar, der vel havde sine Vanskeligheder og besværlige Sider at opvise, men dog under en gennemgaaende lysere økonomisk Brise førte til en Storproduktion indenfor det danske Husdyrbrug. — At denne lysere Luftning desværre ikke helt har holdt sig i den nu forløbne Del af 1930, stiller jo ikke 1929 ugunstigere overfor Historiens Domstol.

I det paagældende Aar er Husdyrbrugets Betydning som et Hovedled indenfor Landbruget paa en særlig Maade blevet understreget derved, at Kornpriserne faldt saa stærkt, at de ved Aarets Udgang praktisk talt laa paa samme Højde som i 1913. For de kornsælgende Landbrug maa dette nødvendigvis efterhaanden føre til Overvejelser om en Driftsændring bort fra det direkte Kornsalg til en Omsætning gennem Husdyrene, særlig Svinene. Dette kan selvsagt ikke udføres i en Haandevending, og det er forstaaeligt, at man mange Steder ser Tiden an, afventer, hvorvidt disse lave Kornpriser vil holde sig, in-

den Bestræbelserne sættes ind paa en yderligere Udvikling af Husdyrbruget. Er Sporene heraf derfor ikke særlig paaviselige i 1929, er det uomtvisteligt, at Tanker og Overvejelser herom særlig mod Aarets Slutning har rørt sig saa meget desto kraftigere. Fremtiden faar saa afgøre, hvordan disse Forhold vil udvikle sig. Her vil aabenbart ikke mindst det kommende Aars Flæskepriser øve Indflydelse.

Under Hovedafsnittene: Husdyrbestandens Størrelse, Ernæring, Pleje og Sundhedstilstand, Produktion og Af sætning, Priser og Noteringer samt Avlsarbejdet vil Aarets Foreteelser blive omtalt, væsentligst ved et Sammendrag af de vigtigste tilgængelige Meddelelser herom fra Statistisk Departement, Landbrugsraadet, Dyrskuerne, Kontrol og Kvægavlsforeninger m. fl.

Husdyrbestandens Størrelse.

Denne fremgaar af den afholdte Kreaturtælling 15. Juli 1929, som var en af de saakaldte store Tællinger, der foruden større Husdyr tillige omfattede Faar, Geder, Fjerkræ, Kaniner og Bier, og som gennemførtes for alle Ejendomme med Husdyrhold. Efter »Statistiske Efterretninger« anføres Hovedresultaterne af Tællingen:

	Hesteholdet.			
	1929	1928	1927	1924
Hingste, 3 Aar og derover...	3,651	3,735	3,880	4,227
Vallakker:				
3—6 Aar	55,922	57,570	—	75,701
6—11 Aar	110,990	107,447	—	83,151
11 Aar og derover.....	51,738	53,149	—	58,123
Vallakker i alt	218,650	218,166	220,083	216,975
Hopper:				
3—6 Aar	56,812	58,638	—	77,934
6—11 Aar.....	117,776	114,515	—	99,272
11 Aar og derover	65,506	63,660	—	59,267
Hopper ialt	240,094	236,813	245,076	236,473
Plage, 1—2 Aar	20,114	20,553	36,626	{ 34,807
— 2—3 Aar	14,505	18,712		
Føl under 1 Aar.....	23,583	20,809	19,060	27,065
Heste i alt	520,597	518,788	524,725	547,937

Sammenlignet med 1928 er Antallet af Heste i den arbejdsdygtige Alder øget med 3800 Stkr. Men dette er kun sket ved, at der i Aaret mellem de to sidste Tællinger er foregaaet en Merindførsel af ca. 6800 fremmede Heste; Tillæget har altsaa ikke været i Stand til at dække Afgangen. Skønt der i de senere Aar har været en Stigning i Antallet af fødte Føl, og der i 1929 var omtrent lige saa mange bedækkede Følhopper som i 1928, vil Opdrættet dog endnu stadig være utilstrækkeligt til at vedligeholde Bestanden.

Omtrent 17 pCt. af Hestene i den arbejdsdygtige Alder eller 77,278 Stkr. var fremmede Heste under 10 Kvarter. Antallet af Heste paa Ejendomme uden Jord var 19,065 mod 31,322 i 1923, et stærkt Vidnesbyrd om, at der paa den Slags Ejendomme i Hovedstaden, Provinsbyerne og paa Landet aabenbart benyttes anden Kraft til Befordringsmidlerne. Ved Hjælp af denne Opgørelse kommer imidlertid det interessante Forhold frem, at Antallet af arbejdsdygtige Heste paa Ejendomme med Jord siden 1923 er steget fra ca. 426.000 Stkr. til ca. 443,000 Stkr.

Hornkvægbestanden.

	1929	1928	1927	1924
Tyre:				
1—2 Aar	55,079	—	—	49,031
2 Aar og derover	21,156	—	—	18,094
Tyre i alt	76,235	69,057	63,065	67,125
Stude	81,046	76,497	70,212	80,239
Køer og Kvier, som har kælvet:				
under 6 Aar	917,717	—	—	871,165
6—10 Aar	585,545	—	—	433,223
10 Aar og derover	75,774	—	—	64,160
Køer i alt	1,579,036	1,540,676	1,514,033	1,368,548
Kvier, som ikke har kælvet	551,873	531,134	495,472	497,771
Kalve under 1 Aar	742,366	798,808	769,854	652,901
Hornkvæg i alt	3,030,556	3,016,172	2,912,636	2,666,584

Paa Trods af de utilfredsstillende Kø priser, de senere Aar har bragt, er Studene alligevel gaaet frem med ca.

4500 Stkr. Forøgelsen af Koantallet fortsættes støt og sikkert fra Aar til Aar, og der synes samtidig at foregaa det glædelige, at Køerne holdes længere — bliver ældre i Gaarde — end Tilfældet var f. Eks. i 1924, hvor Aldersforholdene sidst blev belyst. Derfor vil Nedgangen i Kalveantallet paa ca. 56,000 Stkr. næppe heller behøve at betyde, at Kobestanden ikke i de næste Aar kan oprettholdes; men kan snarere tydes som en voksende Erkendelse af at udvise Økonomi med Opdrættets Omfang — den Del af Kvægholdet, som i Reglen har vanskeligst ved at give en passende Betaling for sit Foder.

I Aarets Løb antages godt 163,000 Køer eller 10,3 pCt. at være udsat af Besætningerne paa Grund af Ufrugtbarhed, Kastning eller Overløbning, mens godt 101,000 er udsat af andre Grunde. Ialt udviser Tællingen, at 264,591 Køer er udsat, hvilket giver 16,7 pCt. af Bestanden eller omtrent som Aaret forud.

Svineholdet.

	1929	1928	1927	1926
Orner 4 Mdr. og derover .	18,766	18,004	19,670	17,759
Søer over ½ drægtige	309,575	243,069	278,182	277,955
4 Mdr. \ ikke drægtige.	123,994	101,190	118,241	112,726
Fedesvin over 4 Mdr.	775,160	733,127	794,678	648,134
Grise 2—4 Maaneder	1,285,322	1,256,132	1,349,909	1,055,386
Grise under 2 Mdr.	1,103,061	1,011,333	1,170,050	1,010,366
I alt.	3,615,878	3,362,855	3,730,730	3,122,326

Der er Stigning i Svineantallet indenfor alle Amter paa nær 2, Svendborg og Sønderborg, der begge har en ubetydelig og antagelig tilfældig Nedgang. Særlig stærk er Fremgangen i Vejle, Aarhus, Randers, Viborg, Aalborg og Hjørring Amter. Hele Stigningen siden 1928 andrager ca. 8 pCt., men det er bemærkelsesværdigt, at Antallet af drægtige Søer over 4 Mdr. er forøget med næsten 29 pCt.

Faarebestanden var i 1929 kun 190,984 Stkr. mod 373,684 Stkr. i 1923. Det er nærved at være en Halvering af Antallet.

Hønsbestandene er derimod i samme Aaremaal steget fra ca. 20 til ca. 22 Mill. Stkr. efter dog i 1926 at have været nede paa ca. 18.5 Mill. Stkr.

Andet Fjerkræ (Kalkuner, Gæs og Ænder) udgjorde i 1923 1,117,000 Stkr., men i 1929 1,099,000 Stkr.; Kaniner fandtes i de samme Aar i et Antal af henholdsvis 34,000 og 194,000 Stkr., altsaa en voldsom Stigning. Antallet af Bistader er i det paagældende Aaremaal steget fra 75,000 til 95,000.

Ernæring, Pleje og Sundhedstilstand.

Som bekendt veksler det fra Egn til Egn, Landbrug for Landbrug, Aar for Aar med Mængden af hjemmeavlet Foder, der staar til Raadighed for Husdyrbruget. Mange Forhold, først og fremmest Vejrliget over Indflydelse herpaa. Noget vel ogsaa de driftsmæssige Dispositioner i de enkelte Landbrug. — I de senere Aar har der imidlertid været Ørenlyd for den Tale at søge opnaaet Mulighed for en Indskrænkning af det indkøbte Kraftfoder til Kvægbruget ved Produktion og Udnyttelse af en forholdsvis større Mængde Grovfoder. Aarets store Høst-udbytte har antagelig bidraget sit til, at det trods faldende Kraftfoderpriser i 1929 har været et saa stærkt drøftet Problem. Herom vidner bl. a. ogsaa Interessen for Spørgsmaalene om Høproduktion, Høfodring, Græsmarkernes Drift og Udnyttelse, tørstofrigere Rodfrugter o. s. v.

Hvad der i det enkelte Landbrug vil kunne naaes i saa Henseende, vil imidlertid afhænge dels af Hensynet til Foderets bedst mulige Sammensætning, dels af hvor billigt, Grovfoderet kan frembringes pr. Foder-Enhed. Baade ernæringsfysiologisk og driftsøkonomisk maa Saagen overvejes og afklares. Ny er den ikke, men forholdsvis stærkt blev den i 1929 ført frem.

Aarligt Høstudbytte i Mill. hkg.

	1929	1928	1927	1924—28	1919—23
Korn.....	35,12	35,13	27,54	28,78	24,36
Foderroer	222,88	227,96	186,68	198,08	142,34
Halm	57,41	55,88	54,66	50,00	32,99
Hø	14,07	13,87	20,87	19,18	15,25

Sammenlignes det samlede Høstudbytte med tidligere Aars, er det en Fordel at kunne benytte Foderværdien som Udgangspunkt. I det følgende er foranstaaende Tal derfor omregnet til Afgrødeenheder (1 Afgrødeenhed lig Foderværdien af 100 kg Byg), hvorved ogsaa Græs og Grøntfoder kan medtages i Opgørelsen.

Aarligt Høstudbytte i Mill. Afgrødeenheder.

	1929	1928	1927	1924—28	1919—23
Korn.....	32,71	32,67	25,57	26,71	22,66
Foderroer	24,25	24,30	18,94	20,55	15,23
Halm	11,48	11,18	10,93	10,04	6,60
Hø	5,63	5,55	8,35	7,67	6,10
Græs.....	21,80	24,08	22,33	20,61	16,90

Foranstaaende Oversigt er taget fra »Statistiske Efterretninger« dog med en mindre væsentlig Omregning fra Rodfrugter til Foderroer udført af Forfatteren. Hovedresultatet er, at der paa 2 Mill. Afgrødeenheder nær er samme Fodermængde i 1929 som i 1928.

Fodringsvilkaarene i Aarets første Maaneder var for saavidt gode, som der var rigelige Foderbeholdninger. Den haarde Vinter med Sne, Frost og Kulde, som ikke var kendt i Mands Minde, gav vel en Del Besværligheder og udøvede antagelig ogsaa en hemmende Indflydelse paa baade Mælkeproduktionen og Svinenes Trivsel, men gennemgaaende blev Dyrenes Ernæring godt gennemført. Det samme gælder for Overgangstiden om Foraaret, thi selv om der blev sildig Udbinding, var der i de fleste Landbrug baade Roer og Straafoder i tilstrækkelig Mængde.

Græsafgrøderne var gode og rigelige i Maj, Juni og delvis Juli Maaned; men i Eftersommeren blev Græsvæksten mange Steder, særlig i de sydlige Egne af Landet, spar-

som paa Grund af Tørken. Derfor maatte der forholdsvis tidligt gives Tilskudsfoder til Malkekøerne; men til Gengæld kunde disse være længe ude i den usædvanlig milde Efteraarstid.

Roehøsten var over Forventning, og Halmfoderet har været drøjt i Vinteren 1929—30, ligesom Vejrliget var mildt og gunstigt. Betingelserne for en god Produktion i Aarets sidste Maaneder var særdeles gode, ogsaa fordi Pleje og Pasning var lettere gennemførlig end i Vinteren 1928—29.

Sundhedstilstanden blandt Husdyrene var i det store og hele god gennem hele Aaret. Desværre dukkede der i December Maaned nogle spredte Tilfælde af Mund- og Kloveseyge frem paa Sjælland og Lolland-Falster. Landbrugsministeriet har som Følge heraf udstedt en Bekendtgørelse af 15. Januar 1930 om Foranstaltninger til Bekæmpelse af Mund- og Klovesygen samt en Instruks for Veterinærpolitiet ved offentlig Behandling af Sygdommen. Der er heri taget Hensyn til forskellige Forhold, som særlig fra Landbrugets Side blev fremsat under det store Sygdomsangreb 1924—27, ligesom der paa Grundlag af nyere Undersøgelser gives Anvisning paa virkningsfuldere Desinfektionsmidler.

Den smitsomme Kastning er en anden Svøbe for Kvægbruget. Antagelig har den dog ikke i 1929 været værre end tidligere for Kvægets Vedkommende, men den er desværre optraadt hos Grisesøer og har forvoldt en Del Ulykker, særlig i det nordøstlige Jylland.

Kampen mod Tuberkulosen er fortsat, muligvis dog i største Delen af Aaret i en mere afdæmpet Form end under Storagitationen i Vinteren 1928—29. Reaktionen melder sig, men forhaabentlig vil danske Kvægbrugere forstaa Betydningen af at føre Kampen videre. Paa nærværende Tidspunkt er der opnaaet det, at et mægtigt Antal Besætninger er blevet prøvet, og glædeligvis er Tilstedeværelsen af mange tuberkulosefri Besætninger blevet konstateret. For et stort Tal af de »faldne« Besætninger

er Rensnings- og Afspærringsarbejdet indledet. Krones disse Bestræbelser i nogen Maade med Held, vil dette kunne bidrage stærkere end noget andet til at holde den sidste Del — og vanskeligste Del — af Tuberkulosekampen i Gang, indtil den endelige Sejr kan skimtes.

Produktion og Afsætning.

Paa Grundlag af den i »Landbrugsraadets Meddelelser« offentliggjorte Udførselsstatistik over Produkter fra Husdyrbruget kan Udførselen angives saaledes:

Udførsel af indenlandske Husdyrprodukter.

	1929	1928	1927	1925—29
Smør, Mill. kg	159,0	147,7	143,2	141,1
Ost, —	6,6	6,1	5,3	6,7
Æg, Mill. Snese	39,3	39,5	42,2	40,6
Bacon og Flæsk, Mill. kg.....	248,9	272,2	256,3	231,8
Levende Svin, 1000 Stkr.	51,1	44,9	37,3	32,8
Kød, Mill. kg	4,7	2,7	1,8	10,2
Slagteriaffald, Mill. kg	27,6	25,9	27,4	25,5
Lev. Hornkvæg, 1000 Stkr.....	270,0	255,2	262,7	205,6
Heste, 1000 Stkr.....	3,3	5,9	8,7	6,4

Desværre giver disse Udførselsmængder kun et ufuldstændigt Indtryk af Produktionen, idet Hjemmeforbruget saa skulde medtages; men paa dette Omraade savner vi stadig reelle Tal. Dog kan Forskydningen fra Aar til Aar iagttages.

Som det ses, har Smørudførselen atter naaet et Rekordtal. Ved Hjælp af bl. a. Mejeri-Drifts-Statistikens Opgørelser er det muligt at paapege, at der i Kalenderaaret 1929 antagelig er produceret mindst 5 Milliarder kg Mælk, hvoraf der kunne være fremstillet mindst 210 Mill. kg Smør. Regnes der gennemsnitlig med 1579 Tusinde Malkekøer for Aaret, skulde dette pr. Ko give omkring 3170 kg Mælk og 133 kg Smør.

Omregnes den udførte Kødmængde til levende Hornkvæg (ca. 250 kg Kød pr. Stk.), bliver der en samlet beregnet Udførsel af levende Hornkvæg paa næsten 289 Tusinde Stkr. Vi skal helt tilbage til de tre store Udfør-

selsaar under Krigen: 1915, 1916 og 1917 for at finde en større Udførsel; men det maa i denne Forbindelse ikke glemmes, at mens Kvægbestanden i 1929 var over 3 Mill. Stkr., havde vi i de nævnte Aar kun mellem 2,1 og 2,4 Mill. Stkr. Kvæg.

Fordelingen af denne store Eksport til de forskellige Lande vil fremgaa af nedenstaaende Oversigt:

Procentisk Andel i Danmarks Eksport.

	England			Tyskland			Andre Lande		
	1929	1928	1927	1929	1928	1927	1929	1928	1927
Smør	68	68	70	27	27	28	5	5	2
Ost	5	8	7	88	84	87	7	8	6
Æg	78	72	76	22	27	24	0	1	0
Slagteriaffald .	22	19	22	67	70	64	11	11	14

Af Bacon og Flæsk gik som sædvanlig over 99 pCt. til England. Tyskland tog derimod næsten 97 pCt. af alt levende Kvæg og 94 pCt. af Kødudførselen. Italien og Czekoslovakiet tog mindre Mængder af Hornkvægudførselen. Med Hensyn til Eksporten af levende Svin var det ogsaa Tyskland, der var Hovedaftageren med 87 pCt., mens Italien fik 10 pCt. I Fjor var disse sidste Tal henholdsvis 70 og 30. — I store Træk vil det ses, at Fordelingen ikke ændrer sig meget fra Aar til Aar.

Under den haarde Vinter beredte Isen en Del Vanskeligheder for Kreatureksporten til Tyskland, saaledes at Kødeksporten en Overgang var stigende trods den højere Told paa Kødet. Eksporten til England blev trods Vanskelighederne nogenlunde gennemført.

Aarets store alt overskyggende Eksportproblem fremkaldtes af Tysklands Toldforanstaltninger og de Forhandlinger, dette gav Anledning til. I Nytaarsartiklen i første Hefte af »Tidsskrift for Landøkonomi« er der nærmere gjort Rede for Situationen, som den forelaa ved Aarets Udgang. Den 21. December vedtog den tyske Re-

gering Toldforslaget om forhøjede Toldsatser paa Kvæg og Kød, og disse traadte derefter i Kraft Natten mellem 10. og 11. Februar 1930. Derimod er det foreløbig blevet ved Truslen om den forhøjede Smørtold, der som bekendt er afhængig af Vedtagelsen af en tysk-finsk Handelsoverenskomst.

Om de danske Produkters Stilling paa det engelske Marked i det forløbne Aar taler nedenstaaende lille Oversigt:

Danmarks Andel i Englands Indførsel.

		1929	1928	1927	1926
Smør.....	Mængde	34 pCt.	33 pCt.	34 pCt.	33 pCt.
	Værdi	36 —	36 —	37 —	36 —
Æg	Mængde	22 —	20 —	23 —	25 —
	Værdi	26 —	25 —	29 —	30 —
Bacon og Skinker	Mængde	53 —	55 —	54 —	42 —
	Værdi	55 —	56 —	54 —	43 —

I Konkurrencekampen synes Pladsen som Englands Hovedleverandør af disse 3 Produkter at være holdt solidt og godt i 1929 baade hvad Mængde og Værdi angaar. New Zealand og Australien holdt imidlertid en stærk Kampstilling paa Smørmarkedet, Holland og Irland paa Ægmarkedet, og for Bacon og Skinker var det ligesom i Fjor Holland og U. S. A., der trængte os haardest. Omend Holland gik en Smule tilbage fra sidste Aar, steg til Gengæld Eksporten fra De forenede Stater ikke ubetydeligt.

En lignende Opgørelse for Stillingen i Tyskland, hvad Mængderne af de vigtigste Eksportartikler angaar, findes i nedenstaaende Opgørelse:

Danmarks Andel i Tysklands Indførsel.

	1929	1928	1927
Heste	19 pCt.	27 pCt.	27 pCt.
Hornkvæg	80 —	81 —	77 —
Svin.....	29 —	34 —	35 —
Smør	33 —	32 —	31 —
Fersk Okse- og Kalvekød..	20 —	13 —	8 —
Fersk Flæsk og Svinekød..	37 —	41 —	27 —

For Aaret 1929 var den samlede Værdi af Danmarks Udførsel af indenlandske Varer ialt 1610 Mill. Kr. mod 1545 Mill. Kr. i 1928, men heraf udgjorde Værdien af de egentlige Landbrugsprodukter henholdsvis 1285 Mill. Kr. og 1244 Mill. Kr. for de to Aar. — Som nedenstaaende Tabel udviser, udførtes der i 1929 for 1260 Mill. Kr. Varer fra Husdyrbruget. Dette vil da sige, at ca. 78 pCt. af Danmarks samlede Udførselsværdi af indenlandske Varer stammer fra Husdyrbruget.

Udførselsværdien af indenlandske Husdyrprodukter. Mill. Kr.

	1929	1928	1927
Levende Dyr	88,4	85,5	92,8
Fersk Kød m. m.	512,6	482,2	453,6
Smør, Fløde, Mælk, Ost	526,2	506,7	469,4
Æg	84,5	84,4	87,8
Skind, Huder m. m.	28,7	35,8	28,2
Svinefedt og Kødkonserveres..	20,1	21,1	20,5
Tilsammen...	1260,5	1215,7	1152,3

Landets gode Høst danner Hovedgrundlaget for Fremtryllesen af disse Værdier. Men der maa mere til, og nedenfor angives den Indførsel af Foderstoffer, der har fundet Sted, og som antagelig er opfodret paa Husdyrene med Undtagelse af en Del af den under Uformalet Korn opførte Rug og Hvede, ialt 524 Mill. kg, der vil kunne være anvendt paa anden Maade. Det samme gælder muligvis mindre Mængder Soyamel m. m.

Indførsel af Foderstoffer (÷ Genudførsel). Mill. kg

	1929	1928	1927
Uformalet Korn.....	616,0	500,3	436,6
Majs	181,7	627,5	835,3
Oliekager.....	735,2	654,6	719,2
Oliekagemel, -skraa m. m.	79,6	87,3	48,6
Hvedeklid	70,9	102,3	89,1
Andre Foderstoffer	53,5	88,5	47,8

Mest afvigende fra de foregaaende Aar er Majsindførselen. Utvivlsomt spiller her de to gode Høstaar ind. Den stærke Nedgang er en Paamindelse om, at vor egen Korn-

høst ingenlunde er uden Betydning for Husdyrbrugets Forsyning med Raavarer.

Foderstofindførselens Værdi angives af Statistisk Departement, fra hvis Statistik ogsaa foranstaaende Opgørelse er hentet, saaledes:

Værdien af indførte Foderstoffer (÷ Genudførsel) Mill. Kr.

	1929	1928	1927
Uformalet Korn og Bælgsæd	127	195	200
Foderstoffer	174	176	142

Indlandets Produktion af Oliekager maa imidlertid heller ikke glemmes ved Overvejelser om Fodermængder og Foderværdier. I 1927 androg den saaledes 212 Mill. kg til en Værdi af 34 Mill. Kr.

Priser og Noteringer.

Fra »Landbrugsraadets Meddelelser« anføres følgende Betragtning over Aarets Prisforhold:

»For hele 1929 under eet sammenlignet med Aaret før viser Prisforholdene for Landbrugets vigtigste Eksportprodukter forskellige Ændringer, og Udviklingen i Priserne paa de enkelte Produkter er nærmest gaaet i modsat Retning af Eksporten. Gennemsnitsprisen for Smør har for hele 1929 ligget 4 pCt. lavere end i 1928. Medens Prisforholdene for Smør paa Verdensmarkedet i 1. Kvartal 1929 var noget bedre end i Fjor, har Prisen i de øvrige 3 Kvartaler af Aaret været lavere, og særlig mod Aarets Slutning har Markedet ligget meget svagt. I Mod-sætning hertil har Priserne paa Bacon næsten hele Aaret igennem paa Grund af de ofte knappe Tilførsler til det engelske Marked ligget betydelig højere end i Fjor. Størst var Prisforskellen i 1. Halvaar 1929, som udviste en Gennemsnitspris, der i Forhold til Prisen i samme Tidsrum af 1928 laa 26 pCt. højere. I sidste Halvdel af Aaret har Priskurven været noget nedadgaaende, og for hele 1929 er Gennemsnitsprisen 16 pCt. højere end i Fjor. Priskurven for Æg har i det forløbne Aar ikke afvejet meget fra de tilsvarende Priser i Fjor, og for hele Aaret viser

Gennemsnitsprisen sig ogsaa uforandret. Det samme gælder Slagtekvæg, for hvilket der i Gennemsnit er betalt en tilsvarende Pris som i Fjor. Kornpriserne har paa Grund af den store Verdenshøst i Fjor vist en stærk Tilbagegang i det sidste Aar og ligget 10—20 pCt. lavere end i 1928. Prisnedgangen har været størst for Havre og mindst for Hvede. . . . Majs og Bomuldsfrøkager har været forholdsvis dyrere end Korn, og Priserne paa disse Foderstoffer har kun ligget 6 og 8 pCt. lavere end i Fjor.«

Gennemsnitspriser og Noteringer.¹⁾

	1929	1928	1927	1909/14
Smør (Kbhv.s Smørnotering) . .	302	314	301	208
Sød Mælk (Mejeriforeningernes Notering ab Mejeri)	15,1	15,7	15,3	9,3
Æg (D. A. Æ.s Notering)	160	160	162	120
Ost (Ostemejeriernes Notering)	81	84	86	57
Flæsk (Andelsslagteriernes Landsnotering, 1. Klasse) . . .	159	137	134	97
Slagtekvæg (Kbhv.s Kvægtorv, Unge Køer, lev. Vægt)	46	45	48	55
Kælvekøer, Kr. pr. Stk. (Odense Marked, 1. Klasse)	379	357	399	290
Handelsheste, Kr. pr. Stk. (Fynske Landbof.s højeste Notering)	716	701	690	730
Torvegrise, Kr. pr. Stk. (Køge Marked)	35,82	21,50	19,00	—
Byg (Kbhv.s Kornmarked, Kø- ber-Notering)	16,14	19,69	20,19	13,07
Bomuldsfrøkager (Ø. A. F.s No- tering)	20,72	22,63	18,82	14,71
Majs (Kbhv.s Kornmarked, La- Plata)	16,71	17,78	14,40	11,27

En underligere Uddybelse af Produktionsvilkaarene faas gennem den omend langtfra udtømmende, saa dog almindelig brugte Opstilling:

	1929	1928	1927	1909/14
Forholdstal for Smørpris: Oliekagepris..	14,6	13,9	16,0	14,1
Forholdstal for Flæskepris: Majspris....	9,5	7,7	9,3	8,6

¹⁾ Hvor ikke andet er opgivet gælder Tallene Øre pr. kg.

Ved en Betragtning af Priser og Forholdstal maa det stadig erindres, at det er grove Gennemsnitstal. For Smør er det saaledes velkendt, at der er noget, der hedder Betaling over Top — og baade for Smør, Flæsk og andre Varer vil Aarets Ovrsekudsbetalinger spille ind, saafremt den virkelig betalte Pris skulde frem.

Tabeloversigten viser med stor Tydelighed de daarlige Vilkaar for Kødproduktionen, idet ingen andre af Husdyrbrugets Produkter ligger forholdsvis saa lavt i Pris som Slagtekvæg. I Særdeleshed kommer dette grelt frem ved en Sammenligning mellem de sidste Aars Priser og Priserne i 1909—14. 1929 gav ikke den Lysning for denne Produktionsretning, som man fra Opdræts- og Fedeegnene i vort Land spejdede efter. Tysklands toldpolitiske Stilling trak tværtimod yderligere Skyerne mørkere op paa dette Omraade.

Avlsarbejdet.

Hesteavlens har haft de samme Kaar som i de nærmest foregaaende Aar. Opdræfterne kan ikke ofre meget paa dette Alter, naar det da ikke ligefrem er Økonomien uvedkommende Grunde, der driver Værket. Vel ligger der en Opgave for med at forsyne Landet med en god og passende Arbejdshest, men der synes ligesom ikke rigtig at kunne komme Kulør over dette Avlsmaal, hvadenten Talen er om de lettere eller sværere Heste, og kun med Besvær holdes Avlsforanstaltningerne i Gang. Paa Dyrskuerne er Hesteudstillingerne smaa, og Handlerne med Avlsdyr er faa. Der er dog Grund til at nævne, at i 1929 blev der foretaget Afkomspræmiering af 35 Hingste i Jylland, og Statskonsulent *Kjær* udtaler, at ved Aarets Ungskue i Skanderborg var de toaarige jyske Hingste saa gode, at de afgav Bevis paa, at den jyske Hesterace vedblivende er i Udvikling.

Men paa Dyrskuerne var det ellers i 1929 Kvæg og Svin, der trak Opmærksomheden til sig — navnlig vel ikke mindst de store Svineudstillinger.

I Lighed med i Fjor skal der efter de udkomne Beretninger fra Landsdelenes Kvægavlssarbejde anføres følgende om Fremstillingen paa Dyrskuerne.

For Jyllands Vedkommende fremgaar det af »Kvægavlen i Jylland 1929«, at der ved de lokale Landboforeningers Dyrskuer blev præmieret følgende Antal Dyr:

	Tyre 1—3 Aar	Enkelte Køer	Enkelte Kvier	Samlinger og Familier
Jydsk Race	1289	407	245	959
Rød dansk Malke race ...	1051	386	194	505
Korthornsrace	715	399	232	342
Hollandsk Race	19	4	6	13
Jersey —	3	0	0	2
Andre eller ikke ang. Race	3	3	3	6
Ialt i 1929...	3080	1199	680	1827
— 1928...	2857	1200	636	1853
— 1927...	2267	928	427	2300

Ved Ungskuet i Skanderborg præmieredes følgende Antal Dyr:

	Tyre	Enkelte Kvier	Samlinger og Familier
Jydsk Race	194	35	29
Rød dansk Malke race ...	157	11	6
Korthornsrace	25	12	2
Ialt...	376	58	37

Endelig blev der ved de jydsk Skuer præmieret nedenævnte Antal ældre Tyre over 3 Aar med henholdsvis

	Individspræmie	Afkomspræmie
Jydsk Race	97	30
Rød dansk Malke race ...	95	51
Korthornsrace	54	30
Hollandsk- og Yerseyrace	3	0
Ialt...	249	111

Paa Fyn fremgaar Dyrskuevirksomhedens Omfang af Beretningen fra Kvægavls- og Kontrolforeningerne, hvori det angives, at følgende Antal Dyr præmieredes:

	Tyre	Enkelte Køer og Kvier	Samlinger og Familier
Lokalskuerne....	522	485	305
Fællesskuet	304	27	47

Af Jerseyracen anerkendtes desuden 11 Tyre og 26 Køer eller Kvier. 46 Tyre paa Fyn fik i 1929 Afkomspræmie.

Fra Dyrskuerne paa Sjælland anføres i Stedet for Antallet af præmierede Dyr de til Skuerne anmeldte Dyr:

	Tyre	Køer	Ungkvæg
Lokalskuerne....	801	643	884
Fællesskuet	469	139	156

Af de til Fællesskuet anmeldte Tyre blev 107 tildelt Afkomspræmie.

Til Fællesskuet paa Lolland-Falster var anmeldt 98 Tyre. Afkomspræmiering foretoges i 1929 for 21 Tyre paa Lolland-Falster.

Paa Bornholm blev 16 Tyre tildelt Afkomspræmie.

Naar undtages de smaa Bidyrskuer, der holdes i forskellige Egne, viser der sig at være afholdt ialt 117 lokale Dyrskuer, hvoraf de allerfleste er afholdt af enkelte Landboforeninger, nogle er imidlertid Fællesskuer for flere Foreninger. Til 6 af disse lokale Dyrskuer i Jylland har der været knyttet Skuer for ældre Dyr med baade Individ- og Afkomspræmiering, altsaa svarende til de tidligere Statsskuer, der ogsaa ofte holdtes i Tilknnytning til lokale Skuer. Paa Øerne knytter denne Præmiering af ældre Dyr samt den nævnte Afkomspræmiering sig til de provinsielle Fællesskuer. Med de 4 store Fællesskuer (Ungskuer) har der i 1929 været afholdt ialt 121 Dyrskuer foruden Bidyrskuerne.

Det bør nævnes, at ved alle Landets Skuer har der været betydelige Udstillinger af Svin, særlig fra Avlscentrene, mens det derimod har knebet med at faa fylde Hesteudstillinger frem.

Kontrollforeningsbevægelsen har det hidtil, ligesom for Dyrskuerne, knebet med at faa en samlet Oversigt over, idet der vel findes en Beretning fra hver Provins, men enkelte Oplysninger og Opstillinger kan være afvigende.

Kontrollforeninger i Virksomhed 1928—29.

	Antal Forenin- ger	Antal Besætnin- ger	Antal Køer	pCt. kontroll. Køer
Jylland	631	18,883	267,572	28,0
Sjælland	310	9,549	132,360	41,0
Fyn og Langeland .	271	9,226	100,130	58,7
Lolland-Falster . . .	84	2,091	38,629	50,0
Bornholm	30	659	11,309	40,1

I de offentliggjorte Kontrolberetninger findes dog af forskellige Grunde enkelte Foreninger udeladt fra Aarsopgørelsen, ligesom Jerseybesætningerne ogsaa er fra-draget. I hosstaaende Opgørelse over Ydelsen i de for-skellige Landsdele er Koantallet tillige beregnet efter Køer i 365 Dage. —

Kontrollforeningernes Regnskaber 1928—29.

	Antal			Gennemsnitsydelse pr. Ko		
	For- ninger	Besæt- ninger	Køer	kg Mælk	pCt. Fedt	kg Smør
Jylland	621	18,513	259,412	3,420	3,72	141,8
Sjælland	303	9,150	127,430	3,498	3,83	149,7
Fyn og Langeland . .	255	8,569	94,390	3,848	3,88	167,0
Lolland-Falster . . .	84	2,091	37,639	3,246	3,84	139,0
Bornholm	30	659	11,309	3,541	3,90	154,3

Af Kontrolberetningerne kan uddrages mange interes-sante Forhold:

Paa Fyn er der saaledes 2 Foreninger, Revninge og Havndrup, der møder med det store Udbytte af henholdsvis 210 kg og 200 kg Smør gennemsnitlig pr. Ko. Der var endvidere 365 Køer, som i 1928—29 gav over 300 kg Smør. Højeste Udbytte præsteredes af Ko Nr. 32 hos *P. M. Holmslund*, Espe, med den enorme Ydelse af 10,419 kg Mælk, 4,83 pCt. Fedt og 567 kg Smør.

Paa Sjælland havde Tjustrup Kontrollforening et

gennemsnitligt Aarsudbytte af 211 kg Smør pr. Ko. 210 Køer har over 300 kg Smør.

I Jylland var der 190 Køer, der gav over 300 kg Smør, og Aarets Rekord-Ko, Nr. 155 hos *E. Mollerup Blach*, Taastrupgaard, slog den fynske Ko med 1 kg Smør mere, nemlig: 5790 kg Mælk, 8,58 pCt. Fedt og 568 kg Smør. Det er en Jerseyko, som saaledes har hidtil højeste Ydelse her i Danmark, og at det er en god Ko, fremgaar deraf, at den Aaret før gav 521 kg Smør.

Ogsaa med Hensyn til Tuberkulosens Bekæmpelse begynder Kontrolberetningerne at indeholde værdifulde Oplysninger. Paa Fyn fandtes saaledes 2671 Besætninger eller 30,6 pCt. af de kontrollerede Besætninger at være fri for Tuberkulose. Paa Sjælland var der 1920 Besætninger eller 20,6 pCt. af dem, der var under Kontrol. Lolland-Falster kan opgive 781 Besætninger, hvilket er 37,4 pCt. af de kontrollerede Besætninger, som er fri for Tuberkulose.

Om Virksomheden indenfor Kvægavlsforeningerne (Tyreholdsforeningerne) vil der kunne hentes Oplysning fra nedenstaaende Opgørelse over Foreninger, der har søgt om Statstilskud:

	Antal Foreninger	Antal Tyre	Fremgang fra sidste Aar Foreninger	Tyre
Jylland	572	635	÷ 7	÷ 8
Sjælland	222	269	+ 5	÷ 1
Fyn og Langeland.	160	225	+ 4	+ 6
Lolland-Falster ...	34	38	+ 4	+ 2
Bornholm	31	36	+ 3	+ 4

Nogen stærk Udvikling af denne Sag synes der ikke at være, men delvis kan dette forklares ved de mange mindre Sammenslutninger (Konsortier), som i de senere Aar er dannet, og som ikke søger Statstilskud. — Til foranstaaende Tabel maa dog nævnes, at der fra Jylland opgives ialt 642 Kvægavlsforeninger, altsaa 70 flere end der har søgt Statstilskud. Interessant er det for Jyllands Vedkommende at iagttage den racemæssige Forskydning,

der er foregaaet med Foreningstyrene. For ca. 30 Aar siden udgjorde Tyre af jydsk Race ca. 85 pCt., men efter en ret jævn Nedgang indtil 1920 har de i den sidste halve Snes Aar udgjort omkring 40 pCt. Tyre af Rød Dansk Malke race har i samme Tidsrum bevæget sig fra ca. 9 pCt. til i 1929 at udgøre 34 pCt. Korthornstyrenes Antal steg fra ca. 6 pCt. ved Aarhundredskiftet, til de i 1920 kulminerer med 40 pCt. Derefter har der stadig været Tilbagegang, og i 1929 udgør Korthornstyrene kun de 26 pCt. af Foreningstyrene.

Handelen med Avlsdyr har været livlig i 1929. Et stort Tal af Auktioner er holdt Landet over. Lad være, at det ikke altid er absolut 1. Kl. Tyre, der udbydes, saa er der dog næppe Grund til at betvivle, at Auktionerne bidrager til at sprede en betydelig Mængde brugelige Tyre ud i den almindelige Avl. Det er ikke let for Tiden at sælge en Tyr eller Tyrekalv, hvis ikke Ophavsindividernes Ydelse ligger omkring de 200 kg Smør. Erfaringerne fra Auktionerne viser, at Folk nu kræver denne Ydelse. Og det er kun godt det samme; Eksteriøret er man ikke tilfreds med alene.

De »finere Varer« finder let Afsætning uden Auktionerne, og saadanne Dyr er ogsaa i 1929 betalt med høje Priser. En Statistik er vanskelig at fremskaffe, men eksempelvis kan anføres, at 83 Handler med Tyre af R. D. M., offentliggjort i »Sjællands Stifts Landbrugstidende« — men udenfor Auktionerne — udviste en gennemsnitlig Pris af 1510 Kr. kontant og 1200 Kr. paa Vilkaar. Gennemsnit af 20 Handler med Tyre af jydsk Race androg ca. 1500 Kr. kontant og 1800 Kr. paa Vilkaar. Indenfor alle Racer fandtes i 1929 Eksempler paa høje Handelspriser: 4—5000 Kr. kontant og lignende Summer paa Vilkaar.

Med Aarets herskende Kaar for Kødproduktionen er det ikke underligt, at Principperne for Korthornsracens Avl og Brug maa trænge sig frem til Drøftelse. Det er vel ikke utænkeligt, at der atter en Gang kan oprinde

bedre Betingelser for Udnyttelsen af Kødproduktions- og Tilvækstevnen hos Kvæget; men i 1929 stod ligesom de foregaaende Aar Mælkeproduktionen i Forgunden.

Forsøgslaboratoriets Kvægfordringsforsøg bragte ikke i 1929 Resultater af saa grundlæggende Betydning for Kvægets Fodring, som tidligere Aar har givet, men dette var ej heller at vente. Med megen Interesse har det praktiske Landbrug imidlertid modtaget, hvad der foreløbig er fremkommet om Opdrætningsforsøgene, og det afventer med ikke mindre Interesse, om det skulde lykkes ogsaa at faa Bidrag til bedre Klaring af det vanskelige Sommerfodringsproblem. — I Forbindelse med Omtalen af disse Fodringssspørgsmaal skal nævnes, at Forsøgslaboratoriets 131. Beretning, der udkom i 1929 og har til Undertitel: Om Grundtrækkene af Malkekvægets Ernæringslære — udarbejdet af Professor *H. Møllgaard* og Forsøgsleder *Aage Lund* — er et Værk, der maa paakalde Interesse baade ved sit Indhold som ogsaa ved de selvstændige Opfattelser, Forfatterne lægger for Dagen.

Stambogsføringen for Kvæg fortsattes i Aarets Løb ad de afstukne Baner og efter de lagte Planer. Af den røde Kostambog udkom 9. Bind, omfattende 477 Køer af Rød Dansk Malke Race, som gennemsnitlig har haft en Ydelse af: 4948 kg Mælk, 4,28 pCt. Fedt og 237,7 kg Smør. For samme Race udkom 33. Bind af Stambog over Tyre samt 6. Bind af Registerstambogen. — Foruden Registerstambøger for saavel Kornthorns- som for Kvæg af jydsk Race udkom der en Elitestambog over Kvæg af jydsk Race og en Elitestambog for Korthorn. Begge disse Elitestambøger omfatter baade Tyre og Køer og er forsynet med Tavler over saavel Tyreslægter som Kofamilier.

De fleste i den foregaaende Skildring nævnte Avlsforanstaltninger gælder for Kvæget, men en Del af dem bringes ogsaa til Anvendelse i Svineavl, omend under andre Former.

Under Dyrskuerne er alt nævnt, at Svineudstillingerne

var store i 1929. Det erkendes, at ogsaa Dyrskuerne er betydningsfulde for Svineavlens rationelle Ledelse. Men iøvrigt præges Svineavlens stærkt af, at selve det bærende Fundament her er Avlscentre. 215 statsanerkendte Avlscentre var i Gang i 1929. De havde ialt 1624 kaarede Sør. Med den Gang, der har været i den almindelige Svineavl, ligger det lige for, at der har været god Efter-spørgsel efter Centrenes Materiale i 1929.

Stambogsføringen for Svin er nu i Hovedsagen ledet paa samme Maade som for Kvæget, nemlig af De samvirkende danske Landboforeninger gennem et nedsat Stambogsudvalg med Konsulent *K. M. Jensen* som Stambogsfører.

Fra Forsøgslaboratoriets Forsøg med Svin foreligger i 1929 17. Beretning om de sammenlignende Forsøg med Svin fra statsanerkendte Avlscentre samt 3. Beretning om Fodringsforsøg med Svin. Den sidste omhandler Forsøg med proteinrige Kraftfodermidler som Erstatning for skummet Mælk og Korn samt Forsøg over Tapiokamel.

Forskellige Forhold tyder paa, at der i Aarets Løb i mange Besætninger maa have været en Del Dødelighed med Smaagrisene eller Uheld med Sohødet i det hele taget. Ellers vilde antagelig Grisemarkederne have været mere fyldte, end de i Reglen har været.

Svineholdet var i 1929 indenfor dansk Husdyrbrug det, der økonomisk havde den største Bærekraft, og Aaret udrandt med nedadgaaende Priser for Smørproduktionen. Med ikke ringe Spænding afventer derfor danske Landmænd, hvorledes Aaret 1930 husdyrbrugsmæssigt vil arte sig. Thi skulde begge disse to Hovedstrenges svigte, har de fleste Følelsen af, at vanskelige Tider staar for.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1929.

II.

Beretning fra Statskonsulent Anton Christensen.

Saafrømt en Maskinhandler skulde karakterisere Aaret 1929, vilde han i det store Hele betegne det som et særdeles godt Aar. Der var gennemgaaende betydelig Anskaffelse af Landbrugsmaskiner, og Maskinfirmaerne erklærer, at Betalingen gik sikkert og hurtigt ind. Dette er et af de glædelige Resultater af god Høst og noget bedre økonomiske Vilkaar end de foregaaende Aar.

Indenfor Jordbearbejdningsredskaberne er der ikke foretaget væsentlige Forandringer eller Forskydninger.

Det i Foraaret 1928 nedsatte Udvalg til Undersøgelse af Mulighederne for Standardisering af Landbrugsmaskiner har delt sig i to Underudvalg, af hvilke det ene har beskæftiget sig med Plove og det andet med Ring- og Cambridgetromler. Underudvalget for Plove har navnlig haft Opmærksomheden henvendt paa Muligheden af at standardisere en Ploved af en saadan Form, at den kan monteres med Skær, Muldplade, Landside m. m. fra de gængse danske Plove.

Der har vist sig en ikke ringe Interesse for Standardisering af Tromleringe. Der er indsamlet Materiale fra nogle danske Jernstøberier, som fremstiller Tromleringe. Det viser sig, at der er mange forskellige Størrelser, men Afvigelserne er saa ringe, at man uden Skade og praktisk Gêne kan gruppere dem efter to forskellige Størrelser, og der er nu Bestræbelser i Gang for at søge

standardiseret et Par Ringstørrelser til Cambridgetromler, ligesom der drøftes Mulighederne for en Typisering af Tromler, saa der fremkommer færre Størrelser i Handelen.

Der er stadig Bestæbelser fremme for at fremstille Harver, som besidder nogle af Fjedertandskultivatoren Fortrin uden at være behæftet med dens Mangler.

Navnlig er der levende Interesse for Redskaber og Maskiner til Brug i Roemarken. I Sommeren 1929 blev der anstillet en Del Observationer vedrørende Roehakker, ligesom der blev foretaget Nyhedsprøver med Radrensere, Beskyttelsesskiver, Beskyttelsesplader m. m. Resultatet af disse Undersøgelser, saavel som af andre Nyhedsprøver, er meddelt i 57. Beretning om Statens Redskabsprøver.

Forøvrigt var Aaret 1929 særlig karakteriseret ved en ualmindelig Interesse for Kunstgødningsspredere. Disse Maskiner har været kendt et Par Menneskealdre, men det er navnlig i de allerseneste Aar, at man i den brede Praksis har interesseret sig for dem. Den stigende Interesse for Gødningsspredere skyldes ikke alene den voksende Anvendelse af Kunstgødning, men det har næppe heller været uden Betydning, at det ved adskillige Observationer er godtgjort, at saavel almindelig Haandspredning som Spredning fra Vogn med Hensyn til Fordelingens Regelmæssighed staar betydelig tilbage for Maskinspredning.

I Foraaret og Sommeren 1929 blev der af Statens Redskabsudvalg afholdt en Prøve med Kunstgødningsspredere, hvori deltog de fleste Typer af disse Maskiner. Foruden de velkendte Fabrikater af udenlandsk Oprindelse deltog i Prøven et Par nye danske Konstruktioner, som vakte en ikke ringe Opmærksomhed. Den nye »D. U. G.«, konstrueret af Landbrugskandidat *J. M. Hendriksen*, Odense, har vist sig anvendelig ikke blot til Spredning af Kalksalpeter, men ogsaa til Fordeling af Superfosfat; det samme kan siges om Gødningssprederen »Villemoes«.

der arbejder efter et nyt originalt System. Maskinen har vakt megen Opmærksomhed og har allerede faaet en ikke ringe Udbredelse. Resultaterne af Prøven med Gødningsspredere er meddelte i den 55. Beretning fra Statens Redskabsudvalg, der udkom i Juli 1929, saa den kunde foreligge ved det jydsk Ungskue i Skanderborg, hvor Beretningen solgtes, ligesom der blev givet nogle Meddelelser fortrinsvis baseret paa Resultater fra de foretagne Undersøgelser.

Der er voksende Interesse for Anvendelse af Høspredere, som i de sidste Aar i Sammenligning med tidligere har faaet en anseelig Udbredelse, hvilket hænger sammen med den voksende Forstaaelse af Betydningen af formaalstjenlig Høberedning.

I det Hele har der været stor Afsætning for Mejemaskiner, og der er bl. a. kommet flere Tractor-Bindere i Brug. Interessen koncentrerer sig fortrinsvis om Tractorbindere, hvor Arbejdsorganerne bevæges af en Aksel fra Tractorens Motor.

Ligesom i et Par foregaaende Aar er der foretaget Observationer med Bindegarn fortrinsvis af dansk Fabrikat; det viste sig ved de sidste som ved tidligere Observationer, at dansk Høstbindegarn kan ligestilles med det indførte og konkurrerer med Hensyn til Pris.

Transportapparater til Sæd, Hø og Halm vinder stadig Udbredelse, og navnlig er det sidste Aar karakteriseret ved betydelig Anskaffelse af Negblæsere, d. v. s. Transportapparater, hvor Afgrøden transporteres af en Luftstrøm. Apparatet er indrettet saaledes, at Afgrøden transporteres uden at komme i Berøring med Ventilatorens Vinger, saa der ingen Fare er for Beskadigelse. Negblæserne kan være arbejdsbesparende, men de kræver betydelig Trækkraft, saa de vil blive forholdsvis kostbare i Brug, i Synderlighed hvor der anvendes elektrisk Kraft, og Strømprisen er stor.

Der har været mere roligt om Kværnsprogsmaalet i 1929 end i det nærmest foregaaende Aar. Hovedinteressen

samler sig om Underløberkværne. Indenfor de solide, danske Fabrikater er der næppe stor Forskel paa Kværnenes Godhed og Kraftforbruget ved Formaling. Naar der opstaar Divergens mellem Leverandør og Bruger med Hensyn til Opfattelsen af Kraftforbrug og Arbejdsydelse, skyldes det oftest Misforstaaelse med Hensyn til Kravene til Malefinhed. Statens Redskabsudvalg har nogle Gange foretaget Undersøgelser og sammenlignende Prøver vedrørende Kraftforbrug og Malefinhed, hvor det har vist sig, at naar to Kværne af forskellig Fabrikat maler til samme Finhed, har Forskellen i Kraftforbrug været ret ringe.

Den i foregaaende Aar opdukkede Interesse for Plovdræning er kølnet noget. Dertil har maaske bidraget, at den stærke Frost i 1929 har ødelagt adskillige Plovdræningsarbejder, der var foretaget i 1928; desuden har der ikke været saa haardt Brug for Plovdræning som i tidligere mere fugtige Aar.

I Efteraaret 1929 blev der paa Visborggaard prøvet en Grøftegraveplov, der trækkes af Heste; den graver smalle Grøfter med glatte, lodrette Vægge, men der maa selvfølgelig foretages en Efterpudsning før Rørlægningen.

I Roerensningsmaskiner er der livlig Udvikling, og det bliver mere og mere almindeligt at rense Rodfrugterne til Foderbrug. Endskønt man opnaar den mest effektive Rensning ved Vadsugning, er det de saakaldte Tørensere, som vinder mest Udbredelse, hvilket selvfølgelig hænger sammen med, at de er bekvemmere i Brug og ikke stiller Fordring til Installation i samme Grad som de egentlige Vadskemaskiner. Det viser sig dog ret ofte, at Fabrikanterne undervurderer de Paavirkninger, en Roerenser er udsat for, saa flere Roerensere holder forholdsvis kort, fordi de er temmelig spinkle i Bygning.

I Efteraaret 1929 var jeg efter Landbrugsministeriets Opfordring i Lausanne, dels for at deltage i den der afholdte Landbrugsmaskinuge, og dels for at bistaa ved

Bedømmelsen af forskellige Planer og Projekter vedrørende Maskiner for det mindre Jordbrug. De fortsatte Undersøgelser med de anerkendte og færdigfremstillede Maskiner skal foretages i Efteraaret 1930.

Jeg har i 1929 besøgt den tyske Landbrugsudstilling i München og deltaget i adskillige Planteavlsmøder, Delegeretmøder og andre Landbomøder; jeg har holdt enkelte Foredrag og skrevet nogle Artikler og medvirket ved Affattelsen af Beretninger fra Statens Redskabsudvalg.

III.

Beretning fra Statskonsulent N. Balle.

Skønt Aaret 1929 blev stærkt opreklameret som et »Læseaar«, saa blev det for mig nærmest et »Skriveaar«. Maskinbog for Landmænd, som jeg redigerede og skrev ca. Halvdelen af, blev gjort færdig og udsendtes i Februar. Derefter udarbejdede jeg 53. Beretning fra Statens Redskabsudvalg om Motorprøver, der afholdtes i 1928.

Endelig har jeg i Løbet af Aaret skrevet langt den væsentligste Del af den af Teknologisk Institut udgivne »Motorbog«. Hensigten med denne Bog er at yde Vejledning til de mange, der i deres daglige Virksomhed arbejder med Motorer, men mangler speciel mekanisk og teknisk Uddannelse, altsaa de allerfleste almindelige Motorpassere, mange Haandværkere, Landmænd, Fiskere o. s. v. En væsentlig Del af Arbejdet med Motorbogen bestod i at skaffe godt og tidssvarende Billedstof, thi lige saa let som det er at skaffe Tegninger af gamle, forældede Motortyper, lige saa vanskeligt er det at skaffe gode Illustrationer til de mange helt nye Typer.

For at samle Materiale foretog jeg i Sommerens Løb flere Rejser i de tre skandinaviske Lande, og det lykkedes mig gennem personlig Paavirkning at fremskaffe

Tegninger og Billeder af de fleste typiske, moderne Motorer.

Blandt de ikke faa Afleveringsprøver, som jeg i Aarets Løb har forestaaet paa Elektricitetsværker og Mølleries, er der særlig Grund til at nævne en Prøve med en 150 HK. Burmeister & Wain Dieselmotor af den nye kompressorløse Type. Prøven forløb i enhver Henseende tilfredsstillende, og det viste sig, at Forbruget af Brændselolie laa adskilligt under Forbruget ved en tilsvarende Motor med Kompressor.

I Forsommeren kom den med saa megen Interesse imødesete nye »Fordson«. Jeg fik den første stillet til Raadighed for Undervisningen for Landbohøjskolens Elever og benyttede Lejligheden til at gennemgaa den nærmere. De konstruktive Ændringer er dog ikke af gennemgribende Art, hvilket bedst viser, hvor fuldkommen i konstruktiv Henseende allerede første Udgave var. Men den har faaet en lidt større Motor, og Kompressionsrummet er blevet forbedret, saaledes at Motoren sikkert har faaet en ikke ubetydelig Forøgelse i Kraft.

Da en enkelt Traktorkøber havde fattet særlig Interesse for den tyske Bæltetraktor »Stock«, og der ingen af disse er kommet her til Landet, tog vi i Fællesskab over til et Par store Godser i Mecklenburg, hvor nævnte Traktor blev os forevist i Arbejde.

I mange Henseender virkede den tiltalende, men da Firmaet ikke vilde yde de af os krævede Garantier, specielt med Hensyn til at den skulde kunne indrettes til at gaa med Petroleum, blev Forhandlingerne afbrudt.

Paa Foranledning af Professor Westermann har jeg beskæftiget mig en Del med Konstruktion af Drænplove og Trækanordninger i Forbindelse med disse. Noget positivt Resultat er der dog i hvert Fald endnu ikke kommet ud af disse Forsøg.

Af smaa Forbrændingsmotorer for Landbrug o. lign. sælges der vedblivende ubegribeligt mange, og skønt der fremstilles og sælges mange af dansk Fabrikat, indføres

dog langt de fleste; ikke alene fra Amerika, men ogsaa fra Tyskland, England og Frankrig indføres der nu Landbrugsmotorer. Adskillige af de nye Typer er blevet afprøvet paa Teknologisk Institut under min Ledelse.

Iøvrigt har jeg været optaget af Undervisning baade paa Landbohøjskolen og paa Teknologisk Institut. Sidstnævnte Sted har jeg som sædvanlig været Leder af samtlige Maskinkursus og Motorpasserkursus for Landmænd samt af Motorkursus for Fiskere.

Konsultationer vedrørende Opfindelser har ogsaa i det forløbne Aar krævet sin Del af min Tid, men kun en enkelt af dem har været af virkelig Interesse, nemlig Kapitajn Ovrebek's Snoretræk. Med dette gjorde jeg en Del foreløbige Forsøg, og Resultaterne af disse, der i mange Henseender var meget lovende, meddeltes i »Jordbrugs Teknik«. Desværre forhindrede andet Arbejde og iøvrigt ogsaa Pladsforhold mig i at fortsætte Forsøgene.

IV.

Indberetning fra Statskonsulent Chr. H. Ibsen.

I Aaret 1929 har jeg været noget mindre optaget udenfor Hjemmet end i 1928, nemlig 274 Dage, og Aarsagen hertil maa søges i den strenge Snevinter.

Mejeribesøgene har været Hovedarbejdet og har udgjort 283, men derudover har jeg deltaget i Bedømmelsen af Smør 7 Gange ved »Lovbefalede Smørbedømmelser ved Forsøgslaboratoriet«, ved Landsmejeriudstillingen i Forum, ved 49 Bøtteudstillinger i Kredsene og ved 27 Lagerbedømmelser; i Bedømmelsen af Ost ved 6 Osteudstillinger i Kredsene samt i Ostelagerbedømmelserne to Gange: i Gl. Roskilde-Kredsen paa 13 Mejerier, i Holbæk-Kredsen paa 8 Mejerier, i Maribo-Kredsen paa henholdsvis 23 og 24 Mejerier, i Præstø-Kredsen paa 10 Mejerier og i Sorø-Kredsen paa 11 Mejerier. Endvidere har jeg

været indbudt til og deltaget i 24 Møder, hvoriblandt Delegeretmøderne i Dansk Mejeristforening, Mejeriernes Fællesorganisation, Lolland-Falsters Mejeriforening, Sjællandske Landboforeninger, Lolland-Falsters Landboforeninger m. fl. Overtrædelserne af »Pasteuriseringsloven« og »Smørloven« har krævet hver 5 Møder. Jeg har holdt 33 Foredrag.

Mejeribesøgene har som sædvanlig for en stor Del haft sin Aarsag i en mër eller mindre daarlig Smørkvalitet. I Eftersommeren og Efteraaret er Smørfejlene »ostesur« og »sur« optraadt ret stærkt, men det mærkelige ved disse Fejl har i dette Aar været, at de ikke kunde afhjælpes paa den sædvanlige Maade ved kraftig Syrning af Fløden og stærk Skylning af Smørret. Iagttagelser fra forskellige Mejerier, hvor Fejlene er optraadt, tyder paa, at den til disse Mejerier leverede Mælk i en eller flere Henseender har været abnorm og saaledes, at den vanskelig lod sig syrne. Ofte har Tilfældet været dette, at Syren om Morgenen var ganske tyndflydende, og paa Bunden af Syrebeholderen kunde ligge et tyndt Lag af udskilt Ostestof; i Flødesyrningsbassinet kunde Fløden om Morgenen ligeledes være ganske tynd, og det i Bassinet udskilte Ostestof, der naturligvis kom med over i Kærnen, kunde ved Kærnemælkens Aftapning stoppe Smørsien. Paa saadanne Mejerier hjalp det som Regel at tage anden Mælk til Syrefremstilling og at bruge meget stor Syretilsætning til Fløden. Paa andre Mejerier, hvor man havde de nævnte Fejl, var alle Forhold tilsyneladende i Orden, men den fremstillede Syre og den syrnede Fløde manglede Aroma, og Smørret blev stadig daarligt. Som Regel kunde Fejlene her afhjælpes ved at tage Blandingsmælk til Syrefremstilling, men paa eet Mejeri, hvor der kun var to Leverandører, hvis Mælk ikke var særlig god, maatte man have Mælk til Syrefremstilling fra et andet Mejeri, før det hjalp, men saa hjalp det ogsaa hurtigt og i høj Grad. Hvorvidt disse Vanskeligheder er forbigaaende eller noget, der vil komme igen i den kommende Som-

mer og Efteraar, og om Fejlene skyldes Eftervirkning fra Mund- og Klovesyge, andre Abnormiteter hos Malkekørne, Fodringen eller andet, kender jeg desværre ikke.

Smørfejlen »oliet«, »tallet« er ligeledes optraadt ret hyppigt i Aaret. Fejlen kan have mange Aarsager, som daarlige Transportspande, ufortinnede Apparater i Mejerierne, daarlig Mælk, daarlig Syrning o. l., men den kan ogsaa skyldes Skyllvand, hvis Indhold af Jern og andre for Smørret skadelige uorganiske Bestanddele samt Bakterier er for stort. De sidstnævnte Aarsager er de almindeligste, og de kan — sikkert i alle Tilfælde — fjernes ved Installering af et Vandrensningsanlæg, hvis Indretning og Omfang i hvert enkelt Tilfælde bestemmes paa Grundlag af det til Raadighed værende Vands Sammensætning. Der er for mig ingen Tvivl om, at for langt den største Part af Mejerierne vil Installeringen af et Vandrensningsanlæg betyde en Stigning i Smørkvaliteten.

Sprødt Smør har, naar undtages ganske enkelte Mejerier, hvis Leverandører ikke vil tage Hensyn til indvundne Erfaringer paa dette Omraade, kun optraadt ganske lidt i Aaret.

Om- og Nybygning af Mejerier, Anskaffelse af nye Maskiner og Apparater har krævet en stigende Mængde Mejeribesøg, hvorimod Afregningsforholdene med Hensyn til Mælkens Smørfedt, der saa godt som overalt er i Orden, kun har krævet faa Besøg, hvor det nærmest gik ud paa at faa foretaget mindre Ændringer, der skulde føre nærmere imod Retfærdigheden i denne Henseende. Mælkebedømmelsen og Kvalitetsbetalingen gaar fremad, men kun langsomt; det er vanskeligt at faa de sidste Mejerier med i dette Arbejde.

Lagerbedømmelserne har jeg kun kunnet følge i ringe Omfang, hvorimod jeg har fulgt alle Bøtteudstillingerne i Distriktet. De sidste har, som jeg flere Gange har skrevet, deres store Mission, men de giver ikke et saa godt Udtryk for vort Eksportsmørs Kvalitet som de første, idet man ved disse, hvis ikke andet Arbejde lagde Beslag paa

Tiden, kunde følge Kvaliteten fra Uge til Uge Aaret igennem.

Der har i Sorø-Kredsen været afholdt et saakaldt Syrningskursus, hvor hver Deltager mødte med en eller flere Syreprøver til Bedømmelse, der blev foretaget af 3 Dommere. Efter Syrebedømmelsen var der Foredrag med paafølgende Diskussion.

Ostebedømmelserne og Ostelagerbedømmelserne i Kredsen er fortsat i samme Spor som tidligere, og de har derfor ogsaa i sidste Aar haft de samme Goder og Mangler som tidligere.

Som Fællescensor i Maskinlære har jeg været til Stede ved Afgangsprøverne for Mejerister paa Dalum og Ladelund Mejeriskoler, ligesom jeg ogsaa har deltaget i »Kort Kursus« paa Ladelund.

Tiden til Hjemmearbejde og til at følge med i Mejeri-brugets Literatur har været for ringe tilmaalt.

Boganmeldelser og udkomne Bøger.

Haandbog i Fjerkræavl. Af Statskonsulent W. A. Kock (Det Schönbergske Forlag, Kbhvn.). — I den sidste Menneskealder har Fjerkræavlen, og da særlig Hølseavlen, været Genstand for en stærk Udvikling her i Landet. Inden for Hølseavlen er Ægproduktionen det bærende, og intet andet Land har i Forhold til Befolkningens Størrelse saa stor en Ægudførsel som Danmark. Denne beløber sig til ca. 40 Mill. Snese aarlig og repræsenterer en Værdi af over 80 Mill. Kr. Danmark leverer ca. 12 pCt. af de Æg, der afsættes paa Verdensmakedet, samtidig med at et betydeligt Hjemmeforbrug af Æg og Fjerkrækød er tilfredsstillet. Efter Smør og Bacon er Æggene nu naaet op til at udgøre den trediestørste af Landbrugets Udførselsartikler, og ligesom for de to førstnævnte Varer, er det ogsaa for Æggenes Vedkommende England, der er vort Hovedmarked, idet dette Land aftager 78 pCt. af vor Æg-eksport.

Fra at være et upaaaaget Bierhverv er Ægproduktionen saaledes gennem Aarene vokset op til at blive en vigtig Landbrugsproduktion, men skal denne stadig udvikles og gøres yderligere lønnende, kræves der her, ligesom paa alle andre Omraader, faglig Indsigt. Blandt dem, der har ydet Fjerkræavlerne værdifuld Støtte, maa fremhæves W. A. Kock, der som Konsulent for Landhusholdningsselskabet og siden 1920 som Statskonsulent i Fjerkræavl har udført et særdeles fortjenstfuldt Arbejde, saavel i Tale som i Skrift, til dansk Fjerkræavls Fremme.

Statskonsulent Kock, der tidligere har udgivet en mindre »Haandbog i Fjerkræavl«, der i 1924 udkom i fjerde Udgave og omfattede ca. 200 Sider i Oktavformat, har nu paa Det Schönbergske Forlag paabegyndt Udgivelsen af et nyt stort, rigt illustreret Værk, »Haandbog i Fjerkræavl«, der vil blive af betydeligt større Omfang og fint udstyret. Det omfattende Værk, hvoraf 1. og 2. Hefte foreligger, er i stort Kvartformat, trykt paa ekstra svært, glittet Papir og for de kolorerede Tavlers

Vedkommende paa fint Kunsttrykpapir; det vil ikke alene blive det største, men ogsaa det mest gennemillustrerede Arbejde om Fjerkræavl, som hidtil har foreligget inden for de nordiske Lande. Ifølge den udsendte Subskriptionsindbydelse vil det betydelige Billedmateriale, der ogsaa vil omfatte adskillige Farvetryk, gengive forskellige Racer blandt Høns, Ænder, Gæs, Kalkuner og Duer, samt Afbildninger af bl. a. Anlæg, Huse, Redskaber, Behandlingsmaader og Fjerkræsygdomme, der er af Betydning for den praktiske Fjerkræholder.

Haandbogens Tekst vil komme til at behandle alle Spørgsmaal vedrørende Fjerkræavl og Ægproduktionen og saaledes bl. a. indeholde Afsnit om: Fjerkræavlens Betydning og videre Udvikling, praktiske Vink for Begyndere, Hønsegaarde og -huse, erhvervsmæssig Hønsedrift, Hønseserier her i Landet og i Udlandet, Kyllingeopdæt, Hønsenes Røgt, Pleje og Fodring, Fjerkræsygdomme, Fjerkræprodukternes Behandling, Fedning og Slagtning af Fjerkræ, Fjerkræfedningsindustrien i andre Lande, Hønseracer, Avlsmaader, Æglægningskontrol, Regnskabs- og Stambogsføring, naturlig og kunstig Rugning, Rugecentraler, Produktion af daggamle Kyllinger, Kalkunavl, Avl og Opdræt af Vandfugle, Dueavl, Fjerkræavl her i Landet og i Udlandet m. v.

Statskonsulent Kocks Navn borger for, at den nye Haandbog vil blive et praktisk anlagt Standardværk og et betydeligt Kildeskift. Gennem sin over 25-aarige Konsulentvirksomhed har Forfatteren haft Forbindelse med Fjerkræavlens praktiske Udøvere i Landets forskellige Egne, ligesom han ved gentagne Rejser og Ophold i de paa Fjerkræavlens Omraade toneangivende Lande har haft Lejlighed til at skaffe sig nøje Kendskab til Fjerkræavl i Udlandet og drage Lære deraf.

Værket, der afsluttet vil foreligge i to Bind, vil udkomme i 18 Hefter paa ialt ca. 600 Sider.

Regnskabsbog for Landmænd. Af Konsulent *Jes Nielsen*. 7. Udgave. 67 Sider. (Konrad Jørgensens Bogtrykkeri, Kolding). I denne Bog er der kun foretaget ganske uvæsentlige Ændringer fra den foregaaende Udgave. Den er Typen paa et vel tilrettelagt Kolonneregnskab, et System, der har den ikke ubetydelige Fordel, at Arbejdet ved de daglige Noteringer er forholdsvis ringe, ligesom det giver let Adgang til at danne sig et Indtryk af Bedriftens økonomiske Stilling paa et hvilket som helst Tidspunkt af Regnskabsaaret, og endelig er Opgørelsen ved Aarets Slutning uhyre let.

Bogen indeholder foruden Pengeregnskabet Skemaer til Husholdningsregnskab, til Statusopgørelse og til Beregning af den

skattepligtige Indkomst, og den er forsynet med en kortfattet, men fyldestgørende Vejledning.

Efter Regnskabets Udstyr og Omfang at dømme er det nærmest anvendeligt for smaa og middelstore Landbrug, som ikke er interesseret i Gennemførelsen af et Driftsregnskab, og det kan foruden den rent skattemæssige Side af Sagen tillige blive en god Støtte for Landmanden i hans økonomiske Dispositioner.

H. C. R.

Winkler: Handbuch der Milchwirtschaft. Erster Band. Erster Teil. Die Milch. 413 Sider. (Julius Springers Forlag, Berlin). Sammen med de bekendte tyske Forskere *Grimmer* og *Weigmann* har den østrigske Professor *Winkler* paabegyndt Udgivelsen af en omfattende Haandbog i Mejeribrug. Værkets enkelte Afsnit bliver forfattede af ikke mindre end 24 forskellige Fagmænd, saaledes at man overalt i Artiklerne træffer det indgaaende Kendskab til Emnerne, der kun kan erhverves ved selvstændigt Arbejde med de paagældende Ting. Haandbogen bliver i 3 Bind, der hver for sig falder i 2 afsluttede Dele, saaledes at den i Virkeligheden kommer til at bestaa af 6 Bøger af ganske antageligt Omfang.

I Øjeblikket foreligger 1. Bind. 1. Del: Mælken, dens Sammensætning, Egenskaber, Forandringer og Undersøgelse. Det er her helt igennem moderne Synspunkter, der gør sig gældende ved Behandlingen af Stoffet, og det er interessant at lægge Mærke til, i hvor høj Grad amerikanske Arbejdsmaader og Forskningsresultater kommer frem i denne Bog, der dog udelukkende er skrevet af Tyskere.

Trods Bogens Størrelse ser man straks, at Mejerividenskaben nu er bleven saa omfattende, at der langt fra kan blive Tale om at tage »alt« med; men alt ialt, synes jeg, man maa sige, at Forfatterne paa en udmærket Maade har forstaaet at sondre mellem væsentligt og uvæsentligt. En vis Ujævnhed i Fremstillingen kan selvfølgelig ikke undgaas, naar der er saa mange om Arbejdet; dette gør sig saaledes gældende m. H. t. Literaturhenvisningerne, der danner Slutningen af hvert Afsnit. Skønt disse tilsammen fylder ca. 35 Sider og saaledes udgør op imod en Tiendedel af Bogen, maa man dog mene, at de ikke for alle Afsnits Vedkommende er saa fuldstændige, som man kunde ønske det i en Haandbog; man træffer saaledes Gang paa Gang i Teksten Omtale af Arbejder, der hverken er citerede eller kan anses for almindeligt kendte. Et kuriøst Udslag af denne Ujævnhed er, at Symbolet for Brintioneksponenten skiftevis skrives p_H (S. 38), P_H (S. 286) og p_H (S. 365). Adskillige Ting, der sædvanlig kun behandles ganske kort i Mejerilitteraturen, er behand-

let i selvstændige Afsnit, dette gælder saaledes Mælkens Vitaminer og Mælkens Haptiner og Antigener. Som et særlig interessant Afsnit kan man maaske have Lov at fremhæve det af *Lohnis* skrevne om Mælkens almindelige Bakteriologi. Under Omtalen af Fedtbestemmelserne i Mælk savner man Schmid-Bondzynski-Ratzlaffs Metode; i det Hele taget synes man ikke ret mange Steder at lægge tilstrækkelig Vægt paa, at denne Metode er den eneste af de nøjagtige Laboratoriemetoder, der giver sikre Resultater, selv naar Fedtet er noget omdannet, saaledes som det kan være Tilfældet, saa snart Mælken ikke er helt frisk. Blandt Hurtigmatoderne til Fedtbestemmelse nævnes Morsinmetoden (ganske vist med nogen Reservation), medens den danske Høybergske Metode er forbigaaet, skønt det dog er den, der danner Grundlaget for de »centrifugeløse« Metoder. Et udmærket Afsnit af *Demeter* om bakteriologiske Undersøgelsesmetoder viser, hvorledes man rundt omkring virkelig tager fat paa at anvende Bakteriologien inden for det praktiske Mejeribrug.

Søncke Knudsen.

Korn- og Frøtærskværket »Heureka«. 58. Beretning fra Statens Redskabsudvalg. 30. Beretning fra Nyhedsudvalget. Afgivet af Dommerudvalget ved *Anton Christensen*. 19 Sider. (Aug. Bangs Boghandel, Kbhvn.).

Esbjerg Høstbindegarn. 59. Beretning fra Statens Redskabsudvalg. 31. Beretning fra Nyhedsudvalget ved *Anton Christensen* og *H. Rosenstand Schacht*. 11 Sider. (Aug. Bangs Boghandel, Kbhvn.).

Meddelelser fra Holbæk Amts økonomiske Selskab. Toogfyrrtyvende Aargang. 336 Sider. (Kalundborg).

Special-Beretninger af Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik (Regnskaber for 1929) for Københavns Amts, Frederiksborg Amts, Sorø Amts, Holbæk Amts, Præstø Amts, Maribo Amts, Bornholms, Sønderjyds, Ribe Amts, Ringkøbing Amts og Thisted Amts Mejeriforeninger. Udgivet af Udvalget for Mejeri-Statistik ved *L. P. Frederiksen*. (Odense).

Markeder for Husdyrprodukter. Rapport Nr. 2 fra »Statsministeriets Udvalg for nye Markeder«. 96 Sider. (J. H. Schultz Forlag, Kbhvn.).

Aarsberetning om Det kongelige danske Landhusholdningsselskabs Virksomhed i 1929—1930. Udarbejdet af Selskabets Sekretariat. 155 Sider. (Kbhvn.).

Mindre Meddelelser.

Købmand Jørgen Sørensen og Hustru, Cecilie Sørensen, født Langes Legat. Af dette Legat, der bestyres af Landhusholdningsselskabet, vil der i September Maaned blive uddelt nogle faa Portioner til unge, lærvillige Mennesker, der opholder sig paa Landet eller i Stationsbyerne, til videre Uddannelse i deres Fag, ligegyldigt om det er Landmænd, Handlende, Haandværkere — Mænd eller Kvinder.

Ansøgning skrives paa Skema, der faas paa Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontor, Vestre Boulevard 34, København V., og maa være tilbagesendt Selskabet inden den 1. August.

Uddeling af Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedailler. Landhusholdningsselskabet lader i 1930 uddele indtil 20 Sølvmedailler til Tyende paa Landet og Landarbejdere (Mænd og Kvinder), der har vist særlig Dygtighed i et eller flere til Landbrug, Havebrug eller Skovbrug hørende Fag. Ogsaa til lang og tro Tjeneste tages der Hensyn, men først i anden Række.

Indstillinger, ledsaget af fornødne Oplysninger, derunder Navn, Adresse, Alder, om Vedkommende tidligere har været indstillet, Anbefalinger fra Husbonden, og med den stedlige Landboforenings eller Sogneraadets Erklæring indsendes paa almindeligt Brevpapir (Skema benyttes ikke) til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab inden den 1. August.

Danmarks Ostproduktion i 1929. Kontoret for Mejeri-Statistik oplyser, at der i 1929 her i Landet er produceret Ost paa 511 Andelsmejerier og 77 Privatmejerier, ialt 26,5 Mill. kg, hvoraf de 44 pCt. er fremstillet paa Fyn-Langeland, 35 pCt. paa de østlige Øer og 21 pCt. i Jylland. 87,7 pCt. af Produktionen er fast Ost, væsentligst med 20—30 pCt. Fedt i Tørstoffet. 60 pCt. af den faste Ost betegnedes som Goudaost, 12 pCt. som Dansk Schweizerost og 12 pCt. som Steppeost; Resten betegnedes Tilsiterost, Backsteiner, Taffelost og Derbyost. Den bløde Ost, som androg 12,3 pCt. af den samlede Produktion, var hovedsagelig Kasein, Kvarg og Roquefortost, samt i mindre Mængder Ryge-, Knap- og Myseost og andre Sorter.

Om Prisniveauet efter Verdenskrigen og Prisernes Indflydelse paa Landbrugets Driftsformer.

Foredrag ved Konsulentmødet den 22. Februar 1930
af Landbrugskand., cand. polit. *Thomas Junker.*

Naar man har givet mig den ærefulde Opgave at tale om Prisniveauet efter Verdenskrigen og Prisernes Indflydelse paa Landbrugets Driftsformer, er det naturligt, at jeg begynder med nogle Bemærkninger om, hvad man forstaar ved Begrebet Prisniveau, og hvorledes man forsøger ved Hjælp af Tal at tegne et Billede af dets faktiske Forandringer.

Ønsket om en konstant Værdimaaler er meget gammelt og har beskæftiget Nationaløkonomien tit og ofte. I et Samfund, der er i stadig Udvikling, og hvor Tilbud og Efterspørgsel i Hovedsagen bestemmer Produktionens Retning og Omfang, er det jo imidlertid en Selvfølge, at ingen enkelt Vare gennem en længere Periode vil have konstant Købeevne overfor alle andre Varer. Ikke engang vort bedste Værdimaal: Pengene, har denne Egenskab, eftersom deres Købeevne kan forandres, baade som Følge af Ændringer paa Varesiden — større eller mindre Produktion — og som Resultat af Variation i deres Mængde eller Fordeling. Dette har vi i frisk Erindring fra Tiden under og efter Verdenskrigen.

Det umulige i at skabe et konstant Værdimaal i Relation til den enkelte Vare har fremkaldt Forsøg paa at finde brugbare Udtryk for Svingningerne i Pen-

genes almindelige Købeevne ovefor større eller mindre Grupper af Varer.

Det er dette, man tilsigter med de saakaldte Pristal eller Index-Tal.

Beregningsmetoderne for disse er i Princippet ganske simple. Jeg skal derfor nøjes med at antyde lidt om, hvordan vore to vigtigste Pristal herhjemme fremkommer.

Ældst blandt Pristallene er det saakaldte En-gros-Pristal. Det beregnes af Statistisk Departement oprindelig paa Grundlag af Oplysninger om Priserne paa 34 forskellige Varer, som man tillagde forskellig Vægt efter deres Betydning i Omsætningen. Til at begynde med tog man Priserne i Gennemsnit af Aarene 1891—1900 til Sammenligningsgrundlag, medens man for de senere Aars Vedkommende har benyttet Priserne i 1913 som Udgangspunkt.

Hvis man tager Priserne paa de forskellige Varer og regner med forskellige Mængder, alt efter hvor stor de paagældende Varers Betydning i Omsætningen skønnes at være, og adderer Summerne, kommer man til et Tal, der angiver Totalprisen for de Mængder, man regner med. Benytter man saa samme Fremgangsmaade paa et senere Tidspunkt, vil Summen, naar den sammenlignes med den tidligere Totalpris, give Oplysning om en eventuel Forandring i Pengenes Købeevne ovefor de benyttede Varer og Kvantiteter.

Man faar imidlertid paa denne Maade nogle meget store og uhaandterlige Tal at arbejde med. Derfor er man mere og mere gaaet over til at sætte Udgangspunktets Pristal = 100 og saa omregne de efterfølgende Tal i samme Forhold. Derved bliver Tallene overskuelige, og man opnaar den Fordel, at man straks kan se, hvor mange Procent Tallet for et bestemt Tidspunkt ligger over eller under Tallet paa Begyndelsestidspunktet. Naar vi f. Eks. siger, at En-gros-Pristallet i Januar Maaned i Aar var 143, betyder det, at Priserne i Gennemsnit laa

43 pCt. over Priserne paa tilsvarende Mængder og Varer i 1913.

Foruden dette Pristal, som altsaa omfatter Varer og Priser i Storhandelen, har vi et andet, der kaldes Detailpristallet. Det er beregnet med Priserne i Juli 1914 som Udgangspunkt. Man har benyttet den Fremgangsmaade, at en Del Familier med en Aarsindtægt paa ca. 2000 Kr. har indsendt Regnskaber over deres Udgifter. Af disse Regnskaber har man saa dannet Gennemsnitstal for Kvantiteterne af de forskellige Varer og sat den samlede Gennemsnitsudgift ifølge Priserne for Juli 1914 = 100. Derefter har man undersøgt, hvad de samme Vare-mængder m. v. vilde koste i Detailhandelen paa forskellige senere Tidspunkter, og konstateret den procentiske Op- eller Nedgang.

Det sidst offentliggjorte Detailpristal var 170, og det udtrykker følgelig, at de samme Varer, Goder og Tjenesteydelser, som en Familie med et Par Tusinde Kroners Indtægt brugte i 1914, i Januar 1930 vil koste 70 pCt. mere, end de gjorde lige før Krigen, eller at et Husholdningsforbrug som det, der i 1914 kostede 2000 Kr., nu vil koste 3400 Kr. Detailpristallet skal altsaa udtrykke Svingningerne i Pengenes Købeevne overfor en Families Forbrug. Det er, om jeg saa maa sige, Leveomkostningernes varierende Størrelse til forskellige Tider, det skal give et Billede af. Det er følgelig ikke blot et Varepristal, hvor Detailpriserne er lagt til Grund, det er ogsaa paavirket af andre Udgifter, som Skatter, Foreningskontingenter, Lægehjælp, Lys, Husleje o. s. v.

Man bør imidlertid ikke overvurdere Pristallenes Nøjagtighed. Selv om man ved En-gros-Pristallene tillægger Varerne forskellig Indflydelse efter deres Betydning i Udgangsaarene, er det jo ikke givet, at Varernes forholds-vise Andel i Omsætningen bliver den samme i Fremtiden. Tværtimod, det er højst usandsynligt! Ligeledes med Detailpristallet: Prisforskydninger indenfor de forskellige Varegrupper vil ofte medføre Forskydning i For-

brugets Fordeling paa de enkelte Hovedposter. Nye Varer og Kvaliteter kommer frem, Surrogater tages i Anvendelse og bringer Muligheder for større Forbrug paa andre Omraader o. s. v. Endelig er Fordelingen af Udgifterne paa de enkelte Varegrupper ikke den samme for et stort som for et lille Budget.

En yderligere Gennemgang af Pristalsteorien er neppe paakrævet. Mine Bemærkninger herom har blot haft til Formaal at antyde disse Beregningers Princip og at advare mod en almindelig Tilbøjelighed til at tillægge Tallene større Værdi, end de i Virkeligheden har.

Jeg gaar derefter over til at give en Oversigt over Prisniveauets Forandringer rundt om i Verden i Perioden efter Verdenskrigen, hvorefter jeg vil belyse Prisforholdene for en Del vigtige Varer og Forhold af speciel Interesse for Landbruget.

Maa jeg først bede Dem kaste et Blik paa

Tabel 1. En Gros- og Detailpristal samt Guldparitet i forskellige Lande.

Aar	Danmark			Norge			Sverige			England			U. S. A.		
	G. ¹⁾	E.	D.	G.	E.	D.	G.	E.	D.	G.	E.	D.	G.	E.	D.
1914	100	100 ²⁾	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1920	59	374	262	62	382	307	77	359	270	75	307	255	100	226	217
1921	66	250	237	56	298	294	84	222	236	79	197	222	100	147	180
1922	78	179	199	65	233	251	98	173	190	91	159	181	100	149	167
1923	68	201	204	62	232	238	99	163	174	94	159	171	100	154	170
1924	62	226	214	52	267	249	99	162	171	91	166	171	100	150	169
1925	79	210	219	67	253	259	100	161	176	99	159	173	100	159	174
1926	98	163	184	83	198	220	100	149	172	100	148	170	100	151	175
1927	100	153	176	97	167	203	100	146	169	100	142	164	100	146	173
1928	100	153	176	100	161	193	100	148	173	100	140	165	100	140	165
1929	100	150	173	100		181	100		169	100		161	100		

¹⁾ G. ∅: de forskellige Landes Valutakurser i pCt. af Guldpariteten. § repræsenterer Guld. E. = En Gros-Pristal, D. = Detail-Pristal.

²⁾ »Finanstidende«s Pristal indtil 1924 incl., derefter Statistisk Departements. Alle Tallene er Gennemsnitstal for de paagældende Aars Opgørelser.

Jeg har i denne Tabel sammenstillet Oplysninger fra fem forskellige Lande, fordi jeg meget gerne vil fremhæve hele Prisproblemets internationale Karakter og Sammenhæng.

Tallene i Spalte E omfatter En-gros-Pristallene, hvor Priserne lige før Verdenskrigens Udbrud er benyttet som Udgangspunkt og Sammenligningsgrundlag. Krigen fremkaldte som bekendt Verden over kolossale Prisstigninger. De naar deres almindelige Højdepunkt omkring Aaret 1919—20 i de Lande, hvis Valuta ikke blev bragt fuldkommen i Ulave. Stigningen under Krigen var stærk overalt, men noget forskellig i de forskellige Lande. Den varierer fra godt og vel Fordobling i U. S. A. til stærkt henimod Firedobling i Danmark, Norge og Sverige, medens vi i England har en Tredobling af En-gros-Priserne. Forskellen har mange Aarsager, men at Prisstigningen var mindst i U. S. A. i Sammenligning med de her nævnte europæiske Lande, finder utvivlsomt en væsentlig Del af sin Forklaring i det Forhold, at Dollaren stadig var knyttet fast til Guldets, medens de andre Lande ved Verdenskrigens Ophør alle havde en mere eller mindre ren Papirmøntfod, der jo tillod store Udsving fra Guldets Værdi.

At saadanne Udsving fandt Sted i rigeligt Maal erindrer vi alle, og Kolonnerne mærket G, σ : Guldparitet, viser det ogsaa. I 1920 staar vi i Danmark og Norge med Kroner, som maalt i Forhold til Guld var formindsket med ca. $\frac{2}{5}$ af deres Værdi, medens England og Sverige kun havde reduceret deres Penges Guldværdi med ca. $\frac{1}{3}$.

Krigen var en Højkonjunkturperiode af mægtige Dimensioner. Denne Højkonjunktur brød imidlertid pludseligt sammen i Forsommeren 1920. Verdenskrigen afløses af Verdenskrisen. De høje Priser, som var fremkaldt af den almindelige Varehunger i Krigens sidste Aar og den allerførste Efterkrigstid, var blevet yderligere og stærkt stimuleret af rigelige amerikanske Kreditter, saavel fra Regeringens som Cen-

tralbankernes Side, og af en meget liberal Rentepolitik i Forbindelse med en stærk Forøgelse i Omløbsmidlerne. Der forelaa med andre Ord ved Krigens Slutning endogsaa i Amerika en decideret Inflationstid. Da saa imidlertid den amerikanske Regering ophørte med at yde Kredit til de allierede, europæiske Magter, blev Resultatet, at disse ikke var i Stand til at aftage og betale de Massetilbud, specielt af Landbrugsvare, som forelaa. De havde simpelthen ikke egne Betalingsmidler nok. Samtidig gennemførte Federal Reserve Bankerne en ganske bevidst Deflationspolitik i de Forenede Stater. Man forhøjede Rentesatserne stærkt, og Staten inddrog bl. a. gennem høje Skatter statslige Betalingsmidler.

Forskellige andre Stater følger Amerikas Eksempel. Det gælder saaledes England, der paabegynder den Deflationspolitik, som i Løbet af Aaret 1921 driver Sterlingkursen op fra $\frac{3}{4}$ af Pariteten til $\frac{9}{10}$, og det gælder Sverige, der gennemfører en meget haardhændet Deflation, som allerede i Løbet af et Aars Tid bringer Valutaen meget nær op til Pari (se Tabel 1). Paa lignende Maade gaar det i andre Lande, som Schweiz, Frankrig, Belgien og Canada og lidt senere Holland, omend Tempoet er noget forskelligt og den opadgaaende Tendens ikke føres lige langt igennem. Ogsaa vor Krone følger i de første Efterkrigsaar en opadstigende Kurve.

Gennem denne mere eller mindre bevidste Deflationspolitik forøger man Pengenes Købevne, eller, hvad der vil sige det samme: Man drev det almindelige Prisniveau ned. I U. S. A. er Faldet fra 1920 til 1921 ikke mindre end 35 pCt., maalt med En-gros-Pristallet, og i de andre, i Tabel 1 nævnte, Lande — England, Sverige og Danmark — hvor det internationale Prisfald yderligere forstærkes af en samtidig Kursstigning paa Landets Mønt, er Prisfaldet endnu større.

Der er altsaa i hvert Fald to store Hovedaarsager til det internationale Prisfald, som sætter ind i 1920—21.

Den ene — og vistnok den væsentligste — er kort udtrykt: Europas Fattigdom. Den forcerede Produktion af Krigsfornødenheder og selve Krigens Beslaglæggelse af Mandskab og Kapital havde selvfølgelig reduceret Europas Produktion af normale »Fredsgoder« meget stærkt. Ikke mindst var Krigen jo den store Kapitalforbruger. Det er derfor en Selvfølge, at da Krigen hørte op, var Europa forarmet og forgældet. Skønt man vel næppe nogensinde har oplevet større Varehunger i en Verdensdel, faldt Priserne, fordi det nu engang, som Verden er indrettet, er baade Tilbud og Efterspørgsel, der bestemmer Prisen, og Efterspørgselen er afhængig af Købeevnen. Købeevnen er imidlertid — naar man ser bort fra enhver Form for Kredit — til syvende og sidst en Funktion af Produktionens Størrelse. Hvis der ingen Kredit findes, kan et Land ikke købe mere fra Udlandet, end det kan betale ved Hjælp af sin egen Produktion. Det er dette Forhold, som man maa gøre sig klart, thi det giver i Virkeligheden den nærmestliggende Forklaring paa, hvorfor Verdenskrisen kom straks efter Verdenskrigen.

Men til Forklaring af Krisens Pludselighed og dens stærkt akutte Form, maa ogsaa med Styrke fremhæves: Ophøret af de amerikanske Kreditter og den allerede nævnte Deflationspolitik, som paabegyndes i flere Lande. Det er den svigtende Købeevne, som drager Prisfaldet med sig.

Naar Europa under Krigen stiftede Gæld i de Forenede Stater, betød det reelt, at Europa skaffede sig Købeevne, som var uafhængig af dets Produktion. Da Strømmen af Betalingsmidler i Form af amerikanske Kreditter til Europa hører op, bryder Europas Købeevne mere eller mindre sammen, og Resultatet bliver Prisfald.

Samtidig med de omtalte Landes Tendens mod Pari vil man erindre, at Bevægelsesretningen i forskellige andre Aftagerlande er en ganske anden m. H. t. Pengenes Kursværdi. I første Linje maa her nævnes Tyskland. Skønt Tysklands Valuta allerede i 1920 var reduceret til

ca. 7 pCt. af sin oprindelige Værdi overfor Dollaren, gaar Marken i 1921 ned, saa Gennemsnitskursen i 1922 ligger 30 pCt. lavere end Aaret før, for derefter med vanvittig Hast at fortsætte den Deroute, der i Løbet af 1922 og 1923 gør Marken ganske værdiløs som internationalt Betalingsmiddel.

Ligeledes vil man erindre, at Østrig i disse Aar fuldstændig devalluerer sin Valuta. Ogsaa Finland samt de sydeuropæiske Lande paa den pyrenæiske Halvø og Balkanhalvøen udviser i 1920—21 Kursfald, ligesom dette er Tilfældet med flere syd- og mellemamerikanske Stater.

Denne Inflationsbevægelse fremkaldte naturligvis i de paagældende Lande stærke Prisstigninger maalt i Landets Mønt. Her maa man imidlertid huske, at en Inflation, mens den foregaar, medfører stærke Forskydninger indenfor de forskellige Befolkningslags Købeevne. Mange Lønninger, Pensioner, Renter o. s. v. vil ikke ændres i samme Forhold eller samme Tempo som Pengenes Værdi forandres. Derfor vil Inflationen medføre en ringere Købeevne hos meget store Befolkningslag. Heraf følger igen, at Importmulighederne bliver stærkt vanskeliggjorte. Jeg tror derfor, at man ogsaa som medvirkende Aarsag til Krisen — den viser sig jo især gennem vanskelige Afsætningsforhold — maa regne med, at man gennem Inflationen i mange Lande lægger en stærk Dæmper paa Importmulighederne.

»Fredskrisen«, som man har kaldt den, rammer selvfølgelig saa godt som alle Erhverv, omend langtfra lige haardt. Vi skal imidlertid her i Hovedsagen beskæftige os med Landbrugserhvervet, og kommer kun ind paa Industri- og Handelsproblemer, for saa vidt de har Interesse for Belysningen af Landbrugets Arbejdsvilkaar.

Holder vi os først til U. S. A. lyder kyndige Folks Betretninger paa, at Amerikas Landbrug oplevede den værste Depression, det nogensinde har været udsat for.

Følger vi En-gros-Pristallet paa Tabel 1, ser vi, at Nedgangen her er meget stærk og meget hastig. Allerede i 1921 naar vi Minimum, hvorefter Faldet er standset for en Aarrække.

Særlig haardt rammes Landbruget, idet Landbrugsvarernes Pris falder betydelig stærkere end Prisen paa Industrivarer og Arbejds-løn. Dette Forhold er internationalt, og samme Linjer genspejler sig overalt, hvor jeg har kunnet undersøge Prisrelationerne.

Jeg gengiver her i Sammendrag en Tabel, som findes i en Afhandling af den kendte amerikanske Landbrugs-økonom Dr. E. G. Nourse i »Recent Economic Changes«.

Tabel 2. Index-Tal. U. S. A.

	Priser paa Landbrugets Salgsvarer	Priser paa Varer, som Landbrugerne skal købe	Landbrugs- lønninger	Skatter paa Landbrugs- formue
1914.....	100	100	100	100
1919.....	209	205	206	130
1920.....	205	206	239	155
1921.....	116	156	150	217
1925.....	147	159	168	250
1927.....	131	154	170	258

Forskellen i Faldhastigheden er ganske tydeligt gengivet i disse Tal. Priserne paa Landbrugets Fornødenheder og Arbejdskraft stod i nogenlunde samme Forhold til hinanden ved Krigens Slutning som før Krigen. Hvor Farmeren i 1914 fik 1 \$ for sin Hvede, Majs eller Bomuld, fik han over 2 \$ i 1919—20. Saa styrtede hele Prisbygningen sammen til godt og vel det halve for Landbrugets Salgsvarer. Ogsaa de Varer, Landmanden skal købe, faldt i Pris, og ligeledes gik Lønningerne ned. Men paa disse Omraader var Faldet ikke nær saa stærkt. For Skatterne er Forholdet helt galt. Her er Stigningen stærk og fortsat saa langt frem, Oplysninger derom hæves.

Disse Forhold er som nævnt ikke specielt amerikanske. De kan genfindes overalt i den civiliserede Verden. Et Par Eksempler vil vise det.

I England fremgaar det saaledes af en Sammenligning imellem Landbrugsvarernes og Industrivarernes Pristal, at de førstnævnte er faldet betydeligt stærkere — i Forhold til Perioden 1909—14 — end de sidstnævnte, og i Tyskland finder vi følgende: Sammenligner vi i Tiden fra Aarhundredskiftet Index-Tallene for 10 vigtige Landsbrugsvarer med Index-Tallene for 10 vigtige Industrivarer, hvor i begge Tilfælde Gennemsnitspriserne 1891—1900 er sat = 100, finder vi, at saavel Landbrugs- som Industrivarer stiger i Pris, men medens Landbrugsvarerne efterhaanden indtil 1913 var gaaet op med ca. $\frac{1}{3}$, var Industrivarernes Stigning kun ca. $\frac{1}{6}$. Landbrugsvarernes Købeevne overfor Industrivarer var følgelig væsentligt forbedret. Tager vi derimod Perioden 1909—13 som Udgangspunkt og sammenligner Forholdene efter Markstabiliseringen 1924 faar vi følgende Tal:

Tabel 3. Tyske Indextal.

	Landbrugs-	Indextal Industri- produkter	Prisforhold (Industrivarer = 100)
1909—14.....	100	100	100
1924.....	111	143	78
1925.....	124	148	84
1926.....	122	138	88
1927.....	130	143	91
1928.....	125		

Vi bemærker her, at Forholdet er det omvendte fra før Krigen: Landbrugsvarernes Købeevne overfor Industriens Frembringelser er betydelig mindre end før. Prisfaldet har været stærkere for Landbrugsvarerne end for Industrivarerne. Eller for at sige det samme paa en anden Maade: Maalt i Forhold til før Krigen har Industrien formaaet at tiltvinge sig en større Prisopgang paa sine Varer end Landbruget har paa sine. Vi bemærker dog samtidig, at Forholdstallene i sidste Kolonne viser en tydelig Tendens mod Retablering af det gamle Bytteforhold.

Ogsaa her hjemme er Situationen den samme efter Kronestigningen. Dette fremgaar af nedenstaaende Tabel 4.

Tabel 4. Pristal for forskellige Varegrupper. Danmark.

1913 = 100	Vegetabilke Levnedsmidler	Animalske Levnedsmidler	Metaller og Metalvarer	Kalk, Cement, Mursten, Glas	Tekstil & Kon- fektion	Tekn. Kemiske Artikler	Vegetabilke Levnedsmidler	Animalske Levnedsmidler	Metaller og Metalvarer	Kalk, Cement, Mursten, Glas	Tekstil & Kon- fektion	Tekn. Kemiske Artikler
Jan. 1925	221	242	262	280	342	271	100	100	100	100	100	100
1925	185	213	237	278	312	260	85	87	91	99	92	96
1926	138	155	196	251	232	198	62	64	75	90	68	73
1927	140	139	192	224	218	177	63	57	73	80	64	65
1928	132	141	184	209	222	170	60	58	70	75	65	63
1929	117	150	186	198	216	172	53	62	71	71	63	64
Jan. 1930	108	146	185	194	205	174	49	60	71	69	60	64

Pristallene her er hentet fra den officielle Statistik. Tabellens venstre Halvdel viser Prisforskydningerne med 1913 som Maaleaar, medens jeg i Tabellens højre Side har sat Pristallene for Januar 1925 — altsaa før Kronestigningen = 100, for derved at give en let Oversigt over Prisfaldets procentvise Størrelse siden Kronestigningen. Man ser tydeligt 1) alle de nævnte Industrivarer steg betydeligt stærkere under Krigen og Inflationen end Landbrugsvarerne, 2) da Prisfaldet kom, ramte det Landbrugsvarerne langt haardere end Industrivarerne, 3) der er endnu ingenlunde bragt det normale Før-Kriseforhold tilveje igen mellem de to Hovedvaregrupper, 4) Faldet i den vegetabilke Produktions Priser er fortsat stærkt i de allersidste Aar, medens Forholdet — taget som Helhed — er betydeligt gunstigere for den animalske Produktion. hvor Priserne har ligget noget mere konstante siden 1927.

Som ofte nævnt i Krisediskussionen forklarer de nævnte Prisforskelle en ikke ringe Del af Landbrugets Vanske-

ligheder med at bringe Balance mellem Indtægter og Udgifter tilveje igen.

Ogsaa for Arbejdslønningerne finder vi en langsommere Tilpasning herhjemme — altsaa et langsommere og mindre Fald. Dette belyses i følgende Tabel:

Tabel 5. Arbejdslønnen i Landbruget.

Overens- komst af	Sommer Kr. pr. Dag	Vinter Kr. pr. Dag	Rel. Tal. $\frac{1}{5} 25 = 100$
$\frac{1}{5}$ 1925	6.30	5.70	100
$\frac{1}{11}$ 1925	5.70	5.10	90
$\frac{1}{5}$ 1926	5.25	4.70	83
$\frac{1}{5}$ 1927	5.00	4.50	79
$\frac{1}{5}$ 1929	4.85	4.35	77

Jeg har benyttet de i Overenskomsterne mellem Landarbejderforbundet og Arbejdsgiverforeningen fastsatte Takster for faste Daglejere paa egen Kost som Eksempel paa Lønvariationerne, og man vil bemærke, at Lønnedgangen kun udgør 33 pCt. til Dato — altsaa betydeligt mindre end Landbrugets Salgsvarer er faldet, ja endog mindre end Nedgangen har været for Industrivarer.

Paa et enkelt Omraade af særlig Interesse for Landbruget har den industrielle Produktion imidlertid under Krigen og i Efterkrigstiden udviklet sin Teknik paa saa fremragende Maade, at det har givet sig Udslag i en Prisenedgang af et saadant Omfang, at den endogsaa kan siges at have overgaaet Faldet i vegetabiliske Produkters Pris. Jeg tænker her paa Kunstgødningsproduktionen. Priserne her ligger ifølge de officielle Pristal ca. 3 pCt. lavere, end Tilfældet var før Krigen — et Forhold, som betegner et Lyspunkt af stor Værdi, og som er medvirkende Aarsag til, at Gødningsintensiteten i de senere Aar har kunnet forøges med betydelig Fordel.

Min næste Opgave bliver at gøre Rede for Hovedtrækene i Prisdryskningernes Indflydelse paa nogle vigtige Driftsformer i Landbruget. Jeg begynder med Plantavlen, hvor jeg vil omtale Korn- og Sukkerroeproduktionen.

Kornavlen.

Fra Aarhundredets Begyndelse og indtil Verdenskrigens Udbrud viser en Opgørelse over Verdens samlede Kornproduktion en jævn, men meget stærk Stigning fra Aar til Aar. Dette fremgaar af nedenstaaende Tabel, hvor Høstmængden i 1913 er sat = 100.

Tabel 6. Verdensproduktionen af Korn (Rel. Tal).

	1901	1905	1909	1913	1914 —19	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
Hvede .	67	81	89	100	84	79	82	84	96	87	100	103	104
Rug . . .	74	79	93	100	75	53	67	76	90	76	97	91	92
Byg . . .	64	73	92	100	80	75	64	73	94	84	103	98	99
Havre .	61	75	93	100	86	87	73	79	92	87	97	96	94
Majs . . .	60	98	98	100	103	120	111	109	127	108	131	—	122
Ris	59	72	92	100	115	116	127	132	115	123	127	126	126

For Hvede, Byg, Havre, Majs og Ris er Stigningen 50 pCt. eller derover i Løbet af 13 Aar, medens Rugens Fremgang er ca. 1 Trediedel. Denne Produktionsudvidelse til Trods er der stærk Stigning i Kornpriserne i denne Periode. Tager man Noteringerne i London og Chicago som Maal andrager den ca. 10 pCt. for Byg, 20 pCt. for Hvede og 40 pCt. for Majs. Eller man bør maaske snarere udtrykke Forholdet saaledes: Prisstigning paa Korn, fremkaldt af en voksende Befolkning — specielt Industriebefolkning — skabte Basis for en stærk Produktionsudvidelse i de oversøiske Lande. Men skønt Udvidelsestempoet var hastigt, formaaede det ikke at holde Trit med Efterspørgselen.

Saa følger Krigsperioden. Regner vi denne fra 1914 til 1919 (begge inkl.) og betragter Tallene for Verdens

Kornproduktion, ser vi, at den for Hveden og Havren ligger ca. 15 pCt. under Høstudbyttet i 1913, medens Rugmængden er gaaet ned med 1 Fjerdedel, og Byggen med 1 Femtedel. Derimod er der en beskeden Opgang for Majs, samtidig med at Risen — hvis Dyrkningsomraade var mindre berørt af Krigsforholdene — har en Fremgang paa 15 pCt.

Den stærke Stigning i Kornprisen under Krigen kender vi alle, og til dens Forklaring synes en Henvisning til Nedgangen i Produktionen i Forbindelse med den almindelige Inflation i denne Sammenhæng tilstrækkelig.

Efter Verdenskrigen følger Verdenskrisen med Prisfald overalt. Særlig haardt rammer Prisfaldet Kornet. Da Amerika er det store internationale Kornmarked, vil jeg begynde med en kort Oversigt over Kornprisernes Udvikling i U. S. A. Denne fremgaar af nedenstaaende Oversigt.

Tabel 7. Pris-Indextal. Korn. U. S. A.
1909—14 = 100.

Aar	1909 —14	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928 ¹⁾
Hvede.....	100	244	255	135	117	112	126	172	154	137	130
Byg.....	100	171	195	82	81	91	110	115	90	109	114
Havre.....	100	174	200	90	90	104	119	111	97	113	123
Majs.....	100	248	223	89	90	124	141	155	108	122	137
Gennemsnit ²⁾ ..	100	208	218	99	95	108	124	138	112	120	126
En Gros Pristal ³⁾	100	—	226	147	149	154	150	159	151	146	—

Man vil se, at Prisernes Højdepunkt laa omkring 1919—20, og at Prisfaldet er ganske katastrofalt i 1921. Fra 2—2½ Gange Førkrigsprisen kommer man næsten med

¹⁾ 11 Maaneders Gennemsnit.

²⁾ Gennemsnitstallet er ganske raat uden Hensyntagen til de forsk. Afgrødes Betydning.

³⁾ 1914 = 100.

eet Slag ned paa Tal, der i Gennemsnit er nogenlunde som før Krigen. $\frac{1}{3}$ højere for Hveden og ca. 10 pCt. lavere for Havre og Majs, samt omtrent $\frac{1}{5}$ lavere for Byggen. Niveauet forringes yderligere lidt i 1922. Hermed syntes Derouten ogsaa foreløbig at være standset. Det næste Par Aar ligger noget bedre, for atter at afløses af en Nedgang som Følge af stor Verdenshøst i 1925—26. Først i 1925 naar vi op paa samme Verdenshøst som i 1913 for de 4 alm. Kornsorter (jvf. Tab. 6).

Selvom det endnu ikke har været muligt at klarlægge Priserne for 1929, har vi alle i frisk Erindring, at de betød et meget stærkt Prisfald.

For at forstaa Betydningen af de her omtalte Forholdstal maa man erindre, at 1 \$ i sig selv er mindre værd end i 1913. Selv om den har samme Guldindhold, er dens almene Købeevne betydeligt lavere. Bruger vi En-gros-Pristallet som Maal, som det findes opført i Tabel 1 og 7, ser vi bedst Forskellen. Dette viser i grove Træk, at der efter Krisens Udbrud skal ca. $\frac{1}{2}$ Gang saa mange Penge til for at købe den samme Varemængde efter Krisen, som man skulde bruge i 1914, altsaa er Pengenes Værdi faldet ca. 50 pCt. Overfor Kornet stiller Forholdet sig derimod anderledes. Efter Krisens Udbrud kunde man købe mere Korn for 1 \$ end man kunde før Krigen, og i de senere Aar, hvormed Tavlen har Oplysninger, kan man ved at forøge Pengemængden med ca. 20—30 pCt. faa samme Kvantum. Endnu værre stiller Forholdet sig, hvis man tager Detailpristallet til Maalestok. Herefter — altsaa maalt med det daglige Husholdningsforbrugs Varer — er Pengenes Købeevne reduceret endnu stærkere, da man for at faa samme Varemængde skal bruge 65 pCt. flere Penge. Man vil uden større Spekulation forstaa Vanskelighederne, som dette Misforhold medfører for det korndyrkende amerikanske Landbrug, og man vil gøre sig klart, at hele denne Udvikling betyder, at Korndyrkningen er inde i en Kriseperiode, som kan faa vidtgaaende Konsekvenser ogsaa for vort Landbrug.

Hvorledes ligger nu Korn dyrkningens Forhold her hjemme.

Lad os først se paa Prisudviklingen.

Denne er belyst i Tabel 8, hvor jeg har benyttet »Det landøkonomiske Driftbureau«s Opgørelse over Kornnoteringen i de forskellige Regnskabsaar, samt for Kalenderaarene 1928 og 29 Noteringerne i Landbrugsraadets Meddelelser. Endelig har jeg til Belysning af de øjeblikkelige Priser anført en Gennemsnitsnotering pr. 1. ds.

Tabel 8. Kornpriser i Danmark.
Gennemsnitsnoteringer & Indextal.

	Hvede		Rug		Byg		Havre		Gennemsnit	
	Not.	Forh.	Not.	Forh.	Not.	Forh.	Not.	Forh.	Not.	Forh.
1909—14	14.08	100	11.99	100	13.07	100	12.18	100	12.83	100
1920—21	38.67	275	38.67	322	41.30	318	38.53	316	39.29	307
1921—22	24.88	177	26.00	216	27.64	212	26.72	221	26.31	205
1922—23	25.03	178	24.32	203	22.16	170	23.23	190	23.68	185
1923—24	25.86	184	23.42	198	24.92	191	25.16	206	24.84	194
1924—25	34.10	243	35.27	294	33.80	260	27.58	226	32.69	255
1925—26	25.88	184	17.01	142	22.88	176	22.79	187	22.14	173
1926—27	21.73	155	17.95	150	18.39	141	16.36	134	18.61	145
1927—28	20.16	143	19.76	164	20.37	156	19.47	160	19.94	155
1928....	18.88	134	18.35	153	19.69	151	20.30	169	19.31	150
1929....	16.79	119	15.64	130	16.14	124	15.55	128	16.03	125
1/2 1930.	15.50	110	12.00	100	13.25	101	11.50	95	13.06	102

Vi ser her, 1) at det store internationale Prisfald paa Korn ogsaa rammer os haardt i 1921, 2) at Inflationen bringer en meget væsentlig Bedring i Kornpriserne igen, og 3) at Kronens Opgang til Pari i Efteraaret 1925 atter bringer et stærkt Prisfald. Følger vi Tallene videre frem, bemærker vi, hvorledes Faldet (bortset fra en mindre Svingning) stadig er fortsat saaledes, at vi nu staar med Kornpriser, som praktisk talt er paa samme Højde som i Gennemsnit af de sidste 5 Aar før Krigen — en Smule

højere for Hveden — og til Gengæld lidt lavere for Havren.

Desværre kan jeg ikke se, at der er store Udsigter til Bedring. I hvert Fald har jeg ikke kunnet øjne nogen væsentlige Momenter, der giver Basis for lyse Forhaabninger for den nærmeste Fremtid, selvom en stor Verdenshøst i 1928 og 29 muligvis har drevet Priserne lidt længere ned, end en Normalhøst vilde have gjort.

Kornet er efter Areal Danmarks vigtigste Afgrøde. Det beslaglægger ca. 44 pCt. af det landbrugsmæssigt benyttede Areal (jvf. Tabel 9). Det er derfor intet ringe Spørgsmaal for Danmarks Økonomi, hvordan Kornavlens Forrenter sig.

Tabel 9. Landbrugsarealets Benyttelse.
Danmark.

	Korn		Rodfrugt		Andre Høstarealer		Græs, Grøntfoder, Hø		Brak		Ialt	
	1000 ha	o/o	1000 ha	o/o	1000 ha	o/o	1000 ha	o/o	1000 ha	o/o	1000 ha	o/o
1923..	1271	44	465	16	28	1	1035	36	106	3	2905	100
1927..	1299	44	498	17	31	1	1030	35	84	3	2942	100

For at belyse dette Spørgsmaal har jeg af Driftsbureauets Beretninger uddraget omstaaende Tal.

Ogsaa af de anførte Tal ser man, at Verdenskrisen sætter sine Spor i dansk Landbrugs Kornavlensrentabilitet. Kornavlens viser Underskud i Regnskabsaaret 1921—22, hvilket jo forøvrigt var Tilfældet med Landbrugsproduktionen som Helhed, der ifølge Driftsbureauets Opgørelse kun formaaede at afkaste 1,2 pCt. i Forrentning af Landbrugskapitalen.

I Inflationsaarene 1923—24 og 1924—25 gaar det bedre. Kornavlensregnskaberne viser Billedet af en rimelig og god Forretning.

Tabel 10. Kornets Produktions- og Udnyttelsespris samt Kornavlens Overskud pr. ha.

	Produktionspris		Special- omkostn. pr. F. E.	Udnyttelsespris		Overskud Kr. pr. ha
	pr. F. E.	pr. kg Kærne		pr. F. E.	pr. kg Kærne	
1921—22..	24,7	27,5	18,0	22,4	24,7	÷ 63
1922—23..	20,4	21,4	14,4	20,6	21,6	6
1923—24..	19,9	20,2	14,3	23,1	24,0	102
1924—25..	22,7	23,7	16,6	27,3	29,1	136
1925—26..	18,9	20,6	13,5	16,3	17,6	÷ 85
1926—27..	17,6	19,5	12,0	15,1	16,5	÷ 73
1927—28..	17,1	18,8	11,7	15,6	17,0	÷ 43

Med Kronestigningen er de lyse Tider imidlertid forbi. Overskudet forvandles til Underskud, selv om Udnyttelsesprisen dog stadig ligger over Specialomkostningerne.

Materialet tillader ikke en à jour Føring af disse Tal. Saa meget er imidlertid givet, at det Prisfald paa Kornet, som er kommet, ikke er fulgt af et tilsvarende Prisfald for Produktionsomkostningerne. En ekstraordinær god Kornhøst saavel i 1928 som i 1929 vil muligvis bevirke, at Tallene for disse Aar ikke stiller sig helt daarligt. Men ingen garanterer os jo tilsvarende Høst i de følgende Aar. Jeg ser derfor — maa jeg tilstaa — noget mørkt paa vor Kornavl's Fremtidsudsigter.

Hvorledes man i Almindelighed bør reagere overfor disse Udsigter, skal jeg ikke udtale mig om. Det vil afhænge af mange forskellige Forhold, bl. a. dette, om andre Afgrøder giver bedre Muligheder for Rentabilitet. Men skal vi regne med Kornpriser, som i Gennemsnit for Salgsvarer ligger mellem 6,50 og 7 Kr. lavere pr. hkg end i 1927—28 (jvf. Tabel 8), betyder det med et Normaludbytte paa ca. 2500 kg Kærne pr. ha — hvilket svarer nogenlunde til de regnskabsfø-

rende Landbrugs Gennemsnitshøst i Aarene 1922/23—27/28 — en Indkomst, der er mellem 160 og 175 Kr. mindre pr. ha, end Tilfældet var i 1927—28, hvor Nettounderskudet dog var 43 Kr. pr. ha.

Man vil maaske fristes til at mene, at denne Nedgang i Salgspriserne vil betinge en Ekstensivering af Driften, saaledes at man sparer paa Arbejde og Kunstgødning. At noget saadant kan være formaalstjenligt i enkelte Tilfælde, skal ikke benægtes. Det aftagende Udbyttes Lov sætter selvfølgelig sine økonomiske Grænser for, hvor højt man med Fordel kan gaa i Driftsomkostninger, og et Blik paa Planteavlserbetningernes Rentabilitetsberegninger vil hurtigt overbevise en om, at Grænsen for Kunstgødningsanvendelsen maa trækkes betydeligt snævrere, naar Kornprisen er nede paa 10 Kr., end naar Kornet koster 15—20 Kr.

Alle hidtil foreliggende Undersøgelser, forsaavidt de kan udledes af Driftsbureauets Beretninger, tyder dog paa, at selv om det stigende Høstudbytte er forbundet med forøgede Omkostninger pr. ha, giver dog det største Antal høstede F.-E. pr. ha den billigste Produktionspris pr. F.-E.

Nogle Tal fra Beretningsaaret 1926—27 viser dette:

Tabel 11. Korn.

Høstudbytte kg Kærne pr. ha	Gennemsnits- udbytte	Stigning	Omkostninger lalt Kr. pr. ha	Stigning	Produktions- pris pr. kg	Nedgang
under 2000 kg .	1784	} 79 pCt.	414	} 29 pCt.	23,2	} 28 pCt.
2000—2500 - .	2265		462		20,4	
2500—3000 - .	2753		520		18,9	
3000 og derover .	3189		533		16,7	

Ved en Forøgelse i Omkostningerne pr. ha paa ca. 29 pCt. er Udbyttet steget med 79 pCt., og samtidig er Produktionsprisen pr. F.-E. reduceret med 28 pCt. Selv om

det større Udbytte vel ikke alene kan skrives paa den højere Intensitets Konto, er Udslagene saa stærke, at man synes berettiget til at slutte, at Intensiteten ikke har været drevet for højt i de regnskabsførende Brug, som har leveret Materiale til Beretningen. — Men Fortidens Resultater yder jo ingen Garanti for, at samme Handlemaade ogsaa er forsvarlig i Fremtiden. Den rette Intensitet vil altid være bestemt ikke blot af rent tekniske, men i endnu højere Grad af økonomiske Faktorer. Hvilket Forhold der er det mest formaalstjenlige, er afhængig af Prisen paa Indsatsen og Prisen paa den fremstillede Vare.

Jeg har forsøgt at forklare Kornpriserens Fald straks efter Krigen i Hovedsagen som Resultat af Europas manglende Købeevne som Følge af Fattigdom og Valutatransaktioner. Denne Forklaring synes mig imidlertid ikke at strække til, naar det gælder de sidste Aars Prisfald. Thi utvivlsomt er Europas Købeevne blevet forbedret i de senere Aar. Industrikrisen er paa flere Omraader forbi, Valutaforholdene gennemgaaende bragt til Stabilisering, og Arbejdsløsheden gaaet betydeligt ned, selv om den endnu mange Steder er meget høj. Samtidig er Besætningerne — der i Europa som bekendt reduceres stærkt under Krigen — i de fleste Lande bragt paa Fode igen. Altsammen Forhold, som normalt skulde virke stimulerende paa Kornprisen.

Er der da specielle Forhold, som bevirker, at Efterspørgselen relativt set er gaaet tilbage? Eller skyldes de allersidste Aars Prisfald kun, at Verdenshøsten i de to sidste Aar har været ekstraordinær stor? Hvor meget det sidste Forhold betyder, kan ikke afgøres endnu, da Verdenshøsten for disse Aar endnu ikke er opgjort.

Derimod kan man utvivlsomt regne med, at Forbruget paa i hvert Fald et Omraade ligger lavere nu end i 1913.

Det er saaledes neppe uden Betydning, at Traktorer og Automobileer i høj Grad har fortrængt Heste. En væsentlig Efterspørgsel efter Korn er blevet vendt mod Efterspørgsel efter Petroleum og Benzin. I U. S. A.

alene er Hestenes Antal gaaet ned med ca. 9 Millioner fra 1910 til 1929 eller ca. 40 pCt. I Europa er denne Tendens ogsaa tydelig. Sammenlignet med de sidste Tællinger før Krigen er der, hvis man kan stole paa Tallene, en Nedgang paa omkring ved 5 Millioner Heste eller ca. 11 pCt. At Hesteholdet navnlig er fortrængt i Byerne, er sikkert af særlig Betydning, fordi Hestene her er henvist til speciel Kornfodring.

Ligeledes er det givet, at hvis man sammenlægger Verdensproduktionen af de 6 Kornsorter — Hvede, Rug, Byg, Havre, Majs og Ris — i Aaret 1927—28 vil man finde en betydelig større Kornmængde end i Gennemsnit af de sidste 5 Aar før Krigen. Saa vidt man kan bedømme af de ikke helt fuldstændige Tal, er Fremgangen omkring ved 25—26 Millioner Tons, hvoraf Hveden alene tager Halvdelen. Dette giver et Udbud paa ca. 11 pCt. mere Hvede, end vi havde før Krigen. Det er sandsynligt, at Brødkornsforbruget ikke er vokset tilsvarende stærkt, hvorfor betydelig større Mængder Hvede end før maa udnyttes som Foderkorn.

Endvidere hævdes det, at den amerikanske Forbudslovgivning har bevirket, at store Rugmængder, som før benyttedes til Spiritusfremstilling, nu kommer paa Markedet som Brød- eller Foderkorn.

Endelig har jeg set en Paastand fremført, som muligvis indeholder betydningsfulde Momenter, men hvis Rigtighed jeg iøvrigt ikke er i Stand til at kontrollere. Den gaar ud paa følgende: I den udprægede Stordrift i U. S. A. og Canada er Teknikken trængt saa stærkt igennem — Traktorer, Mejetærskværker o. s. v. — at Produktionsomkostningerne er gaaet meget stærkt ned. Saa langt, at Kornavlens selv med de lave Priser kan betale sine Omkostninger i disse Bedrifter, selv om dette ikke er Tilfældet i de almindelige, mindre mekaniserede Landbrug. Dette kan naturligvis til dels forklare, at disse Brug klarer sig bedre end mange andre Landbrug, som ikke har Midler eller Arealer til at gennemføre

Mekaniseringen, men det siger i og for sig intet om, hvorfor Prisen, der jo teoretisk sættes paa det Punkt, som betinger Afsætningen af det udbudte Kvantum, nu ligger saa lavt paa Korn i Forhold til andre Varers Pris. Forholdet kan derimod faa sin Betydning, forsaavidt som Mekaniseringens Gennemførelse i Forbindelse med Anvendelse af mere yderige Sorter i de store korndyrkende Lande kan sætte Produktionspriserne saa stærkt ned, at Kornudbudet i det lange Løb stadig bliver saa stort, at de nuværende lave Priser kan opretholdes — selv om dette medfører, at Landbrug med højere Omkostninger tvinges til at indskrænke deres Produktion.

Skulde dette blive Tilfældet, har vi for saa vidt en Gentagelse af Situationen fra Slutningen af forrige Aarhundrede. Men desværre opnaar vi ikke samtidig Tilsgagn om, at en Forcering af den animalske Produktion ogsaa i det lange Løb denne Gang kan blive en Redningsplanke for vort Landbrugs Rentabilitet — saaledes som Tilfældet i nogen Grad synes at være i Øjeblikket.

Heri ligger i Virkeligheden Risikoen for det danske Landbrug ved de uforholdsmæssigt lave Kornpriser. Men om dette Forhold vil jeg gerne sige nogle Bemærkninger, naar jeg om lidt kommer til at tale om Flæskeproduktionen.

Jeg skal derefter omtale Sukkerroedyrkningen — ikke fordi denne kan henregnes til vore vigtigste Driftsformer — men fordi den i Øjeblikket frembyder Forhold af særlig Interesse.

Sukkerroedyrkningen.

Særlig stærkt truet af de internationale Priskonjunkturer staar Roesukkerproduktionen.

Paa dette Omraade er Europa førende. Fra en meget beskeden Begyndelse under Kontinentalspærringen for et godt Hundrebaar siden kæmper Roesukkeret sig i Konkurrence med Rørsukkeret frem til ved Aarhundredskiftet at udgøre $\frac{2}{3}$ af Verdens samlede Sukker-

produktion. Tekniske Vidundere i Fabrikationsmetoderne understøttet af handels- og toldpolitiske Foranstaltninger, som i Sindrigheid neppe stod tilbage for Ingeniørernes Beregninger, skabte Røesukkerets Sukces.

Men snart skifter Billedet. Teknikken er international i sine Bevægelser. Den naar ud til Rørsukkerets Tropic-klima, og medens Arbejderklassens Organisation i Europa vinder Styrke til at diktere det Lønniveau, som saa rigeligt formaaede at følge Prisniveauet i Opgang, udvider Rørsukkeret sit Domæne paa Basis af en mindre civiliseret Befolknings mere beskedne Lønkrav. Roernes Mængde bringes til Stagnation, medens Rørene fortsætter deres Vækst. I 1908—09 staar de to Produktionsformer paa lige Fod m. H. t. Verdens Forsyning. Derefter har Rørsukkeret stadig været Nr. 1 og med stedse større Overlegenhed hævdet denne Stilling.

Tendensen fremskyndes kolossalt under Verdenskrigen. Produktionen af Sukkerroer kræver megen Arbejdskraft — vel mere end nogen anden af de betydningsfulde europæiske Landbrugsafgrøder. Militærtjenesten beslaglagde Arbejdskraften i det stridende Europa, som i Aarene før Krigen fremstillede 90 pCt. af Verdens Røesukker, medens Resten — praktisk talt — dyrkedes i Amerika.

Rørsukkeret drog Fordel af denne Situation. I Løbet af Tiaaret fra Krigens Udbrud, er Forholdene fra Aarhundredskiftet vendt om. Rørsukkeret udgør nu to Tredjedele af Verdens Sukkerforbrug, medens Roerne maa nøjes med at levere den ene Tredjedel. I indbyrdes Strid om Verdensmarkedet har Europa spillet sine Chancer paa dette Omraade over paa de eksotiske Lande, for hvem Krigstidens høje Sukkerpriser blev en mægtig Spore til Udvidelse af Produktionen, samtidig med at de i mindre Grad berørtes af Stigningen i Arbejds-lønninger og Nedgangen i disponibel Produktionskapital.

Jeg vil ikke hermed sige, at Rørsukkeret Overlegenhed i Verdenskonkurrencen ene skyldes Europas Krigstaabeligheder — thi Tendensen var allerede ganske klar før

1914. At Krigen har fremmet Udviklingen ved at reducere Europas Sukkerproduktion i Kampaarene og bringe den til Stagnation i Tiaaret efter Krigens Afslutning, er imidlertid givet, selv om man ikke bør se bort fra, at Udviklingen i høj Grad ogsaa skyldes en fremragende Indsats af teknisk Dygtighed, saavel med Hensyn til Fabrikationen som navnlig Dyrkningen af Rørsukkeret.

I nedenstaaende Tabel findes en Oversigt over Verdensproduktionen af Sukker.

Tabel 12. Verdensproduktionen af Sukker (Mill. hkg).

	1909—14		1913 —14	1924 —25	1925 —26	1926 —27	1927 —28	1928—29	
		%							%
Roesukker ..	79,4	45	89	81,4	81,8	76,4	89,6	90,0	37
Rørsukker ..	95,7	55	100	161,4	170,3	163,7	162,0	156,0	63
Ialt ..	175,1	100	189	242,8	252,1	240,1	251,6	246,0	100

Man vil af Tabellen bemærke, at Roesukkerproduktionen er saa godt som den samme nu som i 1913—14, medens der produceres 50—60 pCt. mere Rørsukker. Ialt ligger Verdens Sukkermængde ca. 30 pCt. højere end i 1913—14. Maalt i Forhold til Verdens Befolkning betyder det, at medens det gennemsnitlige Sukkerforbrug pr. Indbygger før Krigen laa lidt under 10 kg om Aaret, er det nu ca. 13 kg.

Hvordan har Sukkerroedyrkningen nu stillet sig m. H. t. Rentabilitet i Aarene efter Krigen herhjemme, og hvilke specielle Forhold har haft Indflydelse derpaa?

For at fremskaffe lidt Oversigt herover har jeg sammenstillet en Del Tal i Tabel 13.

Næst efter Frøavlens turde Sukkerroedyrkningen være den Gren indenfor Agerbruget, hvor Landmændene i mest udpræget Grad driver, hvad jeg vil kalde Konjunkturpolitik.

Der blev tabt mange Penge paa Sukkerroerne i Krise-

Tabel 13. Sukkerroer.

Aar	Areal 100 ha	De D. Sukker- fabr. Betaling		Sukkernotering		Ifølge Driftsbureauets Opførelse						
		pr. hkg Øre ¹⁾	1909—13 = 100	Øre pr. kg	1909—14 = 100	Aar	Produk- tions- omkostn. pr. ha Kr.	Brutto- indtægt pr. ha Kr.	Overskud pr. ha Kr.	Produk- tionspris pr. hkg Øre	Udnyttel- sespris pr. hkg Øre	
1912	324	179	100	38	100							
1919	416	500	280			1919—20	1353	1702	349	377	507	
1920	385	600	334			1920—21	1515	1708	193	550	634	
1921	347	320	179			1921—22	1335	955	- 380	454	305	
1922	243	607	339			1922—23	1156	1566	410	401	574	
1923	318	610	341			1923—24	1214	1643	429	423	604	
1924	387	457	255			1924—25	1150	1313	163	378	446	
1925	377	237	132			1925—26	1137	917	- 220	313	244	
1926	298	281	157	42	111	1926—27	1035	1086	51	256	271	
1927	424	250	140	45	119	1927—28	887	737	- 150	301	240	
1928	459	207	117	40	105							
1929	298			34	89							

¹⁾ Priserne er venligst meddelt mig af D. D. S. F.

aaret 1921. I Gennemsnit af Driftsbureauets Regnskaber ikke mindre end 380 Kr. pr. ha. Følgelig ser vi Arealet stærkt indskrænket i 1922. Udsigt til og Løfte om bedre Priser — Løfter, som Inflationen gjorde det let at opfylde — giver ret store Arealer i Aarene 1923—25, Aar, hvor ogsaa Overskudet var godt, ja vel endogsaa fortrinligt.

Da Saaningen foregik i 1925, var Udsigterne ikke ringe. Kronens hastige Stigning til Pari, inden Roerne blev betalt, gjorde jo imidlertid enhver Forudberegning illusorisk, og Resultatet blev et dundrende Underskud til Dyrkerne. Arealet blev derfor meget lille i 1926. Fald i Kunstgødningsprisen, en delvis Tilpasning af Arbejdslønningerne til Parikroneniveauet, og nogen Nedgang i Omkostningerne til Hestearbejde gav, i Forbindelse med en bedre Pris paa Roerne, og navnlig som Følge af en meget stor Roehøst, et beskedent Overskud pr. ha.

Man maa her erindre, at Konjunkturerne var sløje for de andre Afgrøder (Kornet gav Underskud). Derfor udvidede man Arealerne i 1927, men skønt Nedgangen i Driftsomkostninger fortsætter, blev Underskudet betydeligt, dels fordi Roeprisen blev lavere, dels fordi Høsten blev meget daarlig.

Resultaterne fra de senere Aar er ikke opgjort, men den, der har fulgt med i Priserne, vil vide, at Roedyrkerne ikke har spundet Silke. Det meget lave Tal i Areal for 1929 i Forbindelse med en Sukkerpris, der for dette Aar ligger 11 pCt. lavere end Gennemsnittet for 1909—13, tyder ogsaa paa daarlig Rentabilitet. Nogen væsentlig Udsigt til en snarlig Prisforhøjelse paa Sukkeret kan ikke øjnes, og Chansen for Nedgang i Arbejdslønningerne er i Øjeblikket minimale. Med Rette kan man derfor hævde, at Sukkerroeavlens Fremtidsvilkaar tegner sig meget mørke. Diskussionen om Sukkertolden i Sverige, Klagerne over manglende Rentabilitet i Tyskland og Czekoslovakiet i Forbindelse med den næsten farceagtige Tilskudspolitik, som Frihandelslandet

England er tvunget til at opretholde, viser Roesukkerkrisens internationale Karakter.

Imidlertid synes der at være Anledning til at fremhæve enkelte Forhold af Betydning for Bedømmelsen af Fremtidsudsigterne. Det første er dette: Sukkerroerne leverer foruden Raastof til Sukkerfabrikationen betydelige Mængder af Grovfoder i Form af Blade og Affald. En Del af Tabet paa Sukkerroerne skyldes derfor den for lille Udnyttelsespris, som Køerne har givet for Grovfoder. Det kan altsaa i og for sig ikke lægges Sukkerroerne til Last, og er et Tab, som alligevel vilde komme ved Dyrkning af tilsvarende Mængder F.-E. i Foderroer.

Dernæst ligger der sikkert betydelige Muligheder for forbedret Økonomi ved Opbevaring af Affald og Blade. Vor nuværende Metode er utvivlsomt forbundet med store Tab, som kunde reduceres stærkt ved Anvendelse af mere rationelle Metoder.

Dertil kommer, at vore Dyrkningsmaader er saare ufuldkomne m. H. t. rationel Udnyttelse af Arbejdskraften og de moderne mekaniske Hjælpemidler. Man maa i saa Henseende med Interesse følge de omfattende Undersøgelser og Forsøg, som i Øjeblikket foretages i Tyskland paa disse Omraader, ligesom jeg tror, at det vilde lønne sig, om vi herhjemme gjorde os klart, at Betingelsen, for at vi skal kunne opretholde vor Sukkerroeavl, uden Tvivl er, at vi rationaliserer vore Arbejdsmetoder i langt højere Grad end hidtil ude i vort praktiske Landbrug. Hvad enten Initiativet hertil udgaar fra det praktiske Landbrug eller fra Landbrugsvidenskabens Mænd, eller det kommer fra Sukkerfabrikkerne, er forsaavidt ligegyldigt. Mere vigtigt er det, at Arbejdet sættes i Gang, og givet er det i hvert Fald, at de her nævnte tre Faktorer alle bør være interesseret i, at ingen kostbar Tid spildes, før dette Undersøgelsesarbejde tages op.

Ligeledes synes noget at tyde paa, at man ved en Intensivering af Sukkerroeavl m. a. O. ved Anven-

delse af en større Indsats af Gødning og Arbejde kan naa bedre Resultater, end det ofte sker. Jeg skal ikke gaa stærkt ind paa dette Spørgsmaal, men nøjes med at hen-vise til Driftsbureauets Beretninger, hvor nogle Talsam-menstillinger synes at tyde paa, at de mest intensivt drevne Sukkerroemarker skaber den billigste Produktion pr. Ctn., selv om Omkostningerne pr. ha bliver de største.

Endelig kan man maaske i følgende Betragtninger hente visse oplivende Momenter for Sukkerets Fremtid.

Det er gaaet med Sukkeret som med Bomuldstøjet, Kaffen og Tobakken og mange andre Varer. Med sti-gende Produktion og billigere Priser følger et øget Forbrug. Fra at være Rigmændens Luksus bli-ver Varen til Fattigfolks Nødvendighed, og ydermere gælder det, at stigende Velstand i Bybefolk-ningen overalt har vist sig at føre til stigende Forbrug af Sukker. Jeg tror derfor paa et øget Forbrug efterhaanden, som den europæiske Arbejdsløshed for-mindskes.

Til Dokumentation for min Paastands Rigtighed har jeg sammenstillet Tabel 14, der viser Sukkerforbruget pr. Indbygger i forskellige Lande fra 1880 til 1926.

Tabel 14. Sukkerforbruget i forskellige Lande.
kg pr. Indb. pr. Aar.

	1880	1897	1913	1926
Danmark	14	22	40	51
Sverige	8	15	25	35
Norge	5	13	20	25
England	30	41	38	38
Tyskland	7	14	19	21
Holland	—	16	—	31
Belgien	—	9	15	30
U. S. A.	17	27	39	48

I denne Periode ser vi en fire-fem Dobling af Forbruget pr. Indbygger i Skandinavien, ca. Tredobling i Tyskland og U. S. A samt en stærk Fremgang i de øvrige Lande. Det er i denne Tendens til stadigt stigende Forbrug, Sukkerindustriens Fremtidschancer ligger.

Jeg gaar derefter over til at omtale den animalske Produktion og begynder med

Smørproduktionen.

Aarene fra 1919 til 1922 benytter vi til at genopbygge vore under Krigen stærkt reducerede Købesætninger, og i de følgende Aar fortsætter vi med Besætningsudvidelsen. Vi naar i 1922 — til dels fordi Sønderjylland er kommet med — samme Koantal som i 1914.

Hermed er Fremgangen imidlertid ikke endt. Fra Tælling til Tælling gaar vi nogle Procent op, saaledes at vi nu har ca. 20 pCt. flere Køer, end vi havde før Krigen. Samtidig stiger vor Smørekspport, ogsaa her naar vi op paa Førkrigsniveauet i 1922.

Tabel 15. Antal Køer, Smørekspport og Udbytte pr. Ko. Danmark.

	Antal Køer		Smørekspport		Udbytte pr. Ko		Eksport kg Smør pr. Ko
	1000 Stk.	1914 =100	Mill. kg	1914 =100	kg Smør	1913 —14 =100	
1914.....	1,310	100	95,3	100	130	100	74
1919.....	1,042	79	36,6	38	94	72	36
1920.....	1,196	91	50,3	53	119	91	42
1921.....	1,272	97	92,1	97	133	102	72
1922.....	1,311	100	95,5	100	130	100	73
1923.....	1,339	102	111,7	117	140	108	84
1924.....	1,369	105	123,3	129	145	112	90
1925.....	1,391	106	122,7	129	142	109	88
1926.....	1,480	113	132,5	139	140	108	90
1927.....	1,514	115	143,2	150	144	111	95
1928.....	1,541	118	147,8	155	145	112	96
1929.....	1,579	120					

Det er imidlertid ikke blot Koantallet, der bevirker Opgangen i Smøreksporten. Samtidig har vi en væsentlig Fremgang i Ydelse pr. Ko. Normal Fodring gennemføres mere og mere igen, saaledes at vi ligeledes i

1922, hvis man tager Tallene fra den sjællandske Kontrolberetning som Norm, naar op paa samme Gennemsnitsydelse pr. Ko som før Krigen.

Fra 1923 kan vi regne med i Gennemsnit pr. Ko at have naaet mellem 140 og 145 kg Smør. Denne Fremgang i Køernes Ydelse — ca. 10—15 kg pr. Ko siden 1922 — har sin Betydning ogsaa eksportmæssigt set. Af det producerede Smørfedt bruges en stadig mindre Mængde hjemme. I Øjeblikket ca. 49—50 kg pr. Ko, medens 95—96 kg eksporteres. Med andre Ord: Fremgangen gaar til Udlandet.

Opgangen i Eksportkvantum er gennemgaaende ret jævn fra Aar til Aar. Vi eksporterer nu ialt ca. 148 Mill. kg eller 55 pCt. mere end i 1914, medens Gennemsnitsydelsen pr. Kontrolko — trods det betydeligt større Antal Køer under Kontrol — er forøget med 12 pCt. siden 1914.

Hvordan har nu Smørpriserne været siden Krigen? Til Belysning heraf tjener:

Tabel 16. Smørprisernes Bevægelser.
1909—14 = 100, dog U. S. A. 1914 = 100.

	U. S. A.	England dansk S.	Tyskland	Danmark	
				Rel. Tal	Notering Øre pr. kg
1909—14 ..	100	100	100	100	208
1919	198	205			
1920	215	243			
1921	151			228	474
1922	139	164		185	385
1923	160	156		212	440
1924	156	172	142	251	522
1925	161	170	140	216	450
1926	163	147	127	148	308
1927	167	147	130	145	301
1928		152	130	151	314
1929				145	302

Man kan ogsaa paa Smørpriserne konstatere det internationale Prisfald i 1921—22. I U. S. A. gaar Smørret i disse to Aar 76 Points eller 35 pCt. ned. Selvfølgelig er dette Prisfald meget betydeligt, men det kan dog langt fra staa Maal med Faldet i Kornpriserne. Vender vi et Øjeblik tilbage til Tabel 7, S. 410, ser vi en gennemsnitlig Nedgang i Kornet fra 218 til 95 eller 123 Points, hvilket svarer til 57 pCt.

Det er i det hele taget karakteristisk for det sidste Tiaars Landbrugskrise, at Priserne paa den animalske Produktion er faldet betydeligt mindre og tillige med mindre Hastighed, end Tilfældet har været med de vegetabiliske Fødevarer.

Dette Forhold trænger til en Forklaring.

Jeg har derfor sammenstillet en Del Oplysninger om Koantallet i en Del af de vigtigste Lande lige før Krigen, ved Krigens Slutning og efter de sidste Tællinger. (Se Tabel 17).

Man vil bemærke, at Køernes Antal i de nævnte europæiske Lande var gaaet 10 Millioner eller over 20 pCt. ned under Verdenskrigen. Tallene fra Rusland er ikke medregnet; der foreligger, mig bekendt, ingen paalidelige Tællinger ved Krigens Ophør, og man kan neppe stole paa de Tal, som er kommet frem i de sidste Aar. Man tør jo imidlertid sikkert gaa ud fra som givet, at der har været en meget stor Nedgang.

Ihvorvel Køernes Antal er et meget primitivt og unøjagtigt Maal for Smørproduktionens Størrelse, er Udsvingene i Tallene her dog saa store, at det kan fastslaaes med stor Bestemthed, at Europa i 1919—20 producerede betydeligt mindre Smør end i 1913. Erindrer man nu videre, hvorledes Krigens Foderknaphed herhjemme fremkaldte en stærk Tilbagegang i Køernes Ydelse (jvf. Tabel 15), et Forhold, som sikkert ogsaa har gjort sig gældende i det øvrige Europa, tør man hævde, at Nedgangen i Smørproduktionen endogsaa er langt større, end Nedgangen i Koantal antyder. Udførsels-

Tabel 17. Koantal i en Del vigtige Lande¹⁾.

	Før Krigen		Ved Krigens Slutning		Nu	
	Tællingsaar	Mill. Køer	Tællingsaar	Mill. Køer	Tællingsaar	Mill. Køer
Danmark	1914	1,13	1919	1,04	1928	1,54
Sverige	1911	1,83	1919	1,61	1927	1,84
Norge	1915	0,78	1918	0,72	1928	0,80
Finland	1910	1,13	1924	c.1,28	1927	1,29
Storbritannien og Irland	1914	4,49	1919	3,78	1927 1928	3,91
Tyskland	1912	10,94	1919	7,76	1928	10,39
Holland	1913	1,11	1919	1,23	1921	1,09
Belgien	1910	0,96	1920	0,74	1927	0,90
Østrig-Ungarn og	1913	7,48	1919	3,25	1925,26	4,33
Czeckoslovakiet	1910		1920		1928	
Schweiz	1911	0,80	1919	0,74	1926	0,87
Frankrig	1914	7,08	1919	6,45	1926	7,70
Italien	1908	3,40	1918	3,40	1918	3,40
Pyrenæiske Halvø		2,90		2,25		2,30
Europæiske Lande		44,03		34,25		40,39
U. S. A.	1914	20,73	1919	23,48	1929	21,82
Canada	1913	2,74	1919	3,55	1928	3,79
Australien	1913	2,07	1920	2,43	1926	2,14
New Zealand	1916	1,13	1919	0,82	1926	1,28
Lande udenfor Europa		26,67		30,28		29,03
De nævnte Lande ialt.		70,70		64,53		69,42

tallene fra en Del af de vigtigste Smøreksporlande i Europa viser da ogsaa en Nedgang paa over 70 Mill. kg (Tabel 18), naar man sammenligner Perioden 1909—13 med Aar 1922, — og det er givet, at Eksportmængden allerede i dette Aar var steget ganske væsentligt.

Ogsaa i Smørekporten fra den sydlige Halvkugle er

¹⁾ Da der i nogle Lande kun er opgivet Kreaturer ialt, er Koantallet i enkelte Tilfælde beregnet ved Benyttelse af Forholdstal fra tidligere eller senere Tællinger eller skønnet ved Hjælp af Oplysninger fra Nabolande. Eventuelle Fejl vil dog ikke kunne forrykke Helhedsbilledet.

der Nedgang i de første Krigsjaar, medens derimod Argentina under Krigen oparbejder sig en ikke ubetydelig Position paa det internationale Smørmarked.

Om nærmere Enkeltheder henvises til nedenstaaende Tabel 18.

Tabel 18. Nogle vigtige Landes Smørekspport
(aarlige Nettoudførsel Mill. kg).

	Dan- mark	Holland	Rus- land	Fin- land	Estland Letland	Tils.	Tils. 1909—13 = 100
1909—13.	85,9	31,8	67,2	10,9		195,8	100
1914—15.	97,6	39,2			0,1		
1916—20.	56,7	19,6			1,9		
1922.....	94,8	18,2	0,1	8,3	c. 3,0	124,2	63
1923.....	110,5	23,2	5,0	6,5	c. 5,0	150,2	77
1924.....	122,5	33,1	22,3	8,2	6,7	192,8	99
1925.....	121,7	37,1	25,1	13,2	13,6	210,7	107
1926.....	132,5	44,0	26,9	13,2	18,6	235,2	120
1927.....	143,2	48,0	30,0	15,1	20,7	257,0	131
	Austra- lien	New Zealand	Argen- tina	Kanada	U. S. A.	Tils.	Tils. 1909—13 = 100
1900—13.	35,2	17,6	3,1	0,7	1,1	57,7	100
1914—15.	18,1	21,7	4,0		0,5	(44,3)	(77)
1916—20.	22,1	17,3	15,3		5,6	(60,3)	(105)
1922.....	57,5	56,9	24,5	6,8	1,8	147,5	256
1923.....	34,7	63,5	27,9	4,7	÷ 7,6	123,2	214
1924.....	28,8	64,5	29,7	9,6	÷ 4,5	128,1	222
1925.....	58,3	63,2	26,9	12,0	÷ 0,7	159,7	276
1926.....	37,6	59,3	28,0	4,4	÷ 0,9	128,4	222
1927.....	34,2	73,9	21,2	1,2	÷ 2,3	128,2	222

Jeg mener derfor, at man i Hovedsagen kan forklare, at Smørprisen under Krisens Begyndelse holdt et relativt gunstigt Niveau i Forhold til En-gros Pristallene, som et Resultat af en paa dette Tidspunkt forholdsvis beskedne Produktion.

Bemærkelsesværdigt for vore Forhold er tillige den ret stærke Stabilitet, som Markedsprisen paa

Smør for de senere Aar udviser. Da Kronen først var gaaet i Leje paa Parikursen, er Svingningerne i den aarlige Gennemsnitspris forholdsvis beskedne. Nogle faa Øre over 3 Kr. pr. kg er blevet Normalnoteringen for de sidste fire Aar eller ca. 40—50 pCt. over Førkrigsprisen. Dette Prisforhold svarer ikke helt galt til En-gros-Pristallet.

Som Forklaring paa dette relativt gunstige Niveau tjener flere Forhold. Af vore Konkurrenter paa Smørmarkedet er U. S. A. efterhaanden gaaet ud som Eksportør. Amerikas Industriebefolkning er vokset saa stærkt i Antal og Købeevne, at det amerikanske Landbrug ikke længere kan producere Smør nok til Hjemmemarkedets Forsyning.

Videre gælder det, at Eksporten fra Australien, New Zealand, Argentina og Canada kulminerede i 1925, for i de senere Aar at ligge betydeligt lavere (ca. 30 Mill. kg). Denne Nedgang i de nævnte Landes Eksportkvantum, eliminerer Størstedelen af Opgangen i Europas Smørekseport i de nævnte Aar.

Af ikke mindre Betydning er et andet Forhold. Næmlig den utvivlsomme Fremgang i den europæiske — og da navnlig den tyske — Industriebefolknings Købeevne, en Fremgang, som har bevirket, at Tyskland har kunnet aftage meget større Kvanta, end Tilfældet var i de første Kriseaar.

Tabel 19. Tysklands Smørimport (Mill. kg).

1909—13	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
50,3	1,0	0,8	1,3	53,5	96,5	97,7	108,2

Man ser, at medens Tyskland i 1921—23 var næsten uden Betydning som Aftager, beslaglægger det nu mere end 100 Mill. kg — betydeligt over det dobbelte af Importen før Krigen.

Dette mærkes ogsaa tydeligt paa Fordelingen af vor Smørekseport til de forskellige Lande.

Tabel 20. Danmarks Smørudførsel (Mill. kg).

Til	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
England	61,3	67,0	92,2	86,2	83,2	94,3	101,0	101,0
pCt.	68	70,8	83,4	70,3	67,2	71,2	70,5	68,4
Tyskland	0,5	0,2	1,5	25,7	33,6	32,2	35,1	40,0
pCt.	0,3	0,1	1,3	21,0	27,0	24,4	24,5	27,1
Andre Lande.	28,6	27,6	16,8	10,6	7,3	6,0	7,1	6,7
pCt.	31,7	29,1	15,3	8,7	6,0	4,4	5,0	4,5
Ialt	90,4	94,8	110,5	122,5	124,1	132,5	143,2	147,7
pCt.	100	100	100	100	100	100	100	100

Det danske Smør har jo som bekendt to store Kunder: England og Tyskland, samt en Række mindre, som i Betydning gaar mere og mere tilbage. Tilbagegangen for de mindre Aftageres Vedkommende skyldes to Hovedforhold, dels, at disse Lande efterhaanden har formaaet at rekonstruere deres af Krigen stærkt formindskede Besætninger (Belgien, Frankrig, Schweiz, Sverige), men ogsaa, at skarpe Toldforanstaltninger sætter en Barriere for Udlandets Smørindførsel til de paagældende Lande. Dette gælder særlig U. S. A. og Schweiz.

Ogsaa Tyskland forsøger som bekendt ad Toldpolitikens Vej at skabe Basis for en Fremgang i den indenlandske Produktion. Før Krigen var Smørtolden 20 Mk. pr. 100 kg, medens den nu — efter helt at have været ophævet under Krigen — er genindført og forhøjet til 27,5 Mk. Trods denne Toldforhøjelse er vor Smøreksport til Tyskland steget saa stærkt, at Tyskland aftager over 25 pCt. af vor samlede Eksport eller omkring ved 40 Mill. kg.

Tysklands forøgede Købeevne er naturligvis ikke alene kommet vort Smør til Gode. Det store Riges Nabo mod Vest: Holland, har ogsaa i høj Grad draget Fordel deraf. Jeg gengiver i Tabel 21 en Oversigt over Hollands Smøreksport til de vigtigste Lande.

Tabel 21. Hollands Smørekспорт (Mill. kg).

Til	1922	1923	1924	1925	1926	1927
England	4,0	9,5	4,7	3,8	7,8	8,7
Tyskland . . .	—	0,9	23,0	31,6	33,8	35,5
Belgien	10,0	7,1	3,8	2,2	} 4,0	} 3,8
Frankrig . . .	7,7	3,5	0,7	0,2		
Andre Lande	1,5	2,9	2,5	1,6		
Ialt . . .	23,2	23,9	34,7	39,4	45,6	48,0

Herefter er Hollands Smørekспорт vokset med ca. 25 Mill. kg siden 1922 — eller endog mere end fordoblet. Tyskland har imidlertid formaaet at aftage over 35 Mill. kg, hvilket praktisk talt betyder, at det har kunnet aftage ikke blot hele Tilvæksten, men tillige en meget væsentlig Part af det Smør, der i Overgangsaaene gik til Belgien og Frankrig. Holland har derfor ikke i større Grad forøget sin Eksport af Smør til England.

Det er neppe forkert at tillægge dette Forhold, at Holland har kunnet afsætte sin stigende Smørmængde til Tyskland, og saaledes ikke har været henvist til en Overbelastning af det engelske Marked, meget væsentlig Betydning for Smørprisens Stabilitet i de sidste Aar.

I det hele taget forekommer det mig, at det for Bedømmelsen af Fremtidsudsigterne for vore vigtigste Produkter er af afgørende Betydning, hvorledes de økonomiske Forhold udvikler sig for vore Kunder, ikke blot mod Vest, men ogsaa mod Syd.

Inden jeg forlader Omtalen af Smørproduktionen, skal jeg give en ganske kort Oversigt over denne Produktions Rentabilitetsforhold i den Periode, vi her arbejder med.

Den simpleste, men tillige vistnok den bedste, Belysning heraf faar man ved at give en Oversigt over Udnyttelsesprisen for de to Grovfoderemner Roer og Græs og stille den i Forhold til Produktionsprisen. Saaledes som Driftsbureauets Regnskaber gøres op, har

man jo i Udnyttelsesprisen for Grovfoderet et Maal for Mælkeproduktionens Økonomi.

Tabel 22. Foderroer.

	Produktions- pris Øre pr. F. E.	Udnyttelses- pris Øre pr. F. E.	Special- omkostn. Øre pr. F. E.	Overskud Kr. pr. ha
1923—24....	18,6	17,5	15,2	÷ 72
1924—25....	20,2	17,8	16,5	÷ 124
1925—26....	17,1	7,8	13,6	÷ 497
1926—27....	13,4	7,5	10,5	÷ 357
1927—28....	15,1	8,4	11,6	÷ 323
1928—29....				

Tabel 23. Græs- og Grøntfoder.

	Produktions- pris Øre pr. F. E.	Udnyttelses- pris Øre pr. F. E.	Special- omkostn. Øre pr. F. E.	Overskud Kr. pr. ha
1921—22....	15,8	10,0	9,2	÷ 127
1922—23....	13,4	13,2	7,6	÷ 4
1923—24....	14,5	17,1	8,5	+ 59
1924—25....	15,9	18,1	9,7	+ 48
1925—26....	12,7	8,5	7,3	÷ 104
1926—27....	10,3	7,7	5,8	÷ 73
1927—28....	9,5	8,8	5,5	÷ 23
1928—29....				

Disse Tal viser — selv om man tager Hensyn til, at Roemarkerne paa Grund af Regnskabsmetoden er disfavoriseret, fordi man ikke krediterer Roerne for den Gavn, de gør i Sædskiftet — at Forholdene ikke har været lystelige siden Kronestigningen. Sammenligner vi det sidste Højkonjunkturaar med sidste Regnskabsaar, er der for Roerne et Fald i Udnyttelsesprisen til under det halve, medens Produktionsprisen kun er gaaet en Fjerdedel ned, et Forhold, som bl. a. forklares af den langsom-

mere Nedgang i Arbejdsløninger og Inventaromkostninger m. v. For Græssets Vedkommende, hvor Arbejdsløn og Materialomkostninger er relativt af mindre Betydning, ser vi navnlig Specialomkostningerne bragt stærkt ned, saaledes, at de stadig ligger under Udnyttelsesprisen. Underskudet er derfor ikke nær saa faretruende her som i Roemarkerne.

Der er imidlertid en Bedring at spore i den Nedgang i Grovfoderproduktionens Underskud, som viser sig fra Regnskabsaar til Regnskabsaar. Dette gælder baade Roer og Græs og kan utvivlsomt tages som Udtryk for, at Kvægholdets Produktionsforhold har arbejdet sig op mod Rentabiliteten igen, selv om den neppe er naaet endnu for de normale Gennemsnitsbesætninger.

Ser vi paa Fremtidsudsigterne, synes de mig ikke helt ringe for Smørproduktionens Vedkommende. Saafremt Smørprisen vil holde sig nogenlunde konstant, maa det betragtes som givet, at Faldet i Kraftfoderprisen, som — hvis man tager en saa gængs Vare som Solsikkekager til Maal — i Løbet af 1929 til Dato er faldet mindst 10 Kr. pr. 100 kg eller ca. 45 pCt., vil medføre en ikke uvæsentlig Forbedring i Produktionsbetingelserne. Desværre har vi jo imidlertid ingen Garanti for, at Smørprisen vil holde. Besætningsforøgelsen i Udlandet i Forbindelse med de lavere Foderomkostninger kan jo meget vel og meget hurtigt bringe Produktionen op i en saadan Højde, at Prisen maa gaa ned. Man bør ogsaa erindre, at der i disse Aar i Tyskland arbejdes med fremragende Energi paa at fremhjelpe Landbruget, særlig med Henblik paa at gøre Tyskland selvforsynende. Der prædikkes Intensitet overalt, og Gang paa Gang fremhæves Danmark og Holland, som de Mønstre, Tysklands Agrarer bør efterligne. Told og Statstilskud i Omfang, som næsten trodser enhver Beskrivelse, benyttes som Hjælpemiddel. Set paa langt Sigt kan man derfor nære Frygt for, at vor Afsætning til Tyskland kan hemmes.

Men samtidig bør det anses for givet, at jo mere In-

dustriforholdene i Europa fortsætter deres Tilpasning og optager de arbejdsløses endnu store Antal i de Produktives Rækker, des bedre vil Afsætningsvilkaarene forme sig for vore Varer.

Som sidste Afsnit skal jeg omtale

Flæskeproduktionen.

Den Tendens mod større og større Baconproduktion, som skabtes af Kornkrisen i Slutningen af forrige Aarhundrede, gjorde sig fortsat gældende til Verdenskrigens Udbrud, hvor vi havde en Svinebestand paa halvtredje Million. Da Foderimporten svigtede under Krigen, maatte Svinene for en Tid træde tilbage til en meget beskeden Plads. I 1918 var vi nede paa 432,000. Svinenes hurtige Formeringsevne giver imidlertid Flæskeproduktionen sælig gode Muligheder for Tilpasning efter Økonomiens Krav.

Lad os forsøge ved Hjælp af nogle Tal, at danne os et Billede af, hvorledes Prissvingningerne har været, og hvorledes de efter Krigen har paavirket denne Driftsretning (Tabel 24 næste Side).

Skønt Svineantallet, da det var paa sit Minimum i Foraaret 1918, var reduceret til 17 pCt. af Antallet lige før Krigen, varede det kun kort, inden vi igen havde en betydelig Svinebestand. Saa snart det igen var muligt at faa Korn, steg Svinenes Antal. Flæskeprisen, der laa paa ca. 10 Gange Kornprisen, gjorde Svinefedningen særdeles rentabel i de Aar, da Verdenskrisen satte ind. Bruttofortjenesten pr. beregnet stort Svin (5: 100 kg Tilvækstværdi) laa ifølge Driftsbureauets Opgørelse paa ca. 40 Kr. i 1921 og 1922. Intet Under, at man udvider Besætningerne, og allerede i Begyndelsen af 1923 passerer vi det gamle Svineantal fra før Krigen. Ligeledes med Eksporten. Fra 147 Mill. kg i 1914 var Flæskeeksporten skrumpet ind til næsten ingen Ting, efter at den uindskrænkede U-Baadskrig var traadt i Kraft. I 1923 har vi allerede overfløjet 1914-Tallet med 18 pCt. I 1924 stiger

Tabel 24. Svineantal, Flæskekseport, Noteringer og Regnskabsresultater.

Kalenderaar	Antal Svin ¹⁾		Flæskekseport ²⁾		Notering i Eng-land ³⁾	Notering i Danmark ⁴⁾		Regnskabsaar	Notering i Danmark ⁵⁾		Kornpris jvf. Tab. 8.	Flæskepris: Kornpris	Fortjeneste pr. ber. stort Svin ⁶⁾		
	Mil. Stk.	Rel.	Mil. kg	Rel.		Øre pr. 1909-13 = 100	Rel. 1909-13 = 100		Øre pr. 1909-14 = 100	Gnsl.			Rel.	Brutto ⁷⁾ Kr.	Netto ⁸⁾ Kr.
1914.....	2,50	100	147,1	100	100	100	97	100	1909-14	97	100	12,83	100	7,6	
^{10/4} 1918....	0,43	17	—	—	—	—	—	—	1919-20	321	331				
1919.....	0,72	29	0,4	—	—	—	—	—	1920-21	351	362				
1920.....	1,01	40	0,8	—	—	—	—	—	1921-22	269	277	26,31	205	10,2	39
1921.....	1,33	53	85,3	58	211	292	—	—	1922-23	226	233	23,68	185	9,5	40
1922.....	1,90	76	111,4	76	169	231	—	—	1923-24	208	212	24,84	194	8,4	13,69
1923.....	2,85	114	173,6	118	152	209	—	—	1924-25	231	236	32,69	255	7,1	25,38
1924.....	2,87	115	209,6	142	120	221	—	—	1925-26	212	219	22,14	173	9,6	26,86
1925.....	2,52	100	192,3	131	147	225	—	—	1926-27	166	171	18,61	145	8,9	13,95
1926.....	3,12	125	191,2	130	173	178	—	—	1927-28	130	134	19,94	155	6,5	5,55
1927.....	3,73	149	258,5	176	149	134	—	—	Kalenderaar						
1928.....	3,36	134	274,9	187	134	137	—	—	1928	137	141	19,31	150	7,1	
1929.....	3,62	145	248,9 ⁹⁾	169	159	164	—	—	1929	159	164	16,03	125	10,0	
^{1/2} 1930....					160	165	—	—	^{1/2} 1930	160	165	13,06	102	12,2	

¹⁾ Kilde: Stat. Aarbøger & Meddelelser. — ²⁾ Eksport af levende Svin ikke medregnet for 1924, herefter er levende Svin omregnet til Flæsk efter en gennemsnitlig slaglet Vægt af 60 kg pr. Svin. — ³⁾ Kilde: Serling: Internationale Preisbewegung, Berlin 1929, S. 182. — ⁴⁾ Kilde: Landbrugsraadets Meddelelser. — ⁵⁾ Kilde: Landøkonomiske Driftsbureauers Beregninger. — ⁶⁾ Kilde: Landøkonomiske Driftsbureauers Beregninger. Tallene for 21—22 og 22—23 gælder pr. beregnet stort Svin = 100 kg Tilvæktsværdi, derefter for 90 kg Tilvæstsværdi. — ⁷⁾ Bruttofortjeneste = Salgspris - Specialomkostninger. Nettofortjenesten fremkommer, naar man fra Bruttofortjenesten trækker: Driftslederløn, Husleje og Forrentning. — ⁸⁾ Foreløbige Tal.

den internationale Kornpris, og skønt Kronefaldet bragte højere Notering paa Flæsket, kunde Prisstigningen dog ikke følge Trop, fordi vi drev Eksporten op i et saa hastigt Tempo, at Efterspørgselen ikke kunde følge med. Prisen i England gaar ned. Bruttofortjenesten pr. 90 kg Tilvækstværdi faldt til 13—14 Kr., og Nettofortjenesten formindskedes til godt 3 Kr.

I 1925 om Efteraaret gaar Kronen som bekendt i Pari. Kornet falder i 1925 og 26 fra 255 til 145 maalt i Forhold til Perioden før Krigen. Samtidig gaar Flæskenoteringen i England i Vejret — til dels paa Grund af mindre Udbud fra Danmark i 1925 og 26. Kronestigningen tvang imidlertid — selvfølgelig — de danske Noteringer ned (en Noteringsnedgang, som naturligvis havde været langt større, hvis ikke Flæsket var steget i England). Regnskabsaaret 1926—27 blev derfor endnu et Overskudsjaar for vor Flæskeproduktion. Fortjenesten paa Svinene lokkede os imidlertid ind i en saa hastig Produktionsudvidelse, at vi i 1927 naar op paa en Besætning paa næsten $3\frac{3}{4}$ Mill. Svin, ca. 50 pCt. mere end i 1914 og paa Eksportmængder, der i 1927 er 75 pCt. og i 1928 87 pCt. større end før Krigen.

Da England er saa godt som vort eneste Marked for Flæsk — andre Lande betyder meget lidt — var det at forudse, at Noteringerne ikke kunde holde. De stærkt forøgede Mængder, som skulde afsættes, krævede nye Køberklasser, og disse kunde kun vindes, naar Priserne blev reduceret stærkt. I Regnskabsaaret 1927—28 ligger vi da ogsaa med Noteringer, som endogsaa kommer forholdsvis længere ned end Kornpriserne maalt i Forhold til Førkrigniveauet. Kyndige Folk advarede da ogsaa mod den stærke Forcing af Produktionen.

I November—December 1927 gik Noteringen imidlertid saa langt ned, at Produktionen blev ganske urentabel. Vi naar ned paa 112 Øre pr. kg eller kun ca. 15 pCt. over Førkrigsprisen. Dette førte en haardt tiltrængt Produktionsindskrænkning med sig, saa vi allerede ved Tæl-

lingen midt paa Sommeren 1928 er kommen ned paa 3,36 Mill. Svin, eller godt en Tredjedel mere end vi havde i 1914.

1929, og hvad der hidtil er forløbet af dette Aar, tør sikkert med Rette betegnes som en Flæskeproduktionsens Højkonjunktur. Flæskeprisen er i Øjeblikket over 12 Gange Kornprisen, og man tør vel paastaa, at netop den meget høje Flæskepris i særlig Grad har været medvirkende til at trække Landbrugets Rentabilitet op imod et rimeligt Niveau igen. Ja, det synes endogsaa, som om denne Produktionsgren, i hvert Fald for de mindre Ejendomme, har forlenet Landmændene med et saadant Lyssyn, at det giver sig Udslag i højere Ejendomspriser.

Selvfølgelig betyder gode Svinepriser overordentlig meget for vort Landbrugs Økonomi, og ganske naturligt glæder mangan Landmand, som køber mere Korn, end han sælger, sig over, at det lave Kornniveau skaber et ekstraordinært gunstigt Forhold for Flæskeproduktionen. Hertil er imidlertid at bemærke, at det gunstige Prisforhold betyder en Fare i Fremtiden. Det maa nemlig formodes, at ogsaa vore Konkurrenter har et tilsvarende gunstigt Forhold, ligesom man maa regne med, at de vil vide at udnytte det. Ej heller tør man se bort fra den Mulighed, at vi selv i for høj Grad lader os friste af Øjeblikkets Chancer og udvider Produktionen stærkere, end Afsætningen tillader. Alle tidligere Erfaringer taler for, at baade vi selv og vore Konkurrenter vil falde for Fristelsen. I hvert Tilfælde kan man trygt hævde, at det vilde være ganske naturstridigt, om det ekstraordinært gunstige Forhold mellem Produktionsomkostning og Salgspris varer ved mere end i en Overgangsperiode.

Derfor nærer jeg den Opfattelse, at vi i Virkeligheden og set paa længere Sigt ogsaa herhjemme vilde have større Fordel af en højere Kornpris, — der i sig selv direkte gjorde Kornavlens rentabel — selv om Forholdet Flæskepris : Kornpris blev noget mindre gunstigt. Er Prisforholdet meget vidt, kan enhver producere Flæsk

med Fordel. Er det derimod snævert, kan kun de dygtigste paa dette Omraade klare sig — og jeg nærer den Tro, at vi her til Lands, selv om vi endnu har meget tilbage at lære, dog paa Flæskeproduktionens Omraade er Verdens dygtigste Nation.

Vi er dygtige til at producere Flæsk. Derimod synes jeg, vi lader noget tilbage at ønske med Hensyn til at organisere vor Fremtidsproduktion, saaledes at den sandsynligvis kommer til at svare til Markedets Krav i Henseende til Udbudets Størrelse. Eller rettere sagt: Vi overlader til Skæbnen, eller om man vil, den enkeltes tilfældige Kalkulation, at indrette sin Produktion, som han har Lyst. Dette faar endda være — og er vel ogsaa rigtigt — saafremt vi samtidig forsyner ham med de bedst mulige Oplysninger om Fakta og Chancer. Men dette gør vi ikke! Her forekommer det mig, at Landbrugets Samarbejde har en af sine nærmeste og vigtigste Opgaver — en Opgave, som Nationaløkonom og Statistiker i Forbindelse med Landbrugsvidenskaben og Handelsstanden bør løse, hvis Frikonkurrencens Vilkaar skal have Mulighed for at bestaa i Fremtiden uden at kræve for store Tilpasningsomkostninger.

Maa jeg derfor, mine Herrer! have Lov til, som Afslutning paa denne Oversigt, som vel nærmest har haft Karakteren af økonomisk Historie, at lægge et godt Ord ind for den Konjunkturforskning, som vel ikke formaar at projicere Fremtiden ned paa Nuets Plan, men som dog, hvis den virkelig sættes i System, vil være i Stand til at give Landmanden Basis for rationelle Kalkuler, hvor han nu kun har Intuitionens og Gætteværkets løse Sand at bygge sin Fremtids-Økonomi paa.

- Ved Udarbejdelsen har jeg benyttet følgende Kilder:
- Statistisk Aarvog 1913—29.
Landøkonomisk Driftsbureaus Beretninger.
Landbrugsraadets Meddelelser.
Annuaire international de statistique agricole.
Internationale Preisbewegung und Lage der Landwirtschaft in den
austropischen Ländern von Prof. *M. Sering*. Berlin 1929.
L. V. Birck: Vigtige Varer.
Overenskomst m. Arbejdsgiverforeningen f. Land- og Skovbrug i Dan-
mark og Landarbejderforbundet i Danmark 1925 flg.
Mejeri-Drifts-Statistikens Beretninger.
-

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1929.

V.

Beretning fra Statskonsulent Johs. Jensen.

Konsulentarbejdet i Almindelighed kan vistnok betegnes som værende af meget alsidig Natur, og dette gælder ogsaa Mejerikonsulenternes Arbejde. Kravet, man stiller til en Mejerikonsulent, er jo ikke alene dette, at han skal være en dygtig Praktiker, der ude paa Mejerierne kan vise Vej med Hensyn til Produktionens Forbedring, eller at han skal være en dygtig Smørdommer, der ved Lagerbedømmelserne og Bøtteudstillingerne kan være vejledende med Hensyn til de Retningslinier, Produktionen skal ledes efter, men han maa ogsaa kunne give Raad angaaende Mejerimaskinerne, Mejeriernes Ombygning, Vandforsyningen, Regnskabsvæsenet og meget andet. Han maa kunne holde Foredrag for praktiske Mejerifolk, saavel som for Mælkeproducenterne. Han maa, kort sagt, være med i alle Spørgsmaal, der rører sig indenfor Mejeribruget.

Set under denne Synsvinkel skal og maa Mejerikonsulenternes Arbejde blive stærkt forceret og i mange Tilfælde af en ret overfladisk Natur.

Dette gælder navnlig her i Landet, hvor det konsulerende Arbejde for Landets 16—1700 Mejerier er overladt til saa faa Mænd, som Tilfældet er.

Sammenlignet med de fleste andre Mejerilande har i Danmark Mejerikonsulenterne mange flere Mejerier at være Raadgivere for end deres udenlandske Kolleger. Nu er Forholdet maaske nok her i Landet saaledes, at de

danske Mejeribystyrere er deres udenlandske Kolleger overlegne i Uddannelse og Dygtighed, et Forhold, der dog stadig forrykkes til Gunst for Ulandet, men dette udelukker dog ikke, at et mere intimt Samarbejde mellem Mejeribestyrelserne og Konsulenterne kunde være til Gavn.

Naar jeg tillader mig at indlede min Aarsberetning med ovenstaaende, er det, fordi jeg efter Distriktsanlægget for to Aar siden har følt, at Konsulentarbejdet i høj Grad lider ved at skulle spænde over et for stort Antal Mejerier. Jeg kan derfor kun understrege, hvad jeg skrev i min sidste Aarsberetning, at jeg meget beklager, at Mejerikonsulentdistrikterne tvungen af Omstændighederne skal være saa store, at den intime Forbindelse mellem hvert enkelt Mejeri og Konsulenten ikke kan gennemføres.

Jeg har i Aar været paa Rejse i 284 Dage eller noget nær det samme Antal som Aarene forud. Der er aflagt 204 Mejeribesøg, hvilket dog ikke er ensbetydende med, at jeg har besøgt et lignende Antal Mejerier, idet der er mange Mejerier, jeg har besøgt mere end én Gang, et Forhold, som i nogen Maade er Udtryk for, at der er nok at gøre for Konsulenterne ude paa Mejerierne. Anledningen til Besøgene har været meget forskellige. Kun i ganske enkelte Tilfælde skyldes det »Lurmærkevanskeligheder«, medens langt flere Besøg skyldes Fejl i Produktionen, som er opdagede ved Bøtteudstillingerne og da navnlig ved Ugebedømmelserne. Disses Betydning anerkendes mere og mere baade fra Producenternes og fra Eksportørernes Side. Det er gennem disse, Mejeribestyrelserne faar de meget vigtige Oplysninger om Smørkvaliteten, og det er da rimeligt, at Resultatet fra Ugebedømmelserne danner Grundlaget for Retningslinien i vor Smørproduktion.

Det her fremførte gælder dog kun for de Ugebedømmelser, hvor saavel Smørrets Opbevaring, dets Alder (Holdbarhed), Temperaturen under Bedømmelsen og Dommernes Antal og Kvalifikationer er saadan, at man faar et virkeligt Udtryk for Smørrets Kvalitet. Medens

man nu næsten overalt er bleven klar over, at en Ugebedømmelse uden Holdbarhedsbedømmelse kun har ringe Betydning, saa er man næppe hos alle Eksportører agtpaagivende nok over for de Temperaturer, Smørret opbevares ved, og ved hvilke Bedømmelsen foregaar.

Det bør være saaledes, at man i en Termostat eller paa anden Maade kan opbevare Smørret Sommer saavel som Vinter ved en Temperatur af 10—13° C. Hvad der imidlertid har en lige saa stor Betydning for en god og sikker Bedømmelse er, at Dommerne under Bedømmelsen kan arbejde i et Rum, hvis Temperatur ligger omkring almindelig Stuetemperatur. At forlange, at en Smørdommer skal afsige en sikker Dom over Smørret, naar han maa opholde sig i en kold Kælder med fugtigt Gulv og maaske med sparsom Tilgang af Dagslys, er mere end et Menneske kan præstere. Derfor maa vore Eksportører sætte meget ind paa at faa gode Bedømmelseslokaler (det samme gælder iøvrigt ogsaa for vore Bøtteudstillinger), hvor Dommerne kan være i fuld Vigueur. Dette er nu Tilfældet hos de fleste af de 12 Smørekseportfirmaer, hos hvilke jeg, saa ofte min Tid tillader det, kommer til Bedømmelserne. Flere Steder har man endog i det sidste Aar faaet Bedømmelseslokaler udstyret paa en saa god og tiltalende Maade, at de ikke alene tilfredsstiller Kravene med Hensyn til Temperaturen og Lysforholdene, men at de virker tiltalende ved deres rene og lyse Farver og ved hele Arrangementet, ikke alene paa Dommerne, men ogsaa paa mere tilfældige Besøgende. Thi efterhaanden som Ugebedømmelserne vinder i Sikkerhed, vinder de ogsaa Anerkendelse fra vore Aftageres Side, og ikke sjældent overværer en engelsk eller tysk Importør disse Bedømmelser.

Ogsaa af Hensyn hertil kan man ønske, at alle Bedømmelseslokaler er saa gode og smukke, som Forholdene kan tillade det.

Jeg har, som nævnt, deltaget i Bedømmelsen hos 12 Eksportfirmaer. I Esbjerg har jeg 17 Gange deltaget i

Bedømmelserne hos Co-operative Wholesale Society og et lignende Antal Gange hos Dansk Andels Smørekspportforening. 15 Gange har jeg bedømt Smør hos Maypole Dairy Co., F. Stilling Andersen, Lauritsens Smørekspportforretning, Danish Dairy, Pollock & Co. og Grosserer Hedegaard, 21 Gange hos Sønderjydske Smørekspportforening i Vojens, 19 Gange hos Smørekspportforeningen i Haderslev og et lignende Antal Gange hos Sønderjydske Landmænds Smørekspportforening i Sønderborg, 9 Gange har jeg deltaget i Bedømmelserne hos denne Forenings Filial i Tønder og 23 Gange hos Grosserer Petersen, Aabenraa.

Jeg har deltaget i 57 Bøtteudstillinger i de 8 Udstillingskredse i mit Distrikt. Selv om Lagerbedømmelserne for Smørbedømmelsens Vedkommende har taget noget af Interessen fra vore Bøtteudstillinger, saa er de dog som Samlingssted, ikke mindst for de unge Medhjælpere, af meget stor Betydning. Og ordnet paa den rette Maade kan der gives mange Impulser fra disse Samlingssteder. Til de lovbefalede Smørbedømmelser har jeg været indkaldt som Dommer i 7 Tilfælde; ogsaa ved Landsudstillingen var jeg Smørdommer.

Jeg har i Aarets Løb deltaget i en hel Række Møder, saaledes 10 indenfor sønderjydske Mejeriforening, hvis Sekretær og Kasserer jeg er. 4 Møder har været afholdt i det af de jyske Landboforeninger nedsatte Mejeriudvalg, hvor jeg ligeledes varetager Sekretærstillingen. I denne min Egenskab har jeg været med til at tilrettelægge Mejeriafdelingen i Husdyrbrugsudstillingen paa det jyske Ungskue, og som Medlem af Ungskueudvalget været med til et Par Møder.

Jeg har deltaget i Fællesorganisationens Repræsentantmøde i Odense, i Dansk Mejeristforenings Aarsmøde sammesteds og i de samvirkende jyske Mejeriforeningers Delegeretmøde i Aalborg. Endvidere har jeg deltaget i tre Smørekspportforeningers Aarsmøde og Foreningen

af jydsk Landboforeningers Delegeretmøde i Aarhus den 4. og 5. Oktober.

Jeg har som sædvanlig været Censor ved Mejeristeksamenen paa Dalum og Ladelund og sidst i Juli Maaned deltaget i Undervisningsmødet paa sidstnævnte Skole. I Dagene fra 1. til 5. Juni deltog jeg som Mejeribrugets Repræsentant i en Levnedsmiddeludstilling i Essen, hvor man fra dansk Side udstillede Smør, Ost, Æg, Kød og Svinefedt. Udstillingen har været omtalt forskellige andre Steder, hvorfor jeg her indskrænker mig til som min Mening at fremføre, at det har den allerstørste Betydning, at dansk Landbrug, saa ofte Lejlighed bydes, udstiller sine Standardvarer hos vore to Hovedlande for Eksport, England og Tyskland, og endvidere lejlighedsvis ogsaa deltager i Udstillinger i andre Lande. Paa denne Maade udøver man sikkert en gavnlig og tillige billig Reklame.

Endnu er at nævne, at jeg i Aarets Løb har holdt 47 Foredrag foruden de Udtalelser, man fremkommer med ved Bøtteudstillinger og lignende Lejligheder. Mit Hjemmearbejde har været noget lignende som de foregaaende Aar. Ogsaa her kniber det med at faa Tiden til at slaa til.

Bog anmeldelse og udkomne Bøger.

Die holländische Landwirtschaft. Ein Muster moderner Rationalisierung. Af Dr. J. Frost. 249 Sider. (Julius Springers Forlag, Berlin).

Efter ca. 25 Aars Forløb har Dr. Frost atter haft Lejlighed til at beskæftige sig med hollandske Landbrugsforhold og viser i den foreliggende Afhandling, hvilke Fremskridt, der er sket i det forløbne Tidsrum. Han nøjes imidlertid ikke med at paavise Resultaterne, men giver samtidig en Beskrivelse af Forholdene paa forskellige Tidspunkter og bestræber sig for grundigt at paavise Aarsagerne til de opnaaede Resultater, hvilket i Betragtning af det omfattende Emne bevirker, at Afhandlingen paa visse Punkter bliver noget summarisk.

Bogen er delt i fire Hovedafsnit: I. Landbrugets naturlige Betingelser, II. Landbrugsforfatningen, III. Driftsordningen og IV. Landbrugsøkonomien.

I første Afsnit behandles de klimatiske Forhold, de særegne Jordbundsforhold og Fremgangsmaader ved Opdyrkningen af de ofte meget karrige Strækninger, der nu for en stor Del er forvandlet til frodige Marker, ligeledes er de udmærkede Samfærdselsforhold ofret en kort Beskrivelse. I andet Afsnit omtales i korte Træk, hvorledes Landet i Oldtid og Middelalder blev beboet, og Forf. kommer her ind paa de daværende Arveforhold, hvis Virkninger kan spores endnu, og som for en stor Del har foraarsaget Jordernes ejendommelige Udstykning og de af denne afhængige Arbejdsforhold saavel som paa Arbejdsforholdene i Almindelighed. Ligeledes giver dette Afsnit et Indblik i Forvaltnings- og Organisationsforholdene og i det landøkonomiske Oplysningsarbejde og Undervisningsvæsenet.

Tredie Afsnit behandler de vigtigste Produktionsretninger, Planteavl, Kvægavl og Gartneri og de i Tilknytning til de to førstnævnte staaende stærkt udviklede Industrigræne.

Endelig omtaler Forf. i sidste Afsnit Andelsbevægelsen, dens Opkomst, Udvikling og Betydning, endvidere Markersforholdene og de for Holland karakteristiske Kapitalforhold for til Slut at berøre den hollandske Jodbrugers økonomiske Udbytte.

Det fremhæves Gang paa Gang, at Grunden til den hastige Udvikling dels er den stærke Befolkningstilvækst og dels Landbefolkningens Nøjsomhed i Forbindelse med en stærk Uvilje imod at forlade Fødeegnen. Resultatet er derfor blevet en saa stærk Udstykning af Jorden, at en Mængde Jordbrugere kun faar et kummerligt Udkomme, og en stor Del er derfor nødsaget til at skaffe sig anden Beskæftigelse i Byerne.

Bogen er særdeles velskrevet og rigt illustreret, og mange, der interesserer sig for hollandsk Landbrug, vil med Interesse og Udbytte kunne læse den, selv om danske Læsere næppe vil finde de anførte Resultater saa imponerende som Forf. synes at gøre.

H. C. Rasmussen.

Samfundshusets og Samfundsmarkens økonomiske Problemer betragtede fra Plovaasen af *A. P. Damsgaard-Sørensen*. Udgivet af Dansk Skatteborgerforening. 96 Sider. (G. E. C. Gad. Kbhvn.).

De Betragtninger, Proprietær *A. P. Damsgaard-Sørensen* har offentliggjort i sin lille Bog, tager deres Udgangspunkt i en Diskussion om, hvorvidt et Beløb hjemført fra Udlandet for Landbrugsprodukter er af større Betydning for Samfundet end hjemmesolgte Industrivarer for et tilsvarende Beløb. Forf. gør dog ikke Forsøg paa at give Svar paa det hermed stillede Spørgsmaal gennem en mere systematisk Undersøgelse, men samler i en Række fordringsløse og underholdende Smaakapitler sine Indtryk af, hvad Landbrugsproduktionen betyder for det danske Samfunds Økonomi, og hvilke Kaar Landbrugserhvervet til Gengæld bydes indenfor den fælles Husholdning.

Efter først at have skildret Forskydningen i Befolkningsfordelingen, der viser stadig færre og færre Landbrugere mod flere og flere Ikke-Landbrugere, gaar Forf. over til at redegøre for Landbrugets store og under vekslende Rentabilitet stadig voksende Produktion, med Fremhævelse af dets meget store Andel i Landets samlede Produktion og Omsætning med Udlandet. Ganske vist naar ogsaa Værdien af Industriens og Haandværkets Produktion op til meget store Beløb, men Forf. spørger i denne Forbindelse: »Hvad hjælper det, at Industrien sælger flere og flere Værdier i Hjemmemarkedet, hvis vor pengelige Stilling overfor Udlandet ikke derved forbedres?»

Faren ved Landets og specielt den danske Landbrugsjords Gældsætning overfor Udlandet understreges, og med den for Øje fremhæver Forf. stærkt, at det er de eksporterende Erhverv, først og fremmest Landbruget, der skal skaffe Balancen. Denne Betragtning af de eksporterende Erhverv som de bærende Erhverv sættes stærkt paa Spidsen i den Deling, Forf. foretager af hele Erhvervslivet og Befolkningen, hvor det er Eksporten,

der danner Skillelinien mellem de bærende og de hjælpende, og hvor derfor Eksportindustri, men iøvrigt intet, kan stilles ved Landbrugets Side.

I Bogens sidste Afsnit skildres Statens og Kommunernes Økonomi og Skattepolitik og Faren ved herigennem og gennem haarhændet Organisationspolitik at skade det praktiske Næringsliv. Forf. benytter ikke stærke Ord til sin Kritik, alt er skildret med let ironisk Overbærenhed. A. M.

Stambog over Køer af rød dansk Malke race. X Bind, Nr. 4187—4718. Udarbejdet af de provinsielle Fælleslandboforeninger ved Konsulenterne *N. Bonde* (Jylland), *Kr. Frydenlund* (Loll.-Falster), *K. A. Jensen* (Bornholm), *L. Hansen Larsen* (Sjælland) og *Jørg. Fr. Pedersen* (Fyn). Samlet og udgivet af De samvirkende danske Landboforeninger ved Kostambogudvalgets Sekretær. 652 Sider. (Odense).

Fællesregister over De samvirkende danske Landboforeningers Stambog over Køer af rød dansk Malke race, Bind I—X. Ko-Stbg. Nr. 1000—4718. Tillæg til Kostambog Bind X. 72 Sider. (Odense).

Stambog over Tyre af rød dansk Malke race. XXXIV. Stbg-Nr. 2225—2287. Udarbejdet af de provinsielle Fælleslandboforeninger ved Konsulenterne *N. Bonde* (Jylland), *Kr. Frydenlund* (Loll.-Falster), *K. A. Jensen* (Bornholm), *L. Hansen Larsen* (Sjælland) og *Jørg. Fr. Pedersen* (Fyn). Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Stambogs- og Registreringsudvalg for rødt dansk Malkekævg. 140 Sider. (Odense).

Beretning fra Statens Planteavlssudvalg for Finansaaret 1929—1930. Udarbejdet af Statens Planteavlsskontor. 128 Sider. (Kbhvn.).

Svinestambog XVII. Svin af Landrace og Yorkshirerace. Forfattet af Konsulent *K. M. Jensen*. Udgivet af De samvirkende danske Andelsslagterier. 377 Sider. (Odense).

Høsten i Danmark i Aaret 1929. Statistiske Meddelelser 4. Række, 85. Bind, 2. Hæfte. Udgivet af Det statistiske Departement. 38 Sider. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Danmarks Fjerkræavlerforening. Aarsberetning 1929. 12 Sider. (Kbhvn.).

Danmarks Fjerkræavlerforenings Kontrolæglægning paa Henriettelund og Koppelev. 1928—1929. Meddelelse fra Forsøgslaboratoriet. 20 Sider. (Kbhvn.).

Handelsberetning for Aaret 1929. Udgivet af Grosserer-Societets Komité. 577 Sider. (Kbhvn.).

Mindre Meddelelser.

Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet, optaget i Juni 1930:

1. Forpagter *Vald. Hvidberg*, Søholm pr. Klippinge, ved Forpagter Aug. Bech.
2. Godsejer, Ingeniør *Petrus Winkel*, Dybvad Hovedgaard pr. Dybvad, ved Professor L. Frederiksen.
3. Proprietær *Chr. Refsgaard*, Refsgaard pr. Ramsing, ved Landøkonomisk Rejsbureau.
4. Kommitteret i Handelssager i Udenrigsministeriet *Erik Valeur*, Marievej 24, Hellerup, ved Godsejer P. Olufsen,
5. Proprietær *Axel Olufsen*, Ejsingholm pr. Vinderup, ved samme,
6. Direktør *N. J. Ehrenreich-Hansen*, Johannevej 13, Charlottenlund, ved Forpagter Chr. Sonne,
7. Professor, Dr. phil. *A. Mentz*, Lundsgade 8, København Ø, ved samme,
8. Godsejer *C. Thorsen*, Vestensborg pr. Nykøbing F.,
9. Greve *F. Ahlefeldt-Laurvig*, Bellinge pr. Egebjerg, og
10. Hofjægermester *Fr. Lensgreve Knuth*, Knuthenborg pr. Bandholm, sidstnævnte 3 ved Forpagter E. F. de Neergaard,
11. Redaktør *P. Stoubæk*, Asminderødgade 10, København L,
12. Proprietær *V. Th. Krarup*, Maegaard pr. Skaarup, og
13. Landbrugskandidat *Ch. Neergaard*, Jul. Valentinersvej 10, København F., sidstnævnte 3 ved Sekretariatet,
14. Forpagter *O. Olsen*, Aastrup pr. Tølløse,
15. Forpagter *R. Barfod*, Havegaard pr. Saunte,

16. Godsejer *H. Konow*, Gammelgaard pr. Søllested,
 17. Forpagter *A. Grønnegaard*, Corselitze pr. Egebjerg,
 18. Hofjægermester, Godsejer *C. C. v. Folsach*, Gjessinggaard pr. Randers,
 19. Godsejer *P. Horn*, Overgaard pr. Havndal,
 20. Godsejer *Einar Obel*, Haksholm pr. Laurberg,
 21. Godsejer, Premierløjtnant *T. Foss*, Løvenholt pr. Salten,
 22. Forpagter, Ingeniør *Chr. Schwensen*, Trudsholm pr. Havndal,
 23. Hofjægermester *Chr. F. Greve Knuth*, Tustrup pr. Randers,
 24. Godsejer *C. C. Branth*, Sødriugholm pr. Havndal,
 25. Godsejer *J. R. Jessen*, Løgismose pr. Haarby,
 26. Proprietær *N. Boesen*, Rynkevangsgaard pr. Kallundborg,
 27. Proprietær *R. Karlshøj*, Marienhøj pr. Storehedinge,
 28. Forpagter *E. A. Tesdorff*, Gjorslev pr. Storehedinge, og
 29. Forpagter, Løjtnant, Kammerjunker *J. Dinesen*, Kragerupgaard pr. Ruds Vedby,
- sidstnævnte 16 ved Forpagter *W. Branth*.

Landbrugets Prisforhold i 1928—29. I 26. Meddelelse fra Det landøkonomiske Driftsbureau gives følgende Oplysninger om Prisforhold i Finansaaret 1929—30 sammenlignet med tidligere Aar.

Forholdstal for Priser paa Produkter og Produktionsmidler.

	Naar 1928—29 sættes = 100		Naar 1909—14 sættes = 100	
	1929—30	1929—30	1928—29	1928—29
Husdyrprodukter.....	102	140	137	
Planteprodukter.....	93	129	139	
Landbrugsprodukter ialt ..	101	139	137	
Foderstoffer.....	86	136	159	
Kunstgødning.....	96	95	99	
Bygningsomkostninger ...	98	177	180	
Inventarværdi paa Bondegd.	99	154	155	

Endvidere skal bemærkes, at Kul og Petroleum er steget, saaledes at Indextallet for disse to Stoffer nu er henholdsvis 144 og 167, medens Høstbindegarn er faldet lidt, og Benzin og Olie er næsten uforandret.

Prisudviklingen siden forrige Aarsoversigt er ret uensartet, idet Priserne paa Slagtekvæg taget under et er nogenlunde uforandret, medens Priserne paa Heste og Kælvækør er steget 6—7 pCt., hvorimod Priserne paa Mejeriprodukter er gaaet ca. 6 pCt. ned. Flæskeprisen er steget med ca. 13 pCt. fra 1928—29 til 1929—30, men denne Stigning falder overvejende paa Finansaarets første Halvdel, og i det sidste Kvartal er Flæskeprisen kun 4 pCt. højere end i Januar Kvartal 1929. Til Trods for Nedgangen i Priserne paa Smør og Æg udviser Husdyrprodukterne dog en gennemsnitlig Stigning paa ca. 2 pCt., hvilket i overvejende Grad maa tilskrives de relativt gode Flæskepriser i 1929—30.

Ligesom i foregaaende Finansaar har de mere betydende Planteprodukter været Genstand for kraftige Prisfald. For Sukkerroer andrager Prisfaldet dog kun ca. 5 pCt., men for Kartoffler ca. 15 pCt. og for Korn taget under et ca. 20 pCt. Heroverfor kan ganske vist som et Lyspunkt noteres en betydelig Prisstigning for visse Frøsorter; men denne betyder dog kun lidt i Forhold til Nedgangen i Kornpriserne, idet det samlede Resultat bliver en gennemsnitlig Prisnedgang for Planteprodukter paa ca. 7 pCt.

Man bemærker en kraftig Nedgang i Foderstofpriserne og en Reduktion paa 4 pCt. af Prisen paa Kunstgødning under et (navnlig hidrørende fra Kvælstofgødningerne), hvilket i nogen Grad modvirker de kraftige Prisfald paa Landbrugets Produkter.

Uddeling af Præmier vedrørende Landbrugets Binæringer.
Af Midler af Redaktør J. Pedersen-Bjergaards Legat uddeler Det kgl. danske Landhusholdningsselskab forskellige Præmier for særlig fremragende Virksomhed paa Landbrugsbinæringerens Omraade.

Blandt de Ydelser, der særlig vil komme i Betragtning ved Præmieuddelingen, kan nævnes:

1. En kort og klar Skildring af Virksomheden og de opnaede økonomiske Resultater, med Hovedvægten lagt paa Fjerkræavl som væsentlig Indtægtskilde og med Fremhævelse af, hvad man mener særlig at skylde sine hidtil opnaede Resultater.
2. Den for Dagen lagte Omtanke og Ordenssans.
3. Børns og unge Familiemedlemmers Opdragelse til Delta-gelse i Arbejdet.
4. Sans for god Oplysning i Almindelighed og hjemlig Hygge. Ansøgninger bør til Vejledning for Bedømmelsesudvalget være ledsaget af Vidnesbyrd fra sagkyndig Side.

Ansøgninger om at komme i Betragtning ved Uddelingen af Legatportionerne eller Indstillinger dertil indsendes paa almindeligt Brevpapir (Skema benyttes ikke) til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Vestre Boulevard 34, København V., inden 15. September.

Landbrugets Kreditforhold.

Foredrag ved Konsulentmødet den 22. Febr. 1930 af Creditkassedirektør
Aksel Jensen.

Det Emne, jeg har den Ære at tale om her i Dag, er et Emne, der efter min Mening er ofret alt for ringe Interesse. Landbrugets Kreditforhold har indtaget en alt for beskeden Plads i det store Oplysningsarbejde, der er udført til Gavn for det danske Landbrug, og som dette Mødes Deltagere har saa stor en Del af Æren for.

Og dog er Spørgsmaalet om Landbrugets Prioritering og dets Financiering af allerstørste Betydning. Det er et Spørgsmaal, der desværre før eller senere vil være aktuelt for den enkelte Landmand, og det er derfor af Betydning, at der spredes det fornødne Kendskab til Forholdene paa dette Omraade.

Dette er én af Grundene til, at jeg med kort Varsel er gaaet ind paa at tale om Spørgsmaalet i Dag. Og selv om jeg ved, at det er vanskeligt at give Emnet en tilstrækkelig populær Form, og det er vanskeligt i et enkelt Foredrag at give blot et lille Overblik over Udviklingen og Stillingen, som den er, saa skal jeg gøre Forsøget i Haab om derigennem at skabe noget mere Interesse for Sagen, og i Haab om, at d'Hrr. Konsulenter i Fremtiden vil ofre denne Side af Oplysningsarbejdet noget mere Opmærksomhed, end Tilfældet hidtil har været.

Det danske Landbrug har i dette Øjeblik en Prioritetsgæld paa godt 3 Milliarder Kr. Dette Tal er Udtryk for

den mægtige Udvikling, der er sket paa dette som paa alle andre Omraader. Tænker vi os derimod 100—150 Aar tilbage i Tiden, var Stillingen jo en ganske anden. Da stod Landbruget uden Kredit, uden Adgang til at stifte Laan, og derfor blev Landbrugskrisens Virkninger i Begyndelsen af det 18. Aarhundrede ogsaa saa frygtelige, som de blev. Landbruget var hjælpeløst. Der mangledes Kapital, og den var ikke til at skaffe. Hvilken Forandring er der ikke sket? Mange vil maaske sige, at der nu er givet alt for stor Kredit, er stiftet alt for stor Gæld, og naturligvis maa det indrømmes, at Landbrugets Gæld er meget stor, og at det var ønskeligt, at den var noget mindre. Men Forholdene har jo ikke formet sig anderledes for det danske Landbrug, end at det har maattet laane sig frem. Det har ikke kunnet tjene de fornødne Kontanter til de nødvendige Forbedringer. Vilkaarene for Landbruget — vort Lands Hovederhverv — har ofte været saaledes, at der er savnet Kapital, man har maattet suge paa Lappen i de daarlige Tider, og naar Forholdene bedredes, var der mange Huller at stoppe. Bygningerne skulde forbedres, Grundforbedringer foretages, Maskiner og Inventar anskaffes o. s. v., saaledes at ikke alene Overskudet fra de gode Aar medgik hertil, men det var ogsaa nødvendigt at optage nye Laan.

Men hvorledes har det været muligt at tilvejebringe alle disse Penge, og hvorfra faar Landbruget sine Pengemidler?

Det egentlige Grundlag for Landbrugets Kredit er vore Kreditforeninger, hvoraf den ældste er stiftet i 1851.

Men der er jo mange andre Kilder at øse af: Sparekasser, Banker, Hypotekforeninger, Laanekasser, Drifts-laaneforeninger o. s. v., foruden det private Laanemarked, som ikke er ganske ringe.

Vi har saaledes nu 13 Kreditforeninger med et Udlaan af ca. 3600 Mill. Kr., 9 Hypotekforeninger med et Udlaan af ca. 400 Mill. Kr., og Sparekasserne med ca. 1000 Mill. Kr. udlaant i Prioritetslaan. Kreditforenin-

gerne er, som man vil se, Grundvolden i det hele, og jeg vil gerne sige lidt om deres Tilblivelse og Vækst.

Den første Kreditforening blev oprettet 1769 i Schlesien. En langvarig Krig havde ødelagt hele Provinsen. Der savnedes Kapital, og der var da en Købmand Büring, der i 1767 fik den geniale Tanke, at man ved Sammenlutning og solidarisk Ansvarlighed kunde udstede Obligationer med Pantessikkerhed i Ejendommen og derigennem skabe den fornødne Sikkerhed. Tanken vandt Tilslutning. Kreditforeningen blev oprettet, og der var skabt en Obligation med fuld Sikkerhed, der var let omsættelig som andre Børspapirer. Denne Kreditforening blev Midlet til Genrejsningen af Schlesien, og den blev efterfulgt af mange andre rundt omkring i Tyskland.

I Danmark blev Kreditforeningerne det første store Udslag af *A n d e l s b e v æ g e l s e n*.

De store Landboreformer i Slutningen af det 18. Aarhundrede, Udskiftningen, Fællesdriftens Ophør, Udflytningen af Ejendomme, Driftsforandringerne, Grundforbedringen o. s. v., krævede mange Penge. Den gamle Form for Betaling: Levering in natura, Naturaløkonomien, var afløst af Pengeøkonomien, og der skulde megen Kapital til.

Men hvorfra skulde denne Kapital komme? Der var i 1775 af Staten oprettet en Forsikringsanstalt, og af denne udlaantes der under Landboreformerne ret store Beløb til Bønderne til Køb af Selvejendom eller Arvefæsteejendom, og under den store Landbrugskrise i 1820erne ydedes der særlig de jydsk Landbrug betydelige Laan af Forsikringsanstalten.

I 1786 oprettedes dernæst en Kreditkasse for Danmark, Norge, Slesvig og Holsten med det særlige Formaal at »virke til Fremme af en bedre Dyrkning af Bøndernes Jord«.

Det var ikke nogen egentlig Kreditforening, men var nærmest Statens Midler, der paa billige Vilkaar — 2 pCt.

Rente og lidt Afdrag — udlaantes til Bønderne til Forbedring af Driften.

Kreditkassen gjorde megen Gavn, men ophævedes i 1816.

Statsbankerotten i 1813 og Kreditkassens Ophævelse i 1816 gjorde det næsten umuligt at opnaa Laan mod Pant i Landejendomme.

Der blev gjort adskillige Forsøg paa efter tysk Mønster at faa oprettet en virkelig Kreditforening for Danmark.

Saaledes blev der i 1819 gjort et dygtigt og energisk Forsøg af Lensgreve *Holstein-Holsteinborg* m. fl. Man naaede saa vidt, at man i 1820 fik oprettet en »Kreditkasse for Jordejere i Sjælland og Møn«, men man kunde ikke faa de nødvendige Begunstigelser, og den kom derfor ikke til at virke.

Manglen af Kapital og Adgangen til at skaffe sig denne forværrede naturligvis i høj Grad Landbrugskrisens Virkninger.

Og først efter at Forholdene var begyndt at bedres, blev Tanken om Oprettelsen af en Kreditforening paany taget op. Det var den Stænderdeputerede, Proprietær *M. B. Nygaard*, der i 1836 i Viborg Stænderforsamling indbragte et Forslag om Oprettelse af en »Kreditkasse for Landejendomme« med Statens Garanti for Obligationerne.

Forsøget mislykkedes, men i 1839 udgav Nationaløkonomen, Lektor *A. F. Bergsøe*, en Bog med Titel: »Motiveret Udkast til en Kreditforening for danske Grundbesiddere«. Han byggede sit Udkast paa de Erfaringer, der var indhøstet i Udlandet. Det skulde være private Institutioner under Statens Tilsyn, men iøvrigt uafhængige og med selvstændigt Styre. Det skulde være et Mellemled mellem Laantager og Laangiver og til Fordel for begge Parter, men særligt tagende Sigte paa at give Adgang til faste og billige Laan. Laantagerne skulde yde solidarisk Hæftelse som Sikkerhed for Obligationerne, og Laanene afdrages i 47 Aar. Kasseobligationerne

skulde være stempelfri og lyde paa Ihænde Havere for derved at blive let omsættelige som andre Børspapirer.

Dette var Hovedlinjerne i Bergsøes Forslag, og det er i Virkeligheden disse, vore Kreditforeninger bygger paa den Dag i Dag.

Bergsøe pegede paa den store Kapitalnød og mente, at de eneste, der vilde tabe ved Oprettelsen af Kreditforeninger, var Aagerkarle og Kommissionærer, der levede højt paa Laantagernes Bekostning.

Alligevel mødte Planen Modstand fra mange Sider, og først i 1845 blev der gjort et alvorligt Forsøg paa at bringe den til Udførelse.

Det var paa den 1. danske Landmandsforsamling, der dette Aar blev afholdt i Randers, hvor en af de første Opgaver, der blev taget op, var Oprettelsen af en Kreditforening.

Der nedsattes et Udvalg, som allerede efter 3 Dages Arbejde afgav en enstemmig Indstilling om at oprette en saadan Kreditforening. Lektor Bergsøe, som var Sekretær for Landmandsforsamlingen, var Ordfører for Udvalget, og hans Udkast dannede Grundlaget for Indstillingen. Han pegede paa de store Fordele, en saadan Forening vilde byde Landbruget. Det vilde give billigere og uopsigelige Laan med lempelige Afdragsvilkaar, og man vilde blive fri for den Besværlighed, Bekymring og ofte Ydmygelse, der var forbunden med at søge private Laan.

Fordelen for Laangiverne vilde blive større Sikkerhed gennem det solidariske Ansvar og let og behagelig Adgang til gennem Obligationskuponerne at hæve deres Renter i Kreditforeningen.

Forslaget vandt stærk Tilslutning paa Landmandsforsamlingen, selv om der fra flere Sider blev udtalt Ængstelse for det solidariske Ansvar og for Fremskaffelsen af de nødvendige Penge.

En Udtalelse om Ønskeligheden og Hensigtsmæssigheden af Oprettelsen af en saadan Forening blev vedtaget, og man gik straks i Gang med at søge en Kredit-

forening oprettet. Inden 1. Januar 1846 havde der meldt sig 248 Laansøgere til et Beløb af 3 Mill. Rdlr. Der vedtoges Statutter, og man indsendte Ansøgning til Kongen om visse Begunstigelser.

Paa den næste Landmandsforsamling, der afholdtes i Odense i 1846, maatte man imidlertid meddele, at der var mødt Modstand fra Kollegiernes Side, og Planen kunde derfor ikke realiseres.

Junigrundloven af 1849 beredte imidlertid Vejen. De ny Mænd, der kom til Røret, saa, at Landbruget trængte til Kapital, og tillige ønskede man at fremme Fæstets Overgang til Selveje. Dette kunde kun ske ved, at der aabnedes Landmanden Adgang til Kredit, og allerede den 20. Juni 1850 havde Rigsdagen vedtaget Forslaget om Oprettelsen af Kreditforeningen.

Kreditforeningernes Grundlov var skabt. De Begunstigelser, denne gav, var følgende: Først og fremmest, at Kasseobligationerne maatte lyde paa Ihænderhaveren og være stempelfri; dette var det absolut afgørende, thi derved blev de let omsættelige samtidig med, at de bød fuld Sikkerhed. Der gaves tillige Ret til at anbringe Offentlige og Umyndiges Midler i disse Obligationer og til at tage mere end 4 pCt. Rente. Og saafremt en Debitor ikke opfyldte sine Forpligtelser, var Kreditforeningen berettiget til uden forudgaaende Forligsmægling, Rettergang eller Dom at bortauktionere Ejendommen.

Til Gengæld paalagdes der ogsaa Kreditforeningen visse Forpligtelser, bl. a.,

at der ikke maatte udlaanes mere end $\frac{3}{5}$ af Ejendommens Taksationsværdi,

at der aldrig maatte være flere Obligationer i Omløb end Gældsfor skrivningen lød paa,

at Interessenterne skulde være solidarisk ansvarlige,

at Laanene skal amortiseres og

at Regnskaberne skal offentliggøres.

Paa dette Grundlag kunde Kreditforeningen skabes.

Laantagerne kunde herefter, ved Sammenslutning og Pantsætning af deres Ejendomme med solidarisk Hæftelse bag ved, skabe den fornødne Sikkerhed for Obligationerne, saaledes at de kunde sælges til gode Priser, og Laantagerne faa Laan paa rimelige Vilkaar.

Kreditforeningerne kunde dannes efter et rent og skært Andelsprincip med frit Selvstyre, hvor Interessenterne vælger Styrelsen og i det hele taget har Ledelsen i deres egne Hænder, i Fællesskab løbe Risikoen, men ogsaa tage alle Fordelene.

Allerede den 28. Juni 1850 udstedtes Indbydelsen til Dannelse af »Kreditforeningen for Landejendomsbesiddere i Nørrejylland«, og 14 Dage senere udsendtes Indbydelse til Oprettelse af en »Kreditforening for Grundejere i Sjællands Stift«.

Der var imidlertid adskillige Vanskeligheder at overvinde, men efter 1½ Aars Forløb oprettedes de to første Kreditforeninger. 1. December 1851 »Kreditforeningen af jydsk Landejendomsbesiddere«, 8. December 1851 »Østifternes Kreditforening«.

Hermed var Begyndelsen gjort, og det varede ikke længe, før flere fulgte efter. 19. November 1852 oprettedes »Kreditforeningen for Købstadsgrundejere i Nørrejylland«, 20. Marts 1860 »Kreditforeningen for Grundejere i Fyns Stift«, 15. December 1860 »Kreditforeningen for Vest- og Sønderjylland«.

Allerede 1860 havde de første 3 Kreditforeninger et Udlaan paa henholdsvis 10,7, 23,4 og 11,1 Mill. Kr. eller ialt 45,2 Mill. Kr., hvilket viser Betydningen af Oprettelsen af disse Institutioner.

Men der kom ogsaa Vanskeligheder. Pengekrisen i 1857 ramte i høj Grad Byerne, Handel og Haandværk, og Resultatet blev, at »Kreditforeningen for Købstæder i Nørrejylland« kom ud for saa store Vanskeligheder, at den maatte standse sin Udlaansvirksomhed i 1860. Medlemmerne maatte i nogle Aar svare en lidt højere aarlig Ydelse, men dermed var Sagen ogsaa klaret, saaledes at

Ejerne af Obligationerne intet Tab led. Det solidariske Ansvar havde bestaaet sin Prøve.

Ved en Ændring i Loven om Kreditforeninger af 19. Februar 1861 bestemtes, at ingen ny Kreditforening maatte oprettes uden ved særlig Lov.

Der ønskedes større Indseende med Kreditforeningerne, og det solidariske Ansvar blev begrænset til særlige Serier eller Afdelinger.

Blandt de allerede oprettede Kreditforeninger var man vistnok enige om, at man nu havde tilstrækkelig mange Foreninger, men Befolkningen var af en anden Opfattelse.

Medens Nørrejysk Landkreditforening var oprettet udelukkende for Landejendomme, omfattede baade Østifternes Kreditforening og Fyns Kreditforening saavel By- som Landejendomme, og indenfor Landbruget i Østifterne opstod derfor Ønsket om at faa oprettet en Kreditforening udelukkende for Landejendomme.

Tanken mødte megen Modstand, men overfor denne satte man det, som er Grundkernen i Kreditforeningstanken, som den er formet paa dansk Grund: Borgernes Frihed til at slutte sig sammen i saadanne Foreninger med fuldt Selvstyre for at skabe sig de bedst mulige Laanevilkaar.

Modstanden blev brudt, og i H. t. Loven af 9. Februar 1866 oprettedes den 12. Juni 1866 »Creditkassen for Landejendomme i Østifterne«, som jeg har den Ære at være Direktør for.

Landbruget havde dermed faaet sin egen Kreditforening i Østifterne i Modsætning til de andre Kreditforeninger — Østifternes og Fyns —, der ogsaa omfatter Byeendomme.

1868 oprettedes »Ny Jydske Købstad Kreditforening« til Afløsning af den i 1860 standsede Forening.

1880 fik vi de to Husmandskreditforeninger for Øerne og Jylland, der begge fik særlige Begunstigelser af Staten, idet Staten garanterede Renten af deres Obligationer og

ydede Bidrag saavel til Starten som til Dækning af Udgifterne ved Taksationen af Ejendomme. Husmandskreditforeningerne maatte oprindelig ikke udlaane i Ejendomme med Vurderingssum af over 4000 Kr., men dette Beløb er gentagne Gange forhøjet, saaledes at efter 1920 maa der ydes Laan i Landejendomme med en Vurderingssum af indtil 20,000 Kr., og for Ikke-Landejendomme indtil 16,000 Kr.

Indtil 1920 maatte Husmandskreditforeningerne ikke udstede Obligationer til højere Rente end 4 pCt., men herefter til $4\frac{1}{2}$ pCt.

1882 oprettedes »Kreditforeningen for Grundejere i København og Omegn«, 1893 »Kreditforeningen for Grundejere paa Landet i Jylland«, 1897 »Kreditforeningen for Industrielle Ejendomme«, og endelig i 1920 oprettedes den sidste Forening, nemlig »Kreditforeningen for Sønderjylland«.

Jeg har dermed omtalt Kreditforeningernes Tilblivelse, og skal sige lidt om deres Arbejdsmaade. Fremgangsmaaden ved Stiftelsen af Laan er i det væsentlige ens i de forskellige Foreninger.

Laansøgeren tilvejebringer de nødvendige Dokumenter: Adkomst paa Ejendommen, Skøde eller Købekontrakt, Tingbogsattest,

Kort over Jorderne og Arealattest,

Skatteattest fra Stat, Amt og Sognekommune,

Ejendoms- og Grundskyldsattest,

Fortegnelse over andre Byrder, der paahviler Ejendommen,

Brandforsikringspolice for Bygninger, Besætning og Inventar,

Vielsesattest og

eventuelle Leje- eller Forpagtningskontrakter.

Disse Papirer sendes sammen med en Laanebegæring for vor Creditkasses Vedkommende til en Distriktsvurderingsmand. Denne, der fungerer som Vurderingsformand

i et eller flere Herreder, vurderer saa Ejendommen sammen med en lokal Sognevurderingsmand, og naar Vurderingen er afholdt, sendes Sagen til Repræsentanten — hos os 1 à 2 i hvert Amt, for Tiden 18 — der som Regel besigtiger Ejendommen og derefter foretager Indstilling til Direktionen om Laanets Størrelse. Direktionen træffer den endelige Afgørelse, men maa ikke bevilge større Laan, end Repræsentanten har indstillet og aldrig over 60 pCt. af Vurderingssummen. Bevilges der over 50 pCt. skal Repræsentantskabet ved dets Formand godkende Laanet. Naar Laantageren har erklæret sig tilfreds med Laanet, udsteder han en Panteobligation til Creditkassen. Under Pantsætningen er indbefattet Ejendommen med de til enhver Tid værende Bygninger med alt Tilbehør, Avl, Afgrøde, Besætning, Inventar, o. s. v., og Laanet kan ikke opsiges af Creditkassen, saa længe Rente og Afdrag betales, og Ejendommen holdes i forsvarlig Drift og ikke afklædes.

Naar Panteobligationen er udstedt og tinglæst uden Retsanmærkninger, modtager Laansøgeren Beløbet i Kasse-Obligationer, der lyder paa Ihændehaber og kan sælges til Dagens Kurs paa Børsen, gennem Pengeinstitutter, eller til Private.

Laansøgeren har dermed naaet Maalet: **d e k o n t a n t e**
P e n g e.

Men samtidig er han bleven Medlem af Creditkassen med de deraf flydende Rettigheder og Forpligtelser. Den vigtigste Forpligtelse er det solidariske Ansvar. Det er nødvendigt, for at skabe den fornødne Sikkerhed for Obligationerne. Og efter snart 80 Aars Bestaaen kan det siges, at det solidariske Ansvar har været uden større Gêne. Jeg har nævnt, at i 1860erne maatte Medlemmerne af Den jyske Købstad Kreditforening i nogle Aar betale et ekstra Bidrag for at dække Tabene, og efter Verdenskrigen maatte Medlemmerne af Husmandskreditforeningerne i nogle faa Terminer betale et ekstra Bidrag, fordi de havde udstedt de saakaldte dobbeltmøntede Obligatio-

ner. Kuponerne kunde indfries baade i danske Kroner og i Sterling, og da den danske Krone stod i 50—60 Øre, blev en stor Del af Kuponerne indfriet i Sterling, hvilket gav et betydeligt Tab for Husmandskreditforeningerne. Dette Tab paalignedes Medlemmerne gennem 3—4 Terminer, men udover de her nævnte to Tilfælde har det solidariske Ansvar ikke været gjort gældende.

Det har skabt den Sikkerhed, der er nødvendig for Salget af Obligationerne, og Sikkerheden har været saa stor, saa der til Dato af Obligationsejere ikke er mistet en eneste Øre ved, at Renten ikke er betalt rettidigt.

Den Ret, som Laantageren opnaar som Medlem af en Kreditforening, bestaar bl. a. i, at han kan deltage i Foreningens Generalforsamlinger, være med til at vælge Repræsentantskab o. s. v. Han er Andelshaver i det store Andelsselskab med almindeligt Selvstyre.

Obligationsejerne har — paa enkelte Undtagelser nær — ingen Indflydelse paa Kreditforeningens Ledelse. De har den Sikkerhed, som Ejendommen og det solidariske Ansvar byder, og den har gennem Tiderne bestaaet sin Prøve, saaledes at Kreditforeningsobligationer maa betragtes som noget af det sikreste, der findes.

Bindeleddet mellem Laansøger og Laangiver er paa en genial Maade skabt gennem Kreditforeningen, saaledes at Obligationsejeren har kun i hver Termin at klippe sin Kupon og hæve Renten — hvilket sædvanligvis kan ske efter 1. Juli og 1. Januar — paa Kreditforeningens Kontor, hvor Laantageren forud maa betale sin Ydelse.

Reserve- og Administrationsfonden.

Ved Stiftelsen af Laan indbetales et Bidrag til Reserve- og Administrationsfonden, som Regel $1\frac{1}{2}$ —2 pCt., der kan betales enten straks eller med $\frac{1}{2}$ pCt. hver Termin, til Beløbet er betalt. Ligeledes betales et lille Bidrag i hver Termin til Administrationen, men da hele dette Bidrag ikke medgaar til Administrationen, forøges Reservefonden aarligt med betydelige Beløb. Og da Medlem-

merne selv ejer Institutionen, faar de ogsaa hele Overskudet. Dette tilfalder Reservefonden, indtil den i aabne Serier har naaet 5 pCt. og i lukkede Serier 3 pCt. af Restgælden. Derefter afskrives Overskudet aarligt paa Medlemmernes Gæld, og for at vise, hvilken Betydning dette har, kan jeg anføre, at paa det Laan, der staar i min Ejendom, oprindelig 52,800 Kr., optaget i 1895 som $3\frac{1}{2}$ pCt. Laan til Kurs $98\frac{1}{2}$, er ekstraordinært afskrevet 33—3400 Kr. ved Overskud af Reservefonden.

Tager vi vor 4. Serie, der normalt skal være afdraget i 60 Aar, regner vi med, at Afdragstiden, gennem Overskud af Reservefonden, nedbringes til ca. 50 Aar.

Jeg nævner dette, fordi de færreste aner, hvilken Betydning, det har, at Medlemmerne selv ejer Kreditforeningen, og hvilken Fordel, der bydes gennem de ekstraordinære Afskrivninger paa Gælden.

Amortisationstid.

Oprindelig skulde Laanene afdrages paa 45 Aar. Senere gik man for de $3\frac{1}{2}$ pCt.'s Laan helt op til 72 Aar, og i 1896 indførtes nogle helt uamortisable Laan, idet der kunde gives $\frac{1}{3}$ af Vurderingssummen som Laan uden Afdrag. Dette var en Følge af Landbrugskrisen, for at lempe Betalingsvilkaarene for Laantagerne.

Senere er man igen gaaet bort fra disse over til kortere Amortisationstid. De fleste Laan afdrages nu paa ca. 60 Aar, men i nogle af de sidst oprettede Serier er man gaaet helt ned til 43—50 Aars Afdragstid.

Kreditforeningernes Rentepolitik.

Om denne har Meningen været stærkt delte. De første Kreditforeninger udstedte kun 4 pCt.'s Obligationer; men 1861 begyndte Vest- og Sønderjysk Kreditforening med $4\frac{1}{2}$ pCt.'s Obligationer, og de andre fulgte efter.

I 1860erne og 70erne laa Kurserne paa Obligationer

ret lavt som Udtryk for stærk Efterspørgsel efter Penge, men midt i 80erne ændredes dette fuldkomment.

I 1887 nedsatte Nationalbanken sin Diskonto til $2\frac{1}{2}$ — $3\frac{1}{2}$ pCt., og i 1886 var 4 pCt.'s Obligationer gaaet over Pari.

Denne Pengerigelighed benyttede Staten til at konvertere 155 Mill. Kr. indenlandsk Gæld fra 4 til $3\frac{1}{2}$ pCt. Rente, og da det nye Statslaan væsentligst kom paa udenlandske Hænder, forøgedes Landets Pengerigelighed yderligere.

Denne Situation udnyttede Kreditforeningerne. Den meget dygtige Direktør, Veksellerer *Ree* gik som Direktør i Creditkassen for Landejendomme i Spidsen, idet han gennemførte den første Konvertering i Juni Termin 1887, hvorved Renterne nedsattes for godt 33 Mill. Kr. Creditkasseobligationer fra $4\frac{1}{2}$ til 4 pCt.

Andre Kreditforeninger fulgte efter, saaledes at der i 1887 konverteredes ialt 90 Mill. Kr. Obligationer fra $4\frac{1}{2}$ til 4 pCt. Rente.

1889 skete en yderligere Konvertering, idet 150 Mill. Kr. Obligationer konverteredes ned fra 4 pCt. til $3\frac{1}{2}$ pCt. Rente.

Disse Konverteringer var alle foretaget af de enkelte Kreditforeninger hver for sig, men efter at Staten i 1894 havde ombyttet sit $3\frac{1}{2}$ pCt. Laan med et udenlandsk 3 pCt. Laan, besluttede Kreditforeningerne sig til i Fællesskab at foretage en ny Konvertering i 1895 af de 4 pCt. Obligationer til $3\frac{1}{2}$ pCt., og ialt konverteredes for 325 Mill. Kr. Dette foregik i Samarbejde med Pengeinstitutterne paa den Maade, at Obligationerne blev op sagt til Udbetaling, og Ejerne kunde saa vælge imellem at faa Beløbet kontant eller faa de 4 pCt. Rente overstempet til $3\frac{1}{2}$ pCt. Det sidste blev aldeles overvejende valgt, og derved foregik Konverteringen let og billigt, og paa den Maade fik Laantagerne den fulde Fordel af det billige Pengemarked og sparede aarligt flere Mill. Kr. i Renter.

Men hermed var Bunden ogsaa naaet, og allerede omkring Aarhundredskiftet steg Rentefoden paany.

Allerede i 1899 udstedte man i næsten alle Kreditforeningerne paany 4 pCt. Obligationer, og Creditkassen for Landejendomme i Østifterne udstedte tillige $4\frac{1}{2}$ pCt. Obligationer paa Grund af det stramme Pengemarked. Dette blev stærkt kritiseret af de andre Kreditforeninger, men da de selv hurtigt efterfulgte Eksemplet, erkendte de formentlig derigennem Berettigelsen af de $4\frac{1}{2}$ pCt. Obligationer.

Indtil Verdenskrigens Begyndelse laa Obligationerne nogenlunde ens. De $4\frac{1}{2}$ pCt. holdt sig ved Pari og derover, men Krigen bragte mægtige Kursfald, og dette gav Anledning til, at Direktør Ree i Creditkassen for Landejendomme, der var banebrydende m. H. t. den for Laantagerne saa gunstige Konvertering i 1887—95, i 1915 fremsatte Forslag om at udstede 5 pCt.'s Obligationer, for at Laantagerne kunde undgaa de store Kurstab. De andre Kreditforeninger var imidlertid Modstandere heraf og udtalte dette gennem Kreditforeningernes staaende Fællesudvalg. Resultatet blev, at den daværende Indenrigsminister *Ove Rode* nægtede Creditkassen for Landejendomme at udstede 5 pCt. Obligationer, og den gunstigere Prioritering blev herved forhindret. Trods dette, at saavel Stat som Kommuner selv optog Laan til 5—6—8 pCt. Rente, forhindrede man, at Creditkassen udstedte 5 pCt. Obligationer, og Resultatet var, at Laantagerne maatte tage de meget store Kurstab.

Det var et stærkt Indgreb i Kreditforeningernes Selvstyre, og først i 1922 lykkedes det at bryde Modstanden imod de 5 pCt. Obligationer, idet daværende Indenrigsminister *Krag*, trods heftig Modstand fra de andre Kreditforeninger, gav Creditkassen for Landejendomme Tiladelse til at udstede 5 pCt. Obligationer.

Og for mig er der ingen Tvivl om, at den af Creditkassen forfægtede Opfattelse, at der bør udstedes Obli-

gationer, der ligger nær ved Pari, er den rigtige, og den, der tjener Laantagernes Interesser bedst.

Creditkassens Rentepolitik har gennem Tiderne gaaet ud paa, at Laantagerne skulde have den fulde Fordel af Forandringerne paa Pengemarkedet, enten det gik op eller ned. Dette kan imidlertid kun ske ved, at man undgaar de store Kurstab ved i pengeknappe Tider at holde sig til en højprocentlig Obligationstype, for saa, naar Pengeforholdene bedres, at ændre sine Laan til en billigere Rentesats. Det er dette Ønske, der ligger bag ved Creditkassens Rentepolitik, og de 5 pCt. Obligationer, som begyndte i 1924, har gennem de svundne Aar vist deres Berettigelse. Og for os, der gennem de mange Aar førte Kampen for de 5 pCt. Obligationer, er det jo ikke uden Interesse at se, at de Kreditforeninger, der stærkest bekæmpede os, fordi vi vilde oprette disse 5 pCt. Serier, selv hurtigt kom til Erkendelse af, at disse Obligationer var paa deres Plads.

De kom i følgende Rækkefølge:

Østifternes Kreditforening 11. December 1926,
 Fyns Kreditforening 1. April 1927,
 Jydsk Land-Kreditforening 11. December 1927,
 Vest- og Sønderjydsk Kreditforening 11. December 1927.
 Sønderjyllands Kreditforening 9. August 1928.

Kreditforeningernes Betydning.

De første Kreditforeninger oprettedes i 1851.

1860	havde vi	3	Kreditforen.	med et	Udlaan paa	45,2	Mill. Kr.
1870	—	6	—	—	—	73,1	—
1880	—	7	—	—	—	195,4	—
1890	—	10	—	—	—	447,8	—
1900	—	12	—	—	—	718,8	—
1910	—	12	—	—	—	1569,0	—
1920	—	12	—	—	—	2098,5	—
1925	—	13	—	—	—	3032,0	—
1929	—	13	—	Hovedstol	3952 Mill. Kr.	3582,0	Restgæld

Antallet af Laan er 362,698 Stk., og naar man ved, at der i 1927 var ialt 564,679 Vurderinger til Ejendoms-

skyld, vil man heraf se, at Størstedelen af Landets Ejendomme har Laan i en Kreditforening.

Kreditforeningernes Regnskab.

	Indtægter.	1927—28	1928—29
Renter af Laan		142,876,000 Kr.	150,029,000 Kr.
Bidrag til Reservefonden		5,761,000 —	6,068,000 —
Indskud af nye Medl.		3,794,000 —	5,408,000 —
Renter af Reservefonden		7,573,000 —	7,720,000 —
Andre Indtægter		1,409,000 —	1,717,000 —
		<hr/>	<hr/>
		161,413,000 Kr.	170,942,000 Kr.
	Udgifter.		
Renter til Obligationsejerne		142,712,000 Kr.	150,043,000 Kr.
Administrationsudgifter		4,759,000 —	4,665,000 —
Tilbagebetalt Medlemmer		884,000 —	1,347,000 —
Tab ved Panter		209,000 —	409,000 —
Ekstraordinær Afskrivning paa Medlemmers Gæld		4,344,000 —	4,559,000 —
Henlagt til Reservefonden		8,505,000 —	9,919,000 —
		<hr/>	<hr/>
		161,413,000 Kr.	170,942,000 Kr.

Man vil af Regnskabet¹⁾ se den forholdsvis lille Administrationsudgift, nemlig knapt 5 Mill. Kr., paa den meget store Omsætning, og endvidere den store ekstraordinære Afskrivning paa Medlemmernes Gæld, 4,3 Mill. Kr., den skete Tilbagebetaling af Andel i Reservefonden ved Medlemmers Udtræden, 884,000. Kr., samt det meget lille Tab, 209,000 Kr., og sidst den store Henlæggelse til Reservefonden, der nu udgør 159 Mill. Kr. Man vil af disse Tal se, at Kreditforeningerne er et meget billigt Mellemed mellem Laangiver og Laantager, og det var jo netop én af Kreditforeningens Hovedopgaver at skabe dette billige Bindeled — det er sket i fuldt Maal.

Den anden Hovedfordel, Kreditforeningerne byder, er, at de giver faste og uopsigelige Laan. Tidligere maatte Folk væsentligst nøjes med private Laan

¹⁾ Teksten refererer sig til Regnskabet for 1927—28, da Tallene for 1928—29 ikke forelaa, da Foredraget blev afholdt.

til høj Rente og risikere, at de med kort Varsel opsagdes til Udbetaling paa et meget ubelejligt Tidspunkt. I Kreditforeningerne er Laanene uopsigelige, naar Laantagerne opfylder deres Forpligtelser.

Renten kan ikke forhøjes. Denne Fordel har Kreditforeningslaan fremfor andre Laan. Næsten alle private Laan, Sparekasselaan, Banklaan o. s. v., kan opsiges, og Renten kan forhøjes. Dette er jo sket i en meget stor Udstrækning i Tiden fra 1915—25, medens Kreditforeningslaan bibeholdt den tidligere Rente.

Den omtalte Konvertering i 1880erne og 90erne viser tillige, at Renten eventuelt kan nedsættes i Kreditforeningerne. Det betød den Gang en stor Milliongevinst for Laantagerne, og selv om man ikke kan regne med en Gentagelse af en samlet tvungen Konvertering, vil et Medlem af en Kreditforening til enhver Tid kunne f. Eks. opsige sit 5 pCt. Laan til Udbetaling med $\frac{1}{2}$ Aars Varsel til Pari, og forsaaavdt de $4\frac{1}{2}$ pCt. staar i 98—100 optage Laan i denne Afdeling uden større Udgifter. Man er saaledes sikret mod en Forhøjelse af Renten og har Chancen for en Nedsættelse, hvis Pengemarkedet tillader det.

Kreditforeningerne har endvidere den Fordel, at der ikke skal tjenes til andre. Hele Overskudet kommer — som tidligere omtalt — Medlemmerne tilgode ved ekstraordinære Afskrivninger paa Gælden. Dette er blot enkelte af de Fordele, Kreditforeningerne byder paa.

Salg af Obligationer.

Indtil 1880 solgtes Kreditforeningsobligationerne udelukkende i Danmark. Men da Staten i 1880 garanterede Renten for Husmandskreditforeningsobligationer, begyndte Udlandet at købe danske Obligationer. I Begyndelsen var det de statsgaranterede Obligationer, men senere fik man Tillid til de danske Kreditforeningers Obligationer, og i Aarenes Løb har Udlandet opkøbt store Partier.

Man kan maaske undres over, at det har været muligt at afsætte for ca. 4 Milliarder Kr. Obligationer, og spør-

ger man, hvem det er, der køber disse, saa er det i væsentlig Grad vore Pengeinstitutter. Ifølge de seneste Oplysninger, har Banker og Sparekasser hver for 400 Mill. Kr., Livsforsikringsselskaberne for ca. 163 Mill. Kr., ligesom mange andre Forsikringsselskaber og Pensionsanstalter ligger med meget store Beløb.

Desværre kan det vel siges, at private Folk har holdt sig for meget tilbage. Alt for mange har anbragt deres Penge i usikre Aktieselskaber og derved lidt uoprettelige Tab i Stedet for at anbringe deres Penge i sikre Kreditforeningsobligationer. Det vilde derfor være meget ønskeligt, om man i den almindelige Befolkning vilde tænke mere paa Kreditforeningsobligationer, naar man skal anbringe sine Penge. Det vilde være til Gavn for de paagældende selv, saavel som for Medlemmerne af Kreditforeningerne.

Obligationer vil altid kunne faas til Dagens Kurs ved Henvendelse til Veksellerere eller i Pengeinstitutter og lige saa let afsættes igen. Det vil være rigtigst at lade Obligationerne notere paa Navn, hvilket sker gratis i Creditkassen, og er Beløbet over 10,000 Kr., opbevares Obligationerne ligeledes gratis i Creditkassen under dennes Garanti. Rentebeløbet bliver saa i hver Termin tilstillet Ejeren af Obligationen. Der er saaledes ingen Vanskelighed ved at erhverve eller afsætte Obligationer.

Jeg har dermed omtalt Kreditforeningerne og gjort det noget udførligt, fordi de danner det egentlige Grundlag for hele vor Realkredit. De hviler stadig paa det solide og gode Grundlag, der blev skabt i 1850, og de hører til vore allerbedste og ældste Andelsforetagender. De har ydet det danske Landbrug store Tjenester i Fortiden og vil sikkert ogsaa kunne gøre det i Fremtiden.

Men foruden vore Kreditforeninger har Landbruget jo adskillige andre Kilder at øse af, og jeg skal nævne nogle af dem.

Hypotekforeningerne.

De første Hypotek-Laaneforeninger blev stiftet i Foråret 1895 for København og Omegn, og samme Aar stiftedes Aalborg Hypotekforening og Aarhus Hypotekforening. De organiseredes som Kreditforeningerne, men kunde ikke faa de samme Begunstigelser, og bl. a. saaledes ikke udstede Kasseobligationer lydende paa Ihænde-havere. De maatte udstede Partialobligationer, der ikke kunde optages paa Børsen, og Afsætningen var derfor vanskelig.

Allerede i December 1895 fremsatte derfor Finansminister *Hørring* Forslag om at give Hypotekforeningerne Begunstigelser i Lighed med Kreditforeningerne. Forslaget vakte imidlertid en Del Modstand i Rigsdagen, og først den 18. December 1897 lykkedes det at gennemføre Loven, hvorefter der bl. a. gives Hypotekforeningerne Stempelfrihed og Ret til at udstede Ihænde-haverobligationer, der kan omsættes paa Børsen, samt Ret til at laane indtil 75 pCt. af Taksationsværdien.

I Modsætning til Kreditforeningerne, hvor Medlemmerne ved Indskud i en Reservefond tager hele Risikoen ved det solidariske Ansvar, men ogsaa har hele Ledelsen af Foreningerne, tegnes der i Hypotekforeningerne en Aktie- eller Garantikapital, der sammen med Reservefonden danner Sikkerhed for Kasseobligationerne, og saavel Obligationsejerne som Garanter og Aktionærer har Stemmeret i Foreningerne.

Indskudet i Reservefonden udgør som Regel 3—5 pCt, og der udlaanes som Normallaan ca. 15 pCt. af et almindeligt 1. Prioritets Laan. Amortisationstiden er noget kortere end i Kreditforeningerne, og den aarlige Ydelse som Følge deraf ikke saa lidt større.

Vi har 9 Hypotekforeninger, der i 1929 havde ialt 55,351 Laan med Hovedstol 450,860,000 Kr. og Restgæld 396,306,000 Kr. Kun 3 Hypotekforeninger yder Laan i Landejendomme, nemlig Østifternes Land-Hypotekforening, der ved Regnskabsafslutningen for 1927—28 havde

3154 Laan med Restgæld 19,0 Mill. Kr., Jydsk Land-Hypotekforening med 10,807 Laan og Restgæld 48,0 Mill. Kr. samt Husmandshypotekforeningen for Danmark med 5554 Laan og Restgæld 6,4 Mill. Kr. Ialt i de 3 Land-Hypotekforeninger 19,515 Laan med Restgæld 73,4 Mill. Kr. Samtlige Hypotekforeningers Reservefond og Garanti-fond udgjorde 1. Januar 1928 20,2 Mill. Kr.

Sparekasserne.

Ifølge foreliggende Oplysninger fandtes der den 31. Marts 1929 529 Sparekasser med en Indlaanskapital stor 2012 Mill. Kr., der var anbragt paa følgende Maade:

Udlaan i Landejendomme ..	696 Mill. Kr.
— i Købstadejendomme	346 —
— til Kommuner	276 —
— mod Haandpant ...	61 —
— — Kaution	198 —
Obligationer	397 —

Bankerne.

Vore Bankers samlede Balance var den 1. Januar 1929 ialt 2827 Mill. Kr., og deres Indlaan 1945 Mill. Kr.

Kapitalen var anbragt saaledes:

Panteobligationer	156 Mill. Kr.
Udlaan mod Pant el. Kaution .	285 —
Kassekredit	800 —
Veksler	364 —
Konto-Kurant	337 —
Obligationer	410 —
Forskelligt	52 —

Man vil af disse Tal kunne se Karakteren af de Udlaan, som vore Sparekasser og Banker yder.

Men foruden de her nævnte Institutioner, har vi mange andre, der raader over betydelige Midler, som anbringes dels ved direkte Udlaan og dels indirekte ved Indkøb af Obligationer. I 1928 fandtes der saaledes alene i Overformynderiet 486 Mill. Kr., i Livsforsikringsselskaberne 507 Mill. Kr., i Brandforsikringsselskaberne 58 Mill. Kr., foruden store Beløb i mange andre Selskaber.

Og endelig har vi det private Laanemarked, der er meget stort. Ved mange Handler med Landejendomme maa Sælgeren lade indestaa en betydelig Prioritet, ligesom Køberens Familie ofte maa sætte de sidste Penge i den købte Ejendom. Hvor store Beløb, der paa denne Maade er udlaant, lader sig ikke opgøre, men det drejer sig om mange Hundrede Mill. Kr.

Jeg har hermed omtalt de forskellige Kilder, der er at øse af, og vil man saa stille Spørgsmaalet: »Hvorledes er Laaneforholdene i Øjeblikket?«, maa jeg svare, at Pengene jo har været meget dyre i de senere Aar som Følge af Verdenskrigen og alt, hvad denne har ført med sig. Men der synes dog i Øjeblikket at spores en lille Bedring. Den store amerikanske Børskrise — hvis katastrofale Omfang vi vanskeligt helt kan forestille os, men hvor Tabstallene dog taler deres tydelige Sprog — synes at virke billiggørende paa Renten. Pengene kommer tilbage til Europa. Resultatet er blevet adskillige Diskontonesættelser i den senere Tid og en Bebudelse af yderligere Nedsættelser. Men alligevel er Pengene endnu betydeligt dyrere end tidligere — før Krigen.

For vore to største Kreditforeninger paa Øerne stiller Forholdene sig i disse Dage saaledes:

Creditkassen for Landejendomme i Østifterne:

5	pCt. Oblig.	Kurs 98 $\frac{1}{2}$	Aarlig Ydelse	5,5	pCt.	} i hele Amortisa- tionstiden
4 $\frac{1}{2}$	—	—	91 $\frac{1}{4}$	—	5,0	
4	—	—	86 $\frac{1}{2}$	—	4,58	

Østifternes Kreditforening, der omfatter baade By og Land:

5	pCt. Oblig.	Kurs 99	Aarlig Ydelse	6	pCt. i første 43 Terminer
				5,5	— i næste —
4 $\frac{1}{2}$	—	12. Serie	— 91 $\frac{1}{4}$	—	5,6 — i første 43 Terminer
				5,1	— i næste —
4	—	—	85	—	4,62 —

Den aarlige Ydelse bliver saaledes for et Laan, stort Kr. 10,000 Kr., Rente 5 pCt.: i Landcreditkassen 550 Kr.

i hele Laanets Løbetid — 58 Aar —, medens det i Østifternes Kreditforening bliver 600 Kr. i de første $21\frac{1}{2}$ Aar og 550 Kr. i den øvrige Tid, ialt 43 Aar.

For et Laan stort 50,000 Kr., 5 pCt. Rente, bliver Forholdet saaledes: i Landcredittkassen 2750 Kr. aarlig Ydelse hele Tiden, medens det i Østifternes Kreditforening bliver 3000 Kr. aarligt i de første $21\frac{1}{2}$ Aar og 2750 Kr. for Resten.

Forskellen bliver endnu større for de $4\frac{1}{2}$ pCt. Laan. For et Laan stort 10,000 Kr. ydes der i Landcredittkassen aarligt 500 Kr., i Østifternes Kreditforening 560 Kr. i $21\frac{1}{2}$ Aar og derefter 510 Kr., og for et Laan stort Kr. 50,000 Kr. i Landcredittkassen 2500 Kr. aarligt, medens Ydelsen er 2800 Kr. i Østifternes Kreditforening i $21\frac{1}{2}$ Aar og 2550 Kr. for Resten af Tiden. Man vil af disse Tal se, at Ydelserne er noget forskellige, men til Gengæld er Afdragstiden det ogsaa.

Landcredittkassen byder betydelig lempeligere Vilkaar, men dermed ogsaa noget længere Afdragstid, medens Østifternes Kreditforening tager en meget stor aarlig Ydelse, men en kortere Afdragstid. Det bliver jo saa en Smagssag, hvilket man vil vælge, men det gælder om, at Laantagerne er klare over, hvad de faar. Vi har ment i Landcredittkassen, hvor jeg er Direktør, at de aarlige Udgifter er rigelig store med en Ydelse af 5,5 pCt. af 5 pCt.'s Laanene i 1. Prioritet, idet der jo ofte kommer adskillige Prioriteter bag efter, hvorfor 1. Prioritets-Laanene ikke maa stille for store Krav til Ydelsen. Det er dette, vi i Landcredittkassen tager Hensyn til; men man vil, af det jeg her har nævnt, se, at man ikke kan aflæse Forholdene af Kurserne alene, men man maa kende Laanvilkaarene i det hele taget. Jeg beder derfor om, at man tager alle disse Forhold i Betragtning, naar der skal optages Laan.

Ved Siden af Kreditforeningerne har vi som nævnt Sparekasserne, som næst efter Kreditforeningerne har de fleste Prioritetslaan. Laanvilkaarene er ret forskellige,

men gennemgaende er Renten 5 pCt. og Kursen 97—98. Adskillige Steder er Renten højere, men nogle Steder ogsaa lavere, idet f. Eks. Den sjællandske Bondestands Sparekasse i Øjeblikket af 1. Prioritet tager en Rente af 4,80 pCt. og en aarlig Ydelse af 5,30 pCt. Vil man sammenligne Laanevilkaarene i Kreditforeninger og f. Eks. Sparekasser, maa man imidlertid erindre den meget væsentlige Omstændighed, at Renten i Kreditforeningerne ikke kan forhøjes, medens saavel Sparekasser som andre Laaneinstitutioner og Private naar som helst kan sætte Renten op. Mange har jo høstet sørgelige Erfaringer i de sidste 15 Aar i denne Henseende ved de store Renteforhøjelser, der er sket, idet f. Eks. gamle 4 pCt. Laan er bleven til 5 pCt., og samtidig har Laantagerne i Kreditforeningerne haft den store Fordel, at deres Rente er bleven staaende, enten den saa var $3\frac{1}{2}$, 4 eller $4\frac{1}{2}$ pCt. Laantagere i Sparekasser har naturligvis Lov til at haabe paa en Rentenedsættelse, om den kommer, tør jeg ikke udtale mig om, idet der nu er forhandlet derom i Aarevis uden Resultat. Men min private Mening er den, at naar Kreditforeningernes Obligationer staar ordentligt, sikrer man sig bedst for Fremtiden ved at tage Laan i en Kreditforening. Man maa jo nemlig heller ikke i denne Forbindelse glemme, at der, som ofte nævnt, i Kreditforeningerne foregaar store ekstraordinære Afskrivninger paa Gælden, idet alt Overskud kommer Laantagerne tilgode.

Jeg har dermed givet et lille Overblik over vore Kreditforhold.

Kreditforeningerne danner som nævnt Grundvolden for hele vor Realkredit, og jeg mener, at naar man optager sine Laan paa Tider, hvor Kursen er ordentlig, bydes der her de sikreste og i Længden de billigste Laan; men baade Sparekasser, Overformynderi, Livsforsikringselskaber o. l. yder ogsaa gode og forholdsvis billige Laan.

Kommer vi derimod til Hypotekforeningerne, er Laanene dyrere, og Risikoen ved det solidariske Ansvar be-

tydelig større. Og skal Landbruget arbejde med Banklaan af større Omfang, bliver Udgifterne snart for store, idet Bankernes Risikopræmie er meget stor.

En Sammenligning mellem Banker, Sparekasser og Kreditforeninger viser den store Forskel i Udgifterne.

Bankerne i 1927.

Balance	2892 Mill. Kr.	
Betalt Renter af Indlaan.....	98 Mill. Kr.	
Omkostninger	35 Mill. Kr.	} Ialt 94 Mill. Kr.
Afskrivning af Tab 33	—	
Overskud	26	

Sparekasserne 1927—28.

Balance 2153 Mill. Kr.	Indlaan 1967 Mill. Kr.
Renter af Indlaan ..	88,0 Mill. Kr.
Almindelige Udgifter	11,6 —
Overskud	15,6 —

Kreditforeningerne 1927—28.

Udlaan	3396 Mill. Kr.
Betalt Renter	142,7 —
Alm. Udgifter	5,0 —
Tilbagebetalt Medl. ved ekstra Afskrivning paa deres Gæld	4,3 —

Man vil af disse Tal alene se en meget stor Forskel i Omkostning og Risiko.

Landbrugets Gæld.

Af forskelligt statistisk Materiale fremgaar, at Landets samlede Prioritetsgæld i 1909 var 3293 Mill. Kr., og Landbrugets Prioritetsgæld skulde deraf være 1417 Mill. Kr. I 1921 var Prioritetsgælden 6256 Mill. Kr., og den sidste Opgørelse i 1926 viser en Stigning til 7157 Mill. Kr., hvoraf Landbrugets Prioritetsgæld skulde være 3060 Mill. Kr. Sammenligner vi disse Tal med den samlede Ejendomsskyld, var denne i 1909 ca. 6,1 Milliarder Kr. og i 1927 ca. 13,23 Milliarder. Prioritetsgælden er saaledes i Forhold til Ejendomsskylden omtrent ens ved disse Un-

dersøgelser. Men alligevel er det jo en mægtig Gæld, og den er endda forøget ikke saa ganske lidt siden 1926.

Det Spørgsmaal, som derfor naturligt melder sig, er: Hvorledes faar vi betalt denne mægtige Gæld? Og hvorledes vil Kreditgivningen forme sig i Fremtiden?

Landbruget har haft adskillige Vanskeligheder at overvinde, men i Virkeligheden er der langt færre, der har maattet give op, end man kunde vente. Det vidner om en Sundhed og en Tilpasningsevne, som man maa beundre. Og ser man paa de mange unge Landmænd, der under Højkonjunkturen har faaet deres Ejendomme meget dyrt og ikke har haft fornøden Kapital, saa er der i disse unge Hjem gjort en Indsats, som skaber Respekt for Ungdommen og som viser, at den har baade Evne og Vilje til at tage fat og gøre sit yderste for at værne det Hjem, der er bleven dens. Nogle har maattet bukke under, fordi Byrden blev for stor, men det er glædeligvis kun en mindre Del. Man har lært at sætte Tæring efter Næring. Det er en haard, men nødvendig Lære, som maa nemmes af enhver Landmand, hvis han skal klare sig.

Men hvorledes er Betingelserne for yderligere Kredit?

Skal denne kunne faas paa rimelige Vilkaar, maa den, der laaner, gøre sit yderste for at betale Laanet tilbage til de fastsatte Terminer. Al offentlig Indgriben, ved Moratorier o. l., vil være yderst farlig, fordi det svækker Tilliden og Viljen til ved Kredit at yde en Haandsrækning overfor den, der er kommen i Vanskeligheder.

Kan en Laantager ikke klare sine Forpligtelser, maa der tilvejebringes en privat Overenskomst med Laangiveren, uden Indblanding fra det offentlige Side. Er der et Grundlag for en saadan, vil den i de allerfleste Tilfælde kunne opnaas til Gavn for begge Parter.

Adskillige vil maaske spørge: Vil Landbruget kunne betale den meget store Gæld, der hviler paa det? Jeg kan kun dertil svare, at Landbruget har

redet mange Storme af i Fortiden, og vi maa haabe, at det ogsaa kan ride dem af i Fremtiden.

Kreditforeningerne, som kun laaner 60 pCt. af Værdien, skulde jo al Tid være paa den sikre Side, men selv for disse kan der blive enkelte, omend betydningsløse Tab. Værre er de smaa Prioritetshavere stillet, og vil man bedømme Fremtiden, er der forskellige Faktorer, der her har Betydning. Først og fremmest er der Konjunkturerne, som enhver Laangiver maa tage fornødent Hensyn til; men dernæst er Beskatningsspørgsmaalet af meget stor Betydning. Den enorme Forøgelse i Landbrugets Beskatning, der er sket gennem de senere Aar, betyder kapitaliseret mægtige Beløb, der gaar ind foran Prioritetsgæld som en Byrde paa Ejendommen. En fortsat Forøgelse af denne Beskatning eller Gennemførelsen af en vilkaarlig Ekspropriationsret, kan betyde en Fare for hele vor Realkredit af uoverskuelig Rækkevidde, og man maa derfor haabe, at der ikke ad disse Veje rokkes ved den Tillid, der er skabt gennem de mange Aar til Realkreditens Sikkerhed.

Og saa maa vi have Lov til at haabe paa, at Konjunkturerne maa blive gunstige for det danske Landbrug, saaledes at vi maa gaa en lys og god Fremtid i Møde. Udsigterne er maaske ikke de bedste. Mange Vanskeligheder vil vi møde paa Vejen, men ligesom det i Fortiden har været muligt at overvinde disse, maa man ogsaa haabe, at det lykkes i Fremtiden.

Men Landbruget maa være paa Vagt. Paa alle Omraader maa der passes paa, ogsaa paa det, jeg har omtalt her i Dag, maa man være opmærksom, og Hensigten med mine Udtalelser har derfor været at vække Interesse og Forstaaelse af dette Spørgsmaals store Betydning. Og det har den allerstørste Betydning, at Landbrugets Prioritering og Finansiering sker paa den bedste og billigste Maade.

Jeg slutter derfor med at udtale Haabet om, at mine Udtalelser har bidraget til, at der tænkes mere over dette

Spørgsmaal, og at d'Hrr., der til daglig er Landbrugets Raadgivere, ogsaa vil indskærpe Betydningen af, at Prioritetsforholdene ordnes paa den bedste og billigste Maade, naar alt tages i Betragtning.

Hvis d'Hrr. Konsulenter ogsaa vil tage denne Side af Sagen op, vil Hensigten med mit Foredrag dermed være naaet.

Kreditforeningernes Regnskab 1928—29.

	Laan	Restgæld Reservefond	
		Mill. Kr.	Mill. Kr.
Kreditf. f. Grundejere i Kbhvn..	5,230	222,7	10,9
Husejerkreditkassen i Kbhvn. . .	3,312	172,5	17,2
Østifternes Kreditf.	67,340	966,0	31,7
Creditk. f. Landejend. i Østift. . .	16,659	219,2	7,2
Husmandskreditf. i Østift.	33,846	60,8	2,7
Fyns Kreditf.	11,249	100,0	3,3
Ny jydsk Købstadkreditf.	21,666	268,4	11,9
Jydsk Landkreditf.	54,667	636,3	39,6
Vest- og Sønderjydsk Kreditf. . .	26,286	318,8	18,0
Grundejerkreditf. i Jylland.	14,861	121,3	5,6
Husmandskreditf. i Jylland	98,824	328,7	13,4
Industrielle Kreditf.	991	21,2	2,7
Sønderjyllands Kreditf.	7,737	146,5	4,9
Ialt	362,668	3582,4	169,2

Vort Mælkeribrugs Konkurrenceevne.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 5. Marts
1930 af Statskonsulent *Th. J. Brask*.

Jo mere jeg har arbejdet med dette Foredrag, desto mere klart er det kommen til at staa for mig, at det burde have haft en anden Titel, idet Emnet er saa stort, at det ikke kan udredes i et enkelt Foredrag. Hvis mine Bestræbelser her i Aften med Rette skal kunne kaldes »Bidrag til Belysning af vort Mælkeribrugs Konkurrenceevne«, da vil i hvert Fald Foredragsholderen finde, at Aftenen ikke er spildt.

Naar jeg har ment, at det kunde være betimeligt at faa dette Emne behandlet her, er det begrundet paa, at der saa længe jeg kan huske af og til er udtalt Frygt for, at Danmark inden længe vilde blive konkurreret ud paa Smørmarkedet, saa af det ene Land og saa af det andet. Ja sommetider er der fremsat Paastande om, at vort Mælkeribrug arbejdede med stort Tab og tjente til at nedbryde Landets Velstand.

Skulde saadanne mismodige Betragtninger være rigtige, maatte vi jo indskrænke eller helt holde op med at drive Mælkeribrug, og i Stedet for ser man, at de danske Landmænd med stærkere og stærkere Fart efter Pesimisternes Opfattelse iler deres økonomiske Undergang i Møde ved stadig at udvide Mælkeproduktionen.

Skulde der ikke under saadanne Forhold være Grund til at raabe et kraftigt Varsko til danske Landmænd? Jeg for min Part mener nej, og vil gennem dette Foredrag søge at begrunde denne Mening.

Da jeg antager, at det kan være af nogen Interesse at dokumentere nogle af de omtalte pessimistiske Udtalelser, har jeg afsøgt Mælkeritidendes forskellige Aargange, hvori der stadig har været rigeligt af dem, og jeg skal tillade mig at nævne følgende:

1889. »Det Smør, som særlig kan komme til at spille en fremtidig Rolle paa Englands Marked, er det irske, som efterhaanden fremkommer i bedre Kvaliteter og til betydelig lavere Priser; dette vil næppe undlade i Fremtiden at blive os den haardeste Konkurrent paa Smørmarkedet.«

1890. »Rundt omkring i Victoria vokser det ene Fællesmejeri op efter det andet — det australske Smør vil derfor utvivlsomt snart komme til at udøve en alvorlig Indflydelse paa det engelske Marked.«

1891. »Ikke desto mindre bør man dog vogte sig for at undervurdere Stillingens Vanskelighed. — Det har i de allersidste Aar vist sig praktisk at forsende Smør selv fra de fjerneste Lande til England i afkølede Dampskibsrums, hvorved Forsendelserne er fremkomne i fortræffelig Stand. Saaledes har new zealandsk Smør i London til Trods for den lange Rejse i 1890 opnaaet Priser, som kun var 3 à 4 Sh. lavere end det bedste danske«.

1892. »Ordet gaar, at det bare er et Tidsspørgsmaal, naar Australien vil være i Stand til at kunne tilvirke og fremsende Størstedelen af den Smørmængde, som England aarlig trænger til at faa indført fra Udlandet«.

1894. I en Artikel af Statskonsulent Faber i Berlingske Tidende hedder det angaaende indisk Smør: »Der meldes nu fra Indien, at Mejerivæsenet i Distriktet omkring Bombay er i stærk Opkomst, og at mange Centrifuger allerede er i Brug, ja der paatænkes endog en Udførsel derfra til London. Naar Troperne, dette »smørlose Bælte«, som det tidligere med Rette er kaldet, faar Overproduktion af Smør, hvad skal det saa blive til med Udførselen af Daasesmør? Det kan ikke nægtes, at mørke Skyer trækker op paa det danske Mejerivæsens Himmel.

Maatte blot ikke affaldende Kvalitet og ringere Holdbarhed være derimellem«.

Som et talende Udtryk for Stemningen i 1894 anføres følgende Uddrag af en Artikel, Konsulent S. P. Petersen skrev under Titlen »Det australske Smør«: »Pessimismen, det mørke Syn paa Livet, der gør Hjærterne tvivlende kolde, denne aandelige Brystsygdom hærger for Tiden vort lille Land i lige saa høj Grad som Tuberkulosen. — Hvor de ligner hinanden disse to Sygdomme. Hvor de faar Indpas, berøver de Menneskelivet Sundhed og Kraft.

I vore Dage trænger Pessimismen sig ind overalt; man træffer den alle Vegne. Den berøver Menneskene det frejdige Blik, berøver dem Tilliden til Fremtiden, svækker Arbejdsevnen og Arbejdslysten. Selv paa det Omraade, hvor vi danske med Rette føler os blandt de fremmeligste, selv til Mejeridriften baner Modløsheden og Forsagtheden sig Vej. Der var en Tid i Firserne, da det syntes, som Romantikkens Aand omsvævede Centrifugerne. Det var den Tid, da en Fællesmejerist ved en fynsk Smørudstilling udtalte, at Mejeristerne omtrent kunde sige som Studenterne i Fyrrerne: »Herrer vi ere i Aandernes Rige«. Anderledes nu, da Drøftelsen af Smørproduktionens Kaar saa hyppigt gaar paa Omkvædet: Blot vi maa faa Lov at være der (i England); blot ikke Australien skal jage os ud; og hvis det sker, ser det sort ud; hvad skal vi saa gribe til? Er man først naaet saa langt hen i Teksten, ophører al Tale om Forbedringer, om hvad der i det hele bør gøres for at tage Konkurrencen op; det hele ender i en Jammerklage over Tiden og dens Daarlighed. Det kan gaa saa galt, at en Forhandling om Smørproduktionens og Smøreksporthens Fremme kan ende i Toldbeskyttelse som den sidste og eneste Redningsplanke. Et ligefremt men sørgeligt Udslag af det mørke og triste, som er oppe i Tiden«.

1898: »De forenede Stater og Canada viser i de sidste Aar en stigende Udførsel. Ogsaa de australske Kolonier, hvis Udførsel for 10 Aar siden først tog sin Begyndelse,

har i de sidste Aar udført betydelige Mængder Smør. — — Man mener, at Provinsen Argentina i Sydamerika, hvis Udførsel vel endnu er ubetydelig, mulig efterhaanden vil faa en stigende Indflydelse.

Vi mangler saaledes ikke Konkurrenter, thi snart fra alle Verdens Kanter gøres energiske Forsøg paa at deltage i Englands Smørforsyning. Men denne Kamp rammer os haardest, fordi vi har sat mest ind paa denne Konto«.

1900: »Iøvrigt maa man atter i Aar gentage, at canadisk Smør om Sommeren i Fremtiden vil blive en meget farlig Konkurrent for dansk Smør«.

Det anførte kan vist være nok angaaende den frygtede Konkurrence fra andre smørproducerende Lande.

Af og til er ogsaa andre Farer holdt os for Øje, og jeg kan ikke undlade i den Forbindelse at nævne et Indlæg i Spørgsmaalet om vor Mælke- og Smørproduktions Rentabilitet, der saa Dagens Lys i 1910 i Form af en Pjece skrevet af den københavnske Grosserer *Dethlef Jürgensen* under Navn af »Smørindustrien i Danmark«. I dette Skrift hævder Forfatteren, at Mælkeribruget i Stedet for at være en Indtægtskilde for Landet forvoldte dette en aarlig Udgift paa omkring et halvt Hundrede Millioner Kroner, og at en Indskrækning i Produktionen f. Eks. til Halvdelen vilde forandre dette dundrende Underskud til et pænt Overskud.

Disse Betragtninger vakte megen Diskussion, og Grossererens Argumenter blev grundig imødegaaet bl. a. af Forpagter *Sonne*.

Mælkeritidende skrev angaaende Pjecen: »Da disse Betragtninger ikke bygger paa et solidt og fagligt Grundlag, har de ikke nogen Værdi for praktiske Mejerimænd«.

For mig staar det saaledes, at Grossererens Formodning om, at en Indskrækning af den danske Smørproduktion vilde give højere Priser og som Følge deraf bedre Rentabilitet, i hvert Fald kun gennem en kortere Tid vilde holde Stik. Det er ikke vanskeligere at forøge Smørproduktionen, end at vore Konkurrenter snart vilde være

i Stand til at fylde det Hul i Verdens Smørforsyning, som en Indskrænkning i vor Produktion vilde efterlade sig. Hvorvidt Prisen paa dansk Smør vil komme til at ligge højere, fordi en Del af det bliver erstattet med ringere og billigere Kvaliteter, er vist meget problematisk.

Margarinen er ogsaa meget ofte nævnt som den Faktor, der med Tiden og maaske ret snart vilde fortrænge Smørret eller i al Fald gøre Smørfremstilling urentabel. Jeg skal blot desangaaende nævne nogle Udtalelser af Professor *Orla Jensen*, der findes i Mælkeritidende 1921 i en Opsats til Anbefaling af Oprettelse af Fælleslagre for Ost:

»— — og mange Optimister lever i den Formening, at naar Verden først kommer i Lave igen efter Krigens Omvæltninger, saa vil Danmark ogsaa lidt efter lidt genvinde sit gamle Smørmarked i England. Jeg maa hertil svare, at naar det hidindtil er lykkedes at skaffe nye Smørmarkeder, saa er det for Amerikas Vedkommende, fordi vi har været begunstiget af Valutaen, og for andre Landes Vedkommende, fordi disse har manglet Mælk, og til dem, der trygt regner med det gamle engelske Smørmarked, maa jeg sige, at de har intet Begreb om, hvor mægtigt Margarine-Fabrikationen har udviklet sig i de senere Aar. — — Da Margarinenes Produktionsmuligheder praktisk talt er ubegrænsede, regner jeg det ikke for sandsynligt, at vor Smørekspport til England nogensinde skulde komme i den gamle Gænge igen — —«.

Den stedfundne Udvikling indenfor det danske Mejeribrug kan vel med nogen Ret siges at have fundet Sted paa Trods af de Advarsler, der foran er omtalt, idet Udviklingen viser en uafbrudt opadstigende Linje, naar bortses fra Krigens unormale Aar. Angaaende Udviklingen giver nedenstaaende Tabel Oplysninger for den Tid, vi har haft Mejeribrug af Betydning ud over Forsyningen af det hjemlige Behov.

Det er en ret bemærkelsesværdig Udvikling, der har fundet Sted, og ingen ved, hvor denne vil standse. Da det selv-

Mælke- og Smørproduktionen i Danmark.

	Aar.	Koantal 1000 Stk.	Mælkemængde i kg pr. Ko.	Smørmængde i kg pr. Ko.
B. S. Jørgensen . . .	1844		750	20
Segelcke	1864			37
De f. Andelsm. . . .	1884			50
Forst. la Cour	1888	954	1750	55
Bøggild	1898	1068	2200	66
Driftsstatistik	1908	1282	2661	103
Do.	1922	1311	2559	106
Do.	1927	1513	2926	121
Do.	1928	1551	2940	122,5

følgelig forbedrer vort Mælkeribrugs Konkurrenceevne, at vi naar saa langt frem som muligt med Hensyn til Mælke- og Smørmængde pr. Ko, især da, naar vi kan være et Stykke foran vore Konkurrenter, finder jeg Anledning til at standse lidt ved de Resultater, der foreligger gennem Kontrolforeningsarbejdet, idet jeg mener, at disse Resultater taler et saadant Sprog, at vi derigennem kan opmuntres til at fortsætte med Bestræbelserne for at forøge Udbyttet og dermed Rentabiliteten. Jeg opfører her fra den foreliggende Beretning om Kvægavlen i Jylland for 1929 og fra Referater af det fynske Kvægavls møde i 1929 Tal, der viser den Udvikling, der har fundet Sted i Løbet af henholdsvis 25 og 30 Aar:

		Antal Køer	kg Mælk	pCt. Fedt	kg Smør
Jylland	1928—29	259412	3420	3,72	141,8
	1903—04	42755	3051	3,41	115,5
	Fremgang	216657	369	0,31	26,3
Fyn	1928—29	94389	3848	3,88	167
	1898—99	3464	3015	3,37	113
	Fremgang	90925	833	0,51	54

Selv om der har været en stor og stadig Tilgang af Medlemmer i Kontrolforeningerne i de forløbne Aar, siden den første Kontrolforening oprettedes i 1895, saa har vi dog endnu ikke faaet nær saa mange Køer under Kontrol, som vi bør have i et saa udpræget Mejeriland som Danmark. Den 1. April 1929 havde vi 575,178 Køer

under Kontrol, hvilket er godt en Tredjedel eller nøjagtig 36,4 pCt. af Landets Kobestand. Det øvrige Land kan her se hen til Fyn som et Eksempel til Efterfølgelse, idet denne Landsdel har 58,7 pCt. af Malkekøerne under Kontrol.

Ved at sammenligne Udbyttetallene fra Statistiken og fra Kontrolforeningerne faar man et godt Indtryk af Kontrolforeningernes Betydning for Højnelsen af Mælke- og Smørudbyttet af vore Køer; men et endnu bedre Indtryk heraf faar man ved at se paa den Udvikling, der er sket indenfor selve Kontrolforeningerne. I Jylland er der saaledes sket en Stigning i Løbet af 25 Aar paa 0,31 pCt. Fedt og 26,3 kg Smør pr. Ko samtidig med, at de kontrollerede Køers Antal er forøget med over 600 pCt.

Paa Fyn er Stigningen i Løbet af 30 Aar 0,51 pCt. Fedt og 54 kg Smør samtidig med, at det kontrollerede Antal Køer er forøget fra 3400 til 94,000.

Spørges der om, hvor man maa antage, at Grænsen for Koens højeste Ydelse ligger, er der vel ingen, der kan give noget bestemt Svar; men ved at se paa, hvad der hidtil er opnaaet, faar man et vist Indtryk af, at der stadig er store Muligheder for Forøgelsen af Udbyttet og dermed Forbedring af Rentabiliteten. Til Belysning af dette Spørgsmaal tjener følgende Tabel fra den jyske Kvæg-avlsberetning:

Højtydende Køer 1921—29.

Aar	Køer ialt	200—250 kg Smør	250—300 kg Smør	Over 300 kg Smør
1921.....	716	675	40	1
1922.....	1818	1710	103	5
1923.....	2421	2297	116	8
1924.....	6898	6366	492	40
1925.....	6521	6001	472	48
1926.....	8299	7623	617	59
1927.....	9270	8526	689	55
1928.....	12021	10905	1025	91
1929.....	16715	14917	1608	190

Som det fremgaar af Tabellen, var der i 1929 190 Køer i Jylland, der gav over 300 kg Smør, og Beretningen viser, at der fandtes 2 Køer med over 500 kg Smør.

Paa Fyn kontrolleredes i 1928—29 367 Køer med over 300 kg Smør, deraf havde 5 over 400 kg Smør og 2 over 500 kg.

Disse store Tal har vel nok ikke almen Interesse, for saa vidt som vi ikke nærer noget Haab om at faa Gennemsnitsudbyttet af danske Køer op i Nærheden heraf; men de viser, at Grænsen for det opnaaelige ligger meget langt fremme for det store Tal af Kobesætninger i Landet. Paa Fyn fandtes 2766 Køer af rød dansk Malkerace, der gav 250 kg Smør og derover, hvilket er mere end dobbelt saa stor en Ydelse, som Gennemsnit af Mejeri-Driftsstatistikken viser. Efter dette synes det ikke at være ganske umuligt at fordoble Gennemsnits-Udbyttet af Danmarks Køer, og hvad vilde det ikke betyde for det økonomiske Udbytte og for vort Mælkeribrugs Konkurrenceevne, om vi kunde producere dobbelt saa meget Smør som nu med samme Antal Køer. Jeg vil her minde om, at Smørudbyttet pr. Ko i Løbet af 30 Aar fra 1898 til 1928 er fordoblet, endda baade vi selv og andre i 1898 mente, at Danmark var et udpræget Mejeriland.

Naar vi stadig har kunnet afsætte vort Smør og afsætte det til Verdensmarkedets højeste Priser, er det selvfølgelig ikke alene vore kønne Øjnes Skyld; men det skyldes som bekendt fortrinsvis tre betydningsfulde Faktorer, nemlig Smørrets gode Kvalitet, vor gunstige Beliggenhed for Verdensmarkedet og vor ligelige Produktion Aaret igennem.

Det vil erindres, at dansk Smør ved en international Udstilling af saltet Smør i London i 1879 vandt første Pris, og siden den Tid har vi stadig formaaet at være i første Linje ikke alene med en Del af vort Smør, men i store Træk med Produktionen som Helhed.

Naar dette har været muligt, er Aarsagerne hertil flere; men af den største Betydning har den lykkelige Form

for Fællesdrift været, som vi kom ind paa fra første Færd ved Organisationen af Andelsmejerierne, en Form for Fællesdrift, der kræver Leveringspligt og stiller alle lige med Hensyn til Udbytte og Ansvar, en Form for Fællesdrift, som man ikke ude i den store Verden har formaaet at udnytte paa samme Maade som vi.

Der skal ogsaa her peges paa det lykkelige Samarbejde, vi har haft mellem Videnskab og Praksis allerede fra Fællesdriftens første Dage. Det er her tilstrækkeligt at nævne Navnene *Segelcke*, *Fjord* og *Storch*.

Ledelsen af vore Andelsmejerier har gennemgaaende været i Hænderne paa Mænd, der ikke alene har arbejdet for en bestemt Løn, der til Tider kunde være ringe nok, men som ogsaa har forstaaet at sætte Idealerne højt og stadig at arbejde for egen og Kollegers faglige Dygtiggørelse, især gennem »Dansk Mejeristforening«, hvor faglige saavel teoretiske som praktiske Spørgsmaal altid drøftedes, før der blev Tid til at pleje de mere private eller personlige Interesser. Jeg kan her ikke nægte mig selv den Fornøjelse at nævne et Eksempel paa en Mand, der i Praksis har gjort en Indsats af mægtig Betydning for vort Mælkeribrugs Udvikling, nemlig »Dansk Mejeristforening«s Formand *J. P. Justesen*, der nu snart i 50 Aar har staaet i Arbejdet, det meste af Tiden i forreste Linje, og stadig er lige varm for Sagen, der for ham er Dygtiggørelse af dem, der staar i Arbejdet, og stadig Fremgang i Kvaliteten af danske Mejeriprodukter.

Vi har ogsaa haft den Lykke, at Udviklingen i vore teoretiske Hjælpe midler er foregaaet jævnsides med Udviklingen i Praksis. Jeg tænker her særlig paa vore Mælkeriskoler, der voksede op saa at sige samtidig med Andelsmejerierne. Den Undervisning, som her blev givet, stod altid i god Kontakt med de Krav, Praksis stillede, og den blev af særlig Værdi, da Undervisningstiden i 1910 blev udvidet fra 3 eller 5 Maaneder til 8 Maaneder.

For Opretholdelsen og eventuel Forbedring af vore Mejeriprodukters Kvalitet er det af den største Betyd-

ning, at Mejeribruget betjenes af veluddannet Arbejds-kraft, og det saavel hvad Mejeribestyrere som Medhjæl-pere angaar. Der var en Tid, da Mejeribestyrerpladserne nærmest besattes ved Licitation, saaledes at den, der vilde gaa for den laveste Løn, fik Pladsen. Dette System førte i mange Tilfælde til meget daarlige økonomiske Kaar for Mejeribestyrerne, hvilket følgende Citat efter Mælkeri-tidende 1901 er et stærkt Vidnesbyrd om. Det drejer sig om en afdød Mejeribestyrer:

»— — Dette Dødsfald er tungt og sørgeligt for den af-dødes nærmeste og efterlevende, især da for den unge Enke med to Smaabørn, hvis økonomiske Forhold nu er aldeles fortvivlede, i alt Fald for menneskelige Øjne at se. N.N. havde i sin Tid tegnet en Livsforsikring paa 3000 Kr., som nu ikke kan faas udbetalt paa Grund af, at Præmien det sidste Aar ikke var indbetalt. Grunden hertil var Fattigdom, som tvang ham til at holde op med at betale Præmien«.

Det siger sig selv, at saadanne økonomiske Forhold ikke knytter gode og dygtige Folk til Faget, og det maa betragtes som et stort Gode, at der nu igennem en læn-gere Aarrække er praktiseret en Lønoverenskomst mellem Mejeriernes og Mejeristernes Organisationer, saaledes at saavel Mejeribestyrerne som Undermejeristerne faar en rimelig Løn, der staar i et vist Forhold til Værdien af de Varer, der arbejdes med paa Mejerierne. Det vilde blot være ønskeligt, om Mejerierne i videre Udstrækning vilde holde paa de ældre Undermejerister. Man skulde synes, at det er daarlig Økonomi at uddanne et stort Tal af dyg-tige Mejerister, som, naar de ikke kan faa Plads som Bestyrere, men alligevel stifter eget Hjem, da maa søge deres Udkomme ved andet Arbejde eller tage til Udlan-det, hvor de hjælper til med at øge den Konkurrence, vi møder paa Verdensmarkedet. Er ikke Mælkeribruget det danske Landbrugs Hovedhjørneste? Og skulde dette ikke kunne give Udkommet til de Folk, der ofrer deres Ungdom paa at dygtiggøre sig i dettes Tjeneste?

Som Forholdene har været nu gennem en Aarrække, har de været stærkt medvirkende til de Fremskridt, der ogsaa de senere Aar har fundet Sted med Hensyn til Kvaliteten af dansk Smør og Ost.

For Smørrets Vedkommende kan Kvalitetsfremgangen i nogen Maade belyses gennem de Karakterer, der er givet ved de store Mejeriudstillinger. Da disse sædvanlig afholdes provinsvis, vil jeg nøjes med at referere til Tallene fra de jydsk Udstillinger, der som Regel tæller mellem 800 og 900 Deltagere mod ca. 500 ved Øernes Udstillinger tilsammen.

Resultater fra jydsk Mejeriudstillinger.

Smør.

Aar	1912	1914	1916	1919	1921	1923	1925	1927	1929
Points i Gennemsnit . . .	10,3	10,3	10,6	10,6	10,3	10,6	10,65	10,74	10,97
10 Points og derover, pCt.	73,6	72,8	80,8	85,8	74,2	82,5	81,0	88,1	94,5
Under 10, pCt.	26,4	27,2	19,2	14,2	25,8	17,5	19,0	11,9	5,5

Man ser heraf, at der i det store og hele har været Fremgang, selv om enkelte Aar svinger en Smule nedad. Fremgangen fra 1912 til 1928 er $\frac{2}{3}$ Point. Denne Fremgang er saa meget mere værdifuld, som den ikke er fremkommet ved, at de høje Karakterer er forøget, men ved, at de lave er formindsket i Antal. Vi vil saaledes se, at det Antal Mærker, der fik under 10 Points i 1912, var 26,4 pCt., men i 1928 kun 5,5 pCt.

Vi har to Gange haft Lejlighed til at sammenligne Smørret fra hele Landet, og Resultatet heraf viser i samme Retning som de ovenfor nævnte Udstillinger. I 1920 ved Landsudstillingen i Fredericia havde vi en Gennemsnitskarakter af 10,6 med 83,3 pCt. over 10 Points og 16,7 pCt. under. De tilsvarende Tal fra Landsudstillingen i København i Fjor var 10,89, 94,7 og 5,3.

Vore mest betydelige Smørbedømmelser finder nu ikke

længere Sted ved vore Udstillinger af forskellig Art, men paa Lagrene hos vore Smøreksporthorer. Disse Bedømmelser foregaar, hvor de er sat bedst i System, paa den Maade, at der en Gang ugentlig udtages en Prøve af en Treding Smør fra hvert Mejeri. Disse Prøver henligger saa i en Termostat ved en Varmegrad af f. Eks. 12° C. i 14 Dage til 3 Uger. Bedømmelsen foretages efter Tur af de vedkommende Mejeribestyrere sammen med Eksportøren og eventuelt en Mejerikonsulent. Ved denne Form for Smørbedømmelse kan Smørrets Holdbarhed virkelig blive prøvet, og den har i høj Grad vakt Interesse hos alle vedkommende, ikke mindst Mejeribestyrerne. At disse Lagerbedømmelser har været meget betydende for Fremgangen i Smørkvaliteten, er uden for al Tvivl, og det er nu sjældent, at vi faar betydende Klager fra vore Kunder i Udlandet over Smørrets Kvalitet.

Kundernes Tilfredshed med det danske Smør kan maa-ske udtrykkes gennem det Svar, en engelsk Smørgrosserer gav paa en dansk Eksportørs Spørgsmaal om, hvordan han saa paa vort Smørs Stilling i Konkurrencen med andre Landes Smør. Svaret lød: »Det danske Smør er ikke ude for nogen Konkurrence, det er i en Klasse for sig selv«.

Vor nære Beliggenhed ved vore Markeder er en Fordel, som vore Konkurrenter ikke kan tage fra os; men den har jo kun fuld Værdi, hvis vi udnytter den rigtigt, hvilket vi ikke al Tid har gjort. En af Fordelene ved den nære Beliggenhed skulde jo være, at vi kunde faa Smørret paa vore Kunders Bord i frisk Tilstand; men en Betingelse herfor er, at det afgaar regelmæssig en eller flere Gange ugentligt. Officielt er der ingen danske Eksportører, der har spekuleret i Hengemning af dansk Smør; men man kunde jo tænke sig, at dette kunde finde Sted i Udlandet. Sker det, gør det vel for saa vidt ingen Skade, hvis Smørret ikke ved Salg udgives for frisk. Ved given Lejlighed spurgte jeg en engelsk Smørgrosserer om, hvordan saadant Kølehusmør blev solgt. Grossereren trak

paa Skulderen og sagde: »danish butter«. Dette var for mig et meget tydeligt Svar.

Siden 15. November 1926 skal al dansk Smør til Udførsel være mærket med Produktionsdatoen, og først denne Bestemmelse har ført til fuld Udnyttelse af vor Belligenhed.

Afstanden fra Markedet er jo heller ikke uden Betydning for det økonomiske Udbytte gennem den Forskel, der er i Fragtudgifterne. For New Zealands Vedkommende oplyser Statskonsulent S. Sørensen i 1925 i sin Bog »Mejeribrug paa den sydlige Halvkugle«, at Fragten fra New Zealand til England var 4 sh. pr. Kasse Smør à 56 lbs. (ca. 19 Øre pr. kg), hvilket efter den nu gældende Kurs er 14,6 Øre pr. kg. Jeg har faaet opgivet, at Forsendelsen af 1 Ton Smør fra Esbjerg til Manchester koster 61 sh. 6 d., hvilket bliver ca. 5,6 Øre pr. kg. Dette giver en Forskel af 9 Øre pr. kg i vor Favør, hvilket er saa meget, at det godt kan blive afgørende for, om vi kan klare os i Konkurrencen.

Den betydeligste Konkurrence, vort Smør har at kæmpe i paa det engelske Marked, er vel nok den, Smørret fra de engelske Kolonier paafører os, og naar denne Konkurrence kan forvolde os nogen Vanskelighed, er det vist mere et nationalt Spørgsmaal end et Kvalitetsspørgsmaal, idet Kolonismørret er af en hel anden Beskaffenhed kvalitetsmæssig set end vort.

Jeg havde ved Landsudstillingen her i Fjor Lejlighed til at tale med Mr. Carrol, Lederen af den australske Smøreksport, der udtalte sin Forbavselse over, at vi turde lægge an paa at producere vort Smør med en saa kraftig Aroma, som vi nu søger at bibringe det, idet det var Australiernes Erfaring, at de ikke kunde lave Smør, som baade var af en kraftig Aroma og holdbart. Skulde de lave holdbart Smør, maatte de lave det med saa mild en Smag som muligt.

Vi maa her huske paa, at der arbejdes meget forskelligt der og her. I de oversøiske Mejerilande skummer

man Fløden paa Gaardene og sender den til Mejeriet hver eller hveranden Dag eller maaske kun en eller to Gange ugentlig. Det er let at forstaa, at denne Fløde ikke kommer Mejerierne ihænde i uomdannet Tilstand, og det er da ogsaa Reglen, at den i Fløden dannede Mælkesyre ved Ankomsten til Mejeriet neutraliseres ved Tilsætning af f. Eks. tvekulsurt Natron, for at den kan taale at pasteuriseres. Fløden henstaar saa en vis Tid inden Kærningen, men der tilsættes ingen Syrevækker, saa det vil forstaas, at Smørret maa faa en flov Smag.

Vor Styrke ligger i, at vi faar Mælken bragt til Mejerierne, saa vi kan faa Fløden under Behandling i frisk Tilstand. Saa gaar det nemlig an gennem en kraftig Syrning ved Hjælp af gode Mælkesyrebakterier at bibringe Smørret den kraftige Aroma, som nu gennem en lang Aarrække har gjort dansk Smør kendt og skattet ud over Verden. Vi maa dog videre ad den Vej, vi er inde paa. Ikke alt dansk Smør er af den ønskede kraftige, fine Aroma, og en Del af det er ikke saa holdbart, som det bør være. Retningslinjen tror jeg ikke vi skal ændre paa, vi skal blot se at faa alle med paa den Vej, der er vist. For at naa det fineste Resultat, er det imidlertid ikke nok, at Mejerierne er i Orden, og at Arbejdet gøres rigtigt der; vi maa have den store Flok af Mælkeproducenter med i Arbejdet, saaledes at al Mælk, der behandles paa danske Mejerier, er frisk og uomdannet, naar den løber i Centrifugen, thi først da kan vi vente at faa fuldt Udbytte af Flødens omhyggelige Pasteurisering med paafølgende Syrning ved Hjælp af den Syrekultur, der giver fin Aroma uden at skade Smørrets Holdbarhed.

En meget almindelig anvendt Maalestok for vor Stilling paa Smørmarkedet er en Sammenligning af Prisen paa dansk og new zealandsk Smør, og jeg har derfor til Belysning af dette Prisforhold skaffet mig Tallene desangaaende for en længere Aarrække.

Tallene er Aarsgennemsnit, hvilket foraarsager, at Danmark kommer til at staa daarligere end Tilfældet vilde

være, hvis det sande Middeltal blev regnet ud, idet vi har en nogenlunde jævn Produktion Aaret rundt, medens New Zealand har mindst, ja til Tider meget lidt Smør i den Tid, da Prisforskellen er mindst. Hertil kommer, at New Zealand paa det Smør, der gaar i Handelen i vor Sommertid, har et vist Rentetab, idet dette Smør har været oplagret i Kølehus gennem længere Tid, da New Zealand kun har en ringe Produktion i Tiden fra April til Oktober.

Gennemsnit en gros London-Toppriser for saltet Smør pr. cwt.

	Dansk		New Zealandsk		Forskel	
	sh.	d.	sh.	d.	sh.	d.
1907.....	116	3	106	8	9	7
1908.....	120	3	115	3	5	0
1909.....	116	3	111	9	4	6
1910.....	122	2	115	5	6	9
1911.....	116	8	109	1	7	7
1912.....	132	2	125	8	6	6
1913.....	127	3	117	4	9	11
1914.....	125	2	116	3	8	11
1915.....	143	8	136	5	7	3
1916.....	173	2	161	3	11	11
1917.....	207	8	200	4	7	4
1921.....	290	5	289	5	1	0
1922.....	214	3	190	4	23	11
1923.....	201	10	191	10	10	0
1924.....	198	11	186	0	8	11
1925.....	214	5	189	7	24	10
1926.....	197	10	187	8	10	2
1927.....	178	3	163	6	14	9
1928.....	183	9	170	0	13	9
1929.....	186	3	179	4	6	11
d. $15/2$ 1930.....	178	0	152	0	26	0

Prisforskellen gaar stadig op og ned; men hvilke Love der er gældende herfor, har jeg ikke efterforsket. Imidlertid synes jeg, at Oversigten lærer os, at vi ikke behøver at tage det særlig højtideligt, fordi Priserne en Tid nærmer sig til hinanden. Den lille Prisforskel for 1929 har straks faaet Pessimisterne til at frygte for, at vi nu var ved at blive kørt bag af Dansen. Det kan maaske faa

os til at trække Vejret roligt igen, naar vi ser, at Prisforskellen den 15. Febr. i Aar var 26 shilling i vor Favor.

Der hævdes, at man i Kolonierne kan producere 1 kg Smør meget billigere, end vi er i Stand til, og jeg skal ikke benægte denne Mulighed. Jeg vil dog minde om, at jeg aldrig har set nogen ved Beregninger herover tage Hensyn til den daarligere Renscumning, man arbejder med ved Brugen af Haandcentrifuger (eller smaa Centrifuger), end hvor man bruger Kraftcentrifuger. Desuden maa vi ogsaa regne med, at vi faar mere ud af Skummetmælken end de fleste andre Mejerilande.

Hvis man anstiller en lille Beregning paa Grundlag af nogle af de foran nævnte Tal, kan man faa Oplysning om, hvilken Forskel der er i den Pris, vi og New Zealanderne faar hjem for Smørret. Regner vi med den lave Prisforskel for 1929, er vi paa den sikre Side. Forskellen var 6 sh. 11 d. pr. cwt., hvilket svarer til 12,5 Øre pr. kg. Hertil lægges Forskellen i Fragtudgifterne, der tidligere er udregnet til 9 Øre pr. kg. Tilsammen bliver det 21,5 Øre pr. kg Smør, som vi har faaet mere end vor haardeste Konkurrent i et Aar, da Prisforskellen var særlig ringe. Dette vil altsaa sige, at hvis ikke Produktionsprisen paa New Zealand er 21,5 Øre pr. kg lavere end her, er det en bedre Forretning at lave Smør her end der.

Hidindtil har jeg saa at sige udelukkende beskæftiget mig med Smør og dettes Vilkaar, og det kunde maaske ogsaa være forsvarligt at standse herved, da Smørret hos os i saa overvældende Grad er Hovedproduktet. Jeg skal dog ogsaa nævne, at vi har en ikke uvæsentlig Eksport af Ost og Mælkekonserves.

Naar vort Mælkeribrug er blevet saa betydningsfuldt, som Tilfældet er, er det ikke alene fordi vi laver godt Smør, som kan bringe en god Pris hjem; men det skyldes ogsaa i høj Grad, at vi har faaet et glimrende Samarbejde mellem Mælkeribrug og Flæskeproduktion. Mange Steder faar man intet eller kun ringe Udbytte af Skum-

met Mælk og Kærnemælk, hvorimod vi gennem Svinene kan afhænde disse Produkter til en god Pris.

Dette Forhold bevirker, at vi har Verdens dyreste Mælk at arbejde med (naar bortses fra, at Mælken maa-ske enkelte Steder gennem Toldforanstaltninger er kunstig fordyret), og dette vanskeliggør selvfølgelig en rentabel Anvendelse paa anden Maade.

Det maa paa Forhaand staa os klart, at skal f. Eks. Mælke-kondenseringen kunne svare sig, maa det være gennem Fremstilling af Kvalitetsvarer, der kan bringe en høj Pris hjem. Vi ser jo nu, at Kondenseringsfabrikerne klarer sig godt, og det er netop fordi de har forstaaet at lave den rette fine Vare, som Kunderne gerne køber, selv om den er dyr.

Osteproduktionen arbejder jo ogsaa med den dyre Mælk, og det er al Ære værd, at vi har bragt det til at have en aarlig Eksport af Ost paa 6,5 Mill. kg, som den var sidste Aar. Paa Ostemarkedet har vi særlig taget Konkurrencen op med Holland; men det kniber endnu med at faa de rigtige Priser hjem. Der er imidlertid gennem en lang Aarrække gjort et godt og maalbevidst Arbejde, som stadig fører Ostens Kvalitet fremad i den rigtige Retning.

Jeg har nu søgt at bevise, at vi staar godt og meget vel er i Stand til at tage Konkurrencen op med hvem som helst paa Mælkeribrugets Omraade. Jeg er dog nok klar over, at Sagen har en Side, som jeg ikke har været inde paa, nemlig den Side, der vender indad imod Plante-avlen og imod den enkelte Landbrugsbedrift. Det er jo ikke nok, at vi kan lave en finere Kvalitet end vore Konkurrenter og ogsaa opnaa en højere Pris end disse, hvis denne Pris ikke dækker Fremstillingsomkostningerne.

Ved at studere Driftsbureauets Regnskabsresultater fra danske Landbrug i Aaret 1927--28, bliver man ikke særlig opmuntret med Hensyn til Mælkeribrugets Rentabilitet, idet Mælkeproduktionen for Landet som Helhed har givet 1,9 Øre mindre pr. Grovfoder-Foderenhed end Pro-

duktionsprisen. Hvorvidt Køerne betaler for lidt for Foderenhederne, eller disse er fremstillet for dyrt, tør jeg ikke udtale mig om, men jeg nærer dog en stille Tvivl om, at Planteavleren vil have let ved at finde en Kunde, der giver ham mere for Grovfoderet end Koen.

Det kan dog ogsaa ifølge Driftsbureauet lade sig gøre, at faa den rigtige Balance i Tingene. Hvis man har en Ko, der giver 3888 kg Mælk, og kun giver den 713 kg Kraftfoder, betaler den 11,7 Øre pr. Foderenhed af Grovfoderet eller et Overskud paa 0,2 Øre pr. F. E. Jeg vil antage, at den er fodret efter Professor Frederiksens Tabeller, og Resultatet opfordrer stærkt til at udnytte den Hjælp, der fra Professoren og Forsøgslaboratoriet ydes til Fremme af rationel Fodring.

Jeg vil slutte med at hævde, at intet Land kan slaa os ud paa Mælkeribrugets Omraade, hvis ikke vi forsømmer vore Pligter.

Er vore Køer ikke gode nok, ved vi, hvilke Veje vi skal gaa for at faa dem bedre.

Er vor Planteavl ikke ydedygtig nok, kan der ogsaa her naas yderligere Fremskridt.

Hvis vi fortsætter paa samme Maade, som der nu er arbejdet en Række Aar, kan vi opretholde vor Smørkvalitet, ja vi kan komme endnu længere frem, hvis alle, der kan øve Indflydelse her, kommer rigtig med i Arbejdet.

Vore Kunder vil maaske søge at vanskeliggøre os Stillingen gennem Toldforanstaltninger, og hvad saadanne kan bevirke, er det vanskeligt at spaa om.

Faar vi imidlertid blot nogenlunde fri Konkurrence, klarer vi os nok, selv om vi ifølge Sagens Natur skal være varsomme med at benytte stærk Reklame. Vi skal lade vore Varer reklamere for sig selv gennem den fine Kvalitet, og kunde vi f. Eks. gennem det nu paa Initiativ af Mejeriforeningerne iværksatte Arbejde naa til at kunne erklære rent Land med Hensyn til Kvægtuberkulosen, vilde Rentabiliteten ved Hjælp af de sundere Dyr forbed-

res, og vi fik samtidig en stilfærdig men meget virkningsfuld Reklame for vore Produkter.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion.

Inspektør *G. Ellbrecht* takkede Foredragsholderen for det interessante Foredrag om et for det danske Landbrug saa betydningsfuldt Emne. Foredragsholderen havde i sit Foredrag med Rette lagt stærk Vægt paa Kvaliteten; i Tilknytning hertil vilde Taleren gerne have Lov til at fremføre nogle Bemærkninger om den mere handelsmæssige Side af Sagen. Taleren havde i det sidste halve Aarstid beskæftiget sig en Del med dette Spørgsmaal, og han havde bl. a. udarbejdet en Oversigt for Aarene 1909—1913 over Verdensomsætningen af Smør; i 1909 var denne 324 Mill. kg og Perioden slutter med 500 Mill. kg. I hele denne Verdensomsætning deltager Danmark i denne Periode med 27—28 pCt., i 1928 med 29 pCt. og i det sidste Aarstid holder Danmark denne sin Stilling med ca. 30 pCt. af Verdensomsætningen. Som Nr. 2 kommer New Zealand, og derefter følger Australien, Nederlandene, Rusland, Finland, Frankrig og endelig Argentina. I de senere Aar er der imidlertid kommet en Gruppe Lande til, som der ikke tidligere har været Anledning til at regne med, nemlig Randstaterne; der er her baade gode Betingelser og stærk Interesse for Kvæghold og Mejeribrug, og naar Forholdene der kommer rigtigt i Orden, vil der sikkert kunne blive Tale om en Konkurrence, som der er Anledning til at regne med. Det er endnu kun Smaating, der eksporteres fra disse Lande, men det begynder alligevel at tælle med, og Taleren kunde godt tænke sig, at de i Fremtiden vil faa nogen Betydning.

Som Aftagere er der i Virkeligheden kun to Lande, nemlig England og Tyskland; England aftog i den nævnte Periode 62 pCt. og Tyskland 16 pCt. af Verdensomsætningen, og man regner nu, at 85 pCt. gaar til disse Lande. Men foruden disse Lande vil der sikkert være en Del andre, der kan aftage noget Smør, f. Eks. Spanien, Portugal og en Del oversøiske Lande, og hvis det sker, vil vi sikkert uden Fare for at overbebyrde Markedet kunne udvide vor Smørproduktion. I det hele var det Talerens Opfattelse, at man med Hensyn til Afsætningsvilkårene for vor Smørproduktion kunne se Fremtiden i Møde med nogen Tryghed.

Foredragsholderen takkede for de supplerende Bemærkninger, Inspektør *Ellbrecht* havde givet til Foredraget. Med Hensyn til de nye Konkurrenter, der dukkede op, havde der

hos Taleren efterhaanden fæstnet sig det Indtryk, at disse i Grunden ikke er nær saa farlige, som de undertiden gøres til. Det er i Reglen kun en Overgang, at et Land, der har Betingelser for Industri, holder Stillingen som eksporterende Land; hvor der er en Industri af væsentlig Betydning og med Udviklingsmuligheder, vil den stigende Industribefolkning og det dermed voksende Hjemmeforbrug medføre, at de gaar ud af Konkurrencen. England har stadig stigende Smørindførsel og det samme gør sig gældende for Tysklands Vedkommende.

Selskabets Præsident, Forpagter *Chr. Sonne*: Vort Foredragsemne gælder jo ret beset intet mindre end Spørgsmaalet om, hvorvidt dansk Landbrugs nuværende Udformning er behørig tilpasset til de Vilkaar, som henholdsvis Konjunkturer og vor faglige Evne som Mejeriproducenter byder os til Praktisering af god Driftsøkonomi. Thi Mejeribruget er Hovedgrundlaget for vort Landbrugs Driftsøkonomi.

Af de 1285 Mill. Kr., som vor Landbrugseksport hjemførte i 1929, falder 526 Mill. Kr. paa Smør, Mælk, Fløde og Ost. Et tilsvarende Beløb falder paa Bacon, Svin og herhen hørende Eksportvarer. Regner vi saa vor Flæskeproduktion væsentlig afledet af Mejeribruget, og holder vi os for Øje, at disse to Hovedled af vor Landbrugseksport andrager rundt 1050 Mill. Kr. eller rigelig 80 pCt. af dennes samlede Værdi, og endda mere ved Medregning af Udsætterkøerne, ser vi herigennem talmæssig stadfæstet, hvad vi paa Forhaand ved, at Mejeribruget er det absolut dominerende Hovedled af vort Landbrugs Produktionsorganisme.

Kortelig udtrykt er det vort Landbrugs Arbejdsopgave:

- 1) at fremskaffe af vor Jord saa store Afgrøder, som foreneligt med god Driftsøkonomi, og Afgrøder, som tilsigter saa vidt gørligt at dække vort Husdyrholds Krav til Fodermateriale (Foderenheder), og
- 2) i videste Omfang at udnytte denne vor Planteavl gennem Omdannelse til dyriske Produkter, og altsaa med Mejeribruget i videste Forstand som den dominerende Formidler.

Paa Forhaand maa det synes indlysende, at denne videreførte Landbrugsproduktion, der i videste Omfang lader det enkelte Landbrug omdanne sin Planteavl til forædlet Salgsvarer, skulde byde Landmanden de bedste Produktionschancer. Utvivlsomt vil dette ogsaa være Tilfældet, under Forudsætning af, dels at Planteproduktionens Omdannelse til dyriske Salgsprodukter foregaar efter rationelle økonomiske Principper, og dels at de fremstillede Salgsvarer møder frem med et Kvalitetspræg, der gør dem fuldt konkurrencedygtige.

Begge disse Forudsætninger turde imidlertid herhjemme være fyldestgjort i et Maal, som vel nok kan betegnes som tilfredsstillende. Thi baade vort Smør og vort Flæsk staar vel anskrevet paa Verdensmarkedet, samtidig med, at der stadig udfoldes et energisk og aarvaagent Arbejde for at bevare og udbygge den vundne Position. Og vor Mælkeproduktion saavel som vor Flæskeproduktion foregaar — takket være de senere Aars fortræffelige og almindelig fulgte faglige Vejledning — sikkert efter rationelle driftsøkonomiske Principper, som staar Maal med de bedste.

Lad os imidlertid forsøge kortelig at sammenfatte de Vilkaar, som de nuværende Salgspriser byder denne vor videreførte Landbrugsproduktion, og lad os i saa Henseende begynde med Flæsket, hvor Forholdet er mest ligetil.

Det har praktisk Hævd at benytte som Maal for Flæskeproduktionens Rentabilitet Forholdet mellem Majsprisen og Flæskeprisen. Og da Majsprisen nogenlunde modsvarer Prisen paa vort hjemmeavlede Kornfoder, og da endvidere Kornet normalt indgaar med omkring $\frac{3}{4}$ i Svinenes samlede Foder, er der god Mening i at anvende denne Maalestok. I 1927, hvor Flæskeprisen var ret tilfredsstillende, var den gennemsnitlig 9,4 Gange saa høj som Majsprisen. I 1928 med utilfredsstillende Flæskepris var den kun 7,7 — mod i 1929 9,6 Gange Majsprisen. I Dag er imidlertid Flæskeprisen godt 13 Gange Majsprisen. Øjeblikkets noterede Pris for godt dansk Maltbyg ligger mellem 12 og 13 Kr., og godt tysk eller polsk Foderbyg leveres i dansk Havn for Kr. 10,80. Skulde danske Landmænd for Tiden sælge Byg som Foderkorn til Udlandet, vilde Prisen derfor næppe synderlig overstige en halv Snes Kr. — hvis det i det hele taget lod sig afhænde.

Det bør følgelig ikke agtes ringe, at vi har et Svinehold, der sætter os i Stand til herhjemme at udnytte vort Korn paa lønnende Vis. Der kan i denne Forbindelse henpeges paa, at ifølge Landøkonomisk Regnskabskontor i Sorø fik man i 1928—29 i 40 Landbrug Kornfoderet til Svinene betalt med i Gennemsnit 22 Øre pr. kg.

Det ligger iøvrigt nær her at minde om, at der for godt et Par Aar siden, da Flæskeprisen laa meget lavt, hævdede sig kraftigt advarende Røster mod at opretholde, endsige mod at udvide vor store Flæskeproduktion. Fra anden Side fremholdtes imidlertid samtidig det betænkelige ved at foretage en tilbagegaaende Bevægelse, der vilde overlade vore Konkurrenter at underlægge sig en Del af vor hidtidige Part af

Markedet, idet der henvistes til, at det er langt vanskeligere at genvinde det tabte, end at fastholde det engang vundne. Og det synes utvivlsomt, at saa langt vi er komne, har Forholdene givet det sidstnævnte Synspunkt Medhold, — uden at selvfølgelig dermed skulde være sagt, at vi uanset Konjunkturer og Afsætningsmuligheder bør forcere vor Flæskeproduktion ud over rimelige Grænser.

Vender vi os saa til Smørret, hævdes det med Rette, at Øjeblikkets Smørpris er utilfredsstillende. Den nuværende Notering — 284 Kr. — ligger 26 Kr. eller 8 pCt. lavere end Noteringen ved samme Tid ifjor. Det er ret almindeligt — men i Virkeligheden uberettiget — at sammenstille Smørprisen med Prisen paa Oliekager og specielt med Prisen paa Texas Bomuldsfrøkager. I 1927 var vort Smørs Gennemsnitsnotering 15,8 Gange den nævnte Kages Gennemsnitspris. I 1928 var Tallet 13,7 og i 1929 14,3. I Dag er imidlertid det tilsvarende Tal 17. Hvis vi altsaa her havde et korrekt Maal for Smørproduktionens Rentabilitet, skulde der for Tiden ikke være egentlig Grund til Klage.

Men Maalet er ukorrekt, og det er det alene af den Grund, at vort indkøbte Oliekagefoder kun udgør omkring $\frac{1}{4}$ af det samlede Foder, vi anvender til vore Kvægbesætninger. Og at en meget lav Smørpris falder sammen med en meget lav Oliekagepris, klarer selvfølgelig langtfra Sagen, idet samtidig det ca. 3 Gange saa store Kvantum hjemmeavlet Fodermateriale derved tvinges ned paa en uforholdsmæssig lav Udnyttelsespris — saaledes som Forholdet desværre maa siges at være for Øjeblikket.

Imidlertid har jo alt forenet sig om at skabe Vanskeligheder for denne Periodes Afsætning af Smør. Den milde Vinter har skabt en usædvanlig stor Produktion i England og paa Kontinentet. New Zealand og Australien leverer usædvanlig store Mængder. Og vanskelige økonomiske Forhold, ogsaa i England, har skabt Depression paa Smørmarkedet, saaledes at »The Grocer« i sit næstsidste Nr. udtaler: »det synes afgjort, at Produktionen har overskredet Efterspørgselen«.

Dette lyder unægtelig mistrøstende. Det afdæmpes noget, ved at »The Grocer« i det sidst udkomne Nr. mener, »at der er Grund til at antage, at de nuværende lave Priser vil animere Forbruget«. Vi ved imidlertid, at en periodisk Markedsdepression hører til de velkendte Foreteelser, og en saadant kan ikke tilskynde os til at ændre Signaler for vor Landbrugsproduktion.

Thi lad os lægge Mærke til, at vel klages, der herhjemme og med Rette over vanskelige Vilkaar for Landbrugsproduktionen. Men fra Alverdens Landbrugslande lyder tilsvarende Klager og adskilligt mere højlydt end herhjemme. Overalt kæmper altsaa Landbruget en anspændt Kamp for at besværges den nuværende Periodes modgaaende Konjunkturer.

Og jeg tror paa, at den, der producerer meget, producerer billigt og producerer virkelig Kvalitetsvare, vil i det lange Løb være vel placeret i Konkurrencen.

Derfor tror ogsaa jeg paa, at vort Landbrugs hidtil fulgte Produktionslinie er den rette, og at den, fremdeles som hidtil forfulgt med aarvaagen Lydhørhed for Tidens og Udviklingens Krav, ogsaa i kommende Tider vil staa sin Prøve — i hvert Fald indtil videre, og navnlig saalænge der raader et harmonisk Forhold mellem vor Planteavl og vort Husdyrholds Krav til hjemmeavlet Foder.

Min Opfattelse er saaledes sammenfaldende med de alt i alt optimistiske Anskuelser, der her i Aften er kommet til Orde, saavel gennem Foredraget som gennem Inspektør Ellbrechts supplerende Udtalelser. Ogsaa for disse sidste takker vi. Men en særlig og meget erkendtlig Tak vil vi forene os om at bringe Statskonsulent Brask for det værdifulde Bidrag, han gennem sin klare og grundige Udredning har givet til Belysning af det foreliggende betydningsfulde Foredragsemne.

Regler for Handel med Spisekartofler.

I Oktober 1929 udsendte Landhusholdningsselskabet »Regler for Handel med Spisekartofler«. Reglerne var udarbejdet af et Udvalg af Repræsentanter for Kartoffelproducenter, Kartoffelhandlere og Københavns Torvedirektorat. Den 19. August 1930 har det paagældende Udvalg afholdt Møde og drøftet de i det forløbne Aar indvundne Erfaringer og paa Grundlag heraf vedtaget enkelte Ændringer, hvorefter Kravene til Kartofflernes Sortering er strammet lidt. Reglerne, der er tiltraadt af Selskabets Præsidium, har derefter følgende Ordlyd:

§ 1.

Dersom Landhusholdningsselskabets Regler for Handel med Kartoffler er lagt til Grund for en Handel, gælder, hvis ikke andet er aftalt, følgende Bestemmelser:

§ 2. Leveringsfristen.

Er Sælger og Køber enige om omgaaende Levering, skal Sælger levere Kartofflerne inden Forløbet af 6 Hverdage.

Er der ved en Handels Afslutning ikke truffet Aftale om Leveringsfristen, er omgaaende Levering at betragte som stiltiende Overenskomst.

Er man blevet enige om successiv Levering eller successiv Levering efter Købers Ordre, skal det Kvantum, der skal leveres, fordeles i omtrent lige store Partier inden for den aftalte Leveringsfrist.

Tidsfrister inden for en Maaned er at betragte paa følgende Maade: Som en Maanedes Begyndelse regnes Tidsrummet fra den 1. til den 10., som en Maanedes Midte fra den 11. til den 20. og som en Maanedes Slutning fra den 21. og Maaneden ud.

Skal Kartofflerne forsendes pr. Jernbane eller Skib, paahviler det Sælger at bestille Jernbanevogn eller Skib.

Skal Kartofflerne afhentes hos Sælger, paahviler det Køber at sørge for Befordring og Afhentning.

Bliver det som Følge af »force majeure«, herunder især Frost, helt eller delvis umuligt at opfylde en Aftale, forlænges Leverings- og Modtagelsesfristen i Overensstemmelse hermed. Varer Forhindringen mere end uafbrudt 18 Hverdage, mister Overenskomsten sin Retsgyldighed.

§ 3. Emballagen.

Er det aftalt, at Køber skal levere Sække til Kartofflernes Transport, skal dette ske fragtfrit paa Sælgers Jernbanestation eller Havn. Sækkene skal fremsendes saa betids, at de kan være Sælger i Hænde senest fire Hverdage før Udløbet af Fristen for Kartofflernes Levering. Undlader Køber at sende Sække eller fremsender dem saa sent, at Sælger som Følge deraf ikke kan levere rettidig, har Sælger Ret til at skaffe Sække for Købers Regning, eller, naar det drejer sig om Vogn- eller Skibsladninger, at forsende Kartofflerne løse i Jernbanevogn eller Skib.

Er der truffet Aftale om Forsendelse i Sælgers Sække eller Sække lejede af Sælger, skal disse af Køber tilbagesendes fragtfrit og maa ikke være ombyttet med andre Sække, ligesom de skal være i god Orden. Sker dette ikke paa Købers Foranstaltning inden 12 Hverdage efter Kartofflernes Afsendelsesdag, skal han foruden Lejen betale den af Sælger beregnede Pris for Sækkene.

Den — Køber eller Sælger —, der skal levere Sække til Kartofflernes Transport, skal drage Omsorg for, at disse er rene, hele, tørre og af et ensartet Udseende. Gødnings-sække kan benyttes, men skal da være meget grundigt vasket og tørre. Sække, der har været benyttet til Blodfoder, Sildemel el. lign. Stoffer, maa ikke benyttes.

Benyttes anden Emballage, saasom Tønder eller Kasser, skal disse være rene og tørre.

Naar ikke andet er bestemt, skal Kartofflerne afvejes i Kolli paa 50 kg Netto.

§ 4. Kartofflernes Afsendelse.

Kartoflerne maa kun forsendes i dækkede Vogne. De skal behandles omhyggeligt og med den til Aarstiden sva-

rende Forsigtighed, især maa skarpkantede Skovle og Værktøj ikke bruges. Ved Forsendelse i Tiden mellem 1. November og 31. Marts skal Kartofflerne beskyttes med Halm eller andet Isolationsmateriale mod Frostskaade. I Tilfælde af, at der skal isoleres med Halm el. lign., skal Vognen fores med Isolationsmaterialet i Bunden og paa Siderne, og der skal lægges et Lag oven over Kartofflerne. Halm, der benyttes til Beskyttelse mod Frosten, skal være tør og god og skal af Sælger leveres til Markedsprisen paa Afsendelsesstationen. Udgiften til Halm eller andet Isolationsmateriale deles ligeligt mellem Køber og Sælger. Sælger skal give Køber Meddelelse om Isolationsmaterialets Vægt.

Skal der leveres forskellige Kartoffelsorter eller Kvaliteter i samme Jernbanevogn, skal Antallet af Sække af hver Sort eller Kvalitet anføres paa Fragtbrevet eller meddeles til Køber i en særlig Skrivelse samtidig med Vognens Afsendelse.

Ved Forsendelse af flere Sorter eller Kvaliteter i samme Jernbanevogn skal hvert Parti være stillet for sig og være mærket. Forsendes flere Sorter eller Kvaliteter løst i Jernbanevogn eller Skib, skal Sælger drage Omsorg for, at Partierne holdes adskilt.

Sælger skal hurtigst muligt give Køber Underretning om Afsendelsen med Angivelse af Vognens Nummer eller Skibets Navn.

Selv om Sælger i Henhold til Aftale skal betale Fragten, er han berettiget til at afsende Varen ufrankeret. I saa Fald skal Køber betale Fragten, men kan saa fra-
 drage den i Betalingen for Kartofflerne.

§ 5. Leverancens Vægt.

Til Grundlag for en Leverances Vægt lægges Nettovægten af de harpede eller sorterede Kartoffler. Et Jordindhold af indtil 2 pCt. ses der bort fra; er Jordindholdet større end 2 pCt., er Køber berettiget til at forlange Godtgørelse for hele Jordindholdet og den derpaa hvilende Fragt.

Sælger er berettiget til at levere indtil 5 pCt. mere eller mindre end fastsat ved Handelen.

§ 6. Kartofflernes Sortering.

Der skal leveres rene og sunde Kartoffler.

Findes der i en Leverance vaadforraadnede Kartoffler, er Køber berettiget til Klage, hvis disse overstiger $\frac{1}{2}$ pCt. af Vægten.

Forekomst af Beskadigelser, Kartoffelskimmel og anden Tørforraadnelse eller Skurv berettiger ikke til Klage, med mindre de forefindes paa over 5 pCt. af Kartofflerne.

Beskadigelser kommer kun i Betragtning, saafremt der paa de middelstore Knolde findes større Beskadigelser end et enkelt $\frac{1}{2}$ cm dybt Hul, og i samme Forhold for Knolde af anden Størrelse, og Skurv kun, saafremt $\frac{1}{10}$ af Knoldenes Overflade er dækket heraf.

Nævnte Beskadigelser og Sygdomsprocenter berettiger ikke til Klage, med mindre de forefindes paa over ialt 5 pCt. af Knoldene.

For saa vidt ikke andet er aftalt, maa mindste Knoldstørrelse for Handelsvarer af Middelkvalitet ikke være mindre end $3\frac{1}{2}$ cm — ca. $1\frac{3}{8}$ Tomme —, hvilket vil sige, at ingen af Knoldene maa kunne presses gennem Ringe med en Diameter af nævnte Størrelse. Der tillades dog en Latitude paa 3 pCt.

Særlig store Knolde eller Knolde med afvigende Form maa ikke forefindes i over 4 pCt. Fjernes Knolde af Mellemstørrelse, skal dette meddeles, forinden Handelen afsluttes.

Findes der i et Parti over 3 pCt. Knolde med 2 cm lange Spirer, er Køber berettiget til Klage.

Kvalitetsforringelser af de under de tre sidst nævnte Punkter angivne Arter berettiger dog kun til Klage, hvis de findes udover ialt 7 pCt.

Indeholder en Sending over 5 pCt. Kartoffler af anden Sort med væsentlig anden Form og Udseende end den købte, er Køber berettiget til Klage.

Samtlige Procentangivelser gælder for Vægten, ikke for Antallet.

Fejl, der først viser sig ved Losningen (skjulte Fejl), skal først anmeldes ved Losningen.

§ 7. Tidlige Kartoffler.

Ved Levering af tidlige Kartoffler, Kartoffelleveringer af ny Avl inden 1. September, er, naar der ikke er truffet anden Aftale, mindste Størrelse 3 cm. — ca. $1\frac{1}{8}$ Tomme.

Iøvrigt gælder Bestemmelserne som i § 6.

§ 8. Kartofflernes Betaling.

Betalingen for de leverede Kartoffler skal, hvis ikke andet er bestemt, erlægges i Sælgers Bolig eller Forretningslokale senest 4 Hverdage efter, at Køber har modtaget Kartofflerne.

§ 9. Klage over Mangler.

I de Tilfælde, hvor det ved Handelen er fastsat, at Kartofflerne modtages af Køber eller dennes Stedfortræder paa Sælgers Bopæl, Lager eller dennes Jernbanestation eller Havn, er Køber eller dennes Repræsentant ved Modtagelsen forpligtet til at rejse eventuel Indsigelse mod mulige Mangler. Leverede Kartoffler er at anse for accepterede, selv om Køber undlader, som aftalt, at foretage en Undersøgelse paa Afsendelsesstedet.

I de Tilfælde, hvor Kartofflerne af Sælger leveres paa Købers Modtagelsestation eller Havn, er Køber forpligtet til inden Losningen telegrafisk eller telefonisk at klage til Sælger over mulige Mangler ved Partiet. Køber skal i saa Fald give Sælger Meddelelse om Vognens Nummer eller Skibets Navn samt give ham en kort Beskrivelse af Aarsagen til Klagen. Telegrammet skal da være afsendt senest 12 Hverdagstimer efter, at Køber har modtaget Meddelelse om Partiets Ankomst. I Tilfælde af, at der benyttes Telefon til Meddelelse om Klagen, skal dette være meddelt til Sælgers Telefon inden for samme Tidsfrist.

Ved Hverdagstimer forstaas Tiden fra Kl. 7 til Kl. 17 paa Hverdage.

§ 10. Afgørelse af Stridigheder.

Opstaar der mellem Køber og Sælger Uoverensstemmelser om en Handel, indgaaet efter disse Regler, der ikke kan bilægges ved almindelig Forhandling Parterne imellem, afgøres Sagen af en Voldgift.

For Stor-Københavns Vedkommende er nedsat en fast Voldgift bestaaende af en Formand og to Voldgiftsmænd, alle udvalgte af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. Den ene af Voldgiftsmændene skal vælges blandt Kartoffelhandlerne og den anden blandt Kartoffelproducenterne. Saavel for Formand som for begge Voldgiftsmænd vælges Suppleanter.

Stridigheder, der skal afgøres af den faste Voldgift, skal anmeldes til dennes Formand inden 20 Hverdagstimer fra det Tidspunkt, Køber har modtaget Meddelelse om Kartofflernes Ankomst til Modtagerstedet. Voldgiftens Formand skal sammen med de to Voldgiftsmænd snarest derefter tage Skøn over det leverede Parti og dømme Parterne imellem.

For Provinsens Vedkommende vælger hver af Parterne inden 20 Hverdagstimer fra Kartofflernes Ankomst til Modtagelsesstedet en Voldgiftsmand. De to Voldgiftsmænd vælger i Forening en Opmand.

Voldgiftens Afgørelse er inappellabel og kan ikke indanes for de almindelige Domstole.

Voldgiftens Medlemmer oppebærer fri Rejse. Der tillægges desuden Formanden 8 og hver af de andre Medlemmer 6 Kr. i Dagpenge for hver Dag, de er i Funktion. For hver Voldgiftssag betales der yderligere 4 Kr. til Voldgiftens Kasse.

Hvis Voldgiften ikke tager anden Bestemmelse, deles Udgifterne ved Voldgiften ligelig mellem Køber og Sælger.

Bog anmeldelser og udkomne Bøger.

Danmarks Mejeri-Statistik 1930 indeholdende Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik, 33. Aarsberetning (Regnskaber for 1929) og Danmarks Smørpris-Statistik, 27. Aarsberetning (1. April 1929—31. Marts 1930). Udgivet ved Statstilskud af Udvalget for Mejeri-Statistik. Udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik, Aarhus, ved Kontorchef *L. P. Frederiksen*. (Odense).

Mejeri-Statistiken fremtræder i Aar i en meget ændret Skikkelse. I Statistiken fra i Fjor fandtes den almindelige Oversigt, hvorefter fulgte Specialberetninger fra de enkelte Kredse med Tallene fra de enkelte Mejerier opstillet i 6 Tabeller, medens der i den nys udkomne findes: I. Almindelig Oversigt, II. Uddrag af Lokalberetningerne fra de enkelte Kredse med Tal vedrørende Formueforhold og almindelige Oplysninger, Vægtregnskab og Driftsregnskab og Oversigt over de enkelte Mejeriers Fortjeneste ved Osteproduktionen, og III. Produktions- og Afsetningsforhold (Danmarks Smørpris-Statistik), hvorunder ogsaa kommer Danmarks Osteproduktion 1929. Først derefter kommer de egentlige Specialberetninger fra Kredsene — 824 Mejerier eller 8 mere end i Fjor har i Aar indberettet til Statistiken — men disse Specialberetninger indeholder kun 3 Tabeller vedrørende: 1) Formueforhold og almindelige Oplysninger, 2) Vægtregnskab og 3) Driftsregnskab.

Den foreliggende Drifts-Statistik er saaledes paa visse Omraader indskrænket, idet der ikke er opført saa mange Tal i Specialberetningerne som tidligere, men i flere andre Henseender udvidet gennem de Oversigter og Forklaringer, der er givet til de enkelte Kredses Specialberetninger, og navnlig ved, at den tidligere selvstændigt udgivne Smørpris-Statistik og Afsnittet om Danmarks Osteproduktion er kommet med.

Af Statistikens »Almindelige Oversigt« skal her fremhæves:

Udviklingen henimod en Afslutning af Mejeriregnskaberne pr. 1. Oktober fortsættes — om end kun langsomt, idet 53 pCt. af Mejerierne i Aar har afsluttet til denne Tid imod 49 pCt. i Fjor.

Mejeriernes gennemsnitlige Restgæld er steget ca. 10.000 Kr. siden 1920, hvilket tyder paa eller kan tyde paa, at der i disse Aar er foretaget mange, gennemgribende Restaureringer og Nybygninger.

Den leverede Mælkemængde pr. Ko er steget fra 2940 kg i 1928 til 3019 kg i 1929 eller 2,7 pCt., og Landets samlede Mælkeproduktion er opgjort til 5030 Mill. kg imod 4750 Mill. kg i Fjor, hvilket giver en Stigning paa 5,9 pCt. (i Statistiken er opført 6,1 pCt.). Af den til Mejerierne leverede Mælk er 96,4 og 2,0 pCt. anvendt til henholdsvis Smør- og Osteproduktion imod henholdsvis 96,8 og 1,6 pCt. i Fjor: Stigningen i Osteproduktionen har saaledes været ret stor.

De tekniske Forbedringer indenfor Mejerierne bevæger sig stadig i den rigtige Retning. 70 pCt. imod 59 pCt. i Fjor afregner nu den leverede Mælk efter Fedtenheder, men denne stærke Stigning vil i de kommende Aar sikkert ikke kunne fortsættes, eftersom saavel Maribo- som Københavns-Kredsen melder, at alle Mejerier afregner efter Fedtenheder. 87 pCt. har indført regelmæssig Mælkebedømmelse, og Kvalitetsbetaling foretages paa 57 pCt. af Mejerierne. Hvorledes Fedtafregning, Mælkebedømmelse og Kvalitetsbetaling er indført i de forskellige Landsdele vises af nedenstaaende Oversigt:

	Fedtenh.	Mælkebed.	Kvalitetsbet.
Jylland	60 pCt.	82 pCt.	52 pCt.
Fyn.....	87 —	94 —	77 —
Østlige Øgruppe...	89 —	90 —	67 —

84 pCt. af Mejerierne har nu faaet installeret Kølemaskine og 36 pCt. — i Fjor 28 pCt. — deltager i Kvægtuberkulosens Bekæmpelse.

Driftsudgifterne er gaaet ned fra 1345 Øre til 1291 Øre pr. 1000 kg Sødsmælk eller 4 pCt.

Forbruget er »atter det hidtil laveste«, nemlig 23,6 kg Mælk til 1 kg Smør, og dette Forbrug svarer til et Gennemsnitsudbytte af 127,9 kg Smør pr. Ko eller 5,4 kg mere end i Fjor. Nedgangen i Forbruget, der naturligvis har sin væsentlige Aarsag i den federe Mælk, har bevirket, at Nettoudbyttet pr. kg Sødsmælk til Trods for en mindre Fortjeneste paa Osteproduktionen og en Nedgang i Gennemsnitssmørprisen fra Kr. 316,9 til Kr. 312,7 pr. hkg har holdt sig paa det samme som i Fjor, nemlig 15,0 Øre.

Fra 313 Mejerier foreligger Regnskab over Osteproduktionen. Den fremstillede Ost har gennemsnitlig været lidt federe end i Fjor, og at dette er et Skridt i den rigtige Retning viser Udbyttetallene fra mager til federe Ost:

Sødsmælk i Ostemælken pCt.:	0,0	16,3	33,4	62,3
Fortjeneste i Øre pr. kg Mælk:	÷0,18	0,04	0,21	0,65

naar Normaludgifterne er regnet til 7 Øre pr. kg Ost.

271 Mejerier har opgivet Gennemsnitsfedmen af den modtagne Mælk. Det er mærkeligt, naar 70 pCt. af Mejerierne bruger Afregning efter Fedtenheder, at kun 33 pCt. opgiver Gennemsnitsfedmen, som dog er det eneste rigtige Grundlag for en Sammenligning mellem Mejerierne; det hidtil til Raadighed værende Tal for Forbruget svarer nemlig ikke altid til Mælkens Gennemsnitsfedme, eftersom det i nogen Grad er afhængigt af, hvor meget Sødme der bruges til Ostning og eventuelt til Salg. Af denne Grund er eller kan de Tal, der i Statistiken opføres som Fedtenhedsforbrug pr. kg Smør, være behæftet med ret store Fejl, og det vilde være ønskeligt og sikkert heldigt, dersom man fremtidig for at faa flere Gennemsnitsmælkefedmer med undlod at opføre andre Fedtenhedstal end de, der viser, at det kan betale sig at bruge Kølemaskine og foretage daglige Undersøgelser over Vandindhold i Smør.

I Afsnit III vises, at vor samlede Smørproduktion i Finansaaret 1929—30 kan anslaaes til 182 Mill. kg imod 167 Mill. kg i Fjor. Eksporten til de forskellige Lande er ikke undergaaet store Forskydninger, naar undtages, at Belgien og Frankrig har modtaget henholdsvis 1,2 og 1,3 pCt. imod 0,1 og 0,4 pCt. i Fjor. Københavns Smørnotering har i Gennemsnit været Kr. 294,13 imod Kr. 313,85 i Fjor, og de betalte Gennemsnitspriser henholdsvis Kr. 300,12 og Kr. 320,02; den betalte Overpris har saaledes været Kr. 5,99 imod Kr. 6,17 i Fjor, hvilket er en Nedgang paa 18 Øre. Overprisen har været ret svingende gennem Aaret, og i de enkelte Kvartaler har den været henholdsvis Kr. 4,81 — 5,79 — 6,22 og 5,98. De højeste Overpriser er betalt til Mejerierne paa Lolland-Falster. De af 25 Smørkøbere betalte Gennemsnitsoverpriser for Aaret ligger mellem Kr. 5,26 og Kr. 8,01.

Eksportforeningerne og de private Eksportører har ligesom de to foregaaende Aar betalt praktisk talt de samme Priser, nemlig Kr. 312,31 og Kr. 312,33. Vedrørende Danmarks Osteproduktion skal bemærkes, at Antallet af osteproducerende Mejerier opgives til 588 — 511 Andels- og 77 Privatmejerier — og heraf fandtes 234, 159 og 195 henholdsvis i Jylland, paa Fyn og paa den østlige Øgruppe. Det samlede Ostesalg anslaaes til 23,9 Mill. kg, der, naar Svindet tages i Betragtning, svarer til en Produktion paa 26,5 Mill. kg. Produktionen fordeler sig med 32,7 pCt. paa Ost med 20, 26,9 pCt. paa Ost med 30 og 18,5 pCt. paa Ost med 45 pCt. Fedt i Tørstoffet; Produktionen af Kasein og Quarg har udgjort 8,0 pCt. Af den samlede Produktion hidrører 21,2 pCt. fra Jylland, 43,6 pCt. fra Fyn og 36,2 pCt. fra den østlige Øgruppe. Af Ostesalget falder 82,2 pCt. paa Andelsmejerier og 17,8 pCt. paa Privatmejerier, men det

gennemsnitlige Ostesalg paa de første har været 38512 kg og paa de sidste 55153 kg.

Dersom man nu blot i den kommende Statistik eller ad Aare kunde faa Mejeriernes Navne bort, ved Siden af Udgifterne til Brændsel faa opført kg Kul pr. 1000 kg Mælk, faa alle efter Fedtprocent betalende Mejerier til at opgive Gennemsnitsfedtprocenten, som for en virkelig Sammenligning er det fundamentale Grundlag, samt saavel for Udgifter som Indtægter faa opført Mejerierne i Driftsgrupper, saa vilde Statistiken — set med mine Øjne — være ideel. Med disse »beskedne« Ønsker skal jeg anbefale Statistiken som en meget nyttig og oplysende Bog og som det eneste Sted, hvor Landmændene, naar de tager tilbørligt Hensyn til Gennemsnitsfedtprocent og Driftsmaade ved Sammenligning kan faa Oplysning om deres Mejeris Driftsøkonomi.

Chr. H. Ibsen.

Fremskaffelse og Bedømmelse af Vand til Mejerier og Landbrug. Af Professor ved Landbohøjskolen *Søncke Knudsen* og Ingeniør ved Københavns Vandforsyning, *C. H. Pape*. Udgivet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. (Aug. Bangs Boghandel, Kbhvn.).

Denne lille 55 Sider store Pièce maa siges at være en paa-krævet og saare nyttig Bog til Brug for enhver, der er interesseret i Fremskaffelse af rent og godt Vand. Det ligger i Sagens Natur, at der i en saa kort Redegørelse ikke er Anledning til at komme i Detailler, hvad der vel heller ikke har været Forfatterens Mening. Piécen, der er skrevet med saare prisværdig Klarhed og Overskuelighed, indeholder først et Afsnit om Fordringer til Vand og forskellige Slags Vand og gaar dernæst over til Fremskaffelse af Vand (Brønde og Kilder). Endvidere omtales Boringer og disses Udførelse samt de Betingelser, der maa stilles for Udførelse af Borearbejdet (Udkast til Kontrakter). Dernæst omtales Vandets Sammensætning og Egenskaber, og der redegøres for Aarsagerne til Vandets Indhold af forskellige Slags »Forurenninger«, ligesom der findes en kort Redegørelse for Midler til Rensning af Vandet, ledsaget af skitserede Apparater til Vandrensning. Afsnittet om Vandets Bakterier er ogsaa af Interesse. Endelig findes der en Del Analyser af forskellig Slags Vand (Overfladevand, Kildevand og Vand fra Boringer) og Redegørelse for dets Anvendelighed, efter at det har været gjort til Genstand for Behandling.

Man vil af ovenstaaende korte Resumé se, at det er lykkedes Forfatterne at redegøre for de mere elementære Betingelser for Fremskaffelse af brugbart Vand, og Bogen er derfor, efter Anmelderens Formening, af ikke ringe Betydning for Mejerier og

Landmænd, der staar for at skulle have bragt deres Vandforsyning i Orden. Den kan derfor paa det aller bedste anbefales. Bogen, der er udgivet af Landhusholdningsselskabet, koster Kr. 1,50 og faas hos enhver Boghandler. *G. Ellbrecht.*

Organisation und Technik dänischer Molkereien. Ved Dr. Ing. *Hermann Hertz.* 1930. 130 Sider.

Under sit mere end toaarige Ophold her i Landet har den østrigske Landøkonom Dr. Hertz erhvervet sig en grundig Indsigt i danske Landbrugsforhold og i ikke mindre Grad i danske Mejeriforhold. Den foreliggende Bog er et godt Vidne herom. I Bogen har det mejeritekniske det største Antal Sider. Mejeriteknik og Afregningsteknik er efterhaanden kommen paa et højt Niveau i de fleste europæiske Lande. Paa disse Omraader er Østrig ogsaa godt med, saa i disse er Dr. Hertz hjemmevant. Det nye, han har set i Danmark, er Ordningen af Mælkens Levering til Mejerierne, af Smørrets Salg fra Mejerierne og af den stærke Kontrol med Smørrets Kvalitet fra Mejeriet indtil det havner i fremmed Land. Danmark er det Land, hvor Mejerivæsenet er bedst organiseret. Dette er Undertonen i Dr. Hertz' Bog, hvilket ogsaa fremgaar af det »Geleitwort«, som Professor, Dr. *H. Weigmann*, Kiel, har medgivet Bogen. Dr. Hertz' Bog er forsynet med en Del Illustrationer og grafiske Fremstillinger, og den frembyder en hel Del af Interesse ogsaa for danske Læsere. *Niels Siggard.*

Dansk Mejeristat. Selskabet »Vort Samfund« meddeler, at man for Tiden arbejder paa et Standardværk over dansk Mejerivæsen: »Dansk Mejeristat« under Redaktion af Inspektør, cand. polyt. *G. Ellbrecht*, der tidligere har været Mejerikonsulent under Landhusholdningsselskabet, og som redigerede Værket: »Danske Mejerier«.

»Dansk Mejeristat«, hvis Medarbejderliste tæller et stort Antal af de mest kendte Navne indenfor Danmarks Mejerivæsen, bl. a. Mejerikonsulenterne, vil udkomme i fem Bind, paa ca. 700 Sider hvert, og det opgives, at 1. Bind ventes at foreligge ca. 1. September, og at Værkets sidste Bind skulde udkomme omkring 1. April 1931, saaledes at det bogligt kan præsentere dansk Mejerivæsen for Gæsterne ved den internationale Mejerikongres i København 1931.

De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation, Beretning om Virksomheden 1928—29. 71 Sider. (Aarhus).

Foreløbig Beretning vedrørende Dræningsforsøget i Kvorning fra Det danske Hedeselskabs Grundforbedringsvirksomhed,

Afdelingen for Undersøgelser og Forsøg. Ved Afdelingsleder *Fridlev Thøgersen*. 46 Sider. (Viborg).

Undersøkelser over Jordbrukets Driftsforhold, Regnskapsresultater fra norske Gårdsbruk, 21. Regnskapsåret $1\frac{1}{4}$ 1928— $21\frac{1}{8}$ 1929. (Attende Regnskapsår). Udgivet af Det kgl. Selskap for Norges Vel ved *E. P. Langkaas*. 149 Sider. (Oslo).

Register Stambog over Kvæg af jydsk Race. Bind IV. (XXXVII). Tyre Nr. 2902 — 3044. Køer Nr. 1591 — 1809. Udarbejdet af Konsulent *Nic. Bonde*. Udgivet af De samvirkede danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring over Kvæg af jydsk Race 430 Sider. (Aarhus).

Hovedprøve med Roemarkører og Blokhakkere samt Enkeltprøver og Nyhedsprøver. 60. Beretning fra Statens Redskabsudvalg og 32. Beretning fra Nyhedsudvalget. Afgivet af Dommerudvalgene ved *Anton Christensen*. 84. Sider. (Aug. Bangs Boghandel, Kbhvn.).

Beretning om Virksomheden i De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift i Aaret 1929. Udarbejdet af Sekretariatet. 148 Sider. (Frederiksberg).

Mindre Meddelelser.

Islands Landbrugsstatistik. Det statistiske Bureau paa Island har udgivet en Landbrugsstatistik for Aaret 1928 (Bunaðarskýrslur, Árið 1928), som giver Oplysning om Husdyrbestanden og om Høsten af Hø, Kartofler m. m.

Det fremgaar, at Antallet af Faar i Følge en Optælling i Foraaret 1928 er ca. 627.000 mod knap 600.000 i Foraaret 1927, hvilket er en Fremgang paa 4,5 pCt. Antallet af Faar har ikke været saa stort siden 1918.

Antallet af Geder er 2.845, hvoraf de tre Fjerdedele findes i Tingösyssel; det er en Forøgelse paa godt 1 pCt. siden 1927.

Ogsaa Hornkvægbestanden er forøget, men Forøgelsen falder fortrinsvis paa Smaakalve; dog er Antallet af Køer og drægtige Kvier ogsaa steget ikke ubetydeligt, saaledes at man, paa Trods af at Antallet af Tyre, Stude og Aarskalve er gaaet tilbage med over 400 Stk., dog kan notere en samlet Fremgang i Bestanden paa 1.111 Stk. eller 3,8 pCt., idet Optællingen i 1928 gav et Antal af 30.023 mod 28.912 i 1927. Man maa gaa helt tilbage til 1860 for at finde et ligesaa stort Antal Stk. Hornkvæg.

Hestebestanden er derimod blevet reduceret med 839 Stk. eller 1,6 pCt. Tilbagegangen falder paa de unge Dyr, mens Antallet af fuldvoksne Heste er forøget med 350 Stk. eller 1 pCt. Det samlede Antal voksne og unge Dyr var i 1928 52.245 Stk. mod 53.084 i 1927.

Af Høns fandtes i Foraaret 1928 36.018, hvilket er en Stigning mod Aaret forud paa over 20 pCt. Dog skyldes sikkert noget af denne Stigning, at Optællingen har været omhyggeligere.

Høhøsten i de senere Aar opgøres til følgende Kvanta (1 Hest \circ : Hestebyrde = 80 kg):

	Tunhø		Enghø
1923—27 gnsl.	823.000 Heste		1.352.000 Heste
1927.....	864.000 »		1.385.000 »
1928.....	768.000 »		1.316.000 »

Høsten af Kartofler var i 1828 usædvanlig stor, nemlig 42.500 Tdr., medens Gennemsnit for 1923—27 kun var 32.000 Tdr.

Høsten af Roer og Hvidroer var i 1928 15.000 Tdr., i 1927 17.000 Tdr. og i 1923—27 gns. 11.000 Tdr.

Arealet af Tun opgives til 22.966 ha.

Anvendelsen af Kunstgødning 1928. Dansk Andels-Gødningsforretning foretog i 1924 en Undersøgelse over Anvendelsen af Kunstgødning her i Landet; denne Undersøgelse omfattede ca. 10.000 Ejendomme i de forskellige Egne af Landet. I 1928 foretog Statistisk Departement en Opgørelse over Kunstgødningsforbruget paa alle Landets Ejendomme, og denne Oversigt er ordnet sognevis, da Departementet ikke har anset en Opgørelse efter Ejendomsstørrelse for at have større Interesse. De endelige Resultater foreligger nu (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 84. Bind, 3. Hæfte).

Det fremgaar, at der er brugt 5,3 Mill. hkg Kunstgødning i Løbet af 1 Aar, hvilket er ca. 6 pCt. mindre end Indførslen i samme Tidsrum. Kvælstofgødninger udgjorde ifølge Tællingen 1,5 Mill. hkg, Fosforsyregødninger 3,3 Mill. hkg og Kaligødninger 0,5 Mill. hkg.

Henved Halvdelen af Landets Ejendomme anvendte saavel Kvælstof-, Kali- som Fosforsyregødning, mens godt en Tredjedel kun brugte Kvælstof- og Fosforsyregødning. 8,7 pCt. eller 15.279 Ejendomme brugte kun Fosforsyregødning og 6,4 pCt. kun Kvælstofgødning, medens Antallet af Ejendomme, der udelukkende anvendte »Anden Kunstgødning«, var 257 eller 0,1 pCt.

Med Hensyn til Forbruget af Kvælstofgødning ligger Maribo Amt med 108 kg pr. ha Landbrugsareal langt over de øvrige Amter; lavest staar Tønder og Thisted Amter med henholdsvis 15 og 17 kg pr. ha.

Ogsaa Fosforsyreforbruget er meget højt paa Lolland-Falster (137 kg), men det overtræffes noget af Ribe Amt (144 kg); lavest staar Sorø Amt (58 kg).

Forbruget af Kaligødning er ligeledes størst i Ribe Amt (24 kg), mens det i seks Amter: Sønderborg, Holbæk, Tønder, Præstø, Sorø og Maribo ligger under 10 kg pr. ha Landbrugsareal.

Man ser heraf, at Forbruget af Kvælstofgødning er størst paa gode og af Fosforsyre- og Kaligødning størst paa de daarligere Jorder; dog har Maribo Amt et større Forbrug af Fosforsyregødning pr. ha end de jyske Amter taget under et.

Letale Gener (dødbringende Arveanlæg) hos Husdyrene, specielt hos Kvæg af rød dansk Malke race.

Af stud. med. vetr. *Knud Løje.*

Inspirationen til dette i mange Maader oversigtsmæssige Arbejde har jeg hentet ved Studiet af franske, engelske og norske Forskeres banebrydende Arbejder fra de seneste Aar over letale Gener hos Dyrene specielt Husdyrene, og da jeg saa selv iagttog Fænomer af ganske lignende Art hos det røde danske Malkekælvæg, syntes jeg, det kunde være af nogen Interesse at berette om disse Tilfælde. De to, som jeg skal beskæftige mig nærmere med i dette Arbejde, er imidlertid indtruffet for en Del Aar tilbage, og selv om jeg i det ene saa alle de defekte Kalve og i det andet en Del af dem, er det dog umuligt paa Grund af de mangelfulde Undersøgelser, der dengang blev foretaget, at trænge særlig dybt ind i Forholdene. Jeg skal derfor væsentligst holde mig til en rent eksteriørmæssig Beskrivelse af de abnorme Kalve samt en Udredning og Klarlæggelse af Arvelighedsforholdene, saavidt som en saadan Klarhed overhovedet lader sig etablere i et meget begrænset Materiale og uden eksperimentel Forskning.

Jeg har — formentlig i Opdrætternes Interesse — valgt at give Arbejdet Form som en Oversigt over letale Gener i Almindelighed specielt hos vore Husdyr og dertil knyttet de to af mig observerede Tilfælde.

Det har været nødvendigt for mig at anvende en Række internationalt anerkendte arveligheds-mæssige Fagudtryk i min Fremstilling, og da jeg ikke tør gaa ud fra, at de er forstaaelige for alle, har jeg efter bedste

Evne søgt at forklare dem, selvom dette ingeniørlunde altid er nogen let Opgave.

Skulde der imidlertid være et og andet at kritisere med Hensyn til Grundighed eller Omhyggelighed i Stofbehandlingen, faar man kvittere mig det paa den Konto, at den foreliggende Artikel er et Fritidsarbejde, og en veterinærstuderende, der ønsker at passe sit Studium, er ikke just overbebyrdet med Fritid.

Jeg skylder de forskellige Opdrættere, hvorfra jeg har faaet mit Materiale, min bedste Tak for den Interesse og Velvilje, hvormed de har stillet det til Raadighed, og specielt skylder jeg Professor *Lars Frederiksen* min ærbødige og uforbeholdne Tak for den Hjælp og Opmuntring, han stadig har ydet mig ved mit Arbejde. Endelig er jeg Assistent cand. mag. *Skovsted* og Professor *Winge* Tak skyldig for et værdifuldt Raad angaaende et af Afhandlingens dunkleste Punkter.

Letale Gener i Almindelighed.

Ved letale Gener forstaar man saadanne Anlæg, som ved deres Tilstedeværelse bevirker en dødelig Udgang af vedkommende Kønselles eller Fosters Liv. De er i Reglen recessive (vigende) i deres letale (dræbende) Virkning, og er de en enkelt Gang dominerende (herskende), vil jo selv de Dyr, der har dem heterozygotisk (enkelt), gaa til Grunde og Anlægget være afskaaret fra at blive ført videre.

Man skelner mellem gametisk Letalitet (Kønsellen dræbes) og zygotisk Letalitet (Fosteret dræbes) afhængig af Genernes (Anlæggenes) Natur; men hos Husdyrene kender man mig bekendt kun Eksempler paa den sidstnævnte af disse to Kategorier.

Idenfor den zygotiske Letalitet, som altsaa bliver den Form, vi i det følgende skal beskæftige os med, skelner man mellem

1. Rent recessive letale Gener, hvilket vil sige, at man kun kan iagttage dem, naar de er homozygotisk

(i dobbelt Dosis) til Stede; thi kun i denne Tilstand udøver de nogen synlig Virkning paa Organismen. F. Eks. faar man indenfor visse Kvægstammer ved Sammenparring af tilsyneladende normale Individider en Del dødt og misdannet Afkom. Disse tilsyneladende normale Forældre har altsaa haft et recessivt letalt Gen heterozygotisk (i enkelt Dosis); men dettes dødbringende Virkning bliver først afsløret, naar Genet (Anlægget) er homozygotisk (dobbelt) til Stede, altsaa kommer fra saavel Faderen som Moderen.

2. Dominerende Gener med recessiv Letalvirkning, hvilket vil sige, at disse Anlæg heterozygotisk (enkelt) har en eller anden synlig Virkning paa Dyret; men først homozygotisk (dobbelt) virker de dræbende. F. Eks. har man hos det irske Dexterkvæg konstateret, at det Anlæg, der heterozygotisk (enkelt) forarsager Fremkomsten af den brede, dybe, muskuløse og lavbenede Kvægtype (Dextertypen), homozygotisk (dobbelt) er absolut letalt, saaledes at denne Del af Afkommet er dødfødt og forøvrigt ogsaa misdannet.

Disse letale Gener er slet ikke skarpt afgrænsede fra andre Gener, tværtimod gaar de med ganske jævne Graduationer over i disse, og kun deres Virkning forklarer den Særstilling, der er blevet dem tildelt. Man taler saaledes om semiletale (halvt dødbringende) Gener, der bevirker, at det nyfødte Dyr er saa svækket af en eller anden Grund, at det dør en varierende Tid efter Fødselen alt efter Anlæggets Beskaffenhed. Endvidere er der en Mængde Gener (Anlæg), der forarsager større eller mindre Nedsættelser af det unge Dyrs Livskraft, og jo mere vi fjerner os fra de absolut letale i Retning af de mere skikkelige Gener, des mindre udprægede er de svækkende Forandringer, og mange af Defekterne er antagelig saa smaa, at man overhovedet ikke kan observere dem.

Det afhænger selvfølgelig ogsaa i høj Grad af de Forhold, hvorunder Dyret lever, om saadanne defekt frem-

kaldende Gener kommer til at virke semiletalt eller blot svækkende, der er jo saaledes intet i Vejen for, at et Anlæg, der virker dræbende paa det unge Dyr, hvis dette er overladt til sig selv ude i Naturen, kun virker svækkende, hvis Dyret underkastes rationel Fodring og Pleje, og i mange af vore højt forædlede Kulturracer (og ikke mindst blandt Mennesker) finder man jo saadanne — ofte i andre Retninger meget fremragende Individer — der utvivlsvist vilde være gaaet til Grunde, hvis de alene skulde have været med i Kampen for Tilværelsen uden Menneskets Hjælp.

De letale Geners dræbende Virkning skyldes Forandringer i visse livsvigtige Organer eller Processer, og undertiden skyldes den maaske endda begge Dele. Saaledes kan de bevirke en Forstyrrelse af Æggets Udvikling i den drægtige Livmoder, de kan virke ind paa et enkelt Kimblad hos Fostret, saaledes at de Organer, der udvikles derfra, bliver af unormal Bygning, eller de kan give Funktionsforstyrrelser i de endocrine Kirtler (Hypophysen (Hjernevedhængen), Skjoldbruskkirtlen, Binyrerne, Kønnskirtlerne o. s. v.).

Man antager, at de letale Gener er opstaaet ved Mutation (arvelig Forandring, der ikke skyldes Krydsning), og nogle af dem skulde efter visse Forskeres Mening være opstaaet ved en saakaldt Domestikationsmutation s. Convergensmutation, hvilket altsaa vil sige, at de først er opstaaet, efter at Mennesket har taget Dyrene i sin Tjeneste, og at de ikke findes hos vilde Dyr; dette er maaske ogsaa nok rigtigt i en Del Tilfælde, men om nogen generel Regel kan der ikke være Tale.

Tilsynekomsten af de letale Gener finder Sted ved Indavl, hvilket i denne Forbindelse strengt taget kun vil sige Avl med Dyr, der er heterozygotiske med Hensyn til det dræbende Anlæg; er de nemlig ikke det, vil Afkommet jo ikke kunne blive homozygotisk, altsaa defekt. Til hvert Letalgen findes et modsvarende Vitalgen (livsbetingende Anlæg), som altid er til Stede, hvor Letal-

genet optræder heterozygotisk (enkelt); men, hvor det optræder homozygotisk (dobbel), er »erstattet« af et Letalgen.

Betegnes saaledes det letale Gen med n og det tilsvarende vitale Gen med N , maa Heterozygoten (den, der har Anlægget enkelt) naturnødvendigt faa Formlen Nn , medens Homozygoten (den, der har Anlægget dobbelt) vil se saaledes ud: nn , og den er altsaa defekt.

Man skal selvfølgelig her som saa mange andre Steder gaa frem med en passende Portion Forsigtighed og Skepsis som Ballast og lade være med at give de letale Gener Skyld for mere, end der kan tilkomme dem; for der er naturligvis intet som helst i Vejen for, at man af sine Dyr kan faa misdannet eller svageligt Afkom, uden at dette har blot det allerringeste med letale Gener at gøre; men træffer man i en eller flere Besætninger, hvor Avlsdyrene fodres og passes hæderligt, og hvor der, efter hvad man kan indse, ikke er Tale om smitsomme Sygdomme, et større Antal dødfødt, misdannet eller svageligt Afkom, bør man dog have sin Opmærksomhed henvendt paa disse inferiøre Gener.

Efter de meget omfattende Eksperimenter, der i de sidste Aar er foretaget især med Planter og lavere Dyr (Løvemund, Natlys, Pragstjerne, Levkøj, Havre, Bananfluer, orangegule Mus, hvide Mus, Marsvin o. s. v.), men dog ogsaa i enkelte Tilfælde med nogle af vore mindre Husdyr, har man konstateret, at der findes en Mængde letale Gener og naturligvis et lige saa stort Antal tilsvarende Vitalgener, og man maa med den norske Forsker *Mohr* undre sig over, at netop disse sidstnævnte i de allerfleste Tilfælde træffer sammen og frembringer den normale Organisme.

Letale Gener hos Husdyrene.

De Beretninger, der foreligger om dette Emne, grunder sig i det væsentlige paa rent empiriske Iagttagelser, gjorde ude i det praktiske Liv, og kun hos de mindre

Husdyr er der foretaget Eksperimenter for derigennem at skaffe Sikkerhed for Rigtigheden af det iagttagne. Ikke desto mindre er det lykkedes adskillige Forskere at give baade udtømmende og overbevisende Forklaringer paa en hel Del letale Geners Forhold ogsaa hos de store Husdyr.

Letale Geners Tilstedeværelse hos forskellige Hønsere racer er konstateret og klarlagt ved indgaaende Undersøgelser; saaledes har man hos visse Linier af hvide Wyandottes (*Crew*) afsløret et letalt Gen. Ved Krydsningseksperimenter mellem hvide og farvede Dyr af ovennævnte Race fik man kun halvt saa meget hvidt Afkom som ventet, og den resterende Del døde i et eller andet Fosterstadium. Ligeledes er det paavist, at det Anlæg, der bevirker Fjerkrusning (*Crew*) hos de saakaldte Purrehøns, virker letalt i dobbelt Dosis, og ganske det samme er Tilfældet med det Anlæg, der bevirker Kortbenethed i den skotske Hønsrace Dumpy (*Crew*).

Hos Duer (*Wriedt*) findes et Gen, der reducerer rød Farve til gul og sort til graa. Disse gule og graa Duer er noget svagere end de røde og sorte, og træffer Anlægget til denne Svækkelse ydermere sammen med Anlæg til Spættethed (Pletter paa de enkelte Fjer), bliver Dundragten saa mangelfuld hos Ungerne, at de næsten er nøgne, og Dødeligheden blandt dem er meget stor.

En Hunderace, Dunkerhunden (*Wriedt*) er ligeledes belemret med letale Gener. Den almindeligste Farvetegning indenfor denne Race er graa Grundlød med sorte Pletter og smaa hvide Aftegn; parres nu to saadanne Individuer sammen, bliver Resultatet, at kun Halvdelen af Afkommet bliver som Forældrene med Hensyn til Farve, medens en Fjerdedel bliver brunt eller sort og en Fjerdedel hvidt med enkelte mørke Pletter. Disse sidstnævnte næsten hvide Dunkerhunde er meget svage, de har i Reglen abnormt smaa Øjne med skæve Pupiller, saaledes at de er blinde, og i enkelte Tilfælde har man endda paavist grøn Stær, ligesom Døvhed er ret

hyppig. Denne Type er homozygotisk med Hensyn til Farve og giver ved indbyrdes Parring Afkom, der alt sammen ser ud som Forældrene. Det Anlæg, der hos Dunkerhunden i enkelt Dosis (heterozygotisk) bevirker den graa Grundlød med sorte Pletter og smaa hvide Aftegn, i dobbelt Dosis (homozygotisk) den hvide Farve med enkelte mørke Pletter, medfører altsaa tillige i dobbelt Dosis de førnævnte Defekter.

Dette Gen kan vel ikke siges at være absolut letalt, da de svækkede Hunde ikke dør i et Fosterstadium; men det maa vel nærmest betegnes som semiletalt (halvt dødeligt), da Dyrene er saa svagelige, at de er et let Bytte for alskens Sygdomme, og dog kunde man maaske endda med større Ret nøjes med at indordne dette Gen i de defekt fremkaldendes Gruppe.

Visse Katte synes ogsaa at være i Besiddelse af letale Gener; saaledes er det iagttaget, at Fosterdødeligheden hos hvide Hunkatte er meget stor, og man antager her, at det er et Anlæg, der er knyttet nøje til Anlægget for hvid Farve — om ikke identisk med dette —, der virker dræbende i nogle Tilfælde, selv naar det er heterozygotisk til Stede.

Hos Svin er der mig bekendt ikke med Sikkerhed paavist dødbringende Anlæg, skønt der er Iagttagelser, der peger stærkt i den Retning.

Der foreligger bl. a. Meddelelse om en drægtig Yorkshireso (*Wriedt*) indkøbt fra England; der blev drevet Indavl i 3 Generationer med denne som Basis. Efterkommerne af denne So blev svagere og svagere og Frugtbarheden daarligere. En So af denne Familie gav parret med en af sine nære Slægtninge i 2 Kuld henholdsvis 5 og 6 Grise, der alle var svagelige, medens den med en Essexorne i 2 Kuld fik henholdsvis 21 og 18 Grise.

Obduktion af drægtige Søer (fra *Wriedt* efter *Hammond*) har vist, at der ofte findes en hel Del indskrumpede Fostre, som ofte er saa smaa, at man ikke ser dem ved Fødselen. Ved Undersøgelse af 22 Søer fandtes ind-

skrumpede Fostre hos de 17. Ialt fandt man hos disse 17, 243 Fostre, og deraf var 49 defekte. Det her foreliggende Materiale angik imidlertid Dyr af ukendt Oprindelse, og det er jo ikke utænkeligt, at disse mange abnorme Fostre kunde skyldes en forkert Fodring.

Lidelser som Pungbrok («Posegrise») og Navlebrok menes ogsaa at være arvelige, og de Gener, der bevirker dem, maa vel nærmest regnes til de semiletale, idet disse Skavanker jo meget vel kan være saa alvorlige, at de direkte eller indirekte foraarsager Dyrets Død.

Pungbrok skulde skyldes 2 recessive Anlæg.

De for deres fine Uld saa berømte Merinofaar (*Wriedt*) synes ogsaa at rumme Anlæg, der virker meget stærkt nedsættende paa Livskraften. I Tyskland drev man for godt Hundrede Aar siden stærk Slægtskabsavl i denne Faareraace, og man opnaede derved at faa Dyrene homozygotiske med Hensyn til fin Uld; men samtidig blev de meget ømtaalelige og vanskelige at opdrætte, og man har deraf draget den Slutning, at det her drejede sig om svækkende Gener, der var identisk med dem, der foraarsagede fin Uld, men noget ganske afgjort ved man dog ikke.

Hos Hesten kender man heller ikke meget til letale Gener, men der foreligger dog enkelte Undersøgelser, der tyder stærkt paa, at der findes saadanne, ligesom der findes flere Undersøgelser over Anlæg, som bevirker meget generende Skavanker.

Ved et Studium af Frugtbarhedsforholdene hos de 13 Hopper af det hvide Stod i Frederiksborgstutteriet (*Wriedt*), som brugtes til Avl efter 1840, viste det sig, at de hvide Hopper var af to helt forskellige Typer med Hensyn til Frugtbarhed. Der var nemlig 4 Hopper, der i Renavl viste sig endog meget frugtbare med de samme Hingste, som ogsaa var benyttet til de øvrige hvide Hopper. Disse 4 Hopper gav i 46 Parringer 37 Føl, kastede 2 og blev i 7 Tilfælde ikke drægtige. De øvrige 9 Hopper gav i 70 Renalvsparringer kun 22 Føl, hvoraf

7 svage eller dødfødte. Fire af disse ufrugtbare Hopper blev parret med Hingste af anden Farve og gav da i 20 Parringer 16 Føl altsaa en upaaklagelig Frugtbarhed. I Renavl derimod gav de 4 sidstnævnte Hopper i 36 Parringer med 12 hvide Hingste kun 11 Føl.

Disse Resultater viser klart, at der hos de hvide Heste i Frederiksborgstutteriet enten fandtes letale Gener, som dræbte Fostrene, eller et Arveanlæg, der bevirkede, at de hvide Heste var ufrugtbare ved indbyrdes Parring.

En arvelig Lidelse — hos Hesten —, der virker absolut letalt, er den saakaldte *Atresia coli* (*Yamane*) (Tyktarmen er afbrudt paa et Stykke). Den skyldes et recessivt Letalgen, og i de foretagne Undersøgelser kunde samtlige abnorme Dyr føres tilbage til samme Hingst som Ophav. Lidelsen er ofte kombineret med Hjernesvulster.

Skavanker som bristende Blodaarer og Strubepibning er ogsaa arvelige.

Bristende Blodaarer (fra *Wriedt* efter *Robertson*) forekommer oftest hos Væddeløbsheste — sjældnere hos andre —, og denne Lidelse har foraarsaget mangan kostbar Hests Død.

Bristningen skyldes Anlæg til særlig tynde Vægge i Aarerne og har saaledes intet som helst at gøre med den hos Mennesket kendte Blødersyge (*Hæmophili*), omend denne i meget sjældne Tilfælde kan optræde hos Hesten.

Selve Stedet, hvor Bristningen sker, er i Reglen i Næsen, og det kan være saa højt oppe, at Blodet løber ned i Lungerne, og Hesten dør da øjeblikkelig.

Lidelsen er meget udbredt blandt engelske Fuldblodsheste, og det har meget ofte været Tilfældet, at det var nogle af de mest berømte Væddeløbere, der havde disse Blødninger, som naturligvis generede dem meget under Løbene, især da de optræder ved store Anstrengelser. Saa berømte Dyr som Herod, Hermit og Gallinule var alle Blødere, og fra disse er Anlægget — som forøvrigt er recessivt — blevet meget udbredt, idet disse Dyr

foruden at være udmærkede Løbere ogsaa var meget betydelige Avlsdyr.

Dette Tilfælde lærer os, at der ofte findes Avlsdyr, som samtidig med et værdifuldt Anlægspræg (Genotype) for de Egenskaber, vi ønsker at faa frem, rummer Gener, som kan virke direkte skadeligt.

Strubepibning (*Wriedt*) skyldes som bekendt en total eller delvis Lammelse af Tudbruskens Muskler. Under Indaandingen suges den paagældende Brusk ind i Strubehovedets Aabning, og derved fremkommer de velkendte, karakteristiske Lyde.

Denne Lidelse kan skyldes saavel Forgiftninger som smitsomme Sygdomme, men den kan desuden være arvelig. Efter de foreliggende Undersøgelser af engelske Fuldblodsheste synes den at bero paa et enkelt Gen, og inden for den belgiske Hingstelinie, der udgaar fra Jupiter, har man fundet en udtalt Disposition til Strubepibning.

Hos Kvæget, der er det af vore store Husdyr, hvor de letale Gener er bedst undersøgt, foreligger der i Literaturen kun 5 beskrevne Tilfælde. Her i Landet er der saa vidt mig bekendt aldrig tidligere konstateret eller undersøgt Kalamiteter af lignende Art, og netop denne Kendsgerning har været en stærkt medvirkende Aarsag til Fremkomsten af dette Arbejde, idet det efter min Mening har baade Interesse og maaske ogsaa Betydning for Opdræterne at blive gjort opmærksomme paa disse ubehagelige Geners Virkninger, som aabenbart er ret udbredte herhjemme.

Det ældste kendte Eksempel paa letale Gener hos Kvæget finder man indenfor den tidligere nævnte irske Kvægrace Dexter (*Wilson*), der bestaar af dels røde og dels sorte Individuer og er karakteristisk ved sine korte Ben og ualmindelig dybe og brede Krop. Denne Race menes opstaaet ved Krydsning af det stedlige Kvæg (Kerry) med det engelske Devonkvæg, der nærmest er af Type som Dexter, men dog gennemgaaende større.

Kerrykvæget er større end Dexterkvæget, mere højbenet og slankere i Bygningen, men trods dette betragtedes Kerry og Dexter i tidligere Tid som een Race og sammenparredes ganske vilkaarligt.

Omkring Aarhundredskiftet fandt man imidlertid paa, at Dexterkvæget (det lavbenede) skulde føres videre som en særskilt Race uden Indblanding af Kerry; der blev oprettet en Stambog, de øvrige fornødne Forberedelser blev truffet, og saa skulde det rigtigt gaa løs med denne Renavl. Det varede dog kun kort, før man opdagede, at den var et i høj Grad tveægget Sværd, idet nemlig $\frac{1}{4}$ af samtlige Kalve udgjordes af de saakaldte Bulldogkalve — som iøvrigt altid er sorte — $\frac{1}{2}$ udgjordes af Kalve af Dextertypen, medens $\frac{1}{4}$ var af Kerrytypen.

Disse Bulldogkalve er fuldstændig abnorme og altid dødfødte. Hovedet er bredt og kort (Brachycephali) og bærer en stærkt forkortet Næsedel. Læberne er spaltede, og den svulne Tunge hænger ud af Munden og ligger bøjet om Snuden, ligesom Underkæben griber op foran Mellemkæben. Haleroden er rykket langt frem paa Krydset, Lemmerne er meget korte (Mikromeli) og ender med vidt udspærrede (gaffeldelte) Klove. Indvoldene vælder frem af en Bugvægsspalte i Form af et vældigt Navlebrok (Hernia umbilicalis). Huden ligger i løse Folder, og Underhudsbindevævet er meget fedtrigt.

Disse Defekter skyldes en arvelig Lidelse (*Adametz*) i Hypophysen (Hjernevedhænget), en lille Kirtel uden Udførselsgang, der er anbragt under Hjernens underste Flade (*Basis cerebri*) og hviler i en Fordybning (*Sella turcica*) i Hjerne-kassens Bund. Dette Organ — som iøvrigt hører til de endocrine Kirtlers Gruppe — kan anatomisk og fysiologisk groft sondres i en forreste Lap, der ligger i den førømtalte Fordybning (*Sella turcica*), og en bagerste, der ligger op mod Hjernen, og her hos Bulldogkalvene er begge disse Lappers Funktioner forstyrrede.

I den forreste Lap produceres et Stof, der virker

fremmende paa Knoglernes Vækst og Forkalkning, og naar dette Stof mangler enten helt eller delvist, faar man netop saadanne Misfostre frem som de omtalte Bulldogkalve (*Chondrodystrophia hypoplastica* s. Achondroplasi).

De Køer, der er drægtige med saadanne Kalve, tiltager ofte voldsomt i Omfang i Drægtighedens 3. — 4. Maaned, hvilket skyldes store Mængder — op til 160 l — Foster vand (*Hydrops amnii*), der ved den i Reglen for tidlige Fødsel afgaar som en klar Vædske. Mødrene slipper let over Fødselen; men Efterbyrden maa saa godt som altid fjernes kunstigt. De abnorme Mængder Fostervand skyldes en Lidelse i Hypophysens bagerste Lap, hvor der nemlig produceres et Stof, der virker sammentrækkende paa Blodkarrene, og naar dette Stof mangler eller er til Stede i for ringe Mængde, sker der en Udspiling og en dermed følgende Udsivning af Vædske, der dels lejrer sig i Fosterets Hud (*Anasarca*) og dels i Fosterhinderne (*Hydrops amnii*).

Endvidere ser man hos Bulldogkalvene Forandringer af Skjoldbruskkirtlen (*Glandula thyreoidea*), idet denne i den første Del af Fosterets Liv er normal, senere fungerer den for stærkt for til sidst at gaa helt eller delvis til Grunde (fibrøs Atrofi). Disse Forandringer menes at være en Følgelidelse til Hypophysens unormale Funktion.

Som før omtalt bliver der ved Parringen Dexter \times Dexter $\frac{1}{4}$ Bulldogkalve, $\frac{2}{4}$ Dexter og $\frac{1}{4}$ Kerry. Dexterkvæget er altsaa heterozygotisk med Hensyn til Lavbenethed, og naar Anlægget til dette Karakteristikum kommer i dobbelt Dosis (homozygotisk), foraarsager det Udspaltning af de defekte Kalve. Det er altsaa her et dominant Gen med recessiv Letalvirkning, det drejer sig om.

Der er imidlertid visse Forskere, der mener, at dette Gens heterozygotiske Virkning (kort Hoved og lave Ben hos Dexterkvæget) skyldes en ringere Grad af den tidligere omtalte Lidelse i Hypophysens forreste Lap, og

at en ganske tilsvarende Lidelse er Aarsag til det korte Hoved hos Tux-Zillertalerkvæget, til Yorkshiresvinets og Bulldoghundens korte og braknæsede, ja man kan jo godt sige misdannede Ansigtsparti. Det maa indrømmes, at efter de foreliggende Undersøgelser, som er for specielle til at omtales her, er der overordentlig meget, der tyder paa, at denne Paastand er rigtig, og det er altsaa i disse Tilfælde en sygelig Forandring, man har valgt som et af disse Racers fornemste Kendetegn, og en saadan Fremgangsmaade i Husdyravlen er efter mit Skøn i meget høj Grad uberettiget, hvor det da ikke drejer sig om ren og skær Sportsavl.

I det norske (»rødryggede«) Telemarkskvæg har man ved Indavl fundet Udspaltning af nogle lignende defekte Kalve (*Wriedt*), som de der er beskrevet hos Dexterkvæget dog med den Forskel, at Telemarkskalvene var levende ved Fødselen. Man forsøgte i nogle Tilfælde at holde Liv i dem; men det var ikke muligt; de var ude af Stand til at støtte paa Benene og døde af Aandedrætsbesvær. Det drejede sig her om et recessivt semiletalt Gen uden dominerende Virkning.

Indenfor den sortbrogede hollandske Kvægrace har man iagttaget lignende Fænomener som de ovenfor omtalte og endvidere et Par andre, hvorom jeg kort skal berette.

I det første Tilfælde (*Hadley*) drejede det sig om en mangelfuld Udvikling af Overhuden (Epitheliogenesis imperfecta neonatorum bovis) hos en Del Kalve paa visse Steder af Legemet saaledes lige under Has og Forknæ og paa Mulen, ligesom Slimhinderne i Næsen, paa Tungen, Kinderne og den haarde Gane var defekte. Desuden var Ørene korte og oprullede i Kanterne med Tilbøjelighed til Sammenvoksning af de mod hinanden vendende Flader, og en eller flere Klove var uudviklede.

Kalvene fødtes til normal Tid og var af samme Størrelse som de øvrige Kalve, men nogle af dem var ganske

vist saa svage, at de ikke evnede at staa paa Benene. De døde alle i Løbet af kort Tid, og Dødsarsagen var i Reglen Blodforgiftning, da der trængte Bakterier ind gennem de mangelfuldt udviklede Overhudspartier.

Det var tydeligt, at det her var et semiletalt Gens Virkning, man havde for sig, idet man kunde føre Ophavet tilbage til bestemte Dyr og i mange Tilfælde til et og samme Dyr trods det, at de abnorme Kalve indtraf i forskellige Besætninger spredte over en hel nord-amerikansk Stat.

I det andet Tilfælde (*Mohr og Wriedt*) var en Del af de nyfødte Kalve haarløse. De var af normal Størrelse og fuldbaarne, men praktisk taget nøgne, idet de kun havde Haarløst omkring Mule, Øjne, paa Hornenes Plads, paa Ørene, omkring Navlen og endvidere paa den nederste Del af Lemmerne og de yderste $\frac{3}{4}$ af Halen.

Samtlige nøgne Kalve døde kort efter Fødselen og efter *Mohr og Wriedts* Beskrivelse paa en ret dramatisk Maade, idet de brølede et Par Gange og umiddelbart derpaa opgav Aanden.

Denne Abnormitet viste sig i forskellige svenske Besætninger, og i næsten alle Tilfælde kunde Ophavet føres tilbage til Tyren Prins Adolf, R. 3408, der var Stamfader til meget værdifulde Dyr og altsaa maa have været heterozygotisk med Hensyn til det rent recessive, semiletale Gen.

Det drejede sig her om et enkelt Gen, idet der fødtes 98 normale og 12 nøgne Kalve, medens det teoretisk forventede var 96 normale og 14 haarløse, hvilket viser en overordentlig smuk Overensstemmelse med det fundne.

Fra Tyskland (*Weinkopff*) foreligger Beskrivelse af en misdannet Kalv. Dens Hoved havde et stærkt hvælvet Hjerneparti, Kæberne og særlig Underkæben var kort, saavel den haarde som den bløde Gane var spaltet, Forparten var meget kraftigt udviklet og Lemmerne korte. Ved Spaltning af Hovedet flød der nogen Vædske ud fra

Hjernens Hulhed (Hydrocephali). Brisselen (Thymus) var af et noget unormalt Udseende, medens Skjoldbrusk-kirtlen var nogenlunde normal. Hypophysen blev ikke undersøgt. Kalven maatte fjernes med Dyr lægehjælp.

Det har dog ikke her været muligt at skaffe nærmere Oplysninger om Ophavets Slægtskabsforhold, da saavel Faderen som Moderen var af ukendt Afstamning, og det er altsaa et aabent Problem, hvorvidt det drejer sig om en arvelig Misdannelse eller ej.

Efter denne Oversigt over de letale Gener, skal jeg i det følgende berette om de to Tilfælde af dels letale dels semiletale Gener, som jeg har iagttaget hos Kvæg af rød dansk Malke race.

Letale Gener hos Kvæg af rød dansk Malke race.

Første Tilfælde.

I det første Tilfælde drejede det sig om en absolut letal Genfunktion, idet samtlige defekte Kalve var dødfødte.

Som Fædre til disse Kalve optraadte 3 forskellige Tyre nemlig Keld Godthaab, født d. $\frac{6}{8}$ 1920, Tyr Nr. 38, født d. $\frac{27}{8}$ 1923, og Tyr Nr. 25, født d. $\frac{7}{7}$ 1921. Den nedenfor anvendte Gruppering vil være at forstaa saaledes, at den førstnævnte af disse 3 Tyre er Fader til Gruppe I, den anden til Gruppe II o. s. v.

Gruppe I.

1. Den 30. Juni 1922 indtraf der i en tilsyneladende helt igennem sund Besætning en vanskelig Fødsel. Den angik en Ko Nr. 21, som man i Løbet af Drægtighedsperioden havde iagttaget var vokset usædvanligt i Omfang, men da det skete ganske jævnt, havde man ikke lagt videre Vægt derpaa og nærmest antaget, at det drejede sig om en Tvillingdrægtighed. Koen gik drægtig i normal Tid, men da der paa Kælvningsdagen afgik store Mængder af klart Fostervand og trods stærke Veer

ikke viste sig nogen Kalv, blev Dyrslægen tilkaldt, og han fremdrog da ved et Par Mands Hjælp en misdannet Kviekalv. Denne saa ud til at være død i 8.—9. Maa-
ned, var tæt behaaret med korte fine Haar og aldeles stiv og brædthaard at føle paa. Hovedet var ret kort, maaske lidt bredere end normalt, men uden iøjnesprin-
gende Abnormiteter, Halsen var temmelig kort, og Krop-
pens Knogler saas skarpt markerede, da Bløddelene var skrumpet ind (Mumification). Lemmerne var af omtrent almindelig Længde, men ganske stive og forvredne. Klovene var veludviklede.

Alt i alt frembød den her omtalte Kalv det typiske Billede paa, hvad man populært kalder et Stenfoster.

Dyrslægen foretog straks en Obduktion og undersøgte Organerne, men fandt ingen Abnormiteter, hvilket for-
øvrigt heller ikke var hverken at vente eller forlange.

Ko Nr. 21 har baade før og efter dette Stenfoster født fuldtud normale og levedygtige Kalve, men ganske vist efter Tyre, der aldrig har givet abnormt Afkom.

Dette Tilfælde kunde i og for sig godt tjene som Para-
digma for samtlige defekte Kalve, da det frembyder de væsentligste Karakteristika, men da der alligevel har været nogen Variation i Kalvenes Udseende — maaske dog nærmest af tilfældigt (fænotypisk) Præg — skal jeg nedenfor kort skitsere de enkelte Tilfælde.

2. Ko Nr. 42 kælvde den $\frac{5}{2}$ 1923 og fik en Kviekalv af samme Type som den ovenfor beskrevne. Den kunde imidlertid ikke føde ved egen Hjælp, og Fosteret maatte parteres af Dyrslægen. Moderen led dog saa meget ved denne Operation, at den aldrig senere blev til noget og derfor maatte sælges til Slagtning. Nr. 42 har tidligere født normale Kalve, men efter en anden Tyr.

3. Ko Nr. 24 fødte den $\frac{7}{9}$ 1923 efter normal Dræg-
tighedstid en Kviekalv, der var af samme Udseende som ovenfor beskrevet. Fødselen forløb let, og Koen havde intet Mên deraf.

Nr. 24 har den $7/11$ 1924 født en levedygtig og normal Tyrekalv, der havde samme Fader som Stenfosteret.

4. Ko Nr. 36 kælvede den $20/10$ 1923, ca. 2 Maaneder for tidligt, og fik en Tyrekalv, som var af et noget afvigende Ydre, men det hænger antagelig sammen med, at den er født saa tidligt — altsaa umiddelbart efter Dødens Indtræden — og saaledes ikke havde faaet Tid til at mumificere. Der var endvidere det mærkelige ved denne Kalv, at dens Bughule var sækformigt udspilet af en klar Vædske.

Nr. 36 har med denne ene Undtagelse givet normale Kalve, men efter andre Tyre end den her anvendte.

5. Ko Nr. 26 kælvede den $13/2$ 1924 efter normal Drægtighedstid og fik en meget lille og ganske indtørret Kalv med stive, strittende Lemmer. Fødselen var meget vanskelig og krævede Dyrlægehjælp. Der afgik enorme Mængder af Fostervand og dels paa Grund af det dermed følgende forandrede Leje af Brystorganerne, der under Drægtigheden havde været presset stærkt sammen, og dels paa Grund af den besværlige Fødsel, var Koen blevet saa udmattet, at da der stødte Kælvningsfeber til, døde den allerede Dagen efter ($14/2$) trods øjeblikkelig Behandling.

Nr. 26 har tidligere kun født normale Kalve, men disse har ogsaa været efter andre Tyre.

6. Ko Nr. 50 fødte den $12/10$ 1924 ca. 1 Maaned for tidligt ved egen Hjælp en Kviekalv, der var noget mumificeret, men Lemmerne var ikke stive, saa Fødselen forløb normalt.

Nr. 50 har senere født et Stenfoster, som omtales nedenfor, men har dog med andre Tyre givet normale Kalve.

7. Ko Nr. 12 fødte den $25/11$ 1924 3 Uger for tidligt en Kviekalv af samme Udseende som den, der er beskrevet i Tilfælde 6 i denne Gruppe. Fødselen forløb normalt.

Nr. 12 har den $20/12$ 1922 og den $25/12$ 1923 født nor-

male Kviekalve efter samme Tyr, ligesom den ved andre Tyre har givet levedygtige Kalve.

8. Ko Nr. 48 fødte den ²⁵/₁₁ 1924 efter normal Drægtighedstid en stærkt mumificeret Kviekalv, der maatte fjernes af Dyrlægen.

Nr. 48 har tidligere født et Stenfoster, som omtales nedenfor, men ved andre Tyre har den givet normalt Afkom.

Gruppe II.

Ko Nr. 50 fødte den ³⁰/₅ 1925 ved egen Hjælp og efter normal Drægtighedstid en Kviekalv af samme Type som den, der er nævnt i Tilfælde 6 Gruppe I. Se iøvrigt samme Sted nærmere om Ko Nr. 50.

Gruppe III.

Ko Nr. 48 kælvende den ³¹/₁₀ 1923 efter normal Drægtighedstid og fik en stærkt indskrumpet Kviekalv, der maatte fjernes ved Dyrlægehjælp.

Se nærmere om Ko Nr. 48 i Tilfælde 8 Gruppe I.

Efterbyrden afgik i de fleste Tilfælde — hvor den da ikke blev fjernet sammen med Fostret — meget langsomt, og dette voldte de paagældende Køer stor Géne.

Som det vil fremgaa af ovenstaaende, var der saavel Tyre- som Kviekalve blandt Stenfostrene; ganske vist var langt de fleste Kvier; men det har sin naturlige Forklaring deri, at der i den paagældende Periode næsten udelukkende fødtes Kviekalve i Besætningen. Frugtbarhedsforholdene var paa dette Tidspunkt normale.

De ovenfor omtalte Forskelligheder mellem de defekte Kalve er jo ikke særlig store, og de synes i det væsentlige at bero paa Fødselens Tidlighed, saaledes at jo tidligere den indtræder, des mindre indskrumpede er Kalvene.

Der er jo da ogsaa trods alt visse fælles Træk, der gaar igen i næsten alle Tilfælde, saaledes de abnorme Mængder Fostervand (saas i alle Tilfælde), de unormale Efterbyrdsafløsninger, som ellers ikke fandtes i Besæt-

ningen, samt den Kendsgerning, at alle de defekte Kalve var døde ved Fødselen, og Døden var utvivlsomt indtraadt omkring 8. Drægtighedsmaaned.

Med Hensyn til eventuelle sygelige Forandringer er det naturligvis umuligt at udtale sig, da der kun blev foretaget højst mangelfulde Undersøgelser.

Der er imidlertid meget i disse Tilfælde, der minder om det, der er fundet hos de misdannede Dexterkalve og deres Mødre, saaledes de store Mængder Fostervand, de vanskelige Efterbyrdsafløsninger og de i mange Tilfælde for tidlige Fødsler, men derimod slap Dexterkørne altid let over Fødslerne, hvilket jo ikke kan siges at være Tilfældet her, og de her omtalte Kalve viste heller ingen af de Misdannelser, som fandtes hos Dexterkalvene, i hvert Fald ikke i udpræget Grad. Ganske vist havde et af disse Fostre en stærkt fremhævet Bugvæg, men det drejede sig ikke om noget Brok, blot om en Udspiling af Bughulen med Forstervand.

Selv om der er en Del Uligheder til Stede, vil jeg dog nærmest hælde til den Anskuelse, at dette Tilfælde maa rubriceres sammen med de defekte Typer, man først fandt i Dexterkvæget, senere hos det hollandske Kvæg og Telemarkskvæget, omend det jo absolut ikke er givet, at disse er ganske identiske.

Men hvordan det nu end er med disse Problemer, saa er der dog een Ting, som er ganske umiddelbar indlysende, nemlig at de af mig iagttagne Stenfostre skyldes et letalt Arveanlæg, fordi

1. Alle Køerne i den paagældende Besætning blev fodret efter samme Principper, men kun en Del af dem fik defekte Kalve.
2. Der fandtes ingen smitsomme Sygdomme (Kastning o. l.), der kunde tænkes at dræbe Fostrene.
3. Der var en vis Lighed mellem samtlige dødfødte Kalves ydre Habitus.
4. Alle Køerne — ogsaa de, der tidligere havde faaet Stenfostre —, gav fuldtud normalt og levedygtigt

Afkom, naar de sammenparredes med Tyre, med hvilke de ikke var i Familie.

Det er endvidere ganske klart, at det drejer sig om et rent recessivt Anlæg uden dominerende Virkning, idet alle Forældre til abnorme Kalve var i hvert Fald tilsyneladende normale. I denne Forbindelse skal det dog nævnes, at der ved en overfladisk Betragtning var Forhold, der aabnede Muligheden for, at man her havde med et prævalerende (ufuldstændigt herskende) Letalgen at gøre. Dette Spørgsmaal skal jeg dog senere komme tilbage til.

Stamtavler over de Dyr, der er implicerede i Affæren.

I.	Samtlige Mødre til Stenfostre	▲ Oluf Godthaab, født $12\frac{1}{2}$ 1915	Oluf, Stbg. 1175
			Nr. 51 d, sjæll. Kostbg. 424

II.	Keld Godthaab, født $9\frac{1}{8}$ 1920	Keld Kristoffer, Stbg. 1846	Tjalfe Kristoffer, Stbg. 1343	Edmund Kristoffer, Stbg. 1072
				Nr. 4, Kaja, Fyns Kostbg. 543
			Nr. 36, Kella	Kristoffer Holmegaard, Stbg. 1141
	Nr. 38, ▼	Oluf Godthaab, ▲ født $12\frac{1}{2}$ 1915	Oluf, 1175	
			Nr. 51 d, sjæll. Kostbg. 424	
			Tune Kildegaard, Stbg. 1220	
	Nr. 1, ■	Nr. 38, sjæll. Kostbg. 415		

III.

Tyr Nr. 38, født 27/8 1923	Harrekilde Nr. 21	Stevns Harrekilde	
		Nr. 21	Oluf Godthaab, ▲ Nr. 1, ■
	Ko Nr. 38, ▼	Oluf Godthaab, ▲	
		Nr. 1, ■	

IV.

Tyr Nr. 25, født 1/7 1921	Oluf Godthaab, ▲	Oluf, Stbg. 1175
		Nr. 51 d, sjæll. Kostbg. 424.
	Nr. 25, sjæll. Kostbg. 414	Tune Taurus, Stbg. 593
		Nr. 5, sjæll. Kostbg. 145

De defekte Kalve var som tidligere nævnt efter 3 forskellige Tyre, medens Mødrene, der var Halvsøstre, havde samme Fader.

Keld Godthaab (Stamtavle II) gav i 28 Parringer med Døtre af Oluf Godthaab (Stamtavle I) 20 normale Kalve og 8 Stenfostre (20 : 8).

Tyr Nr. 38 (Stamtavle III) gav i 3 Parringer med Døtre af Oluf Godthaab (Stamtavle I) 2 normale Kalve og 1 Stenfoster (2 : 1).

Tyr Nr. 25 (Stamtavle IV) gav i 1 Parring med en Datter af Oluf Godthaab (Stamtavle I) 1 Stenfoster (1).

I alt bliver det 22 normale Kalve og 10 Stenfostre (22 : 10).

Alle 3 Tyre gav, med Køer i hvis Ophav Tyren Oluf Godthaab ikke fandtes, udelukkende normale Kalve.

Betragter man nu de ovenfor anførte Stamtavler, er der een Ting, som straks er iøjnefaldende, nemlig den Kendsgerning, at Tyren Oluf Godthaab findes paa saavel fædrene som mødrene Side hos de defekte Kalve, og da dette ikke er Tilfældet med noget andet Dyr, vil det være ganske naturligt at antage, at det letale Gen stammer fra ham.

Oluf Godthaab brugtes i den paagældende Besætning i en Aarrække og blev Fader til meget Afkom, der alt sammen var i Besiddelse af almindelig Levedygtighed, i hvert Fald sporedes aldrig Abnormiteter som de ovenfor omtalte, og man kan derfor med Ret hævde, at det letale Gen her er rent recessivt.

Som tidligere nævnt var der dog en enkelt Iagttagelse, som ved en overfladisk Betragtning kunde tyde paa, at Genet nærmest var prævalerende (ufuldstændig herskende), eller man kan ogsaa sige, at det foruden den recessive Virkning havde en dominerende, alt efter som man betragter den Lidelse, jeg nedenfor skal omtale, som en Graduation af Stenfostertilstanden eller en selvstændig Defekt.

Man observerede saaledes hos Oluf Godthaab allerede fra hans tidligste Ungdom kortvarige, men hæftige Krampeanfald, der dog senere aftog for omkring ved 1 Aars Alderen helt at forsvinde, og noget ganske lignende saa man hos tre Kalve faldne efter denne Tyr. To af disse Kalve blev imidlertid slagtede som smaa, og den 3die — hvis Kramper ogsaa forsvandt, da den var ca. 1 Aar — gik ind i Besætningen som Ko Nr. 41. Denne har ganske vist kun en enkelt Gang været parret med en af de Tyre, som gav Stenfostre, men Kalven var helt normal. Dette Forhold sammenholdt med den ulige vigtigere Kendsgerning, at samtlige Fædre og Mødre til Stenfostre ikke i noget Tilfælde led af disse Kramper, gør det strengt nødvendigt at skelne skarpt mellem det letale

og det krampefremkaldende Anlæg. Om Krampen beror paa et særligt dominant Gen, lader sig ikke afgøre af det foreliggende Materiale, men der var i alt Fald ikke det ringeste Slægtskab mellem Forældrene til de Kalve, der havde Krampeanfald; og et Sammentræf af recessive Anlæg maa saaledes anses for udelukket.

Gaar vi efter dette lille Sidespring tilbage og betragter Spaltningstallene for det foreliggende Materiale (22:10), er der for mange Stenfostre i Forhold til normale Kalve, hvis vi skal antage, at Letalvirkningen skyldes et enkelt Anlæg, som det har været Tilfældet i næsten alle de i Literaturen foreliggende Beretninger om letale Gener hos Kvæget.

Kalder vi imidlertid det letale Gen n og det dertil svarende vitale Gen store N og antager, at Oluf Godthaab var heterozygotisk (havde det letale Gen enkelt), vil han faa følgende Formel: Nn , og de normale Køer, hvortil han parredes, vil faa Formlen NN .

$$\begin{array}{cc} \text{Oluf Godthaab} \times \text{normal Ko,} \\ Nn \qquad \qquad \qquad NN \end{array}$$

giver

50 pCt. Afkom af Nn Typen og 50 pCt. af NN Typen,

hvilket vil sige, at denne Tyr kun har overført det letale Gen til Halvdelen af sit Afkom, hvad der ogsaa stemmer godt med, at 2 Oluf sønner i 16 Parringer med Oluf døtre har givet udelukkende normalt Afkom, medens en anden Oluf søn (og 2 Dattersønner) med nogle af de samme Køer har givet Stenfostre.

Samtlige Fædre til de abnorme Kalve maa have været af Nn Typen altsaa heterozygotisk med Hensyn til det letale Gen, da de jo ellers ikke vilde have været i Stand til at overføre det til Afkommet.

Efter dette kan vi altsaa betragte Tyrene fra Stamtavle II, III og IV under et.

$$\begin{array}{l} \text{Døtre af Oluf Godthaab} \\ \text{vil være af disse 2 Typer} \end{array} \left\{ \begin{array}{l} NN \xrightarrow{*} \\ Nn \xrightarrow{**} \end{array} Nn \right\} \begin{array}{l} \text{De Tyre, der har givet} \\ \text{Stenfostre, vil være} \\ \text{af denne Type} \end{array}$$

<p>* Parringen Nn × NN</p> <p>giver, hvis vi betragter 4 Stykker Afkom,</p> <p style="text-align: center;"> $\underbrace{2 \text{ NN}} \text{ og } \underbrace{2 \text{ Nn}}$ alle normale </p>	<p>** Parringen Nn × Nn</p> <p>giver</p> <p style="text-align: center;"> $\underbrace{1 \text{ NN}, 2 \text{ Nn}} \text{ og } \underbrace{1 \text{ nn}}$ normale Stenfoster </p>
---	---

og da der er lige stor Chance for disse to Kombinationer (* og **), bliver det samlede Resultat 7 normale Kalve og et Stenfoster (7 : 1), som sammenlignet med de Antal, der er iagttaget (22 : 10), giver (28 : 4), hvilket altsaa er en ret stor Uoverensstemmelse, men dog sikkert ikke større, end at den meget vel er mulig, da det her som næsten alle Steder, hvor Ungersøgelserne angaar Husdyr, drejer sig om et saa lille Antal Tilfælde, at man ikke kan fæste større Lid til Tallenes relative Værdier.

Jeg vil derfor mene, at den Paastand, at det her er et enkelt, rent recessivt Letalgen, vi har for os, for saa vidt er forsvarlig, som den af flere ovennævnte Grunde er den mest sandsynlige.

Vilde man saaledes antage, at det drejede sig om flere Gener, vilde der jo blot blive endnu større Uoverensstemmelse mellem de fundne og de teoretisk forventede Spaltningstal, end vi allerede har konstateret, og en anden Nedarvningsmaade end den simpelt mendlende kan jeg efter dette Materiales Beskaffenhed vanskeligt tænke mig.

Andet Tilfælde.

Her drejer det sig om et nærmest semiletalt Gen, der medfører Lamhed i Bagparten hos de paagældende Kalve. En lignende arvelig Lidelse er mig bekendt ikke tidligere beskrevet hos Kvæget. Samtlige defekte Kalve var af ganske samme Type, og Beskrivelse af de enkelte Individider vil derfor være overflødig.

Mødrene til de abnorme Kalve gik drægtige i normal Tid, og Kalvene var tilsyneladende fuldt udviklede i enhver Retning ogsaa med Hensyn til Størrelse, men de var fuldstændig ude af Stand til at støtte paa Baglemmerne og maatte derfor slagtes.

Døtre af Keld Kristoffer, Stbg. 1846.	Keld Kristoffer, Stbg. 1846	Tjalfe Kristoffer, ▲ Stbg. 1343	Kristoffer Holmegaard, Stbg. 1141
			Nr. 22, Thyra, Fyns Kostambg. 696
		Nr. 36, Kella	Edmund Kristoffer, ■ Stbg. 1072
			Nr. 4, Kaja, ▼ Fyns Kostambg. 543

Thor, ♦ Stbg. 1981	Kajus Kristoffer, Stbg. 1458	Tjalfe Kristoffer, ▲ Stbg. 1343	Kristoffer Holmegaard, Stbg. 1141
			Nr. 22, Thyra, Fyns Kostbg. 696
		Nr. 30, Kamma, Fyns Kostbg. 898	Edmund Kristoffer, ■ Stbg. 1072
			Nr. 4, Kaja, ▼ Fyns Kostbg. 543
	Nr. 2, Thora XVII, Stbg. 1317	Kristoffer Taurus, Stbg. 975	Dar Taurus, Stbg. 638
			Nr. 4, Kristoffer 4, født ²⁸ / ₄ 1899
		Nr. 4, Thora VIII, Fyns Kostbg. 649	Kattekilde Taurus, Stbg. 1123
			Nr. 14, Thora II, Fyns Kostbg. 333

Thorkild Kristoffer	Thor, ♦ Stbg. 1981	Kajus Kristoffer, Stbg. 1458
		Nr. 2, Thora XVII, Stbg. 1317
	Nr. 32, Hulda, Stbg. 1436	Janus, Stbg. 1482
		Nr. 21, Hinden, Sjæll. Kostbg. 445

Man forsøgte i et enkelt Tilfælde, om det ikke var muligt at opnaa Bedring i Tilstanden ved at sætte Kalven i en improviseret Støttesele i nogen Tid, det viste sig imidlertid frugtesløst; thi skønt Kalven trivedes ganske godt, holdt Lamheden sig uforandret. Det kan selvfølgelig diskuteres, hvorvidt man i dette Tilfælde vil tale om et semiletalt Gen eller blot et defektfremkaldende Gen, men reelt er dette Anlæg i hvert Fald Skyld i, at man maatte dræbe de defekte Kalve, og antagelig vilde de dø alligevel, selvom dette naturligvis ikke er ganske sikkert.

Defekten indfandt sig samtidig i i hvert Fald 3 forskellige Besætninger, hvor man aldrig før havde iagttaget noget lignende, og det var da ogsaa straks klart, at det drejede sig om en arvelig Svaghed, idet man kun fik lamme Kalve ved Sammenparring af Dyr med en ganske bestemt Afstamning.

Man havde i disse Besætninger i udstrakt Grad anvendt Tyren Keld Kristoffer, Stbg. 1846, og efter denne faaet en Række meget betydelige Døtre, og det var kun, naar man parrede disse med Tyren Thor, Stbg. 1981, at de lamme Kalve fremkom. Senere har det dog ogsaa vist sig, at en Søn af den ovennævnte Thor, nemlig Thorkild Kristoffer, med de samme Køer i enkelte Tilfælde har givet lignende defekte Kalve.

Der foreligger Oplysninger om 24 Parringer mellem Thor og Døtre af Keld Kristoffer, og Resultatet heraf var 14 normale og 10 lamme Kalve (14 : 10), samt 34 Parringer mellem Thorkild Kristoffer og Døtre af Keld Kristoffer, og disse gav 30 normale og 4 lamme Kalve (30 : 4). Begge Kombinationer under eet giver altsaa 44 normale og 14 lamme Kalve (44 : 14).

Betragter vi de her anførte Stamtavler, er det jo tydeligt, at der har været Tale om nogen Indavl, omend den ikke kan siges at være særlig stærk. Det behøver den i denne Forbindelse heller ikke at være, og den er i alt Fald intens nok til, at de semiletale Gener kan træffe hinanden.

Keld Kristoffers Fader, Tjalfe Kristoffer, er saaledes Farfar til Thor, og Keld Kristoffers Moder, Nr. 36, Kella, er Helsøster til Thors Farmor, Nr. 30, Kamma, ligesom man ved at følge Stamtavlerne tilstrækkelig langt tilbage — naturligvis i andre Retninger end de her nævnte — i mange Tilfælde havner ved det samme Dyr nemlig Koen Nr. 4, Kristoffer 4, født den $28/4$ 1899, Fyns Kostbg. Nr. 237.

Antager vi nu, at det her drejer sig om et enkelt rent recessivt Gen som Aarsag til Lamheden hos Kalvene, skulde vi ganske analogt med det ovenfor beskrevne Tilfælde faa en Spaltning paa 7 normale Kalve til 1 lam (7:1), hvilket sammenlignet med det foreliggende Antal (44:14) giver ca. 51 normale og ca. 7 lamme (51:7), altsaa en stor Afvigelse; men det maa atter her slaas fast, at Materialet er saa begrænset, at man absolut ikke kan vente de nøjagtige Overensstemmelser, som man i Reglen finder, naar man arbejder med store Antal Individider.

Det skal dog bemærkes, at der i dette Tilfælde er visse Ting, som tyder paa, at Løsningen ikke er slet saa simpel som antydet, idet det kunde tænkes, at de Køer, der har givet lamme Kalve (eventuelt ogsaa de, der har givet »Stenkalve«), har faaet Anlægget ikke alene fra deres Fader, men ogsaa fra deres Moder, og at saaledes mere end 50 pCt. af f. Eks. Keld Kristoffers Døtre var i Besiddelse af dette Gen, som blot ikke tidligere har vist sig antagelig begrundet paa en Tilfældighed.

Denne Forklaring kunde i og for sig synes plausibel, men for Stenkalvenes Vedkommende kan den i hvert Fald ikke anvendes, idet Mødrene til disse ikke alle er i Familie paa mødrene Side.

Hvor Mutationen med Hensyn til det defekt fremkaldende Gen er opstaaet, lader sig efter de forhaandenværende Oplysninger ikke sige, men er den opstaaet blot nogle faa Generationer tilbage i de ovenfor anførte Stamtavler, vil det betyde, at den er overordentlig stærkt

udbredt, idet det jo netop er Kristoffertyrene, der i Øjeblikket dominerer.

Foruden de 2 her omtalte har jeg iagttaget 4 Tilfælde af defekte Kalve hos Kvæg af rød dansk Malke- race, og antagelig har letale Gener været Aarsagen hertil, idet der i de paagældende Besætninger er født flere Kalve af samme Type.

I en Besætning maatte man sætte 4 Køer ud, fordi de var drægtige med Stenfostre, i en anden fødtes en Del lamme Kalve, og i en tredje fik man nogle helt haarløse Kalve, som var døde ved Fødselen, og endelig i en fjerde døde en Del Kalve uden paavisselig Aarsag nogen Tid efter Fødselen. I de tre første Tilfælde har det været umuligt at skaffe nærmere Oplysninger, men fjerde Tilfælde, som forøvrigt ikke er afsluttet endnu, idet i hvert Fald en af Besætningens drægtige Køer kan forventes at give en abnorm Kalv, haaber jeg at kunne behandle mere indgaaende i et senere Arbejde.

Efter dette at dømme er der altsaa et rigt Udvalg af letale og semiletale Gener hos det røde danske Malke- kvæg, og en saadan Kalamitet som vore Køers alt for tidlige Afgang paa Grund af Ufrugtbarhed skyldes i et stort Antal Tilfælde utvivlsomt arvelige Dispositioner.

De letale Geners økonomiske Betydning.

Der er vel nok dem, der vil hævde, at det nærmest er af kuriøs Interesse at faa saadanne Forhold som de her beskrevne fremdraget og saa vidt muligt klarlagt, og det maa jo ogsaa indrømmes, at man i Reglen først faar fat i Tilfældene længe efter, at de er forefaldet, og saaledes ikke har kunnet hjælpe de paagældende Opdrættere eller Brugere til at undgaa de Tab, som er forbundet dermed. Men den væsentligste Grund til, at man faar Oplysningerne om de letale Geners Optræden saa sent og i Reglen ganske tilfældigt, ligger jo blot i, at de danske Kvægbrugere ikke allerede for lang Tid siden

er blevet gjort opmærksomme paa, at der virkelig findes saadanne inferiøre Gener, der kan forvolde ret store Tab i de Besætninger, hvor de finder paa at florere.

I det første af de af mig beskrevne Tilfælde drejede det sig om en god Brugsbesætning, hvorfra der dog i Tidens Løb er solgt en Del Avlsdyr, og hvor der i Løbet af ca. 3 Aar fødtes 10 Stenfostre. De 5 af dem maatte fjernes ved Dyrlægehjælp, det ene endda parteres og Moderen senere sælges til Slagtning, da den var blevet saa medtaget af den vanskelige Fødsel, at den ikke vilde trives, og en anden Ko døde umiddelbart efter Fødselen. Det vil altsaa sige, at to Køer gik helt eller delvis til Grunde, ligesom i hvert Fald de af Køerne, som fødte for tidligt, ikke naaede op paa saa høj en Ydelse som sædvanligt, og dette sammenholdt med Værdien af selve de 10 døde Kalve og Dyrlægerregningen, gør det indlysende, at det absolut ikke har været nogen gratis Historie for Ejeren. Endnu værre bliver det naturligvis, naar de letale Gener viser sig i Besætninger, hvorfra der sælges mange Avlsdyr, saaledes som det er hændet i det andet af mig beskrevne Tilfælde.

Tyren Keld Kristoffer, der var et meget betydeligt Dyr, var indkøbt paa Fyn for en Pris af 4000 Kr. + 4000 Kr. paa Vilkaar, og den opnaaede den ret sjældne Udmærkelse at faa sit Afkom anerkendt i 1. Klasse A, inden der forelaa Ydelsestal paa dens Døtre. Da man saa rigtig skulde forny Mønten og parre disse Døtre med Tyren Thor, der ogsaa var indkøbt paa Fyn til en stor Pris, og som i hvert Fald i nogle Tilfælde har vist sig at give meget fremragende Afkom, var det, at de famøse Gener viste sig. Selv om Køerne slap let nok over Fødslerne, og Ydelsen ikke paavirkedes deraf, saa har de pekuniære Tab dog været anselige, idet Kalve af en saa udmærket arvelig Konstitution i sig selv repræsenterer betydelige Værdier.

Naar nu disse Gener er saa udbredte og virker saa

generende for Kvægbrugets i Forvejen haardt betrængte Økonomi, er det naturligt af den allerstørste praktiske Interesse at søge Oplysninger om,

Hvorledes man undgaar — eventuelt udrydder — letale Gener.

Drejer det sig om recessive Anlæg, hvilket alleroftest er Tilfældet, kan man antagelig undgaa deres Tilsynekomst, naar man sørger for, at de Dyr, der sammenparres, overhovedet ikke er i Familie med hinanden. Denne Betingelse kan jo imidlertid ikke altid opfyldes; men for den almene Kvægbruger vil denne Metode utvivlsomt alligevel være at foretrække.

Vil man nemlig udrydde de letale Gener, støder man paa store Vanskeligheder, idet det fordrer en saa stærk Indavl, at det faktisk kun kan overlades til de mest prominente Opdrættere; thi antagelig kun disse er i Stand til at anvende denne Avlsmetode med den fornødne Skønsomhed, for det kan naturligvis ikke nytte at drive Indavl, hvis denne ikke kombineres med et strengt Udvalg, som forøvrigt her kan rette sig efter Defektens Alvorlighed.

Har man saaledes en Tyr, der ser ud til at faa stor Betydning i Avlen, bør man hurtigst muligt lade den bedække nogle af sine egne Døtre for at se, om det derved fremkomne Afkom lider af saadanne Skavanker, som kan være faretruende for dets Liv og Modstandskraft over for de Kaar, som Tilværelsen nu engang byder det. Viser det sig saa, at en Del af disse Kalve er defekte, kan man naturligvis ganske stille slagte vedkommende Tyr med samt dens Afkom; men drejer det sig nu om Dyr med mange værdifulde Anlæg, griber man i Praksis naturligvis ikke til et saa radikalt Midde, og det er heller ikke nødvendigt.

Man kan jo ved at foretage Helsøskendeparringer i det paagældende Materiale afsløre, om der findes letale Gener eller ej, og findes de, kan man blot blive ved med Helsøskendeparringerne og Frasortering af de ab-

norme Kalve i tilstrækkelig mange Generationer, saa vil man Tid efter anden blive de letale Gener kvit. Naturligvis behøver man ikke at bruge saa stærk Indavl som her antydet, men man maa være klar over, at jo mindre intenst denne Avlsmetode anvendes, des længere varer Udrensningsarbejdet.

Nu er der imidlertid den kedelige Omstændighed, at det er vanskeligt at komme af med de letale Gener, uden at man fjerner gode Anlæg samtidig, og det er denne Metodes største Skavank, men da man ingen bedre kender, er man jo nødt til at anvende den med Skavanker og det Hele.

Et ganske andet Forhold er det, at mange Mennesker er af den Mening, at Indavl er noget, man overhovedet ikke bør give sig af med, og naar den stærke Slægtskabsavls Anseelse i Tidens Løb har svinget saa stærkt op og ned, skyldes det i meget væsentlig Grad, at den er blevet misforstaaet ikke alene af Kvægavlerne, men ogsaa af deres Raadgivere; thi det vilde jo være ganske hensigtsløst, om Alverdens Kvægholdere gav sig til at drive Indavl med deres Kvæg, dette maa selvfølgelig overlades til den dygtige Opdrætter med den absolut gode Besætning.

Jeg ved meget vel, at Indavl er et tveægget Sværd, men jeg ved ogsaa, at intet kan maale sig i Avlssikkerhed med det slægtskabsavlede Dyr, og vi maa derfor med vor nuværende Viden hævde, at det er den eneste Vej, ad hvilken vi indenfor et rimeligt Tidsrum opnaar en vedvarende Ensartethed i vore Besætninger. Hvad angaar Risikoen, saa tager Opdrætterne saamænd nok den paa deres Kappe, og de er jo desuden ogsaa i Forvejen Landbrugets største Filantroper.

Det skal iøvrigt i denne Forbindelse bemærkes, at den skotske Forsker *Crew* i den allerseneste Tid har fremsat den Profeti, at man ved yderligere Forskning og Anvendelse af allerede fremkomne Resultater af Studiet af de endocrine Kirtler (Hypophysen, Skjoldbruskkirtlen

o. s. v.) utvivlsomt kan faa en langt hurtigere og sikrere Metode til Udvalg af Avlsdyr, end vi nu har. Dermed vil jo ogsaa følge en Frigørelse fra Indavlens tvehovedede Fantom, som er saa frygtet af mange.

Som det vil være indlysende af hele den ovenstaaende Udredning, er de letale saavel som semiletale og defekt-fremkaldende Gener overordentligt stærkt udbredt indenfor næsten alle vore Husdyrarter, og selvom det er vanskeligt eller maaske umuligt at udrydde dem af de Familier, hvor de findes uden samtidig at fjerne de gode Anlæg, er der dog altid den Mulighed at udfinde de Stammer, der er fri for letale Gener, og udvikle dem til den størst mulige Fuldkommenhed, hvilket selvfølgelig bør være Idealet.

Literaturfortegnelse.

- Adametz, L.* (1925): Neues über den disproportionierten Zwergwuchs (Achonchroplasia) als Rassen bildende Domestikationsmutation. Zeitschr. f. Tierzüchtung und Zücht.biologie. Vol. III.
- Cole, L. J. and H. L. Ibsen* (1920): Inheritance of congenital Palsey in Geuinea-Pigs. American Naturalist. Vol. 54.
- Crew, F. A. E.*: Animal Genetics. Edinburgh 1925.
- Crew, F. A. E.* (1930): Live Stock Journal. ¹¹/₄—1930.
- Cuénot, L.* (1905): La loi de Mendel et l'hérédité de la pigmentation chez les souris. Arch. Zool. Exp. et Gen. Notes et Revue.
- Goldschmidt, R.*: Einführung in die Vererbungswissenschaft. Leipzig 1923.
- Hadley, F. B.* (1927): Congenital Epithelial Defects of Calves. Journ. of Heredity. Vol. 18.
- Hadley, F. B., and Warwick*: Inherited Defects of Live Stock. Journ. of Amer. Vet. Med. Assoc. Vol. 70.
- Ibsen, H. L., and Steigleder* 1917: Evidence for the Death in utero of the homozygous yellow Mouse. American Naturalist. Vol. 51.
- Johannsen, W.*: Elemente der exakten Erblichkeitslehre. Jena 1926.
- Kronacher, C.*: Züchtungslehre. Berlin 1929.
- Lang, A.*: Die experimentelle Vererbungslehre in der Zoologie seit 1900. Bd. I. Jena 1914.
- Maurer* (1926): Missbildungen bei Kälbern. Deutsche landw. Tierzucht. Vol. 30.
- Mohr, O. L.* (1926): Über Letalfaktoren, mit Berücksichtigung ihres Verhaltens bei Haustieren und beim Menschen. Zeitschr. f. indukt. Abst. und Vererbungslehre Vol. 41.

- Mohr, O. L., and C. Wriedt* (1928): Hairless, a new recessive Lethal in Cattle. *Journal of Genetics*. Vol. 19.
- Weinkopff, P.* (1927): Eine Hemmungsmissbildung bei einem Kalb mit Mikrognathie und Brachymelie. *Berliner Tierärzt. Wochenschrift*. Vol. XLIII.
- Winge, Ø.*: Arvelighedslære. København 1928.
- Wilson, J.*: The Origin of the Dexter-Kerry Breed of Cattle. *Scientific Proc. of the Royal Dublin Society*. Vol. XII (N. S.).
- Wriedt, C.*: Arvelæren og den økonomiske husdyravl. Oslo 1926.
- (1918): Slægtskabsavl en og de letale faktorer. *Norsk Veterinærtidsskrift* Nr. 4. 1918.
- (1924): Letale faktorer. *Norsk Landmandsblad* Nr. 15 og 16. 1924.
- (1925): Letale Faktoren. *Zeitschr. f. Tierzücht. und Züchtbiologie*. Vol. III.
- Yamane, J.* (1928): Über die »Atresia coli«, eine letale, erbliche Darmmissbildung beim Pferde, und ihre Kombination mit Gehirngliomen. *Zeitschr. f. indukt. Abst.- und Vererbungslehre*. Vol. 46.
-

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i Aaret 1929.

Ved Konsulent *Ivar Dokken.*

Landbrugets Vareomsætning med Udlandet har i 1929 dannet en naturlig Fortsættelse af Omsætningen i de nærmest foregaaende Aar, idet de udførte Produktmængder og de indførte Mængder af Hjælpestoffer paa enkelte Undtagelser nær er bleven forøget, og for Mælkeri-produkter har Udførselen i 1929 været større end i noget tidligere Aar. I nærværende Oversigt, der i det væsentlige støtter sig paa Uddrag af Det statistiske Departements Tabelværker over Danmarks Vareindførsel og Vareudførsel, hvoraf Tabelværket for 1929 dog endnu ikke foreligger trykt, vil der i det følgende blive meddelt nogle Oplysninger om Udførselens og Indførselens Størrelse af de Varer, som har direkte Tilknytning til Landbruget, og for Sammenligningens Skyld er ogsaa medtaget Tallene for 1928 samt Gennemsnittet for hver af de to Femaarsperioder 1920—24 og 1925—29.

I Tabellerne 1—3 er der meddelt en samlet Oversigt over Værdien af henholdsvis Udførselen af indenlandske Landbrugsprodukter, Indførselen til Forbrug af fremmede Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget samt endelig Overskudsudførselen eller Forskellen mellem Udførsels- og Indførselstallene for de enkelte Varegrupper. For de Varer, hvor Indførselen har været større end Udførselen, er Tallene i Tabel 3 angivet med et \div foran.

Under den opførte Indførsel til Forbrug af fremmede Varer er først og fremmest medregnet indførte Hjælpestoffer for Landbruget (Korn, Foderstoffer, Sædefrø og

Tabel 1. Udførsel af indenlandske Varer. (Mill. Kr.).

	1929	1928	1925 —29	1920 —24
Smør	502,4	482,3	488,0	504,2
Fløde og Mælk	—	0,1	0,1	2,3
Kondenseret Mælk og Mælkepulver....	16,3	17,6	18,6	27,2
Ost og Kasein	7,9	6,9	8,0	15,8
Æg, Æggehvite og Æggeblomme	84,5	84,4	94,1	144,4
Flæsk	488,4	461,8	464,6	356,6
Svin og Grise	8,3	5,9	5,3	16,5
Heste	2,2	3,9	4,8	23,2
Hornkvæg.	77,8	75,7	64,1	61,5
Faar og Lam	—	—	—	0,1
Kød af Hornkvæg	4,8	2,5	14,0	24,8
Kød af Faar	—	—	—	0,4
Kød af andre Dyr samt Slagteriaffald ..	19,4	17,8	18,4	11,5
Kødkonserves	6,3	6,3	5,7	2,8
Fedtstoffer	15,0	16,0	16,0	11,0
Huder og Skind, Talg m. m.	22,7	30,9	25,2	21,2
Uformalet Korn (herunder Malt).....	13,5	16,2	17,1	16,3
Formalet Korn	1,6	1,8	2,9	3,9
Foderstoffer	1,2	1,1	1,1	1,4
Hø og Halm	—	—	—	0,2
Kartofler og Kaal	0,5	0,3	0,4	10,3
Frø til Udsæd	9,0	10,4	9,1	14,1
Ialt ...	1281,8	1241,9	1257,5	1269,7

Gødningsstoffer) samt Landbrugsinventar. Men her er ogsaa medregnet en Del fremmede Landbrugsprodukter, der indføres til Erstatning for den i Reglen dyrere danske Landbrugseksport (fremmed Smør, Æg, Kød og Flæsk, animalske Fedtstoffer, Heste og andre Husdyr m. v.). Endelig er der opført en Post for hjemmeproducerede Oliekager til Forbrug i Landet, nemlig Forskellen mellem Oliemøllernes samlede Produktion af Oliekager og Oliekagemel (særlig Soyaskraa) i Kalenderaaret, og hvad der i samme Tidsrum er udført af disse Foderstoffer. Udførselen af Oliekager og Oliekagemel er saaledes ikke medregnet i Foderstofudførselstallene i Tabel 1. End-

Tabel 2. Indførsel til Forbrug af fremmede Varer. (Mill. Kr.).

	1929	1928	1925 —29	1920 —24
Smør.....	1,8	2,2	2,6	1,9
Ost og Kasein.....	0,7	0,9	1,1	0,9
Æg, Æggehvide og Æggeblomme.....	0,8	0,7	1,0	1,7
Flæsk.....	0,1	0,2	0,3	2,9
Svin og Grise.....	3,9	0,4	1,4	0,2
Heste.....	3,3	2,4	3,7	5,9
Hornkvæg.....	—	0,1	0,1	0,9
Faar og Lam.....	0,5	0,4	0,6	—
Kød af Hornkvæg.....	—	—	—	0,1
Kød af Faar.....	1,4	1,4	1,2	0,6
Kød af andre Dyr samt Slagteriaffald...	3,0	3,1	3,5	1,7
Kødkonserves.....	0,7	0,6	0,5	0,2
Fedtstoffer.....	5,2	5,0	6,5	7,5
Huder og Skind; Talg m. m.....	10,1	12,3	10,3	9,2
Uformalet Korn (herunder Malt).....	128,1	196,6	176,7	168,6
Formalet Korn.....	20,8	25,6	22,5	17,7
Foderstoffer.....	174,0	175,7	166,7	162,7
Hjemmeproducerede Oliekager til Forbrug.....	36,1	33,3	27,2	36,0
Hø og Halm.....	0,1	—	—	0,2
Kartofler og Kaal.....	1,7	7,1	3,0	0,8
Frø til Udsæd.....	7,5	7,5	8,4	14,4
Fremmede Gødningsstoffer.....	65,0	45,9	56,4	61,5
Landbrugsinventar.....	8,2	7,0	8,2	8,3
Ialt...	473,0	529,4	501,9	503,9

videre maa nævnes, at Uld ikke er medtaget i Tabetterne, idet Industriomsætningen her spiller for stor Rolle, ligesom Udførselen og Indførselen af Sukker heller ikke er medregnet i Oversigten.

Den samlede Udførsel af Landbrugsprodukter har i 1929 hjembragt 1281,8 Mill. Kr., hvilket er 39,9 Mill. Kr. mere end i 1928. Ejendommeligt nok falder den nævnte Udførselsværdi ret nær sammen med den gennemsnitlige Udførselsværdi i de to Femaarsperioder 1920—24 og 1925—29, skønt saavel de udførte Mængder som

Tabel 3. Overskudsudførsel. (Mill. Kr.).

	1929	1928	1925 —29	1920 —24
Smør.....	500,6	480,1	485,4	502,3
Fløde og Mælk.....	—	0,1	0,1	2,3
Kondenseret Mælk og Mælkepulver	16,3	17,6	18,6	27,2
Ost og Kasein.....	7,2	6,0	6,9	14,9
Æg, Æggehvide og Æggeblomme.	83,7	83,7	93,1	142,7
Flæsk.....	488,3	461,6	464,3	353,7
Svin og Grise.....	4,4	5,5	3,9	16,3
Heste.....	÷ 1,1	1,5	1,1	17,3
Hornkvæg.....	77,8	75,6	64,0	60,6
Faar og Lam.....	÷ 0,5	÷ 0,4	÷ 0,6	0,1
Kød af Hornkvæg.....	4,8	2,5	14,0	24,7
Kød af Faar.....	÷ 1,4	÷ 1,4	÷ 1,2	÷ 0,2
Kød af andre Dyr samt Slagteri- affald.....	16,4	14,7	14,9	9,8
Kødkonserves.....	5,6	5,7	5,2	2,6
Fedtstoffer.....	9,8	11,0	9,5	3,5
Huder og Skind; Talg m. m....	12,6	18,6	14,9	12,0
Uformalet Korn (herunder Malt).	÷ 114,6	÷ 180,4	÷ 159,6	÷ 152,3
Formalet Korn.....	÷ 19,2	÷ 23,8	÷ 19,6	÷ 13,8
Foderstoffer.....	÷ 172,8	÷ 174,6	÷ 165,6	÷ 161,3
Hjemmeproducerede Oliekager til Forbrug.....	÷ 36,1	÷ 33,3	÷ 27,2	÷ 36,0
Hø og Halm.....	÷ 0,1	—	—	—
Kartoffer og Kaal.....	÷ 1,2	÷ 6,8	÷ 2,6	9,5
Frø til Udsæd.....	1,5	2,9	0,7	÷ 0,3
Fremmede Gødningsstoffer.....	÷ 65,0	÷ 46,9	÷ 56,4	÷ 61,5
Landbrugsinventar.....	÷ 8,2	÷ 7,0	÷ 8,2	÷ 8,3
Ialt...	808,8	712,5	755,6	765,8

Priserne har varieret stærkt i Aarenes Løb. Stigningen i Udførselsværdien sammenlignet med 1928 falder hovedsagelig paa Smør og Flæsk med henholdsvis 19,9 og 26,6 Mill. Kr.; endvidere er der en Stigning i Udførselsværdien for Kvæg og Kød af Hornkvæg paa tilsammen 4,4 Mill. Kr. og for levende Svin og Grise paa 2,4 Mill. Kr., medens der for flere andre Varegrupper er Tilbagegang i Udførselsværdien, dog mest for Huder og Skind med 7,4 Mill. Kr.

Den forøgede Udførselsværdi skyldes hovedsagelig større Udførselsmængder end i 1928. For Flæsk skyldes Stigningen dog udelukkende de højere Priser, idet Flæskudførselen har været 23,3 Mill. kg mindre i 1929 end i 1928; for Smør har Priserne derimod været lavere end det foregaaende Aar, og Stigningen i Udførselsværdien har derfor ikke været saa stor som Forøgelsen af de udførte Mængder.

For Indførselens Vedkommende har Forholdet stillet sig betydeligt gunstigere end i 1928, idet Værdien af indførte Landbrugsprodukter samt Hjælpestoffer for Landbruget har været godt 10 pCt. mindre end det foregaaende Aar, nemlig 473,0 Mill. Kr. mod 529,4 Mill. Kr. i 1928. Der er altsaa en Formindskelse paa 56,4 Mill. Kr., hvilket kan føres tilbage til det gode Høst-udbytte i 1928 og 1929, idet der det sidstnævnte Aar er indført Korn for 73,3 Mill. Kr. mindre end i 1928. Ogsaa for Kartofler er Indførselen gaaet ned til et mere rimeligt Tal end i 1928; men paa den anden Side er der indført langt større Mængder Kunstgødning end tidligere, nemlig for 17,1 Mill. Kr. mere end i 1928.

Naar man fra den samlede Udførselsværdi af Landbrugsprodukter trækker Indførselsværdien af fremmede Landbrugsvarer (til Forbrug saavel i Byerne som paa Landet) samt Raastoffer til Landbruget, faar man i 1929 et Overskudsbeløb paa 808,8 Mill. Kr., hvilket er 96,3 Mill. Kr. mere end i 1928, og sammenlignet med den totale Udførselsværdi af Landbrugsprodukter udgjorde det nævnte Overskudsbeløb for Udførselen 63,1 pCt. mod 57,4 pCt. i 1928.

Som det fremgaar af Tabel 4, har Landbrugsudførselen i 1929 udgjort omtrent den samme Part af den samlede Udførsel som i de nærmest foregaaende Aar, nemlig ca. 80 pCt. Der er dog en svag Tendens til Nedgang i Procenttallet, idet Udførselen af Industrivarer er steget relativt stærkere end Udførselen af Landbrugsprodukter. Tallene giver imidlertid et stærkt Indtryk af

Tabel 4. Landbrugsudførselen sammenlignet med Landets samlede Vareudførsel. (Mill. Kr.).

	1929	1928	1925 —29	1920 —24
Landets samlede Udførsel af indenlandske Varer (Specialudførsel) ...	1610,4	1545,0	1559,3	1538,4
Udførselsværdien af Landbrugsprodukter:				
Mill. Kr.	1281,8	1241,9	1257,5	1269,7
i pCt. af Landets samlede Specialudførsel	79,6	80,4	80,6	82,5
Landbrugets Overskudsudførsel	808,8	712,5	755,6	765,8
Landets samlede Merindførsel	104,6	102,3	121,7	473,9
Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer	913,4	814,8	877,3	1239,7
Af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer dækkedes Antal pCt. ved:				
Overskudsudførsel af Landbrugsvarer	88,5	87,4	86,1	61,8
Andre Betalingsmaader	11,5	12,6	13,9	38,2

Landbrugseksportens overordentlig store Betydning for hele Landets Økonomi, og Landbrugets Overskudsudførsel giver da ogsaa langt det største Bidrag til Dækning af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer. I Gennemsnit for de 5 sidste Aar har Landbrugets Overskudsudførsel saaledes kunnet dække godt 86 pCt. af Merindførselen af andre Varer end Landbrugsvarer, medens kun ca. 14 pCt. behøvede at søge Dækning ved andre Betalingskilder. For 1929 var Tallene endda mere i Landbrugets Favør, nemlig henholdsvis 88,5 og 11,5 pCt.

Efter denne mere almindelige Oversigt skal der i det følgende gives en nærmere Omtale af nogle af de vigtigste Varegrupper.

Mælkeriprodukter. Som det fremgaar af Tabel 5,

Tabel 5. Udførselen af Mælkeriprodukter.

	1929	1928	1925 —29	1920 —24
<i>Mængde, Mill. kg:</i>				
Smør	159,0	147,7	141,0	99,5
Alm. Fløde og Sødmælk	—	0,3	0,4	3,0
Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver	25,3	24,3	25,5	22,5
Ost	6,6	6,1	6,7	9,1
<i>Værdi, Mill. Kr.:</i>				
Smør	502,4	482,3	488,0	504,2
Alm. Fløde og Sødmælk	—	0,1	0,1	2,3
Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver	16,3	17,6	18,6	27,2
Ost	7,5	6,6	7,8	15,8
Ialt...	526,2	506,6	514,5	549,5
Gennemsnitspris pr. kg Smør, Kr. ...	3,16	3,26	3,46	5,07

blev der i 1929 udført 11,3 Mill. kg Smør mere end i 1928, som hidtil var Rekordåret for Smørudførsel, nemlig 159,0 Mill. kg mod 147,7 Mill. kg i 1928. For kondenseret Mælk og Fløde samt for Ost var Udførselen ogsaa lidt større end det foregaaende Aar, og taget under et har Udførselen i 1929 derfor været betydeligt større end i noget tidligere Aar. Denne Forøgelse i Produktionen skyldes dels en fortsat Forøgelse i Koantallet, der steg med 65,000 Stkr. fra 1927 til 1929, og dels den større Mængde Foder, der var til Raadighed i 1928 og 1929 saavel af indførte Oliekager som af hjemmeavlet Grovfoder.

Samtidig med Forøgelsen i de udførte Mængder er der imidlertid sket en Nedgang i Priserne. Smørnoteringen var det meste af Aaret lavere end paa samme Tidspunkt i 1928, og medens Gennemsnitsprisen for den samlede udførte Smørmængde i 1928 var Kr. 3,26 pr. kg, gik den i 1929 ned til Kr. 3,16 pr. kg, hvilket er omtrent samme

Gennemsnitspris som i 1927. For kondenseret Mælk har Priserne ogsaa været noget lavere end det foregaaende Aar, hvorimod Ostepriserne gennemsnitlig har været lidt højere. Stigningen i Smørudførselen har imidlertid været saa stor, at den samlede Udførselsværdi af Mælkeriprodukter trods Prisfaldet er bleven 19,6 Mill. Kr. større end det foregaaende Aar, nemlig 526,2 Mill. Kr. mod 506,6 Mill. Kr. i 1928.

Som sædvanlig er Hovedparten af Smørudførselen gaaet til Storbritannien, og den udførte Smørmængde saavel hertil som til den næststørste Aftager, nemlig Tyskland, har i 1929 været større end i noget tidligere Aar. Som det fremgaar af følgende Oversigt over Smørudførselen til de enkelte Lande, er der i 1929 til Storbritannien udført 108,0 Mill. kg og til Tyskland 43,0 Mill. kg, hvilket for begge Lande betyder en Stigning paa ca. 7 pCt.

Udført Mill. kg Smør aarlig til de enkelte Lande.

	1929	1928	1925/29	1920/24
Storbritannien.....	108,0	101,1	97,5	69,5
Tyskland	43,0	40,1	36,8	6,1
Norge	0,1	0,3	0,3	2,6
Frankrig.....	1,2	0,3	0,4	2,7
Schweiz	4,0	4,5	3,9	5,7
Forenede Stater	0,3	0,2	0,3	4,3
Andre Lande.....	2,4	1,2	1,8	8,6
Ialt...	159,0	147,7	141,0	99,5

Den procentvise Fordeling af Udførselen har derefter i 1929 praktisk talt været den samme som det foregaaende Aar, nemlig 67,9 pCt. til Storbritannien, 27,0 pCt. til Tyskland og 5,1 pCt. til andre Lande mod henholdsvis 68,4 pCt., 27,1 pCt. og 4,5 pCt. i 1928.

Af andre Lande end Storbritannien og Tyskland har det i de sidste 5 Aar kun været Schweiz, der har indført dansk Smør af nogen større Betydning; men her har Markedet holdt sig ret godt. I ovenstaaende Sammenstilling er Udførselen af hermetisk Smør indbefattet

i Udførselen til »andre Lande«, idet hermetisk Smør hovedsagelig udføres til et stort Antal oversøiske Lande. For den kondenserede Mælk og Fløde gælder det ligesom for Smørret, at langt den største Del er gaaet til Storbritannien og Tyskland, og af Osteudførselen er Størsteparten gaaet til Tyskland.

Da ca. 70 pCt. af Danmarks Smørudførsel gaar til Storbritannien, vil det have sin Interesse at følge Bevægelserne i dette Lands Smørindførsel, og paa Grundlag af de i »Landbrugsraadets Meddelelser« angivne Tal for Smørindførsel til England meddeles følgende Oversigt, idet de engelske Vægtangivelser er omregnet i Mill. kg (1 Cwt. er regnet = 50,8 kg):

Englands Indførsel af Smør angivet i Mill. kg aarlig.

Indført fra:	1929	1928	1925/29	1923/24
Danmark	112,0	102,4	99,3	90,7
Rusland	14,7	17,1	15,5	7,9
Finland	11,9	10,1	10,1	6,4
Sverige	12,6	8,9	8,4	2,5
Holland	6,6	6,6	6,7	6,8
Frankrig.....	2,3	3,5	2,5	2,7
Argentina	15,4	18,6	21,2	26,2
Irsk Fristat	28,8	28,4	26,5	24,2
Australien	39,0	44,3	41,1	30,2
New Zealand.....	66,7	62,3	63,1	56,2
Andre Lande.....	15,5	8,7	10,7	9,9
Ialt...	325,5	310,9	305,1	263,7
Danmarks Andel heraf:				
i pCt. af Mængden.....	34,4	32,9	32,5	34,4
i — - Værdien	36,0	35,7	35,2	37,2

Englands Smørindførsel var i 1928 ca. 15 Mill. kg større end de tre nærmest foregaaende Aar, og i 1929 steg Indførselen med yderligere ca. 15 Mill. kg, hvoraf de 9,6 Mill. kg skyldtes den forøgede Indførsel fra Danmark. Af andre Lande med forøget Smørindførsel til England maa nævnes Sverige og New Zealand, der leverede henholdsvis 3,7 og 4,4 Mill. kg Smør mere i 1929 end det foregaaende Aar. Fra Rusland, Argentina og

Australien har Indførselen derimod været lidt mindre end i 1928. Danmarks vigtigste Konkurrenter paa det engelske Marked er iøvrigt New Zealand og Australien, der tilsammen leverer England omtrent samme Smørmængde som Danmark, og den irske Fristat, der aarlig leverer England 25 à 30 Mill. kg Smør. Danmarks procentvise Antal i den samlede Smørindførsel til Storbritannien beløb sig i 1929 til 34,4 pCt. mod 32,9 pCt. i 1928 og 32,5 pCt. i Gennemsnit for de sidste 5 Aar; men da det danske Smør betales med en højere Pris end Smørret fra de fleste andre Lande, er Danmarks Andel i den samlede Indførselsværdi noget større end Andelen i Indførselsmængden, nemlig 36,0 pCt. i 1929 mod 35,7 pCt. i 1928 og 35,2 pCt. i Gennemsnit for Femaarsperioden 1925—29.

Æg. Som det fremgaar af Tabel 6, er der i 1929 udført 39,3 Mill. Snese Æg, hvilket er omtrent det samme som det foregaaende Aar, og da Priserne ogsaa har været omtrent uforandret, er Udførselsværdien praktisk talt blevet den samme i de to Aar, nemlig 84,5 Mill. Kr. i 1929 mod 84,4 Mill. Kr. i 1928. Hvad Udførselen til de enkelte Lande angaar, er der sket en Stigning i Udførselen til England og en Nedgang i Udførselen til Tyskland, saaledes at Fordelingen mellem de enkelte Lande i 1929 falder bedre sammen med Fordelingen i Aarene 1925—27, end Tilfældet var i 1928. England har altsaa trods Konkurrencen fra flere andre Lande kunnet modtage de samme Mængder Æg fra Danmark som i de nærmest foregaaende Aar, og som det fremgaar af omstaaende Oversigt over Storbritanniens Ægindførsel, er dette sket trods en Formindskelse i den samlede Ægindførsel til England i 1929.

De vigtigste Konkurrenter er den irske Fristat, der i de tre sidste Aar har tilført Storbritannien næsten lige saa mange Æg som Danmark, samt Polen, Holland og Belgien, der hver for sig tilfører det engelske Marked omkring halvt saa mange Æg som Danmark. Danmarks procent-

Englands Indførsel af Æg angivet i Mill. Snese aarlig.

Indført fra:	1929	1928	1926/29
Danmark	33,4	32,0	33,3
Rusland	3,6	10,6	7,1
Polen (inkl. Danzig)	14,3	15,4	16,6
Holland	19,0	16,3	15,4
Belgien	17,8	17,4	14,9
Frankrig	5,2	10,0	5,3
Ægypten	3,4	4,9	4,1
Kina	9,7	5,7	6,7
Irsk Fristat	30,1	31,1	29,5
Andre Lande	13,3	15,4	14,0
Ialt ...	149,8	158,8	146,9
Danmarks Andel heraf:			
i pCt. af Mængden	22,3	20,1	22,7
i — - Værdien	26,3	24,7	27,6

vide Andel i Englands samlede Ægindførsel har i 1929 været 22,3 pCt. eller praktisk talt det samme som Gennemsnittet for Fireaarsperioden 1926—29; men da de danske Æg er en Kvalitetsvare, der betales med en ret betydelig Overpris, repræsenterede Indførselen fra Danmark samtidig 26,3 pCt. af Ægindførselens Værdi.

Tabel 6. Udførselen af Æg.

	1929	1928	1925 —29	1920 —24
Udført Mill. Snese til:				
Storbritannien	30,5	28,6	31,3	30,7
Tyskland	8,5	10,6	8,9	1,6
Sverige	0,2	0,2	0,3	1,2
Andre Lande	0,1	0,1	0,1	2,1
Ialt ...	39,3	39,5	40,6	35,6
Værdi:				
Ialt Mill. Kr.	84,5	84,4	94,1	144,4
Kr. pr. Snese	2,15	2,14	2,32	4,05

Flæsk og Svin. Som man kunde vente efter Nedgangen i Svinebesætningernes Størrelse i 1928, har der

i 1929 ikke været saa meget Flæsk til Udførsel som det foregaaende Aar. Der er udført 248,9 Mill. kg Flæsk og Skinker mod 272,2 Mill. kg i 1928, der danner Rekord-aaret for Flæskeudførsel. Men da de opnaaede Priser gennemsnitlig har været ca. 15 pCt. højere end i de to foregaaende Aar, er Udførselsværdien for Flæsk og Skinker alligevel bleven 26,6 Mill. Kr. større end i 1928, nemlig 488,4 Mill. Kr. mod 461,8 Mill. Kr. i 1928. Da

Tabel 7. Udførselen af Flæsk og Svin.

	1929	1928	1925 —29	1920 —24
Mængde:				
Levende Svin og Grise, Tusinde Stkr.	51,1	45,0	32,8	88,4
Flæsk og Skinker, Mill. kg	248,9	272,2	231,8	122,0
Slagteriaffald, do.	27,6	25,9	25,6	16,3
Værdi, Mill. Kr.:				
Levende Svin og Grise	8,3	5,9	5,3	16,5
Flæsk og Skinker	488,4	461,8	464,6	356,6
Slagteriaffald	19,4	17,8	18,4	11,5
Ialt	516,1	485,5	488,3	384,6
Gennemsnitspris pr. kg Flæsk, Kr. . .	1,96	1,70	2,00	2,92

Udførselen af levende Svin og Grise samt af Slagteriaffald endvidere er forøget saavel i Mængde som i Værdi, er den samlede Udførselsværdi af Svineholdsprodukter bleven 30,6 Mill. Kr. større i 1929 end det foregaaende Aar, nemlig 516,1 Mill. Kr. mod 485,5 Mill. Kr. i 1928. Af den samlede Udførselsværdi falder de 94,6 pCt. paa Flæsk og Skinker, og Udførselen af levende Svin samt Slagteriaffald spiller saaledes en ret ringe Rolle i Sammenligning med Flæskeudførselen.

Ligesom de foregaaende Aar er praktisk talt hele Flæskeudførselen gaaet til Storbritannien, idet kun 1,0 Mill. kg er gaaet til Tyskland og 0,1 Mill. kg til andre Lande. Danmark har da ogsaa i 1929 leveret 53,5 pCt.

af Englands samlede Indførsel af Flæsk og Skinker eller en lignende Part som de to nærmest foregaaende Aar mod kun godt 40 pCt. tidligere.

Som det fremgaar af omstaaende Oversigt, har Englands Indførsel af Flæsk og Skinker i 1929 været ca. 25 Mill. kg mindre end i 1928, og denne Nedgang har fordelt sig nogenlunde proportionalt mellem Danmark og andre Lande. Danmarks vigtigste Konkurrenter blandt de europæiske Lande er iøvrigt Holland, den irske Fristat og Sverige, der alle tre efterhaanden har faaet stigende Betydning paa det engelske Marked, medens Indførselen fra de betydeligste oversøiske Konkurrenter dels er stærkt varierende (Forenede Stater) og dels er i stadigt Aftagende (Canada). I Kraft af Kvaliteten har Danmark dog stadig kunnet holde Stillingen, og det danske Flæsk er da ogsaa i 1929 betalt med en højere Pris end Gennemsnittet for hele Flæskeindførselen til England, thi medens Indførselen fra Danmark beløb sig til 53,5 pCt. af Mængden, androg den samtidig 55,3 pCt. af den samlede Flæskeindførsels Værdi.

Englands Indførsel af Flæsk og Skinker angivet i Mill. kg aarlig.

<i>Indført fra:</i>	1929	1928	1926/29
Danmark.....	252,8	272,6	242,2
Sverige.....	19,3	22,4	19,7
Holland.....	45,8	53,6	42,8
Irsk Fristat.....	25,2	28,2	24,6
Forenede Stater.....	75,0	65,9	80,3
Canada.....	15,1	21,4	30,2
Andre Lande.....	39,7	33,1	31,8
	<hr/>		
Ialt... ..	472,9	497,2	471,6
Danmarks Andel heraf:			
i pCt. af Mængden.....	53,5	54,8	51,4
i — - Værdien.....	55,3	56,2	52,4

Af de udførte levende Svin og Grise er de 87 pCt. gaaet til Tyskland og ca. 10 pCt. til Italien, og af Slagteraffald er ogsaa Størsteparten, nemlig 67 pCt., gaaet til Tyskland, medens ca. 20 pCt. er gaaet til Storbritannien, og Resten er udført til mange forskellige Lande.

De gode Flæskepriser i Slutningen af 1928 og hele Aaret 1929 har iøvrigt animeret saa stærkt til Svinefedning, at der i 1929 blev indført ca. 125,000 Stkr. Smaagrise fra Norge og Sverige mod kun ca. 15,000 Stkr. i 1928, og denne Indførsel repræsenterede en Værdi af 3,9 Mill. Kr. mod 0,4 Mill. Kr. i 1928.

Kød og levende Kvæg. Som det fremgaar af Tabel 8, har Udførselen af levende Kvæg i 1929 været 15,000 Stkr. større end i 1928, og samtidig hermed er Kødudførselen forøget med 2,0 Mill. kg, saaledes at den samlede Stigning i Udførselen af Kvæg og Kød kan regnes at repræsentere ca. 22,400 Stkr. Kvæg eller godt 8 pCt. mere end i 1928.

Tabel 8. Udførselen af dansk Kød og levende Hornkvæg.

	1929	1928	1925 —29	1920 —24
Mængde:				
Levende Kvæg, Tusinde Stkr.....	270,2	255,2	205,6	115,8
Kød af Hornkvæg, Mill. kg.....	4,7	2,7	10,3	12,4
Konserves, Mill. kg.....	2,5	2,5	2,0	0,7
Værdi, Mill. Kr.:				
Levende Kvæg	77,8	75,7	64,1	61,5
Kød af Hornkvæg	4,8	2,5	14,0	24,8
Konserves	6,3	6,3	5,7	2,8
Ialt ...	88,9	84,5	83,8	89,1
Gennemsnitspriser:				
Kr. pr. Stk. levende Kvæg.....	288	297	312	531
Kr. pr. kg Kød.....	1,02	0,95	1,36	2,00

Priserne for de udførte levende Kreaturer er imidlertid gaaet lidt ned, og skønt Kødpriserne er steget, er den samlede Udførselsværdi af Kvæg og Kød derfor ikke forøget saa stærkt som Udførselsmængden, nemlig kun med godt 5 pCt., idet den samlede Udførselsværdi for denne Varegruppe andrager 88,9 Mill. Kr. i 1929 mod 84,5 Mill. Kr. i 1928.

Saa at sige hele Udførselen af levende Hornkvæg er gaaet til Tyskland, idet kun ca. 3 pCt. af Udførselen er gaaet til andre Lande. Dette er derimod ikke Tilfældet med Konserves, idet en meget stor Part af Konservesudførselen er gaaet til Storbritannien, medens Resten er fordelt paa mange forskellige Lande, men kun ganske lidt til Tyskland.

Heste. Hesteudførselen gaar stadig tilbage, og i 1929 er der kun udført 3300 Stkr. Heste mod 5900 Stkr. det foregaaende Aar. Priserne er derimod gaaet lidt op, saaledes at Udførselsværdien knapt er gaaet saa stærkt ned som det udførte Antal.

Tabel 9. Udførselen og Indførselen af Heste og Føl.

	1929	1928	1925 —29	1920 —24
Antal Tusinde Stkr.:				
Udførsel	3,3	5,9	6,4	17,4
Indførsel	12,9	9,5	12,2	6,9
Udførseloverskud	÷ 9,6	÷ 3,6	÷ 5,8	10,5
Værdi, ialt Mill. Kr.:				
Udførsel	2,2	3,9	4,8	23,2
Indførsel	3,3	2,4	3,7	5,9
Udførseloverskud	÷ 1,1	1,5	1,1	17,3
Gennemsnitspriser:				
Kr. pr. udført Hest	662	649	750	1333
Kr. pr. indført Hest	257	251	303	861

Indførselen af Heste (hovedsagelig smaa Heste til Husmandsbrug) har derimod været noget større end i 1928, nemlig 12,900 Stkr. mod 9,500 Stkr. det foregaaende Aar; samtidig hermed er Gennemsnitsprisen ogsaa forøget, og Indførselsværdien er derfor steget fra 2,4 Mill. Kr. i 1928 til 3,3 Mill. Kr. i 1929. Det samlede Resultat af Udenrigshandelen med Heste bliver derfor et Udførselsunderskud paa 1,1 Mill. Kr., medens der i 1928 var

et Udførselsoverskud paa 1,5 Mill. Kr., og i Gennemsnit for Femaarsperioden 1920—24 var dette paa 17,3 Mill. Kr. aarlig.

Kornvarer og Foderstoffer. Som det tildels frem-

Tabel 10. Merindførselen af Kornvarer og Foderstoffer.
(Mill. kg aarlig).

	1929	1928	1925 —29	1920 —24
<i>Uformalet Korn og Majs:</i>				
Hvede.....	300,2	251,5	179,7	84,6
Rug.....	220,2	164,3	187,1	111,9
Byg.....	÷ 30,7	÷ 20,8	÷ 1,2	56,3
Havre.....	48,7	27,9	25,6	10,2
Andre Kornarter.....	6,4	6,3	8,6	9,2
Majs.....	181,6	627,4	497,2	381,4
Ialt...	726,4	1056,6	897,0	653,6
<i>Formalet Korn:</i>				
Hvede.....	64,2	76,7	57,6	32,7
Rug.....	÷ 1,3	÷ 3,8	÷ 3,0	÷ 6,9
Andre Kornarter.....	4,4	5,0	5,4	3,2
Ialt...	67,3	77,9	60,0	29,0
<i>Oliekager og Oliekagemel til Forbrug:</i>				
Bomuldsfrøkager og Solsikkekager. Jordnødkager, Sesamkager, Soya- kager og Soyaskraa.....	432,5	358,1	459,1	253,9
Kokoskager, Palmekager og Palme- kærnelmel.....	367,6	350,9	263,3	209,8
Høfrøkager og Rapskager.....	129,2	106,3	96,2	65,5
Høfrøkager og Rapskager.....	83,3	106,5	90,6	92,8
Andre Slags Oliekager og Oliekage- mel.....	7,4	9,2	14,1	6,0
Ialt...	1020,0	931,0	923,3	628,0
<i>Klid og andre indførte Foderstoffer..</i>				
	136,7	226,8	129,1	58,4
<i>Samlet Merindførsel af Korn og Foder- stoffer. (Heri indbefattet hjemme- producerede Oliekager og Oliekage- mel til Forbrug i Landet).....</i>				
	1950,4	2292,3	2009,5	1369,0

gaar af det foregaaende, er de tidligere Aars Stigning i Kreaturholdet yderligere fortsat, hvorimod Svinebestanden baade i 1928 og 1929 var noget mindre end i 1927. Da Kornhøsten i de to sidste Aar samtidig var usædvanlig stor, maatte man vente en betydelig Nedgang i Indførselen af Korn, men snarest en Stigning i Oliekageindførselen, og dette er da ogsaa bleven Tilfældet.

I Tabel 10 er der meddelt en Oversigt over Merindførselen (dvs. den samlede Indførsel til Forbrug ÷ Udførselen af indenlandske Varer af samme Slags) af Korn og Foderstoffer, og det fremgaar heraf, at den samlede Merindførsel af Kornvarer og Foderstoffer i 1929 har været 342 Mill. kg mindre end i 1927 og 1928, nemlig 1950 Mill. kg mod 2292 Mill. kg i hvert af de to foregaaende Aar. Samtidig har der været en væsentlig Forskydning i Forholdet mellem de enkelte Grupper, idet Merindførselen af uformalet Korn og Majs er formindsket med 330,2 Mill. kg, formalet Korn med 10,6 Mill. kg og Klid og andre indførte Foderstoffer (dog ikke Oliekager) med 90,1 Mill. kg, hvorimod Oliekageindførselen er forøget med 89,0 Mill. kg.

Tabel 11. Merindførselsværdien af Kornvarer og Foderstoffer. (Mill. Kr.).

	1929	1928	1925 —29	1920 —24
Uformalet Korn og Majs	114,6	180,4	159,6	152,3
Formalet Korn	19,2	23,8	19,6	13,8
Oliekager og Oliekagemel til Forbrug:				
Indført	154,6	143,3	146,5	151,2
Hjemmeproduceret	36,1	33,3	27,2	36,0
Klid og andre indførte Foderstoffer .	18,2	31,3	19,1	10,1
Ialt	342,7	412,1	372,0	363,4

Nedgangen i Merindførselen af uformalet Korn falder næsten udelukkende paa Majs, idet Indførselen af denne Kornart har været 445,8 Mill. kg mindre end i 1928,

hvorimod Merindførselen af Vintersæd og Havre er forøget. Af den samlede Indførsel af Oliekager og Oliekagemel i 1929 paa 1020,0 Mill. kg falder de 205,2 Mill. kg paa Hjemmeproduktionen, hvilket er 16,1 Mill. kg mere end i 1928.

For Oliekagernes Vedkommende har Priserne været omtrent de samme som det foregaaende Aar; men for det indførte Korn har Priserne været ca. 7 pCt. lavere end i 1928, og dette i Forbindelse med den mindre Kornindførsel har da bevirket, at den samlede Merindførselsværdi af Korn og Foderstoffer er gaaet ned med 69,4 Mill. Kr., nemlig fra 412,1 Mill. Kr. i 1928 til 342,7 Mill. Kr. i 1929. Som det fremgaar af Tabel 11,

Tabel 12. Udførselen og Indførselen af Frø til Udsæd.
(Mill. kg aarlig).

	1929	1928	1925 —29	1920 —24
<i>Udførsel af danskavlet Frø:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker	—	—	—	0,1
Græsfrø	4,3	7,4	5,4	4,8
Rodfrugtfrø	1,9	1,2	1,4	2,1
Andet Frø	0,4	0,5	0,4	0,7
Ialt	6,6	9,1	7,2	7,7
<i>Indførsel til Forbrug af fremmed Frø:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker	4,6	3,5	3,6	3,8
Græsfrø	0,9	0,9	1,1	1,2
Rodfrugtfrø	1,0	1,1	1,0	1,3
Andet Frø	0,3	0,3	0,3	0,3
Ialt	6,8	5,8	6,0	6,6
<i>Overskudsudførsel:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker	÷ 4,6	÷ 3,5	÷ 3,6	÷ 3,7
Græsfrø	3,4	6,5	4,3	3,6
Rodfrugtfrø	0,9	0,1	0,4	0,8
Andet Frø	0,1	0,2	0,1	0,4
Ialt	÷ 0,2	3,3	1,2	1,1

fordeler denne Nedgang i Merindførselsværdien sig med 65,8 Mill. Kr. paa uformalet Korn og Majs, 4,6 Mill. Kr. paa formalet Korn og 13,1 Mill. Kr. paa Klid, Melasse, Tapiokamel o. lign., hvorimod der for Oliekager og Oliekagemel har været en Stigning i Merindførselsværdien paa 14,1 Mill. Kr.

Frø til Udsæd. I Tabel 12 er der meddelt en Oversigt over de udførte og indførte Mængder Sædefrø, og Tabel 13 giver en tilsvarende Oversigt over Udførselens og Indførselens Værdi. Paa Grund af et ringe Høst-udbytte for flere Frøsorter har Udførselen af Sædefrø i 1929 været betydelig mindre end i 1928, nemlig 6,6 Mill. kg mod 9,1 Mill. kg det foregaaende Aar. Ud-

Tabel 13. Udførsels- og Indførselsværdien af Frø til Udsæd. (Mill. Kr. aarlig).

	1929	1928	1925 —29	1920 —24
<i>Udførsel af danskavlet Frø:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker . . .	0,1	—	—	0,1
Græsfrø	4,5	7,5	5,7	7,9
Rodfrugtfrø	2,7	1,4	1,8	3,7
Andet Frø	1,7	1,5	1,6	2,4
Ialt . . .	9,0	10,4	9,1	14,1
<i>Indførsel til Forbrug af fremmed Frø:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker . . .	5,0	5,2	5,9	9,9
Græsfrø	1,0	0,8	1,1	2,0
Rodfrugtfrø	1,0	1,0	0,9	1,9
Andet Frø	0,5	0,5	0,5	0,6
Ialt . . .	7,5	7,5	8,4	14,4
<i>Overskudsudførsel:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker . . .	÷ 4,9	÷ 5,2	÷ 5,9	÷ 9,8
Græsfrø	3,5	6,7	4,6	5,9
Rodfrugtfrø	1,7	0,4	0,9	1,8
Andet Frø	1,2	1,0	1,1	1,8
Ialt . . .	1,5	2,9	0,7	÷ 0,3

førselsmængden i 1929 er dog ikke særlig meget mindre end Gennemsnittet for Femaarsperioden 1925—29, og Nedgangen i Udførselen falder næsten udelukkende paa Græsfrø. Priserne har imidlertid været lidt højere end i 1928 (for Rodfrugtfør har de endda været betydeligt højere), og som Følge heraf er Udførselsværdien ikke gaaet saa stærkt ned som Udførselsmængden; den samlede Udførselsværdi for Frø har nemlig været 9,0 Mill. Kr. i 1929 mod 10,4 Mill. Kr. i 1928 og 9,1 Mill. Kr. i Gennemsnit for Femaarsperioden 1925—29.

Samtidig med Formindskelsen i Græsfrøudførselen er Indførselen af Bælgplantefrø til Græsmarker gaaet betydeligt op, saaledes at den samlede Frøindførsel i 1929 androg 6,8 Mill. kg, hvilket er nøjagtig det samme som i 1927, men 1,0 Mill. kg mere end i 1928. Da det indførte Bælgplantefrø imidlertid er blevet billigere, er Indførselsværdien for Sædefrø i 1929 nøjagtig den samme som i 1928, nemlig 7,5 Mill. Kr.

Som det fremgaar af det nederste Afsnit i Tabellerne, har Udenrigsomsætningen med Sædefrø i 1929 altsaa været mindre gunstig end i 1928, idet der kun er udført Frø for 1,5 Mill. Kr. mere, end hvad der er indført, medens den tilsvarende Difference i 1928 var 2,9 Mill. Kr. Forholdet er dog noget bedre i 1929 end Gennemsnittet for hver af de to sidste Femaarsperioder.

Gødningstoffer. I Tabel 14 er der givet en summarisk Oversigt over Indførselen af Gødningstoffer, og som det fremgaar heraf, har Indførselen for alle de opførte Grupper af Gødningstoffer været betydelig større i 1929 end i 1928, og for Kvælstofgødninger og Fosforsyregødninger har Indførselen endog været langt større end i noget tidligere Aar. Sammenlignet med det foregaaende Aar er Indførselen i 1929 forøget med 30,7 pCt. for Kvælstofgødninger, 31,3 pCt. for Fosforsyregødninger (inkl. Raafosfat) og 79,5 pCt. for Kaligødninger. Da Priserne som Helhed ikke er meget forskellige fra det foregaaende Aar (lidt lavere for Chilesalpeter og Svovl-

Tabel 14. Indførselen af Gødningsstoffer.

	1929	1928	1925 —29	1920 —24
<i>Mill. kg aarlig:</i>				
Kvælstofgødninger	239,5	183,2	183,0	115,4
Fosforsyregødninger	357,5	272,2	293,2	181,4
Kaligødninger	78,6	43,8	53,2	26,6
Gødningskalk og Mergel	4,1	3,6	3,8	4,5
Ialt ..	679,7	502,8	533,2	327,9
Samlet Værdi, Mill. Kr.	65,0	46,9	56,4	61,5

sur Ammoniak, men højere for Fosforsyregødninger), er den samlede Indførselsværdi steget i et lignende Forhold som de indførte Mængder og udgør 65,0 Mill. Kr. i 1929 mod 46,9 Mill. Kr. det foregaaende Aar. Det siger sig selv, at denne betydelige Stigning i Kunstgødningsindførselen i høj Grad har medvirket til det gode Høst-udbytte saavel i 1929 som i 1930.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1929.

VI.

Beretning fra Statskonsulent Th. J. Brask.

1929 har som sine Forgængere for mig været et Arbejds Aar, idet min Tid har været fuldt optaget, ja, somme Tider lidt til, da det ikke saa sjældent er sket, at jeg skulde være to eller flere Steder samtidig.

Som sædvanlig har jeg det meste af Tiden været paa Rejse, idet jeg uden for mit Hjem har haft 266 Arbejdsdage, der er anvendt paa følgende Maade:

Mejeribesøg. I højst forskellig Anledning har jeg aflagt 79 almindelige Mejeribesøg, enten efter Tilkaldelse eller paa eget Initiativ. I en Del Tilfælde har min Nærværelse været ønsket paa Grund af, at Mejeriet har haft Vanskeligheder med at tilfredsstille Lurmærkebestemmelsernes Krav til Smørkvaliteten, og det er i alle disse Tilfælde lykkedes at faa tilvejebragt en saadan Forbedring af Produktionen, at Lurmærket er bevaret. Det kan til Tider være svært nok at faa Bugt med en saadan Smørfejl, da Aarsagen til den ofte i nogen Grad skjuler sig i Mørke. Tidligere var det som Regel saaledes, naar der var Smørfejl tilstede, at der kunde naas store Fremskridt alene ved Ændringer i Syrningen og Anskaffelse af en ny Syrevækker. Nu er som Regel Syrningen i god Orden, og Fejlens Aarsag maa da søges andet Steds. Den findes ikke sjældent i Kærnetønden eller i altfor medtagne Æltervalser. Den kan findes i Vandet, der maaske har et altfor stort Jernindhold eller indeholder skadelige Bakterier, der nedsætter Smørrets Holdbarhed. I saadanne Tilfælde er

der mange Steder opnaaet stor Fremgang i Kvaliteten ved at benytte Filteranlæg til Udfældning og Tilbageholdelse af Jernforbindelserne eller Filtre, som er særlig indrettet paa at fraskille Bakterier.

Min Bistand har ogsaa ret ofte været ønsket af Hensyn til Smørkvaliteten, selv om der ikke har været særlig fremtrædende Fejl tilstede, ligesom jeg ikke sjældent benytter Lejligheden til at se ind paa et Mejeri, naar jeg ved en eller anden Smørbedømmelse har set, at der har været Fejl ved vedkommende Mejeris Produktion. En Del af Mejeribesøgene har været foraarsaget af Planer om Nybygning, Ombygning eller Anskaffelse af større Ny-anlæg af en eller anden Art, ligesom jeg ikke saa sjældent har været tilkaldt for at holde Foredrag for Mejeriets Leverandører om et eller andet fagligt Emne.

L a g e r b e d ø m m e l s e r. 192 Gange har jeg deltaget i Bedømmelse af Holdbarhedsprøver paa 14 forskellige Smørlagre, beliggende i Odense, Vejle eller Esbjerg. Dette Arbejde har tildels været noget forceret, idet det er nødvendigt at tage flere Bedømmelser samme Dag for at kunne deltage i saa mange som muligt. Disse Bedømmelser har efterhaanden faaet en meget stor Betydning, ikke alene fordi det gennem dem er muligt at faa bedømt en Prøve fra hvert dansk Mejeri ugentlig, men især fordi de efterhaanden mere og mere kommer ind i en saadan Gænge, at de giver rigtig og grundig Besked om det, man spørger om, nemlig Smørrets Holdbarhed. Det er nu saaledes, at intet Mejeri kan køre frem med en Smørfejl gennem længere Tid uden at vide Besked derom, og de Tilfælde, hvor en paavist Smørfejl ikke søges rettet snarest, kan let tælles.

M ø d e r. Jeg har deltaget i godt en Snes Møder af forskellig Art, saasom Generalforsamlinger i lokale Mejeriforeninger eller Mejeristforeninger, Delegeretmøder i forskellige Hovedforeninger, hvoraf skal nævnes: De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift og Foreningen af jydsk Landboforeninger, Mejeriernes Fællesorganisa-

tion, Jydske Mejeriforeninger og dansk Mejeristforening, ligesom enkelte Møder i det kongelige danske Landhus-holdningsselskab og det aarlige Konsulentmøde. Som Medlem af de respektive Udvalg har jeg deltaget i en Del Udvalgmøder i Statens Mejeriudvalg, Udvalget til Forberedelse af Konsulentmøder og Udvalget for 34. jyske Mejeriudstilling.

Foredrag. Jeg har holdt 18 Foredrag af faglig Art, f. Eks. om Mælkebehandling, Foderets Indflydelse paa Smørrets Kvalitet, Mælkens Afregning og Fedtbestemmelse. Der er stadig god Fart i Mejeriernes Overgang til Afregning af Mælken efter Fedtindhold, og det ser ud til, at alle danske Mejerier i Løbet af faa Aar faar den Sag i Orden. Der er ogsaa Fremgang at notere med Hensyn til Mælkebedømmelsen, idet flere og flere Mejerier tager Reduktaseprøven i deres Tjeneste og gaar over til i nogen Maade at betale Mælken efter dens Kvalitet.

Udstillinger. 6 Gange har jeg været Dommer ved de lovbefalede Smørbedømmelser paa Forsøgslaboratoriet.

Jeg har været Dommer ved 33 Bøtteudstillinger i Kredse. Disse Udstillinger menes fra enkelte Sider at have udspillet deres Rolle; men den Tilslutning, de har, baade af Udstillere og Besøgende taler et andet Sprog. Som Lærested for Smørdommere har de i mange Kredse oplevet lidt af en Fornyelse derved, at Undermejeristerne har faaet Lov at være med. Udstillingernes Værdi er forøget derved, at der nu ret ofte udstilles Ost, ligesom i mange Tilfælde et fælles Kaffebord medvirker til at samle de besøgende om Drøftelse af foreliggende faglige Emner.

Ved Lands-Mejeri-Udstillingen i »Forum« var jeg Dommer for Smør, og ved Forsøgsostedustillingerne i Odense og Horsens var jeg Ostedommer, ligesom jeg ret ofte ogsaa bedømmer Ost, naar der udstilles Ost ved Bøtteudstillingerne.

To Gange har jeg deltaget i Ostelagerbedømmelse paa omkring en Snes Mejerier i Sydøstjylland, hvilket praktisk talt er alle de Mejerier i dette Omraade, der laver

Ost i væsentligt Omfang. Ostelagerbedømmelsen er et udmærket Led i Bestræbelserne for at forbedre vor Oste-
produktion, og den virker ikke alene belærende for de,
der faar deres Lager bedømt. Jeg har ogsaa Indtryk af,
at de Mejeribestyrere, der deltager som Dommere, som
Regel faar et udmærket Udbytte med hjem.

Som Fællescensor i Kemi har jeg overværet Afgang-
prøverne paa Mælkeriskolerne Dalum og Ladelund.

Mit Hjemmearbejde har foruden en ret omfattende
Korrespondance pr. Brev og Telefon bestaaet i at mod-
tage Besøg af saavel Ind- som Udlændinge, der ønskede
at drøfte faglige Spørgsmaal med mig, samt i at skrive
en Del faglige Artikler i Dags- og Fagpressen. Angaaende
Landsudstillingens Smørafdeling affattede jeg en kortere
Oversigt til Dagspressen og en mere omfattende Rede-
gørelse til Fagbladene. Endelig skal jeg nævne, at jeg
som i tidligere Aar har udarbejdet en Oversigt til Tids-
skrift for Landøkonomi over Mælkeribruget i Danmark
i det forløbne Aar.

Udkomne Bøger.

Dyrkningsforsøg med Rugsorter 1916—1918 og 1921—1927. Ved *J. C. Larsen*. 44 Sider. — Forsøg med forskellige Former og Mængder af Kalk samt forskellig Gødskning ved Kultivering af raa Højmose. Ved *C. J. Christensen*. 52 Sider. — Forsøg med Plantesygdomme og Jordtræthed. Ved *Ernst Gram*. 42 Sider. — Forsøg med Saamaade og Saatid for Vinterhvidkaal (høj Amager) 1925—1928. Ved *Edv. Christiansen*. 15 Sider. — 231.—34. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plante-kultur. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Danmarks Erhvervs- og Samfundsliv. En Lærebog i Danmarks Statistik. Af Professor *Jens Warming*. 4. (sidste) Hefte. (G. E. C. Gads Forlag, Kbhvn.).

Statistisk Aarbog 1930. Udgivet af Det statistiske Departement. 289 Sider. (G. B. N. F., Kbhvn.). Ved Ordningen af Stoffet har Departementet i alt væsentligt fulgt den samme Plan som i de nærmest foregaaende Aargange. Af nye Tabeller af Interesse for Landbruget skal nævnes tre, nemlig Kolonihaver, Kreaturholdet den 15. Juli 1929, der oplyser Antallet af »mindre Kreaturer«, d. v. s. Geder, Faar, Kaniner, Fjerkræ og Bistader, og Anvendelsen af Kunstgødning i Landbrugsaaret 1927—28 (svarende til Oplysningerne i Tidsskrift for Landøkonomi, Hefte 9, Side 516).

Senkvartære Studier fra Mors. Af Dr. phil. *Knud Jessen*. Udgivet af Danmarks geologiske Undersøgelse. (IV. Række, Bd. 2, Nr. 5). 22 Sider. (Kbhvn.).

Bjørnen (*Ursus arctus L.*) i Danmark. Af Dr. phil. *Knud Jessen*. Udgivet af Danmarks geologiske Undersøgelse. (IV. Række, Bd. 2, Nr. 6). 16 Sider. (Kbhvn.).

Compte rendu de la Réunion géologique internationale à Copenhague 1928. Af Dr. phil. *V. Nordmann* og Dr. phil. *Victor Madsen*. Udgivet af Danmarks geologiske Undersøgelse. 270 Sider. (Kbhvn.).

Enkeltprøver og Nyhedsprøver. 61. Beretning fra Statens Redskabsudvalg. 33. Meddelelse fra Nyhedsudvalget. Afgivet af Dommerudvalget ved Statskonsulent *Anton Christensen*. — Beretningen omhandler Gødningsspredere, Ajlespredere, Engplove m. m. 103 Sider. (August Bangs Boghandel, Kbhvn.).

Elite-Stambog over Heste af jydsk Race. V. Bind. Hopper 12063—12172. Hingste 1776—1789. Udarbejdet af Statskonsulent *Aug. Kjær*. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring for Heste af jydsk Race. 188 Sider. (Aarhus).

Mindre Meddelelser.

Konkurrence mellem hele, velledede og lønnende Høsehold og Dannelse af Avlscentre. »Fællesudvalget for Fjerkræavl« indbyder herved Medlemmer af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Landboforeningerne, Dansk Andels Ægexport og Husmandsforeningerne til at deltage i en Konkurrence mellem hele, velledede og lønnende Høsehold.

1. Konkurrenceaaret gaar fra 1. Novbr. 1930 til 31. Oktober 1931.
2. Ansøgerne, der melder sig til Konkurrencen, maa forud for denne besvare et Spørgeskema, der paa Forlangende udsendes fra Bedømmelsesudvalget, hvorefter der tilstilles de antagne Ansøgere bl. a. Regnskabsbog, Stambog, Æglægningslister samt Regler vedrørende Konkurrencen.
3. Foruden Ærespræmier uddeles flere 1ste, 2den, 3die og 4de Præmier paa henholdsvis 150, 90, 60 og 30 Kr. Det samlede Præmiebeløb androg sidste Konkurrenceaar 3560 Kr.
4. Hensigten med Konkurrencen er at udpege og præmiere lønnende Høsehold, hvor Avlen tillige ledes efter en bestemt Plan, og hvor der gennemføres en nøje Orden, Renlighed og Kontrol, daglig Regnskabsføring, saa de præmierede Hold kan danne et godt Eksempel til Efterfølgelse for andre Høseholdere ved Siden af at være Spredningssteder for gode Rugeæg og Avlsdyr.

Anmeldelse om Deltagelse i Konkurrencen indsendes til Bedømmelses-Udvalgets Adresse: Fællesudvalget for Fjerkræavl, Sortedamsdossering 63 A, København Ø, inden 20. Oktober.

Bestyrelsesmøde i Landhusholdningsselskabet er fastsat til Onsdag den 15. Oktober, Kl. 1¹/₂.

Hestene i 1929.

Af Statskonsulent *Aug. Kjær.*

Naar en Landbrugsgren, og tilmed en saa langsom Forretning som Hesteavl nu en Gang er, først har faaet Ry paa sig som lidet lønnende, ja nogle paastaar endog tabgivende, saa er det naturligt, at Smaalysninger i Fremtidsudsigterne ikke kan gengive Folk Troen til hurtig Bedring og fremkalde forøget Interesse for Hesteavl.

Da Hesteeksporten saa langt fra har været bedre i 1929, ligger det ligefor, at dette Aar, som adskillige af sine Forgængere, vil blive henregnet til de Modgangsaar, i hvilke den danske Hesteavl paa en vis Maade kan siges at have været i Smeltediglen. Det maa haabes, at det forældede og mindre tidssvarende, der maaske var knyttet til Avlen, da lige saa stille maa glide ud, og Arbejdet til Avlens Fremme lægges an paa at tjene den Fremtid, som sikkert endnu er Hesteavlens beskaaren.

At der vedblivende er Brug for Heste, faar vi et Indtryk af ved at sammenholde Tællingsresultaterne fra de sidste 10 Aar, som tildels er anført i Tabel I. Fra 1928 er den samlede Hestebestand gaaet frem med ca. 1800 Stk., en Fremgang der skyldes, at Antallet af arbejdsdygtige Heste — Hopper og Vallakker, 3 Aar og derover — samt Føl er forøget stærkere, end Antallet af Plage og Hingste er gaaet tilbage.

Antallet af Hingste viser sig at være i fortsat Nedgang, selv om en saadan paa 84 Stk. sikkert ikke er af faretruende Art, naar Nedsættelsen er foretaget fra den rigtige Ende. Vi har endnu en meget rigelig Forsyning af

Tabel I.

	Hele Landet							
	1929	1928	1927	1926	1925	1924	1922	1920
Hingste, 3 Aar og derover.....	3651	3735	3880	4128	4251	4227	4818	4982
Vallakker, 3—6 Aar.....	55922	57570				75701	79594	76448
—, 6—11 -	110990	107447				83151	70469	64690
—, 11 Aar og derover..	51738	53149				58123	63951	65955
Ialt Vallakker..	218650	218166	220083	226878	221893	216975	214014	207093
Hopper, 3—6 Aar.....	56812	58638				77934	82309	86228
—, 6—11 -	117776	114515				99272	89452	86235
—, 11 Aar og derover....	65506	63660				59257	61261	62774
Ialt Hopper...	240094	236813	245076	250666	242079	236473	233022	235237
Plage, 1—2 Aar.....	20114	20553				34807	44250	58348
—, 2—3 -	14505	18712				28390	41021	41404
Ialt Plage...	34619	39265	36626	39702	36059	63197	85271	99752
Føl, under 1 Aar.....	23583	20809	19060	27031	32053	27065	38648	54713
Tilsammen...	520597	518788	524725	548405	536335	547937	575773	601777

Hingste her i Landet, rent ud sagt adskilligt flere end gavnligt for Hesteavlens Tarv. Ser man paa Tabel I, viser denne en betydelig Nedgang i Hingstenes Antal siden 1920, men selv om der i de senere Aar har været Bestræbelser i Retning af at bringe Hingsteholdet i endnu bedre Overensstemmelse med Føltillæget, saa synes Forholdet kun lidet ændret til det bedre. At der endnu udfoldes en betænkelig Flothed med Hensyn til Hingsteholdets Stør-

relse, fremgaar af, at det gennemsnitlige Antal af bedækkede Hopper pr. Hingst — 3 Aar og derover — i 1929, ligesom i Fjor, ligger omtrent ved 8. Dette Tal er i sig selv saa talende, at man skulde tro, at det snart maatte gaa op for Folk, at det i Almindelighed er en daarlig Forretning for dem selv at spekulere i at holde mindre gode Hingste til Bedækning, og at Avlen gavnes ved, at de ophører dermed. Naar det desuagtet viser sig, at der vedblivende er mange, der indlader sig paa denne Spekulation, saa tager jeg det som et Udtryk for, at der stadig er Hoppeejere, der ved at benytte mindre gode Hingste gør disse Folk Spekulationen let. De daarlige Hingste bedækker maaske for en mindre, men i Virkeligheden alt for høj Pris. Man bør lægge sig paa Sinde, i hvilken Grad Benyttelse og Udnyttelse af de gode Hingste er afgørende for en Avls Stilling og Fremtid. I andre Lande søger man gennem den tvungne Kaaring at hindre Benyttelsen af daarlige Hingste, herhjemme søger man gennem Oplysning og ved at foreholde den enkelte hans Ansvar overfor sig selv og Sagen at formaa ham til at forsage de daarlige og udnytte de gode Hingste.

I en Tid som den, der ligger for i Øjeblikket, skulde der jo være et særlig godt Grundlag for et saadant Oplysningsarbejde. Men desværre staar jeg — og vel forøvrigt mange andre — saa ofte overfor en Udtalelse om, at Hoppen er for daarlig til at holde til en god Hingst, for hvilken der forlanges 10—15 Kr. mere i Bedækningspenge, at der er al mulig Anledning til at fremhæve, at saafremt der i en Tid som den foreliggende i det hele taget er Anledning til at holde en saadan Hoppe til Hingst, da maa den føres til en god, der kan forvente at give et Fremskridt, thi i en for Hesteavl daarlig Tid at føre en daarlig Hoppe til en daarlig Hingst, hvad Race saa end denne tilhører, det er og bliver Spil i Lotteriet med en til Vished grænsende Sandsynlighed for et daarligt Resultat.

Under de frie Forhold, hvorunder Hesteavlens arbejder

her i Landet, kan det derfor ikke betones stærkt nok, hvilken betydningsfuld Rolle det spiller, at ikke alene de bedste, men ogsaa de gode Hingste, udnyttes fuldt ud.

Det er Kvalitetsavlen, der skal bære den danske Hestavl gennem Krisen, og her er Udnyttelsen af de gode Hingste det bedste Hjælpemiddel. Der er Gang efter Gang peget herpaa, men om dette Oplysningsarbejde har medført en bedre Udnyttelse af de gode Hingste, savner jeg fornødent Grundlag for at udtale mig om. Jeg tror og haaber det, men siden Statsdyrskuekommissionens Ophevelse foreligger der ikke offentliggjorte Oplysninger om, hvor mange Hopper de præmierede Hingste over 4 Aar har bedækket, og jeg er ikke en Gang klar over, om Hingsteejerne altid spørges derom. At det paa mange Maader vilde være af Betydning at faa Klarhed herover, er givet, ikke mindst som et Hjælpemiddel i Kampen for en bedre Udnyttelse af de gode Hingste. Selv om jeg tror, at der er nogen Fremgang, saa er jeg ikke i Tvivl om, at de præmierede, ældre Hingste kunde bedække langt flere Hopper, end de gør, og at de mindre gode, for ikke at sige de daarlige Hingste, endnu bedækker et uforholdsmæssigt stort Antal Hopper og derved virker som en Hemsko paa Avlens Fremgang. Jeg føler det som en for mig uafviselig Pligt at fremhæve dette samt at pege paa, at baade Hingste- og Hoppeejere under de herskende frie Forhold har et Ansvar, thi i samme Grad, de føler dette og handler derefter, vil det tjene Avlen og forøge dens Muligheder for at komme over den Krise, som Konjunkturerne har beredt den.

De arbejdsdygtige Heste er blevet forøget med ca. 3765 Stk. Til Dels som Følge af det store Føltillæg i Aarene under og lige efter Verdenskrigen var den arbejdsdygtige Hestebestand meget stor i Aarene 1925—27, saaledes i 1926 ca. 477,000 Stk., den dalede derefter og kom i 1928 ned paa ca. 455,000, men steg saa som anført i 1929, og det er vist ikke uberettiget at mene, at denne Stigning er et Udtryk for, at Nedskæringen i 1928 har været for stor,

thi endnu den Dag i Dag er Parolen stadig: »Ikke flere Heste end strængt nødvendigt«, ja nogle siger endog: »saa faa Heste som muligt«.

Sammenlignet med 1920 har vi nu ca. 16,500 arbejdsdygtige Heste flere end den Gang. Vel kan det indvendes, at vi i 1920 havde ca. 27,000 2—3-aarige Plage flere end nu, men disses Arbejdsydelse var sikkert langt mindre end de ca. 16,500 ældre Hestes. Og netop paa Baggrund af den for Hestene mindre gunstige Vind, der har blæst i det sidste Tiaar, kan jeg ikke se andet, end at de anførte Tal taler højlydt om, at Hestene stadig er en Nødvendighed, der ikke er afsvækket i den Grad, som mange er tilbøjelige til at mene. Den videre Udvikling i Anvendelsen af de mekaniske Kræfter gennem Automobile og Tractorer har saaledes langtfra gjort Hestene overflødige, selv ikke i en Tid, hvor Anvendelsen af Automobile og Tractorer havde al Modens Tiltrækning.

Erfaringerne fra sidste Tiaar er derfor ikke saa trøstesløse for Hestenes Fremtid, som mange giver Udtryk for. Hertil maa yderligere føjes, at saafremt Kornpriserne i en længere Tid holder sig paa et forholdsvis lavt Niveau, vil Hestene sikkert have Overtaget i økonomisk Henseende. Det vil heller ikke være uberettiget at erindre om, at Hestene i de fleste Landbrugsbedrifter kan tage Foderet fra »egen Butik«, medens Benzin maa erhverves andet Steds fra.

At Anvendelsen af Heste i Købstæderne og paa Ejendomme uden Jord er gaaet stærkt tilbage, er almindelig bekendt og med Hensyn til Tilbagegangens Størrelse i Perioden 1923—29, da fremgaar denne af efterfølgende Tabel II.

Tilbagegangen er saaledes reelt som forholdsvis størst i Landdistrikterne. I 1923 udgjorde Hestene paa Ejendomme uden Jord 6,9 pCt. af den samlede arbejdsdygtige Hestebestand, men i 1929 kun 4,2 pCt. Tallene bringer os Bud om, at Anvendelsen af Heste udenfor Landbruget ikke tilnærmelsesvis spiller den Rolle for

Tabel II. Antal Heste paa Ejendomme uden Jord.

	1929	1923	Tilbagegang
Hovedstaden.....	5778	8241	2463 = 30 %
Provinsbyerne.....	6502	10630	4128 = 39 %
Landdistrikterne.....	6785	12451	5666 = 45 %
	19065	31322	12257 = 39 %

den danske Hesteavl, som Folk er tilbøjelige til at mene, selv om det stærkere og hurtigere Slid af Hestene udenfor Landbruget bevirker en forholdsvis større Afgang, hvilket medfører, at disse Heste faar en større Betydning for den Avl, der leverer disse Heste, end det direkte fremgaar af Tallene.

I 1923 fandtes der paa Landbrugsejendomme 420,959 arbejdsdygtige Heste, men i 1929 449,679, en Fremgang paa ikke mindre end 28,720 Stk. Landbruget har altsaa stillet betydeligt større Krav om arbejdsdygtige Heste i 1929 end i 1923. Dette er af afgørende Betydning for Hesteavlen her i Landet, thi det er Landbruget, der ikke alene er den store Forbruger, men dets Efterspørgsel efter Heste er stigende, derfor maa Landbrugets Krav mere end nogensinde være bestemmende for Avlens Retning.

Men er den arbejdsdygtige Hestebestand saaledes tal-mæssig blevet ændret i det sidste Aar, er det ogsaa Tilfældet i aldersmæssig Henseende, idet Antallet af Heste i Alderen fra 3—6 Aar igen er gaaet tilbage, nemlig med 3474 Stk. eller ca. 3 pCt. Medens vi i 1920 havde 162,676 Heste af denne Aldersklasse, er vi nu kommet ned paa 112,734. I 1929 havde vi 228,766 Heste i Alderen fra 6—11 Aar mod 150,925 i 1920. Her faar vi et slaaende Bevis for, i hvilken Grad det danske Landbrug forlader den gamle Metode at arbejde med Heste, der gaar til Penge, og nu i langt højere Grad benytter Heste, der gaar fra Pengene; med

andre Ord man slider Hestene op. Sammenligner vi 1928 og 1929, saa viser Tællingerne, at denne Overgang stadig er i Udvikling, idet der i 1928 var 221,962 Heste i Alderen 6—11 Aar, eller en Fremgang paa 6804 Stk. De gamle Heste — 11 Aar og derover — er tiltaget med 535 Stk. fra 1928 til 29. Det er Hopperne af denne Aldersklasse, der er gaaet frem i Antal, medens Vallakkerne er gaaet tilbage. Nogen Forklaring herfor formaar jeg ikke at give.

Selv om vor Hestebestands Arbejdsevne endnu ikke kan siges at være forringet ved denne Forøgelse af Gennemsnitsalderen, saa indebærer denne dog en Fare for Fremtiden, ikke mindst som Følge af, at Bestanden af Plage og Føl ligger adskilligt under det normale, hvorfor de kommende Aar, saafremt der ikke finder en meget stor Indførsel Sted af unge Heste, maa vise en betydelig Nedgang i Antallet af unge og en Tilvækst af de ældre Heste, saaledes at Hestenes Gennemsnitsalder yderligere forøges.

Hvad den naturlige Afgang i Tiden 1928—29 angaar, da har den været ca. 26,000 Stk. mod ca. 28,500 i 1927—28 og ca. 46,000 i 1926—27. Denne Nedgang i den naturlige Afgang skyldes maaske, at Brugen af Heste i Byerne og paa Landevejen er gaaet tilbage, thi det er jo givet, at Sli-det disse Steder er større og bevirker en kortere Levetid for Hestene dér end paa Landet. Hertil maa yderligere føjes, at man sikkert mange Steder indenfor Landbruget holder Hestene længere end tidligere, hvilket utvivlsomt har været medvirkende til, at den ringe Indsats af unge Heste ikke har medført et endnu større Begær efter Heste fra det hjemlige Forbrugs Side. Men selv om den naturlige Afgang saaledes har været i Tilbagegang de sidste Aar, saa maa man erindre, at Hestenes Levetid er begrænset, og som Hestenes Gennemsnitsalder forøges, idet der bliver flere og flere gamle Heste, maa den naturlige Afgang blive større.

Overfor Forventning om en større Afgang knytter Interessen sig selvfølgelig til Udsigterne for dennes Dækning

gennem det hjemlige Tillæg, og her er Udsigterne alt andet end lyse, idet Plagene mellem 2 og 3 Aar er gaaet tilbage med 4207 Stk. Aargangen mellem 1 og 2 Aar viser et noget bedre Forhold, her er Tilbagegangen kun 439. Skal Hestebestanden i 1930 opretholdes i sin nuværende Størrelse, maa Følgen blive, at Eksporten maa gaa stærkt tilbage, og i hvert Fald Indførslen forøges i høj Grad. For 1931 maa der regnes med, at der skal være et Par Tusinde Plage flere til Raadighed end i 1930, men hvis den naturlige Afgang allerede paa dette Tidspunkt skulde være i Opgang, kan denne Forøgelse af det til Raadighed værende Erstatningsmateriale snart opvejes.

Under denne Synsvinkel maa Forøgelsen af Føltillæget i 1929 paa 2594 Stk. siges at have været i høj Grad paa krævet. Føltillæget ligger vedblivende adskilligt under Afgangen, og da der i 1929 kun er bedækket 29,026 Hopper mod 29,750 i 1928, synes Udsigterne til, at Danmark i de nærmeste Aar kommer op til et Føltillæg, der vil være i Stand til at dække Afgangen, alt andet end lyse.

Selv om den endelige Bearbejdning af Resultaterne af Kreaturtællingen den 15. Juli 1929 endnu ikke foreligger, saa jeg i det foregaaende har været nødsaget til at holde mig til den foreløbige Beretning, findes der i denne nogle ret interessante Oplysninger om Antallet af fremmede Smaaheste her i Landet; se Tabel III.

Tabel III. Antal fremmede Smaaheste.

	1929	1923	1914	1898
Islandske	17869	20853		
Russiske	44981	37632		
Andre	14981	13804		
I alt...	77278	72289	87250	25602

Som man vil se, steg Antallet af Smaaheste meget stærkt i Aarene fra 1898 til 1914. Under Krigen formindskedes

deres Antal, vel nok paa Grund af at Indførslen fra Rusland var standset. I denne Periode tog Anvendelsen af »Islændere« stærkt til. Til Trods for at Udstykningen i Aarene efter Krigen og til Nutiden har taget forøget Fart, er Antallet af fremmede Smaaheste endnu ikke naaet op til, hvad det var før Krigen, selv om der siden 1923 har været en Fremgang paa 4989 Stk. eller i Gennemsnit ca. 830 om Aaret.

Naar man betænker, at der i Aarene 1924—29 er indført 69,127 Heste, forbavses man uvilkaarligt over, at Antallet af fremmede Smaaheste ikke er større. Drages Forøgelsen i Antal, 4989, fra de 69,127 og desuden Indførslen af større Heste, har en Indførsel i Løbet af 6 Aar paa ca. 62,000 Stk. været nødvendig for rundt regnet at opretholde en Bestand af Smaaheste paa ca. 72,000, eller gennemsnitlig 10,300 om Aaret, en Fornyelsesprocent paa over 14. Disse fremmede Smaaheste var jo ved Indførslen praktisk talt alle over 3 Aar og henhører derfor i den arbejdsdygtige Klasse.

Under normale Forhold regner man, at en aarlig Følprocent paa ca. 7 vil være tilstrækkelig til Bestandens Opretholdelse. Imidlertid opnaar jo en Del af Føllene aldrig at blive 3 Aar, og paa Baggrund heraf synes denne høje Fornyelsesprocent for de fremmede Smaaheste endnu højere, saa man nok med god Ret kan spørge, hvad Grunden hertil er.

Det er muligt, at der er andre Aarsager, men jeg mener dog, at der kun er Grund til at fæstne Opmærksomheden paa to, nemlig, at den store Afgang enten kan skyldes, at disse Heste har en kortere Levetid og er mindre modstandsdygtige end de hjemmefødte, eller at Bestanden af fremmede Smaaheste i Perioden 1923—29, paa Grund af Indførslens delvisé Standsning under Krigen, har haft en saa høj Gennemsnitsalder, at den naturlige Afgang maatte blive større end normal.

Det vil sikkert være i høj Grad tiltrængt gennem en nærmere Undersøgelse at skaffe Klarhed over disse

Spørgsmaal, thi er Aarsagen til den høje Fornyelsesprocent, at de fremmede Smaahestes Modstandsdygtighed er mindre og deres Levetid kortere, end Tilfældet er for de danskfødte Heste, saa arbejder man i de Brug, hvor de fremmede Smaaheste anvendes, med en forholdsvis dyr Hestekraft, dyrere end man er tilbøjelig til at tro. Vel ligger Priserne for den Slags Heste nominelt lavere end for de danske, men tages Hensyn til Kvaliteten, da ændres Forholdet. Skal det saa yderligere vise sig, at de fremmede Smaaheste har en større Afgang end de danske Heste i Almindelighed, forrykkes Forholdet yderligere til Ugunst for de førstnævnte.

Skyldes derimod den store Fornyelsesprocent, at de fremmede Smaaheste, som vi i Perioden 1923—29 havde her i Landet, som Følge af den i Krigsaarene delvis standse Indførsel var af en særlig høj Gennemsnitsalder, da vil den Del af Erhvervslivet, der benytter danske Heste, og som har undladt at lægge Føl til i de sidste 10 Aar, faa et Varsel om, at man ikke ustraffet kan undlade at skænke en langsom Forretning, som Hesteavlens er, den nødvendige Interesse. Hvis saavel Hesteforbruget som Føltillæget holder sig paa den nuværende Højde, maa den Tid ikke være særlig fjern, da vore større, danskfødte Arbejdshestes Gennemsnitsalder bliver saa høj, at Fornyelsesprocenten vil stige stærkt. Naar denne op paa 14, som for de indførte Smaaheste, og vi forudsætter en Hestebestand af »Hjemmefødninger« af samme Størrelse som nu, ca. 380,500 Stk., vil et Føltillæg paa over 53,500 Stk. aarligt være nødvendigt for at opretholde Bestanden, og saa er der endda intet Hensyn taget til, at ikke saa nær alle Føllene naar at blive Arbejdsheste, ligesom der selvfølgelig ingen kan blive til Eksport, uden at der gennem Indførsel andet Steds fra skaffes Dækning.

Mange Smaabrug benytter fremmede Heste af Russer-typen; for dem er det af Betydning at faa Klarhed over, om de arbejder med en uforholdsmæssig dyr Hestekraft,

som tilmed hentes fra Udlandet, hvorved dansk Kapital mindskes, men for danske Hesteforbrugere saavel som Hesteopdrættere er det af ikke mindre Betydning at faa alt det frem, der kan bidrage til at kaste lidt mere Lys over Hesteholdets og Hesteavlens Stilling i den kommende Tid.

Ved i nærmere Enkeltheder at sammenligne Regnskaerne fra et større Antal Forsikringsforeninger for saavel smaa som større Heste, at undersøge disses Alder ved Afgangen, samt, hvis Statistisk Departement har eller i Løbet af kortere Aaremaal kunde fremskaffe, Oplysninger om de fremmede Smaahestes Aldersfordeling, maa jeg formene, at det fornødne Materiale til at danne sig et begrundet Skøn over, hvor Aarsagen til den store Fornylsesprocent for de fremmede Smaaheste skal søges, er til Stede. Viser det sig saa, at det er den kortere Levetid, der er Aarsagen, vil Smaabrugene sikkert i højere Grad søge danske Heste; er det derimod den højere Gennemsnitsalder, der bevirker den større Afgang, vil de øvrige Hesteforbrugere, men især Opdrætterne, faa et begrundet Varsel om at træffe Foranstaltninger for at afbøde de Ulemper, som — hvis Hesteforbruget og Føltillæget holder sig uforandret i den kommende Tid — sikkert vil komme.

For et Landbrugsland som Danmark, med dets mange mindre og middelstore Brug, vil Hestemangel, ja blot Knaphed paa Heste, sikkert være noget af en Ulykke. Vel peger mange paa Tractorerne som Afløsere, men vil de passe i saadanne Brug, dyre som de er, hvor saavel Anskaffelse som »Foder« maa ske ved direkte Pengeudlæg, medens Hestene i mange Tilfælde kan erhverves og fodres fra »den hjemlige Butik«. Hertil kommer endvidere, at den Krise, der nu gennem en Aarrække har knuget dansk Hesteavl, har afsvækket Interessen for denne Landbrugsgren og bragt Tillæget betydeligt ned under det, der kræves for at dække Afgangen, ikke er noget lokalt Fænomen, men derimod af international Art. Vel har vi hidtil kunnet erholde Smaaheste nok fra Randstaterne og Polen,

men vi maa gøre os klart, at denne Import nu, selv om den synes stor, er betydelig mindre end i Aarene før Krigen. En forøget Efterspørgsel efter den Slags Heste vil sikkert bringe Priserne i Vejret. Hvad derimod de større Heste angaar, da har der saavidt mig bekendt overalt fundet en meget stærk Nedskæring Sted i Føltillæget, og for de europæiske Landes Vedkommende vil sikkert kun faa være i Stand til at yde os nævneværdig Hjælp, hvis vi skulde komme i Trang for Heste. Et kan vi imidlertid gøre sikker Regning paa, at de Heste, vi skal indføre, med Hensyn til Velegnethed for vore Forhold ikke staar paa Højde med vore egne, medens Prisen nok skal blive høj.

Til Trods for at Tællingerne saaledes viser, at den Krise, der siden Verdenskrigen har knuget den danske Hesteavl, nu begynder at brede sig til Hesteholdet, har Omsætningen af »fuldtandede« Heste, og særligt Udførslen af saadanne, været treven. Særlig Eksporten har i 1929 været betydelig mindre end Aaret forud, idet der kun udførtes 3277 Heste til en anslaaet Værdi af 2,711,000 Kr. mod 5940 i 1928 til en anslaaet Værdi af 3,855,000 Kr., eller en talmæssig Tilbagegang paa 2663 Stk., medens Udførselsværdien er dalet med 1,684,000 Kr. Gennemsnitsprisen for de udførte Heste og Føl var saaledes i 1928 ca. 653 Kr., men i 1929 10 Kr. højere, eller 663 Kr.

Nedenfor er der givet en Oversigt over Udførselns Forde-
deling fra Uge til Uge i de to sidste Aar.

I Ugen	29. Decb. 1928 til	4. Januar 1929	100 Heste, i 1928	194.
- —	5. Jan. 1929	- 11. —	290 — - —	255.
- —	12. —	- 18. —	10 — - —	129.
- —	19. —	- 25. —	70 — - —	263.
- —	26. —	- 1. Februar . . .	3 — - —	84.
- —	2. Februar	- 8. —	138 — - —	254.
- —	9. —	- 15. —	27 — - —	300.
- —	16. —	- 22. —	53 — - —	61.
- —	23. —	- 1. Marts	44 — - —	189.
- —	2. Marts	- 8. —	218 — - —	157.
- —	9. —	- 15. —	64 — - —	65.
- —	16. —	- 22. —	258 — - —	264.
- —	23. —	- 29. —	59 — - —	19.

I Ugen	30. Marts 1929 til	5. April 1929	50 Heste, i 1928	31.
- —	6. April	- 12. —	221	— - — 199.
- —	13. —	- 19. —	98	— - — 31.
- —	20. —	- 26. —	147	— - — 126.
- —	27. —	- 3. Maj	9	— - — 40.
- —	4. Maj	- 10. —	195	— - — 225.
- —	11. —	- 17. —	52	— - — 21.
- —	18. —	- 24. —	96	— - — 160.
- —	25. —	- 31. —	13	— - — 258.
- —	1. Juni	- 7. Juni	288	— - — 227.
- —	8. —	- 14. —	152	— - — 131.
- —	15. —	- 21. —	38	— - — 340.
- —	22. —	- 28. —	129	— - — —
- —	29. —	- 5. Juli	18	— - — 90.
- —	6. Juli	- 12. —	165	— - — 238.
- —	13. —	- 19. —	50	— - — 6.
- —	20. —	- 26. —	192	— - — 337.
- —	27. Juli	- 2. August	57	— - — 31.
- —	3. August	- 9. —	138	— - — 197.
- —	10. —	- 16. —	85	— - — 130.
- —	17. —	- 23. —	54	— - — 161.
- —	24. —	- 30. —	10	— - — 17.
- —	31. —	- 6. September .	35	— - — 51.
- —	7. September	- 13. —	52	— - — 163.
- —	14. —	- 20. —	6	— - — 57.
- —	21. —	- 27. —	70	— - — 73.
- —	28. —	- 4. Oktober	1	— - — 12.
- —	5. Oktober	- 11. —	—	— - — 83.
- —	12. —	- 18. —	9	— - — 15.
- —	19. —	- 25. —	26	— - — 27.
- —	26. —	- 1. November .	6	— - — 4.
- —	2. November	- 8. —	22	— - — 4.
- —	9. —	- 15. —	6	— - — 3.
- —	16. —	- 22. —	3	— - — 13.
- —	23. —	- 29. —	6	— - — 12.
- —	30. —	- 6. December .	16	— - — 16.
- —	7. December	- 13. —	—	— - — 4.
- —	14. —	- 20. —	—	— - — 4.
- —	21. —	- 27. —	2	— - — 7.

Medens man i tidligere Tid søgte at sikre sig Heste, og særligt de gode, paa et Tidspunkt, der muliggjorde en gradvis Tilvænnning af Hestene til Arbejdet, hvorfor Hesteomsætningens Højsæson var Vintermaanederne, saa skete

der for faa Aar siden en Ændring heri. Som den økonomiske Situation tilspidsedes, Interessen for Hestene gik tilbage, og Tilbudet var rigeligt, ønskede man hverken i Tyskland eller herhjemme at have Hestene at fodre paa længere end nødvendigt, og man købte derfor Hestene saa nær op til den travle Arbejdstid som muligt. For 1929's Vedkommende har disse Bestræbelser givet sig særligt kraftige Udslag, idet Udførslen i Januar og Februar Maaneder er gaaet meget stærkt tilbage, medens Efterspørgslen har været bedst i den travle Foraarstid, hvor imidlertid kun faa danske Landmænd havde Heste at undvære. Som sædvanlig har Udførslen været lille i Aarets sidste Kvartal.

Udførslen har hovedsagelig fundet Sted til Tyskland, og man havde fra dette Lands Side ventet noget større Efterspørgsel i 1929, Forventninger, der imidlertid blev grundigt skuffede. Tysklands samlede Hestebestand viste nemlig i 1928 en Tilbagegang paa ca. 100,000 Stk. fra Aaret forud. Antallet af arbejdsdygtige Heste var derimod steget lige siden Krigen, hvilket man vel, som herhjemme, kan tage som et Udtryk for, at Hestene stadig er en Nødvendighed. I Aarene efter Krigen forceredes Føltillæget i høj Grad i Tyskland, saaledes at man i 1924 havde ca. 267,000 Føl mod 170,000 før Krigen. Overproduktionen øvede ogsaa snart her sin Indvirkning paa Priserne og dermed paa Føltillæget, der i 1925 gik ned paa ca. 250,000, for i 1926 yderligere at dale til ca. 185,000, i 1927 til ca. 130,000, og i 1928 er man endog nede paa ca. 129,000 Stk. Da den naturlige Afgang i Tysklands Hestebestand i Aarene 1925—28 havde svinget mellem 228,000 og 248,000, var man vel klar over, at Tyskland paa Grundlag af det store Føltillæg efter Krigen havde oparbejdet sig en Hestereserve, som dog mentes opbrugt med 1929, og at Tysklands Hesteforbrug i 1930—32 vilde overstige dets Føltillæg med 80—100,000 Stk, som maatte dækkes ved Indførsel. Men hverken i 1929 eller indeværende Aar blev Tysklands Indførsel forøget, men som det fremgaar

af nedenstaaende Tabel, gik den endog ned med ca. 2000 Stk.

Tabel IV. Tysklands Indførsel af Heste.

Fra	1929	1928	1927	1926	1925
Danmark	3729	5804	9328	2822	10898
Holland	3925	4038	4434	3018	6126
Belgien-Luxembourg	3761	4686	6653	7031	5489
Polen-Danzig	3337	1792	3356	3785	6430
Litauen	2961	2662	7221	1082	3861
Østrig	770	1381	1750	615	3755
England	60	—	—	117	331
Sverige	—	38	444	194	1079
Frankrig	—	—	7	115	1080
Czekoslovakiet	—	—	—	94	1278
Samlet Indførsel	19521	21553	34920	18911	44136

Det er muligt, at det tyske Landbrugs kritiske økonomiske Stilling har bevirket, at man sled de tilstedeværende Heste noget stærkere af. Tabellen viser, at der for alle de Lande, som indfører svære Heste til Tyskland, er en Tilbagegang, og at Danmark, der tidligere var Nr. 1, nu er rykket ned paa Trediepladsen. Da Danmark jo særligt har leveret Landbrugsheste, er denne Nedgang, i Betragtning af det tyske Landbrugs mindre gode økonomiske Stilling, ret forstaaelig, og da det Antal Heste, der nu her i Landet er til Raadighed til Eksport, er formindsket stærkt, og man tillige har tabt Interessen for at bringe Hestene i Eksport-Kondition, maatte Udførslen gaa tilbage.

Sverige, der tidligere har haft nogen Udførsel til Tyskland, er nu helt gledet ud.

Er Tysklands Indførsel af svære Heste saaledes gaaet stærkt tilbage, er Indførslen af Heste af Russer-Type til Gengæld gaaet frem.

Begæret efter Heste i Tyskland har saaledes langtfra været bedre — en Undtagelse danner dog de billige Kva-

liteter (Russerne) — og da Eksportudgifterne og Tolden vedblivende er store, er det i nogen Maade forunderligt, at Gennemsnitsprisen for de i 1929 udførte Heste ligger 10 Kr. højere end Aaret forud. Imidlertid har Hestepri- serne her hjemme i Aarets Løb ligget en Del højere end i 1928, som det vil fremgaa af de ugentlige Noteringer fra Odense Marked. Ved Udgangen af 1928 noteredes for gode, unge Handelsheste 650 Kr., den 18. Marts steg den til 700 Kr., for allerede den 8. April at gaa op til 750 Kr., hvor den holdt sig til den 14. Oktober, da den nedsattes til 700 Kr., hvor den holdt sig Aaret ud. Efter Noteringen skulde der være en Stigning i Priserne paa ca. 50 Kr. Selv om der ingen Grund er til at tage den anslaaede Eks- portværdi særlig alvorligt, saa peger Forskellen i Stignin- gen dog hen paa, at naar der i 1929 har været en Stig- ning i Hestepriiserne, da skyldes det især, at det hjem- lige Hesteforbrug har gjort sig forholds- vis stærkere gældende paa Markedet og med Hensyn til Priserne let kunnet tage Konkurrencen op med Eksporten, selv om denne dog har været stærkt bestemmende for Priserne ogsaa paa Hjemmemarkedet, ja maaske har virket i Ret- ning af at holde disse nede.

Utvivlsomt er der nu i Byerne ved at komme mere In- teresse for Anvendelse af Heste; saaledes har flere større københavnske Virksomheder ved De samvirkende jyske Hesteavlforeningers Hjælp foretaget direkte Opkøb af jyske Heste hos Opdrætterne, og det maa haabes at det kan lykkes at knytte nærmere direkte Forbindelse mel- lem Forbrugere og Opdrættere til fælles Gavn.

Selv om der saaledes har været nogen Stigning i Pri- serne paa fuldtandede Heste, og særlig har de, der var af god Kvalitet, været til at afhænde til en ordentlig Pris, saa betales 5-aarige Heste dog stadigt med Priser, der ligger lavere end før Krigen.

Man kan dog ikke uden videre drage Sammenligning mellem den Gang og nu, thi som tidligere omtalt vil

ingen mere bringe Ofre for at faa Hestene i Eksport-Kondition, og medens mange tidligere drog Omsorg for, at de 3 Aars Heste ikke blev kørt i Stykker, maa disse nu følge Trop. Kan de det uden Skade, er det godt, kan de det ikke uden at tabe i Handelsværdi, tager man det med, men ikke uden højlydte Beklagelser over, at Priserne nu er saa lave. Man taler ikke om, at den svigtende Interesse for de unge Hestes Behandling har medført en Forringelse af Kvaliteten, der selvfølgelig maa bringe Priserne ned, hvorfor Forskellen mellem For- og Nutidens Hestepriser ikke er saa stor, som den synes at være.

Har Efterspørgslen efter fuldt udviklede Heste været treven, saa har den været des mere livlig for Plagens Vedkommende, og jeg ser heri et Udtryk for, at Hjemmeforbruget gør sig stærkere og stærkere gældende. Medens Odense-Noteringen ved Nytaarstid for gode 2-Aars Plage var 400 Kr., steg den allerede den 4. Februar til 450 Kr., og den 25. i samme Maaned til 500 Kr. Allerede den 8. Marts gaar Noteringen op i 550 Kr., og den 6. Maj i 600 Kr., for den 5. August at naa op i 650 Kr. Her holder den sig til den 18. November, hvor Stilheden paa Hestemarkedet tvinger den ned i 600 Kr.

Forskellen i Prisen paa en god fuldtandet Hest og en god 2-Aars Plag har derfor i Aarets Løb været relativ ringe, et Udtryk for at det til Raadighed værende Antal Plage ikke har staaet i det rette Forhold til Efterspørgsleens Størrelse. Man tør nok heri se et Varsel om bedre Tider for Hesteavl; et er imidlertid givet, at de Opdrættere, der i 1929 har haft gode Plage til Salg, har haft et ganske godt Udbytte af deres Hesteavl.

Til Trods herfor viser Nedgangen i Antallet af bedækkede Hopper i 1929, at Landmændene vedblivende holder sig tilbage fra at vie Hesteavl særlig Interesse. Først naar Priserne paa de fuldt udviklede Heste begynder at gaa i Vejret, kan man forvente, at Interessen vil blive almen og Produktionen tage stærkere Fart. Man synes

at have overordentlig svært ved at forstaa, at Hesteavl er en Landbrugsgren med en meget lang Omdriftstid, hvor altfor store Svingninger er af det onde, hvorfor en vis Grad af Konservatisme er paakrævet, for at der ikke skal opstaa skadelig Knaphed paa Heste paa Grund af en for stærk Nedskæring af Føltillæget. Under saadanne Forhold vil Forbrugerne, og det er de mange, komme til at betale en uforholdsmæssig høj Pris, medens der kun er et Faatal af Opdrættere, der har noget at sælge, og som kan drage Nytte af de høje Priser. Jeg maa derfor paany fremhæve, at Hesteavl er en langsom Forretning, der kræver, at man disponerer paa længere Sigt; men ikke mindst i en Tid, som den der ligger for, hvor Priserne paa Korn, Smør og Flæsk er alt andet end høje, synes Udsigterne til, at en velledet, maalbevidst Hesteavl, holdt indenfor et fornuftigt Omfang, ikke alene vil kunne give et Udbytte, der ikke er at foragte, men ogsaa kan afbøde noget af den uheldige Virkning, som den langvarige Nedskæring af Føltillæget maa medføre.

Medens Udførslen er gaaet ret stærkt tilbage i 1929, har det ikke været Tilfældet med Indførslen, der udgjorde 12,893 Heste mod 9563 i 1928, altsaa en Tilvækst paa 3330 Stk. Vi staar saaledes overfor en samtidig Nedgang i Udførslen og en Stigning i Indførslen, som sikkert staar i Samklang med, at vort Hesteforbrug nu i mindre Grad kan dækkes af den hjemlige Hesteavl.

De indførte Heste har, som det fremgaar af Tabel V, der angiver Indførslens Størrelse fra de forskellige Lande, for Størstedelens Vedkommende været Smaaheste af Russer-type.

Indførslen fra Polen og Danzig samt Litauen har saaledes været i stærk Stigning, hvorimod der er kommet færre Heste fra Letland og Island. I hvilken Grad de fra Tyskland indførte er Smaaheste, foreligger der ingen Redegørelse for, men der er Grund til at mene, at kun et Mindretal er større Heste, og Flertallet er Transit-Heste fra Czekoslovakiet, Polen og Randstaterne.

Tabel V. Danmarks Hesteindførsel.

Indført fra	Heste		Føl	
	1929	1928	1929	1928
Polen og Danzig.....	6411	4009		
Litauen.....	3428	2441		
Letland.....	1025	1832		
Tyskland.....	831	305	35	
Island.....	348	573		
Sverige.....	302	165	60	45
Storbritannien.....	146	162		
Belgien.....	117	13	80	
Rusland.....	32	—		
Ungarn.....	25	10		
Østrig.....	6	—		
Finland.....	—	8		
Holland.....	—	—	47	
Samlet Indførsel.....	12671	9518	222	45

Men det er ikke alene Indførslen af Smaaheste, der er tiltaget; ogsaa for de størres Vedkommende er der Opgang. Indførslen fra Sverige er steget med 137 Stk., ligesom der fra Belgien er kommet 104 Stk. flere end i 1928. For de sidstes Vedkommende drejer det sig vist hovedsagelig om Avlsdyr eller Avlsdyremner.

Talmæssigt har der i 1929 været en Overskudsindførsel paa 9571 Stk., et Tal, der taler for sig selv og er betydelig større end i 1928.

I 1929 er der, som det fremgaar af Tabel V, indført en Del Føl, som efter Landene, de kommer fra, i Hovedsagen maa forventes at høre til de større Racer.

Fra Belgien er der kommet en Del Føl og Plage til Avl; nogle af disse har været af tilfredsstillende Kvalitet, men jeg er vidende om, at en ikke ringe Del har været det hjemlige Materiale af belgisk Race endog betydeligt underlegen. At det har været en Forretning for Importørerne at indføre disse Føl og Plage fra Belgien, maa jeg

gaa ud fra som givet. Priserne i Belgien, og særlig for den Slags Individuer, har jo ikke været høje i de senere Aar, og herhjemme er der jo altid en vis Glorie over en original Belgier fra Belgien, selv om den ikke har anden Stamtavle end et Bedækningsbevis, der kunde gælde for enhver anden. At man fra Belgien indfører Føl og Plage til Avl, naar de er af bedre Kvalitet end det herværende Materiale, er forstaaeligt, og kan være til Gavn for den hjemlige Belgier-Avl, men Indførslen af mindre gode Individuer kan ikke forventes at gavne denne Avl, og den forringer tilmed dens Muligheder for Afsætning.

Det er sikkert ikke en helt ringe Sum, man i en for dansk Hesteavl meget kritisk Tid har ofret paa Avlsdyr fra Belgien; sættes Prisen for de 117 Heste til 1000 Kr. i Gennemsnit, hvilket vel ikke kan siges at være for højt, da der var en Del Hingste imellem — een kostede 25,000 Kr. — og Føllene til 300 Kr. pr. Stk., bliver det 141,000 Kroner. Spørgsmaalet bliver saa, hvad de danske Købere har faaet for deres Penge, og om det byder fornøden Sikkerhed for Renter og Afdrag. I adskillige Tilfælde vil Tvivl være berettiget.

Medens Værdien af de i 1928 indførte Heste var anslaaet til 2,405,000 Kr. eller i Gennemsnit 251 Kr. pr. Stk., var den i 1929 3,308,000 Kr. eller i Gennemsnit ca. 256 Kr. Da der i 1929 har været en større Indførsel af mere værdifulde Heste, skulde »Russerne« nærmest være billigere i 1929 end Aaret forud.

Balancen mellem Udførsel og Indførsel af Heste er nu blevet i høj Grad ugunstig, idet der har været en Overskudsindførsel af Heste til en Værdi af 1,137,000 Kr., og det maa desværre forventes, at Forholdet i de nærmest kommende Aar vil vise sig endnu mere ugunstigt.

Fra et stærkt hesteproducerende Land er Danmark nu blevet et af de Lande, der saavel med Hensyn til Tal som Værdi har Overskudsindførsel af Heste.

1929 har saaledes vist os, at Antallet af

arbejdsdygtige Heste er stigende, men Hestene i Alderen 3—6 Aar i rivende Tilbagegang, at Landbruget vedblivende kræver Heste i mindst samme Omfang, at Føltillæget stadigt er mindre end den naturlige Afgang, og at Udførslen er i fortsat Tilbagegang. Udsigterne for Afsætning af Heste til Tyskland er paa Grund af den derværende økonomiske Stilling højst uklare, hvorimod Indførslen af Heste her til Landet er i Tiltagen og maa forventes at stige yderligere i den kommende Tid, om vor Hestebestand skal opretholdes i sit nuværende Omfang.

Selv om meget taler for, at en fornuftig Forøgelse af Føltillæget ikke alene har Udsigt til at bringe Opdrætterne en Løn, men ogsaa vil tjene til at afbøde nogle af de uheldige Følger af en kommende Hesteknaphed, saa nærer jeg dog Tvivl om, at det vil finde Sted i noget videre Omfang, dertil har Hesteavlens i det sidste Tiaar paadraget sig et for daarligt Lov.

Selv om Forretningen nu er lige saa god som »de andre«, — og een omend tynd Streng til paa det danske Landbrugs Instrument sikkert vil bidrage til at aflaste de andre en Smule —, saa fortsætter man stædigt paa den gamle Maade indtil den Dag, da Knapheden gør sig gældende gennem en kraftig Prisstigning, men hvor desværre kun et Faatal har noget at sælge. Saa faar man travlt, Avlens Kvalitet lider stærkt, Overproduktionen gør sig maaske gældende allerede paa det Tidspunkt, hvor de, der tog pludselig og kraftigt fat, skal bringe deres Produktion paa Markedet, og saa har vi Skandalen paany. Man ved vel nok, at Hesteavl er en Landbrugsgren med en lang Omdriftstid, hvorfor man ikke kan regne med ustraffet at gaa fra den ene Yderlighed til den anden, uden at fremkalde langvarige og uheldige Svingninger, men at lage en

Smule af Konsekvensen heraf og disponere paa lidt længere Sigt kniber det svært med.

Imidlertid giver de statistiske Meddelelser om Hestebestandens Størrelse og Omsætning ogsaa Oplysninger af Betydning for den danske Hesteavls Retning, hvorfor jeg ikke kan undlade at fremdrage dem her.

Selv om der er Muligheder for, at den stærke Nedgang i Tysklands Føltillæg i en ikke fjern Fremtid vil kræve en større Indførsel til dette Land, saa maa man ikke overse, at den økonomiske Situation dér tegner alt andet end lys og tvinger Folk til at slide Hestene op til sidste Trevl. Da Eksportudgifterne er store og Tolden høj, er der gode Betingelser for, at vort Hjemmeforbrug baade vil og kan betale en højere Pris for Heste, end der da vil kunne opnaaes til Eksport.

De sidste Aars dalende Eksport og stigende Indførsel, høje Plagepriser og Nedgang i Antallet af Heste fra 3—6 Aar gl. er for mig et Udtryk for, at den Tid nærmer sig, hvor Tilbudet af Heste ligger under Efterspørgslen, og vi faar nok med at forsyne os selv med større Arbejdsheste.

Statistiken viser os tillige, at det er Landbruget, der vedblivende kræver Heste og flere end tidligere. Under Hensyn til det foran fremførte maa det i den nærmeste Fremtid være det danske Landbrugs Krav til Hestekraft, der bliver retningsgivende for den danske Hesteavl. Der er saa meget mere Anledning til at lægge sig dette paa Sinde, som Erfaringerne viser, at Hesteavlens Økonomi er i høj Grad afhængig af, at saavel Avlsdyrene som deres Afkom egnor sig særlig godt til Anvendelse i de Brug, hvor Avlen drives. Gør de ikke det, eller Udnyttelsen er for ringe, maa der gennem Salg af særlig kostbare Individuer skaffes Dækning herfor, men skal dette ske gennem Eksport, da er Udsigterne jo ikke særlig klare, ja synes ikke særlig gode i den nærmeste Tid.

Overalt kræves trivelige, haardføre og solide Heste med god Energi og af godt Temperament samt en for det paa-gældende Arbejde passende og god Bevægelse, derimod va-

rierer Kravene til Hestenes Størrelse og Masse ret stærkt. Medens en god Eksporthest skal være af ret betydelig Størrelse og Masse, falder vore hjemlige Byerhvervs Krav i saa Henseende mere og mere indenfor de for en Landbrugshest mest passende Rammer, og da disse i Virkeligheden spænder ret vidt, er der et ikke ringe Spille- rum.

Selv om de mindre Landbrug bruger et ikke ringe Antal fremmede Smaaheste, finder jeg det økonomisk meningsløst for den danske Hesteavl gennem en hjemlig »Russeravl« at søge denne Indførsel standset; noget andet er, om man i Smaabrugene i højere Grad udnytter de Heste af det hjemlige Tillæg, der falder for smaa ud, og som der altid vil være en Del af. Og selv om der maaske til Eksport kan faas en noget højere Pris for de store Arbejdskolosser, maa jeg af Hensyn til vore Opdrætningsforhold og Anvendelsen i det daglige, hjemlige Arbejde anse det for mindre velovervejet, om den danske Hesteavl stiledede efter at fremstille saadanne, saa meget mere som der er Grund til at tro, at de store Lastautomobiler vil være slemme Konkurrenter til dem.

Som Forholdene nu en Gang er her i Landet, og som Udsigterne tegner sig paa Grundlag af de Oplysninger, Statistiken giver, kan jeg ikke se andet, end at den danske Hesteavls Opgave i den kommende Tid maa være af al Magt at stræbe efter at fremstille en middelstor Kvalitetshest, særlig egnet for Anvendelse i Landbruget; er saa den fornødne Kvalitet til Stede, da vil en saadan ogsaa kunne finde Anvendelse viden om, og jeg føler mig overbevist om, at en saadan Avl vil hvile paa det bedste økonomiske Grundlag.

Det bliver nu Avlsledelsens Sag gennem de offentlige Foranstaltninger til Avlens Fremme at samle Opdrætterne til Arbejdet herfor.

Avlsarbejdet.

Det er en given Sag, at Arbejdet for Fremme og Udvikling af Hesteavlen ikke som i tidligere Tid kan samle

store og interesserede Skarer. Avlsarbejdet har praktisk talt været ført indenfor de gamle hævdvundne Rammer, selv om adskillige af disse nok kunde trænge til at blive indpustet nyt Liv for at virke tilfredsstillende. Vel fik vi en ny Husdyrlov i 1927, men for Hestene bragte den som bekendt intet Nyt ud over, at Nedskæringen i Statens Støtte fortsattes og derved bragte dens Evne til at virke som Avlsledelse yderligere ned.

Skuerne for ældre Dyr

administreredes før 1928 af Statsdyrskuekommissionen, der udgav en aarlig Beretning om Virksomheden og handlede efter ensartede Regler. Nu da disse Skuer er gaaet over til de provinsielle Fællesforeninger, er det Enhedspræg, der var over disse Skuer, for en Del gaaet tabt. Nogen samlet Beretning foreligger ikke for Hingstenes Vedkommende, og Reglerne er — som jeg i Fjor gjorde Rede for — ikke overensstemmende. Jeg skal ikke her komme ind paa en nærmere Gennemgang af disse Regler og fastslaa Uoverensstemmelserne, men jeg finder dog Anledning til at fremhæve, at man adskillige Steder paa Øerne ogsaa i 1929 har fundet Anledning til — man siger af Pladshensyn — at stryge Kraftprøven, der jo tidligere var en Skærsild, alle de præmierede Hingste maatte igennem. Selv om Kraftprøven af adskillige anses for en daarlig Strubepiberprøve, der burde afløses af en Dyr-lægeattest, er jeg ikke i Tvivl om, at den ogsaa ret benyttet kan have betydelig avlsmæssig Betydning, og jeg finder ligesom i Fjor Anledning til at hævde Kraftprøvens Betydning.

I de sidste 10 Aar har mangan Opdrætter stille solgt gode Hopper, fordi disses Arbejdsvillie og Arbejdsmod var under det normale, og paa den Maade er der sikkert blandt Hopperne øvet større Udvalg efter Arbejdsevne, end de fleste tror. For Hingstene har det været ulige vanskeligere at foretage et saadant Udvalg, og Kraftprøverne var det eneste officielle omend meget ufuldkomne

Hjælpemiddel, der stod til Raadighed til at danne sig et Skøn over deres Arbejdsdygtighed, thi der kan jo nævnes Masser af Eksempler paa, at Hingste, der mønstrede daarligt, aflagde en god Kraftprøve og tildels omvendt. Vel anføres, at Hingstene ofte er i en saadan Kondition og saa lidt trænede, at man ikke maa lægge al for megen Vægt paa Kraftprøven og dens Forløb, og det kan være rigtigt nok, men den fede Hingst, der i mindre end 14 Min. aflægger en flot Kraftprøve med 500 kg paa Vognen, den er nu i Besiddelse af en naturlig Energi og Arbejdsvillighed, som der er Grund til at værdsætte, saa meget mere, som jeg mener, at der er skellig Grund til at tro, at dette ofte nedarves. I en Tid, hvor Hestenes Arbejdsevne drages mere og mere i Forgrunden, maa jeg anse det som et meget stort Fejlgreb, at man noget Steds har ladet det eneste Middel udgaa, som Offentligheden har til at danne sig et Skøn over Hingstens naturlige Energi og Arbejdsevne. Det glæder mig, at man i Jylland har holdt fast ved Kraftprøverne, og jeg kan kun paa det mest indtrængende henstille til rette Vedkommende overalt at faa den indført igen. Den brede Offentlighed skulde nødig faa det Indtryk, at det var Hesteavlens Ledelse aldeles ligegyldigt, om Hingstene kunde og vilde bestille noget, og at Arbejdsvillie og Arbejdsmod ikke var Ting, der kunde nedarves.

Ellers kan paa Øerne, hvor Skuerne for ældre Dyr indgaar som Afdelinger i Fællesskuet, disse Skuers Autoritet bedre opretholdes. I Jylland, hvor det er ugørligt at samle alle de 4- og 5-aarige Hingste paa een Plads, og hvor Foreningen af jyske Landboforeninger har overladt Afholdelsen af disse Skuer til lokale Landboforeninger, kommer der let adskillig Uensartethed frem, og disse Skuer faar let i Folks Øjne et lokalt Præg, der ikke tjener til at fremme deres Autoritet og Tilslutning.

Naar man betænker, at vi endnu har et meget betydeligt Antal Hingste over 3 Aar — 3651 —, forbavses man uvilkaarligt, naar man ser, at der ved disse Skuer for

ældre Dyr i 1929 er præmieret (Bornholm undtagen) 37 4- og 5-aarige Hingste, medens for hele Landet 51 ældre Hingste har faaet Anerkendelse for Afkom. Tilbagegangen er stærkt iøjnefaldende gennem de sidste Aar; nogle vil vel paastaa, at det skyldes den mangelfulde Interesse for Hesteavl, men mon Aarsagen ikke ogsaa maa søges dybere og andet Steds.

Det er sikkert almindeligt anerkendt, at Afkomsbedømmelsen maa anses for at være den for Avlen mest betydende af de offentlige Foranstaltninger til Avlens Fremme, men ser man paa Tilslutningen hertil, hvor kun 52 Hingste har faaet Anerkendelse for Afkom — de, der har konkurreret, men er blevet afvist, kan vist samles paa et meget lille Sted — mod 67 i 1928, og ser, hvorledes Tilslutningen er gaaet tilbage gennem en Række Aar, saa spørger man uvilkaarlig sig selv, om der ikke er noget galt. Jeg har i Fjor peget paa nogle af Aarsagerne til, at Tilslutningen til Afkomsskuerne har været i stadig Tilbagegang, og at det nu næsten kun er Hesteavlsforeningernes Hingste, der konkurrerer om Afkomspræmier — Afkomspræmier bør man maaske ikke kalde det, der uddeles jo ikke Penge — da saadanne er en Betingelse for Statstilskud, og maaske ogsaa skal æskes af Hensyn til Vilkaarspenge. Men at det er uheldigt, særligt i en Tid hvor Antallet af Hesteavlsforeninger er i stærk Tilbagegang, og en større Del af Hingstene nu staar paa private Hænder, behøver sikkert ikke nærmere Begrundelse. Selv om det maaske kan have sin Interesse at fordybe sig yderligere i Manglerne ved den nuværende Ordning, saa skal jeg ikke trætte Læserne hermed, men Spørgsmaalet, om det ikke vilde være muligt indenfor de nuværende Rammer for Afkomsbedømmelsen at foretage saadanne Ændringer, at der kan skaffes Betingelser til Stede for en større Tilslutning og derved gives Afkomsbedømmelsen større avlsmæssig Værdi, synes jeg er mere paakrævet.

I Almindelighed foregaar Afkomsbedømmelserne efter min Mening for meget i Stilhed og overværes som Regel kun af et lille Antal særligt interesserede. I det Øjeblik, Afkomsbedømmelserne saa at sige alle fandt Sted paa Dyrskuerne, fik et langt større Publikum Lejlighed til selv at se, hvad de forskellige Hingste, som der for dem var Lejlighed til at benytte, kunde præstere, og paa Grundlag heraf kunde Valget saa træffes. Det vilde sikkert ikke mindst have Betydning for den Del, der vel lægger Føl til, men hvis Interesse og Sagkundskab ikke er særlig stor. Jeg ved vel, at der nu i de fleste Kataloger for Skuerne for ældre Dyr findes Afkomsbeskrivelser, men at affatte disse Beskrivelser saaledes, at de kan træde i Stedet for Selvsyn, det er en Kunst, som kun er meget faa givet. Jeg ved, at der er Steder, hvor man i en Aarrække har afholdt Afkomsskuerne paa de lokale Skuer; man er ikke alene godt tilfreds hermed, men det har, saa vidt jeg kan skønne, bidraget til, at de gode Hingste i disse Egne er blevet forholdsvis godt udnyttede. Jeg har i indeværende Aar set, hvilken Interesse det vakte hos det besøgende Publikum paa et større Skue, at der blev fremstillet en Elitesamling efter en Hingst, og jeg er ikke i Tvivl om, at denne Fremstilling vil bevirke, at paagældende Hingst bliver bedre udnyttet i de kommende Aar. Nu, hvor Interessen for Hesteavl er saa lille, kan man ikke vente, at der sker nogen videre Tilstrømning af Folk for at overvære en Afkomsfremstilling, der maaske kun er meget lidt bekendtgjort, nej frem med dem, hvor Egnens ellers Kredens Folk er samlet, saa bliver der Lejlighed til at øve Paavirkning, hvis man virkelig har noget at paavirke med. Jeg nærer den Tro, at en saadan Ordning vil bidrage til, at de gode Hingste bliver bedre udnyttet; jeg tror ogsaa, at det vil hjælpe til, at flere Hingste end nu fremstiller Afkom; de nødes dertil, og det vil ogsaa bidrage til, at Dyrskuerne bliver større og derved mere belærende.

Tabel VI. Præmier til jydsk Hingste 1929.

Skue- kreds	Afkomsbedømmelse							Individspræmie				I alt præmierede	
	Klasse							1.	2.	3.	4.		
	1.	1.B	2.	2.A	2.B	3.	4.						
1.....	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
2.....	1	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	4
3.....	—	—	—	2	2	—	—	—	—	1	—	—	5
5.....	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	4
6.....	—	—	—	2	2	1	—	—	2	1	1	—	9
7.....	—	—	—	—	2	—	—	—	3	2	1	—	9
8.....	—	1	—	1	1	—	—	1	1	—	—	—	5
9.....	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	3
10.....	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	3
11.....	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	2
12.....	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	1	—	5
13.....	—	—	—	1	2	1	—	1	4	3	—	—	12
14.....	—	—	—	1	1	2	—	—	1	1	1	—	7
Ialt	2	1	—	8	15	7	—	4	17	10	5	—	69
Frem- gang fra 1928	÷2	+1	÷10	+4	+9	÷15	÷1	+1	+3	÷13	÷5	—	÷28

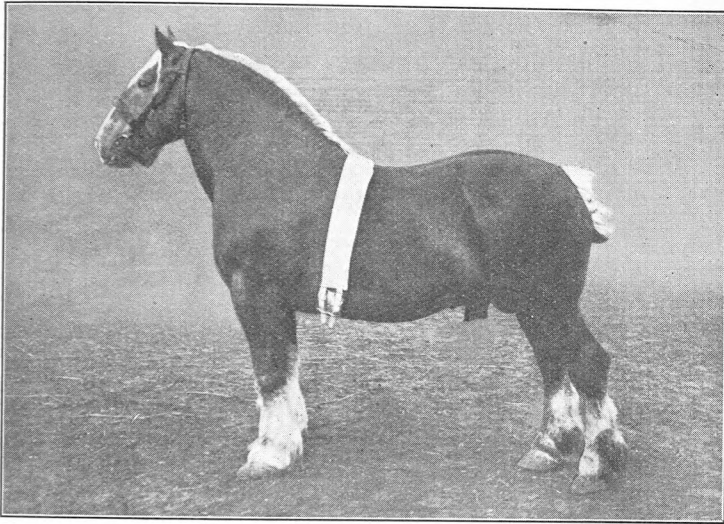
Naar jeg i det følgende skal give en nærmere Oversigt over Præmieringen af ældre Hingste og Afkom efter disse, maa jeg som sædvanlig tage hver Race for sig og begynder da med Hingste af jydsk Race.

Ældre Hingste af denne Race har saaledes i 1929 modtaget et betydeligt mindre Antal Præmier end Aaret forud. Som man vil se, er det særligt 3. Præmierne, der er svundet ind, hvorimod der for de højere Præmiegrupper ikke er nogen Tilbagegang at notere. Jeg ser heri et Udtryk for, at Pengenepræmiernes Bortfald for Afkom og deres Nedgang for Individspræmiernes Vedkommende her særligt har øvet Indflydelse.

Der er uddelt to 1. Præmier for Afkom til Hingste af denne Race, nemlig til »Fjandbo«, E. Stambog 1752, tilh. Fjends Herreds Hesteavlsforening, og »Skjalden«, E.

Stbg. 1773, tilh. Vestfyns jydsk Hesteavlsforening, for Resten de to eneste Hingste her i Landet, der i 1929 opnaaede denne Udmærkelse.

Afkommet efter disse Hingste maa betegnes som fremragende godt og er et Udtryk for, at Racen saa langt fra har mistet sin Livskraft. Da begge disse Hingste havde fremstillet Afkomssamlinger henholdsvis ved Ungskuet i Skanderborg og Fællesskuet i Odense, skal jeg under disse Skuer komme ind paa en nærmere Omtale deraf.

»Egt, Nr. 307.

»Lunde Dux«, E. Stbg. 1754, der i Aaret forud fik 1. Afkomspremie, undlod at fremstille Afkom i 1929, ikke fordi Udsigterne for samme Anerkendelse var mindre gode, saa langt fra, men Lysten manglede.

1. B. for Afkom tilkendtes »Skjold«, E. Stbg. 1774, tilh. Sønderherreds Hesteavlsforening. Det var første Aar, denne Hingst, der ligesom de forannævnte hører til de som Individet højest anerkendte indenfor Racen, fremstillede Afkom, hvilket var imødeset med stor Interesse. Det fremstillede Afkom var af god, jydsk Type og godt

Slag, bredt og sværlemmet, men Bevægelsen var noget snæver fortil. Samlingen gav gode Løfter om, at »Skjold« vil kunne give betydelige og gode Avlsdyr.

8 Hingste fik 2. Kl. A. for deres fremstillede Afkom, og blandt disse var saa betydelige Avlsdyr som »Helsted Dux«, E. Stbg. 1788, »Aarhus Dux«, E. Stbg. 1775, og »Toke«, Nr. 385.

4 Hingste fik 1. Individpræmie, nemlig de 4-aarige »Morsø Falk«, Nr. 423, »Bonde Dux«, Nr. 426, og »Tryg«, Nr. 445, samt den 5-aarige »Eg«, Nr. 407, blandt hvilke der særlig er Grund til at fremhæve »Eg« og »Bonde Dux«. »Eg«, tilh. Hesteavlsforeningen »Fremad« — efter »Hjørring Dux«, Stbg. 1663 — har siden i Fjor udviklet sig godt og er en stor, kort, dyb, meget smuk Hingst af særdeles god, jydsk Type, god Overlinie og føre, laadne Ben samt meget kraftig Bevægelse, der dog er lidt uregelmæssig for.

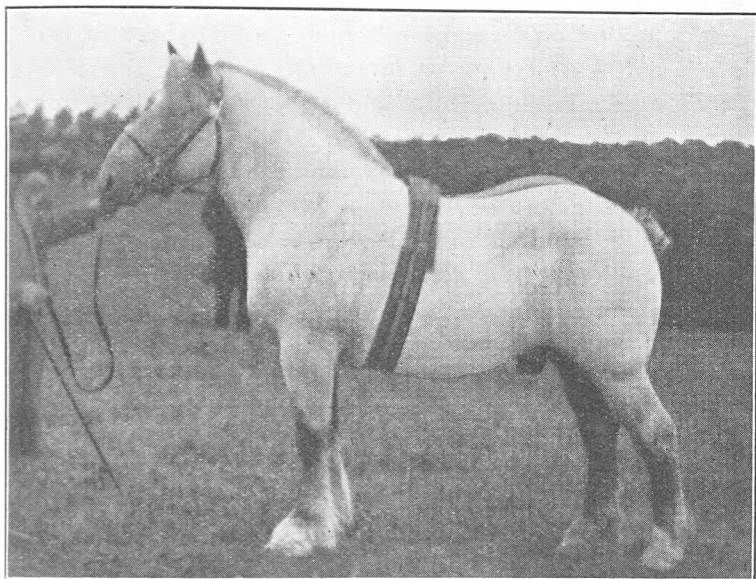
»Bonde Dux«, tilh. Hads Herreds Hesteavlsforening, efter »Lunde Dux«, er ikke saa betydelig som »Eg«, men ligesom denne af særdeles godt Slag og god jydsk Type, faste, føre Ben og gode Hove, men Skanken kunde ønskes bredere. Bevægelsen er meget god og kraftig. Begge disse Hingste aflagde Kraftprøven særdeles godt og kraftigt. Efter det Afkom, jeg hidtil har set efter dem, giver de gode Løfter om, at de vil vise sig som særdeles gode Avlsdyr.

Tabel VII. Præmier til belgiske Hingste 1929.

Skuekreds	Afkomsbedømmelse					Individpræmie				Ialt præmierede
	Klasse					1.	2.	3.	4.	
	1.	1.B	2.A	2.B	3.					
1.....	—	—	2	—	—	1	1	1	2	7
2.....	—	—	1	2	—	3	2	1	—	9
3.....	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
4.....	—	—	1	—	1	—	—	—	—	2
Ialt...	—	—	4	2	1	4	3	3	2	19
Fremgang fra 1928 ...	—	—	+2	+2	÷2	+1	+2	÷1	+1	+5

I 1929 er der præmieret et større Antal ældre, belgiske Hingste end Aaret forud, og det gælder saavel Afkoms- som Individshingste.

For Afkom er der anerkendt 7, hvoraf 4 opnaaede 2. Kl. A. Af disse var de 3 indførte, men blandt de for Afkom anerkendte synes der ikke at være nogen for den

»Loyal de Hess«, Nr. 4.

dansk-belgiske Avl saa højt tiltrængt Hingstefader; naa, Tiden kan maaske aabenbare hidtil ukendte Egenskaber i saa Henseende.

Hvad de 4- og 5-aarige angaar, da er der uddelt fire 1. Præmier. Paa Sjælland til »Diamant III«, Nr. 37, tilh. H. Christensen, Gørlev. Det er en stor, ret dyb, sværlemmet, rød Hingst med føre Ben, men noget bagudstaaende Bagben, samt paa Fyn til de to indførte 4-aarige »Laboureur II de Wiels«, Nr. 7, tilh. Horne nye belgiske Hesteavlsforening, og »Evadé d'Hondzocht«, Nr. 28, tilh. Nr. Aaby og Omegns belgiske Hesteavlsforening samt den 5-aarige »Loyal de Hess«, Nr. 4, tilh. L. Anton Larsen,

Rudgaard, Nr. Aaby. Sidstnævnte er ligesom »Diamant III« tillagt her i Landet.

»Loyal de Hess«, der ogsaa fik 1. Præmie i 1928, har udviklet sig godt fra i Fjor, og stod paa Fløjen i Odense. »Laboureur II de Wiels« er ligeledes en stor, stærk, betydelig og sværlemmet Hingst, men dens Præg kunde ønskes mere belgisk. »Evadé d'Hondzocht« er mindre betydelig end de forannævnte, men baade dybere og bredere, men Midtstykket er for langt.

Hvad de forædlede Heste angaar, da har jeg trods foretagen Henvendelse ikke været i Stand til at fremskaffe Oplysninger om de paa Bornholm præmierede 4- og 5-aarige Hingste af Frederiksborgracen. Tabel VIII bliver derfor ufuldstændig og giver ikke Oplysninger om Antallet af og hvilke Præmier, der er tildelt Hingste af denne Race.

Tabel VIII. Præmier til Frederiksborg-Hingste 1929.

Skuekreds	Afkomsbedømmelse					Individspræmie				Ialt præmierede
	Klasse					1.	2.	3.	4.	
	1.	1.B	2.A	2.B	3.					
1.....	—	3	5	—	—	2	—	1	1	12
3.....	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—
Ialt...	—	5	5	—	1	—	—	—	—	—
Fremgang fra 1928...	—	—	+1	÷4	+1	—	—	—	—	—

Til Hingste af Frederiksborgrace er Antallet af Afkomspræmier lidt mindre end i 1928. Ligesom i Fjor har 5 Hingste faaet deres Afkom i 1. Kl. B., nemlig »Robin Kongsgaard«, Nr. 59, »Rex Rubin«, Stbg. 313, og »Fuks Brentegaard«, Nr. 83, paa Sjælland samt paa Bornholm »Grand«, Stbg. 279, og »Pommery Tøpholm«, Stbg. 309, de to sidste for stor Samling.

1. Individspræmie blev udelt til de to 4-aarige »Juvell II«, Nr. 90, og »Sigurd Tøpholm«. Selv om de til Skuet paa Bornholm anmeldte Hingste alle var blevet præmieret, vil der dog være en lille Tilbagegang i Antallet af

præmierede Heste af denne Race, og det samme gælder for Oldenborgerne.

Tabel IX. Præmier til Oldenborg-Hingste 1929.

Skuekreds	Afkomsbedømmelse					Individspræmie				Ialt præmierede
	Klasse					1.	2.	3.	4	
	1.	1.B	2.A	2.B	3.					
1.....	—	—	—	—	—	—	2	—	1	3
2.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Ialt...	—	—	1	—	—	—	2	—	1	4
Fremgang fra 1928 ...	—	—	—	—	÷1	÷1	—	÷1	+1	÷2

For denne Race har Tilslutningen til disse Skuer været ringe, og kun en Hingst, »Gønner«, Nr. 28, fik 2. Kl. A. for Afkom.

Men foruden disse Skuer har de provinsielle Landboforeninger afholdt deres landsomfattende Skuer; desværre har jeg ikke kunnet overvære dem alle og skal derfor her indskrænke mig til at omtale de 3 største, nemlig de jydsk, fynske og sjællandske.

Det jydsk Ungskue omfatter som bekendt kun 2- og 3-aarige Hingste og Hopper og afholdtes ligesom i 1928 i Skanderborg.

Som bekendt har de jydsk Ungskuer tidligere kun været aabne for Heste af jydsk Race, men efter Henstilling af Hovedforeningen for belgisk Avl havde Foreningen af jydsk Landboforeninger aabnet Adgang for belgiske Heste til at konkurrere paa Ungskuet i 1929. Adgang til Fremstilling havde kun jydsk og belgisk Heste med mindst $\frac{7}{8}$ af den paagældende Races Blod i Aarerne, sikkert et Udtryk for, at Foreningen vilde støtte en maalbevidst Raceavl, hvad enten denne saa var jydsk eller belgisk, men ikke en mere eller mindre vild Krydsning. Imidlertid gav ingen af de 2 anmeldte belgiske Hingste Møde, hvorfor Skuet kun kom til at omfatte Heste af jydsk Race.

Hvad Anmeldelserne angaar, da udgjorde de 73 mod 104 i 1928, altsaa en betydelig Tilbagegang, og denne havde især ramt de 3-aarige Hingste og Hoppeplagene.

I 1928 var de 2-aarige Hingste fremragende gode, men da kun 8 3-aarige gav Møde ved Ungskuet i 1929, var de ikke noget fyldestgørende Udtryk for Aargangen. Hertil kom endvidere, at Fjandbo-Sønnen »Bonden«, Nr. 477, tilhørende Hammerum Herreds Hesteavlsforening, paa Grund af Sygdom var forhindret i at møde frem. Ungskuets Dommere for de paagældende Hold har imidlertid senere besigtiget Hingsten og afgivet Erklæring om, at hvis den var mødt frem ved Skuet, vilde den ikke alene have faaet 1. Præmie, men ogsaa være blevet Fløjhingst.

Selv om der ikke er mindste Anledning til at nære Tvivl om, at »Bonden« vilde være blevet Fløjhingst, hvis den var mødt frem, saa kan jeg, som Forholdene har udviklet sig, ikke frigøre mig for Følelsen af, at Dommernes, hvis officielle Virksomhed som saadanne jo er begrænset til Skuet, er ved at komme ind paa et Skraaplan ved aldeles privat, i Hjemmet og længere Tid efter Skuet at foretage en Bedømmelse af Hingsten af Hensyn til Vilkaarspenge, ja endog sætter den paa Plads i Præmierækken. En saadan Hjemmebedømmelse er i Virkeligheden kun en privat Voldgift om Vilkaarspengene. Af Hensyn til Skuerne og de Dyr, der møder frem og anerkendes der, bør disse Hjemmebedømmelsers private Karakter understreges, og Meddelelser om, hvilket Nummer paagældende Hingst efter Dommernes Mening vilde have indtaget i Præmierækken, undgaas, idet der, som Følge af saadanne offentlige Proklamationer, foreligger Misforstaaelser, som er Udtryk for, at Publikum tillægger disse Bedømmelser en mere officiel Karakter, end de med Rette har.

Selv om det 3-aarige Hold ved Ungskuet ikke var en fyldestgørende Repræsentation for Aargangen, saa var det lille Hold dog af god Kvalitet. Paa Fløjen stod »Landgreven«, Nr. 479, efter »Fjandbo«, E. Stbg. 1752, tilh.

Hesteavlsforeningen for Hornum Herreds vestlige Del, en passende stor, meget køn og velpræget Hingst med velstillede og reelle Ben, meget gode Hove og meget kraftig Bevægelse, der dog var lidt vid for i Trav. Dens Udvikling siden Kaaringen har været meget god, og det samme kunde med Rette siges om den første af 2. Præmie-Hingstene, Fjandbo-Sønnen »Finn«, Nr. 491, tilh. Østhimmerlands Hesteavlsforening, en meget betydelig, dyb, tung og sværlemmet Hingst, hvis Forhove og Skridtgang kunde ønskes bedre.

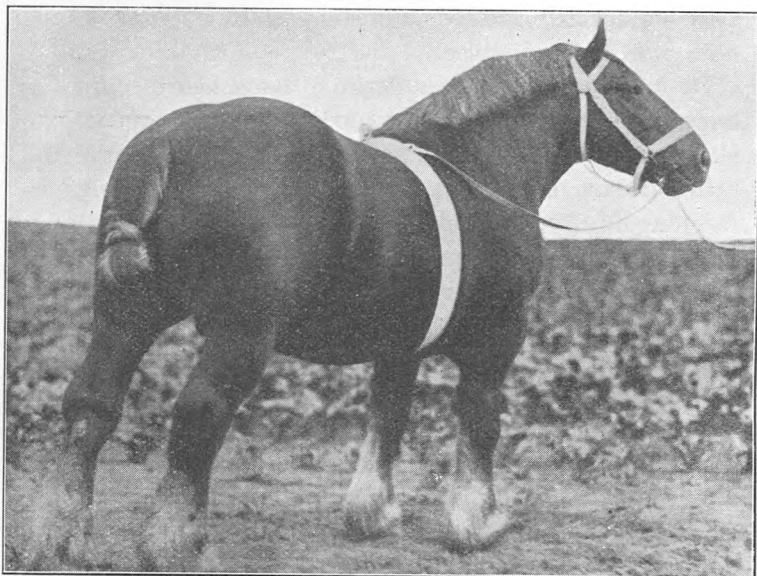
De 2-aarige Hingste var derimod langt bedre repræsenteret, og stod, hvad Kvalitet og Ensartethed angaar, paa Højde med dem i 1928. Paa Fløjen med 1. Præmie stod »Himmerbo«, efter »Fjandbo«, og tilhørende Hesteavlsforeningen »Sydhimmeland«, en passende stor, ualmindelig dyb, tung og velpræget Plag med føre og velstillede Ben samt fortrinlig Bevægelse, men Ryggen var lidt lang og blød. Af de fem 2. Præmie-Hingste var de fire ligeledes faldet efter »Fjandbo«, og alle maa de betegnes som tiltalende, velprægede og lovende Avlsdyremner, noget, der ogsaa med fuld Ret kan siges om 3. Præmie-Hingstene.

Aargangen bar Bud om, at den jyske Hesterace trods al Modgang og Kritik er i fortsat og god Fremgang, at Avlssikkerheden er god, og at der ikke alene arbejdes maaltbevidst paa at frembringe en middelstor, dyb, trivelig, køn, reel og godtgaaende Trækhest, særligt passende for Landbruget, men at Resultatet bliver mere og mere tilfredsstillende.

Desværre hører det til Sjældenhederne, at det jyske Ungskue viser en fyldestgørende Repræsentation for de 2- og 3-aarige Hopper af jydsk Race, og Skuet i 1929 dannede ingen Undtagelse i saa Henseende, dertil var Antallet alt for ringe, da for mange af de gode blev hjemme. I 1928 fik fire 2-Aars Hopper 1. Præmie ved Ungskuet, af disse mødte kun een, skønt de udeblevne med Hæder kunde have holdt Stillingen. Det være ikke

sagt, at det 3-aarige Hoppehold ikke var godt, langt fra, men det kunde have været meget bedre, hvis Ejerne af de gode Plage var mødt frem med dem. Der uddeltes tre 1., fem 2. og fem 3. Præmier, og 1. Præmie-Hopperne maa betegnes som meget gode.

Udstillingen af 2-Aars Hopper var faatallig, og med Undtagelse af Fløjhopper, en meget køn og velformet,

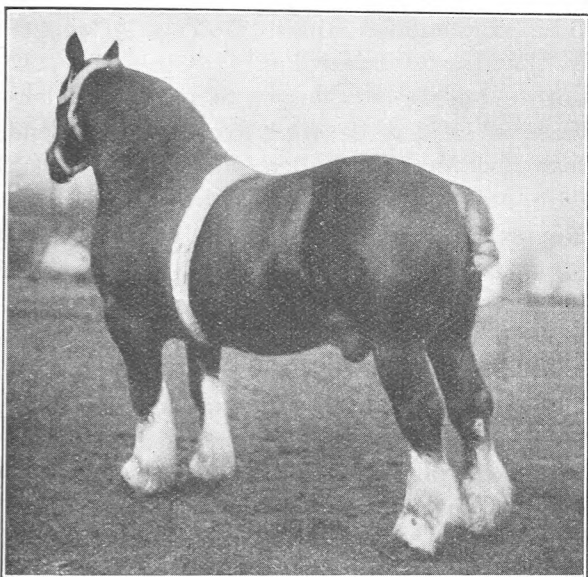
»Fjandbo«, E.-Stbg. 1752.

men ikke særlig sværlemmet Plag efter »Nørager Karmark«, E. Stbg. 1732, tilh. A. Jensen, Nørager, var der ingen at falde i Henrykkelse over.

En nærmere Gennemgang af Skuets Katalog viste, at »Fjandbo« var Fader til et betydeligt Antal af de anmeldte Heste, og der var ogsaa efter denne Hingst fremstillet en ualmindelig god og ensartet Samling Afkom, hvorfor den tilkendtes 1. Præmie. Det er særlig som Hingstefader, »Fjandbo« gør sig bemærket; dens Døtre synes ikke nær saa fremragende. Fjandbo-Sønnerne er gennemgaaende

mere betydelige end Faderen, og Hingstpræget er mere fremtrædende; samtidig hermed har de som Regel faaet Faderens gode Slag og korte, stærke Ryg, derimod kniber det hos nogle med Bredden. Benene er føre og laadne og Bevægelsen kraftig, derimod ikke altid regelmæssig for.

Af de samvirkende jyske Hesteavlsforeninger var der udstillet 5 røde Vallakker, som de havde solgt til Carls-

»Skjalden«, E.-Stbg. 1773.

berg Bryggerierne i København. Det var meget kønne, tiltalende, reelle og velformede Heste med gode Hove og fortrinlig Bevægelse. Særlig tiltrak to lysrøde Ull-Sønner sig fortjent Opmærksomhed. Da disse Heste var af en Størrelse og Masse, som passer i danske Gaardmandsbrug, havde denne Udstilling ikke mindst Betydning derigennem, at den fastslog, at Bryggeriernes Krav til Hestene faldt godt sammen med Landbrugets.

Det fynske Fællesskue. Her var tre Racer re-

præsenteret, Jyder, Belgiere og Oldenborgere, og Tilslutningen var lidt mindre end i 1928.

Af jydsk e Heste var der anmeldt 23 mod 28 Aaret forud. Var Antallet mindre, var Kvaliteten til Gengæld betydelig bedre. Af 3-aarige Hingste var fremstillet 2, der begge fik 2. Præmie og var kaarede om Vinteren. En stor, dyb, bred og kort Hest med god Overlinie, men noget tynde Laar, føre Ben, men stramme Koder, god Bevægelse, tilh. J. Jørgensen, Bjerne, og en tiltalende, men ikke sværlemmet Hingst mod god Bagpart, tilh. Indslev-Ejby Hesteavlsforening.

Blandt de 2-aarige var der en Søn af »Skjalden«, tilh. Andr. Poulsen, Bøjden, der fik 1. Præmie, en passende stor, dyb Hest med føre, reelle Ben, fortrinlige Hove og god Bevægelse, men den kunde ønskes bredere bagover.

Af Hoppeplage var der fremstillet otte 2 Aars og fem 3 Aars, og det var disse, der kastede Glans over Udstillingen af jydsk e Heste. 10 af de 13 var efter »Skjalden«, E. Stbg. 1773, og var ogsaa fremstillet som Afkomssamling efter denne. Samlingen var ualmindelig ensartet, og alle Individerne maa betegnes som meget betydelige og af godt jydsk Præg og Slag samt med god Dybde og Bredde, enkelte dog lidt afrundede over Hofterne, føre, faste og velstillede Ben og god Bevægelse. Der er ingen Tvivl om, at den jydsk e Avl paa Fyn i »Skjalden« har en fremragende Avlshingst, der vel nok indtil 1929 har gjort sig særlig bemærket gennem sine Døtre, men som siden ogsaa har vist sig i Besiddelse af særdeles gode Evner som Hingstefader.

Af Følhopper var der kun fremstillet 4, en lille, men god Samling, hvoraf begge 1. Præmie-Hopperne maa betegnes som meget gode.

De belgiske Heste var talrigst repræsenteret af alle tre Racer, og Fremstillingen var noget større end i 1928, 45 mod 41.

Af 3-aarige Hingste præmieredes fire, hvoraf tre fik 2. Præmie, og først blandt disse stod den skimlede

Baron de Knocke-Søn »Zampa Verninge«, tilh. L. Lundager, Verninge, en noget grov, bred og sværlemmet Hingst med lidt tyndt Midtstykke og lidt usunde Ben, god Bevægelse. Den var sine Konkurrenter en Del overlegen.

Det 2-aarige Hingstehold var hverken godt af Kvalitet eller ensartet af Type; der begyndtes derfor ogsaa med 2. Præmie.

Udstillingen af Hopper var forholdsvis stor og bedre af Kvalitet, og de 3-aarige var en ganske god Samling, blandt hvilke der uddeltes fire Førstepræmier. Paa Fløjen stod en betydelig og sværlemmet Hoppe efter »Baron Elia«, D. B. Stbg. 190, men Haserne var noget stærkt bøjede. Med Hensyn til Præg og Slag var Nr. 2 den meget overlegen, men til Gengæld var denne for klejn af Ben.

De 2-aarige Hopper var bedre end de 3-aarige, en Overlegenhed, som særlig gjorde sig gældende for de første i Præmierækken, og alle 1. Præmietagerne var af godt Slag og Præg.

Der var udstillet to gode Goldhopper, der begge blev kendt værdige til 1. Præmie. Blandt Følhopperne begyndte man med 2. Præmie. Fløjhoppene her var imidlertid de andre saa overlegen, at der sikkert ingen Skade var sket, om den som sædvanlig havde faaet 1. Præmie.

Oldenborgerne var ikke alene udstillet i ringere Antal end i 1928, 15 mod 19, men Fremstillingen stod ogsaa kvalitetsmæssigt tilbage for de tidligere Aar. Blandt Hingstene fik en sort, lidt lang, ellers dygtig 2-Aars efter »Gønner«, Nr. 28, 2. Præmie, og blandt Følhopperne uddeltes to 1. Præmier, nemlig til »Differenz V«, tilh. A. Andersen, Stolsbjerg, en bred og dyb Hoppe med noget svag Forstilling, og »Irene«, tilh. K. Agerskov, Espe, en lille meget tiltalende, men klejn Hoppe.

Ved Det sjællandske Fællesskue var ikke mindre end 4 Racer mødt frem.

Jyderne var meget faatalligt repræsenteret. Kvaliteten var jævn god. En 3-aarig Hingst, en Følhoppe og

en 3-Aars Hoppe fik 1. Præmie, men der savnedes absolut Spidser.

Belgierne var talrigere repræsenteret, og blandt Hopperne er der særlig Anledning til at fremhæve »Grethe«, tilh. N. C. Hansen, Slagelse, en mægtig, velpræget Hoppe med mindre god Forstilling og Forbevægelse. Blandt Hingstplagene lagde man særligt Mærke til den 3-aarige »Drinker Hyllinge«, tilh. S. Hansen, Hyllinge, en dyb, velpræget, men ikke sværlemmet Hingst, der fik 1. Præmie.

Oldenborgerne var mødt forholdsvis godt frem, og var Hesteskuets næststørste Afdeling. Der er Grund til at fremhæve Følhopperne som særlig gode. Af de fremstillede Hingste fik ingen 1. Præmie, men til Genæld var Antallet større end sædvanligt.

Frederiksborghestene dominerede Skuet, og Fremstillingen gav Udtryk for godt Arbejde og god Fremgang. Der er særlig Grund til at fremhæve Hopperne paa 3 Aar og derover samt de 3-aarige Hingste, hvorimod saavel de 2-aarige Hingste som Hopper stod noget tilbage.

Ved det sjællandske Fællesskue blev der uddelt 44 1. Præmier, 43 2. Præmier, 21 3. Præmier og 13 4. Præmier, og efter dette skulde Kvaliteten jo være fremragende god. Det gamle Ord: »Der er altid Plads paa Toppen«, synes jeg, er et Udtryk for, at det bedste ikke alene kræver særlig Fremhæven, men ogsaa Plads for sig selv. Da Tilbøjeligheden til at uddele mange 1. Præmier er i fortsat Vækst ved det sjællandske Fællesskue, finder jeg Anledning til at advare mod at flutte sig for stærkt med de høje Anerkendelser; gør man det og ikke skiller det fremragende tilstrækkeligt fra det gode, skaber man før eller senere Forvirring, og Anerkendelserne taber i Værdi. Det maa erindres, at selv om Fremgangen eventuelt er aldrig saa stor, bør ogsaa Maalet flyttes frem.

Foruden de store provinsielle Skuer har lokale Landboforeninger rundt om i Landet afholdt større og mindre

Skuer, hvortil Tilslutningen af Heste synes at have været en Del større end Aaret forud.

Det er imidlertid ikke Landboforeningerne, der alene tager sig af Hesteavl, men ogsaa Hesteavlsforeningerne og deres Racesammenslutninger. Ikke mindst gennem Kaaringer har Hesteavlsforeningerne formaaet at øve en betydelig Indflydelse paa Hesteavlens Udvikling.

Der har i 1929 som sædvanlig været afholdt Kaaringer for saavel Hopper som Hingste indenfor hver af de 4 Racer. Jeg har imidlertid ikke overværet Kaaringerne for lette Heste, og skal derfor holde mig til de svære.

Kaaringerne for Hopper saavel af jydsk som belgisk Race har i 1929 fundet Sted under de sædvanlige Former, og Tilslutningen har snarest været større end Aaret forud. For Stambogsføringen spiller disse Kaaringer en meget betydelig Rolle ikke mindst derigennem, at der affattes Beskrivelser af alle de kaarede, Beskrivelser, der gennemgaaende bedre karakteriserer de anerkendte Individier end mange af dem, der affattes ved Dyrskuerne, hvor Tiden ofte kan være ret knap afmaalt.

Hvad Hingstekaaaringerne angaar, da har der i Februar og Marts Maaneder været afholdt saadanne undtagen paa Lolland og Falster. Foreningen for belgisk Hesteavl afholdt i Løbet af Sommeren tillige Kaaring af Hingste rundt om i Jylland sammen med Kaaring af Hopperne; da jeg ikke kunde deltage i disse og derfor savner nærmere Kendskab til deres Forløb, kan jeg ikke drage dem ind i efterfølgende Oversigt.

Til Kaaringerne for Heste af jydsk Race har der, som det fremgaar af Tabel X, været anmeldt flere 3-Aars og færre 4-Aars Hingste end i 1928. Som sædvanlig har Kaaringerne heller ikke i 1929 givet et fyldestgørende Udtryk for 4-Aars Aargangen af Hingste af jydsk Race, idet ikke mindre end Halvdelen af de i 1928 kaarede udeblev. Der kaaredes ialt 16, hvoraf 4 Aaret forud var blevet afvist, men hvis Udvikling siden da

Tabel X. Anmeldte og kaarede Hingste af jydsk Race.

Kaarings- plads	1929				1928				1927				1926			
	3 Aars		4 Aars		3 Aars		4 Aars		3 Aars		4 Aars		3 Aars		4 Aars	
	Anmeldt	Kaarede	Anmeldt	Kaarede	Anmeldt	Kaarede	Anmeldt	Kaarede	Anmeldt	Kaarede	Anmeldt	Kaarede	Anmeldt	Kaarede	Anmeldt	Kaarede
Tønder.....	18	6	4	2	13	1	6	3	11	3	4	3	6	3	3	1
Varde.....	4	1	4	1	7	2	1	1	2	—	2	2	4	1	3	—
Holstebro ..	6	3	1	1	4	1	2	1	5	2	4	—	10	5	3	1
Nykøbing ..	3	1	1	1	2	1	3	1	7	2	3	1	6	1	7	2
Viborg.....	6	—	3	2	4	1	4	2	8	1	1	—	6	1	5	3
Horsens....	5	2	1	—	4	1	2	1	7	2	2	—	8	—	2	1
Vejle.....	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	1	3	1	3	2
Aarhus.....	4	2	7	3	4	2	1	—	3	1	4	3	11	2	5	1
Brønderslev	2	1	1	1	2	—	2	2	5	—	5	2	8	4	1	—
Aalborg....	15	5	5	3	12	7	6	3	9	3	7	2	9	3	1	—
Randers...	24	10	7	2	22	6	13	2	34	11	11	4	30	9	13	4
Odense.....	5	2	1	—	3	1	2	1	7	2	2	2	7	2	3	3
Slagelse....	—	—	—	—	2	1	—	—	1	1	1	1	5	2	1	1
Maribo....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	1
Ialt....	92	33	35	16	79	24	42	17	101	29	48	21	116	35	51	20

havde været saa god, at de nu kunde tages med. Bedst blandt de kaarede 4-Aars var »Bonde Dux«, Nr. 426, der er omtalt andet Steds, og »Morsø Falk«, Nr. 423.

Sammenlignet med de 4-Aars har de 3-aarige i langt højere Grad Nyhedens Interesse. Efter det jydsk Ungskues Forløb i 1928 var der Grund til at nære store Forventninger til de 3-aarige, og Forventningerne blev nærmest overtrufne, idet der kaaredes 33 mod 24 i 1928, en Fremgang, som absolut ikke skyldes, at man havde sat Kravene til Kvalitet ned. Blandt de kaarede fandtes adskillige meget betydelige Hingste, som der var Grund til at nære Forventninger til som Avlsdyr. Efter min Mening var »Bonden«, Nr. 477, absolut »Spidsen«. Siden Ungskuet i 1928, hvor den stod paa Fløjen, havde den udviklet sig særdeles godt. Det var en passende stor, 1,77 m høj, ualmindelig dyb, kort og velpræget Hingst, der kunde ønskes lidt bredere af Kryds, meget føre —

27½ cm Pibe — og velstillede Ben, Bevægelsen kraftig, men noget vid for. Men foruden denne kan nævnes Hingste som »Landgreven«, Nr. 479, »Kolind Dux«, Nr. 464, »Thor«, Nr. 498, »Ibenholt« og flere, der, hvad Kvalitet angaar, staar højt. At alle de kaarede faldt ind under den fælles Racetype, er givet. Typen er indenfor den jydsk Hesteavl det første fornødne, og Afvigelser herfra vil ikke mindst af det sagkyndige Publikum udenfor Snoren blive mødt med kraftig Protest.

Af de enkelte Kaaringspladser er der særlig Grund til at fremhæve Randers saavel for det store Antal kaarede 3-Aars som for disses Kvalitet, selv om Aargangens Spids maatte søges andet Steds.

Alle de kaarede er i direkte Hanskønslinie Efterkommere af »Aldrup Munkedal«, og hører, som nedenfor vist, til Høvding- eller Prins-Familien.

Aldrup Munkedal	Høvding'er	Karmark'er	kaaret 16
		Dux'er	» 15
	Prins'er . . .	Andre Høvding'er	» 1
		Massa'er	» 15
		Andre Prins'er	» 2

»Høvding«erne er saaledes de førende, hvad Antal angaar, men gennem »Massa« og »Fjandbo« og særligt den sidste er »Prins«erne nu kommet særdeles godt med.

Følgende Hingste fik i 1929 kaaret 2 eller flere Sønner:

»Lunde Dux«, E.-Stbg. Nr. 1754	7
»Fjandbo«, E.-Stbg. Nr. 1752	6
»Nørager Karmark«, E.-Stbg. Nr. 1732	5
»Massa«, Stbg. Nr. 1675	4
»Skjalden«, E.-Stbg. Nr. 1773	3
»Mascot«, E.-Stbg. Nr. 1749	2
»Massa II«, E.-Stbg. Nr. 1753	2
»Løsning Pax«, E.-Stbg. Nr. 1771	2
»Styrr«, E.-Stbg. Nr. 1750	2
»Rapsted Kran«, E.-Stbg. Nr. 1724	2
»Hjørring Dux«, Stbg. Nr. 1663	2

»Lunde Dux« er saaledes i Spidsen, men haardt trængt

af »Fjandbo«, hvis Sønner imidlertid var de bedste, naar de toges som Helhed.

Medens det for Hingste af jydsk Race hedder kaaret eller afvist, saa er det samme gældende ved Kaaringen af belgiske Hingste paa Sjælland, medens der paa Fyn kaares i Kl. A. og B., saaledes at de, der anses for selvskrevne til Kaaring, kommer i Klasse A., og de mere tvivlsomme i Klasse B. Det volder nogen Vanskelighed i tabellarisk Form at give en Oversigt over Antallet af anmeldte og kaarede ved disse to Kaaringer, hvorfor jeg foretrækker at behandle dem hver for sig.

Til Hingstekaaringen i Slagelse var anmeldt fem 3-, fire 4- og en 5-Aars Hingst af belgisk Race mod 1 i 1928, altsaa en betydelig Fremgang. Der kaaredes en 4-Aars, »Diamant III« og en 3-Aars, »Drinker Hyllinge«, der begge er født her i Landet og omtalt tidligere.

Til Kaaringen i Odense var anmeldt femten 3-aarige og fire 4-aarige Hingste af belgisk Race mod henholdsvis fjorten og fem i 1928. Der kaaredes i Kl. A. to 3-Aars og en 4-Aars samt i Kl. B. tre 3-Aars og to 4-Aars ialt otte. I Aaret 1928 kaaredes i Kl. A. to 3-Aars og en 4 Aars, medens to 3-Aars og to 4-Aars kom i Kl. B., ialt 7. Sammenlignet med Aaret forud var de i 1929 kaarede mere ensartede, og B-Hingstene vel nok bedre, men til Gengæld stod de i Kl. A. kaarede ikke paa Højde med deres Kolleger fra Aaret forud.

Paa Fløjen af de 3-aarige blev stillet den fra Belgien indførte »Jules de Vaulx«, en ikke særlig betydelig, tung, meget fed Hingst med godt Midtstykke, men Benene var ikke føre og Bevægelsen lidt kort, Nr. 2 var »Zampa Verninge«, der er omtalt tidligere.

Handelen med Hingste har ved og efter Kaaringerne i 1929 været noget livligere end Aaret forud, adskillige Hesteavlsforeninger benyttede Lejligheden til at købe en ung Hingst, men til Trods for den noget livligere Efterspørgsel har Priserne nærmest været lidt lavere.

At de trykkende Forhold for Hesteavl, ligesom i

1928, har øvet en hæmmende Indflydelse paa Tilslutningen til Stambogsføringen for de forskellige Hesteracer, kan ikke forundre, men der synes dog at være en voksende Forstaaelse af Stambogsføringens Betydning og derigennem en større Tilslutning. Det maa haabes, at den lille Lysning, som viste sig i 1929, maa vise stigende Tendens, saa Stambøgerne i videst mulig Grad kan komme til at omfatte de anerkendte Individuer, der benyttes til Avl. Forøvrigt har Stambogsføringen for de forskellige Hesteracer fundet Sted indenfor de hævdundne Rammer, og der er i Aarets Løb udkommet de sædvanlige Stambøger.

Da Foderet til den store Hestestyrke her i Landet repræsenterer store Beløb, var det ret naturligt, om der paany iværksattes Fodringsforsøg med Heste her i Landet for at faa størst mulig Klarhed over, hvilke Mængder der skulde anvendes, og med hvilke Fodringsmidler man opnaaede den mest økonomiske Fodring, uden at Hestenes Energi og Arbejdsevne nedsattes. Under Professor Jespersens Ledelse har der i Vinteren 1929 været afholdt en Del Forsøg paa større Gaarde for at faa fastslaaet, hvilke Mængder af de forskellige Roesorter og Melasse man med Fordel kunde lade indgaa i Hestenes Foder. Resultatet af disse Forsøg foreligger ikke endnu, men det maa haabes, at der i den kommende Tid maa blive fortsat med lignende Forsøg for derved at skaffe det bedst mulige Overblik over Hestefodringens Økonomi.

1929 har ligesom sine Forgængere stillet store Fordringer til den danske Hesteopdrætters Troskab mod denne Avl, der har været og stadig er ham kær. Det maa ønskes, at de smaa Lysninger, som Aaret har vist, er Bebudere af bedre Forhold for dansk Hesteavl, og at Bedringen ikke maa ligge alt for langt ude i Fremtiden.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1929.

VII.

Beretning fra Statskonsulent N. Tholstrup Pedersen.

Arbejdet i de tre nordjydske Amter har i Aaret 1929 formet sig omtrent som i Aaret forud. De økonomiske Forudsætninger for Mælkeproduktionen har sikkert været forholdsvis gunstige. Udviklingen paa Mejerierne fortsætter sin jævne Gang, og selv om man indenfor det enkelte Aar ikke altid kan paavise Fremskridt, saa bærer i hvert Fald de ombyggede og moderne udstyrrede Mejerier et glædeligt Vidnesbyrd om saavel teknisk som kulturel Fremgang.

Jeg har været paa Rejse i 290 Dage; til Mejeribesøg er heraf medgaaet 195 Dage; desuden har jeg deltaget i 27 Bøtteudstillinger i Kredsene, 7 Gange ved Forsøgslaboratoriets lovbefalede Smørbedømmelser samt Landsudstillingen i København. Ugebedømmelserne har jeg fulgt, saa vidt min Tid har kunnet tillade det.

Mejeribesøgene er naturligvis for en stor Del foranlediget af tekniske Forhold vedrørende Smørproduktionens Kvalitet og Udbytte; endvidere har Drøftelser og Planlægning af Ombygninger og Anskaffelse af nye Maskiner og Apparater givet en Del Arbejde.

Den mest frygtede af Smørrets Holdbarhedsfejl »surt« og »ostesurt« har som Regel kunnet føres tilbage til en skadelig Infektion fra daarlige Flødebeholdere eller en gammel Kærneælder. Brøndvandet synes dog i enkelte Tilfælde ogsaa at kunne foranledige uholdbart Smør. Fej-

len »tællert« og »oliet« er i nogle Tilfælde fjernet ved Apparaternes Omfortinning, medens i andre en ændret Syrning har vist sig heldig.

Interessen for Vandrensning har nu bevirket, at enkelte Mejerier har installeret Afjærningsanlæg, men et stort Antal Mejerier trænger endnu til at faa indført Vandrensingsanlæg og eventuelt Afsyrning, da Vandet mange Steder, ikke mindst i Vendsyssel, er for jærnholdigt og tillige lugter af Kulbrinter.

I Vinterhalvaaret har Smørret lidt noget under Konsistensfejlen »kort« og »sprødt«, hvilket utvivlsomt hidrører fra Foderets S sammensætning (Soyaskraa og hjemmeavlet Foder); denne Vinterfejl, der er særlig kendt fra Krigsaarene, synes dog at have været meget mere fremtrædende i andre Landsdele (Øerne og Østjylland), hvor Brugen af de saakaldte lavprocentiske Oliekager sikkert ogsaa er en medvirkende Aarsag. Iøvrigt medførte den lange og strænge Vinter, at Smørret ofte maatte bedømmes ved lav Temperatur, hvorved en Svaghed i Konsistensen træder særlig tydeligt frem.

Smør med smulrende Konsistens er ogsaa forekommet ret almindeligt, men Fejlen »smulrende« bør ikke uden videre slaas sammen med de foran nævnte Fejl »kort« og »sprødt«, da den sikkert i langt højere Grad skyldes visse Forhold ved Smørrets Kærning og Æltning end Fodringen. Ved en ændret Behandlingsmaade, navnlig under Smørrets Æltning, lader Fejlen sig rette. For Opnaelsen af den rette Smørkonsistens spiller Teknikken i det hele taget en stor Rolle.

Omybygning og Modernisering af de ældre og nu hyppigt alt for smaa og upraktisk indrettede Mejerier synes nu at tage god Fart, selv om de ret høje Priser paa nye Mejerimaskiner og -udstyr virker hemmende. Det nye Renlighedsregulativ har været til Gavn, idet adskillige gamle og utætte Mejerigulve i den Anledning er blevet udbedret.

Enkelte Mejerier er gaaet over til Skummetmælkssyr-

ning. Naar denne Fremgangsmaade, trods sine utvivlsomme Fordele, alligevel ikke breder sig mere end Tilfældet er, skyldes det dels Anlægssummens Størrelse og dels Pladsmangel.

Mejeriernes Afregningsmaade er fremdeles Genstand for den største Opmærksomhed, og mange Mejerier er i Aarets Løb gaaet over til Fedtafregning. Der har i den Anledning været afholdt ret mange Gerbereringskursus (ialt 24), ligesom min Medvirken ved Mejerilaboratoriets Indretning har givet en Del Arbejde.

Endvidere har mange Mejerikredse haft Interesse i at høre noget om Reduktaseprøven, men det volder ofte Besvær at faa vedtaget de imod daarlig Mælk saa virkningsfulde Fradragsbestemmelser for 3. og 4. Klasses Mælk.

VIII.

Beretning fra Statskonsulent W. A. Kock.

De praktiske Arbejder til Fjerkræavlens Fremme er fortsat i samme Spor som tidligere Aar, og der har været stor Efterspørgsel efter Rugeæg og i stigende Grad efter daggamle Kyllinger, hvilket har bidraget til en forøget Interesse for Konkurrencer mellem hele, velledede og lønnende Hønsehold og Oprettelsen af Hønseavlscentre. Disse praktiske Opgaver er vedblivende af overordentlig stor Betydning, hvorfor der ogsaa i Fremtiden bør lægges mest mulig Vægt paa at faa dem fremmet. Indenfor Avlscentrene og de præmierede Hønsehold har der været iværksat en omfattende Undersøgelse vedrørende Hønsetyfus, idet Besætninger, hvori der forefindes Reagenter, efter Landbrugsministeriets Bestemmelse ikke kan anerkendes som Avlscentre eller præmieres indenfor de afholdte Stedbedømmelser.

Fra Avlscentrene og andre af de fremragende Hønsehold sælges der hvert Aar betydelige Mængder Rugeæg og daggamle Kyllinger, saavel til private Hønseholdere som

til Fremavlere rundt omkring i Landet, men ogsaa i Udlandet er man i de senere Aar gennem stadige Indkøb blevet opmærksom paa dansk Avlsfjerkræ og da særlig af Racerne Italienerne og Rhode Islands, som man værdsætter højt paa Grund af deres fremragende æglæggende Egenskaber. For at vække Interesse for dansk Fjerkræavl og Ægproduktion har jeg udarbejdet en illustreret Pjece, som i engelsk Oversættelse blev uddelt paa den til Verdensfjerkrækongressen i London i Sommeren 1930 knyttede Udstilling. Der blev her solgt en Del af det udstillede danske Avlsfjerkræ, som var meget rosende omtalt, og for hvilket der opnaaedes store Priser. Der synes iøvrigt at være god Udsigt til, at vort Avlsfjerkræ af udprægede Nyttelhønsracer, stambogsført gennem mange Generationer, vil kunne finde god Afsætning, efterhaanden som det bliver bekendt, at Danmark er et Land, som det vil lønne sig godt at købe Avlsfjerkræ fra.

Som jeg tidligere har været inde paa, bør vi, ligesom Tilfældet er i andre Lande, hvor Fjerkræavlen er af væsentlig Betydning, optage et forøget Arbejde ikke alene for at fremme selve Fjerkræavlen, men ogsaa for at faa gennemført en Forbedring af vore Ægs Kvalitet. Der tiltrænges saaledes i første Række en Udvidelse af Undervisningen i Fjerkræavl, et forøget saavel skriftligt som mundtligt Oplysningsarbejde samt en mere omfattende Avlscentervirksomhed, ligesom der yderligere bør slaas til Lyd for Fjerkrækødproduktionen. Da Udviklingen af vor Hønsavl her ligesom i andre Lande gaar i Retning af, at man specialiserer sig, har Efterspørgselen efter daggamle Kyllinger ført med sig, at der rundt omkring i Landet er oprettet en Del større og mindre Rugerier. Meget vil sikkert kunne opnaas ved at faa disse inddraget under Kontrol, saaledes at de kommer ind paa kun at sælge sunde Kyllinger af i økonomisk Henseende fremragende Afstamning og ved at faa iværksat et Samarbejde mellem Rugerierne og Avlscentrene eller Ejerne af andre anerkendte og sunde Hønsbesætninger.

Min Virksomhed er fortsat i samme Spor som tidligere Aar, og idet jeg skal henvise til mine forrige Aarsberetninger vedrørende de stadig tilbagevendende Arbejder med Hensyn til Udfærdigelse af Beretninger og andre skriftlige Udarbejdelser, Deltagelser i Møder og Tilsynsrejser, skal jeg fremhæve, at mit Hverv som Skønsmand ved Statskontrollen med Eksporttæg, mit Arbejde ved Forberedelsen af Danmarks Deltagelse i Verdensfjerkrækongressen og Udstilling i London samt min Bistand i Undersøgelser vedrørende Aabning af Slagtefjerkræ foranlediget af Loven om Foranstaltninger til Bekæmpelse af Tuberkulose hos Fjerkræ i stor Udstrækning har lagt Beslag paa min Tid. Af andre Opgaver, jeg har beskæftiget mig med, skal jeg bl. a. nævne den nye Kontrol-Æglægningsstation paa Faurholm, Fjerkræslagterispørgsmaalet samt Anstillelse af Forsøg med Høsekonserves.

Som sædvanlig har jeg bistaet mange fjerkræinteresserede Udlændinge og holdt en Del Foredrag, bl. a. ved det store aarlige Fjerkræavlermøde paa Fyns Stifts Husmandsskole ved Odense, ved et af Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde afholdt Møde, ved Verdensfjerkrækongressen i London og den skandinaviske Fjerkræavlerkongres i Stockholm.

Ligesom tidligere Aar har jeg fra Landbrugsministeriet, hvor jeg har deltaget i Møder, modtaget Sager til Erklæring, og til Statsministeriets Udvalg for nye Markeder har jeg udarbejdet en Beretning om vor Fjerkræavl og Ægproduktion. I Efteraaret 1929 deltog jeg efter Landbrugsministeriets Bestemmelse i et forberedende Møde vedrørende Verdensfjerkrækongressen i London og havde paa Hjemrejsen Lejlighed til at besøge den mest kendte fjerkræproducerende Egn i Belgien. I Juli Maaned har jeg som en af Landbrugsministeriets Delegerede deltaget i Verdensfjerkrækongressen i London, ved hvilken Lejlighed jeg blev valgt som Formand for Verdensfjerkræavlerforeningen, »Worlds Poultry Science Association«.

Bestyrelsesmødet

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
Onsdag den 15. Oktober 1930.

Til Stede var Præsidenterne Kammerherre *N. Juel*, Forpagter *Chr. Sonne* og Professor *L. Frederiksen*. Af Bestyrelsesraadets Medlemmer var mødt d'Hrr. Proprietær *Chrf. Andersen*, Korsbjerggaard, Professor *B. Bang*, København, Forpagter *W. Branth*, Juellinge, Forstander *N. Bredkjær*, Tune Landboskole, Kammerherre *Cederfeld de Simonsen*, Erholm, Gaardejer *H. Christensen*, Solbjerggaard, Proprietær *A. P. Damsgaard-Sørensen*, Hareskovgaard, Lensgreve *A. C. Danneskiold-Samsøe*, Brattingsborg, Direktør *K. Dorph-Petersen*, København, Forstander *J. K. Jensen*, Haslev Landbrugsskole, Forstander *Oluf Jensen*, Slangerup Landbrugsskole, Proprietær *V. Jespersen*, Næsbyhoved, Forpagter *O. J. Knipschildt*, København, Godsejer *K. Langkilde*, Bramstrup, Etatsraad *Jørgen Larsen*, Gaardbogaard, Professor *O. H. Larsen*, København, Forpagter *E. F. de Neergaard*, Skjelstofte, Gaardejer *Niels Nielsen*, Farringløse, Proprietær *A. Nikolajsen*, Kejsegaarden, Godsejer *P. Olufsen*, Qvistrup, Forstander *H. J. Rasmussen*, Næsgaard, Proprietær *J. H. Schmidt*, Vojensgaard, Godsejer *J. Theilmann*, Bjergbygaard, og Forpagter *J. Willumsen*, Anhof.

Den ledende Præsident, Kammerherre *N. Juel*, bød Velkommen og rettede en særlig Velkomsthilsen til Bestyrelsesraadets nye Medlem, Forpagter *E. F. de Neergaard*, samt mindedes følgende Mænd, der er afgaaet ved Døden siden sidste Bestyrelsesmøde i December i Fjor, nemlig:

Maskinkonstruktør *L. C. Nielsen*, Proprietær *H. Hansen* (Nymølle), Laboratorieførstander, Professor *Fr. Christensen*, Sekretær *C. R. Svane Christiansen* og Veterinærinspektør *H. Mørkeberg*.

Kammerherre Juel bragte med Bestyrelsesraadets Tilslutning en Tak fra Selskabet for den fra Forpagter *Sonne* i Foraaret modtagne store Gave paa 100,000 Kr. som Grundkapital til et Arbejdsfond for Landhusholdningsselskabet (jvfr. Tidsskriftets 5. Hefte, Side 225—29). Derefter meddelte Kammerherren, at det havde været hans Hensigt at trække sig tilbage fra Præsidentstillingen med indeværende Aars Udgang, da hans 3-aarige Valgperiode udløber, men efter Opfordring fra hans to Kolleger i Præsidiet, hvortil Bestyrelsesraadet sluttede sig, vilde han være villig til efter de foreliggende Omstændigheder at modtage Genvalg, men kun for eet Aar, idet han med Udgangen af næste Aar af private Grunde vilde træde tilbage.

Forslag om Valg af et nyt Medlem til Bestyrelsesraadet. Efter nogen Forhandling vedtoges det at henstille til Selskabets Medlemmer at stemme paa en af følgende Mænd: Godsejer, Dr. med. *K. A. Hasselbalch*, Borupgaard, Forpagter *Aug. Bech*, Vallø Hovedgaard, og Baron *C. A. Blixen-Finecke*, Sevedø.

Forinden Planen for Selskabets Foredragsmøder i Vinteren 1931 fastsættes, ønskede Præsidiet at erfare, om der var Emner, Bestyrelsesraadet ønskede at faa behandlet, ligesom Præsidiet selv forelagde forskellige Emner, der blev drøftet paa Mødet. Selskabet vil nu sætte sig i Forbindelse med de Foredragsholdere, som man har tænkt sig skal indlede de foreslaaede Emner, og der vil formentlig paa næste Bestyrelsesmøde og Generalforsamlingen kunne gives nærmere Meddelelse om den samlede Plan for Foredragene i den kommende Vinter. — Til Almanakstykket for 1932 blev der bragt forskellige Emner i Forslag, og det vedtoges at søge Spørgsmaalet om Bekæmpelse af Plantesygdomme belyst ved en Artikel i Almanakken.

Efter at Forslag til Virksomhedsplan og Budget for Aaret 1. April 1931—31. Marts 1932 var behandlet og vedtaget til Forelæggelse paa den kommende Generalforsamling, blev der givet Meddelelse om Ændringer i Selskabets Regler for Handel med Spisekartofler. Ved Udarbejdelsen af de i Fjor Efteraar udsendte Regler havde man Opmærksomheden henvendt paa de Vanskeligheder, der altid vil være til Stede ved enhver Begyndelse, og Reglerne var derfor udarbejdet med et forholdsvis stort Spillerum for Kartofflernes Sortering. Det af Selskabet nedsatte Udvalg, bestaaende af Repræsentanter for saavel Kartoffelproducenter som Kartoffelhandlere samt Københavns Torvedirektorat, har imidlertid ment, at man nu burde gaa til en Stramning af de tidligere fastsatte Normer vedrørende Sorteringen, og i de i September Maaned i Aar udsendte nye Regler, der er offentliggjort i Tidsskriftets 9. Hefte, Side 503—08, er der i saa Henseende foretaget Ændringer i §§ 5, 6 og 7, medens Reglerne iøvrigt er uforandrede fra i Fjor. De nye Regler er udsendt til Landboforeningernes Planteavlsudvalg m. fl. og offentliggjort gennem Landbrugs- og Dagspressen. Eksemplarer af Reglerne faas gratis ved Henvendelse til Landhusholdningsselskabet.

Udkast til Forslag om en ny Lov om Bekæmpelse af Tuberkulose hos Kvæg, der af Landbrugsministeren agtes forelagt Rigsdagen i Begyndelsen af indeværende Samling, har gennem Landbrugsraadet været forelagt Landhusholdningsselskabet, der indhentedede en Udtalelse om Forslaget fra Forstander *H. J. Rasmussen*, Næsgaard, hvortil Præsidiet ganske kunde slutte sig. Der blev over for Bestyrelsesraadet gjort nærmere Rede for Forslaget og de dertil fremkomne Udtalelser, hvorefter Sagen var Genstand for Drøftelse indenfor Bestyrelsen.

Angaaende Selskabets Udgivelse af Skrifter, som er en af dets ældste Virksomhedsgrene, med-

deltet det, at der i Aar er udgivet to Skrifter, nemlig det af Professor *Søncke Knudsen* og Ingeniør *C. H. Pape* forfattede Skrift om »Fremskaffelse og Bedømmelse af Vand til Mejerier og Landbrug« og som 24. »Landboskrift« »Vejledning for Landvæsenselever«. Sidstnævnte er 3. omarbejdede og udvidede Udgave af *V. A. Tuxens* Bog, der første Gang udkom 1897; Revisionen er foretaget af Forstander *H. J. Rasmussen* i Forening med Inspektør *C. Stahl* og Landbrugslærer *K. P. Lauridsen*. Selskabet agter at udgive en »Specialfortegnelse over dansk Landbrugslitteratur«, som Statskonsulent *K. Hansen* har paataget sig at udarbejde. Fortegnelsen vil fremkomme i Tidsskrift for Landøkonomi og blive udsendt i Særtryk. Foruden et fyldigt Udvalg af den nyere Landbrugslitteratur vil der ogsaa blive optaget en Del af den ældre, der har Betydning for Studiet af Landbrugets historiske Udvikling. Under Udarbejdelse er ligeledes en Bog om Dræning af Professor *T. Westermann*. Endvidere meddeltes det, at Selskabet vil udsende en samlet Indholdsfortegnelse for Aargangene 1899—1930 af Tidsskrift for Landøkonomi, idet en saadan Fortegnelse savnes. Den sidste udkom i 1899 og omfattede Aargangene 1882—1898; i Aargang 1881 findes et samlet Register for Aarene 1867—1881 og i Aargang 1866 et tilsvarende Register for Aarene 1831—1866.

Paa Foranledning af Mejeriet »Trifolium« tog Selskabet i Fjor Spørgsmaalet om Midler til Bekæmpelse af den smitsomme, af *Streptokokker* forarsagede Yverbetændelse op, og efter at Sagen havde været drøftet paa Bestyrelsesmøderne i Oktober og December i Fjor, forespurgte Selskabet det store tyske *I. G. Farbenindustrie A/S*, om dette vilde tage Opgaven op. Gennem dettes herværende Repræsentant, Dr. *Helbig*, oplystes det, at nævnte Firma havde en Række Forsøg i Gang i Tyskland og var villig til et Samarbejde med interesserede her i Landet. Landhusholdningsselska-

bet foranledigede derefter afholdt et Møde mellem Repræsentanter for »Trifolium«, Dr. Helbig og Præsidiets, hvorefter der blev iværksat Forsøg paa en af »Trifolium« udpeget Gaard. Disse Forsøg er imidlertid senere paa Grund af forskellige Omstændigheder foreløbig standset. Professor ved Landbohøjskolen *M. Christiansen* har ogsaa beskæftiget sig en Del med Spørgsmaalet, men savner de fornødne Midler, hvorfor han i Forbindelse med Professor *Folmer Nielsen* har ansøgt Landbrugsministeriet om, at der af Toldrefusionsmidlerne fra Kvægeksperten til Tyskland stilles Midler til Raadighed til Forsøg saavel paa det paagældende Omraade som angaaende Kvægets Ufrugtbarhed. Paa Foranledning af en Henvendelse fra de to Professorer vedtoges det, at Selskabet gennem Landbrugsraadet anbefaler Andragendet til Landbrugsministeriet.

Selskabet har i Aar modtaget 8 Indstillinger fra Landboforeninger om Uddeling af Sølvbægre for Landboflid; samtlige indstillede vil modtage et Sølvbæger. Af de præmierede bor 1 i Københavns Amt, 1 i Svendborg Amt, 1 i Hjørring Amt, 1 i Aarhus Amt og 4 i Ringkøbing Amt. Om Uddeling af Duelighedsmedailler er der i Aar indkommet 26 Indstillinger, nemlig vedrørende 9 Kvinder og 16 Mænd samt et Ægtepar. Der vil i Aar blive uddelt 20 Medailler, nemlig 12 til Mænd, 7 til Kvinder og 1 til et Ægtepar; de fordeler sig med 8 til Jylland, 6 til Lolland-Falster, 5 til Sjælland og 1 til Fyn.

Til Slut blev der givet Meddelelse om det landøkonomiske Rejsebureaus Virksomhed, hvoraf fremgik, at der i det forløbne Aar er planlagt ialt 126 Rejser; deraf er de 95 Rejser for udenlandske Selskaber og Enkeltpersoner her i Landet. Bureauet har medvirket ved Anbringelse af 39 udenlandske Landvæsenselever her i Landet og 41 danske i Udlandet.

Bog anmeldelser og udkomne Bøger.

Landbrugsgeografi. 2 den Del. Ved *N. Kjærgaard-Jensen* og *H. Rosenstand Schacht*. Udgivet af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Trykt som Manuskript. 94 Sider (Kbhvn.) — Landbrugsgeografiens 2den Del omhandler nogle af de oversøiske Lande, som har størst Interesse for Danmark — De Forenede Stater, Kanada, Argentina, Australien og New Zealand. Vi indfører Oliekager, Korn og Majs fra de føstnævnte Lande, og det er bekendt, at Landene i Australasien paafører os en betydelig Konkurrence paa det engelske Smørmarked.

Forfatterne har fulgt samme Plan som i Bogens 1ste Del, og Anmelderen, der personlig har studeret Forholdene, kan bevidne, at Beskrivelsen af de enkelte Lande giver en god Oversigt over Landbrugsforholdene og Samhandelen med Danmark.

Landevejene i De Forenede Stater er dog bedre, end det fremgaar af Bogens Tekst, og Tabellen paa Side 22 giver ikke et helt korrekt Billede af Mælkenes Anvendelse i De Forenede Stater. Med de forbedrede Trafikforhold er Fremstillingen af Smør paa Gaardene i stærk Tilbagegang og har i 1930 ikke større Betydning.

Adskillige af de statistiske Tabeller kunde være ført mere up-to-date, hvilket for den almindelige Læser vilde gøre Bogen mere aktuel. Eleverne paa Landbohøjskolen kan naturligvis faa den nyere Statistik ved Forelæsningerne.

Der findes enkelte Misforstaaelser i Bogen. Saaledes kan man ikke (Side 24) sige, at Andelsforeningerne i Amerika gennem Landbrugsministeriets Centralkontor er under Statens Tilsyn og Forsorg. Afdelingen i Washington har til Opgave at give Oplysning og Vejledning til Andelsforeningerne, og disse er paa anden Maade frivillig organiserede i Lokal- og Landsorganisationer.

Det nye Landbrugsakademi i New Zealand (Side 91) hedder »Massey College« efter en bekendt afdød Statsminister og ligger ved Byen Palmerston North paa Nordøen.

Der er imidlertid ingen Grund til at opholde sig ved Misforstaaelser, der vanskelig helt kan undgaas, naar man skal beskrive fremmede Forhold. Baade 1ste og 2den Del af Landbrugsgeografien bør finde mange Læsere i Danmark, og den kan særlig anbefales til Landøkonomer, som paatænker at gøre Studierejser i Udlandet. Det er en stor Hjælp, naar man paa Forhaand har de grundlæggende Oplysninger om det Land, man agter at besøge.

I Slutningen af 2den Del er givet nogle skematiske Oversigter over Hvedeareal og Produktion samt Verdenshandelen med Smør og Flæsk og Ost. Naar Landbrugsgeografien kommer i ny Udgave, bliver der forhaabentlig Raad til at supplere dette Afsnit med nogle Produktions- og Omsætningskort. Disse er endnu mere oplysende end skematiske Fremstillinger.

S. Sørensen.

Elite Stambog over Kvæg af jydsk Race. 3. Bind. XXXVIII. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring over Kvæg af jydsk Race. Udarbejdet af Konsulent *Nic. Bonde*. 229 Sider. (Aarhus).

Beretning om De samvirkende danske Landboforeningers Virksomhed i Aaret 1929—30. Udarbejdet af Sekretariatet. 242 Sider. (Kbhvn.).

Rapport om Danmarks Indkøbs-Markedet. *September 1930.* Udgivet ved Statsministeriets Foranstaltning. 140 Sider. (*J. H. Schultz Forlag, Kbhvn.*).

Carlsbergfondet 1876—1926. Et Jubilæumsskrift udgivet af Carlsbergfondets Direktion. I og II. Ialt 556 Sider i stort Kvartformat. (Kbhvn.).

Dyrkningsforsøg med Rodfrugtstammer, Barres, Foder-sukkerroe, Kaalroe og Turnips. 1926—1929. Ved *J. C. Lunden*. 132 Sider. 235. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (*G. B. N. F., Kbhvn.*).

Vejledning for Landvæsenselever. Udgivet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, 24. Landboskrift, 3. omarbejdede og udvidede Udgave af *A. V. Tuxen*: Kortfattet Vejledning for Landvæsenlærlinge paa større Gaarde. Udarbejdet af Forstander *H. J. Rasmussen*, Inspektør *Chr. Stahl* og Landbrugslærer *K. P. Lauridsen*. 230 Sider. (August Bangs Forlag, Kbhvn.).

Mindre Meddelelser.

Kreaturtællingen den 15. Juli 1930. Kreaturtællingen i Aar omfatter kun Heste, Hornkvæg og Svin, medens den i Fjor ogsaa omfattede mindre Husdyr. »Statistiske Efterretninger« har i Nr. 30 offentliggjort Resultaterne af Optællingen.

	1930	1929	1928	1927	1926
	1000 Stk.	1000 Stk.	1000 Stk.	1000 Stk.	1000 Stk.
Heste	516	521	519	525	548
Hornkvæg	3.101	3.031	3.016	2.913	2.838
Heraf Køer	1.633	1.579	1.541	1.514	1.480
Svin	4.928	3.616	3.363	3.731	3.122

For Hestene er der en Nedgang fra 1929 paa ca. 5000 Stk., af hvilke de ca. 4000 falder paa Plagene og ca. 1000 paa Føllene, medens Antallet af voksne Heste taget under et næsten ikke er forandret; der er dog, som nedenstaaende Oversigt viser, nogen Forskydning i Antallet indenfor de enkelte Grupper.

	1930	1929	1928
Hingste	3.711	3.651	3.735
Vallakker	218.409	218.650	218.166
Hopper	240.429	240.094	236.813
Heraf Følhopper	31.407	29.026	29.750
Plage (1—3 Aar)	30.671	34.619	39.265
Føl (under 1 Aar)	22.576	23.583	20.809

Hornkvægbestanden er i stadig Stigning, selvom Antallet af Stude er gaaet ned fra ca. 81,000 til ca. 62,000. Som det ses i nedenstaaende Tabel, er Køernes Antal steget med 54,000 eller 3,4 pCt.

	1930	1929	1928	1927
Tyre	74.090	76.235	69.057	63.065
Stude	61.976	81.046	76.497	70.212
Køer og Kvier, som har				
kælvet	1.633.029	1.579.036	1.540.676	1.514.033
Kvier, som ikke har kælvet	550.206	551.873	531.134	495.472
Kalve under 1 Aar	781.931	742.366	798.808	769.854
Hornkvæg ialt	3.101.232	3.030.556	3.016.172	2.912.636

Antallet af Tyre er gaaet ned med ca. 2100 Stk. For de 1—2-aarige Tyre er der en Tilbagegang paa 4000 Stk., medens der for de ældre Aldersklassers Vedkommende er en Fremgang paa ca. 1900. Af Tyre over 5 Aar er der dog kun 1037 Stk. ialt.

Svinebestanden viser en Stigning siden sidste Tælling paa ikke mindre end 36 pCt. eller 1,312,000 Stk., saaledes at vi nu er oppe paa en Svinebestand paa nærved 5 Mill. Svin, som fordeler sig som nedenfor anført:

	1930	1929	1928	Stigning fra 1929 til 1930. pCt.
Orner, 4 Mdr. og derover	24.333	18.766	18.004	29,7
Søer over 4 Mdr., drægtige.....	395.878	309.575	243.069	27,9
ikke drægtige.....	191.789	123.994	101.190	54,7
Fedesvin over 4 Mdr...	1.022.680	775.160	733.127	31,9
Grise 2—4 Mdr.	1.621.748	1.285.322	1.256.132	26,2
Grise under 2 Mdr. ...	1.672.067	1.103.061	1.011.333	51,6
ialt....	4.928.495	3.615.878	3.362.855	36,3

Som det fremgaar af Tabellen, har Stigningen været stærkest for ikke drægtige Søer og Grise under 2 Mdr., nemlig henholdsvis 54,7 pCt. og 51,6 pCt.

Den stærke Stigning i Svinenes Antal siden 1929 har ikke været ens over hele Landet; i Jylland har den været ca. 39 pCt. og paa Øerne ca. 32 pCt., og ser man paa de enkelte Amter, finder man, at Stigningen har været stærkest i Tønder Amt (51 pCt.), Randers Amt (46 pCt.) og Hjørring Amt (45 pCt.), medens den har været mindst paa Bornholm (21 pCt.) og i Holbæk, Svendborg og Sønderborg Amter (28 pCt.).

Foreløbig Oversigt over Landbrugets Driftsresultat i Regnskabsaaret 1929—30. I 27. Meddelelse fra *Det landøkonomiske Driftsbureau* er der givet en foreløbig Oversigt over Driftsresultatet i Regnskabsaaret 1929—30 baseret paa Regnskaber fra 200 Ejendomme, hvis Fordeling mellem de enkelte Landsdele og Størrelsesgrupper falder ret nær sammen med Fordelingen af Bureauets samlede Antal Regnskaber.

Den samlede *Landbrugskapital* var i 1929 49 Kr. større pr. ha end i 1928; Forøgelsen skyldtes, at Besætningerne (navnlig Svinebesætningerne) var steget i Størrelse og Værdi, og at Forraadene var forøget meget betydeligt. *Bruttoudbyttet* har i Gennemsnit været 13 Kr. mindre pr. ha end det foregaaende Aar, idet det for Planteprodukter har været 24 Kr. mindre og

for Husdyrprodukter 11 Kr. større. *Driftsomkostningerne* har praktisk talt været af samme Størrelse som det foregaaende Aar; ganske vist er Kraftfoderudgifterne næsten 10 pCt. lavere, men Udgiftsposten »Øvrige Omkostninger« er steget forholdsvis stærkt, væsentligst paa Grund af Forøgelse af Udgifterne til Vedligeholdelse af Grundforbedringer, Bygninger og Landbrugsinventar.

Oversigt over Driftsresultatet.

	Kr. pr. ha			Nettoudbytte	
	Landbrugs-kapital	Brutto-udbytte	Drifts-omkost-ninger	Kr. pr. ha	i pCt. af Landbrugs-kapitalen
1929—30....	2499	857	713	144	5,8
1928—29....	2450	870	710	160	6,5

Nettoudbyttet er gaaet ned med 16 Kr. pr. ha, hvilket svarer til, at Forrentningsprocenten er faldet fra 6,5 til 5,8 i Gennemsnit af alle 200 Regnskaber. Størst har Nedgangen været paa de større Gaarde og paa Sjælland og Lolland-Falster.

Da Ejendommenes Handelsværdi er noget højere end den bogførte Værdi, bliver Forrentningsprocenten, hvis man forhøjer Landbrugskapitalen efter Handelsprisen, noget lavere, nemlig 4,4 pCt. i 1929—30 mod 5,1 pCt. det foregaaende Aar. Regner man med et Rentekrav paa 5 pCt. af Handelsværdien, vil den opnaaede Arbejdsfortjeneste for Brugerne hverken paa større (over 50 ha) eller mindre Ejendomme naa op paa det Beløb, der skulde betales ved Ombytning af Familiens Arbejdskraft med tilsvarende lejede Folk.

Det foreløbige Resultat viser saaledes en nedadgaaende Tendens fra forrige Aar, og med den Nedgang, der har været i Priserne paa Landbrugsprodukter i første Del af indeværende Finansaar, maa det anses for givet, at Resultatet for indeværende Aar bliver væsentlig ringere.

Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1929—30.

(Fra 1. Oktober 1929 til 30. September 1930).

Af Afdelingschef *H. Hansen.*

Oktober 1929 havde temmelig mildt og ustadigt Vejr. Temperaturen var næsten hver Dag over Normalen; men særlig milde blev dog kun den 13.—14., 17. og 23.—25. med Døgnmidler, der var mellem 3° og $4\frac{1}{2}^{\circ}$ for høje; hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem $\frac{3}{4}^{\circ}$ og $1\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. Nattefrost forekom adskillige Steder i Indlandet én eller to Gange i Maanedens sidste Tidøgn, især Natten til den 21., 27.—28. og 31.; men de laveste Temperaturer naaede dog kun faa Steder under $-1\frac{1}{2}^{\circ}$. Vejret var ustadigt i hele Maanedens, især i det vestlige Jylland, hvor der mange Steder faldt Regn paa 20—25 Dage; store Omraader af Landet fik Regn den 1.—3., 5.—6., 9.—11., 17.—19., 23., 25.—26. og 28.—30. Regnmængden var gennemgaaende stor i Sydvestjylland, paa Sjælland, Langeland, Lolland-Falster og Bornholm og lille i det østlige Jylland og Nordvestfyn; i Sammenligning med Normalen fik i Jylland Ringkøbing Amt 2 pCt. og Ribe Amt 16 pCt. for meget, medens de øvrige Amter fik ca. 10—20 pCt. for lidt; paa Fyn fik Svendborg Amt 3 pCt. og Odense Amt 16 pCt. for lidt; paa Sjælland havde Holbæk Amt 2 pCt., Præstø Amt 19 pCt. og de øvrige Amter ligesom Lolland-Falster ca. 45 pCt. for meget; Bornholm fik 27 pCt. og Langeland 34 pCt. mere end normalt. Torden forekom ret hyppigt — især i Jylland —; den 3. havde Uvejrene stor Udbredelse i hele Landet, den 2., 4. og 7.

i Jylland og den 11. paa Øerne. Solskinstimernes Antal var gennemgaaende i Nærheden af det normale. Vinden blæste hyppigst fra sydvestlige og vestlige Retninger, og Vindstyrken var i Maanedens første Halvdel ofte temmelig stærk; den 11.—12. herskede der Storm omkring Nordvest over hele Landet.

November 1929 havde temmelig mildt og ustadigt Vejr. Temperaturen var i Maanedens Løb næsten hver Dag over Normalen, og Afvigelserne fra denne var i sidste Tidøgn ofte store, især paa Øerne; hele Maanedens Middeltemperatur blev næsten overalt mellem $\frac{3}{4}^{\circ}$ og $1\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. Nattefrost forekom paa de fleste jyske Indlandsstationer kun ca. 3—7 Gange og i Indlandet paa de større Øer fra 1—4 Gange; adskillige Stationer paa de mindre Øer og langs de større Øers Kyster var endog helt frostfrie; Frosten forekom især i Tiden fra den 1.—3. og den 17.—19.; de laveste Temperaturer naaede de fleste Steder i Indlandet ned mellem $\div 1^{\circ}$ og $\div 4^{\circ}$. Vejret var ret ustadigt gennem hele Maanedens; over store Omraader faldt der saaledes Regn den 3.—5., 7.—15., 19.—20. og 24.—30. Regnmængden var ulige fordelt, men var iøvrigt stor i Størstedelen af Landet; den var gennemgaaende størst i det vestlige Jylland, hvor der de fleste Steder faldt mellem 100 og 125 mm, og mindst, ca. 40—50 mm, i Egnene omkring Storebælt, den nordlige Del af Lillebælt og paa en Strækning over Sjælland fra Kallundborg til København. I Sammenligning med Normalen fik Amterne i Nord-, Midt- og Vestjylland ca. 45—65 pCt., Samsø, Sønderjylland, Sorø og Maribo Amter ca. 25—35 pCt. og de øvrige Amter ca. 5—20 pCt. for meget. Torden forekom paa 8 Dage, væsentligt i Tiden fra den 8.—14., og Uvejrene havde ofte stor Udbredelse i Vestjylland og Sønderjylland. Vinden blæste overvejende fra Retninger omkring Syd og Sydvest; den 11.—12. herskede der over hele Landet

stormende Kuling eller Storm fra Retninger mellem Syd-øst og Sydvest. Solskinstimernes Antal var i Jylland og paa Fyn gennemgaaende lidt mindre, paa Sjælland og Lolland-Falster lidt større end normalt.

December 1929 havde som oftest meget mildt Vejr, især i Maanedens første Halvdel og fra den 26.—31., medens Temperaturen derimod oftest var noget under Normalen fra den 20.—25.; de højeste Temperaturer forekom især den 13. og 14., og de naaede de fleste Steder op mellem $9\frac{1}{2}^{\circ}$ og 11° ; hele Maanedens Middeltemperatur blev meget høj, for Landet som Helhed $4,0^{\circ}$, eller $2,6^{\circ}$ højere end normalt; siden 1873 har Middeltemperaturen i December kun 3 Gange været højere; den hidtil højeste er $4,6^{\circ}$ (i 1898). Frostdagenes Antal beløb sig gennemsnitlig kun til 9, medens det normale Antal er 18; Frosten, der især forekom i Tiden fra den 18.—26., optraadte hyppigst kun som Nattefrost; de laveste Temperaturer naaede de fleste Steder ned mellem $\div 3^{\circ}$ og $\div 7^{\circ}$. Vejret var meget ustadigt med Nedbør over store Strækninger af Landet paa hver Dag fra den 1.—14. og den 24.—31., medens der i det mellemliggende Tidsrum væsentligt kun faldt mindre, spredte Byger; den 24. og 25. faldt der de fleste Steder en Del Sne, som imidlertid hurtigt smeltede, iøvrigt faldt Nedbøren som Regn. Nedbørsmængden for hele Maaneden var stor overalt og beløb sig i Størstedelen af Jylland og Fyn til over 100 mm, enkelte Steder i Sydvestjylland endog til over 150 mm. I Sammenligning med Normalen fik Odense og Ribe Amter ca. 105 pCt., Thisted, Randers og Præstø Amter ca. 35—45 pCt. og de øvrige Amter ca. 55—95 pCt. for meget; for Landet som Helhed faldt der 95 mm, normalt 54 mm. Torden forekom paa 6 Dage, især i Tiden fra den 8.—12.; den 9. havde Uvejrene stor Udbredelse i Vestjylland, den

12. paa Sjælland. Vinden blæste hyppigst fra sydøstlige, sydlige eller sydvestlige Retninger og ret jævnlgt med stormende Kuling. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder ca. 20—40 pCt. større end normalt.

Januar 1930 fik — med sydvestlige og sydlige Vinde — en Middeltemperatur, der for Landet som Helhed beløb sig til $3,2^{\circ}$, hvilket er $3,4^{\circ}$ højere end normalt. Temperaturen var paa næsten hver Dag i Maaneden over Normalen, og Afvigelserne fra denne var ofte ret betydelige, især i Tiden fra den 1.—21., i hvilket Tidsrum Middeltemperaturen gennemsnitlig var $4,9^{\circ}$ højere end normalt; de højeste Temperaturer, der især forekom i Tiden mellem den 14. og 20., naaede de fleste Steder op mellem 8° og 10° . Frost-dagenes Antal var gennemsnitlig kun 8, medens Normalen er 22; enkelte Kyststationer paa Øerne havde kun Frost 1—3 Gange, og Marstal var endog helt frostfri. Frosten, der væsentlig kun forekom i Maanedens sidste Halvdal, optraadte næsten altid som let Nattefrost, og de absolut laveste Temperaturer naaede de fleste Steder kun ned mellem $\div 1^{\circ}$ og $\div 2\frac{1}{2}^{\circ}$. Over store Omraader af Landet faldt der Nedbør den 1.—4., 7.—15. og 30.—31., de to sidste Dage som Sne, iøvrigt som Regn eller Slud. Nedbøren var de fleste Steder mellem ca. 30 og 45 mm; den var gennemgaaende størst, ca. 50—60 mm, i Ringkøbing Amt mellem Herning og Lemvig. I Sammenligning med Normalen fik Ringkøbing Amt 9 pCt. og Ribe Amt 2 pCt. for meget; Frederiksborg Amt havde gennemsnitlig den normale Nedbør, medens Bornholm fik 39 pCt. og de øvrige Amter ca. 5—25 pCt. for lidt. Taage forekom jævnlgt i Tiden fra den 3.—9., 14.—19. og 21.—25. Solskinstimernes Antal varierede de forskellige Steder mellem ca. 25 og 50, normalt ca. 30—40.

Februar 1930 fik en meget lille Nedbør; de fleste Steder faldt der kun ca. 5—15 mm, og enkelte Steder fik overhovedet ikke maalelig Nedbør; over store Omraader af Landet faldt der den 2.—6. Sne eller Slud og den 15. Regn, men Mængderne var i Reglen meget smaa; for Landet som Helhed faldt der kun 8 mm eller 22 pCt. af Normalen; de forskellige Amter fik fra ca. 55—90 pCt. for lidt. Vinden blæste hyppigst fra østlige Retninger; kun i Tiden fra den 9.—15. var den overvejende nordvestlig. Temperaturen var hyppigst over Normalen; men Afgivelserne fra denne var som Regel kun smaa, og kun en enkelt Dag — den 13. — blev 3° mildere end normalt; til Gengæld blev Dagene fra den 5.—9. ca. $1\frac{1}{2}^{\circ}$ — 4° for kolde, saa at Middeltemperaturen for hele Maaneden omtrent blev normal. Frostdagenes Antal beløb sig gennemsnitlig til 24, medens det normale Antal er 21; Frosten forekom, naar undtages nogle faa Dage i første Tidøgn, i Reglen kun som forholdsvis let Nattefrost; de laveste Temperaturer, der især forekom i Tiden fra den 8.—10., naaede de fleste Steder ned mellem $\div 5^{\circ}$ og $\div 11^{\circ}$. Solskinstimernes Antal beløb sig de forskellige Steder til ca. 60—100, normalt ca. 50—70.

Marts 1930 fik en Middeltemperatur, der de fleste Steder var mellem $\frac{1}{2}^{\circ}$ og $1\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. Temperaturen var i Maanedens Løb som oftest over Normalen, og kun den 3. og den 13.—18. blev ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ — 1° for kolde; særlig milde, ca. 3° — 5° mildere end normalt, var den 5., 7.—9. og 29.—31. Frostdagenes Antal var normalt; Frosten, der næsten udelukkende forekom som Nattefrost, var gennemgaaende strengest i Begyndelsen af Maaneden og i Tiden omkring den 15., da de laveste Temperaturer de fleste Steder naaede ned mellem $\div 3^{\circ}$ og $\div 7^{\circ}$. Vinden blæste hyppigst fra Horizontens vestlige Halvdel, og kun i Tiden fra den 14.—18. var østlige

og sydøstlige Vinde de fremherskende. Nedbøren beløb sig i Størstedelen af Jylland og paa Fyn til ca. 25—40 mm og paa Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm til ca. 15—30 mm; i Sammenligning med Normalen fik Svendborg, Ribe, Ringkøbing og Thisted Amter ca. 15—25 pCt. og de øvrige Amter ca. 35—50 pCt. for lidt. Over store Omraader af Landet faldt der Nedbør, hyppigst Sne blandet med Regn, den 10.—11., 13.—14., 16.—18., 21.—22., 26. og 29.; men de daglige Mængder var som oftest kun smaa. Taage forekom jævnligt. Solskinstimernes Antal var omtrent normalt.

April 1930 havde Vinde overvejende fra Retninger omkring Øst med temmelig mildt Vejr. Temperaturen var de fleste Steder over Normalen fra den 5.—17. og den 23.—30., og adskillige af disse Dage blev 3° — $5\frac{1}{2}^{\circ}$ for varme; til Gengæld var Temperaturen under Normalen den 3.—4. og den 18.—21.; et Par Dage — den 19. og 20. — var den endog $3\frac{1}{2}^{\circ}$ for lav; Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem $\frac{1}{2}^{\circ}$ og $1\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. Nattefrost forekom de fleste Steder kun 1—4 Gange, og adskillige Kyststationer var endog helt frostfrie; Frosten var gennemgaaende let og naaede kun paa faa Steder i Indlandet ned under -2° ; de laveste Temperaturer forekom især den 4., men flere Steder dog den 20.—21. og den 28. Nedbøren var de fleste Steder mellem 30 og 50 mm; i Thy, paa Mors, langs Jyllands Vestkyst og i Nordsjælland faldt der dog de fleste Steder kun ca. 20—30 mm. I Sammenligning med Normalen fik Thisted, Ringkøbing, Ribe og Frederiksborg Amter ca. 25—35 pCt. og Holbæk, Sorø og Københavns Amter ca. 5—15 pCt. for lidt; Viborg, Vejle og Svendborg Amter fik gennemsnitlig den normale Nedbør, medens Bornholm fik 77 pCt., Maribo Amt og Langeland 48 pCt. og de øvrige Amter ca. 10—25 pCt. for meget. Nedbøren faldt væsentlig den 4.—7., 13.—19., 22.—23.

og 25.—26. og i Reglen som Regn, undtagen den 4. og 19., da Regnen mange Steder var blandet med Sne. Torden forekom paa 8 Dage i Tiden fra den 16.—26., men optraadte som oftest kun paa Sjælland og Lolland-Falster, hvor den havde ret stor Udbredelse den 17. og 25. Skydækket var forholdsvis stort; Solskinstimernes Antal blev ca. 10—15 pCt. mindre end normalt.

Maj 1930. Temperaturen var i Løbet af Maaneden snart noget over og snart noget under Normalen uden længere, sammenhængende milde eller kolde Perioder; særlig milde blev den 1.—3. og 24.—25. med Døgnmidler, der gennemgaaende var ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — $5\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt, medens der ingen særlig kolde Dage forekom. Nattefrost indtraf enkelte Steder i Indlandet — især i Jylland — fra den 1.—3. og i Tiden fra den 11.—14.; men de laveste Temperaturer naaede dog kun et Par Steder ned mellem $\div 1^{\circ}$ og $\div 1\frac{1}{2}^{\circ}$. Middelttemperaturen for hele Maaneden blev omtrent normal. Over store Omraader faldt der Regn i Tiden fra den 5.—10. og den 15.—26., og den 26. maalttes adskillige Steder store Mængder. Nedbøren for hele Maaneden var ret ulige fordelt; den var gennemgaaende stor paa Sjælland, Fyn og i Sønderjylland og det østlige Jylland og lille i Nordvestjylland og paa Bornholm; sidstnævnte Sted faldt der kun Regn i Tiden fra den 5.—10. og den 26. I Sammenligning med Normalen fik Bornholm og Thisted Amt ca. 20 pCt. for lidt, medens Hjørring, Aalborg, Viborg og Ringkøbing Amter fik ca. 10—20 pCt., Mariibo Amt 34 pCt., de fynske Amter og Ribe Amt ca. 45 pCt., Randers, Aarhus og Vejle Amter ca. 55—60 pCt., Sønderjylland 77 pCt., Sorø Amt 70 pCt. og de øvrige sjællandske Amter ca. 115—130 pCt. for meget. Torden forekom paa 11 Dage, og Uvejrene havde den 25. og 26. Udbredelse over Størstedelen af Landet. Solskinstimernes Antal var gennemgaaende ca. 10—15 pCt. mindre end normalt.

Juni 1930 var temmelig varm og solrig; i Maanedens første Tidøgn var Temperaturen dog snart noget over og snart noget under det normale, og Nattemperaturen faldt et Par Nætter adskillige Steder i Indlandet ned mellem 1° og 3° ; i Resten af Maanedens var Temperaturen derimod næsten hver Dag over Normalen, og Afvigelserne fra denne beløb sig i Tiden fra den 12.—24. gennemgaaende til ca. $2\frac{1}{2}^{\circ}$ — $5\frac{1}{2}^{\circ}$; de højeste Temperaturer, der især indtraf den 13., 18.—20. og 22.—23., naaede de fleste Steder op mellem 25° og 30° ; Middelttemperaturen for hele Maanedens blev derfor den højeste, vi har haft i Juni siden 1917; den var de fleste Steder mellem $\frac{3}{4}^{\circ}$ og $1\frac{3}{4}^{\circ}$ højere end Normalen. Solskins-timernes Antal, der de forskellige Steder varierede mellem 260 og 335, blev ca. 15—30 pCt. større end normalt. Nedbøren var ret ulige fordelt; den var gennemgaaende stor i Nord-, Midt- og Vestjylland og Nordøstsjælland, hvor der mange Steder faldt ca. 60—90 mm — enkelte Steder i Jylland endog over 100 mm —, medens den var lille paa Lolland-Falster og Møen, hvor der adskillige Steder kun faldt ca. 15—30 mm. I Sammenligning med Normalen fik Ribe Amt 15 pCt., Viborg og Frederiksborg Amter ca. 30 pCt. og Ringkøbing, Thisted, Hjørring og Aalborg Amter ca. 45—65 pCt. for meget; Bornholm fik gennemsnitlig den normale Nedbør, medens Præstø og Maribo Amter fik ca. 35—40 pCt., Langeland og Svendborg Amt ca. 25 pCt. og de øvrige Amter ca. 5—15 pCt. for lidt. Over store Omraader faldt der Regn den 1.—2., 20.—21., 24.—25. og 27.—29. og i Jylland tillige den 10.—11. og 13. Torden forekom paa 19 Dage, og Uvejrene havde stor Udbredelse over Landet den 1.—2., 13. og 23.—26. Vindretningen var ret hyppigt skiftende, men svage Vinde fra Horizontens sydlige Halvdel var dog de fremherskende.

Juli 1930 havde temmelig ustadigt Vejr, især i Tiden fra den 3.—7. og i de to sidste Tidøgn, da der næsten hver Dag faldt Regn over store Omraader. Nedbøren var ret ulige fordelt, men var iøvrigt stor i Størstedelen af Landet; over store Strækninger i den nordlige Halvdel af Jylland, i Egnen mellem Vejle og Jellinge, i Egnen omkring Hillerød, i den sydlige Halvdel af Sjælland og Egnen omkring Guldborgsund samt paa Bornholm faldt der mere end 100 mm, medens der kun faldt mellem ca. 40 og 50 mm paa Vestlolland, den nordlige Halvdel af Langeland, i Nordvestfyn og over mindre Omraader i det sydlige og østlige Jylland. I Sammenligning med Normalen fik Langeland og Odense Amt ca. 15 pCt. for lidt, medens Svendborg og Ribe Amter samt Sønderjylland fik 1—6 pCt., Maribo, Holbæk, Vejle og Ringkøbing Amter ca. 15—20 pCt., Københavns, Frederiksborg, Sorø, Aarhus og Randers Amter ca. 25—40 pCt., Præstø, Viborg, Thisted og Hjørring Amter ca. 60—65 pCt., Aalborg Amt 87 pCt. og Bornholm 121 pCt. for meget. Regnen var i Tiden fra den 3.—5., 13.—19. og 27.—31. jævnlgt ledsaget af Torden. Skydækket var forholdsvist stort og Solskinstimernes Antal de fleste Steder ca. 10—20 pCt. mindre end normalt. De fire første Dage i Maaneden var Vejret varmt med Døgnmidler, der blev ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — 6° højere end normalt, og Maksimumstemperaturer, der gennemgaaende naaede op mellem 25° og 32° ; i Resten af Maaneden var Temperaturen hyppigst under Normalen; men Afvigelserne fra denne var som Regel smaa; hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor omtrent normal. Vindretningen var hyppigst sydvestlig, vestlig eller nordvestlig, dog var i Begyndelsen af Maaneden — fra den 1.—4. — samt den 15.—18. og 22.—23. Vinde omkring Sydøst de fremherskende.

August 1930 havde ustadigt Vejr, især i Maanedens første Halvdel, da der næsten hver Dag faldt

Regn over store Omraader; i Maanedens sidste Halvdel faldt der Regn den 21.—24. og den 31., medens Vejret var tørt og solrigt i Tiden fra den 26.—30. Regnmængden var gennemgaaende stor i Jylland, hvor der de fleste Steder faldt mere end 100 mm og over nogle mindre Omraader i Midtjylland og i Egnene omkring Aalborg og Ringkøbing endog mellem 150 og 180 mm, medens den paa Øerne de fleste Steder var lidt mindre end Normalen; mindst Nedbør fik det sydøstlige Sjælland, Møen og Nordfalster, hvor der gennemgaaende kun faldt ca. 40.—50 mm. I Sammenligning med Normalen fik i Jylland Ribe Amt og Sønderjylland ca. 5 pCt., Hjørring, Aalborg og Aarhus Amter ca. 40.—50 pCt. og de øvrige Amter ca. 15—20 pCt. for meget; paa Øerne fik Københavns og Frederiksborg Amter ca. 5 pCt. for meget, medens Sorø og Svendborg Amter fik den normale Nedbør og de øvrige Amter ca. 5—20 pCt. for lidt. Torden forekom hyppigt, og Uvejrene havde — især i Maanedens første Halvdel — ret ofte stor Udbredelse over Landet. Temperaturen var i Størstedelen af Maaneden snart lidt over og snart lidt under Normalen, og kun Dagene fra den 27.—30 havde varmt Vejr med Døgnmidler, der gennemsnitlig var $3\frac{1}{2}^{\circ}$ for høje, og Maksimumstemperaturer, der gennemgaaende naaede op mellem 23° og 29° . Solskinstimernes Antal blev de fleste Steder ca. 20 pCt. større end normalt. Vindretningen var ret ofte skiftende; Vinde fra Retninger omkring Vest var gennemgaaende de hyppigste; men sydlige og sydøstlige Vinde forekom dog noget hyppigere end normalt.

September 1930 havde ustadigt Vejr; over store Omraader af Landet faldt der saaledes Regn den 1.—3., 6.—8. og paa næsten hver Dag fra den 13.—27. Regnmængden for hele Maaneden var næsten overalt stor; den var over 100 mm i Størstedelen af Vendsyssel, Himmerland, det vestlige Jylland, paa en Strækning i Sønderjylland fra Gram til Graasten, i Nordøstsjælland

og paa Bornholm; mindst, ca. 45—50 mm, var den i Vestsjælland mellem Kallundborg og Slagelse og i de sydlige Dele af Falster, Lolland og Langeland. I Sammenligning med Normalen fik Bornholm 128 pCt., Frederiksborg Amt 112 pCt., Aalborg Amt 100 pCt., Københavns og Hjørring Amter ca. 90—95 pCt., Præstø, Aarhus, Randers, Viborg og Ringkøbing Amter ca. 45—65 pCt. og de øvrige Amter ca. 15—35 pCt. for meget. Torden forekom af og til, og Uvejrene havde især den 6.—7. og 26. stor Udbredelse over Landet. Skydækket var forholdsvis stort, medens Solskinstimernes Antal gennemgaaende var ca. 20—35 pCt. mindre end normalt. Vinden blæste de fire første Dage fra Vest og Nordvest, i Resten af Maaneden næsten udelukkende fra Retninger mellem Syd og Nordøst. Temperaturen var i Maanedens første Halvdel i Reglen under, i sidste Halvdel over Normalen; men Afvigelserne fra denne naaede kun paa nogle faa Dage over 2°. De laveste Nattemperaturer forekom især den 5., 11. og 29.—30.; de naaede adskillige Steder i Jylland ned under 3°, men kun et Par Steder ned til Frysepunktet. Middeltemperaturen for hele Maaneden blev de fleste Steder nogle faa Tiendedele Grader højere end normalt.

I hosstaaende Tabeller er der i Tabel 1 for hver Maaned i Landbrugsaaret 1929—30 opført Temperaturens Afvigelse fra Normalen (1876—1915), saavel for de 5 Grupper, hvori Landet sædvanligt inddeles i klimatisk Henseende, som for hele Landet samt for Bornholm, hvis Temperaturforhold ofte kan være noget afvigende fra de øvrige Landsdeles. Som Tabellen viser, fik hele Landbrugsaaret en Middeltemperatur, der gennemsnitlig var 1,0° højere end normalt, og det blev saaledes det varmeste Landbrugsaar siden 1924—25, da Middeltemperaturens Afvigelse fra Normalen var +1,3°. I det sidst afsluttede

Tabel 1. Temperaturens Afvigelse fra Normalen.
(Celsius.)

	1929			1930											
	Oktober	November	December	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaneder		
Vestjylland	+ 1.2	+ 0.9	+ 2.7	+ 3.5	- 0.3	+ 1.1	+ 1.3	+ 0.3	+ 1.5	+ 0.6	+ 0.7	+ 0.2	+ 1.1		
Østjylland	+ 1.1	+ 1.1	+ 2.9	+ 3.5	- 0.4	+ 1.0	+ 1.1	+ 0.3	+ 1.1	+ 0.1	+ 0.4	+ 0.5	+ 1.1		
Fyn	+ 1.2	+ 1.1	+ 2.1	+ 3.0	+ 0.1	+ 0.7	+ 0.9	+ 0.3	+ 1.3	0.0	+ 0.2	+ 0.1	+ 0.9		
Sjælland	+ 1.4	+ 1.2	+ 2.9	+ 3.6	+ 0.2	+ 1.0	+ 1.2	+ 0.3	+ 1.3	- 0.1	+ 0.4	+ 0.3	+ 1.1		
Lolland-Falster	+ 1.2	+ 1.2	+ 2.2	+ 3.2	+ 0.2	+ 0.4	+ 0.6	+ 0.2	+ 0.9	- 0.2	- 0.1	+ 0.2	+ 0.9		
Danmark	+ 1.2	+ 1.1	+ 2.6	+ 3.4	0.0	+ 0.8	+ 1.0	+ 0.3	+ 1.2	+ 0.1	+ 0.3	+ 0.3	+ 1.0		
Bornholm	+ 1.5	+ 1.7	+ 2.4	+ 3.0	+ 0.6	+ 1.0	+ 0.9	+ 1.0	+ 1.6	+ 0.2	+ 0.5	+ 0.2	+ 1.2		

Landbrugsaar havde alle 3 Efteraarsmaaneder temmelig mildt Vejr, der, som omtalt, fortsattes gennem December og Januar; i hele Tidsrummet fra 1. Oktober til 31. Januar var Døgnets Temperatur — som Gennemsnit af Observationer ved Landbohøjskolen og i Tarm — kun paa 15 ret spredte Dage under Normalen, og Afvigelserne fra denne naaede tilmed kun 2 Gange op til 2° ; derimod forekom der i samme Tidsrum 55 Døgn, hvis Temperatur var mere end 3° højere end normalt. Frost forekom sjældent i dette Tidsrum og optraadte i Reglen kun som let Nattefrost; Antallet af Frostdage beløb sig gennemsnitlig kun til 21, medens det normale Antal er 53. Første Nattefrost indtraf i Indlandet i Jylland og paa de koldeste Indlandsstationer paa Fyn og Sjælland i sidste Halvdel af Oktober eller det første Par Dage i November, medens de fleste Indlandsstationer paa Øerne og jyske Kyststationer først fik Frost den 17.—19. November og Stationerne paa de mindre Øer og langs de større Øers Kyster endog først den 18.—21. December; til Sammenligning skal anføres, at Middeldatoen for første Frost i Indlandet falder i Tiden fra ca. 5.—10. Oktober i Jylland, fra ca. 15.—20. Oktober paa de større Øer og i Begyndelsen af November paa de mindre Øer og langs Kysterne. I Februar var Temperaturen paa de fleste Dage lidt over Normalen, og Frosten optraadte hyppigst kun som let Nattefrost, og noget lignende var Tilfældet i Marts; April havde som oftest temmelig mildt Vejr og sjældent Nattefrost, og i Maj var Temperaturen snart lidt over og snart lidt under Normalen. Sidste Nattefrost indtraf paa Kyststationerne og de mindre Øer i sidste Halvdel af Marts og de fleste Steder i Indlandet i første Halvdel af April; enkelte særlig kolde Stationer havde sidste Frost i Slutningen af April eller de første Dage i Maj og nogle ganske faa den 11.—14. Maj. Middeldatum for sidste Frost om Foraaret er iøvrigt i Indlandet ca. 10. Maj i Jylland, ca. 1. Maj paa

Tabel 2.

	Frostdage		Nedbørsdage		Taagedage		Fugtigheds- grad i pct.		Skydække (0—10)	
	1929—30	Normal	1929—30	Normal	1929—30	Normal	1929—30	Normal	1929—30	Normal
Oktober 1929	0.2	3	18	17	1	6	82	86	7.1	6.5
November	4	10	16	14	6	9	90	89	7.2	7.1
December	9	18	19	15	7	11	89	91	7.3	7.6
Januar 1930	8	22	13	13	11	13	91	91	7.9	7.2
Februar	24	21	5	12	7	11	88	90	6.3	7.0
Marts	19	19	10	13	12	11	87	87	6.6	6.3
April	2	7	13	11	5	7	83	80	6.7	5.7
Maj	0.3	1	15	11	4	4	79	75	6.0	5.1
Juni	»	»	9	10	2	3	73	75	5.0	4.9
Juli	»	»	15	13	1	3	79	77	6.2	5.5
August	»	»	15	15	1	3	81	80	5.3	5.5
September	»	»	16	14	3	4	86	84	6.6	5.3
Alle 12 Maanedes	67	101	164	158	60	85	84	84	6.5	6.1

Fyn og Sjælland og ca. 15.—20. April paa Lolland-Falster og langs Kysterne. Af Sommermaanederne havde Juni, som omtalt, temmelig varmt Vejr med rigeligt Solskin, medens Juli og August som oftest havde Temperaturer i Nærheden af Normalen og ustadigt Vejr, og det samme var Tilfældet med September. Den absolut højeste Temperatur, der i Landbrugs-aaret forekom her i Landet, var $32,0^{\circ}$ (den 3. Juli), den absolut laveste $\div 12,8^{\circ}$ (den 8. Februar).

Tabel 2 indeholder for Landet som Helhed Antallet af Dage med Frost, med Nedbør og med Taage samt Luftens Fugtighedsgrad og Skydækket, beregnet som Gennemsnit af Observationer fra ca. 30 Stationer. Som tidligere omtalt, forekom Frost forholdsvis sjældent i Maanederne fra Oktober—Januar inkl. samt i April; hele Landbrugs-aaret fik derfor 34 pCt. færre Frostdage end normalt. Nedbørsdagens Antal var stort i December og forholdsvis stort i Maj, men meget lille i Februar. Taage forekom ret hyppigt i Marts; Fugtighedsgraden var forholdsvis lille i Oktober og forholdsvis stor i April og Maj, og Skydækket var forholdsvis stort i Oktober, Januar, Foraarsmaanederne og September og forholdsvis lille i Februar.

Tabel 3 viser Nedbørens Mængde i Millimeter for hvert Amt o. s. v. I hele Landbrugs-aaret fik Danmark gennemsnitlig 712 mm eller 13 pCt. mere end normalt; af lignende nedbørsrige Landbrugs-aar i den sidste halve Snes Aar kan nævnes 1919—20 (703 mm) og 1925—26 (710 mm); det usædvanlig regnrige Landbrugsaar 1926—27 havde 846 mm. Af de forskellige Landsdele fik i det nu afsluttede Landbrugsaar Ringkøbing Amt gennemsnitlig den største Nedbør med 846 mm (148 mm for meget) og Holbæk Amt den mindste med 580 mm (42 mm for meget); i Sammenligning

Tabel 3.

Nedbør.

(Millimeter.)

	1929 Oktober	November	December	1930 Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaned	
Hjørring Amt.	66	85	100	31	13	16	44	50	76	107	126	107	821	
Thisted »	74	116	97	42	12	32	25	35	60	103	101	89	786	
Ringkøbing »	85	104	108	50	11	36	29	48	77	79	116	103	846	
Ribe »	100	98	134	47	4	37	30	59	62	71	98	96	836	
Viborg Amt....	56	81	91	39	13	27	37	46	61	111	104	89	755	
Aalborg »	53	82	88	31	14	23	42	54	65	118	117	106	793	
Randers »	52	65	70	26	15	24	43	65	45	87	100	86	678	
Aarhus »	59	62	99	38	14	28	41	66	48	94	121	84	754	
Vejle »	65	64	113	40	10	31	38	70	44	79	104	74	732	
Samsø.....	45	62	79	24	8	24	36	74	38	83	63	69	605	
Odense Amt..	57	61	110	29	5	25	40	59	42	52	72	65	617	
Svendborg » ..	71	66	114	35	5	35	37	61	39	70	76	70	679	
Langeland	86	55	92	31	5	27	49	72	38	49	58	62	624	
Holbæk Amt	61	50	75	27	6	19	28	76	41	73	60	64	580	
Sorø »	85	59	87	29	8	25	31	66	41	84	69	66	650	
Frederiksborg»	89	59	75	33	13	18	27	86	61	99	79	108	747	
Københavns »	87	52	72	28	14	23	30	88	47	80	77	97	695	
Præstø »	76	56	72	29	10	26	36	84	30	106	50	73	648	
Maribo Amt ...	96	64	78	33	6	25	49	55	28	81	62	59	636	
Vestjylland ...	81	101	110	43	10	30	32	48	69	90	110	99	822	
Østjylland	57	71	92	35	13	27	40	60	53	98	109	88	742	
Sønderjylland ..	69	80	114	43	4	31	48	78	46	74	96	93	776	
Fyn.....	65	61	99	30	6	28	41	67	39	64	67	67	631	
Sjælland.....	80	55	76	29	10	22	30	80	44	88	67	82	664	
Lolland-Falster.	96	64	78	33	6	25	49	55	28	81	62	59	636	
Danmark	1929—30....	75	72	95	36	8	27	40	65	47	83	85	81	712
	Norm. (40Aar)	71	55	54	40	36	42	36	42	49	67	80	58	630
	Afv. i pCt...	+6	+31	+76	-10	-78	-36	+11	+55	-4	+24	+6	+40	+13
Bornholm	80	57	77	22	17	21	55	29	38	124	55	123	698	

med Normalen fik Frederiksborg, Aalborg og Hjørring Amter 30—33 pCt., Ringkøbing og Københavns Amter samt Bornholm fra 21—27 pCt., Maribo, Holbæk og Vejle Amter samt de fynske Amter og Sønderjylland ca. 5—10 pCt. og de øvrige Amter fra 12—19 pCt. for meget. Som tidligere omtalt, var Vejret ustadigt med Regn over store Omraader paa næsten hver Dag fra den 1. Oktober til den 14. December; i Oktober var Nedbøren stor i Sydvestjylland, Størstedelen af Sjælland, Langeland, Lolland-Falster og Bornholm, medens den i de øvrige Dele af Landet gennemgaaende var noget under Normalen; i November var den stor i Størstedelen af Landet, især i Nord- og Vestjylland, og i December var den stor overalt, medens den til Gengæld i Januar de fleste Steder var noget under Normalen, i Februar overalt meget lille og i Marts fra ca. 20—50 pCt. for lille. Sne forekom som Regel kun i smaa Mængder; den faldt hyppigst blandet med Regn og smeltede som oftest ret hurtigt. I April var Nedbøren gennemgaaende rigelig i det østlige Jylland og Sønderjylland samt paa Fyn, Langeland, Lolland-Falster og Bornholm, medens Størstedelen af Sjælland og Vestjylland fik en Del for lidt; Maj havde ustadigt Vejr fra den 5.—10. og 15.—26.; Nedbøren blev dog ca. 20 pCt. for lille paa Bornholm og i Nordvestjylland, medens den var rigelig i de øvrige Dele af Landet, paa Sjælland, Langeland, Samsø og i Sønderjylland endog ca. 70—130 pCt. for stor. I Sommermaanederne var, som omtalt, Nedbøren ret ulige fordelt; i Juni var den stor i Nord-, Midt- og Vestjylland samt i Nordøstsjælland, medens den i de øvrige Dele af Landet gennemgaaende var noget mindre end normalt, i Præstø og Maribo Amter endog ca. 35—45 pCt. for lille. Juli og August havde ret ustadigt Vejr; i Juli var Nedbøren dog lille i Vestlolland og Nordvestfyn, men iøvrigt stor i Størstedelen af Landet, og i August var den gennemgaaende stor i Jylland og lidt under Normalen paa Øerne — i det sydøstlige Sjælland, paa Møen og Nordfalster endog ca. 30 pCt. for lille —;

Tabel 4.

Nedbør.

(Millimeter).

	Juli—Septb. inkl.			April—Septbr. inkl.		
	1930 mm	Normal mm	Afvigelse i pCt.	1930 mm	Normal mm	Afvigelse i pCt.
Hjørring Amt.....	340	205	+66	510	330	+55
Thisted »	293	215	+36	413	339	+22
Ringkøbing »	298	227	+31	452	355	+27
Ribe »	265	238	+11	416	372	+12
Viborg Amt.....	304	210	+45	448	337	+33
Aalborg »	341	197	+73	502	321	+56
Randers »	273	197	+39	426	320	+33
Aarhus »	299	215	+39	454	347	+31
Vejle »	257	223	+15	409	356	+15
Sønderjylland	263	234	+13	435	369	+18
Samsø	215	171	+26	363	279	+30
Odense Amt.....	189	190	- 1	330	314	+ 5
Svendborg »	216	199	+ 9	353	331	+ 7
Langeland	169	182	- 7	328	304	+ 8
Holbæk Amt.....	197	184	+ 7	342	293	+17
Sore »	219	184	+19	357	300	+19
Frederiksborg »	286	199	+44	460	320	+44
Københavns »	254	187	+36	419	309	+36
Præstø »	229	185	+24	379	303	+25
Maribo Amt.....	202	187	+ 8	334	310	+ 8
Bornholm.....	302	173	+75	424	277	+53

i September var Vejret ligeledes ustadigt og Nedbøren stor i næsten hele Landet. I Tidsrummet Juli—September inkl. (Tab. 4) fik Hjørring og Aalborg Amter samt Bornholm ca. 65—75 pCt., Københavns, Frederiksborg, Aarhus, Randers, Viborg, Ringkøbing og Thisted Amter

ca. 30—45 pCt. og de øvrige Dele af Landet med Undtagelse af Odense Amt og Langeland ca. 10—25 pCt. mere Nedbør end normalt; Odense Amt og Langeland fik henholdsvis 1 pCt. og 7 pCt. for lidt; for Landet som Helhed faldt der 21 pCt. for meget. I hele Tidsrummet April—September inkl. faldt der for Landet som Helhed ligeledes 21 pCt. for meget. Af de forskellige Landsdele fik i dette Tidsrum (Tab. 4) Bornholm, Aalborg og Hjørring Amter ca. 55 pCt., Københavns, Frederiksborg, Aarhus, Randers og Viborg Amter mellem 30 og 45 pCt., de fynske Amter, Langeland og Maribo Amt fra 5—8 pCt. og de øvrige Amter fra 12—27 pCt. for meget.

Tabel 5. Vindhypighed for hele Landet. (Procent).

	N.	NØ.	Ø.	SØ.	S.	SV.	V.	NV.	Stille
Oktober 1929	4	5	2	8	15	30	20	14	2
November —	2	5	5	18	26	27	11	5	1
December —	3	1	3	18	21	29	15	9	1
Januar 1930	1	1	6	12	27	33	13	5	2
Februar —	10	19	24	17	1	6	10	11	2
Marts —	4	2	7	14	11	23	21	14	4
April —	8	22	32	15	5	8	3	2	5
Maj —	7	9	13	9	9	14	17	15	7
Juni —	4	7	16	18	11	16	15	9	4
Juli —	5	4	7	14	8	17	20	21	4
August —	3	2	4	18	13	17	25	15	3
September —	5	10	20	21	15	8	7	12	2
Alle 12 Maaneder	5	7	12	15	13	19	15	11	3
Normal (32 Aar)	6	9	11	12	10	16	19	13	4

Tabel 5 viser Vindhypigheden i Procent i de enkelte Maaneder og i hele Landbrugsaaet. I Maanederne fra Oktober til Januar var sydlige og sydvestlige Vinde forholdsvis hyppige; i Februar og April forekom

Tabel 6. Antal Timer med Solskin.

	Tylstrup	Bovbjerg	Hald	Askov	Graasten	Aarslev (Fyn)	Lyngby	København	Tystofte	Næsgaard (Falster)	Maribo
Oktober 1929.....	112	86	104	89	99	95	81	71	98	87	92
November —	47	26	57	44	49	53	69	53	62	52	61
December —	37	23	46	40	33	44	37	19	43	40	54
Januar 1930.....	24	22	31	33	40	36	34	26	44	41	54
Februar —	84	60	104	91	97	101	83	77	96	72	89
Marts —	122	100	142	125	131	134	115	105	121	93	124
April —	152	130	144	121	115	139	157	144	150	149	149
Maj —	240	157	233	215	222	230	246	213	244	248	232
Juni —	310	262	277	262	284	281	334	308	288	314	309
Juli —	226	(230)	238	254	(240)	248	204	189	236	219	231
August —	228	190	236	226	(235)	258	258	243	269	266	266
September —	122	67	131	115	98	97	141	116	104	115	107
Alle 12 Maaneder	1704	1353	1743	1615	1643	1716	1759	1564	1755	1696	1768
Normal for Aaret.....	1797	1344	—	—	—	1711	1747	1480	1781	1757	—
April—Septbr. (inkl.) 1930.	1278	1036	1259	1193	1194	1253	1340	1213	1291	1311	1294
Normal (April—Septbr.)	1394	1049	—	—	—	1295	1345	1173	1350	1363	—

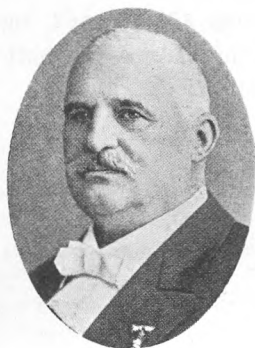
sydøstlige, østlige og nordøstlige Vinde tilsammen ca. 25 pCt. hyppigere end normalt, medens i Marts sydvestlige, vestlige og nordvestlige Vinde var forholdsvis hyppige; Maj havde omtrent den normale Vindfordeling, medens Sommermaanederne fik et lille Overskud af sydlige og sydøstlige Vinde og September endog et Overskud paa 25 pCt. af sydøstlige, østlige og nordøstlige Vinde tilsammen paa de sydvestlige og vestlige Vindes Bekostning; i hele Landbrugsaaet var sydvestlige, sydlige og sydøstlige Vinde tilsammen ca. 10 pCt. hyppigere end normalt.

Tabel 6 indeholder Solskinstimernes Antal for hver Maaned og hele Landbrugsaaet, endvidere det samlede Antal Solskinstimer i Tidsrummet April—September inkl. tillige med nogle Normalværdier, der for de forskellige Stationer er beregnet som Middelværdier af Registreringerne i de sidste 15—28 Aar. Hele Landbrugsaaet fik de fleste Steder omtrent det normale Antal Solskinstimer, og det samme var Tilfældet i Tidsrummet April—September inkl.; Tylstrup fik dog i sidstnævnte Tidsrum 8 pCt. for lidt Solskin. April og Maj havde gennemgaaende ca. 10—15 pCt., Juli ca. 10—20 pCt. og September ca. 20—35 pCt. for lidt Solskin, medens Juni gennemgaaende havde ca. 15—30 pCt. og August de fleste Steder ca. 20 pCt. mere end normalt.

P. V. F. Petersen - Langmack.

(Født 5. Marts 1856 — Død 21. Oktober 1930).

Den 21. Oktober døde Forsøgslaboratoriets mangeaarige Inspektør og Beregner *Peter Valdemar Frederik Petersen-Langmack* pludselig, ramt af et Hjerteslag, 74 $\frac{1}{2}$ Aar gammel.

Langmack var født 5. Marts 1856 i Kalleby, Kvern Sogn i Angel, som Søn af Skolelærer Svend Petersen og Hustru Metta Christine Langmack. Selv tog han i 1876, kun 20 Aar gammel, Lærereksamen fra Jelling Seminarium og senere (1881) udvidet Skolelærereksamen paa Monrads Kursus i København, hvorefter han var ansat som Lærer ved Frederiksberg Skolevæsen fra 1881 til 1890.

Langmack kom her i Forbindelse med Docent *Fjord*, der som Tilsynsmand saavel ved Monrads Kursus som ved Frederiksberg Skolevæsen meget hurtigt opdagede den unge Lærers særegne og overordentlige Evner baade i Retning af at undervise og særlig med Hensyn til Matematik og Talbehandling i det hele taget, og da Fjord i denne Periode stedse blev mere og mere optaget af den Forsøgsvirksomhed paa det landøkonomiske Omraade, som skulde blive hans store Livsværk, havde han Brug for de særlige Egenskaber, som Langmack sad inde med

i Form af Energi og Arbejdskraft parret med matematisk Begavelse, en hurtig og klar Hjerne og en ganske ualmindelig Hukommelse.

Det var derfor ogsaa naturligt, at Petersen-Langmack blev en af Fjords allerførste Medarbejdere og kom til at staa ham meget nær, ikke mindst i Forbindelse med den Ordning og Systemsættelse af dansk landøkonomisk Forsøgsvirksomhed, som fandt sit datidige Udtryk i Oprettelsen af Landbohøjskolens Forsøgslaboratorium paa Rolighedsvej.

I 1890 forlod Langmack det frederiksbergske Skolevæsen og blev ansat som Bogholder og Beregner (Stillingen ændredes senere til Inspektør) ved Forsøgslaboratoriet. Gennem 40 Aar kom han her til at udføre et overordentlig betydningsfuldt Arbejde. Ligesom Fjord havde det geniale Blik for det centrale i en Sag, saaledes havde Langmack Evnen til at systemsætte og talmæssigt belyse de Forhold, som Forsøgene havde til Opgave at give Svar paa. Det var da ogsaa naturligt Langmack, der i betydelig Grad kom til at præge baade Planlægningen af Forsøgene og Udarbejdelsen af Forsøgenes Resultater gennem en lang Aarrække.

Et gigantisk Arbejde udførte Langmack paa disse Omraader. Ingen, som ikke har haft Lejlighed til at følge dette paa nærmere Hold, vil kunne forstaa, hvilken Sum af Arbejdsvilje, Energi, Evner og Kundskaber, der fra hans Side blev sat ind her, og dette Arbejde blev derfor heller ikke ofte værdsat, ja, man kunde af og til høre udtalt, at Forsøgslaboratoriets Beretninger var for omstændelige og talfyldte, og det kunde af og til bedrøve Langmack, at man ikke rigtig forstod, at Hensigten hermed fra hans Side ene og alene var dette at vise, hvordan alle Enkeltheder var behandlet og derigennem godtgøre, hvorledes han var naaet frem til de forelagte Resultater.

Blandt de mange Arbejder, som Langmacks Navn i særlig Grad maa knyttes til, skal her blot nævnes nogle af de vigtigste, saasom:

Udarbejdelsen af Differensberegningen i Forbindelse med Mælkens Betaling efter Fedme.

Den lange Række af Fodringsforsøg, som i Aarenes Løb gennemførtes til Udfindelse af de Erstatningstal, som skulde danne Grundlag for den senere Foderenhedsberegning.

»Bregentvedforsøgene«, som havde til Formaal at finde Æggehvideminimum i Malkekøernes Foder.

Sammenlignende Forsøg med Centrifuger.

Behandlingen af det mægtige Forsøgs- og Talmateriale, som forelaa i Forbindelse med Forsøgslaboratoriets mangeaarige Undersøgelser over enkelte Køers Mælk m. v., som findes omtalt i Laboratoriets 104. og 107. Beretning.

Under sit Arbejde med denne sidste store Opgave, hvor han kommer ind paa at belyse Samhørsforholdet mellem Malkekøernes Ydre (Exteriør) og deres Mælkeydelse, saavel som Spørgsmaalet om Forholdet mellem Mælkemængde og Mælkefedme, finder hans matematiske Begavelse sit Udtryk i Udarbejdelsen af en ganske ny Formel, hvorefter de forannævnte Samhørsforhold (Korrelationer) kunde belyses sikkert.

Denne Korrelationsformel, hvis Værdi og Betydning rækker langt ud over de her behandlede Forhold, indbragte ham overordentlig stor Anerkendelse i matematiske Kredse baade i Ind- og Udland.

Langmack var en overmaade flittig Mand, der sad inde med en fysisk og aandelig Arbejdskraft som kun faa. Han var dertil en stærk Personlighed med udpræget selvstændige Meninger, som han i Reglen ikke lagde Skjul paa, og dette har vel af og til kunnet medføre, at han er blevet misforstaaet og af mange anset for at være vanskelig at samarbejde med; det var imidlertid ikke Tilfældet, men for den, som ikke kom i nærmere Berøring med ham, kunde han med den noget korte og formløse Maade, hvorpaa han tog mange Ting, virke lidt stødende, ligesom hans overlegne Evner og Begavelse ofte kunde med-

føre, at han i Diskussioner kom til at virke trykkende paa dem, der var mere snakkesalige end egentlig sagligt underbyggede.

For os, som gennem mange Aars Samarbejde paa forskellige Omraader lærte ham at kende, vil han staa som den helstøbte Personlighed, der uden Hensyn til egen Bekvemmelighed var rede til at ofre sig fuldt og helt for de Opgaver, han blev stillet overfor. Han elskede at være i Virksomhed, først og fremmest indenfor den Institution, hvor hans Livsgerning blev lagt, men ogsaa udenfor denne, og vi er her mange, som er ham Tak skyldig for, hvad han gennem sine rige Evner og utrættelige Vilje rent menneskeligt gav os.

Langmack var en brav dansk Mand, der kun havde det Ønske at tjene sit Land og det Samfund, han tilhørte, og som saadan vil Mindet om ham blive bevaret i de kommende Tider.

A. P. Hansen.

Verdens-Traktorprøverne i England i Sommeren 1930.

Ved Statskonsulent N. Balle.

I ovennævnte Prøver deltog ikke færre end 33 Traktorer, hvoraf 10 fra U. S. A., 8 fra England, 5 fra Frankrig, 4 fra Tyskland, 2 fra Canada, 2 fra Sverige, 1 fra Ungarn og 1 fra Irland. Da praktisk taget alle større Industrilande saaledes var repræsenteret, og næsten alle de gangbare Typer af Traktorer deltog i Prøverne, kunde disse med god Grund gives det noget pretentiøse Navn. Prøverne begyndte først paa Sommeren og afsluttede med en officiel Demonstration af alle de deltagende Traktorer i Arbejde i Dagene fra 16. til 19. September. Om den Interesse, hvormed engelske Landmænd omfatter Traktorer og Traktorspørgsmaal, vidnede i høj Grad de Tusinder af Landmænd, der i disse Dage var stævnet sammen og interesseret fulgte Demonstrationerne.

Blandt de deltagende Traktorer var naturligvis ogsaa de her i Landet mest kendte Mærker, nemlig »International«, »Case«, »Massay Harris« og »Munktell«; kun manglede »Fordson«, der ved et Uheld — en Revne i Cylinderblokken — var gaaet ud af Konkurrencen paa et tidligere Tidspunkt. Ifølge den engelske Typeinddeling deltog 12 Petroleumstraktorer, 10 Benzintraktorer, 5 Dieseltraktorer og 4 »Semi-Dieseltraktorer«, d. v. s. Traktorer med Glødehovedmotorer.

De 12 Petroleumstraktorer hørte alle til samme 4-hjulede Type med Styrehjul for, Trækjul bag, 4 cyl. staaende Motorer med elektrisk Tænding og samtlige Trans-

missioner indkapslede, gaaende i Olie — kort sagt, de var alle af »Fordson-Typen« — men naturligvis er der mange om end mindre væsentlige Forskelligheder. Blandt de mest tiltalende, men her i Landet mindre kendte, kan særlig nævnes »Austin«. Blandt Benzintraktorerne var der hele 8 Bæltetraktorer, men da de 5 var fra samme Firma — »Caterpillar« — kun af forskellig Størrelse, virker Antallet ikke slet saa imponerende. Blandt de resterende var den ene af engelsk, den anden af tysk Oprindelse.

Desuden deltog »Citroën« Lastvogn, omdannet til Traktor ved, at der var paamonteret Bæltetræk i Stedet for Baghjul. Bæltet er af Gummi med lave Gribere, men paa fedtet Jord paaskrues ekstra Gribere af Staal. Noget synderligt imponerende Indtryk af Citroën som Traktor til Pløjning fik jeg dog ikke. Endnu mindre tiltalende virkede et andet Amfibium ved Navn »Latil«, der paa det nærmeste var en almindelig Lastvogn med Gummihjul, der havde en Krans af ret mærkelige Gribere spændt ind paa Siden af Hjulene. Ved Arbejde i Marken kan de drejes saaledes, at de rager udenfor Gummiringen, medens de ved Kørsel paa Vej er drejet tilbage.

Langt interessantere var derimod Dieseltraktorerne. Her synes dog stadig at være Usikkerhed med Hensyn til, hvilken Motortype der bør vælges.

Medens »Blackstone« og »Aveling & Porter« saaledes har 4 cyl. staaende, hurtiggaaende Dieselmotorer og iøvrigt er af »Fordson«-Typen, saa har »Mc. Laren« en 2 cyl. 4 Takts staaende Diesel af Benz-Typen, og »Mercedes-Benz« og »Marshall« har begge 1 cyl. liggende Dieselmotorer. Alle Motorerne er naturligvis af den kompresorløse Type.

Af de fire deltagende Glødehovedmotor-Traktorer var to af Munktells ogsaa her i Landet saa kendte Fabrikat med staaende 2 cyl. 2 Takts Glødehovedmotorer. Endvidere deltog Lanz' »Bulldog« og »Hofherr-Schranz«, der

hver var forsynet med 1 cyl. liggende 2 Takts Glødehovedmotorer.

Der er endnu rigeligt af Forskelligheder paa Traktoromraadet, og et Traktor-Show kan derfor baade være interessant og lærerigt; men for en dansk Tilskuer vil det naturligvis særlig være interessant at faa et Skøn over Rentabiliteten af henholdsvis Petroleums-, Glødehoved- og Dieselmotortraktorer samt at blive klar over Forholdet mellem Hjultraktoren og Bæltetraktoren.

Allerede forinden de foran omtalte Traktordemonstrationer fandt Sted, var Resultaterne af Prøverne udregnede og offentliggjort. Af Beretningen fremgaar det, at Prøverne udelukkende er gaaet ud paa at fastslaa de forskellige Traktoreres Arbejdsevne og Forbrug, dels paa Remskiven og dels paa »Trækkrogen«, og endvidere at fastslaa Traktorernes »Slip« i Marken. Derimod er der ikke forsøgt nogen Undersøgelse eller Bedømmelse af Traktorernes mekaniske Udførelse eller Handelighed, og der er heller ikke gjort Forsøg med Traktorerne paa vanskelige og bakkede Jorder. Hestekraften paa Remskiven var fundet ved Afbremmsning med Dynamobremse, og Trækket i »Krogen« samt Slippet var fundet ved at lade Traktoren trække en »Modstandsvogn«, der i nærværende Tilfælde var en stor, tung Vogn af Profilstaal med 4 Hjul, hvoraf de to bageste har Gribere som almindelige Traktorhjul. Fra disse overførtes Bevægelsen gennem en Gearkasse til en i Rammen indbygget Dynamo, hvis Strøm ledes til en Kasse med Modstandsspiraler anbragt bag paa Vognen.

Vognmodstanden kan nu varieres meget nøjagtigt ved paa sædvanlig Maade at variere Dynamospændingen. Mellem Traktor og Modstandsvogn var indskudt et hydraulisk Dynamometer, og ved Hjælp af hele dette Arrangement har man sikkert med stor Nøjagtighed kunnet bestemme den Kraft, der virkelig kommer Arbejdsredskabet tilgode; men billig har Bremsevogn med Tilbehør sandelig ikke været!

Undersøger vi nu Forbruget ved de her omtalte 4 forskellige Motortyper, saa findes følgende Middeltal ved henholdsvis $\frac{1}{1}$ Last, $\frac{3}{4}$ Last, $\frac{1}{2}$ Last og $\frac{1}{4}$ Last:

	$\frac{1}{1}$ Last	$\frac{3}{4}$ Last	$\frac{1}{2}$ Last	$\frac{1}{4}$ Last	
4 cyl. Benzinmotorer med elek. Tænding	0,362 ¹⁾	0,420	0,544	1,03	kg Benzin/HKT
4 cyl. Petroleumsmotorer med elek. Tænding . . .	0,390 ²⁾	0,488	0,595	1,27	kg Petrol./HKT
Dieselmotorer u. Kompressor	0,240 ³⁾	0,255	0,270	0,402	kg Solar /HKT
Glødehovedmotorer	0,312 ⁴⁾	0,338	0,425	0,770	kg Solar /HKT

Forbruget ligger gennemgaaende højt, i hvert Fald højere end ved tilsvarende Prøver i Danmark. Til Gengæld er den opnaaede Hestekraft ogsaa høj, saa det maa formodes, at Firmaerne ved Indstillingen af Karburatorerne har taget mere Hensyn til at faa den størst mulige Kraft end at faa det mindst mulige Forbrug.

Som det var at vente, er Benzinforbruget overalt noget lavere end Petroleumforbruget, men Forskellen er dog saa ringe, at det med de her i Landet gældende Benzinspriser vil være ganske forkasteligt at anvende Benzin til Traktordrift.

Anderledes stiller Sagen sig, hvis man sammenligner Diesel- og Glødehovedmotorens Forbrug med Forbruget af Petroleumsmotoren. Her er virkelig en Besparelse, der betyder noget, baade i Oliemængde og Oliepris. Spørgsmaalet bliver da, om Besparelsen opvejes eller mere end opvejes af andre Ulemper ved de to Motortyper? Da dette Spørgsmaals Besvarelse ogsaa har Interesse for danske Traktorbrugere, skal jeg forsøge at belyse det lidt nærmere.

1)	Mindste Forbrug	0,335 kg,	største Forbrug	0,428 kg.
2)	—	0,335 »	—	0,480 »
3)	—	0,226 »	—	0,259 »
4)	—	0,290 »	—	0,336 »

I den engelske Beretning er opført de forskellige Traktors Indkøbspris, og tages Middeltallene heraf, finder man følgende Middelpriiser:

Petroleumstraktorer	4750 Kr. eller	164 Kr. pr. HK
Dieseltraktorer	8200 » —	250 » » »
Glødehovedtraktorer	6000 » —	194 » » »

Det fremgaar heraf, at Dieseltraktoren, der var billigst i Drift, er dyrest i Indkøb, og for at se, om disse Forhold helt eller delvist ophæver hinanden, maa man udfinde Prisen pr. Arbejdsenhed, d. v. s. pr. Hestekrafttime, og da Traktorens Arbejdstid — Udnyttelsesgraden — naturligvis vil faa Indflydelse paa Resultatet, vælges vilkaarligt 3 Gaarde af forskellig Størrelse, nemlig:

- 1) En mindre Gaard, Traktoren arbejder 50 Dage à 10 Timer aarlig
- 2) En middelstor — — — 100 — à 10 — —
- 3) En stor — — — 150 — à 10 — —

Afskrivningen anslaaes til henholdsvis 8, 12 og 16 pCt. og Renten til 5 pCt. Prisen paa Petroleum (Danol) 15 Øre, Solarolie 10 Øre pr. kg. Der regnes med, at Traktoren i Gennemsnit gaar med $\frac{3}{4}$ Last.

Udgift pr. HK Time paa henholdsvis:

- 1) En mindre Gaard:

Petroleumstraktor . 16,400 . 0,13 : 500 + 0,488 . 15 =	11,58 Øre/HKT
Dieseltraktor 25,000 . 0,13 : 500 + 0,255 . 10 =	9,05 — —
Glødehovedtraktor . 19,400 . 0,13 : 500 + 0,338 . 10 =	8,42 — —
- 2) En middelstor Gaard:

Petroleumstraktor 16,400 . 0,17 : 1000 + 0,488 . 15 =	10,11 — —
Dieseltraktor 25,000 . 0,17 : 1000 + 0,255 . 10 =	6,80 — —
Glødehovedtraktor 19,400 . 0,17 : 1000 + 0,338 . 10 =	6,68 — —
- 3) En stor Gaard:

Petroleumstraktor 16,400 . 0,21 : 1500 + 0,488 . 15 =	9,62 — —
Dieseltraktor 25,000 . 0,21 : 1500 + 0,255 . 10 =	6,05 — —
Glødehovedtraktor 19,400 . 0,21 : 1500 + 0,338 . 10 =	6,10 — —

Af disse Eksempler, der i hvert Fald tildels støtter sig til de engelske Prøver, synes det da at fremgaa, at de to Raaolietyper omtrent staar lige, og at de er adskilligt billigere pr. Arbejdsenhed end Petroleumstraktorer, særlig da paa de større Gaarde, hvor Udnyttelsesgraden som Regel vil være størst.

Hermed er Sagen dog langt fra afgjort. Tilbage staar Spørgsmaalene om Holdbarhed, Driftssikkerhed og Handelighed, og paa disse Spørgsmaal gives der som nævnt intet Svar i den engelske Prøveberetning.

Og Svaret er ogsaa vanskeligt ja egentlig umuligt at give, saa længe der endnu foreligger saa faa og spredte Erfaringer, særlig med den hurtiggaaende Dieseltraktor; men at der her foreligger et Problem, som det er værd at have Opmærksomheden henvendt paa, kommer man ikke udenom. Kun Spørgsmaalet om Handelighed lader sig vist allerede nu afgøre, og dette bliver utvivlsomt i Petroleumstraktorens Favør, og ligeledes vil det sikkert af mange Landmænd blive anset for en Fordel, at sidstnævnte Traktor kun vejer ca. 155 kg pr. HK mod 205 kg pr. HK ved Dieselmotoren.

Som omtalt i Indledningen deltog der ikke saa faa Bæltetraktorer i Prøven, hvilket kunde tyde paa, at denne Traktortype ikke overalt har haft samme kranke Skæbne som her i Landet. Og givet er det, at den har adskillige Fordele frem for Hjultraktoren. Dens Manøvreevne og Evne til at gaa paa opblødt, løst og vanskeligt Terræn er enestaaende, og Tabet til Selvtransporten angives almindeligvis at være mindre end Hjultraktorens. Endelig skal den bedre end denne kunne udnytte hele Motorkraften ude i Marken, da man ikke risikerer, at den graver sig ned selv i den løseste Jord.

Man faar et Begreb om, hvor meget denne Forskel betyder, ved at sammenligne Forholdet mellem Traktorens Kraftydelse paa Remskiven med dens Kraftydelse paa Trækkrogen — da det er sidstnævnte, der betinger Traktorens Arbejdsevne i Marken, er nævnte Forholdstal ingenlunde uvigtigt.

Vender vi os derfor atter mod de engelske Forsøg og sammenligner de maksimale Kraftydelser henholdsvis paa Remskive og Krog mellem de 12 Hjultraktorer og de 7 Bæltetraktorer (Citroën ikke medtaget), saa finder vi:

Hjultraktorer	{	Middelkraftydelse paa Remskive 26,5 HK
		— — Trækkrog 16,6 HK
		Tab til Selvtransport eller Kraft, som ikke kan nyttiggøres i Marken 9,9 HK eller ca. 37 %.
Bæltetraktorer	{	Middelkraftydelse paa Remskive 32 HK
		— — Trækkrog 26,9 HK
		Tab til Selvtransport 5,1 HK eller kun ca. 16 %.

Tabet til Selvtransport er altsaa betydelig mindre ved Bæltetraktoren, men det maa her erindres, at Tabet altid i høj Grad vil være afhængig af Jordens Beskaffenhed, og ved de engelske Prøver var denne mindre gunstig for Hjultraktorerne. Hertil kommer, at Middelprisen pr. HK for Bæltetraktorerne ligger paa 324 Kr. mod de før nævnte 164 Kr. pr. HK ved vore almindelige Hjultraktorer, og at man, saa længe man ikke har fundet paa en effektiv Beskyttelse mod Indtrængen af Støv i Bælteleddene, maa regne med en ikke ubetydelig aarlig Udgift til Fornyelse af disse.

Skønt de engelske Prøver saaledes viser, at vor mest almindelige Traktor — »Fordson«-Typen — staar tilbage for Raaolietraktorerne med Hensyn til Pris pr. Arbejdsenhed og for Bæltetraktoren med Hensyn til Arbejdsydelse i Marken, saa tror jeg dog, at man skal være varsom med at gribe efter det nye og mindre prøvede, thi, som før nævnt, alt er ikke undersøgt ved de engelske Forsøg, og netop i Retning af Handlighed, Driftssikkerhed og Service-Organisation staar »Fordson«-Typen sikkert stadig i første Række.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1929.

IX.

Beretning fra Statskonsulent Alf. L. Søndergaard.

I 1929 tegnede Forholdene for Hesteavlens sig noget gunstigere end i de nærmest foregaaende Aar. Efterspørgslen efter gode Heste var i alt Fald i Aarets første Halvdel livligere og Priserne opadgaaende, saaledes at Odense Markedsnotering i Gennemsnit nærmede sig Priserne fra før Krigen. Aarsagen hertil var en naturlig Følge af den i de senere Aar stærkt indskrænkede hjemlige Avl. Naar Virkningerne heraf i første Omgang ikke medførte endnu højere Priser og stærkere Omsætning, skyldes det, at Aaret samtidig satte Rekord i Minimum af Eksport med 3,277 udførte Heste og i Maximum af Import med 12,671 indførte Heste.

I en Række Aar har Opdrætterne herhjemme for de flestes Vedkommende med Tab stridt sig igennem de daarlige Tider, og naar Udsigten til, at der atter kunde komme blot nogenlunde Balance i Avlens Økonomi, var nær, saa er det ikke lysteligt at se disse Udsigter formørkes af en saa voldsom Import af mindre gode Heste, som Tilfældet har været i 1929, medens Eksportmulighederne i alt Fald for lettere Hestes Vedkommende helt er udelukket enten paa Grund af uoverstigelige Toldmure eller af rene Importforbud. Gang paa Gang har jeg uddybet og paatalt disse Forhold og deres Følger, som er faa til Gavn og direkte eller indirekte mange til Skade. Baade af avlsmæssige og af rent landøkonomiske Grunde maa

jeg atter fremhæve Nødvendigheden af, at hele denne Sag snarest tages op til en virkelig reel Vurdering.

Fra Opdrætternes Side har der ikke været sparet paa Bestræbelser for at imødegaa eller overvinde de Vanskeligheder, som de ugunstige ydre Vilkaar har skabt, og som ikke mindst har ramt Frederiksborg- og Halvblodsavlens.

Til Fremme af Afsætningen har der forskellige Steder paa Sjælland atter i Aar været afholdt Bortsalg af Frederiksborgheste. Særlig i Ølstykke forløb dette Bortsalg tilfredsstillende, idet alle de Heste, ca. 40, som var udbudt, hurtigt blev solgt til gode Priser. Hestene solgtes paa almindelige Auktionsvilkaar, og Køberne var for største Delen mindre Landbrugere fra alle Egne af Landet. Disse Bortsalg er nu gaaet ind som faste Led til Fremme af Frederiksborgavlens. Vel har denne Form for Handel endnu kun et forholdsvis ringe Omfang, men Grundlaget er skabt, og forhaabentlig vil denne udvikle sig videre, thi der er her anvist et Middel mod den stadig stigende Import. Vel er Frederiksborghestene ikke de eneste af vore hjemlige Racer, som tjener deres Brød i det mindre Landbrug, men ved at undersøge den provinsielle Fordeling af »Russerne« viser det sig, at der ingen Jordbund er for disse, hvor Frederiksborghestene har hjemme. Af Jyllands samlede Hestebestand var saaledes i 1923 18 pCt., ja, for Nordjyllands Vedkommende endog 22,8 pCt., fremmede Smaaheste, medens de tilsvarende Tal paa Sjælland og Bornholm kun var 6,5 pCt. De omhandlede Bortsalg har tidligere været arrangerede af lokale Kræfter, men i Fremtiden vil de antagelig foregaa under Landsorganisationens Auspicier og faa en mere omfattende Karakter.

Landsorganisationen for lettere Hesteavl i Danmark, hvis Stiftelse blev omtalt i min sidste Beretning, er ligeledes et Led i Bestræbelserne for at imødegaa de ydre Vanskeligheder, men foruden denne Virksomhed har Organisationens i Aarets Løb overtaget Bladet »Dansk Hus-

dyravl« og omdannet det til et specielt Hesteblad med den gamle Titel »Hippologisk Tidsskrift«. Paa Opfordring af Organisationen er jeg indtraadt som Medredaktør af nævnte Blad. Det er Hensigten, at Bladet skal være Organ for Hesteavlen i Almindelighed og uden smaalige racemæssige Hensyn yde de forskellige Afskygninger af dansk Hesteavl fuld Retfærdighed. At Sagen har Interesse, fremgaar bl. a. deraf, at Bladet i det forløbne Aar omtrentlig har fordoblet sit Antal af Abonnenter.

I Jylland er der i Slutningen af Aaret dannet en ny Organisation med det Formaal at ophjælpe Frederiksborg- og Oldenborgavlen derovre, og i Overensstemmelse hermed er Navnet »Foreningen til Frederiksborg- og Oldenborgavlens Fremme i Jylland«. Det er en udpræget Avlsorganisation, som omfatter hele Jylland, og dens Virksomhed indledes ved Afholdelse af Kaaringer i Foraaret 1930. Interessen for de omhandlede Racer synes i det hele taget at være i stadig Fremgang, og for Frederiksborghestenes Vedkommende er det saa heldigt, at Racen samtidig viser en meget betydelig Livskraft, som ikke alene virker som en nødvendig Stimulans paa Opdrætterne, men ogsaa gør sin Indflydelse gældende udadtil. Indenfor Avlen har man forlængst været enige om de Veje, man vilde gaa, og denne Enighed har nu sat sit Præg paa Typen, saaledes at Ensartetheden bliver mere og mere fremherskende, samtidig med at alle de opslidende Diskussioner er hørt op. Paa lige Fod med de øvrige Racer vil Frederiksborgavlen utvivlsomt gaa en god Fremtid i Møde.

Kaaringerne og Afkomsskuerne blev paa Grund af den strenge Vinter afholdt noget senere end sædvanlig, hvilket medførte, at Foraarsarbejdet mange Steder var begyndt før Kaaringernes Afholdelse, hvorfor Tilslutningen knap var saa stor som ventet.

Til Afkomsskuerne, som jeg alle har overværet paa Sjælland og Bornholm, var fremstillet Afkom efter 11

Frederiksborghingste (og paa Sjælland efter 2 belgiske Hingste, men ingen af de andre Racer). Kvaliteten var gennemgaaende god, og 5 af Hingstene fik Afkommet i første Kl. B, 5 i anden Kl. A og 1 i tredje Kl.

Ogsaa Dyrskuerne, som jeg overværede saa mange af, som det var mig muligt, gav Udtryk for Livskraften i Frederiksborgavlens. Som sædvanlig var Fremstillingen bedst paa Amtsskuet i Hillerød og paa Fællesskuet i Ringsted, hvortil der var anmeldt 77 Hingste og Hopper af Frederiksborg-Racen, 26 af svært Halvblod, men kun 7 »Jyder« og 16 »Belgiere«. Men ogsaa i Jyderup, hvor Belgierne ellers tidligere har været eneherkende, var der i Aar en særdeles smuk Fremstilling af Frederiksborgheste.

For Oldenborgavlens Vedkommende er Forholdet stadig saaledes, at Avlen herhjemme i høj Grad er afhængig af Importen af Avlsdyr, særlig af Hingste. Da der i de senere Aar kun er indført en enkelt Hingst, er der særlig paa Fyn indtraadt nogen Stagnation i Avlen, men denne Mangel vil blive afhjulpet i Løbet af Vinteren, da det er Hensigten at indkøbe 3—4 Hingste i Oldenborg.

Hingstekaaringerne paa Fyn, der ligesom tidligere afholdtes sammen med Kaaringerne af belgiske og jyske Hingste, var jeg paa Grund af Isvanskeligheder forhindret i at overvære, og til Hoppekaaringerne, der var udskudt til Maj, var Tilslutningen meget mindre end tidligere. Paa Brahetrolleborg og paa Fællesskuet i Ringsted var der en stor og god Fremstilling af Oldenborg-Hopper. Paa Sjælland synes Avlen at være i noget fastere Baner end paa Fyn. Avlsmaterialet er vel ikke saa stort, men gennemgaaende mere ensartet.

Der er imidlertid endnu to Hesteracer herhjemme, som bør skænkes nogen Opmærksomhed, dels fordi der igennem disse aarligt omsættes betydelige Pengebeløb, og dels fordi der inden for begge Racer, baade Fuldblod og Traverer, i de senere Aar er gjort et betydeligt Arbejde for at bringe System i Avlen, saaledes at der nu virkelig kan

tales om en dansk Traveravl og en dansk Fuldblodsavl. Vel drives Avlen indenfor begge Racer fortrinsvis efter Præstationer paa Banerne, men indenfor Traveravlen er der tillige nu rejst en Bevægelse for at skabe en virkelig Type med saa vidt muligt harmonisk Eksteriør. Kaaringerne og Skuerne paa Charlottenlund Traverbane har vist, at dette Arbejde er i god Gænge, og med den nuværende Fasthed i Ledelsen er det sandsynligt, at man trods alle Vanskelighederne alligevel vil opnaa et godt Resultat.

Fuldblodsavlen er ganske vist langt ældre her i Landet, men da den i mange Aar ikke har været under nogen egentlig Ledelse, har Avlen ofte været af noget tilfældig Natur, men ogsaa her er der nu Bestræbelser for at faa System i Sagerne. Og saafremt der skal være Tale om lejlighedsvis med Fuldblodshingste og Frederiksborghopper at producere Halvblod, er det absolut nødvendigt, at der fra Fuldblodsavlens Side lægges mere Vægt paa Eksteriøret.

Forøvrigt skylder Landavlen særlig »Det danske Travelskab«, men ogsaa »Foreningen til den ædle Hesteavl Fremme« Tak for de betydelige Pengebeløb, som dels i Form af Præmier og dels som direkte Tilskud aarligt tilflyder baade Frederiksborg- og Oldenborgavlen.

Ligesom de foregaaende Aar har jeg i saa stor Udstrækning, som Tiden har tilladt det, deltaget i Afstamningsbedømmelsen af de til Dyrskuerne anmeldte Dyr baade paa Sjælland og Bornholm. Disse Bedømmelser, der nu anvendes overalt, benyttes enkelte Steder som Grundlag for den halve Præmie, medens de i de fleste Tilfælde kun tjener som Vejledning for Indkøb af Avlsdyr.

Som sædvanlig har jeg i ret stor Udstrækning ydet Bistand, saavel til Foreninger som til private, i Spørgsmaal Hesteavl vedrørende. Nogle Udlændinge, der ønskede Oplysning og Vejledning om forskellige Forhold, har ogsaa været henvist til mig.

Stambogsføringen kræver stadig forøget Arbejde, og Tilslutningen er vedblivende jævnt tilfredsstillende. XVII Bind af Elitestambogen vil udkomme i Løbet af Efteraaret, og V Bind af Registerstambogen er under Udarbejdelse og vil udkomme til Foraaret.

I Aarets Løb har jeg holdt en Del Foredrag i Landboforeninger, Hesteavlsforeninger og i Tilslutning til Dyrskuer og Kaaringer, ligesom jeg ogsaa har skrevet en Del Artikler i Blade og Tidsskrifter. Desuden har jeg som sædvanlig deltaget i en Række Møder, bl. a. de provinssielle Landboforeningers Delegeretmøder, i flere Hesteavlsforeningers Generalforsamlinger og Bestyrelsesmøder samt i de sjællandske Landboforeningers Hesteavlsudvalgs Møder m. fl. Endelig havde jeg Lejlighed til i Juli Maaned at overvære Nordisk Jordbrugsforskerforenings Kongres i Helsingfors. Ligesom tidligere har jeg fungeret som Censor ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole baade for Veterinær- og Landbrugsstuderende.

X.

Beretning fra Statskonsulent Aug. Kjær.

1929 har saa lidt som sine Forgængere været et for Hesteavl gunstigt Aar. Maaske har denne Gren indenfor Landbruget dog kunnet paaregne en Smule mere Interesse ude blandt Landbrugets Udøvere end Aaret forud. Om end Interessen for Hesteavl endnu ligger langt under, hvad Tilfældet var for 10 Aar siden, har der dog været lagt fuldt Beslag paa mig, og mit Arbejde har i Hovedsagen været holdt indenfor de sædvanlige Rammer.

Idet jeg angaaende Hesteavlens Forhold i 1929 tillader mig at henvise til min Artikel »Hestene i 1929« i »Tidsskrift for Landøkonomi«, Hefte 11 for indeværende Aar, skal jeg angaaende det af mig i Aarets Løb udførte Arbejde blandt andet anføre, at jeg i Februar og Marts Maaneder har ledet Kaaringerne for Hingste af svær Race. Desuden

har jeg i Aarets Løb ledet et større Antal Kaaringer for Hopper af jydsk Race. Da disse som sædvanlig fortrinsvis afholdes før Saatiden, har jeg i de to foran omtalte Maaneder været paa Rejse næsten hele Tiden. I Maj og Juni Maaneder har jeg ligeledes deltaget i Kaaringer for Hopper af belgisk Race.

Som sædvanlig har jeg i Sommerens Løb overværet et stort Antal Skuer for ældre og yngre Dyr rundt om i Landet, og der er under disse Besøg ikke alene taget godt imod mig, men fra saavel Dommere som Udstilleres Side har man ved saadanne Lejligheder søgt Raad og Vejledning hos mig.

Landbrugsministeriet har i 1929 paalagt mig som dettes Repræsentant at overvære det store Hesteskuue i Bryssel. Og Skuet, der havde god Tilslutning, viste, at man indenfor den belgiske Hesteavl arbejder særdeles godt, og at denne Avl, uagtet de lave Hestepriser ogsaa dør øver et Tryk, i vide Kredse af det belgiske Folk omfattes med levende Interesse. Beretning om dette Skue har jeg afgivet til Ministeriet.

Men foruden paa Dyrskuerne har jeg ogsaa haft Lejlighed til at bese et større Antal Hestebesætninger og Avlsdyr i Hjemmene, dels for derved at danne mig et Skøn over Bestanden og dels for at yde Raad og Vejledning. Under saadanne Besøg har jeg, saavidt Forholdene var gunstige, benyttet Lejligheden til at optage Fotografier, og jeg har i Aarets Løb faaet en ret stor Samling af Fotografier af de bedste Individer af Trækracerne.

Desuden er der lagt Beslag paa mig ved Bedømmelse af Afstamningen for de til det jydsk Ungskue, de jydsk Hingstekaaringer, det sjællandske Fællesskuue samt enkelte Landboforeningers Skuer anmeldte jydsk Heste. Jeg har endvidere deltaget i et betydeligt Antal Konferencer og Møder, f. Eks. det almindelige Konsulentmøde, hvor jeg havde den Ære at lede Husdyrbrugssektionens Møde, Udvalgmøderne i Landhusholdningsselskabet til Planlægning af Konsulentmødet, Mødet for Stats-

konsulenter i Landhusholdningsselskabet, Mødet for jydsk Husdyrbrugskonsulenter i Aarhus, Delegeretmøderne i Aarhus, København, Odense og Nakskov, Møder i Foreningen af jydsk Landboforeningers og De samvirkende danske Landboforeningers Husdyrbrugsudvalg samt i De samvirkende jydsk Hesteavlforeningers Repræsentantskabs- og Bestyrelsesmøder o. s. v. Ud over dette har jeg haft en betydelig Brevveksling med saavel Institutioner som Private, og jeg har tillige i Dags- og Fagpressen skrevet en Del Artikler om Hesteavl og dens Forhold.

I Aarets Løb har jeg desuden holdt en Del Foredrag. Det har særlig været ved Kaaringerne, men desuden har jeg i tiltagende Grad holdt Foredrag ved Dyrskuerne ledsaget af Demonstration af en Del af de fremstillede Dyr. Af den Tilslutning af Tilhørere, der har været, og Stigningen i Antallet af Foredrag, jeg har holdt, har jeg Indtrykket af, at det er muligt gennem saadanne Foredrag at gøre Skuerne mere frugtbringende for de Besøgende.

I Lighed med tidligere Aar udsendte jeg, som sædvanlig, gennem de provinsielle Fællesforeningers Medlemsblade, »Vort Landbrug« og »Dansk Husdyravl« Meddelelse om, at jeg med Landbrugsministeriets Bemyndigelse efter Husdyrlovens § 7 anviste Hopper til Bedækning ved fremragende Hingste, tilhørende Hesteavlforeninger. De udpegede Hingste var »Lunde Dux«, E.-Stbg. 1754, »Fjandbo«, E.-Stbg. 1752, »Skjold«, E.-Stbg. 1774 og »Bonden«, Nr. 477. Der anvistes til »Fjandbo« 6, til »Skjold« 4 og til »Bonden« 1 Hoppe.

Den Tid, der har været til Raadighed for mig til Arbejder i Hjemmet, har i høj Grad været beslaglagt af Stambogsføringen, der for saavel den jydsk som den belgiske Race er fortsat indenfor de hævdvundne Rammer og med ret god Tilslutning. I Aarets Løb er der udkommet Stambog for Heste af belgisk Race, Bind I, og Elite-Stambog for Heste af jydsk Race, Bind IV.

Bog anmeldelser og udkomne Bøger.

Vejledning for Landvæsenselever. Udgivet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, 24. Landboskrift, 3. omarbejdede og udvidede Udgave af *A. V. Tuxen*: Kortfattet Vejledning for Landvæenslærlinge paa større Gaarde. Udarbejdet af Forstander *H. J. Rasmussen* i Samarbejde med Inspektør *Chr. Stahl* og Landbrugslærer *K. P. Lauridsen*. 230 Sider. (Aug. Bangs Forlag Kbhvn.).

Det kgl. Danske Landhusholdningsselskab har udgivet en fornyet Udgave af den, af de fleste ældre Landmænd kendte »Vejledning for Landvæenslærlinge« af afdøde Inspektør *Tuxen*, Thurebylille. 1. Udgave, der udkom i 1897, efterfulgtes i 1915 af 2., gennemset og bearbejdet af Forpagter *Sonne*.

Det er selvsagt nødvendigt, at en Bog som denne, der skal tjene til Vejledning for de yngre Slægtled, med ikke altfor lange Tidsmellemrum maa undergaa en delvis Fornyelse og Forøgelse af Stoffet, svarende til de mange saavel videnskabelige som praktiske Erfaringer, der er indvunden snart sagt paa alle Omraader i Landbruget.

Da den sidste Udgave var udsolgt, og Selskabet meget ønskede en ny, henvendte man sig til Forstander *Rasmussen*, Næsgaard, og bad ham overtage Arbejdet med den nye Udgave. Dette Valg kunde næppe have været bedre. Med fornøden Veneration overfor Bogens oprindelige udmærkede Forfatter er »Vejledning for Landvæsenselever« ført »up to date« svarende til de Krav, der kan stilles til de Mennesker, for hvem Bogen er bestemt. Den kan forøvrigt ogsaa være et udmærket Hjælpe-middel for yngre Landmænd, der om Aftenen vil afse nogle Timer til Samtale med og Belæring af deres Elever. Stoffet er let tilgængeligt og lagt fortrinligt til Rette gennem hele Bogen, ligesom det let kan suppleres ud fra den enkelte Landmands egne Erfaringer. Jeg er tilbøjelig til at tro, at den ogsaa paa denne Maade vil kunne øve stor Nytte.

Bogen er, kort sagt, en fortrinlig Vejleder, ikke alene for Elever, men ogsaa for mange yngre selvstændige Landmænd.

J. Willumsen.

Bogen faas i enhver Boghandel og koster 3 Kr. Ved Køb af mindst 20 Eksemplarer sælges Bogen gennem Forlaget (Vesterbrogade 60, Kbhvn.) for en Pris af 2 Kr. 50 Øre pr. Eksemplar. Ved Køb af 10 Eksemplarer ydes der Rabat paa den Maade, at der leveres 1 Eksemplar gratis. Red.

Dansk Landbrugspolitik. En Nutidsbelysning af Jordlove og Ejendomsskatter. Af A. C. Duborg. 106 Sider. (G. B. N. F., Kbhvn.). Med den foreliggende Bog om dansk Landbrugspolitik har Godsejer Duborg givet et helt igennem sagligt og paa mange Punkter interessant Bidrag til Belysning af Øjeblikkets brændende og stærkt diskuterede Problemer.

Landbrugspolitik spænder vidt; men Forf. begrænser sin Fremstilling til hovedsagelig at tage Sigte paa Spørgsmaalene Udstykning, Besiddelsesmaade og Ejendomsbeskatning, og hans Stilling dertil kan kort refereres saaledes: Udstykning med Statens Støtte bør fortsættes, men til større Brug end nu, og de nødvendige Arealer maa tilvejebringes ved fri Handel, ikke ved Ekspropriation. Fuldt Selveje bør foretrækkes fremfor Forrentning af Jordværdien; i al Fald bør de to Besiddelsesmaader stilles saa lige som muligt ved Udstykningen. Fast Ejendom bør beskattes med en uforanderlig Procent og ikke som nu anvendes som Grundlag for Paaligning af Kommunernes varierende Udgifter. Værdistigningsskat er berettiget, men den bør afpasses efter den stedlige Grundbeskatning, og der maa regnes med et passende afgiftsfrit Spillerum til Dækning af almindelig Konjunkturstigning og Usikkerhed ved Vurderingen.

I Afsnittene om Jordlove og Skattelove belyses de fra den politiske Forhandling kendte Standpunkter, men særlig Interesse knytter der sig til Forfatterens Undersøgelser i et forudgaaende Afsnit om Udstykningens Værdi, specielt dens Betydning for Produktion og Beskæftigelse, og Afsnittet om Landbrugets Kapital- og Gældsforhold.

Forf. er som nævnt Tilhænger af yderligere Udstykning, men hans Motivering herfor er næsten udelukkende de sociale Fordele, der er forbundet med, at saa mange som muligt af Landbrugets Folk kan blive Herre i egen Bedrift; derimod tiltror han ikke Smaabruget nogen større økonomisk Overlegenhed og tillægger ikke den Forøgelse af Beskæftigelsen, som Udstykningen medfører, nogen væsentlig Betydning for Løsningen af den samlede Befolknings Beskæftigelsesproblem.

Ved sin Undersøgelse af disse Forhold genoptager Forf. en Betragtningmaade, han ogsaa tidligere i noget anden Forbindelse har hævdet, hvorefter man ved Opgørelsen af Landbrugets Produktion skulde skelne mellem den Del, der frembringes

som egen Avl eller videre Forædling deraf, og den Del, der væsentlig skyldes Anvendelsen af indkøbt Foder og saaledes er ret uafhængig af den paagældende Ejendoms Areal. Af denne Grund udskydes navnlig Flæske- og Ægproduktion paa Grundlag af indkøbt Kraftfoder, af Beregningen, idet disse Produkter betragtes som et Tillæg til den mere egentlige Landbrugsproduktion, et Tillæg, der maaske ofte kan være af stor Værdi, men paa hvilket man ikke kan basere Udstykningen. Brugene maa derfor være saa store, at de ogsaa uden dette kan ernære en Familie, og det vil efter Beregningerne sige 8 à 10 ha, 2 à 3 ha større end den nu almindelige Type. Ejendomme af denne Størrelse skulde ligesom ogsaa Smaagaarde have en Produktionsværdi pr. ha, der ligger 15—25 % over de større Gaardes. Betragtningensmaaden har utvivlsomt sin Interesse, selv om man ikke vil bygge slet saa vidtgaende Slutninger paa den.

Redegørelsen for Landbrugets Kapital- og Gældsforhold er et Forsvar for den Udvikling, der er foregaaet under Selvejet som herskende Besiddelsesform, og vender sig imod Paastanden om, at Landbruget derved har arbejdet sig dybere ind i For-gældelse. Overfor den stigende Gæld stiller Forf. den store Forøgelse af Landbrugets reelle Kapital i Grundforbedringer, Bygninger, Besætning og Inventar samt Forøgelsen af den Formue, Landmænd ejer i Form af Obligationer, Sparekasseindskud m. v., og kommer derved til et Billede af Velstand, der tages som Udtryk for, at den overvejende Del af de Milliarder, som Omdannelsen af Landbruget fra Tiden omkring 1870 og til nu faktisk har kostet, er tilvejebragt af Landbruget som Driftsfortjeneste. Stigningen i selve Jordens Værdi er sammenlignet hermed kun ringe, og det begrundes med, at den almindelige Prisstigning for Jordens Vedkommende i det væsentlige er beslagent af den forøgede Grundbeskatning. Forf. er tilbøjelig til at antage, at den officielle Grundværdi er ansat uden Hensyn til den paahvilende Grundskat, og at Jordens Værdi som privat Indtægtskilde maa regnes at være betydelig lavere. Det Billede, der her tegnes af dansk Landbrugs Kapitalforhold, er saaledes karakteriseret af lav Jordværdi, holdt nede ved Beskatning, men høj Værdi af den Kapital, der er anvendt paa Ejendommenes Forbedring, tilvejebragt dels ved Driftsfortjeneste, dels ved et heldigt anvendt Kreditsystem.

Godsejer *Duborgs* Bog vil faa mange Læsere, og enten man giver Skildringen og de deraf dragne Konsekvenser sin Tilslutning eller ej, vil Bogen være sikker paa at blive læst med Interesse og med Udbytte.

Aksel Milthers.

Landbrugets Arbejdskraft og dens Udnyttelse. Af *J. P. Jacobsen*, Graasten. 28 Sider. (Graasten).

And. Niensens Lommebog for Landmænd for Aaret 1931. Udgivet af Fru *Kirstine Nielsen*, Svejstrup Østergaard, redigeret af Gaardejer *Th. Hauberg Lund*, Mesinggaard. 33. Aargang (Steen Hasselbalchs Forlag, Kbhvn.).

Mindre Meddelelser.

Bestyrelsesmøde og Generalforsamling i Landhusholdnings-selskabet afholdes Torsdag den 18. December 1930, henholdsvis Kl. 1½ Eftm. og Kl. 8 Aften. — Under Forudsætning af, at Selskabets Medlemmer vil genvælge de efter Tur fratrædende Bestyrelsesmedlemmer, bliver der at foretage Valg af eet nyt Medlem til Bestyrelsesraadet. Paa Selskabets Bestyrelsesmøde den 15. Oktober blev det vedtaget at henstille til Medlemmerne at stemme paa een af følgende tre Mænd: Godsejer, Dr. med. *K. A. Hasselbalch*, Borupgaard, Forpagter *Aug. Bech*, Vallø Hovedgaard, og Hofjærgermester *C. A. Baron Blixen-Finecke*, Sevedø.

Tidsskrift for Landøkonomi vil i 1930 udkomme i 13 Hefter, idet der i Løbet af December Maaned vil udkomme et ekstra Hefte, indeholdende en samlet Indholdsfortegnelse for Aargangene 1899—1930 af Tidsskriftet.

Rettelse. I Referatet af Diskussionen efter Konsulent *K. M. Andersens* Foredrag (6. Hefte, Side 326) findes der, efter hvad Forsøgsleder *Lunden* meddeler, en Unøjagtighed, idet der staar om Tørstofanalyserne af Roer, at »det er altsammen fra Planteavlsfolkernes Side«; i Stedet for »altsammen« skulde der staa »overvejende«.

